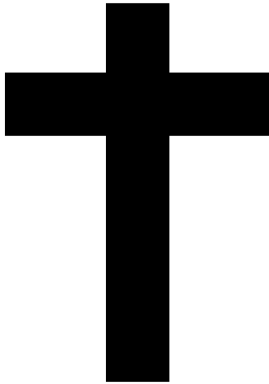

NGÖNËN PEPEWER

The New Testament in the Weri Language of Papua New Guinea

NGÖNËN PEPEWER
The New Testament in the Weri Language of Papua New
Guinea
Nupela Testamen long tokples Weri long Niugini

copyright © 1984 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Weri

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

ec1ac06d-1c8c-5be3-8326-dcf0ceacd4c2

Contents

Matiu	1
Maak	76
Luk	119
Son	195
Ngön Yaaö Om-	
narö	251
Rom	326
1 Korin	361
2 Korin	394
Kalesia	417
Epesas	429
Pilipai	439
Kolosi	448
1 Tesalonaika . .	456
2 Tesalonaika . .	463
1 Timoti	467
2 Timoti	477
Taitas	484
Pailimon	488
Ipru	490
Sems	515
1 Pita	525
2 PITA	534
1 Son	539
2 Son	547
3 Son	549
Yut	551
Enëma Ngönte . .	554

Matiu

Yesu pi wel wiak kutömweri sëen wë ënëmak Matiuuk Yesuu ngön ompyaö epët retëng ëa. Matiu, yapin nent Liwai, pöp Yesuu ru 12 pöröakaanëp. Pi tektek ngön yaauröa ngaan retëng ëa pöt Yesuu naë kē oröön pi Anutuu wa ngaöök nimëëpna pöt ngës rëere Yesuu ngön kësang ök ëa pöt retëng ëa. Ngön pöt, Yuta omnarö Yesuun Anutuu Yaö Mëëaup pöt ewat sëpënëak retëng ëa.

Pöt epël wia.

Yesuu ëere körööröere pim wilauta ngönte 1:1-2:23

Son i yamëaupë ya mënaut 3:1-12

Yesu i momëen morök elmëaut 3:13-4:11

Yesuu Kalili yangerak ya mënaut 4:12-18:35

Kalili yangerakaan Yerusalemë saut 19:1-20:34

Yerusalem kak Yesuu naë oröaut 21:1-27:66

Yesuu wal ëak öo pet elmëaut 28:1-20

Yesu Kristo pim ëere körööröa ngönte (Luk 3:23-38)

¹ Yesu Kristo pim ëere körööröa kurment epël. Yesu pi Tewit pim kurmentëkaanëp. Ën Tewit pi Apram pim kurmentëkaanëp.

² Apram pi Aisakë pepap.

Ën Aisak pi Yakopë pepap.

Ën Yakop pi Yutaare pim nan-gre nanöröa pepap.

³ Ën Yuta pi Peresre Siraë pepap, ën piarpim ëlëp Tema.

Ën Peres pi Esronë pepap.

Ën Esron pi Ramë pepap.

⁴ Ën Ram pi Aminatapé pepap.

Ën Aminatap pi Nasonë pepap.

Ën Nason pi Salmonë pepap.

⁵ Ën Salmon pi Poasë pepap, ën pim ëlëp Reap.

Ën Poas pi Opetë pepap, ën pim ëlëp Rut.

Ën Opet pi Sesi pim pepap.

⁶ Ën Sesi pi omp ak Tewit pim pepap.

Ën Tewit pi Solomonë pepap, pim ëlëp pöt Yuraiaë öng kapirëp.

⁷ Ën Solomon pi Riapoamë pepap.

Ën Riapoam pi Apaisaë pepap.

Ën Apaisa pi Esaë pepap.

⁸ Ën Esa pi Seosapatë pepap.

Ën Seosapat pi Soramë pepap.

Ën Soram pi Asaiaë pepap.

⁹ Ën Asaia pi Sotamë pepap.

Ën Sotam pi Easë pepap.

Ën Eas pi Esekaiaë pepap.

¹⁰ Ën Esekaia pi Manasaë pepap.

Ën Manasa pi Emosë pepap.

Ën Emos pi Sosaiaë pepap.

¹¹ Ën Sosaia pi Sekonaiaare pim nangaröa pepap.

Akun pötak Pabilon nga omnaröak Yuta omnaröa naëaan narö

wii tëak wak sè Papi-
lon yangerak moul-
mëen pitëm inëen eim
wakaima.

12 Yuta omën narö Papilon
yangerak wakaima
akun pötak Sekon-
aia Sialtielë pepap
wakaima.

Ën Sialtiel pi Serapapelë
pepap.

13 Ën Serapapel pi Apaiatë
pepap.

Ën Apaiat pi Elaiakimë
pepap.

Ën Elaiakim pi Esoë pepap.

14 Ën Eso pi Setokë pepap.

Ën Setok pi Ekimë pepap.

Ën Ekim pi Elaiatë pepap.

15 Ën Elaiat pi Eliesäë pepap.

Ën Eliesä pi Matanë pepap.

Ën Matan pi Yakopë pepap.

16 Ën Yakop pi Yosepë pepap.

Ën Yosep pi Mariaë ompöp.

Ënak Mariaak Yesu, pim yap-
inte Kristo pël yema
pöp wila.

17 Apramökaan yewaisem
wais Tewitëk elën, omën
kur pöment 14 yaë. Ën
Tewitëkaan yewaisem wais
Papilon omnaröa pit wii tëak
wak sè Papilon yangerak
moulmëa akun pötak ela
pöröeta 14 tapël yaë. Ën pitëm
Papilon yangerak wii kaatak
saö pörekaan yewaisem wais
Yesuu wilaurek oröa pöröeta
14 tapël yaë.

*Yesu Kristoë wilauta
ngönte*

(Luk 2:1-7)

18 Yesu Kristo pim wilauta
ngönte epët. Öng Maria Yesu

pim ël pöp omp Yosep pöp
koirëpënëak yaö elmëen wëa.
Pël äautak piarip yal naën om
namp nerek wëen, Maria pi
Ngëëngk Pulöök elmëen önga
namp tekeri sa.

19 Pël ëen pim omp yaö
elmëaup Yosep pi omën
wotpilëp yak Maria omnaröa
ëöetak ëö sëpanëak ëlëep wes
momëepënëak kön wia.

20 Yosep pi pël kön wieim ka
uraan Aköpë ensel nampök
wangartak oröak piin epël ök
mëëa. “Yosep, Tewitë körööp,
ni Maria pim öngaap wë pip-
taan kas ëëngan. Pim önga
tekeri sak wë pipop, Ngëëngk
Pulöök kaamök elmëenak wë.

21 Pël ëen pi yokotup
wilën pöt pim yapinte Yesu
pël mam. Pi tapöpök pim
omnaröa ketre saunat ent ë
nuulëak utpetetakaan kama
niöpnaap.”

22 Omën nant peene e orö
yes epot, Aköp pimtë tek-
tek ngön yaaö omën naröen
ök maan pitëm tekeri wesak
ök niaö aprö ima pötök kë
yaarö.

23 “Kat wieë. Koont öng
tek nampök ru yak sak yokot
namp wilëpnaan yaë. Pël
ëen pitök yokot pöpë yapinte
Emanuel pël mapnaap.”
Yapin pöta songönte epët.
“Anutu tiarring wë.”

24 Pël maan Yosep pi wal
ëak Aköpë enselëpë ök mëëa
pöl ëak Maria koirä.

25 Pël äautak Maria yokot
pöp nawilën wëen Yosep pi-
iring ka naurön ëa. Pël ëen
yokotup wilën pim yapinte
Yesu pël mëëa.

2

Kètépè yengampiaulaan ewat omèn narö Yesuun itaampënëak waisa

1 Omp Erot pim Yutia yangerak omp ak sak wëa pötak Mariaak pörek Petelem kak Yesu wila. Pël èen ènëmak kètépè yengampiaulaan ewat omèn narö Yerusalem kak sè oröak epël pëël mëëa.

2 “Runga ngolöp oröaup, Yuta omnaröa omp ak sèpna pöp e tarëk wë? Ten pim tangewes kètépè yengampiaulaan oröak wëen itenak yaya manëak yewais,” pël mëëa.

3 Pël maan omp ak Erot pöpre èn Yerusalem kakë omnarö pit ngön pöten kat wiak yaan sak kön selap wia.

4 Pël ëak omèn omp ak Erot pi kiri ar yaaö wotöököröere èn Mosesè ngön kosangotë ngarangk pouröen ngön maan sè pim naë rongan èen ngön pötaan yak pitën, “Kristo pi kak tarëk orööpnaap?” pël mëak pëlpël mëëa.

5 Pël maanak pit epël mëëa. “Petelem kak Yutia yangerak orööpnaap. Ngön pöt tektek ngön yaaö omèn nampök epël retëng äaut.

6 ‘O Petelem kak Yutia yangerak wëaurö, arim kak Yutia yangerak ka wia pötë iri naëpan.

Pöt arim naëaan omèn kësang nampök oröak Israel nem omnaröa ngarangk sèpnaat.’ ”

7 Pël maanak omp ak Erot pi ëlëp kètépè yengampiaulaan ewat omèn

pöröen ngön maan pim naë sëen pitën, “Tangewes akun taltak oröak wëen itena?” pöten pëël kat wia.

8 Pël èen pit ök maan pi pitën epël ök mëak Petelem kakë wes momëa. “Ar sè kosang ngentiak ap wesak runga pöp koirak pöt kaalak wais neen ök nean. Pël èen neenta sè itenak piin yaya memaan,” pël mëëa.

9 Pël maan pit kat wiak sèp wesak kan yesem itaangkën tang peen ngaantak pitëm kètépè yengampiaulaan oröak wëen itena pöwes pitëm wet rëak sè ruupë ka wieëaö pöta ngaarëk leng ëak wëa.

10 Ènak pit tang pöwesën itenak ya kë panë sa.

11 Pël ëak ka pöta kakaati sè itaangkën ruupre èn pim ëlëp Maria wëa. Pël èen pit sè rar rë mowesirak yaya mëak pitëm ul keus köröökaan sum kësang yaaö nant, aini koolre kos lölöp kamp yaaöre i kamp ompyaö yaaut yowe mena.

12 Pël ëak pit rö kan ka uraan Anutuuk wangartak omp ak Erotë ngësël sèpanëak nga mëak pepanöm maan pit sèp wesak pim naë nasën, kan munt naöök kaalak pitëm kakël kan sa.

Yesure ëlre pepaar Isëp yangerakë kas sa

13 Pit kan sëen Yosep ka uraan Aköpë ensel nampök wangartak oröak piin epël ök mëëa. “Ni wal ëak Yesure ëlëp mësak kan kas Isëp yangerakël sè. Erot pi runga pipop ap wesak mëmpënëak yaë pötaan. Ni pörek sè wë

kat wiaan ënëmak nemtok kaalak waisën pël niaanak waisënëen.”

¹⁴ Pël maan Yosep pi wal ëak Yesure ëlëp mësak Isëp yangerkël röök taptakëer kan sa.

¹⁵ Pël ëak pit Isëp yangerkak së wëen omën omp ak Erot pöp ënëmak wel wiin akun pötak kaalak waisa. Pöt Aköpë ngönte tektek ngön yaaö nampök ök ëa pöt kë rëa. Ngön pöt epët. “Ne nem ruup Isëp yangerkak wëen yas maan waisa.”

Erotök maan runga narö kësang panë mën wel wia

¹⁶ Omp ak Erot këtëpë yengampiaulaan ëwat omën pörö pi morök elmëa pöten kön wiak ya sangën kaö pan ëa. Pël ëak pim omën naröen maan pit së Petelem kakre ka kot naë wieëa pötë yokot kot narö krismaki nentepar il newasën pörö pourö mën won wesa. Pöt ëwat omnaröa tangewesi oröön itenak ök mëëa akun pöten kön weswes ëak ök maan së mën won wesa.

¹⁷ Akun pötak tektek ngön yaaö omën Seremaia pöpë ngön ëa pöt kë oröa.

¹⁸ Pöt epët.

“Rama kakaan ingre këlël kaö panë yaan kat wia.

Öng Resel pim ë körööröak pitëm rungaaröaan yaköm ëen ing aima.

Pël yaëen omnaröak yok pangk pit wiap nemowasën ëa.

Pöt pitëm rungaarö wel wia pötaanök.”

Yesure ëlre pepaar Isëp yangerk sëp wesak kaalak sa

¹⁹ Omp ak Erot pöp wel wiin Aköpë ensel namp kaalak Yosepë naë oröak wangartak epël ök mëëa.

²⁰ “Omën rungaap mëmpënëak ëa pörö yok wel wia. Pötaanök piar ëlëp mësak Israel yangrakël së.”

²¹ Pël maan Yosep pi wal ëak Yesure ëlëp mësak Israel yangerkël sa.

²² Pël ëak pi kat wiin Akeleas pöp pim pepap Erot pim urtak Yutia yangera omp ak sak wëa. Pël ëen pi we pökël së öpnaaten kas ëa. Ënak Anutuuk piin wangartak pepanöm maan pi pörek sëp wesak Yesure ëlëp Kalili yangerkël mësak sa.

²³ Pël ëak pit së ka naöökë yapinte Nasaret pël ya pök wakaima. Pöt Anutuu tektek ngön yaaö omën naröa Yesu pimëen ëa pöt kë oröa. Ngön pöt epët. “Omnaröak piin Nasaret omnamp pël mapnaap.”

3

Son i yamëaup Anutuu ngönte ök aima

(Maak 1:1-8; Luk 3:1-18; Son 1:19-28)

¹ Akun pötak Son omnarö i yamëa pöp oröak Yutia yang omën wonrek Anutuu ngönte ngës rëak epël ök maima.

² “Anutuuk tiar wa ngaöök nimëepna akunet yok temanöm yes. Pötaanök ar lup kaip tiak utpetat sëp wesak kasëng mënë.”

³ Son pöpön Anutuu tektek ngön yaaö omën Aisaia pöpök ngön epël äa.

“Yang pultakaan omën nampök epël ya.

‘Aköpëen kanö wotpil weseë. Ngesak ompyaö panë weseë.’”

⁴ Son pöp pim ulpëen kosangëp pol kamel epötök ket äak mëak wëa. Pël äak pol koröpöök yepat ket äaö naö ureëa. Ën pim kaömp pöt ngëntre mop pëen neima.

⁵ Yerusalem kakaanre Yutia yang poutëaanre Yotan i pouuk ka wieëa pötëaan omnarö pim naë së rongan äa.

⁶ Pël äak pitëm ketre saunat tekeri wesak ök maan Sonök Yotan imeri i momëa.

⁷ Son pi itaangkën Parisi-ire Satusi ngönën omën narö kësang puuk i momëepënëak yesën itenak pitën epël ök mëëa. “Kamalöröa morök yaalni pöl ar yaaurö. Ar kön wiin nem naë waisën i nimëëma pöt Anutuuk nga elniipënëak äa pöt naalniipan.

⁸ Ar lup kaip tiak wëwë pötakël önë pötakëer omnaröak arën itaangkën lup kaip tian pël eëpnaat.

⁹ Arimtë könöök epël angan. ‘Ten Apramë köröörö,’ pël angan. Ar kön wi kosang newasën wë, ‘Ten Apramë köröörö,’ pël anë pöt pangk naën. Ne niamaan kat wieë. Anutu pi apënëak pöt yok pangk aan kël epötök Apramë körö koröp orööpnaat.

¹⁰ Anutu pim iner këra songöntak wia. Pöwer këra nement ulöp ompyaö nautön

eëpna pöt ku tiak es marën kotöpnaat.

¹¹ “Omën nem ënëm waisëpna pöp pim weëre kosangtak nemët il wasëpnaap. Ne utpet epöpök pim ing korötepar yok pangk wak nasëngan. Ne ar lup kaip tiak arim utpetat sëp wasënëëtaan i yaaptaring yanimë. Ën puuk pöt ar Ngëengk Pulöök i ket äak nimëën esuwesi ök arim utpetat kotak won sëpnaat.

¹² Pi pim kat yaurautaring wais kat ur rongan äak kaömp ompyaut wa pim kaömp kaatak wiipnaat. Pël äak unönre söksök pöt wa top äak es kosangwesi moolaan kot sëpnaat.”

*Sonök Yesu i momëa
(Maak 1:9-11; Luk 3:21-22)*

¹³ Akun pötak Yesu pi Kalili yanger sëp wesak Sonök i momëepna yak Yotan i pouukë sa.

¹⁴ Pël ëen Son pi ke mourak piin epël ök mëëa. “Ni oröpmorëen nook i nimëëmëak yenëaan? Ne omën pasip, ën nuukëer omën kaöap. Pötaan nuukëer yok pangk ne i nemëëmëep. Pël äautak ni nook i nimëëmëak waisan.”

¹⁵ Pël maan Yesuuk kangiir epël ök mëëa. “Ni peene kat newiak pël eëm. Tepër wotpil wesak Anutuu ngön pout ngaarëk öpëa pöt pangk eëpnaat.” Pël maan Son kuure mak mëak i momëa.

¹⁶ Sonök Yesu i momëën pi akun tapëtakëer imeriaan oröak itaangkën kutömwer këm nga ëen Ngëengk Pulö int

ekëpë ök sak pim rangk ire ngentia.

17 Pël yaëen kutömweriaan ngön nent epël irëa. “Epop nem Ruup. Ne piin ya kë sak kent pan yaalmë.”

4

Setenök Yesu morök elmëa (Maak 1:12-13; Luk 4:1-13)

1 Setenök Yesu morök elmëëpna yak Pulöök Yesu mësak së yang pultak omën won panëerek moulmëa.

2 Pël ëen Yesu pi kaömp nanën wë këtire röök akun 40 pël ëak sa. Pël ëen ënëmak pi këenëen elmëa.

3 Pël ëen Seten pi orök morök elmëak epël mëëa. “Ni Anutuu Ruup. Pötaanök kël epotön maan kaömp sëen në.”

4 Pël maan Yesuuk kangiir kaip tiak epël mëëa. “Ngönëntak epël wia. ‘Kaömp pöt pëenök omnaröa wëwëet nanimpan. Anutuu këmtakaan pim ngön ëaut pout ngaarëk weim öpna pöpökëer wëwë om wakaim öpnaap.’”

5 Pël maanak Setenök kaalak Yesu pi mës wak së Yerusalem ka kësang ngëengköökë ngönën tup kaöeta möröök moulmëak

6 epël ök mëëa. “Ni Anutuu Ruup. Pötaanök öngkrek sörok ola. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. ‘Anutu pi pim enselöröen maan ni ngarangk elniipnaat. Pël ëak këlötök nim ingesi niwalpanëen pitök morötök akaak elniipnaat.’”

7 Pël maan Yesu pi kaalak kangiir epël mëëa. “Ngönën nenteta epël wia. ‘Aköp

Anutu kaamök elniipnaaten ököök elmëëngan.’”

8 Pël maanak Seten pi kaalak Yesu mës wak së rosir wali panë naöök moulmëak omnaröa kaare yang poutre ën pitëm omnant ompyaö poutön pet elmëak

9 piin epël mëëa. “Ni nemëen rar rë nowesirak yaya neamë pötak ne e yangerakë omën ompyaö epot pout nimpaat” mëëa.

10 Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Seten, ni mop wiak kama së. Pöt ngönëntak epël wia. ‘Aköp Anutuun yaya mam. Pimënt kopëtapön inëen elmëem.’”

11 Pël maan Seten pi yok Yesu pörek sëp wesak kan sëen ensel narö së pi kaamök elmëa.

Yesu Kalili yangerak ya ngës rëak mëna

(Maak 1:14-15; Luk 4:14-15)

12 Yesu pi kat wiin Son pi omën narök wak wii kaatak moulmëen wë pël maan Yesu pi Kalili yangerakë sa.

13 Pi Nasaret kak sëp wesak Kapaneam kak së wakaima. Ka pö i kaökë öök Sepulanre Naptalai yang pöraarë tekarak wieëau.

14 Pël ëen Anutuu ngönte tektek ngön yaaö omën Aisaia pöp pim ök ëa pöt kë oröa. Pöt epët.

15 “Sepulanre Naptalai yang pöraarë, i kaökë naë, i Yotanë nal komuntakël, Kalili yang ngönën wonöröa wëaurek,

16 omën narö pörek koutak
wëa pörö
pit yok ëwa kësangöön itena.

Ën omën pörek koutak wë wel
wiak kö sëpënëak yaaö
pöröa naë
ëwaö yok oröa.”

17 Akun pötak Yesu pi
ngës reak ngönën epël ök
maö ima. “Anutuu wa
ngaöök nimëëpna akunet yok
temanön yes. Pötaanök ar lup
kaip tieë.”

*Yesuuk omp 4 ëak ngön
maan pim ënëm sa*

(Maak 1:16-20; Luk 5:1-11)

18 Yesu pi Kalili i kaö pöökë
pouuk yesem itaangkën omp
nanang naar, namp Saimon
pim yapin nent Pita, ën pim
nangap Entru, piarip i kaö
pöök iir yoolaan itena. Pöt
piarip i kaö animaurö korak
wes mëak mon wa pël eim
wëa.

19 Pël yeem wëen Yesu pi pi-
aripön ngön mëak epël mëëa.
“Arip nem ënëm waiseë. Pël
ëen nook aripön arpim i kaö
animaurö yewan pi tapël om-
naröeta önëen niulëëmaan.”

20 Pël maan piarip teëntom
panë piarpim iiröt om wiak
pim ënëm sa.

21 Pël ëen pi kaalak yesem
itaangkën omp nanangën
munt naar, piarpim pepa-
pring i kaö wang naöökë
rangk wë iiröt ompyaö
yewasën itena. Piarpim
yapintepar, namp Sems,
namp Son, ën piarpim pepap
Sepeti. Pël ëen pi piaripön
pim ënëm sëpënëak mëëa.

22 Pël maan piarip teëntom
panë piarpim pepapre wan-
gaö sëp wesak Yesuu ënëm sa.

*Yesuuk ngönën ök mëak
omën kësang pan këëkë
mowesa*
(Luk 6:17-19)

23 Yesu pi Kalili yangerak
ka wieëa pötë së onnaröen
ngönën tupötë kakaati Anu-
tuu ngönte rë moulak pim
wa ngaöök nimëëpna ngön
ompyaö pöt ök mëak omën
yauman ke nentere nent
yaaö pöröere omën koröp lup
nantë utpet ëa pörö pourö
këëkë moweseima.

24 Pël ëen Yesu pim pël
yaaö pöta ngönte aö yesem
Siria yangerak oröön yang
pör pangk ëa. Pël ëen omën
pörek wëaurö pöten kat wiak
pitëm yauman omën pourö
pim ngësë mësak sa. Yauman
omën pörö, narö yauman ke
nentere nent waurö, ën narö
këlangön ke nentere nent kat
yawiaurö. Ën këlangön kat
yawia pörö, narö urmerarö
pitëm lupötë wëaurö, narö
om pas kawi ngentiak reireë
ureim wëaurö, ën narö kosat
kël waurö. Omën yauman pi-
porö pourö pit pim naë mësak
sëen këëkë moweseima.

25 Pël yaëen Kalili yanger-
akaanre Tekapolis yangerak
ka 10 pötëaanre Yerusalem
kakaanre Yutia yanger-
akaanre i Yotanë nal ko-
muntakëlaan omën kësang
pan pim ënëm ëa.

5

*Yesu pi rosiraöök isak
ngönën ök mëëa*

1 Yesu pi omën kësang panë pim enëm sa pöröen itenak rosir naöök së wel aisëak wëa. Pël eën ruurö pim naë sa.

2 Pël eën pi ngës rëak ya rë moulak pitën epël ök mëëa.

Omñaröa ërëpërëp ëëpnaata songönte

(Luk 6:20-23)

3 “Omën pitëmtë lupötön kön wiin ompyaut won yaë piporö Anutuuk wa ngaöök yemomë. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

4 “Omën ingre ya ilak aim wë piporö Anutuuk wiap mowasëpnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

5 “Omën ya wiapring wë piporö yang ngolöpra omnantëen yaö sëpnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

6 “Omën wëwë wotpilte öpnaaten kent eën weë yengenti piporö Anutuuk wëwë wotpil pöt mangkën öpnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

7 “Omën karuröaan yaköm yaalmëa piporö Anutuuk yaköm elmëëpnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

8 “Omën lup kölam wë piporö Anutuun itaampnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

9 “Omën mayaap wiaapnaataan weë yengenti piporöen Anutuuk pim ruurö pël mapnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

10 “Omën pitëm wëwë wotpil yaaö pötaan omën munt naröak utpet mowasën

këlangön kat wiipna piporö Anutuuk wa ngaöök momëëpnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

11 “Ën naröak itaangkën ar nem enëm yeëan eën pöt ökre was niaöre utpet elniire ngön utpet ke nentere nent ngön kaar niaö pël yaëen pöt ërëpërëp ëëneët.

12 Pöt naröak tektek ngön yaaö omën ngaan wakaima pöröaan utpet ke pil elmëeimauro. Pötaanök pitök peene ar pil yaalniin pöt, ‘Ënëmak kutömweriaan kangut kësang önaat,’ pël weseë ya kë sak ërëpërëp eën.”

Anutuu omnarö tomunatre ëwaöökë ökörö

(Maak 9:50; Luk 14:34-35)

13 “Tomunat polötë olaan söp naën yaë pöl ar yangerakë omnarö utpet ëëpanëak kaamök yaalmëaurö. Pël yaauroak tomun pötë misëngö som sak wiaan tiar tol ëak kaalak misëng wasën pangk ëëpën? Pël naëngan. Tomun som ke piltak omnant pangk misëng newaspan. Pötaanök wa moolaan omnarö ing mësaö kan ing ëëpnaat. Ar ngön epët kasëng menak pöt tomun misëng won pöta ök sënëet.

14 “Ën es ëwaöök rö kanötë omnarö kaamök elmëën kamtaöök yes pöl ar yangerakë omnarö Anutuu enëm sëpënëak kaamök yaalmëaurö. Ar ka naö rosiraöök wieëa pöökë ökörö. Ka pö ëlëëp wi naöpan, om tekeri wiaan omnarö

maimerekaan pangk itaamp-naat.

15 En omnarö esuwes mangiak kapita öngpök namëëpan, ngaarëk wasën kakaati ëwa éaan omën kakaati wëaurö omnantön pangk itaamp-naat.

16 Arim omnant yaaut esuwesi ök ëëp. Omnarö itenak arim Pep kutömweri wë pöpë yapinte ngaarëk wak isak appanaan omën ompyaut ëëë.”

Anutuu ngön kosangta ngönte

17 “Arök ne Moses pim ngön kosangötre tektek ngön yaaö omnaröa ngönöt wa moolamëak waisan pël wasnganak. Ne pipot wa moolamëak newaisënëp. Ngön pi tapöt kë orööpënëak waisaup.

18 Ne yaap pan niamaan. Kutömre yang epweriar won nasën wiaan Mosesë ngön kosang lup kot nent ap nasëpan, pout kë rapnaat.

19 Omën Mosesë ngön kosang lup kot panë nent wa moolëak naröen tapël ëëpënëak mapna pörö pit omën Anutuu wa ngaöök momëëpnaaröa ikanöök öpnaarö. Ën omën ngön pöt pout ngaarek wak naröen tapël ëëpënëak mapna pörö omën Anutuu wa ngaöök momëëpnaaröa naë kaö sak öpnaarö.

20 Ne niamaan kat wieë. Arim Anutuu ngönte ngaarëk wak wëwë wotpil yaaö pötak omën ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omnaröa pël yaaö

pöt il newasën ëëpna pöt ar Anutuu naë rë olëak wëen wa ngaöök nanimëëpan.”

Ya sangën yaauta ngönte (Luk 12:57-59)

21 “Ëaröen ngön ök mëëa pöt ar yok kat yawiaurö. Pöt epët. ‘Ni nim karip mëngkanok. Ën ni namp pël ëëmë pöp ngön yaatak oröömëëp,’ pël yaan kat wi yëë.

22 Ën nook pöt ök niamaan kat wieë. Omën namp pim karipön ya sangën ëëpna pöp pi ngön yaatak orööpnaap. Ën namp pim karipön utpet wesak mapna pöp pi ngarangk wotöököröa naë oröak ngön ya mëmpnaap. Ën namp pim karipön, ‘Kaökaö,’ kip mapna pöp pi es parëaöökë yaö sëpnaap.

23 Pötaanök ni omën nant Anutuun kiri wiimëak wak së kiri yawiaurek wë kön wiin nim karipëen utpet elmëen pi niiring ngön wieëaupök éanëen pöt

24 sëp mowasum. Pël ëak om kiri yaauta naë wiak kaalak së. Pël ëak nim karipring arpim ngön wieëa pöt wilak wotpil wesak sëak Anutuun yowe wiim.

25 “Ën omën nampök ni ngön yaatak nuulëëpënëak yaan pöt ngön yaaurek nasën wieëaar ngön pöt teëntom ë pet irak ngöntre kar ëëë. Pöt puuk ni omën ngön ë pet yairaupë moresi nuulëen polisöröa moresi wes nimëen wii kaatak nuulnëëpanëen.

26 Ne yaap panë niamaan kat wi. Ni pörek wë teënt naaröongan. Nim karipë kangut pet pan ir olëäkök oröömëep.”

Öngre omp wëwëet utpet yawesauta ngönte

27 “Ngön kosang nent yaan ar yok kat yawiaurö. Pöt epët. ‘Ni öngre omp wëwëet kom ëënganok.’

28 Ën nook pöt, ök niamaan kat wieë. Omp namp öng nampön itenak kent kön wiin pöt yok könöök öng ngësëp sëp yewas. Pël ëäk öngre omp ë ngön kosangët ilap riak saun yokoir.

29 Ën omën nent nim it yaapkeëök itaampë pötak wak weru nuulaan utpet ëëmëäk yeem pöt it pö ti moolam. Pöt koröp kaö nentak elniin utpet ëäk nim koröp pou es parëaöökë sëpanëen koröp kaö kopët pöt won wasumë pötakëer ompyaö.

30 Ën nim mor yaapkeëwesök kentöökë ënëm ëäk utpet nent ëëmë pöt nim mor pöwes kama il moolam. Pöt koröp kaö nentak elniin utpet ëäk nim koröp pou es parëaöökë sëpanëen koröp kaö kopët pöt won wasumë pötakëer ompyaö.”

Öngre omp wes yamëauta ngönte

(Matiu 19:9; Maak 10:11-12; Luk 16:18)

31 “Ngön kosang munt nenteta epël yaan ar yok kat yawiaurö. ‘Omp namp pim öngöp wes mëepënëäk pöt

öngre omp yailauta pepewer pim öng pöp mamp.’

32 Ën nook pöt, ök niamaan kat wieë. Omën namp pim öng omp nga naën yaaupök wes mëepna pöt pim pël elmëepna pötaan öngöp omp munt namp yokoirem öngre omp ë ngön kosangët ilap riak saun koirëpnaat. Ën namp pi munt nampë öng wes mëa pöp koirëpna pöt pi-ita öngre omp ë ngön kosangët ilap riak saun koirëpnaat.”

Tiar ngön nent kosang wasëpenëäk ngaarëkël wesak angan

33 “Ën ngön kosang munt nent ëaröen ök mëëa pöt ar yok kat yawiaurö. Pöt epët. ‘Ni omën nent ëëmëäk Aköpë ëöetak kaar kosang wesak anganok. Omën nent pël ëëmëäk pim ëöetak kosang wesak pöt ngaarëk wëen këet orööp.’

34 Ën nook pöt, ök niamaan kat wieë. Ar ngön nent kosang wasënëäk ngaarëkël wesak yaap pël anganok, won pan. Ar kutömweriil wesak kosang wasnganok. Kutöm pöwer Anutu pim wëauwer pötaanök.

35 Ën e yangerakëlta mëäk kosang wasnganok. Yang epëreta Anutu pim ingesiarë urte pötaanök. Ën Yerusalem kakëlta yapin mëäk kosang wasnganok. Yerusalem pö Omp Ak kaöpë ka kësangö pötaanök.

36 Ën nim kepönöökëlta ngön nent kosang was-

nganak. Nuuk yok pangk kepön ep naön maan koöre kölam naëpan pötaanök.

³⁷ Ar omën nent eëneäk pöt om, 'Mak, ne pël eëmaap,' pöt pëen an. Ma omën nent naën eëneäk pöt om, 'Won, pël naëngan,' pöt pëen an. Arim omën nantëel meäk kosang wasëneäk ngön munt nant anë pöt Setenë naëaan orööpnaat."

*Omën nampök utpet yaal-
niin pöt kangiir elmëëngan
(Luk 6:29-30)*

³⁸ "Ngön kosang nent epël yaan ar yok kat yawiaurö. 'Omën nampök nim it naö utpet nuwasën pöt kangiir pim naö utpet mowasumëep. Ën omën nampök nim kë naö niitiin pöt kangiir pim naö motimëep.'

³⁹ Ën nook pöt, epël nia-
maan kat wieë. Omën nampök ni utpet yaalniin pöt kangiir elmëënganak. Ën omën nampök nim kerëm yaapkeëtak nimöön pöt kat-
nëëteta nimööpnaan mowa-
sum.

⁴⁰ Ën omën nampök nim ulpëen iriip öpënëäk ngön yaatak nuulëäk ngön nent nimëen wesak niaan pöt ulpëen rangkëëpta përe mamp.

⁴¹ Ën omën kaö nampök kan mëntöök omën nant wak sumëäk kosang wesak niaan pöt nuuk kan waliöököl wak sum.

⁴² Ën omën nampök ni omën nant pi mampëäk kimang yeniaan pöt mamp. Ën nampök nim naëaan omën

nant yaam öpënëäk yaan pöt keimön eënganëp mamp."

*Kööre tokörö lup sant
elmëëpa*

(Luk 6:27-28, 32-36)

⁴³ "Ngön kosang nent epël yaan ar yok kat yawiaurö. 'Nim karipön lup sant elmëem. Pël ëäk nim kööre toköpön kaaö elmëem.'

⁴⁴ Ën nook pöt, ök niamaan kat wieë. Arimëen kööre tok yaalniaurö lup sant elmëen. Ën utpet yaalniaurö Anutuuk kaamök elmëëpnaan kimang man.

⁴⁵ Ar omën ke pilöt eëne pöt arim Pep kutömweri wëaup pim ru panë sënëet. Pöt puuk pim këtëpön maan omën utpetere ompyaö pouröa rangk yema. Ën pi tapöpök pim kopiirenta maan omën wotpilre korar pouröa naë yepel.

⁴⁶ Arën lup sant yaalniaurö kangiir elmëënë pöt Anutuuk ompyaut nimpnaat ma? Won. Utpet yaaurö pitta lup sant tapël elmë yaë.

⁴⁷ Ën arimtë karuröenökëer sant mowasënë pöten kön wiin arök omën muntarö il wesak ompyaö eën sa ma? Won. Omën ngönën wonörö pitta sant tapël mowas yaë.

⁴⁸ Pötaanök arim Pep kutömweri wëa pöpë ompyaö wotpil wë pöl arta ompyaö wotpil wë arim kööre toköröen ompyaö moweseim ön."

6

*Omën il ngentingenti yaaö
pörö kaamök yaalmëauta
ngönte*

1 “Ar arimtèn ngarangk kèekè èèn. Arim ngönèn yaat omnaröa èöetak pit itenak arèn kön wiin ompyaö èëpna pöl wesak mëngkanok. Pël èènè pöt arim Pep kutömweri wëaup kön wiin ompyaö naèn èèn ompyaö kangut naningkèn èëpnaat.

2 “Ni omèn il ngentingenti yaauro omnant kaamök elmëëmëak pöt kaar yaauroa ök elmëënganok ëlëëp mamp. Kaar omèn pörö pit omèn muntarök itenak pitëmëèn wak isak apëna yak omèn il ngentingenti yaauro kaamök ëak omnant ngönèn tupötëere kamtatë omnaröa itöök yemengkaurö. Ne yaap yeniak. Omnaröa pitëmëèn wak isak yaaö pötök pitëm kangut yok yemangk. Pötaanök pit puorö ënëmak Anutuuk kaalak ompyaö kang munt nant nemangkèn èëpnaarö.

3 Ni pöt omèn il ngentingenti yaauro kaamök elmëëmëak pöt omnant ëlëëp panë wesak mamp. Nim mor yaapkëewesök omnant yemangkèn katnëewesi ewat nasën èëpna pöta ök karurökak nim mampëëtön ewat nasën èëp.

4 Ni omnant ëlëëp mampë pöt nim Pep omèn ëlëëp pipotön ityeengkaupök ompyaö kangut nimpnaat.”

Anutuun ök yamëëauta ngönte
(Luk 11:2-4)

5 “Ar Anutuun ök manëak pöt kaar omnaröa yaaul

ëënganok. Pit omnarök itenak pitëmëèn wak isak apëna yak ngönèn tupötë kakaatiire kamtatë, omnaröa itöök, tauëë Anutuun ök mapnaaten kent yaauro. Ne yaap yeniak. Omnaröa pitëmëèn wak isak yaaö pötök pitëm kangut yok yemangk. Pötaanök pit ënëmak Anutuuk kaalak kang munt nant nemangkèn èëpnaarö.

6 Ar Anutuun ök manëak pöt arimtë kaatë kakaati së kan wariak arim Pep ëlëëp wë pöpön ök man. Pël èènè pötak arim Pep ëlëëp yamëëautön ityeengkaupök kangut nimpnaat.

7 “Arim Anutuun ök yamëëautë ngönèn wonöröa ök ëak ngön paspas nentere nent kësang anganok. Pitëm pël yaaö pöt, pitëmtok kön wiin ngön wali yemaan Anutuuk kat mowiipnaat wesak pël yaauro.

8 Ar pitëm ök èënganok. Pep piin kimang nemaan wëèn arim ap yewesautön ewat yaaup.

9 Pötaanök ar Anutuun epël ök man.

“Tenim Pep kutömweri wëaup, nim yapinte ngëëngk wiaap.

10 Ni wais wa ngaöök nimë.

Kutömweri wëaurö nim këm ngön ngaarëk yeö pöl e yangerak wëaurö teenta tapël èënëak kent yaë.

11 Ni peene kët epta könkön kaömp nimp.

12 Tenim saunatë kangut kërë nuula.

Tenökta omnaröa saun tenimëèn yaalni pötë

kangut tapël kërë
yemoolak pötaanök.

13 Moröktak nuulëenganëp,
pim naëaan ent ë nuulë.

14 “Yaap, ar omnaröa
arimëen utpet elniauta
kangut kërë moolanë pöt
arim Pep kutömweri wë
pöpökta arim utpet yaautë
kangut kërë nuulapnaat.

15 Ën ar omnaröa arimëen
utpet elniauta kangut kërë
nemoolaan ëënë pöt arim
Pepap puukta arim utpet
yaautë kangut kërë nanuu-
laan ëëpnaat.”

*Kaömp ngës olëak wëauta
ngönte*

16 “Ar Anutuun yak kaömp
ngës olëak pöt omën ngön
kaar yaauröa ök koöre sap
ëak önganok. Pit kaömp ngës
olëak wë pël yaëen omnaröak
pitën itenak wak isak apëna
yak koöre sap ëak wëaurö.
Ne yaap yeniak. Omnaröa
pitëmëen wak isak yaaö pötök
pitëm kangut yok yemangk.
Pötaanök pit puorö ënëmak
Anutuuk kaalak ompyaö
kang munt nant nemangkën
ëëpnaarö.

17 Ar kaömp ngës olanëak
pöt arim wëaul uwari mëak
arim këere wot kanöt iirën.

18 Arim kaömp ngës olëak
önë pöt, omnaröak itenak
ëwat nasëpan, arim Pep
ëlëëptak wë pöpökëer itaamp-
naan pël ëën. Pël ëënë pötak
arim Pep ëlëëp pipotön ity-
eengkaupök ompyaö kangut
nimpnaat.”

*Omën ompyaut wieëauta
ngönte*

(Luk 12:33-34)

19 “Ar yangerakë omnant
iwal ka ëëre kumkum ë,
omnaröak ka pör menak
këkain wë pël yaaut kësang
wiak önganok.

20 Anutuuk arimëen omën
ompyaut kutömweri ningkën
önëen omën ompyaut ëë.
Kutömweri pötökëer iwal ka
ëëre kumkum ë, ën omnaröak
ka pör menak këkain wë pël
naën yaaut.

21 Arim omën ompyautë
wia pörekël arim könötta
wiaapnaat.”

*Tiarim itöörar koröpöökë
rampewesi ök*

(Luk 11:34-36)

22 “It pipöörar arim
koröpöökë rampewes. Arim
itöök omnant itenak kön
ompyaut yawiin pöt arim
lupötë rampewesi yaë pöl
ëwa ompyaö ëaapnaat.

23 Ën arim itöök omnant ite-
nak kön utpetat yawiin pöt
arim lupötë koö olëaapnaat.
Pötaanök arim lupötë ëwa wia
pipët koö olapna pöt koö pöt
sasa kësang panë olëaapnaat.”

*Tiar Anutuu yaatere mon-
ere uröma yaat mëngkre mëngk
namëngkan*

(Luk 16:13)

24 “Omën nampök yok
pangk omën omp ak naarë
inëen naën ëëpnaat. Pi
nampön kaaö yaalmëem
nampön ngöntre kar
elmëëpnaat. Won ëën pöt,
kangiir nampë naë rë olëak
wë namp kasëng mampnaat.
Pötaanök arta tapël Anutuu

yaatere monere uröma yaat mængkre mængk namængkan.”

*Kön selap yaauta ngönte
(Luk 12:22-31)*

²⁵ “Pötaanök ne arën epël ök yeniak. Ar arimtë wëwëetaan kön selap äak epël anganok. ‘Tiar kaömpöt tarëkaan öpen? Ma iit tarëkaan öpen?’ Ën koröpöonta kön selap äak epël angan. ‘Oröpötök kör koëpen?’ Kaömp pöt keët won, wëwëetakëer keët. Ën ulpëenre poë koröp pöt keët won, koröpöökëer këö.

²⁶ Ar intöröen kön wieë. Pit kaömp ngëntak nëere wa peram wi pël naën yaaurök arim Pep kutömweri wë pöpök kaömp koir mangkën neim wë. Omnarö arök intörö il yewas. Pötaanök pi ngarangk elniipnaat.

²⁷ Ma arim naëaan nampök weëre kosang wia pöt yok pangk pimtë wëwëeten kön selap äak kot nent wali wes ulmëepën sa ma? Won.

²⁸ Ën ar tol ëenak ulpëenre poë koröpötëen kön selap yeë? Ar polpol puutön kön wieë. Pit pitëm ulpëenre poë koröpötëen ya namëngkën yaë.

²⁹ Pël yaëetak ne epël ök yeniak. Omp ak Solomon pi omnant kësang wieëaupök ë rangiak wakaima. Pël äaap pim ë rangiatök polpol pu pötëet il nemowasën.

³⁰ Këra pu ompyaut ya lupöök peene yaarö, ëlpamök tiak es marën won sëpnaat pël yewas pipotta Anutuuk maan ompyaut yaarö. Kön

wi kosang panë newasënörö ar pöt, Anutuuk koröpöökë kaamököt nin yaë.

³¹ Pötaanök ar kön selap äak epël anganok. ‘Tiar kaömpöt tarëkaan öpen?’ ma ‘Iit tarëkaan öpen?’ ma ‘Oröpötök kör koëpen?’ pël angan.

³² Omën ngönën wonörö pit omën pipotëen kön kësang wia. Pël äaap arim Pepap ar wëwë koirënëen iire kaömp nënë pöten kön wiak nimpnaat. Pötaanök omën pipotëen kön selap ëëngan.

³³ Ar pöt, wot rëak Anutuuk wa ngaöök nimëen wëwë wotpil pim önëak niia pöt önëen weë ngentieë. Pël ëënë pötak yangerakë omën pipotta koir nimpnaat.

³⁴ Pötaanök omën nant ëlpamök orööpna pötön peene kët eptak kön selap ëënganok Wangam kan orööpna akun pötakökëer omën pötön kön wiin. Ën kët nantë könömöt yaaröön yok pangk pötëen kön wiinëet.”

7

*Omnaröa wëwëat wël
yaauta ngönte
(Luk 6:37-38, 41-42)*

¹ “Anutuuk ngön ë pet yairaupë yaë pöl ar elni-ipanëen omnarö kom äak ngön ë pet yairaupë yaë pöl elmëëngan.

² Arök omnaröaan ngön ya ke nal wesak mompunë pöt Anutuuk kangiiir ke tapël wesak arimëen elniipnaat. Ën arök omnant omnaröaan elmëënë pöt Anutuukta tapël kaip ti nimpnaat.

³ Ni tol èenak nim karipè itöök ulöl kotten iteneëak nimtëöökè këra elten kön nawiin yaèn?

⁴ Nimtëöök om wiaan ni tol èak karipön epël maan pangk èepën? 'Ni kat newiin ne nim itöök ulöl wia pipèt niömaan.'

⁵ Kaar omnamp, ni nimtë itöök këra elte wia pipèt wakök këekë iteneë nim karipè itöök ulöl wia pipèt wëen pangk èepnaat.

⁶ "Omën utpet kentöröa ök pörö Anutuu ngön ngëëngkët köntak mengkanok. Pël èënë pöt arim ë rangiat ent èak polöröa naë olanë pöta ök yaë. Ènak pol pöröak ing sam-sam yeem kaalak kaip tiak arimënt kant nimpnaat."

Anutuun ök yamëëauta ngönte

(Luk 11:9-13)

⁷ "Kimang maim olëak omën këet önëet. Ngaöl èeim sëak këet koirënëet. Kanwer kōrangkōrang maimën tē niwiipnaat.

⁸ Anutuun kimang yamëëauröak omnant yeö. Ngaöl yaaurö Anutuu naëaan këet yokoir. Kanweri kōrangkōrang yamëëauröaan Anutuuk tē yemowi.

⁹ Arim naëaan runga namp këenëen pepapön kaömp kimang maan këlö kor mampën ma?

¹⁰ Ma animautaan kimang maan kamal utpet namp wa mampën ma? Won.

¹¹ Ar omën utpetaröak arim rungaarö omën ompyaut men yeë pöl arim Pep

kutömweri wë pöpök il ni-wesak omën piin kimang manë pörö omën ompyaut kaö wesak nimpnaat.

¹² "Arim omnaröak omën ompyaut elniipënëak kent kön yawi pipël arök kangiiir pitën elmëen. Ngön piptak Mosesë ngön kosangötre tektek ngön yaaö omnaröa ngönöt kepön erën èak wia."

Wëwë kosangta kanër kotur

(Luk 13:24)

¹³ "Ar kan koturak ilëak wëwë kosangta kanöök sën. Kö yesaurekë kanër kaöer, ën pörekë kanö kaöaö. Pötaanök omën selap ilëak yesau.

¹⁴ Èn wëwë kosangtakël yesa kan pör kotur. Kan pöök sëpenëak pöt pomp èak omën selap won kopët nampnampök koirak yesau."

Tektek ngön yaaö kaar omnaröaan ngarangk këekë èëpa

(Luk 6:43-44; 13:25-27)

¹⁵ "Ar tektek ngön yaaö omën kaaröröaan ngarangk këekë èen. Pit arim naë wais wëen ar pitëm koröpötön pëen itenak pitën kön wiin pol sëpsöpöröa ök èpre wiap yaaurö pël wasënëet. Pël èënëetak pitëm lupötë kent toköröa ök nga panë wia. Pötaanök ar utpet niwasëpnaarö.

¹⁶ Ar pitëm omnant yaautön itenak songönten èwat sënëet. Pöt wëleri èer nautpan. Èn rakësäöök kasu nautpan.

¹⁷ Këra ompyaut ulöp ompyaurö yaut. Èn këra utpetat ulöp utpetarö yaut.

18 Këra ompyautök ulöp utpetarö nautpan. Ën këra utpetatök ulöp ompyaurö nautpan.

19 Ën këraat ulöp ompyaurö nautön eëpna pöt ku tiak es marën kotöpnaat.

20 Pötaanök tektek ngön yaaö omën kaaröra omnant yaautön itenak pitëm songönten ewat sënëet.

21 “Ar epël kön wiingan. ‘Omën neen, “Nem Aköp,” pël yenëa pörö pourö Anutuu wa ngaöök yamëautak ilapnaarö,’ pël wasngan. Nem Pep kutömweri wëaupë kentöökë ënëm yaaö pöröakëer pël eëpnaarö.

22 Ënëmak akun kaöaöök omën kësang wais neen epël neapnaat. ‘Aköp, ten nim urtak wë Anutuu ngönte ök aöre omën naröa lupötëaan urmerarö waö ë momëere omën weëre kosang it ngölöp kësang nant pet ë pël eimaut.’

23 Pël neaan ne pitën epël memaap. ‘Utpet omnaarö aë, ne arën köpël. Ar mop newiak kama seë.’”

Ka ök yarëauta songön nenteparë ngönte

(Luk 6:47-49)

24 “Omën nem ngön epët kat wiak ngaarëk öpna pörö pit omën kön ompyaö wieëaup ka weit ök rëa pöpë ökörö.

25 Pël ëen kopi kësang panë pelak i nga urak kent kësang nempel möak ka pöt tööl noolaan ëa. Pöt ka pöta wapöt yang weitak wesirak taë ë ulmëa pötaan.

26 Ën omën nem ngön epët kat wiak ngaarëk naön eëpna pörö pit omën kaökaup pim kaat i kosemeri pisöök ök rëa pöpë ökörö.

27 Pël ëen kopi kësang panë pelak i nga urak kent kësang nempel möak ka pöt töölak sasa utpet wes olëa.”

28 Yesu pi ngön epët ök më pet yairën omën pim naë wa rongan ëa pörö pourö pim ngön pötaan yaan panë sa.

29 Pöt pi pepapök öngpököt wa kotiak maan ngön kosangötë ngarangköröa ngön yaaut il mowesa pötaanök.

8

Yesuuk omën kësë ëa namp ompyaö mowesa

(Maak 1:40-45; Luk 5:12-16)

1 Yesu pi rosiraöökkan kaip tiak yengmaan omën rongan kësang panë nempel pim ënëm sa.

2 Akun pötak omën kësë ëa namp pim naë së rar rë mowesirak epël mëëa. “Aköp, ni ompyaö newasumëak pöt yok pangk ompyaö newasumëet.”

3 Pël maan Yesu mores el mëak pim rangk mowiak epël mëëa. “Pël elniimëak yeëerek ompyaö së.” Pël maan tapëtakëer pim kësëat won sa.

4 Pël ëen Yesuuk piin ngön epël mëëa. “Kat wi. E yaalni epëta ngönte omnaröen ök manganok om el wesak së nim koröpö kiri ar yaaö nampön pet elmë. Pël ëak omnarö nim ompyaö san pöt

ëwat sêpnaan Moses pim ngön kosangta wia pöl kiri ar ëëm.”

Yesuuk nga omnaröa wotöök nampë inëen ruup ompyaö mowesa
(Luk 7:1-10)

⁵ Ënëmak Yesu pi Kapaneam kakë sa. Pël ëën Rom nga omnaröa wotöök namp sê piin ngön kosang wesak epël mëëa.

⁶ “Aköp, nem inëen ruup pi yauman ëak pim kosat kël wak këlangön kësang yaëen komun ureim kaatak wia,” pël mëëa.

⁷ Pël maan epël mëëa. “Ne sê ompyaö wasumaap.”

⁸ Maan nga omnaröa wotöököpök ngön kangit epël mëëa. “Aköp mosëp. Ne ompyaup talte nem kaatak waisum? Ni om eprek wë këm pëentak aan nem inëen ruup ompyaö sêp.

⁹ Pöt ne omën isauröa ikanöök inëen yaaupök nem iri nga omnarö wë. Pötaanök nook nampön, ‘Së,’ maan sêpnaat, nampön, ‘Wais,’ maan waisêpnaat, ën nem inëen ruupön, ‘Pël ë,’ maan pël ëëpnant. Pötaanök nim naë weëre kosang wieëaup pöten ne kön wiin ni maan nem inëen ruup yok pangk ompyaö sêpnaap.”

¹⁰ Pël maan Yesu pi kat wiak yaan sak omën pim ënëm yesa pöröen epël mëëa. “Ne yaap niamaan. Israel omnarö arim naë kön wi kosang yewesa epël nent nokoirën ë yeë.

¹¹ Kat wieë. Omën kësang panë yang we

naöökaan naöök, këtëpë yengampiaulaanre sê yeilëaulaan omën pörö wais Apramre Aisakre ën Yakop pitëm naë kutömweri wel aisëak kaömp nêmpnaarö.

¹² Pël ëëpnaaröak Anutuuk Yuta omën narö kutömweri sê öpnaarö pël yewesa pörö koö panëetakël wa moolaan wë ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim öpnaarö.”

¹³ Pël mëak pi kaip tiak nga omnaröa wotöököpön epël mëëa. “Ni sê. Nim omën orööpënëak kön wi kosang yewesan pöt nim naë orööpnaat.” Pël yemaan akun tapëtakëër pim inëen ruup ompyaö sa.

Yesuuk Pita pim lëlamöp ompyaö mowesa
(Maak 1:29-34; Luk 4:38-39)

¹⁴ Yesu pi sê Pita pim kaata kakaati ilëak itaangkën pim öng lëlamöp yauman koröp es nga kaö nent yeem ka ureëa.

¹⁵ Pël ëën Yesu pi pim moresi mor moön yauman koröp es nga pöt won sêen pi wal ëak kaömp ar ë mena.

Yesuuk omën narö kësang ompyaö mowesa
(Maak 1:32-34; Luk 4:40-41)

¹⁶ Wiap kan koö olapënëak yaëen omën naröak yauman omën kësang pan pitëm lupötë urmerarö ilëak wëa pörö pim ngësë wak sa. Pël ëën pi urmeraröen nga mëak pitëm lupötëaan waö ë momëak yauman yaurö ompyaö mowesa.

17 Pël ëa pötak tektek ngön yaaö omën Aisaia pöpë ngön epël ëa pöt kë oröa. “Pi tiarim yauman won nuwesak këlangön pöt kama wak sa.”

Omën naar Yesuu ënëm sëpënëak mëëa

(Luk 9:57-62)

18 Yesu pi itaangkën omën rongan kësang nempel pi wa taap elmëak wëën pim ruuröen i kaöökë ëngk komuntakël sëpnaan ko ëëpënëak mëëa.

19 Pël yaëen omën ngön kosangötë ngarangk nampök piin epël mëëa. “Rë yanuu-laup, nim yasumëetë ne ënëm elniimaap.”

20 Pël maan Yesuuk kangiiir epël ök mëëa. “Kent tokörö pit pitëm ka yauraut wia. Ën intörö pitta pitëm ka ëpöt wia. Pël ëaatak Omën Këep nem ka uröma kaat won.”

21 Pël maan omën munt pim ënëm yaaö nampök epël mëëa. “Aköp, ni yok pangkat newiin wet rëak së nem pepap yang kel weerum.”

22 Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Mosëpnerek ni nem ënëm wais. Omën nem ngönte ngaarëk naön yaaö pöröak yok pangk wel pitëm karurö yang kel weerëpnaat.”

Yesuuk kent kësangöön maan won sa

(Maak 4:36-41; Luk 8:22-25)

23 Pël mëak Yesu pi wangaöök ilaan pim ruurö pitta tapël ëak piiring sa.

24 Pël ëën kent kësang nempel möön i kaö maat kësang

panë möak wangaöök ilaan utpet ëak iri i kaöök ilapënëak yeëa. Pël yaëen Yesu pi om ka kun sak wieëa.

25 Pël ëën Yesuu naë së it moilak epël mëëa. “Aköp, tiar kö sëpenëak yeëerek ni ten kaamök elni,” pël mëëa.

26 Pël maan Yesu pi pitën epël mëëa. “Ar tol ëënak kas yeë? Arim kön wi kosang yewesaut om kot panë wieëan epët.” Pël mëak pi kentööre i kaöön nga maan kentö leng ëën kaö maatta won sa.

27 Pël ëën pit yaan sak neneren epël mëëa. “Elei, omën epop ke tolëel namp apen? Puuk kentre kaö maatön nga maan pim ngönte ngaarëk yeöp.”

Yesuuk omën naarë lupmeriarëaan urmer narö waö ë momëa

(Maak 5:1-20; Luk 8:26-39)

28 Pit i kaöökë ëngk komuntak së Katara yanggerak oröön omën urmeraröaring wëa naar Yesuu naë së koirä. Omën pöaar piarip wel yangaöök wakaimën omnarö piaripön itaangkën nga panë sak wëën kas ëak piarpim naë nasën ëëima.

29 Pël ëën piaripök merëk ë olëak Yesuun epël mëëa. “Yesu, ni Anutuu Ruup. Ni ten tol elniimëep? Akun kaöaö temanöm nasën wiaan këlangön kat niwiimëak yaën ma?”

30 Akun pötak pol narö kësang kamaarek wë kaömp neim wëa.

31 Pël ëën urmeraröak kosang wesak piin epël mëëa.

“Ni ten waö ë nimëëmëak pöt pol ëngkoröa lupötë öngpök wes nimëëm.”

³² Pël maan, “Yok seë,” pël maan pit së polöröa lupötë öngpök ilëa. Pël ëën pol pörö kas pöömpö së parëaöök oröak i kaöök ilëak ëm përeäk wel wia.

³³ Pël ëën omën pol ngarangk yaaö pörö kas së pitëm ka kaöaöök oröak omën urmeraröaring wakaima pöaarë naë oröa pöta ngönötök mëëa.

³⁴ Pël ëën ka kaö pöökö omën pourö Yesuun itaampö sa. Pël ëak së koirak pitëm yanger sëp wesak kaalak kaip tiak sëpënëak ke urak mëëa.

9

Yesuuk omën kosat kël wa namp ompyaö mowesa

(Maak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Yesu wangaöök ilëak pim ruuröaring kaalak i kaöökë ëngk komuntakël së Kapaneam kak oröa.

² Pël ëën omën narö omën kosat kël wa namp urweri wiak wak Yesuu naë sa. Pël ëën Yesu pitëm kön wi kosang yewesauten itenak omën kosat kël wa pöpön epël ök mëëa. “Nem ruup, ne yok nim saunatë kangut ent ë yanuulak. Pötaanök ni ya kë sak öm.”

³ Pël maan omën ngön kosangötë ngarangk narö neneren epël mëëa. “Omën epop, ‘Ne yok nim saunatë kangut ent ë yanuulak,’ pël yemaan Anutuu yapinte wa ngep yaalmë. Ya pöt Anutu pimtëët.”

⁴ Pël yemaan Yesuuk pitëm könre lupötön itenak epël mëëa. “Ar tol ëënak kön utpet pipot yawi?”

⁵ Pöt nem omnampön, ‘Nim saunatë kangut ent ë yanuulak,’ ngön pël yemak pöt kengkënte. Pöt ar ngön pöta këet tekeri nasën ëën ar nem ngön pöt yaap ma kaar pël newasngan. Ën nem omnampön, ‘Wal ëak së,’ ngön pël yemak pöt könömët. Pöt nem ngön pöta këet tekeri sëën ngön pöt yaap ma kaar pël wasënëët.

⁶ Pötaanök ar ne kaar omën wonöp Omën Këep e yangerak wë weëre kosang wak saunatë kangut ent ë yemoolak pöten ewat sënëak epël ök yemaan iteneë.” Pël mëak kosat kël wa pöpön epël mëëa. “Ni wal ëak korumönte wak nim kaatakë së.”

⁷ Pël maan pi wal ëak pim kaatakë sa.

⁸ Pël ëën omën kësang pöten itenak kas ëak Anutuuk weëre kosang ke pilte omën moresi mena pötaan pit Anutuun ping wesak mëëa.

Yesuuk Matiuun pim ënëm ëëpënëak mëëa

(Maak 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹ Yesu pi pörek sëp wesak yesem takis yewa omën namp Matiu ne nem takis yewa kaatak wëën itenak epël yenëa. “Ni nem ënëm elnë.” Pël neaan ne wal ëak omnant sëp wesak pim ënëm saut.

¹⁰ Yesu pi nem kaata kakaati wais wel aisëak kaömp yenën takis yewaare

saun omën munt narö kësang wais Yesure ten pim ruuröaring wel aisëak kaömp naut.

11 Pël yaëen Parisi ngönën omnaröak pöten itenak ten pim ruuröen epël niiaut. “Arim rë yanuulaup pi tol ëënak omën takis yewauröere saun omnaröaring kaömp ngawi yen?”

12 Pël yeniaan Yesu kat wiak kangiir epël mëëaut. “Omën yauman wonörö rota ngësë nasën. Yauman-ringöröakëër rotaaröa ngësë sa yaë.

13 Ar pöt, së ngön nent ngönëntak epël wia pöta songönten këëkë kön wiin. ‘Ne ar nemëen animaurö kiri ar elnëenëeten kaaö. Nem kentöök ar omnarö yaköm ëën ompyaö elmëenëetenök kent yaë,’ pël wia pöten kön wieim ön. Ne omën pitëmtën kön wiin wotpilörö pël yewas pörö lup kaip tiipnaan memëak newaisën. Won, omën pitëmtën kön wiin saun yaaurö pël yewas pörö ngön ök maan lup kaip tiipënëak waisaup.”

Omën naröak Yesuun kaömp ngës olëak wëautaan pëël mëëa

(Maak 2:18-22; Luk 5:33-39)

14 Akun pötak Sonë ru narö Yesuu naë wais epël mëak pëël yema. “Ten Parisi ngönën omnarö Anutuun yak kaömp ngës olëak wëaurö. Ën nim ruurö pit tol ëënak kaömp ngës olëak naön yaë?”

15 Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëaut. “Omën namp öng öpënëak yeem pim karuröaring wëën karuröak yaköm ëën kaömp ngës olëak öpën ma? Won pan. Peene wë öng öpna pöp karuröaring akun wali naön ëëpnaat. Pi peene wëën omën naröak pi wak kama ulmëen akun pötakökëër pim karurö yaköm ëën kaömp ngës olëak öpnaat. Pöl pit ne kama neöpna pötakökëër nem ruurö neen yaköm ëën kaömp ngës olëak öpnaat.

16 “Omën namp poë koröp ngolöpöökään kaö nent ilak ulpëen ngaanëpë keliau-rek wiak korir namëëpan. Pël ëëpna pöt poë koröp ngolöp pötak ulpëen ngaanëp weruun ilak kaak sëpnaat.

17 Ën omën namp i kep pol koröpwerring ket ëa ngaan pötak wain i ngolöpöt kolön yok pangk naëpan. Pël ëëpna pöt wain i pöt kep wetak pol koröp pöt sak il ngentiin iit orö sëpnaat. Pël ëën pol koröpwerta utpet ëëpnaat. Pötaanök wain i ngolöpöt kep ngolöptak lë mëëpna pötak pangk ëëpnaat.” Yesuu pël mëëa pöta songönte epët. Mosesë ngön kosang ngaanötre pimtë ngön ngolöpöt pangk irikor naëpan pötenök mëëa.

Yesuuk ngarangk nampë koontupre öng namp ompyaö mowesa

(Maak 5:21-43; Luk 8:40-56)

18 Yesu pi ngön pöt ök yemëem wëën ngarangk

namp wais pim naë rar rë mowesirak epël yema. “Nem koontup peene ngolöp wel wia. Pël äaarek ni wais mores pim rangk mowiin kaalak öp söp.”

19 Pël maan Yesu pi wal äak ten pim ruuröaring omp pöpring saut.

20 Pi kan yesën öng namp öng yauman äeim wëen krismaki 12 äak saö namp kasngaël wais pim mores ulpëenöpök mësäl yaalmë.

21 Pöt, “Ne om pim ulpëenöpök mësäl elmëema pöt ompyaö sumaat,” pimënt kön pël wesak pël yaë.

22 Pël äen Yesu pi kaip ti itenak epël yema. “Koontup äë, nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesën. Pötaanök ya kë sak öm.” Pël maan öng pöp tapëtakëer ompyaö yes.

23 Yesu pi së ngarangkëpë kaatak oröak itaangkën omnarö koontupëen yak yaköm äen pitëm yaaul nger pëep mempöore ngön kaëp ilö pël eim wëa.

24 Pël äen pi pitën epël yema. “Ar mop wiak ka tomökël oröeë, koont epop wel nawiin om ka ura.” Pël maan pit sômre êlak ya.

25 Pël yaan Yesu pi omnarö tomökël wes momëak koon-
tupë wieëa pörek ilë moresi wëen wal äaut.

26 Pël äen pim pël elmëa pöta ngönte yang pörek ka poutë sa pet ira.

Yesuuk omën it il tëa naarre ngön won sa namp ompyaö mowesa

27 Yesu pi ka pö söp we-
sak ten pim ruuröaring yesën omën it il tëa naar pim äenëm yewaisem ngön ë olëak epël yema. “Yesu ni Tewitë äapök tenipön yaköm kön niwi.”

28 Pël maan Yesu pi pim ka söpënëak äa pötak ilaan omën it il tëa pöaar pim naë waisën pëel mëëaut. “Arip kön wiin ne yok pangk ompyaö niwasum ma?” Pël maan piaripök kangiir epël yema. “Aköp, mak.”

29 Pël maan piarpim itöörarë mësäl elmëak epël yema. “Arpim kön wi kosang yenewas pötak ne ompyaö yanuwass.”

30 Pël maan piarpim itöörar nga ngëna. Pël äen Yesuuk kosang panë wesak epël yema. “Omnaröen ök manganok.”

31 Pël maan piarip së Yesu pim pël elmëa pöta ngönte yang pörekë omnaröen ök maan yang pörek pangk ë pet ira.

32 Ten kaalak ka pöt söp wesak kan yesën omën narö omën urmerapök elmëen ngön won sak wëa namp Yesu naë wak waisa.

33 Pël äen Yesuuk urmer pöp waö ë momëen omën ngön won sak wëa pöpök ngön yaan omnarö kat wiak yaan sak epël ya. “Elei, tiar omën ke epël nent Israel yangerak oröön itnaangkën äaut.”

34 Pël yaan Parisi ngönën omnaröak epël yema. “Urmeraröa kaöapök kaamök elmëen urmerarö waö ë yemomë,” pël yema.

Yesuuk omnaröen yaköm elmëa

³⁵ Yesu pi ten pim ru-uröaring ka kotre kaö poutë imeë pitëm ngönën tupötë ngönën rë moulööre Anutuuk wa ngaöök nimëëpna ngön ompyaö pöt ök maö, këlangönre yauman ke nentere nent ompyaö mowasö pël elmë imaut.

³⁶ Pël yeem pi omën selap pan itenak pitën kön wiin pol sëpsëp ngarangk wonöröa ök kön irikorring wë weëre kosang won wëen itenak pitën yaköm kön wia.

³⁷ Pël ëak pim ruurö tenën epël yenia. “Ya lupöök kaömp kë kësang pan köp sak wë. Pël ëaap ya omnaar kopët.

³⁸ Pötaanök ar ya Pepapön kimang man. Pël ëen puuk ya omën munt narö koirak wes mëen këet wa rongan ëëpnaan.”

10

Yesuu ngön yaaö omën 12 pöröa yapinöt

(*Maak 3:13-19; Luk 6:12-16*)

¹ Yesuuk ten pim ru 12 pöröen ngön niaan sëen urmerarö waö ë mëëre këlangönre yauman ke nentere nent ompyaö mowasö pël ëënëak weëre kosang ninaut.

² Ten pim ngön yaaö omën 12 pöröa yapinöt epot. Wotöököp Saimon yapin nent Pita piire ën pim nangap Entru, Semsre pim nangap Son, Sepeti pim ruaar,

³ ën Pilipre Patolomiu, Tomasre Matiu takis yewaup neere Sems Alpiasë ruupre Tatias,

⁴ Saimon Selot pël yamëëa pöp pi ngaan Rom kamanëp sëp mowasëpënëak aima omën tok pötakaanëp piire ën Yutas Keriot kakaanëp ënëmak Yesuun kup mowiipnaap.

Yesuuk pim ngön yaaö omën 12 pöröen ya ngön mëëa (Maak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ Ten omën 12 pöröen Yesuuk epël niak wes nimëën saut. “Ar omën ngönën wonöröa naë sëëre Sameria omnaröa ka kaöatë së orö pël ëënganok.

⁶ Om Israel omën pol sëpsëp ngarangk won ëen repak yes pöröa ök ëa pöröa naëëkëër sën.

⁷ Pël ëak ar yesem pöt ngönën epël ök man. ‘Anutuuk tiar wa ngaöök nimëëpna akunet yok temanöm yes.’

⁸ Pël yeem yauman omnarö ompyaö mowasööre omën wel wiaurö wal ë moulmë, omën kësë ëaurö ompyaö mowasööre urmerarö omën naröa lupötëaan waö ë momë pël elmëen. Nem weëre kosangöt sum won yaningk. Pötaanök arta tapël sum won omnarö kaamök elmëen.

⁹ Ën monat arim kërötë waulak sënganok.

¹⁰ Ar kan kourakë kaömp waulönëak këröt wak sënganok. Ar ulpëenre ing kör muntatre sungköratta wak sënganok. Pöt ar omnarö ya yamëngkën yok pangk

kaamök elniak kaömp nimpnaat.

¹¹ Ar ka kaö naöök ma kot nentak së oröak wet reäk pitëm songönöt nampön pëel mäak kat wiin ompyaö sant niwasëpnaap eën pöt piiring wë olëak sënëetak sëp wesak sën.

¹² Ar ka nenta kakaati yeilëem pöt omën pörek wëauröen, 'Anutuuk ompyaö elniip,' pël ök man.

¹³ Pël eën pit sant niwasëpna pöt Anutuuk arim ngön manë pöl pit ompyaö elmëëpnaat. Ën pit sant naniwasën eëpna pöt arim ngön Anutuuk ompyaö elmëëpënëak mëëan pöt pitëm naë kë naarööpan. Arimënt wak sënëet.

¹⁴ Ën ka naöök ma nentak omën narö sant niwesak arim ngönte kat nawiin yaëen pöt ar pörek sëp wesak yesem pit utpet eën Anutuuk kangiir kasëng mampnaat pöt pet elmëak ing porpor elmëak arim ingötëaan yangre ulölöt kërë pörek moolan.

¹⁵ Ne yaap pan niamaan. Ngaanëer Sotomre Komora ka pöteparë omnarö pit utpet ëeima. Pötaan akun kaöaöök Anutuuk Sotomre Komora omnarö pitëm utpetatë kangut mampnaat. Ën omën ar sant naniwasën eëpna pörö utpet pan eën Sotomre Komora omnaröa kangut kaö wesak mampnaat."

Könöm ke nentere nent orööpnaata ngönte

(Maak 13:9-13; Luk 21:12-17)

¹⁶ "Kat wieë. Pol sëpsëp ruurö kent toköröa öngpök wes namëen yaautak nook ar kööre toköröa öngpök wes nimëen së önëen yeë. Pit utpet niwasëpënëak eëpnaat. Pötaanök ar pol reraupë yaë pöl it nganga yeem int ekëpë wë pöl wiap eën.

¹⁷ Ar omnaröen ngarangk këkë eën. Pit ar kaöaröa naë niulëen pitök maan ngönën tupötë pës nimööpnaat pötaanök.

¹⁸ Ar nem ru sak wë pötaanök pitök ar yang ngarangkre omën omp ak naröa naë ngön yaatak niulëepnaat. Pël eën ar pitre omën ngönën wonöröa ëöetak nem ngönte tekeri wesak manëet.

¹⁹ Yang ngarangköröa naë niulëen tol anet ëak kön selap eënganak. Akun pötak ngön anëet Anutuuk arim lupötë niwiipnaat.

²⁰ Pël eën ngön anë pöt arimtok naëngan, arim Pepapë Pulöök tekeri wes nimpnaat.

²¹ "Omën naar nanëpök nangapëen kup mowiin mëmpnaat. Ën pepapökta ruupëen kup mowiin mëmpnaat. Ën koröngre ruuröak ëlre pepaarëen kup mowiin mëmpnaat.

²² Ar nem ru sak wë pötaan omën pourö ya sangën eën kööre tok elniipnaat. Pël eëpnaatak omën weë sak wëak wel wiipnaarö Anutuuk kama öpnaat.

²³ Ar kak nerek wëen nga elniin pöt kas nerekël sën.

Ne yaap niamaan. Ar kak nerekaan waö elniin pöt nerekül kas sënëet. Israel kaatë wii saal ar sa pet nairën wiaan Omën Këep ne oröömaap.

24 “Runga pep kaatak nampök pim pepap il newaspan. Ën inëen ru nampök tapël pim ngarangkëp il newaspan.

25 Runga pep kaatakëp pim pepapë mëngkre mëngk wëen pangk ëepnaat. Ën inëen ruupta pim ngarangkëpë mëngkre mëngk wëen pangk ëepnaat. Pitök ne arim kaöapön utpet wesak neak neen, ‘Pielsepul urmeraröa kaöap,’ pël neea. Pötaanök pitök il wesak ar nem ruuröen utpet panë wesak niapnaat.”

Tiar Anutuunökëer kas ëepa

(Luk 12:2-7)

26 “Pitën kas ëënganok. Pöt epël. Omën ngep ëen wia pipot wiakaim wi naöpanëet. Ënëmak wëlël ëen omnarö itaampnaat. Ën ëlëep wia pipot wi naöpanëet. Pipot tekeri sëpnaat.

27 Nem arën koutak ök yeniak pipot ëwaatak ök an. Ën ngön laöök ök yeniak pipot omnaröa tekrak wë kaö wesak an.

28 Ar omën könöp utpet newasën koröpö pëen nimëmpnaaröen kas ëënganok. Anutu es parëaöök niulëak könöpre koröpö pout kö niwasëpna pöpönökëer kas ëen.

29 Omnarö tiar int sëpër naar 1 toea pötak sum ëëpenaat int ke pëlöröakaan namp köntak wel wiak yangerak nengentiipan. Anutuuk aanak pël ëëpnaat.

30 Ar omnarö pöt, arim kepön ëpötönta pi ewat wë.

31 Pötaanök ar kas ëëngan. Pöt Anutuuk kön wiin arim sumatök int kot pöröaat il yemowas. Pötaanök omën nant arim naë köntak naarööpan. Puuk aanak orööpnaat.”

Yesuu yapinte aöre piin yak mowasö pël yaauta ngönte
(Luk 12:8-9)

32 “Namp pi omnaröa ëöetak, ‘Ne Yesuu ënëm yeë,’ pël apna pöp nookta kangüir nem Pep kutömweri wë pöpön, ‘Pi nemop,’ pël memaat.

33 Ën namp pi omnaröa ëöetak neen yak newasëpna pöp nookta nem Pep kutömweri wë pöpë ëöetak piin yak mowasumaat.”

Yesu pi tiar kom elni ipënëak waisa

(Luk 12:51-53; 14:26-27)

34 “Arök ne yangerakë ngaat won wasumëak waisan wasngan. Ne arim naë ngaat won wasumëak newaisën. Ne ar neen kön wi kosang wesak wëaurö omën neen pël naalnëen wëauröa naëaan kom elniin pit kööre tok elniipënëak waisaup.

35 Nook elmëen ruupök pepapëen kööre tok ëere korömpök ëlëpëen kööre tok ëere koröng lëlamöpök ël

lëlamöpëën kööre tok ë pël ëëpënëak waisaup.

³⁶ Omën ka kopëtetak wëaurö neneraan kööre tok ëëpnaat.

³⁷ “Omën namp pim ëlre pepaarëen kent panë yeem neen kent panë naën ëëpna pöp yok pangk nem omnamp pël naëpan. Ën namp pim rungaaröaan kent panë yeem neen kent panë naën ëëpna pöp yok pangk nem omnamp pël naëpan.

³⁸ Ën namp pi, ‘Ne Yesu pimëen wel wiima pöt pangk ëëmaap,’ pël wesak pim këra yetapër wak nem ënëm naalnëen ëëpna pipop nem omnamp pël naëpan.

³⁹ Namp pim wëwëet keimön ëak öpna pöt pim wëwëet kö sëpnaat. Ën namp nemëen yak wëwëet këëpöt wasëpna pöt pim wëwëet ompyaö orö morëëpnaat.”

Omën narö ompyaö kangut öpnaata ngönte (Maak 9:41)

⁴⁰ “Omën ar sant niwasëpna pöp ne elnëëpnaap. Ën omën ne sant newasëpna pöp Anutu nem wes nemëaup elmëëpnaap.

⁴¹ Omën namp tektek ngön yaaö namp pim ngësë yewaisën pi tektek ngön yaaup pël wesak sant mowasëpna pöt pi tektek ngön yaaupë ompyaö kangit piiring öpnaap. Ën namp omën wotpil namp pim ngësë yewaisën pi wotpil yaaup pël wesak sant mowasëpna pöt

pi omën wotpilëpë ompyaö kangit piiring öpnaap.

⁴² Ën omën namp omën pas nampön itenak pi nem ruup pël wesak i ëpët nëmpënëak kelöntak kol mampna pöp pi Anutuuk yaap ompyaö kangit mampnaap.”

11

Sonök Yesuu ngësëel ngön wes mëa (Luk 7:18-35)

¹ Yesuuk ten pim ruuröen wetete ngön pöt ök ni pet irak pörek sëp wesak ka munt pörek wieëa pötë ngönën ök mëak rë moulö saut.

² Son i yamëaup wii kaatak om wë Kristoë yaauta ngönte kat wiak pim ru naar wes mëen waisa.

³ Pël ëak piaripök piin epël mëak pëël yema. “Waisëpënëak aan kor wakaimaup ni tapöp ma muntapön kor ön?”

⁴ Pël maan omën pöaar wais ök maan Yesuuk kangiir piaripön epël ök yema. “Arip së Sonön omnant arpim itaampööre kat wi yeë epotön ök man.

⁵ It ngaapörö it nganga së, ing il tëaurö ompyaö sak kan ë, kësë ëaurö ompyaö së, katun yaaurö kat nganga së, welarö wal ë ulmë, ngöntök yaaurö ngön ompyaut ök maan kat wi, pël yeë epotön ök man.

⁶ Omën namp nemëen yak pim kön wi kosang yewe-saut irikor naën yaë pipop ërëpërëp ëëpnaap.”

7 Pël maan piarip yesën Yesuuk omnaröen Sonë songönte ök yema. “Ar ngaan yang omën wonrek kalaö naö kent möön sak waisak yaëen itaampunëak saurö ma? Won, Son pi pöta ök won.

8 Ma ar omën ulpëen ke nalëp mëaö nampön itaampunëak saurö ma? Won, omën ulpëen ke nalörö mëa pörö omën omp aköröa ka ompyautë wëetak Son pi ulpëen ke nalörö namëen wëaup.

9 Ma ar omën ke tolëälëpön itaampunëak saurö? Ar tektek ngön yaaö nampön itaampunëak saurö ma? Ar yok pël ëan. Ne ök niamaan. Epop tektek ngön yaaö tapöpök pim ya yamëngka pötök tektek ngön yaaö muntaröa ya yamëngka pöt il yemowas.

10 Pöt omën pöpëenök ngönëntak epël retëng ëa.

‘Kat wi. Ne omën nem ngönte waup wes mëen wet rapnaat.

Puuk nim kanö ningësëpnaat.’

11 Ne yaap niamaan. Son puuk yangerakë omën pourö il yemowas. Pël ëaap omën Anutuuk wa ngaöök yamë pöröak pi il yemowas. Pitëm naëaan koturöakta pi il yemowas.

12 Ngaan Son i yamëaup pim ngës rëak ngönën ök ëa pötakaan wais peene e wë eptak omën utpet ke nentere nent yaaö naröak Anutu pim wa ngaöök nimëak wë pötak ilapënëak weë yengenti.

13 Mosesre tektek ngön

yaauröak Anutuuk wa ngaöök nimëepënëak ëa ngön pöt aö aö wais Sonë oröak wë eptak kë yaarö.

14 Ën ar pitëm ngönöt kat wiak taë wasënëak pöt Sonön pi Elia pitëm waisëpënëak ëa tapöp pël wasënëet.

15 Katringëpök ngön epët kat wiip.

16 “Ne ar akun eptak wëauröen oröp nentak ök elniim? Ar rungaaröa ökörö. Rungaarö pit ka tomök ngasam yeem pitëm karuröen epël yema.

17 ‘Ten intö tang yamöön ar tan naurön yeë.

Ten ingre tan yaan ar ingre ya ilak naën yeë.’

18 Ar tapël yaaurö. Son pi wais wain i nanën wë akun nantë kaömp ngës olëak wëen ar piin, ‘Pi urmerapring wë,’ pël aiman.

19 Ën peene Omën Këep ne wais iire kaömp yenën ar epël aim. ‘Iteneë. Omën epop wain iire kaömp kaö yenëp. Pi takis yewaöre saun omnaröa karip,’ pël aim. Pël ëaap Anutu pim ëwat pöt arim naë wieëanëen ar tenip sant elnian tapön.”

Yesuuk Kalili omnaröen pepanöm ngön mëëa

(Luk 10:13-15)

20 Akun pötak Yesu pim wet rëak ka nantë ya retëng weëre kosang mëngkën itenak lup kaip natiin ëa pöröen epël mëak nga yema.

21 “Yakömpe, Korasin omnaröen. Yakömpe, Pesaita omnaröen. Nem retëng weëre

kosangöt arim naë elnia pöl Taaiaare Saiton omnaröen elmëanéen pit ngaanëer pitëm lupöt kaip tiak ulpëenre poë koröp sinöt ëak ka kosöt kolak pitëm koröpöök wa mëan tapön.

²² Pötaanök epël niamaan. Akun kaöaöök Anutuuk Taaiaare Saiton omnarö pitëm utpetatë kangut mampnaat. Ën ar pöt, utpet pan ëen pitëm kangut kaö wesak nimpnaat.

²³ Ën Kapaneam omnarö, ar kutömweriil isën ma? Won, ar es parëaöök ngemanëet. Nem retëng weëre kosangöt arim naë elnia pöl Sotom omnaröaan elmëanéen pitëm ka kaö pö kö nasën peene om wieëan tapön.

²⁴ Pötaanök epël niamaan. Akun kaöaöök Anutuuk Sotom omnarö pitëm utpetatë kangut mampnaat. Ën ar pöt, utpet pan ëen pitëm kangut kaö wesak nimpnaat.”

*Yesuu naë së kë sëpenaat
(Luk 10:21-22)*

²⁵ Akun pötak Yesuuk Pepapön epël ök mëëaut, “O Pep, ni kutömre yang poutë pepap. Niin yowe yeniak. Ni omën ëwatöröaan nim ngönëntë ëlëep yaalmëaup. Ën kön nawiin yaauroaan pet yaalmëaup.

²⁶ Mak, Pep nim kentöök pël yaaup.”

²⁷ Pël mëak omnaröen epël yema. “Pepak omnant pout ne nenaut. Pötaanök omnarö pit ne Anutuu Ruupë songönten köpël wë, Pepakëer ëwat wë. Ën Pepenta tapël

wia. Omnarö piin köpël wë, Ruupökëer ëwat wë. Pötaanök Ruupök omën nampön Pepapë songönten ök maan yok pangk ëwat sëpnaat.

²⁸ Ar Anutuu ngönte ngaarëk önëëtaan ya kaö mëneimeë këlangön kat wieim wëaurö nem ngësë waisën. Pël ëen nook niaan kë sënëen.

²⁹ Ar nem inëen ru sak neering ya mëneim wë nem naëaan ëwatöt ön. Pöt epël. Ne ya wiap yaaupök nemtën wak irëak wëen arim saunatë könöm pöt won sëen lup kengkën sak önëet.

³⁰ Omnant arim ëënëak ök niain pöt ompyaut, könöm won pangk ëënëet.”

12

Kë yesa akun ngëëngkta ngönte

(Maak 2:23-28; Luk 6:1-5)

¹ Wë kë yesa akun nentak ten Yesuring rais yaöökë lup yesem këënëen ulöp nant töak söngsöng ëak naut.

² Pël yaëen Parisi omnaröak itenak Yesuun epël yema. “Kat wi. Nim ruurö kë yesa akun ngëëngkötë naënëel yaë.”

³ Pël maan kangiir epël yema. “Ar Tewitre pim omnaröa këen wë ëa pöt ar sangk kelak kat nawiin yaauro ma?

⁴ Tewitre pim omnarö pit Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati së kaömp Anutuu ëöetak wieëa pöt kiri ar yaauroakëer nëmpanaan piire omën pas pim naë wëaurö nëmpanëak nga yaaut wa na.

⁵ Ma Mosesë ngön kosangtak lup epël wia pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? Kiri ar yaaurö Anutuu ngönën tup kaöetak kët kë yesa akun ngëëngkötë ya yamëngkem kë yesa akunatë nga wieëa pöt ilën saun naën ë yaë.

⁶ Ne niamaan kat wieë. Arim ëöetak e taua epopök tup kaöet il yewas.

⁷ Ngönëntak ngön nent epël wia. 'Ne ar nemëën animaurö kiri ar elnëënëeten kaaö. Nem kentöök ar omnarö yaköm ëak ompyaö elmëënëetenök kent yaë.' Ar ngön pöta songönte ewat wëanëën omën ketre saun wonöröen nga nemaan ëan tapön.

⁸ Omën Këep ne kë yesa akun ngëëngk pöta pepap. Pötaanök nem kentöök akun eptak nem ruuröen omnant ëëpnaan memaat."

Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesuuk omën mores kël wa namp ompyaö mowesa (Maak 3:1-6; Luk 6:6-11)

⁹ Pël mëak pörekaan pitëm ngönën tuptak së ilëaut.

¹⁰ Pël ëën omën namp pim mor nas kël waup pörek wëa. Pël ëën pitök Yesuun morök elmëak ngön yaatak ulmëëpënëak epël pëël yema. "Tiar yok pangk kë yesa akun ngëëngktak ompyaö wasëpen ma won?"

¹¹ Pël maan epël mëëaut. "Arim naëaan namp pim pol sëpsëp namp kë yesa akun ngëëngk nentak yang

öngöpöök ilëaan sëp wasëpen ma? Pël naëpan, öpnaat.

¹² Sëpsëp pöp omën pasip. Ën omnarö tiar këerö. Pötaanök kë yesa akun ngëëngktak yok pangk ompyaö wasëpenaat."

¹³ Pël mëak pi omën pim mores kël wa pöpön epël yema. "Nim mores el më." Pël maan pim mores el mëën kaalak muntasi ök ompyaö yes.

¹⁴ Pël yaëën Parisi omnarö ka tomök së wa top ëak pit tol ëak Yesu mëmpën pöta ngönte kopëta wesa.

Yesu pi Anutuu inëënëp

¹⁵ Yesu pi pitëm ngönte ewat wëak pörekaan yesën omën selap pim ënëm waisa. Pël ëën pi yauman omën pourö ompyaö mowesak

¹⁶ pitën omën muntaröen piin ök mepanëak nga yema.

¹⁷ Pël yaëën tektek ngön yaaö Aisaia pöpë ngön epël ëa pöt kë oröaut.

¹⁸ "Epop nem inëën ruup, nem yaö mëëaup.

Ne piin kent pan ëak ya kë yes. Nem Pulö pim naë wes mëën pim rangk wë weëre kosang mangkën

nem ngön wotpilte omën ngönën wonöröen ök mapnaat.

¹⁹ Pi omnaröaring ngön nga elööre ngön ëak aö, omnarö pim ngönte ka tomök kat wi pël naëpan.

²⁰ Omën kalaö pötöp möautë ök këlangön kat yawiaurö pi utpet nemowaspan, kaamök

elmëen ompyaö
sëpnaat.

En omën es wëlëngö ri-
ipënëak yaë pöl wiap
panë yaauröeta puuk
elmëen wel nawiipan,
kaamök elmëen weë
sak öpnaat.

Pi kosang ngentiak ya
mëngkën Anutuu wot-
pil yaautak omën
muntat il wasëpnaat.

21 Pël ëën omën ngönën
wonöröak piin kön
wi kosang wesak kor
öpnaat.”

*Omën naröak Yesuun
Pielsepulök kaamök yaalmë
pël mëä*

*(Maak 3:20-30; Luk 11:14-
23; 12:10)*

22 Wë ënëmak omën narö
omën urmer nampök elmëen
it il tëere ngön won së pël ëä
namp Yesuu naë wak waisa.
Pël ëën ompyaö mowasën
omën pöp ngön aöre it nga së
pël äaut.

23 Pël ëën omnarö pöten ite-
nak yaan sak epël ya. “Elei,
epop Tewitë ëap, Anutuu Yaö
Mëëaup, tiarim ngarangk el-
niipnaap ma?”

24 Pël yaan Parisi omnarö
pöten kat wiak epël yema.
“Kaar angan. Omën epop
urmeraröa kaöap Pielsepul
puuk kaamök elmëen waö ë
yamë.”

25 Pël yemaan pi pitëm
lupötë itenak yema. “Yang
nerakë omnarö pitëm naë
nga oröön nener mënak kom
ëak wë weëre kosangring
naön ëëpnaat. En omën ka
naöök wëaurö ma ka kopët

nentak wëaurö tapël nener
mënak kom ëëpna pöt repak
sëen omën won wiaapnaat.

26 Tapël Seten pimtök ne
kaamök elnëen pim urmer-
arö waö ë yemomëanëen
pimtök pimënt mëngkën pim
weëre kosangöt won san
tapön.

27 Ar neen, ‘Pielsepul
puuk kaamök elmëen urmer-
arö waö ë yamë,’ pël aim.
Pötaanök arim ngön pipët
yaap yeëanëen arim ru-
urö pitta Pielsepul kaamök
elmëen urmerarö waö ë
mëan tapön. Pötaanök arim
ruurö pitëm tok arim ngön pöt
kaar ëan pöt tekeri yewas.

28 Ne pöt, Anutuu Pulöök
kaamök elnëen urmerarö
waö yeë. Pötaanök Anutuu
wa ngaöök yanimë pöt arim
naë yaarö.

29 “Omën nga namp wëen
munt nampök pim kaatak
ilëak pim omnant naöpan.
Wet rëak omën nga pöp wii
të wiakök pim omnant pout
öpnaat. Nga pöp Seten.

30 “Namp ne sant naalnëen
yaë pipop kööre tok yaalnë.
Namp neering pol sëpsëpörö
wa top naën yaë pipop pi
sëpsëpörö rep yamë.

31 Pötaanök ne ök niamaan.
Omën utpet ke nentere nent
ëak Anutuun utpet wesak
mapna pöt Anutuuk omën
utpet pöt poutë kangut yok
pangk kërë moolapnaat. En
namp pi Ngëëngk Pulöön
utpet wesak tapël mapna pöp
pim saun pöta kangit ent ë
nemooolapan.

32 Ēn namp pi Omēn Kēep neen utpet wesak apna pöp pim saun pöta kangit Anutuuk kērē moolapnaat. Ēn namp pi Ngēēngk Pulöön utpet wesak tapēl mapna pöp pim saun pöta kangit peeneere ēnēm poutē ent ē nemoolapan.”

Kēra ompyaöre utpet pötē ngönte

(Luk 6:43-45)

33 “Kēra ompyaumentēk ulöp ompyaurō utöpnaat. Ēn utpetementēk ulöp utpetarō utöpnaat. Kēra ēlmenti songönte ulöpörōak war yewas.

34 Kamalörōa morök yaē pöl ar yaaurō. Utpet yaaurōak tol ēak ngön ompyaut an? Pēl naēngan. Omēn namp ke nantre nant pim lupmeri peō ēak wē pöt kēmtak war yewas.

35 Omēn ompyaup pim lupmeri kön ompyaut wieē ngön ompyaut ya. Ēn utpetap pim lupmeri kön utpetat wieē ngön utpet tapēlöt ya.

36 “Ne ök niamaan. Ēnēmak kangiir ēēpna akunetak Anutuuk omnarōa ngön kōntak mosut yaaō pōtaan ngön ya mēmpnaat.

37 Arim ngön yaautak arim songön ompyaut tekeri wasēn pöt Anutuuk niöpnaat. Ēn arim ngön yaautak utpet yaaut tekeri wasēn pöt sēp niwasēpnaat.”

Omēn narō Yesu retēng weēre kosangring nent ēēn itaampēnēak mēēa.

(Maak 8:11-12; Luk 11:29-32)

38 Pēl maan ngön kosangötē ngarangkörōere Parisi ngönēn omēn narōak Yesuun epēl yema. “Rē yanuulaup, ten Anutu niiring wē ma won pöta songönte ēwat sēnaan, ni retēng weēre kosang nent ē. Pēl ēēn itaampunaan.”

39 Pēl maan pi epēl yema. “Omēn peene akun eptak wē eporō ar utpet ēak Anutuun kön wi kosang newasēn yaaurō. Ar ya retēngöt yamēngka pōten ke urak yenēak. Pōtaanök ne ya retēng nent naēngan, om ngaan tektek ngön yaaō omēn Sona pim elmēa pöta ököt pēen pet elniin itaampunēēt.

40 Ngaan Sona pi i kaō imēn kaōapē yaatak kētre rōök nentepar nent wakaima pöl Omēn Kēep ne kētre rōök nentepar nent yangera öngpök ömaap.

41 Ēnēmak Anutu pim ar kom elniipna akunetak Niniwa kakaanörō pit wal ēak arim kön wi kosang newasēn yeē pöt war wasēpnaat. Pöt Sona puuk ngönēn ök maan lup kaip tia pōtaanök. Pēl ēaap omēn peene wē epop nook Sona il yemowesetak ar nem ngönöt kat nawiin yeē.

42 Ēnēmak Anutu pim ar kom elniipna akunetak öng ak namp yang we naöökēl wakaimaup pi wal ēak arim kön wi kosang newasēn yeē pöt war wasēpnaat. Pöt öng pöp yang kaō pantakaan Solomonē naē wais pim ēwat kēsangöt kat wiipēnēak waisaup pōtaanök. Pēl ēaap

omën peene wë epop nook Solomon il yemowesetak ar nem ngönöt kat nawiin yeë.”

Urmerap omën namp söp wesak së rëak kaalak waisauta ngönte

(Luk 11:24-26)

43 Pël mëak Yesuuk pitën watepang ngön nent epël ök yema. “Urmer namp omën nampökaan oröak së kosangöök wë urre korumön ap wesak

44 epël kön wia. ‘Nem ka ngaan wakaim olëak waisautakë kaalak sumaan.’ Pël kön wiak së itaangkën ka tapët koore katëp ëak ë rangi ulmëen kos wieëa.

45 Pël ëen pi kaalak së urmer muntarö 7 ëak koirak waisa. Pörö pim ök won, utpet panëerö koirak wais ka kopët taptak wëa. Pël ëen omën pöp pi ngaan utpet kot nent wakaimaupök ënëm sasa pan sa. Tapël Yuta omën utpet peene akun eptak wë eporö ar utpet panë sak önëerö.”

Yesu pim ëlre nangaröa ngönte

(Maak 3:31-35; Luk 8:19-21)

46 Yesu pi omnaröen ngön ök maim wëen pim ëlre nang wais ka tomök wë piin ngön ök mapënëak yema.

47 Pël ëen omën nampök piin epël yema. “Nim ëlre nang niin ngön ök niapënëak wais ka tomök wë.”

48 Pël maan piin kangiir epël yema. “Nem elëp talëp? Nangarö talörö?”

49 Pël mëak pim ruurö tenim ngësël mor song ëak kaalak epël yema. “Nem ëlre nang pörö eporö.

50 Omën nem Pep kutömweri wëaupë ngön ngaarëk yeö piporö nem ëlre nangarö pël yaë.”

13

Omnant öp olëauta watepang ngönte

(Maak 4:1-9; Luk 8:4-8)

1 Kët pötak Yesu pi pim kaatakaan oröak ten pim ruuröaring i kaö ëöök së wel aisëaan

2 omën kësang pan wais pim naë wa rongan yaë. Pël yaëen pi wangaöökë ngaarëk is wel aisëak wëen omnarö i pisöök taueëa.

3 Pël ëaan pi watepang ngön nentere nent mëak nent epël yema. “Omën namp pim yaak së omnant öpöt olëa.

4 Pël ëen nant kamtaöök ngentiin intöröak oröak na.

5 Ën nant këlöökë rangk ngentia. Pël ëen yanget könyangap wiaan yak teënt oröa.

6 Pël ëen këtëp ngaarëk apër maan öp pöt kotön saap wak umön rëa. Pöt misënöt kotut pötaanök.

7 Ën nant nönötë öngpök olëa. Pël ëen nönöt oröak ngep ëen sësë ëa.

8 Ën nantökëer yang kolaptak olëa. Pël ëen pötökëer aprak kë kësang pan uta. Kengk nemorëet 100, nemorëet 60, nemorëet 30 pël uta.

⁹ Katringöpök ngön epët kat wiip.”

Yesu pi watepang ngöntaan mää

(Maak 4:10-12; Luk 8:9-10)

¹⁰ Pël yemaan ten pim ruurö Yesuu naë së piin epël määaut. “Ni tol äënak pitën watepang ngön yemaan?”

¹¹ Pël maan pi kangiir epël yenia. “Anutu pimtok wa ngaöök nimëak wë ngön ëlëöp pöta songönte arënökeër pet yaalni. Ën muntarö puuk pël naalmëen yaë.

¹² Omën namp Anutuuk ngön ompyaö nant mangkën taë wak öpna pöp muntat mangkën pim naë kësang wiaapnaap. Ën namp mangkën taë wes wak naön ëepna pöp kot weëa tapët Anutuuk kama wa ëp äën elek öpnaap.

¹³ Nem watepang ngön yemak epëta songönte epël. Pit itöök iteneëak këkë itna naskolön yaaurö. Katëepök kat wieëak këkë kön nawiin yaaurö.

¹⁴ Tektek ngön yaaö omën Aisaia pöpë ök ëa pöt pitëm naë kë yaarö. Pöt epël.

‘Ar ngön pëen kat wiinëetak songönte ewat nasengan.

Pël ëak ar itaampunëetak yok pangk omnantön itnaangkan.

¹⁵ Omën piporö pitëm lupöt kosang saurö, katöt il wariaurö, itöt mësëaurö.

Pit pël naën äanëen itaampöore kat wiire kön wi pël äan tapön.

Ën pit pël naën äanëen nem naë rë olaan ompyaö mowesan tapön,

Anutuuk pël ya.’

¹⁶ “Ar pöt arim itöök omën ngolöpötön itaampöore katëepök ngön ompyaut kat wi pël yeë pötön ërëpërëp äënëët.

¹⁷ Ne yaap ök niamaan. Ngaan tektek ngön yaaöre omën wotpilörö kësang omën epötön itempënëak ëak itnaangkën äautak ar peene ityaangk. Kat wiipënëak ëak kat nawiin äautak peene kat yawi.”

Omnant öp oläuta watepang ngön pöta songönte

(Maak 4:13-20; Luk 8:11-15)

¹⁸ “Peene omnant öpöt oläuta watepang ngön niak pöta songönte war wes niamaan kat wieë.

¹⁹ Omnant öpöt kamtöök ngentia pötë ökörö omën narö Anutuuk wa ngaöök nimëepënëak yaë ngön pöt kat wiauröak kön nawiin yaëen ngön Anutuu pitëm lupötë wia pöt Setenök kama wa ëp yaë.

²⁰ Ën omnant öpöt këlöökë rangk ngentia pötë ökörö, omën narö Anutuu ngönte kat wiak ërëpsawi ëak öpnaat.

²¹ Pitëm lupötë misën il natëen. Pötaanök akun kot nent kön wi kosang wesak wëen pitëm Anutuu ngön ngaarëk yeö pötaan omnaröak këlangön kat mowiak utpet mowasën tapëtakëer wil këlok ëepnaat.

22 Ën omnant öpöt nönötë öngpök ngentia pötë ökörö, omën narö Anutuu ngönte kat wiipnaatak wë koröpöökë omnantön kön selap ëere monere urömen kentre kaur ëere omën munt nantön war ë pël yaëen pötök ngep elmëen Anutuu ngönte mos ëëpnaat.

23 Ën omnant öpöt yang kolaptak ngentia pötë ökörö, omën narö Anutuu ngönte kat wiak këekë kön wiak wëen pitëm wëwëatë kë ompyaut orööpnaat. Narö kë 100, narö kë 60, narö kë 30 pël orööpnaat.”

Ya lupöök nön utpetat oröauta watepang ngönte

24 Pël mëak Yesuuk watepang ngön munt nent pitën epël yema. “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt omën namp pim ya lupöök omnant öp ompyaut ngënta pötakël ök ëëmaan.

25 Pël ëen röök nentak pim kööre tok namp wais nön utpetatë öpöt ompyautë rangk olëak sa.

26 Pël ëen omën ompyaut oröak këet utöpëneak yaëen nön utpet pötta oröak kaö sa.

27 Pël ëen omp pöpë inëen ruurö pim naë wais epël mëëa. ‘Kaöap, ni öp ompyaut ya lupöök ngëntauppe. Nön utpetat tol ëak oröa?’

28 Pël maan epël mëëa. ‘Kööre tok nampök ëa.’ Pël maan pim inëen ruuröak, ‘Ten së nön utpetat ti moolan ma?’ pël mëëa.

29 Pël maan pi kangiir pitën epël mëëa. ‘Won. Ar

nön utpetat yatiem omën ompyautta tiinganok.

30 Pout irikor ëak öp. Pël ëen omnant köp sëen öpenaatak nem omën këet öpnaaröen epël memaat. Wet rëak nön utpetat tiak ut urak esuwesi moolan. Pël ëak omën ompyaut wa rongan ëak nem kaatak wiin.’”

Këra lëlëp kotupre yis pöteparë watepang ngönte
(Maak 4:30-34; Luk 13:18-21)

31 Pël mëak Yesuuk watepang ngön munt nent pitën epël yema. “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt këra nementi lëlëp pöpökël ök ëëmaan. Omën nampök lëlëp pöp pim ya lupöök ngënta.

32 Lëlëp pöp kot panëep, omën muntatë lëlëpöröak il yewas. Pël yaëetak oröakökëer pöpök këra muntat il yewas. Pël ëak kësang sak wëen intörö wais morötë ngentiak ka ëp yawi.”

33 Pël mëak watepang ngön munt nent epël yema. “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt öng namp yis pöt korupaë kas möautring irikor ëen pötak ekek yes pötak ök ëëmaan.”

34 Yesu pi watepang ngön kësang omnaröen ök yema. Nent war wesak nemaan, watepang pëen yema.

35 Pël yaëen tektek ngön yaaö nampë ngön epël ëa pöt pim naë kë yaarö.

“Ne watepang ngön ök memaap.

Omnant ngaanëer Anutuuk kutömre yang ket ëa

akun pötakaan wais peene e wë eptak ëlëep wiakaima pöt nook tekeri wasumaap.”

Nön utpetat ya lupöök oröauta watepang ngön pöta songönte

36 Yesu omnarö sëp wesak së kaata kakaati yeila. Pël ëen ten pim ruurö naë së epël mëëaut. “Ya lupöök nön utpetat oröautakël nim watepang ngön yaan pöta songönte ök nia.”

37 Pël maan kangiir epël yenia. “Omën öp ompyaut ngënta pöp Omën Këep ne epop.

38 Ya pöwer pöt yang epër. Ën omnant öp ompyaö pöt omën Anutu pim wa ngaöök yamë pörö. Ën nön utpetat omën Setenë ënëm yaëen pim ngarangk yaalmë pörö.

39 Kööre tok öp utpetat olëa pöp Seten, ën omën ompyaö wa pöt akun kaöaö. Ën omën wa wia pörö enselörö.

40 Omnaröa nön utpetat tiak esuwesi mera pöta ök akun kaöaöök orööpnaat.

41 Akun pötak Omën Këep nook nem enselörö wes mëen nem wa ngaöök yamë pötak omën utpet yaauröere omën munt narö utpet sëpënëak yaalmëa pörö kama wak

42 es kosangwesi moolapnaat. Es kosang pöwesi omnarö ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim öpnaarö.

43 Pël ëen akun pötak omën ompyaö saurö pit Anutu pitëm Pepapök wa ngaöök yamëen këtëpë yema pöl

ëwa elmëepnaat. Katringëpök ngön epët kat wiip.”

Omën nampök uröm ompyaut yangerak ëlëep wieëaut koirauta watepang ngönte

44 “Ën Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt urömere omën ompyaut ngaanëer yangerak ëlëep wia pötakël ök ëëmaan. Ënëmak omën munt namp koirak muntarö koirpanëen kaalak ëlëep wia. Pël ëak teëntom ërëpsawiarung së pim omën pout menak sumat wak yang lup pöt sum ëa.”

Songre sar ompyauta watepang ngönte

45 “Ën Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt omën songre sar ompyaut ap yewesa pöpëel ök ëëmaan.

46 Pi songre sar ompyaö panë nent koirak pim omnant pout menak sumat wak së songre sar ompyaö pöt sum ëa.”

Iir yewaul pöta watepang ngönte

47 “Ën Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt iirëep i kaöök olaan imën ke nampre namp ilëa pötakël ök ëëmaan.

48 Iir pöëep imënörö peö ëen omnarö weruak ëöökël sa. Pël ëak wël ëak ompyaurö kaputë wesirak utpetarö wa moolëa.

49 Pöta ök akun kaöaöök tapël ëëpnaat. Enselöröak wais omën utpetarö ompyauröa naëaan wël ëak kama wak

50 es kosangwesi moolap-naat. Es kosang pöwesi ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim öpnaat.”

Uröm ngaanre ngolöpöt wieëauta watepang ngönte

51 Pël niak tenën epël pëel yenia. “Ar pöta songönten kön wia ma?” Pël niaan ten, “Mak,” pël mëëaut.

52 Pël maan tenën epël niaut. “Pöt ompyaö. Ngön kosangötë ngarangk namp Anutuu wa ngaöök yamëautak ilëak wë ngönënte këëkë ewat saup pi ka pepapë ököp. Ka pep pöp pi uröm ompyaö ngaanre ngolöp pout pim peram wiaurekaan yeö pöl pi ngönën ompyaö ngaanre ngolöp poutepar ewat wëaup.”

Nasaret omnarö Yesuun kaaöre këëpöt elmëa

(Maak 6:1-6; Luk 4:16-30)

53 Yesu pi watepang ngön pöt ök më pet irak ten pim ruuröaring saut.

54 Pël ëak Nasaret pim ka songöntak oröak ngönën tup-tak ilëak ngönën ök yemaan omnarö pit yaan sak epël ya. “Elei, omën epop omën yaap tiarim karippe. Tarëkaan ewat ompyaö epot wa? Ma talëpök weëre kosang mangkën ya weëre kosang epot yamëngk?

55 Tiar piin ewat wëep. Pi ka ök yarëaupë ruuppe. Pim ëlëp Maria. Ën yokot pim nangarö Semsre Yosep, Saimonre Yutas pörö.

56 Ën koont pim nangaröeta tiarring wë. Pël ëaap pi weëre kosang epot tarëkaan wa?”

57 Pël mëak pit piin kaaöre këëpöt yaalmëen Yesuuk epël yema. “Tektek ngön yaaö namp ka poutë omnaröak piin ping wesak yema. Pël yaautak pimtë kaare yangerak wëen piiring wëauröak pi kaö nasën wë wesak piin ping wesak nemaan ë yaë.”

58 Kak pörekörö pitëm kön wi kosang nemowasën ëautaan ya retëng weëre kosangring nant kësang pitëm naë namëngkën ëaut.

14

Son i yamëaup mëna

(Maak 6:14-29; Luk 3:19-20; 9:7-9)

1 Akun pötak yang ngarangk kaöap Erot pi Yesu pim yaauta ngönte kat wia.

2 Pël ëak pim ya omnaröen epël mëëa. “Omën pipop Son i yamëaup, pi wel wiak wal ëaup yak weëre kosangring ya retëng pipot yamëngk.”

3-4 Erot pim pël mëëa pöta songönte epët. Ngaan pi pim nanëpë öngöp Erotias pöp wa ëp ëa. Pël ëën Sonök piin epël mëak nga mëëa. “Ni öng pipop wa ëp ëën pangk naën yaë.” Pël mëëa pötaanök Erotök pim ya omën naröen maan pitök Sonë ingre morötë wii tëak wii kaatak moulmëa.

5 Pël ëën Erot pi Son mëmpënëak kön wiautak omnaröak piin, “Anutuu tektek ngön yaaö omnamp,” pël yamëëa pötaan kas ëën sëp wesa.

6 Pël ëën ënëmak Erotë oröa akunet temanöm sëën këere

imën nēmpēnēak omën kaōarō pourō pim naē wa top ēa. Akun pōtak Erotiasē koontup omën pōrōa ēōetak tan yaurōn Erot pi itenak kent kōn wia.

7 Pēl ēak pi koont pōpōn epēl mēēa. “Ne Anutuu ēōetak kosang wesak niamaan. Ni omën nenten kimang neamē pōt nimpaat.”

8 Pēl maan pim ēlēpōk kēk maan epēl mēēa. “Son i yamēaup pim kepōnō tōak sōwar neweri wiak wak wais namp. Pēl ēēn ne pi wel wia pōt ēwat sumaan.”

9 Pēl maan omën omp ak Erot pi pōt kat wiak ya kēlangōn kōn wia. Pēl ēaap pi omnarōa ēōetak ngōn kosang wesautaan pim kimang ngōnten kat wiak

10 pim ya omën narōen maan wii kaatak sē Sonē kepōnō tōak

11 sōwar neweri wiak wak sē koontup mangkēn wak sē ēlēp mena.

12 Pēl ēēn Sonē ruurō kat wiak sē pim sokur wak yang kel weera. Pēl ēak wais Yesuun ōk yema.

Yesu pi omën 5000 pōrō kaōmp mena

(Maak 6:30-44; Luk 9:10-17; Son 6:1-14)

13 Yesu pi ngōn pōt kat wiak ten pim ruurōaring yang pōr sēp wesak wangaōōk ilēak i kaōōk yang omën wonrekēl saut. Pēl yaēēn omnarō kat wiak pitēm kaat sēp wesak tenim ēnēm yangerak waisa.

14 Pēl ēēn wangaōōkaan orōak sē itaangkēn omën kēsang pan wēēn itenak

yakōm ēēn pitēm yauman omnarō ompyaō yemowas.

15 Wē wiap kan ten pim ruurō pim naē sē epēl ōk mēēaut. “Omën wonrek wēēn wiap kanēēn yes. Pōtaanōk omnarō wes mēēn kaatē sē kaōmp sum ēēp.”

16 Pēl maan Yesuuk epēl niaut. “Pit tol ēēn sēpēn? Arōk kaōmp meneē.”

17 Pēl niaan epēl mēēaut. “Ten tarēkaan mampun? Tenim naē kaōmp selap won, kaōmp mor nas, ēn i kaō imën kopēt naar pēl ēak wia.”

18 Maan epēl niaut. “Nem naē wak waiseē.”

19 Pēl niak omnarōen maan nōnō mō mēak wel aisēaan kaōmp mor nas pōtring i kaō imēnaar wak kutōmweriil iteneē Anutuun yowe mēak kaōmpōt pelak ten pim ruurō ningkēn omnarō menaut.

20 Pēl ēēn omën pourō nak kep wesak kaut olaan ten wak kēr 12 pōtē waulōn peō yaē.

21 Omën kaōmp na pōrō selap pan, ompōrō 5000, ēn ōngre yokoturō pōt sangk nekelēn.

Yesu pi i kaōōkē roro sa
(Maak 6:45-56; Son 6:15-21)

22 Kaōmp na pet irēn Yesuuk ten pim ruurōen epēl niak kēk niaut. “Ar wangaōōk ilēak i kaōōkē ēngk komuntakēl seē. Pēl yaēēn ne omnarō wes mēēmaan.” Pēl niaan saut.

23 Pēl ēēn pi omnarō wes mēēn yesēn Anutuun ōk mapēnēak rosiraōōk isa. Pēl

ëen koö olaan pimënt pörek wëen

²⁴ wangaö i kaöökë luptak yesën kentö maap yamöön kaö maat weëre kosangring wangaöök yamö.

²⁵ Pël ëen ëlpan wal ëepënëak yaëen Yesu i kaöökë roro tenim ngësë yewais.

²⁶ Pël yaëen itenak ten kas kësang ëak, "Elei, waötöp ëngk yewais," pël mëak merëk ëaut.

²⁷ Pël ëen pi tapëtakëer tenën epël niiaut. "Arim lupöt weë sëp. Nemptok yewaiserek kas ëëngan."

²⁸ Pël niaan Pitaak piin epël mëëaut. "Aköp, nimtok yaëen pöt aan ne i kaöökë roro nim naë waisum."

²⁹ Pël maan, "Wais," maan Pita wangaöökaan oröak kaöökë roro Yesuu ngësël yes.

³⁰ Pël yeem kentö kësang yamöön itenak kas ëak i kaöökë öngpök yengmëem ngön ëak Yesuun, "Aköp, kaamök elnä," pël mëëaut.

³¹ Maan Yesuuk tapëtakëer el mëak moresi weë epël yema. "Nim kön wi kosang yewesaut këlok pan yaën. Tol ëënak kön selap yaën?"

³² Pël mëak piarip wais wangaöök ilaan kentö leng yaë.

³³ Pël ëen wangaöök wëaurö ten piin yaya mëak epël mëëaut. "Yaap pan, ni Anutuu Ruup."

Yesu pi yauman omën kësang Kenesaret yangerak ompyaö mowesa

(Maak 6:53-56)

³⁴ Ten i kaö poö ëngköök së Kenesaret yangerak oröaut.

³⁵ Pël ëen omën pörek wëaurö Yesuun itenak ëwat sak ngön maan yauman omën yang pörek wëaurö pim naë wak waisa.

³⁶ Pël ëen pit pim ulpëen kautak pëen mësël ëak ompyaö sëpënëak këk yema. Pël maan omën pël ëa pörö ompyaö saut.

15

Anutuu ngön kosangötök ëaröaat ilyewas

(Maak 7:1-13)

¹ Parisi ngönën omën naröere ngön kosangötë ngarangk narö Yerusalem kakaan Yesuu naë wais epël yema.

² "Nim ruurö tol ëënak tiarim ëaröa ngön kosangöt ilap yari? Pit ngön kosangötë wieëaul kaömp nëmpënëak mor i nairën yaë."

³ Pël maan Yesuuk epël yema. "Ar tol ëënak arim ëaröa ngön kosangöt ngaarëk önëak Anutu pimtë ngön kosangöt wa yoolak?"

⁴ Anutuuk kosang wesak epël ëa. 'Nim ëlre pepaarë ngön ngar wak ompyaö elmë.' Ën nenteta epël. 'Omën namp pim ëlëpön ma pepapön utpet wesak mapna pöp mën wel wiip.'

⁵ Anutuuk pël yaatak ar ngön epël yaaurö. 'Namp pim ëlre pepaar omën nenten ap yewasën omën pim piarip kaamök elmëëpna pöt pim naë wiaan pöten, "Ne omën epët Anutuun yaö

ëaup,” pël mëëaupök pim ëlre pepaarë ikanöök wë kaamök naalmëen pöt pangk yaë.’

6 Ar pël yeem arim ëaröa ngön kosangötë ënëm yeë pötak Anutuu ngönte ke ur yoolak.

7 Kaar omnarö aë. Tektek ngön yaaö omën Aisaia pim ngaanëer arimëen ngön ëa pöt kë yaarö. Pöt epël.

8 ‘Omën eporö pitëm këmötök neen yaya yenëem lupötök këëpöt yaalnëaurö.

9 Pitëm ngönöt nem ngön këëta urtak wiak nener rë yemoulaurö.

Pël yeem neen yaya yenëaan itaangkën mos ë yaë.’ ”

Tiarim lupmer utpet yewas pöta ngönte (Maak 7:14-23)

10 Pël mëak Yesu pi omnaröen ngön maan waisën epël yema. “Nem ngön ök niama epët kat wiak kön wi sokölë.

11 Omnant këmtak yen pötök lupmer utpet newasën yaë. Këmtakaan yaarö pötök lupmer utpet yewas.”

12 Pël maan ten pim ruurö së piin epël mëëaut. “Ni ngön pipot yemaan Parisi omnarö këëpöt kön yawi pöten ni ëwat wëen ma?”

13 Maan epël ya. “Këra pout nem Pep kutömweri wëaupök pim ya lupöök nangëntën ëa pipot ti moolapnaat.

14 Ar Parisi omnaröen kön selap ëëngan. Pit omën it il tëauröa ök yaë. It il tëa naar nampnamp mësak yesem

kanö wiaan saarëak parë orööpnaat.”

15 Pël niaan Pitaak epël yema. “Watepang ngön pipta songönte ök nia.”

16 Maan Yesuuk epël ya. “E, arta om köpël wëan ma?”

17 Arim omnant këmtak yen pötök utpet naniwaspan, yaatak sëen ya yaar pöten ar köpël ma?

18 Ën këmtakaan yaarö pipotökëer lupmeriaan yaarö. Pipotök lupmer utpet yewas.

19 Omën lupmeriaan utpet epot yaarö. Kön utpet, yamëngka, öngre omp wëwëet kom yaaö, öngre omp nga yaaö, këkain, kaar, neneren utpet wesak yaaö,

20 pipot lupmeriaan oröak lupmer utpet wasëpnaat. Mor i nairën kaömp yen pötak omnampë lupmer utpet newaspan.”

Kanan yangerakaan öng nampök Yesuun kön wi kosang wesa

(Maak 7:24-30)

21 Yesu pi ten pim ruuröaring Kenesaret yang pör sëp wesak Tiaaare Saiton ka pöörar wieëa yang pörekël saut.

22 Pël ëen Kanan yangerakaan ngönën köpël öng namp yang pörek wëaupök wais merëkre ngön ëak Yesuun epël yema. “O Aköp, Tewitë ëap, Anutuu Yaö Mëëaup, urmer namp nem koontupë lupmeri wëen këlangön kaö panë kat yawi. Pötaan ni neen yaköm elnë.”

23 Pël maan pi kangiir nemaan ëen ten pim ruurö pim naë së ke urak epël mëäaut. “Pi tiarim ënëm yewaisem merëkre ngön yaarek wes momëen sëp.”

24 Pël maan Yesuuk kangiir Kanan öng pöpön epël yema. “Anutuuk ne Israel pol sëpsëpöröa ök ëak repak sauröaan pëen wes nemëaup.”

25 Pël maan pi pim naë wais rar rë wesirak epël yema. “Aköp, kaamök elnë.”

26 Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Rungaaröa kaömpöt wa ëp ëak kentörö nemangkën ë yaë pöl ni maimap kaamök naalniingan.”

27 Pël maan pi kangiir epël ök yema. “Aköp, yaap yaan. Pël ëaap kentörö pit peparö kaömp yenaurek yenën lupöt ti ngentiin na yaë pöl ni kaamök elnë.”

28 Maan epël yema. “Öng epop, ni kön wi kosang kaö panë yenewasën. Pötaanök nim kent kön yawiin pöt orö nirëepnaat.” Pël yemaan tapëtakëer koontup ompyaö sa.

Yesuuk yauman omnarö kësang ompyaö mowesa

29 Yesu ten pim ruuröaring yang pör sëp wesak kaalak Kalili i kaöökël së oröak ë kankan rosiraöök së wel aiséaan

30 omën selap pan pim naë oröa. Omën ingöt kël wë, it il të, kos korar së, ngön won së, yauman ke nentere nent yaaurö wak wais Yesuu naë

rongan ë moulmëen ompyaö mowesaut.

31 Pël ëen omën ngön won saurö ngön aö, kos korar saurö wotpil së, ing kël waurö kan ing ë, it il tëaurö it nga së, pël yaëen omën kësang pörö itenak yaan sak Israel omnaröa Anutuun yaya yema.

Yesuuk omën 4000 pörö kaömp mena (Maak 8:1-10)

32 Yesu pi ten pim ruuröen ngön niaan pim naë sëen epël niiaut. “Ne omën kësang eporöen yaköm kön yawi. Pit neering wë kaömp nanën wëen kët nentepar nent ëak yes. Pötaanök ne pit këen wes mëen kan kourak yesem utpet ëëpanëak ya ngës yaë.”

33 Pël niaan ten epël mëäaut. “Tiar omën wonrek wë omën kësang eporöa kaömp mangkën pangk nëmpna pöt tarëkaan öpen?”

34 Pël maan Yesuuk, “Arim naë kaömp tolël ëak wia?” pël niaan tenök, “Kaömp 7, ën i kaö imën kopët naar,” pël mëäaut.

35 Maan Yesuuk omnaröen yangerak wel aisapën mëak

36 kaömp 7 pötring i kaö imënaar wak Anutuun yowe mëak pelak ten pim ruurö ningkën omnarö menaut.

37 Pël ëen omën pourö nak kep wesak kaut olaan ten wak kër 7 pötë waulön peö yaë.

38 Omën kaömp na pörö selap pan, ompörö 4000, ën öngre yokoturö pöt sangk nekelën.

39 Pörö Yesuuk wes meen yesen tenring wangaöök ilëak Makatan yangerakël saut.

16

Parisiire Satusi omnaröak retëng it ngolöp nent nent itaampënëak Yesuun mëä

(Maak 8:11-13; Luk 12:54-56)

1 Parisiire Satusi ngönën omën narö Yesuu naë wais piin morök elmëak epël yema. “Ni maan retëng it ngolöp nent oröön Anutuu naëaan waisan pöt ewat sënaan.”

2 Pël maan pitën epël yema. “Ar wiap kanötë itaangkën yanget sapiire waö yamëen itenak, ‘Wangam kanök këtëp mapënëak yaë,’ pël ë yeë.

3 Ën wangam kanötë itaangkën yanget mëetmëet yaëen pöt, ‘Kopi pelëpënëak yaë,’ pël ë yeë. Ar mopöök uröamre kepilötön itenak ewat yauröak peene Anutuu yaalni epëta songönten köpël yeë.

4 Omën peene akun eptak wë eporö ar utpet ëak Anutuun kön wi kosang newasën yaurö. Ar ya retëngöt yamëngka pöten ke urak yenëak. Pötaanök ne ya retëng nent naëngan, om ngaan tektek ngön yaaö omën Sona pi i kaö imënëpë öngpök wëen Anutu pim elmëa pöta ököp pëen pet elniin itaampunëet.” Pël mëak pit sëp wesak saut.

Parisiire Satusi omnaröak irikor elmëëpanëak pepanöm mëä

(Maak 8:14-21)

5 Ten Yesuu ruurö kaömpöt kat kol wiak piiring i kaöökë ëngk komuntakël së oröak kön wiäut.

6 Pël yaëen Yesuuk epël yenia. “Ar Parisiire Satusi omnaröa yisötön ngarangk këekë ëen.”

7 Pël niaan ten neneren epël mëëaut. “Tiar kaömp peretöt wak newaisën ëautaan epël yenia.”

8 Tenimënt neneren yemaan kat men ëak epël yenia. “Arim kön wi kosang yewesaut këlok pan yaurö, aë. Ar tol ëënak kaömp won pöten yak?

9 Ar om neen köpël wë ma? Ne kaömp mor nas wak ulöl wesak omën 5000 pörö mangkën nëen pangk ëaut pöt ar kat kola ma? Pit kep wasën ar kaömp kaut kër tolël ëak waulön peö ëa?

10 Ën ne kaömp 7 pöteparök wak ulöl wesak omën 4000 pörö mangkën nëen pangk ëaut pöteta ar kat kola ma? Pit kep wasën ar kaömp kaut kër tolël ëak waulön peö ëa?

11 Ar tol ëënak nem ngönten kön nawiin yeë? Ne kaömp peret pöten neniaan. Ar Parisiire Satusi omnaröa yisötön ngarangk këekë ëen.”

12 Pël niaan ten pim niia pöta songönten kön wiäut. Pi yis kaömp peretötë yamëa pöten neniaan, Parisiire Satusi omnaröa ngön kaaröt tenim yaapta öngpök ilapanëak niia.

Pitaak Yesuun pi Kristo pöt war wes ök mëä

(Maak 8:27-30; Luk 9:18-

21)

¹³ Yesu pi tenring Sisaria Pilipai kak naë sē orōak tenën epël pëel yenia. “Omnarō pit Omën Kēēp neen talēp aim?”

¹⁴ Pël niaan epël mēēaut. “Narōak niin, ‘Son i yamēaup,’ pël yaan narōak, ‘Elia,’ narōak, ‘Seremaia ma tektek ngön yaaō namp wes,’ pël aim.”

¹⁵ Pël maan epël yenia. “Ēn arimtok pöt neen talēp aim?”

¹⁶ Pël niaan Saimon Pitaak epël yema. “Ni Kristo, Anutuuk Yaō Niiaup. Ni Anutu wēwēetaringēpē Ruup.”

¹⁷ Pël maan Yesuuk epël yema. “Saimon, Sona pim ruup, ni ērēpērēp ēēmēēp. Yang omën nampök ngön pipēt ök neniaan, nem Pep kutömweri wēaupök yenia.

¹⁸ Pötaanök ne niamaan kat wi. Nim yapinte Pita, pöt kël kosangō. Ēn nim nem songōnte tekeri yewasën pipēteta kël kosangōökē ököt. Nook maan nem ingre mor saurō kël kosang pōökē rangk tauaan Setenē weere kosangtak il naniwaspan.

¹⁹ Ne Anutuuk wa ngaōök yanimē pötak yeilēauta kiet nimpaat. Pël ēēn yangerak omnant yaautōn, ‘Pël ēēngan,’ mamē pöt kutömweriita pël naën ēēpnaat. Ēn yangerak omnant yaautōn, ‘Pël ē,’ mamē pöt kutömweriita pël ēēpnaat.”

²⁰ Pël mēak tenën kosang wesak epël yenia. “Ar ne Kristo, Anutuu Yaō Neeaup, pöt omnarōen ök manganok,” pël niiaut.

Yesuuk pi weletakaan wal ēēpnaap pöt ök mēēa

(Maak 8:31-9:1; Luk 9:22-27)

²¹ Akun pötak Yesuuk ngēs rēak ten pim ruurōen omnant ēnēm pim naë orōōpnaatē ngönōt war wesak epël yenia. “Ne Yerusalem kak sēen ngarangkre kiri ar yaaō kaōarōere ngön kosangōtē ngarangkörōak kēlangōn kēsang kat newiak nemēngkēn kēt nentepar nent won sēen kaalak weletakaan wal ēēmaap,” ngön pöt ök yenia.

²² Pël niaan Pitaak pēēntakēl koirak sē epël mēak nga yema. “Anutuuk ngarangk elniaan omën ke pipot orō nanirēēn ēēp.”

²³ Maan Yesuuk kaip tiak epël yema. “Seten, ni sēp newesak sē kan newarīngan. Nim ngön yaan pipēt Anutuu ngōnte won, omën ngōnte.”

²⁴ Pël mēak Yesuuk ten pim ruurōen epël niiaut. “Omën namp pi nem ēnēm elnēēpēnēak pöt pimtē könōökē kentōt kēēpöt weseē, ‘Ne Yesu pimēēn wel wiima pöt pangk ēēmaap,’ pël wesak pim kēra yetapēr waalak nem ēnēm ēēp.

²⁵ Namp pim wēwēet keimōn ēak ōpna pöt pim wēwēet kō sēpnaat. Ēn namp nemēēn yak wēwēet kēēpöt wasēpna pöt pim wēwēet ompyaō orō morēēpnaat.”

²⁶ Ēn namp yangerakē omnant pout kent ēak weim wēēn pötök pim wēwē

ompyaut utpet mowasën won sëen omën pötök tolëel kaamök elmëepën? Pël naëpan. Ma namp pim wëwë ompyaut kaalak öpënëak pöt öröpöt kangiiir mampën?

27 Omën Këëp nem Pepapë ëwaö nem rangk wiaan nem enselörö koirak waisumaap. Pël ëak omën pourö neenem wëwëatë kangut mempaap.

28 Ne yaap pan niamaan. E taua eporö arëkaan narö wel nawiin wëen Omën Këëp ne omp ak sak yewaisën itaampun sa.”

17

Yesu pim möönre koröp maim wa

(Maak 9:2-13; Luk 9:28-36)

1 Kët 6 ëak won sëen Yesu pi Pitaare Semsre pim nangap Son pörö koirak rosir wali naöök së pitëmënt wakaima.

2 Pël ëak pi pitëm ëöetak möönre koröp maim wa. Ën pim këere wot kante këtëpë ök ëwa ëen ulpëënëpta kölam panë tëa.

3 Pël ëaan pit itaangkën Mosesre Elia piarip oröak Yesuring ngönaak yeëa.

4 Pël ëen Pita pi Yesuun epël ök mëëa. “Aköp ten eprek wëen ompyaö yaë. Ni kent yaëen pöt ne ka kot nentepar nent ök remaan. Nent nimëen, nent Mosesëen, nent Eliaëen pël ëak ök remaan.”

5 Pël yemaan tapët pöt uröam kölam ëwa nempel irë kaka elmëen Anutuuk uröamta öngpökaan epël mëëa. “Epop nem Ruup. Ne piin ya

kë sak kent pan yaalmë. Ar pim ngönte kat wiin.”

6 Ruurö pit ngön pöt kat wiak kas panë ëen yangerak së ngentiak wot nön ëak wieëa.

7 Pël ëen Yesu pi së pitën ngëen elmëak epël ök mëëa. “Wal ëëë. Kas ëëngan.”

8 Pël maan pit we riak itaangkën muntaar won, Yesu pimënt wëa.

9 Pit rosiraöökaan yeirëem Yesuuk pitën pepanöm epël mëëa. “Arim omën it köpëlöt ityaangk pöten omnaröen peene ök mangan. Ënëmak Omën Këëp ne weletakaan wal ëënak omnaröen ök man.”

10 Pël maan pim ruuröak epël mëak pëël mëëa. “Ngön kosangötë ngarangkörö pit tol ëënak Elia wet rëak oröönak Anutuu yaö mëëaup ënëm orööpnaat pël aim?”

11 Maan pi epël mëëa. “Yaap, Elia pi wet rëak oröak Anutuu yaö neeup nemëen omnant kopëta wasëpënëak ëaut.

12 Pël wiaap ne epël nia-maan. Elia pi yok oröak wëen omnarö piin këëkë ëwat nasën wë pitëm könöök utpet mowesaut. Pötaanök Omën Këëp neenta tapël elnëepnaat.”

13 Pël maan pit epël kön wia. “Pipët Son i yamëaupön ya.”

Yesuuk yokot nampë lup-meriaan urmer namp waö ë mëa

(Maak 9:14-29; Luk 9:37-43)

14 Omën kësang pan wa top ëak wëen pit wais oröön omën namp Yesuu naë wais rar rë mowesirak epël yema.

15 “Kaöap, ni nem yokotupön yaköm kön wi. Pi it ngengën yeem imeri ilaöre es kotö pël yaë.

16 Pël yaëen nim ruuröa naë wak wais ompyaö wasëpënëak maan poprak ëaut.”

17 Pël maan Yesuuk epël yema. “O kön wi kosang yewesaut wonörö, aë. Ar lup kosarö. Ar neen kön wi kosang nenewasën yeem ar kön wiin akun tolëël aring wë arim könömöt weim öm?” Pël mëak epël yema. “Yokotup wak wais.”

18 Pël maan wak waisën Yesuuk urmerapön nga maan kas oröak yes. Pël ëen akun tapëtakëer ompyaö saut.

19 Pël ëen ten pëentak së Yesuun, “Ten tol ëënak urmerap waö ë momëënëak poprak ëan?” pöten pëël mëëaut.

20 Pël maan epël niiaut. “Arim kön wi kosang yewesaut këlok yaë pötaan poprak ëan. Ne yaap niamaan. Ar kön wi kosang kot panë nent wieëan talte rosir epöön, ‘Ni tiak eprekaan ëngkrek së orö,’ pël maan yok pangk pël ëëpën. Ar kön wi kosang kaö newasënë pöt omnant pout pangk ëënëët.

21 [Urmer ke pilörö weëre kosangring wë. Pötaanök pit waö ë momëënë pöt kan munt naö won, om Anutuun kimang manëak kaömp ngës

olëak önë kopët pötakëer waö ë momëënëët.]”

Yesuuk pimtë wel wiak wal ëëpnaata ngönte ök maan akun nentepar ëa

(Maak 9:30-32; Luk 9:44-45)

22 Ënëmak Yesuuk ten pim ruurö wa top ë niulëak epël niiaut. “Omnaröak Omën Këep ne ngaaröa moresi neulëëpnaat.

23 Pël ëen pit nemëngkën kët nentepar nent won sëen kaalak weletakaan wal ë neulëëpnaap.” Pël niaan ten yaköm panë kön wiaut.

Yesuuk ngönën tup kaöeta takis mena

24 Ënëmak ten Yesu piiring Kapaneam kak së oröön omën Anutuu ngönën tup kaöetaan takis yewa pörö Pitaë naë wais epël mëak pëël yema. “Arim rë yanuulaup ngönën tup kaöetaan takis nawiin yeëa ma?”

25 Pël maan Pitaak, “Won, yawiaup,” pël mëak Yesu kaatak së ilëak ök nemaan wëen pimtök epël mëak pëël yema. “Saimon, ni kön tolëël yawiin? Yang omp akörö pit talöröa naëaan takis yewa? Pitëmtë omnaröa naëaan ma maimaröa naëaan yewa?”

26 Pël maan Pitaak, “Maimaröa naëaan,” pël yemaan Yesuuk epël mëëaut. “Pël yaëen yang omp aköröa karurö pangk takis nemangkën ë yaë.

27 Pël ëaap tepër nemangkën ëen pit kön wiin utpet ëëpanok i kaöök së tatë olëak i kaö imën wet rëak ömë

pöp këm nga äak itaangkën sum nent wiaan pöt wak sê tepërim könkön takis mamp.”

18

Yesuu ruuröak piin talëpök wotöök sak wë pöten pëel mëëa (Maak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ Yesuuk Pitaan pël yemaan akun tapëtak ten pim ruurö naë sê epël mëak pëel mëëaut. “Anutuu wa ngaöök yanimë eporö tenëkaan talëpök wotöök wë?”

² Pël maan pi runga nampön ngön maan waisën tenim tekarak tau ulmëak

³ epël yenia. “Ne yaap niamaan. Ar kön kur kaip tiak arimtën kön wiin iraan rungaaröa ök nasën ëënë pöt Anutuuk wa ngaöök nanimëëpan.

⁴ Namp pi pimtën kön wiin iraan runga epopë ök sak öpna pöp omën Anutuu wa ngaöök yamëautak wëauröa wotöök sak öpnaap.

⁵ Omën nemëën yak runga kot ke epëlëp sant elmëëpna pipop ne sant elnëëpnaap.”

Utpetatëën kék nemaan ëëpenaat

(Maak 9:42-48; Luk 17:1-2)

⁶ “Ën omën nampök kot ke epëlöröakaan namp neen kön wi kosang yewesaupön kék maan pim kön wi kosang yewesaut sêp wasëpënëak yaëën pöt pël ëëpanëën naröak wet rëak kël kësangö pim mesetak öngö moutak i kaöök moolaan i nak wel wiipna pöt pangk ëëpnaat. Pöt omën pöpök maan kot ke

epëlöröa namp pim kön wi kosang yewesaut sêp wasën pöt kangiir utpet kaö panëët pim naë orööpnaat.

⁷ Yaköm. Morök ke nentere nent yaaröön omnarö saun yokoir. Yaap, morök ke nentere nent oröön omnarö saun koirëpnaat. Pël ëaap omën morök elmëën omnarö saun koirëpna pöp tol ëëpën?

⁸ Nim moresök ma ingesök utpet nent koirën pöt il olam. Mor kopëtasring ma ing kopëtasring wëwë kosangtak ömë pöt ompyaö. Pouwe-siarring wëën Anutuuk es kosangwesi nuulaan pangk naën ëëpnaat.

⁹ Ën omën nim itöök itaampëëtak weru nuulaan utpet ëëmëak yeem pöt it pö ur olam. It kopët naööring wëwë kosangtak ömë pöt ompyaö. Pourarring wëën Anutuuk es parëaöök wa nuulaan pangk naën ëëpnaat.”

Sëpsëp kö saupë watepang ngönte

(Luk 15:3-7)

¹⁰ “Ar ngarangk këékë ëën. Runga neen kön wi kosang yewesa kot eporöen kön wiin irepan. Ne yaap niamaan. Ensel pitën ngarangk yaaurö kët ëlötë nem Pep kutömweri wëaupë ëöetak wë pitëmëën ya yamëngk.

¹¹ [Omën Këëp ne omën utpet äak kö sëpënëak yaaurö koirak ompyaö wasumëak waisaup.]

¹² “Ar kön tolëël yawi? Omën namp pim pol sëpsëp 100 äak wëauröak kopët namp kö sëën pöt pi tol ëëpën? Pi 99

ompyaö wëa pörö rosiraöök moulmëak kö sak sa pöpön ngaöl ëëpnaat.

13 Ne yaap niamaan. Pi ngaöl ë së koirak 99 kö nasën ëa pöröaan ya kë nasëpan, ngaöl ëak koirak pöpönökëer ya kë panë sëpnaat.

14 Pötaanök nem Pep kutömweri wëaupë kentöök pim omën runga kot eporöa ök sak wëauröakaan kopët namp kö sëpnaaten kaaö yaë.”

Kar nampök utpet elniin wotpil wasëpenaata ngönte

15 “Nim kar nampök utpet elniin pöt ni pim naë së arpimënt wë utpet pöta ngönte an. Pël ëën pi nim ngönte kat wiak ënëm ëën pöt arip lup kopëtemer sak önëet.

16 Ën nim ngönte kat nawiin ëën pöt ni omën kopët namp ma naar koirak pim naë sën. Pël ëak ar naar ma naar namp pöröak pim ngönte ëak wotpil wasën.

17 Ën pi arim ngönte wa olaan pöt së ingre moröröen ök man. Pël ëën pitëm ngönteta wa olaan pöt piin, ‘Ngönën wonöröere utpet yaauröa ököp,’ pël mëak waö ë mëen.

18 “Ne yaap niamaan. Ar yangerak wë omnant yaautön, ‘Pël ëëngan,’ manë pöt Anutu kutömweri wëaupökta tapël apnaat. Ën yangerak wë omnant yaautön, ‘Pël ë,’ manë pöt Anutu kutömweri wëaupökta tapël apnaat.

19 “Ën nenteta epël nia-

naar omën nentaan Anutuun kimang manëak lup kopëtemer sak kimang manë pöt nem Pep kutömweri wëaup yok pangk kat wiipnaat.

20 Ar omën naar ma naar nampök nem yapintakël kimang manë pöt ne arim tekarak wë kaamök elniimaat.”

Inëen ru utpetapë watepang ngönte

21 Yesuuk pël niaan Pitaak naë së epël yema. “Aköp, nem karip utpet yaalnëen ne akun tolël ëak pim utpet pöt ent ë moolam? Akun 7 ëak pël ëen pangk ëëpën ma?”

22 Pël maan Yesuuk epël yema. “Ne akun 7 ëak pël neniaan, sangk naalngan, om pël ëeim ömëeten yeniak.

23 “Pöta watepang ngönten epël niamaan. Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt ne yang omp ak nampë pim inëen ruurö sumat mangkën kangut mampënëak yas mëea pötakël ök ëëmaan.

24 Pi nampön yas maan waisa. Pöp 10 milion kina pël mangkën kangut nemangkën ëa.

25 Pi sum kësang pöta kangüir mon oröpöt mampënëak ap yewasën omp aköpök pimëntre pim öngre ruure omnant pout omnarö menak sum öpënëak mëea.

26 Pël maan inëen ru pöp omp aköpë naë së rar rë wesirak wiap sësë mëak epël mëea. ‘Kaöap, ni yaköm kön newi. Pël ëën ne sapsap nimpö së pet irumaan.’

27 Pël maan omp aköpök pim kang kësang pöt sêp wesak sêpënëak mēēa.

28 Pël ēēn inēēn ru pöp kaatakaan orōak sē kan kourak inēēn ru pim kar namp koira. Pim kar pöp puuk 100 kina pël mangkēn kangut nemangkēn ēaup. Pöp koirak ngerngerōök morōak, 'Nem kangut peene nan,' pël mēak kēk mēēa.

29 Pël maan pim karip rar rē wesirak wiap sēsē mēak epël mēēa. 'Ni yakōm kōn newi. Pël ēēn ne kangut sapsap nimpō sē pet irumaan.'

30 Pël maan pi kat nemowiin wii kaatak moulmēak epël mēēa. 'Nem kangut pout pet irakök orōömēēp.'

31 Pël ēēn inēēn ru pim karurōak pim ēa pōten itenak ya kēlangōn panē ēēn sē omp aköpōn ök mēēa.

32 Pël ēēn inēēn ru mon kësang mena pöpōn kaalak yas maan waisēn epël mēēa. 'Ni inēēn ru utpetemor. Nem sum kësangōtē kangut ni wiap sēsē yenēaan yakōm ēēn pout sêp wesaut.

33 Nem niin yakōm elnian pöl tol ēēnak nim karipōn naēn ēaup?'

34 Pël mēak omp aköpök ya sangēn ēēn wii kaatak moulmēak epël mēēa. 'Nem kangut pout pet irakök orōömēēp.'

35 Yesu pi watepang ngōn pöt ök ē pet irak tenēn epël niaut. "Arim karurōa utpet elniaut yaap ent ē nemoolaan ēēnē pöt nem Pep kutōmweri

wēaupök tapël elniipnaat."

19

*Öng wes yamēauta ngōnte
(Maak 10:1-12; Luk 16:18)*

1 Yesu pi ngōn pöt ök ni pet irak ten pim ruurōaring Kalili yanger sêp wesak Yotan olēak ēngk komuntakēl Yutia yangera kautakēl saut.

2 Pël ēak wēēn omēn kësang ēnēm wais pōrek orōōn yau-man onnarō ompyaō mowe-saut.

3 Pël yaēēn Parisi ngōnēn omēn narō wais piin morök elmēak epël yema. "Omēn namp pim öngöp omēn nant ēēn yok pangk wes mēēpēn ma?"

4 Maan epël yema. "Ar ngōnēntak epël wia pöt sangk kelak kat nawiin yaaurō ma? Anutu pi ngaan omēn ket ēēpēnēak öngre omp pouwaar ket ēa.

5 Pël ēak Anutu pi epël ēa. 'Ne ompöpē kosaōōkaan öngöp ket ēaut. Pōtaanök omp namp pim ēlre pepaar sêp wesak öngöpring erēn ēēn piarip pouwaarök möönre koröp kopētaō sēpnaat.'

6 Anutuuk pël ēa pōtaanök piarip naarök erēn ēēn möönre koröp kopētaō yes. Anutuuk erēn elmēa. Pōtaanök onnarōak yok pangk kom naēn ēēpenaat."

7 Pël maan pit piin epël yema. "Moses pi tol ēēnak epël ēa? 'Namp pim öngöp wes mēēpēnēak pöt kaōarōa naēaan pep kosangwer wa öngöp menakök wes mēēpnaat,' pël ēa."

⁸ Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Moses pim ngön kosangtak arim lup kosangtaanök öng wes mëenëëtaan kuure mak niia. Pël äaatak ngön pöt won wiaan ngaan panëer Anutu pim öngre omp ket äa pötak pël ëenëak neniiaan.

⁹ Ën nook pöt epël niamaan kat wieë. Namp pi pim öngöp öngre omp wëwëet utpet newasën wëen wes mëak öng muntap koirëpna pöp pi öngre omp wëwëet utpet wesak saun koirëpnaap.”

¹⁰ Pël yemaan ten epël mëëaut. “Pil wiaan pöt öng naön öpën seëa.”

¹¹ Pël maan epël niiaut. “Omën pourö arim ngön pöta ënëm pangk naëpan. Om Anutuuk öng naön ëëpënëak mapna pörö pëen arim ngön pöta ënëm äak öng naön ëëpnaat.

¹² Omnaröa öng naön yaaö pöta songön nentere nent wia. Narö pitëm ëlöröak mos wilën öng naön ëëpnaat. Narö omën naröak öp ilën öng naön ëëpnaat. Narö Anutuu yaat mëmpënëak kön wiak öng naön ëëpnaat. Omën nem ngön epët kat wiak Anutuu yaat mëmpënëak tek öpna pörö yok pangk pël ëëpnaarö.”

Yesuuk rungaarö welaköt elmëa

(Maak 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³ Akun nentak omën narö pitëm rungaarö Yesu pim moresiar pitëm rangk mowiak Anutuun kimang

mapënëak wak waisa. Pël yaëen tenök nga yemaan

¹⁴ Yesuuk epël niiaut. “Nga mangan. Wes mëen nem naë waisëp. Ke pilörö Anutuuk wa ngaöök mëëpënëak yaö yema pötaanök.”

¹⁵ Pël niak pim moresiar pitëm rangk mowiak wes mëak yang pör sëp wesak nal saut.

Omp ulwas omnant kësang wieëaupë ngönte

(Maak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ Akun nentak omp ulwas namp Yesu naë wais epël yema. “Rë yanuulaup, ne ya ompyaö tol nent mënak wëwë kosangta yaö sum?”

¹⁷ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni tol ëenak ya ompyauten pëel yenëaan? Anutu kopëtapökëer ompyaup. Ni wëwë kosangtak ömëak pöt Anutuu ngön kosangöt ngaarëk öm.”

¹⁸ Maan “Ngön kosang tal nent ngaarëk öm?” pëel yema. Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Ni omën mëngkanok. Ni öngre omp wëwëet kom ëënganok. Ni këkain ëënganok. Ni omën muntaröen kaar manganok.

¹⁹ Ni nim ëlre pepaarë ngön ngar öm. Nimtëen lup sant yaën tapël muntaröen elmëem.”

²⁰ Pël maan omën pöpök epël yema. “Pipot nem kotuukaan ë waiseimautöp wëwë kosangtak ömaan muntal nent ëëm?”

21 Maan Yesuuk epël yema. “Ni ompyaö sumëak pöt së nim omnant pout menak sumat wak omën omnant wonörö mamp. Pël eëmë pöt kutömweri omën ompyaut orö nirëepnaat. Pötaanök pël ëak wais nem ënëm elnëem.”

22 Pël maan omnamp pi pöt kat wiak ya këlangön kön wiak sa. Pöt pi urömere kaar es kësang wieëa pötaanök.

23 Omën pöp yesën Yesuuk ten pim ruuröen epël niiaut. “Ne yaap niamaan. Omën omnant kësang wieëaurö Anutuwa wa ngaöök yamëa pöta öngpök ilapnaataan poprak ë yaë.

24 Pöta nokoli nent epël niamaan. Pol kamel namp yok pangk wap poë koröp korir yamë pöökë kanöök ilapna pöt kengkënte. Ën omën monere uröm selap wieëaurök Anutuu wa ngaöök yamë pötak ilapna pöt könöm panëët.”

25 Pël niaan ten kat wiak weëre kosang won sëen epël mëëaut. “Omën ke pilörö Anutuu wa ngaöök yamëautak neilaan eëpna pöt omën tolëelëpök yok pangk wëwë kosangtak öpën?”

26 Maan Yesuuk tenën it kos eëë epël yenia. “Om-narök Anutuu wa ngaöök yamëautak ilanë pöt pangk naën eëneëtak Anutuuk yok pangk kanö koir nimpnaat. Pöt pi weëre kosangringëpök omnant pout pangk yaaup.”

27 Pël niaan Pitaak kangiir epël yema. “Kat wi. Ten omnant pout sëp wesak

nim ënëm elniaut. Pöta kangiir ten ënëmak oröpöt orö nirëepën?”

28 Maan Yesuuk epël yenia. “Ne yaap niamaan. Ënëmak omnant pout ngolöp wasën ompyaö sëpna pötak Anutuuk Omën Këep ne weëre kosang nangkën nem ur kësangtak wel aisëaan ar nem ënëm elnëeimauroëta kaö sak ur kësang 12 pötë wel aisëak neering Israel kur 12 pötë ngön ë pet irëpen sa.

29 Omën namp nemëen yak pim kaare yang, öngre ru, sasre nan, ëlre pep, ëmre ya sëp wasëpna pöp Anutuuk kangiir omën ke pilöt kësang pan tekeri wes mangkën wëwë kosangët pep sëpnaap.

30 Wetëeröakaan selap ënëm rapnaat. Ën ënëmarökakaan selap wetë rapnaat.”

20

Wainyaaweriya mëmpënëak wes mëauta watepang ngönte

1 Akun nentak Yesuuk watepang ngön nent epël niiaut. “Anutu pim om-narö wa ngaöök yamë pöt wain yaawer wieëa nampök pim ya pöweri omnarö ya mëmpënëak wes mëen sa pötakël ök eëmaan.

2 Omën pöp pi kët kopët nentaan 2 kina mampna pöten maan pit kat wiin pangk eën yaakë wes momëen sa.

3 Pël eën këtëp kosang yesën pi së itaangkën narö pit ka tomök tauwal ëeim wëen epël ök mëëa.

4 'Arta nem yaak sē ya mēngkēn ne sum ompyaō nimpaan.'

5 Pēl ēēn kētēp luptak wēēn sē tapēl ök mēak kaalak kētēp tingk yewasēn tapēl ēa.

6 Pēl ēak wiap kan kaalak sē itaangkēn munt narō ka tomök tauwal yaēēn pitta koirak epēl mēak pēēl mēēa. 'Ar tol ēēnak kēt ēl epōök ya namēngkēn wisēn eprek wakaim?'

7 Pēl maan pit epēl mēēa. 'Ten omēn nampök ya ngōn nent neniaan.' Maan, 'Arta nem yaak sē ya mēmpunēēn seē,' pēl mēēa.

8 "Koō yoolaan ya pepap pimēt sē pim ya ngarangkēpōn epēl ök mēēa. 'Ya omnarōēn ngōn maan waisēn pitēm sumat man. Wet rēak ēnēm waisa puorō pitēm sumat man. Pēl ēak pitēm rakorō tapēl tapēl mampō sē wetēērō ēnēm man.'

9 Pēl maan omēn wiap kan orōak ya mēna pōrō waisēn 2 kina 2 kina mena.

10 Pēl ēak mampō yesēn wet rēak ya mēna pōrō pit sum isak ōpnaat wesa pōt om 2 kina tapēl mena.

11 Pēl ēēn pitēm sum mena pōtaan ya pepapōn kaaō ngōn mēak epēl mēēa.

12 'Ēnēm ya ngēs rēaō eporō pit akun kot nent ya mēna. Ēn ten kēt ēl epōök kēt nga kōpēl ya mēneimaurō. Pēl ēaurōak tenim yankingēn tapēl pit yemangkēn. Pōten kaaō.'

13 Pēl maan pi kangiir pitēm tekraakan nampōn

epēl mēēa. 'Ngōntōp, ne niin utpet naalniin. Ne 2 kina nimpa pōten niaan ni kuure mak neeaup.

14 Pōtaanök nim sumet wak sē. Nim yanking tapēl ēnēm waisa eporōeta mampēak kōn yawi.

15 Sumat nemotōp nem kōn wiaul naalmēengan ma? Ni tol ēēn nem kēsangēnten kōn wiin utpet yaē? "

16 Watepang ngōn pōt niak epēl yenia. "Pōta ök ēnēm Anutuu naē waisaurōakaan selap wotōök moulmēēpnaat. Ēn wet rēak waisaurōakaan selap tapēl ēnēm moulmēēpnaat."

Yesuuk pim wel wiak kaalak wal ēēpnaata ngōnte ök maan akun nentepar nent ēa (Maak 10:32-34; Luk 18:31-34)

17 Yesuuk ten pim ru 12 pōrōaring Yerusalem kakē yesem tenēn pēēn wesak epēl niiaut.

18 "Kat wieē. Tiar peene Yerusalem kakē yewais. Pōrek sēēn Omēn Kēēp ne omnarōak kiri ar yaaō kaōarōere ngōn kosangōtē ngarangkōrōa naē neulēēn pit ngōn yaatak ne wel wiimēak neak

19 ngōnēn kōpēlōrōa naē wes nemēēn pitök ōkre was neak pēs nemōak kēra yetaprak nemōōn wel wiak akun nentepar nent won sēēn kaalak wal ēēmaap."

Semsre Son piarip wotōök sēpēnēak mēēa (Maak 10:35-45)

20 Pël niaan Sepeti pim öngöpök pim yokot Semsre Son pöaar Yesuu naë wak sè rar rë wesirak omën nentaan kimang yema.

21 Pël èèn Yesuuk, “Ni öröptaan kent yaë?” pël maan epël yema. “Ènëmak nim omën poutë kaö sak ömë akunetak nem ru epaar, nim kopirarë, namp yaapkëel namp katnëel, wel aisëak wë niiring ngarangk eëpnaan kosang wes mamëak yeniak.”

22 Pël maan Yesuuk epël yema. “Arim yenëak pöta songönte ar köpël wë. Ne kelöntak i kakam yaaut yen pöl këlangön kësang kat wiimaap. Pöt arip pangk eëneëwaar ma?” Pël maan piaripök, “Pangk eënaawaar,” pël yema.

23 Maan epël yema. “I kakam pöt pangk nënëet. Pël eëneëtak nem kopirarë yaapkëelaan katnëel wel aisapnaata ngönte nook naëngan. Nem Pepapök wel aisapënëak yaö mëea pörökëer wel aisapnaat.”

24 Pël yemaan ten ru 10 pörö Sepeti pim ruaarëen mëea pöt kat wiak ya sangën èaut.

25 Pël èèn Yesuuk tenën ngön niaan pim naë sëen epël niaut. “Yang nantë omp akörö pitëm omnarö nga ëak ngarangk yaalmë. Pël yeem pitëm ikanöök ngarangk narö moulmëen pitta tapël omnarö ngarangk yaalmë.

26 Ar pël èëngan. Arim naëaan namp kaö sak öpënëak pöt pi ar pouröa inëen elniip.

27 Èn namp wotöök sëpënëak pöt pi kot panë sak ar pouröa inëen panë elniip.

28 Pi nem yeë epël eëp. Omën Këëp ne omnarök inëen elnëepënëak newaisën. Nook arim inëen elniak omnarö utpetatë öngpökaan kama niömaan arim kangiiir wel wiimëak waisaup.”

Yesuuk omën it il tēja naar ompyaö mowesa

(Maak 10:46-52; Luk 18:35-43)

29 Ten Yeriko kakaan yesën omën kësang pan Yesuu ènëm waisa.

30 Pël yaëen omën it il tēja naar kan eöök wel aisëeë Yesuu yesa ngön pöt kat wiak ngön ëak epël yema. “Aköp, Tewitë ëap, Anutuu Yaö Niiaup, ni tenipön yaköm kön niwi.”

31 Pël yemaan omnarök leng eëpën mëak nga yemaan piarip pöten kat nemowiin ke urak kaalak ngön ëak epël yema. “Aköp, ni Tewitë ëapök tenipön yaköm kön niwi.”

32 Pël maan Yesu pi leng ëak kamtaöök taueë ngön maan waisën piaripön epël pëel yema. “Arip tol elnimëak yak?”

33 Maan piaripök epël yema. “Aköp, ni aan tenip it nga sën.”

34 Pël maan Yesuuk pi- aripön yaköm èèn pim more-siar piarpim itöörarë rangk mowiin tapëtakëer ompyaö sak Yesuu ènëm saut.

21

Yesu pol tongkiipë rangk isak Yerusalem kakë sa (Maak 11:1-11; Luk 19:28-40; Son 12:12-19)

¹ Ten Yesuring Yerusalem kak temanöm yesem Petepasi ka Olip tomök wieëa pöök oröak Yesuuk pim ru naar epël mëak wes yamë.

² “Arip ka ëngköök së oröak itaangkën pol tongki ruupring namp këraamentëk wii ngan ë ulmëen öpnaat. Pipaar tapëtakëer wilak mësak waisën.

³ Pël yaëen omën nampök pëel yeniaan pöt epël man. ‘Aköpök epaarën ya.’ Pël maan kat wiak tapëtakëer pëel niaan mësak waisënëet.”

⁴ Pël yaëen tektek ngön yaaö nampë ngaan ngön ök ëa nent kë oröa. Ngön pöt epët.

⁵ “Omën Saion kak wëauröen epël man.

‘Kat wieë. Arim omën omp aköp arim naë yewais.

Pi pimtën kön wiin nawis, ya wiapring pol tongkiipë rangk yewais.

Yaap, pi pol tongki ruupë rangk wel aisëak yewais.’ ”

⁶ Maan ru pöaar së Yesu pim ök mëëa pöl ëa.

⁷ Piarip pol tongkiipre ruup mësak wais piarpim ulpëen rangköt përeak pol tongkiipë rangk mourön Yesu rangk wel aisëa.

⁸ Pël ëak kan yesën omën kësang pan pitëm ulpëen rangköt përeak kamtaöök mourö yesën naröak ya

lupöök së kewisat ilak këëmre kewis elmë yes.

⁹ Pël ëak omën wet rëak yesauröere ënëm yesa pourö ërëpsawi yeem ngön ëak epël yema.

“Tewitë ëap, yowe.

Aköpë këm ngöntak yewais epopön yaya mepa.

Anutu ngaarëk wëaup, yowe.”

¹⁰ Pël ë së Yerusalem kak yaaröön pörek wëaurö yaan sak epël yema. “E, pipop talëp?”

¹¹ Pël yemaan omën Yesuring yesauröak epël yema. “Epop tektek ngön yaaö omnamp, Yesu, Kalili yangerak Nasaret kakaanëp.”

Omën narö ngönën tup kaöetak omnant mampööre sum ë pël ëeim wëen waö ë mëa (Maak 11:15-19; Luk 19:45-48; Son 2:13-22)

¹² Yesu pi Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati së itaangkën omnarö omnant ngawi yeem wëen itenak pit waö ë momëak omën mon ngawingawi yaauröa urötere omën int ekörö menak sum yewauröa uröt kaip ti yemoola.

¹³ Pël ëak pitën epël yema. “Ngönën pepeweri Anutuuk epël ëa. ‘Nem tup pipten omnaröak kimang yenëa kaat pël apnaat.’ Ar pipël yaëen këkain yaauröa kaata ök yes.”

¹⁴ Omën it il tëaare ing il tëaurö pim naë waisën ngönën tup kaöetak ompyaö mowesaut.

¹⁵ Pël yaëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröak pim ya

retëngöt mëmpöore run-gaaröak piin, "Tewitë ëap, yowe," pël maö yaauten itenak pit ya sangën ëën

16 piin epël yema. "Ni pitëm yenia pöten kat wian ma?" Maan Yesuuk epël yema. "Mak, ne yok kat wia. Pël ëaap ngön nent ngönëntak wia pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? Pöt epël. 'Ni runga kotre kapaataköro kengkën mowasën pitëm këmötëaan ompyaö wesak yaya yenia.' "

17 Pël mëak pit sëp mowe-sak Yerusalem kakaan oröak Petani kak së wë koö olaan ka uraut.

Yesuuk maan këra kem-ment umön rëa
(Maak 11:12-14, 20-24)

18 Wangam kanök ka kaöaöökël kaalak yesem këen ëa.

19 Pël ëën këra kem kan ëöök wëa nementën itaangkën ulöpörö nautön, om ëpöt pëen wëa. Pël ëën pömentën epël yema. "Ni kaalak ulöp utnganok." Pël maan kem pöment tapëtakëer saap wak umön yarë.

20 Pël yaëen ten pim ruurö pöten itenak yaan sak epël mëëaut. "Kem epment tol ëak teëntom umön yera?"

21 Pël maan Yesuuk epël yenia. "Ne yaap niamaan. Ar kön selap ëak yok pangk pël ëëpën ma won pël kön nawiin, kön wi kosang wasënë pöt arökta nem kemmentën maan yaë epël ëënëët. Pöt pëen won. Tomön epöonta, 'Ni tiak i kaöökël

së orö,' pël maan pangk pël ëëpnaat.

22 Ar kön wi kosang yewe-sautaring wë Anutuun nem yapintakël omën nenten ki-mang manë pöt nimpnaat."

Kaöaröak Yesuyayamëngkauten pëël mëëa

(Maak 11:27-33; Luk 20:1-8)

23 Yesu pi kaalak ngönën tup kaöetak së ilëak omnaröen ngönën ök maim wëen kiri ar yaaö kaöaröere ngarangkörö pit pim naë wais epël mëak pëël yema. "Nim eprek ë yaën pipot talëpë këm ngöntak ëeimën? Talëpök pël ëëm niia?"

24 Pël maan Yesuuk kangiir epël kaip ti mëëaut. "Nookta arën pëël niamaan. Ar këët ök neaan pöt ne talëpë këmtak omnant yeëan pöt ök niamaan.

25 Sonë i mëeima pöt talëpök maan eima? Anutuuk ma pimtok kön wiak eima?" Pël maan pit neneren epël yema. "Tiar tol mapen? 'Anutuuk,' pël mepenaatep pi epël niepan. 'Tol ëënak Sonë ngönten kön wi kosang newasën yeë?'

26 Ën tiar 'Sonök' pël mepe-naatep omën pouröak piin, 'Tektek ngön yaaö namp,' pël yaaurö yak utpet niwaspan. Pötaan kas yaë."

27 Pël mëak Yesuun kangiir epël yema. "Ten köpël." Pël maan Yesuuk epël mëëaut. "Nem yeë epotta talëpök neaan yeë pöt ök neniangan."

Yokot naarë watepang ngönte

28 Pël mäak Yesuuk ngön nent epël ök yema. “Ar kön tolël yawi? Omën namp pim yokot naar wëa. Pël èen wetëepë naë së epël mëëa. ‘Yokotup, ni peene së nem wain yaöök ya mën.’

29 Pël maan pi, ‘Won, ne pël naëngan,’ pël mäak wë ènëmak lup kaip tiak sa.

30 Pël yaëen pepap pi pim yokot muntapë naë së tapël ök mëëa. Pël maan pi, ‘Mak, ne sumaap,’ pël mäak nasën ëa.

31 Ar kön tolël yawi? Yokot talëpök pepapë ngönte ngaarëk wa?” Pël maan pit, ‘Wetëep,’ maan Yesuuk epël yema. “Ne yaap niamaan. Takis yewaö utpetere öng omp nga yaaö utpet ke pilöröak ar il niwesak Anutuu wa ngaöök yamëautak ilapnaat.

32 Pöt Son pi wotpil yaauta kanö pet elniipënëak yewaisën ar pim ngönten kön wi kosang newasën yaëen takis yewaö utpetaröere öng omp nga yaurökëer pim ngönten kön wi kosang wesa. Pit pël yaëen ar itenakök lup kaip tiak tapël naën ëan.”

Wain yaaweri ngarangk utpetaröa watepang ngönte
(Maak 12:1-12; Luk 20:9-19)

33 “Ne watepang ngön munt nent niamaan kat wieë. Omën kaö namp wain ya newer ngëntak ëm ök réak wain ulöpörö wamp olapna yang öngöpö tèak ngarangk

ëëpna ka wali nent ök rëa. Pël ëak ya omnarö ngarangk moulmëak pimënt yang wali nerek së wakaima.

34 Wë köp yesa akunet temanöm sëen tööpënëak inëen narö wes mëen sa.

35 Së oröön ngarangk moulmëaurö pit inëen namp pës möa, namp mën wel wia, namp kël mö wel wia.

36 Pël èen ya pepapök inëen munt narö kësang wes mëen së oröön tapël elmëa.

37 Pël èen ènëmak pimtë ru panëëpön, ‘Pit nem ruupë ngönte kat wiak ngaarëk öpnaat,’ pël weseë wes momëen sa.

38 Pël èen ngarangkörö piin itenak pitëmënt neneren epël mëëa. ‘Omën epop pim pepapë mor kolut pout öpnaap. Pötaanök tiar mëmpa. Pël èen yaat tiarimëen sëpnaan.’

39 Pël mäak wain yaaweriaan wa wilëngkëël olëak mëna.”

40 Yesuuk ngön pöt mäak epël pëel yema. “Ènëmak wain ya pepap wais ngarangkörö tol elmëëpën?”

41 Pël maan pitök epël yema. “Pi yaap omën utpet pörö mënak utpet wesak ngarangk munt köp yesa akunatë ulöpörö pi mampna pörö wain yaaweri moulmëëpnaat.”

42 Pël mäak Yesuuk kaalak pitën epël yema. “Ngönën pepeweri epël wia pöt ar sangk kelak kat nawiin yaurö ma?

'Wap omën ka ök yarëauröa
wël ë moolëaut

Anutuuk ompyaut wesak
möör wap wes yewe-
sir.

Anutu pimtök pël yaalmëen
ten itaangkën ompyaö
panë yaë.'

43 Pël wia pötaanök ne ök
niamaan kat wieë. Anutuuk
pim omën ompyaut ngaan
ar nina pöt arim naëaan
kama wak omën maimarö
mangkën pit Anutuu könöökë
ënëm één kë ompyaut pitëm
wëwëetak orööpnaat.

44 [Omën namp wap epëtak
soë urak kawî ngentiipnaap,
pi koröp ilak utpet ëëpnaap.
Ën wapëtak pim rangk ngenti-
ipna pöt, omën pöp ilak unön
ëak utpet panë sëpnaap.]

45 Kiri ar yaaö kaöaröere
Parisi omnarö pim watepang
ngön pöt kat wiak pi pitëmël
ko wesak ya pël wesak

46 wali öpënëak kön wia.
Pël äautak omën pouröak piin,
"Tektek ngön yaaö omnamp,"
pël yamëëa pötaan kas één sëp
wesa.

22

*Öngre omp mës mampënëak
këere imën yenauta ngönte
(Luk 14:15-24)*

1 Yesu pi kaalak omnaröen
watepang ngöntak epël ök
yema.

2 "Anutu pim omnarö wa
ngaöök yamëaut omën omp
ak nampë pim ruup öng mës
mampënëak këere imën kaö
wa pötakël ök ëëmaan.

3 Pi kaömpöt ar ëak kopëta
wes pet irak pim inëen

ruurö omën pim wet rëak
ngön ök mëëauröa ngësë yas
wes mëen sëen pit kat wiak
waisëpnaaten kaaö ëa.

4 Pël één pi kaalak inëen
ru munt naröen epël mëak
wes mëa. 'Omën nem wet
rëak ngön ök mëëauröen
epël man. "Kaömpöt ar
ëak kopëta wes wiak wë.
Purimakaö kaöaröaring ru
ompyauröeta möak omnant
pout yok kopëta wes pet iraut.
Pötaanök peene wais këere
imën yenem ërëpsawi ëëpa."

5 Pël maan pit së ök maan
kat wiak pitëmotön sa. Namp
pim yaakë sa. Namp pim
uröm kaatakë sa.

6 Ën narö inëen ruurö wali
wak utpet wesak mëna.

7 Pël één omën omp aköp
pi ya sangën één pim nga
omnarö wes mëen omën pim
inëen ruurö mënaurö mënak
pitëm kaaö es kor mëen kot
sa.

8 Pël één pim inëen ru
naröen kaalak epël ök mëëa.
'Këere imën pöt kopëta wes
pet irautak omën nem wet
rëak yas mëëauröak utpet ëa.

9 Pötaanök ar kamtatë
yesem omën koirënëerö
pouröen wais këere imën
nëmpnaan ök man.'

10 Pël maan pim inëen
ru pörö kamtatë yesem
omën koirauröen ök maan
ompyaöre utpet pourö së
kaatak ilaan peö ëa.

11 "Omën omp aköp pi omën
waisauröen itaampënëak
kaata kakaati ilëak itaangkën
omën namp wa top ke pötë
ulpëen yamëaup namëen

wëen itena.

12 Pël äak epël mëëa. 'Ngöntöp, ni tol ëen wa top epta ulpëenëp won wais wel aisëaan? Ni pil yaëen pangk naën yaë.' Pël maan ngön won sak wëa.

13 Pël ëen omën omp aköpök pim inëen ruuröen epël mëëa. 'Omën epop ingre morötë wii tëak koö panëetak wa moolan. Pi pörök wë ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim öpnaan.' "

14 Yesu pi watepang ngön pöt më pet irak epël yema. "Ne yaap niamaan. Anutuu omën selap yas mëëauröakaan kopët naar waisën wël ë yaulmë."

Takis yaautaan Yesuun morök elmëa

(Maak 12:13-17; Luk 20:20-26)

15 Pël maan Parisi ngönën omnarö pit së wa top äak ngön tol nentak Yesuun nga wiipën pël mëak kopëta wesa.

16 Pël äak pitök pitëm ru naröere Erotë omën narö wes mëen wais epël yema. "Rë yanuulaup, ten niin ëwat wë. Ni ngön wotpil yaaup, ngön ompyaö Anutuuk ök niaut pëen omën pourö yaap wesak rë yanuulaup. Ni omën isaare irëaurö omnant mööngkraar kangk naalmëen yaaup.

17 Pötaanök ni kön tolëël yawiin? Rom omën omp ak Sisa pöp takis mampen ma Anutu pimënt mampen?"

18 Pël maan Yesuuk pitëm utpet mowasëpënëak yaauten iteneë epël mëëaut.

"Kaar, omnarö ar tol ëënak morök yaalnë?"

19 Mon kël nent wak wais neneë." Pël maan pit nent wak wais yemangk.

20 Pël ëen Yesuuk pitën epël mëak pëel yema. "Könre yapin epot talëpëët?"

21 Pël maan pit epël yema. "Sisaëët." Pël maan puuk epël yema. "Sisaën yaö ëa pipot Sisa mampun. Ën Anutuun yaö ëa pipot Anutu mampun."

22 Pël maan pit yaan sak sëp wesak saut.

Weletakaan wal yaauta ngönte

(Maak 12:18-27; Luk 20:27-40)

23 Kët pötak Satusi ngönën omën narö Yesuun naë waisa. Omën pörö weletakaan wal naëngan pël yaaurö. Pit wais Yesuun epël mëak pëel yema.

24 "Rë yanuulaup, Mosesök epël ëa. 'Omën namp öng wak ru won wë wel wiin pöt pim nangapök kaalak öng pöp wak wë ru oröön pöt pim nanëpë yaö sëpnaat.'

25 Pël wiaap tenim naë omën nanang narö 7 äak wakaima. Pël ëaurö nanëpök öng namp wak ru won wë wel wiin nangap öng kapirëp wa.

26 Pël ëen pi tapël wel wiin nang muntap öng kapir pöp wa. Pël pël ë seim omën nanang 7 pörö öng kopët tapöp wak ru won wë wel wi won sa.

27 Pël ëen ënëmak pitëm öng kapirëpta tapël wel wia.

28 Pötaanök omën 7 piporö öng kopët tapöp wauröep wë

wal ëëpena akunaöök ni kön wiin talépë öng sèpën?”

29 Pël maan Yesuuk pitën epël yema. “Ar ngönënre Anutuuk weëre kosangöön ëngk ma e weseë irikor ngön yak.

30 Wal ëënë akunaöök ar omnarö öngre omp naëngan. Kutöm enselöröa ök tek öneëro.

31 Ën weletakaan wal yaaö pöt ngönëntak Anutuuk epël ëa pöt sangk kelak kat nawiin yaauro ma?

32 ‘Ne Apramre Aisakre Yakop pitëm Anutu.’ Ngön pöta songönte epët. Omën pörö wel wiauro öp sak kutömweri wë. Pötaanök Anutu pi wel wiauroaap won, öp wëauroa Anutu.”

33 Pël maan kat wiak pim ngönëntaan yaan sa.

Yesuun ngön kosangötë kaöeten pëël mëëa

(Maak 12:28-34; Luk 10:25-28)

34 Yesu pi ngön pöt ök maan Satusi omnarö ngön won sa. Pël ëën Parisi omnaröak pöten kat wiak pit pimëën ngön nent kopëta wasëpënëak wa top ëa.

35 Pël ëäk pitëm naëaan ngön kosangötë ngarangk nampök piin morök elmëak epël pëël yema.

36 “Rë yanuulaup, Anutuu ngön kosang tal nentak kaöet?”

37 Pël maan epël yema. “Anutu pi nim Aköp. Ni piin lup sant elmëak nim lupre könre kön yawia pipot pout pimëën pëël elmëëm.

38 Pipët Anutuu ngön kosangötë kaöet, muntat il yewas.

39 Pël ëäk pöta kar nenteta wia. Pöt epël. Nimtëën lup sant yaën tapël nim karipön elmëëm.

40 Ngön pipteparök Mosesre tektek ngön yaauroa ngön kosangöt erën ëäk wia.”

Yesuuk Parisi omnaröen Kristoë songönten morök elmëa

(Maak 12:35-37; Luk 20:41-44)

41 Parisi omnarö wa top ëäk wëën Yesuuk pitën epël mëak pëël yema.

42 “Ar Kristo, Anutuu Yaö Mëëaupön talép aim? Pi talépë ëap?” Maan pitök, “Tewitë ëap,” pël yema.

43 Pël maan Yesuuk epël yema. “Yak tol ëënak Ngëëngk Pulöök Tewitën elmëën Kristoon, ‘Nem Aköp’ pël mëëa? Pöt epël.

44 ‘Anutu puuk nem Aköpön epël yema.

“Ni wais nem yaapkëetakël öm.

Pël ëaan nimëën kööre tok yaaö piporö nook nim weëre kosangöökë karök moulmëëmaat.”

45 Tewitök piin, ‘Nem Aköp’ pël mëëaupök tol ëënak Tewitë ëap pël yaë?”

46 Pël maan pit ngön pöta kangit mapnaat pangk naën ëën akun pötak ngës rëak pëël muntat mapnaaten kas ëën sèp yewas.

23

Yesuuk omnaröen Parisiire ngön kosangötë ngarangköröa

*utpet yaautē ēnēm ēēpanēak
pepanōm mēēa*

*(Maak 12:38-39; Luk
11:43, 46; 20:45-46)*

¹ Akun pōtak Yesuuk ten
pim ruurōere omnarōen epēl
ōk niiaut.

² “Ngōn kosangōtē
ngarangkōrōere Parisi
ngōnēn omnarō pit Mosesē
urōtak wē ngōn kosangōt rē
yanuul.

³ Pōtaanōk pitēm ōk yenia
pōt kat wiak ngaarēk ōn. Ēn
pitēm wēwē wē pōtak ōngan.
Pit rē yanuulem pitēmēt
ngaarēk naōn yaē pōtaanōk.

⁴ Pit ngōn kosang nantta
ar ngaarēk ōnēak pitēm
kōnōōkaan rangk ōk niaan ar
ngaarēk ōnēak poprak yaēen
pitēmēt kaamōk kot nent
naēn yaē.

⁵ Pitēm omnant yaaut
omnarōak itaangkēn ompyaō
ēēpnaataan yaaurō. Pit ngōn
kosang lup nant retēng ēak
kōr koēak kepōn upakōtē wii
ngan ē utōore moresi tapēl
ē, ēn pitēm ulpēēnōrōa kautē
poē korōp sētōt ngan ē mē pēl
ēak yaaurō.

⁶ Pit kēere imēn yena
akunatē itēkēel kaōarōa urōtē
wel aisapnaaten kent yeem
ngōnēn tupōtē kakaatiita om-
narōa itēkēel wel yaisēaurō.

⁷ Pēl yeem omnarōak wa
topōok koirak ērēpsawi ngōn
maōre ‘Rē yanuulaup,’ maō
pēl ēēpnaaten kent yaaurō.

⁸ Ar pōt omnarōak arēn,
‘Rē yanuulaup,’ pēl niap-
naaten kent ēēnganok. Ar ke
kopētalōrō, Anutu kopētap
arim Rē Yanuulaup.

⁹ Yang omēn nampōn,
‘Pep,’ manganok. Arim Pep
kopētap kutōmweri wē.

¹⁰ Omnarōak arēn,
‘Wotōōkōp,’ pēl niapnaaten
kent ēēnganok. Arim wotōōk
kopētap Kristo nemēt.

¹¹ Arimēēn kaō sak
wēaupōk ar pourōa inēēn
elniip.

¹² Omēn namp pimtōk
pimtēn kōn wiin isēpna pōp
Anutuuk wak irapnaap.
Ēn namp pimtēn kōn wiin
irapna pōp Anutuuk wak isak
mapnaap.”

*Yesuuk Parisiire ngōn
kosangōtē ngarangkōrōen
pitēm kaaryaataan nga mēēa
(Maak 12:40; Luk 11:39-
42, 44, 52; 20:47)*

¹³ “Elei, ngōn kosangōtē
ngarangkre Parisi ngōnēn
omēn kaarōrō. Arim naē
kōnōm nant orōōpnaat. Ar
omnarō Anutuu wa ngaōok
yamēautak ilapēnēak yaēen
kan yemowariem arimēntta
neilaan yaaurō.

¹⁴ [“Elei, ngōn kosangōtē
ngarangkre Parisi omēn
kaarōrō. Ar ōng kapirōrōa
omnant pout arimēēn
weimeē morōk elmēak
omnarōak arēn kōn wiin
isēpēnēak Anutuun kimang
wali yamēēaurō. Ar kangiir
akunetak kōnōm kēsangōt
koirēnēēt.]

¹⁵ “Elei, ngōn kosangōtē
ngarangkre Parisi ngōnēn
omēn kaarōrō. Arim naē
kōnōm nant orōōpnaat. Ar
omēn namp pim ngōnēntē
sēp wesak arim ngōnēnta
ēnēm ēēpēnēak i kaōok olēak

yang kaö poutë yesaurö. Pël yeem arim utpet yaaut pet elmëen pi ënëm panë ëak ar il niwesak arim es parëaöökë sënë pöl piita teëntom së orööpnaat.

16 “Elei, wotöök it il tëaurö, ar Anutuu kanö omnaröen pet yaalmëem arimënt kan pöök nasën yaaurö. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar omnaröen ngön kaar epël yamëëaurö. ‘Omën namp ngön nent kosang wasëpënëak Anutuu ngönën tup kaöetakël utak kosang wasën pöt mos ëepnaat. Ën namp aini kool ngönën tup kaöeta kakaati ë rangia pötëël utak kosang wasën pöt kë ëepnaat.’

17 It il tëa kaökaurö aë! Tol nentak kaöet? Ngönën tup kaöetak këet ma aini kool kakaati ë rangia pötök këet? Anutuu ngönën tuptakëer kaöet.

18 Ar tapël ngön kaar epël yamëëaurö’ ‘Omën namp ngön nent kosang wasëpënëak ur Anutuun kiri yawiautakël utak kosang wasën pöt mos ëepnaat. Ën namp urta rangk kiri wiautëël utak kosang wasën pöt kë ëepnaat.’

19 It il tëa kaökaurö aë! Tol nentak kaöet? Ur Anutuun kiri yawiautak këet ma urta rangk kiri wiautak këet? Ur-takëer kaöet.

20 Pël yaë pötaanök omën namp urtakël utak kosang wesak yemaan pöt urötere kiri wiaut pouteparëël utak kosang wesak yema.

21 Ën namp Anutuu ngönën tup kaöetakël utak kosang wesak yemaan pöt ngönën tupëtere tuptak wëaupököl utak kosang wesak yema.

22 Ën tapël namp kutömweriil utak kosang wesak yemaan pöt Anutuu ur kësangëtere pötak wel aisëaupököl utak kosang wesak yema.

23 “Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi omën kaarörö. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ëwamre kaëkoöre këenre pöt wa top ëak moresiar wesak kom ëak kopët nent Anutuun yaö yaalmë. Ar omën pas pöt yeemak nokoliil wotpil mëmpöore yaköm ëak ompyaö elmëere Anutuun kön wi kosang wasö ngön kosang kaö pipot ngaarëk naön yeë. Poutepar ëënë pötaar ompyaö.

24 Wotöök it il tëaurö, ar Anutuu kanö omnarö pet yaalmëem arimënt kan pöök nasën yaaurö. Omën namp iiste nëmpënëak yaëen iwal namp ilaan pöt nanëmpan, lë olapnaat. Pël ëepnaatak pol kamal kësangëp ilaan iistar-ing köntak nëmpnaat. Tapël ar Anutuu ngön kosangötë ënëm ëënëak kot panë nantë ënëm yeem kaöat sëp yewas.

25 “Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi omën kaarörö. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar kelönre söwaröt kasngaëël pëen i yairem öngpök i nairën ëen kewil wia pöl ar koröpöök ompyaö wasën arim lupötë pöt kainre koröpöökë ken-

töökë enëm yaaö pöt peö äak wë.

²⁶ Parisi omën it il tēaup ni! Wet rëak kelönre söwarötë öngpök iirën kewil won sēpna pöt kasngaäelta won wiaap-naat.

²⁷ “Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi omën kaarörö. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar omën yangaöökë ökörö. Tomök pöt omnarök ä rangiin itaangkën ompyaö yaë. En öngpök pöt omën kosere söp kampöt wia.

²⁸ Ar tapël arim koröpöök omnaröa äöetak wotpil koröp orök wëen arim lupötë pöt kaar yaaöre utpet yaaut wia.”

Yesuuk Parisiire ngön kosangötë ngarangkörö utpet kangut öpnaat pël mēäa

(Luk 11:47-51)

²⁹ “Elei, ngön kosangötë ngarangkre Parisi omën kaarörö. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar tektek ngön yaaö omën ngaanëer wel wiauröa yangaö wa ngolöp weseim wë. Pël yeem wotpil wakaimauröa yangaö ä morangieim wë.

³⁰ Pël yeem ar epël aim. ‘Tenim äaröa wakaimauuk wakaimanëen pit kaamök äak tektek ngön yaaö omnarö namëngkën äan tapön.’

³¹ Arim ngön yak piptak ar omën tektek ngön yaaö omnarö mēneimauröa äarö pöt tekeri yewas.

³² Arim äaröa mēneima kaut wia pöt arök mēn pet irën.

³³ Kamal ëlre ruuröa ök utpetarö, arim saunatë kangiir es paräaöök sënë

akun temanöm yesën kas tarök sē ëlëep ilan? Pangk pël naëngan.

³⁴ Pötaanök ne niamaan kat wieë. Ne tektek ngön yaaö omnaröere ngön ompyaut äwatöröere ngön ompyaö pöt rë nuulöpnaarö arim naë wes nimëemaat. Pël ëen arök narö mēmpööre këra yetaprak mö pël ëenëët, narö arim ngönën tupötë pës momök ka nantëaan nantë waö ä momëenëët.

³⁵ Pël ëenë pötak Anutuu omën wotpilörö mēnan pöta kangut arim naë orööpnaat. Ngaanëer arim ä nampök ngës rëak Apel mēnak mēmpö mēmpö ä wais Sekaraia, Perekaiaä ruup, Anutuu ngönën tup kaöetak kiri yawiautere ngëengk panë tupta ngeröök mēnaut.

³⁶ Ne yaap niamaan. Omën mēnauröa kangut ar peene e wë epöröa naë orööpnaat.”

Yesuuk Yerusalem omnaröen yaköm köm mēäa

(Luk 13:34-35)

³⁷ Yesuuk kaalak epël ök yema. “O Yerusalem omnarö, Yerusalem omnarö, yaköm. Ar tektek ngön yaaö omnarö mēmpööre ngönën omën arim naë wes nimëaurö kël mö wel wi pël yaaurö. Ne kët ël epotë kokor ëlëpë ruurö wereweriare öngpök wa mäak ngarangk yaalmë pöl ar wa rongan äak ngarangk elniimëak kent kön wiak pël yaalniin ar kaaö elnëimaurö.

³⁸ Pötaanök ne sēp niwasën ar ngarangk won önëët.

³⁹ Yaap, ne epël niamaan. Ar neen itnaangkên wakaim akun kaöaöök neen kaalak itenak epël neanéet. ‘Aköpök wes mēen yewais epopön yaya mepa.’”

24

Yesuuk Anutuu ngëengk tupët utpet sēpnaat ök mēëa

(Maak 13:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Yesu pi ngön pöt ök mē pet irak Anutu pim ngönën tup kaöetakaan oröak yesën ten pim ruurö naë sē ka yal menmen ë seëautön sös mēak pet elmēaut.

² Pël ëen epël niiaut. “Ne yaap niamaan. Omën ompyaö e wiaan ityaangk epot epël wi naöpan. Ënëmak ngaaröak wais tup epët tööl olaan kël naö naöökë rangk wi naöpan, utpet panë sēpnaat.”

Yesuuk këlangön ke nentere nent orööpnaata ngönte mēëa

(Maak 13:3-13; Luk 21:7-19)

³ Pël niak Yesu pi Olip tomök sē wel aisëaan pim ruurö tenimënt naë sē epël mēak pëel mēëaut. “Nim ngönën tupët tööl komun ëëpnaat aan pöt taan pël ëëpën? Ën nim kaalak waisën akun pet irëpna pöt temanöm yesën oröpöt oröön ten itenak ewät sën?”

⁴ Pël maan Yesuuk tenën epël niiaut. “Ar omnaröak lup wa irikor elniipanëen këëkë ngarangk ëen.

⁵ Naröak wais nem yapin-takël, ‘Ne Kristo,’ pël niak

omën selap pitëm lup wa irikor elmëëpnaat.

⁶ Ar nga yapinte kat wiak ngarangk ëëë. Kas ëëngan. Akun kaöaö ngölöp yaëën omën pipot wet rëak orööpnaat.

⁷ Omën kur nementëkaanöröak kur nementekël nga ëëpnaat.

Ën yang omp ak nampë omnaröak munt nampë omnaröaan nga ëëpnaat. Pël yaëën yang nantë kaömp ngöntök oröeim wëen moup selap mööpnaat.

⁸ Omën pipot om öng namp ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat yawi pöta ök ëëpnaat.

⁹ “Akun pötak omnaröak ar wali nuwak naröa naë nuulëen këlangön kat niwiak nimpënaat. Ën yang poutë omnaröak ar nemorö pël we-seë arën kööre tok elniipnaat.

¹⁰ Omën pöt yaaröön omën selap pitëm kön wi kosang yewesaut sēp wesak pitëm karuröen kup mowiin neneraan kööre tok ëëpnaat.

¹¹ Pël yaëën tektek ngön yaaö kaar omën narö selap oröak omën kësang morök elmëen pitëm kaarötë ënëm sēpnaat.

¹² Pël ëen utpet yaautök ulöl sëen omën selap pitëm lup sant yaaut won sēpnaat.

¹³ Ën omën weë sak wakaim wel wiipna pöp Anutuuk kama öpnaap.

¹⁴ Pël ëen Anutuuk wa ngaöök yanimë pöta ngön ompyaö epët nem omnaröak yang poutë omnaröen ök

maan kat wi pet yairèn akunet pet irèpnaat.”

Omèn utpet panëët orööpnaata ngönte
(Maak 13:14-23; Luk 21:20-24)

15 “Ènëmak omèn utpet panëët omnant utpet yewesaut Anutuu ngëëngk tuptak wiaan itaampunëët. Omèn pöt tektek ngön yaaö namp Taniel puuk orööpënëak äaut.” (Ar ngön epët sangk kelënëerö pöten këëkë kön wiaan.)

16 “Pël yaëën Yutia yangerak wëaurö kas rosiraöökël sën.

17 Ka tomök öpnaapök kaata kakaati sè omnant öpan.

18 Èn yaak öpnaapta kak sè ulpëenre omnant öpan.

19 Elei, akun pötak ru kepringre ru kapa yemaurö tol ëëpën?

20 Ar omèn kas yaaö pipot kopi akunetakre Anutuu kë yesa ngëëngk akunetak orööpanëën Anutuun kimang man. Akun pötë ar yok pangk kas nasëngan pötaanök.

21 Akun pötak këlangön kaö panë kat wiipnaat. Ke pil nent kutö mre yang oröaurekaan yewaisem e wë eptak naaröön äaut. Ènëmeta naaröön ëëpnaat.

22 Anutu pi akun pöt mënt wasëpënëak kön wia. Pi pël naën ëa talte omèn pourö kö sën. Omèn pim yaö wesauröaan akun pipët mënt wasëpnaat.

23-24 “Akun pötak kaar omèn selap oröak naröak

pitëmtën, ‘Ne Kristo,’ pël yaan naröak, ‘Ne tektek ngön yaaö omnamp,’ pël niapnaat. Pit omnarö morök elniin pitëm ënëm ëënëak retëng weëre kosangringöt ëëpnaat. Yaap, pit omèn Anutuu yaö wesauröeta morök elniak pël ëëpnaat. Pötaanök nampök, ‘Kristo e oröak wë,’ pël yeniaan nampök, ‘Kristo ëngkrek oröak wë,’ pël yeniaan pöt kat mowiinganok.

25 Ne omèn pöt naaröön wiaan ök yeniak. Pötaanök ënëmak jaaröön ëngk ma e wasnganok.

26 Ènëmak naröak, ‘Kristo yang omèn wonrek jaaröön itenaut,’ pël niaan pöt sëngan. Èn naröak, ‘Kristo ka eptak ëlëëp wë,’ pël niaan pöteta kat wiingan.

27 Omèn Këëp ne kent tangarta yamëngk pöl ëëmaap. Kent tangarët kopëter tar elmëen këtëpë yengampiaulaan yeilëaul poutë ëwa ë pet yair. Pipta ök Omèn Këëp nem waisuma akunetak tekeri yesën omèn pourö neen itaampun sa.

28 Omnantë söp kampaöök wer mön tuparö wa top yaë. Pöta ök ënëmak ne wais utpet yaaurö kangut mempaat.”

Omèn Këëp orööpnaata ngönte
(Maak 13:24-27; Luk 21:25-28)

29 “Akun pötak omnarö këlangön kat wi pet yairèn këtëp röök ulöpnaat. Pël ëën ngoonöpta ngaap yesën ariat

kutömweriaan tiak yengentiin kutömweri omën weëre kosangringöt këlok sēpnaat.

30 Pël één Omën Këep nem tekeri suma retëng kësang nent kutömweri jaaröön yang omën pourö itenak kas ëak merek apnaat. Pël yaëen ne weëre kosangre iere kasir nemotring kutöm kepilötë rangk jaaröön itaampnaat.

31 Pël één Anutuuk kuup kaö yamëngkën nem enselörö wes mëen sē nem omën yaö wesaurö yang we naöökaan naöök, oorekaan öngkrek yang poutëaan koirëpnaat.”

Akun kaöaö temanöm yesën omnant orööpnaata ngönte

(Maak 13:28-31; Luk 21:29-33)

32 “Ar këra wasmentë yaë pöten kön wieë. Këra pöment ëp kërë sak wil yewatën itenak pöt kopi akunet temanöm yes pël yewas.

33 Pöta ök omën yeniak epot jaaröön itenak pöt, ‘Pim waisëpna akunet temanöm sëen waisëpënëak yaë,’ pël wasënëët.

34 Ne yaap niamaan. Omën e wë epörö wel wi won nasën wiaan omën yeniak epot orööpnaat.

35 Kutömre yang eptepar won sēpnaatepar. Ën nem ngön epët won nasëpan.”

Akun kaöaö orööpna akuneten köpël wë

(Maak 13:32-37; Luk 17:26-30, 34-36)

36 “Omnarö ar omën pötë orööpna akun kë panëeten

ëwat naön. Ën ensel kutömweri wëauröere Anutuu Ruup neenta ëwat naön. Pep pimtökëer ëwat wë.

37 Noaë akunetak omnaröa ëa pöl Omën Këep nem waisuma akunetak tapël ëëpnaat.

38 I ngaampel naaröön wiaan pit iire kaömp në, öngre omp ë pël ëeim Anutu kasëng menak wëen Noa wangaöök ilëa.

39 Pël yaëen pit köpël wëen i ngaampel oröön omën pourö i nak won sa. Pöta ök Omën Këep nem waisumaatak omnarö köpël wë pitëm omnant yaaut ëeim wëen waisumaap.

40 Akun pötak omp naar ya lupöök wëen namp yeweem namp sēp wasumaap.

41 Ën öng naarta kaömp koröp yokoëëm wëen namp yeweem namp sēp wasumaap.

42 Ar Aköp nem waisuma akuneten köpël wë. Pötaanök ngaire wa kom ëeim ön.

43 Ar epël kön wieë. Ka pepap pi kainëpë rö kan waisëpna akuneten ëwat wëanëen itit wë ngarangk ëen kainëp kaat pör menak neilaan ëan tapön.

44 Omën Këep nem waisuma akunetak ar kön nenewiin wëen pipël ëëm sa. Pötaanök ko ëak ön.”

Inëen ru ompyaupre utpetapë ngönte

(Luk 12:41-48)

45 “Ar inëen ru ompyaupë ök sën. Inëen ru namp kön ompyaö wieë ya ompyaö yamëngkën kaöapök muntarö

ngarangk eeë akunatë kaömp
mampënëak moulmëak sa.

46 Ënëmak inëen ruup
kaöapë ök mëak sa pöl ëeim
wëen kaöap wais itaangkën
pöt pi ërëpsawi ëëpnaat.

47 Ne yaap niamaan.
Kaöap pi pim omnant pout
ngarangk ëëpënëak moulmëëpnaat.

48 Ën inëen ru utpet pöp pi,
'Nem kaöap pi teënt newais-
pan,' pël weseë

49 inëen ru pim karurö tang
mööre omën i ngaat nak kön
irikor yaauröaring kaömpre i
ngawi në pël eim wë

50 pim kaöapë waisëpna
akuneten kön nawiin öpna
pötak kaöap kaalak waisëpna
pöt

51 pi yokot pöp möak ut-
pet wesak kaar omnaröa naë
moulmëëpnaat. Pörek om-
narö ingre ya ilak aimeë kë
pötöppötöp aim öpnaan."

25

Öng ulwas 10 pöröa ngönte

1 "Anutu pim omnarö wa
ngaöök yamë pöt öng ulwas
10 pitëm karip omp koirëpna
pörökël ök ëëmaan. Ong
pörö omp namp pim öng
yaup koirëpënëak yewaisën
pit neenem rampeet wak kan
kourak koirëpënëak sa.

2 Öng 5 ëak könringörö, 5 ëak
wonörö.

3 Öng kön won pörö pit i
kön korat naön, rampeet pëen
wak sa.

4 Ën könringörökëer i kön
korat rampeetring wak sa.

5 Pël ëak së kor wëen
omp öng koirëpnaap teënt
newaisën ëen kor wë ka kom
ëen ka ura.

6 Pël ëen rööök lupöök ngön
nent ngön ëak epël mëëa. 'E,
öng koirëpnaap yewaisrek wal
ëak së koirëë.'

7 Pël maan pit yaan sak wal
ëak rampeet mangia.

8 Pël yeem kön wonörök
könringöröen epël mëëa.
'Tenim rampeet yariirek i
nant lë nineë.'

9 Maan könringörök epël
mëëa. 'Tol ëak pël ëëpen? I
epot tiar pourö pangk naal-
niipan. Arta uröm kaatak së
arimot sum ëëë.'

10 Pël maan pit yesën omën
öng koirëpnaap wais kopëta
wesak kor wëaurö koirak sa.
Pël ëak kak së orök kaata
kakaati së ilëak kan wari
ulmëak öng koirëpnaapë këere
imën neim wëa.

11 Pël ëeim wëen öng kön
wonörö së ap wesak ngön ëak
öng waupön epël mëëa. 'Kan
të niwi. Kan të niwi.'

12 Maan epël mëëa. 'Yaap
niamaan. Ne arën it köpël
yaningëngk.'

13 Yesu pi watepang ngön
pöt niak kaalak tenën epël ni-
iaut. "Nem kaalak waisuma
akunet köpël. Pötaanök ngai
ëeim ön."

*Omën mon menaurö wa-
tepang ngönte*
(Luk 19:11-27)

14 Yesuuk kaalak watepang
ngön munt nent epël niiaut.
"Anutu pim omnarö wa
ngaöök yamë pöt omën kaö
nampë ëa pötakël ök ëëmaan.
Pi yang wali nerakël sëpënëak
pim inëen ruuröen yas mëak

pim omnant ngarangk ëeim
öpënëak kom ë mena.

15 Pi pitëm ya yamëngkauten
kön weswes ëë kom ëak
namp 5000 kina, namp 2000
kina, namp 1000 kina pël
meank sa.

16 Pël ëën inëën ru 5000
kina mena pöpök ya kosang
mënak 5000 kina tapël koira.

17 Ën kar 2000 kina mena
pöpök ya kosang mënak 2000
kina tapël koira.

18 Ën kar 1000 kina mena
pöp pim kaöpë monat wak së
yang kel weera.

19 “Akun wali sëen kaöp
kaalak wais pim inëën ruurö
mon mena pöt öpënëak wa
rongan elmëa.

20 Pël ëën mon 5000 kina
mena pöpök naë wais epël
mëëa. ‘Nem kaöp, ni mon
5000 kina nenaup. Pël ëën
nook ya mënak 5000 kina
tapël koiraut.’

21 Maan kaöpök epël ök
mëëa. ‘Inëën ru ompyaup, ni
ya ompyaö mënan. Ni omën
pasut ngarangk ompyaö
ëeiman. Pötaanök nook omën
këëta ngarangk niulëëmaan.
Neering wë ërëpsawi ëëpa.’

22 Pël yemaan inëën ru
2000 kina mena pöpökta tapël
naë wais epël mëëa. ‘Kaöp,
ni mon 2000 kina nenaup. Pël
ëën nook ya mënak 2000 kina
tapël koiraut.’

23 Maan kaöpök epël ök
mëëa. ‘Inëën ru ompyaup, ni
ya ompyaö mënan. Ni omën
pasut ngarangk ompyaö
ëeiman. Pötaanök nook omën
këëta ngarangk niulëëmaan.
Neering wë ërëpsawi ëëpa.’

24 Pël yemaan inëën ru
1000 kina mena pöpökta
tapël naë wais epël mëëa.
‘Kaöp, ne nim songönte
ëwat wë. Ni nga yaaup yak
omnant omën muntarök
ngëntën yewetaup. Ni om-
nant nangëntën yeem omën
naröa ngëntaurekaan këët wak
yenaup.

25 Pël yaaup yak kas ëën
nim 1000 kina nenan pöt
wak së yang kel weerak
wakaimaut. Pötaanök nim
monat kaalak yaningk. E.’

26 Pël maan kaöpök epël
mëëa. ‘Inëën ru utpet
wisënëp. Ne omnant omën
muntarök ngëntën watööre
omnant nangëntën wë omën
naröa ngëntaurekaan këët wa
në pël yaaup pël kön wiaup
ma?’

27 Ni nem songönten pipël
ëwat wëak tol ëënak nem
monat mon kaatak nawiin
ëaup? Pël ëanëën ne wais mon
pöt kangitarang wan tapön.’

28 Pël mëak omën pörek
wëauröen epël mëëa. ‘Ar mon
1000 kina epot piikaan wa ëp
ëak mon 10,000 kina wa epop
mënëë.

29 Namp pi omnant menaut
ngarangk ëak wëën pöt
muntat erën ëak mangkën
ulöl wesak wak öpnaat. Ën
namp pi menaut ngarangk
naën wëën pöt wa ëp ëën om
pas öpnaat.

30 Inëën ru utpet epop wak
koö panëetak moolaë. Pël ëën
pörek ingre ya ilak aimeë kë
pötöppötöp aim öpnaan.’ ”

Yesuuk kom elniipnaat

31 “Wë ënëmak Omën Keëp nem ëwaö wak nem enselöröaring waisumaatak kaö sak nem ur kësangtak wel aisëaam sa.

32 Pël ëën yang omën pourö nem iri wa top ë nuulëën sëpsëp ngarangkepök sëpsëpörö memeeröa naëaan kom yaë pöl ëën rongan nentepar ëëpnaat.

33 Pël ëën omën ompyaö sëpsëpöröa ökörö nem yaap-keël, utpet memeeröa ökörö katnëël pël ë nuulëëmaat.

34 Pël ëak Omp Ak kësangëp nook yaapkeël önëeröen epël ök niamaap. ‘Nem Pepapök ompyaö niwësaurö, ar wais pim wangaöök nimëëpënëak kutömre yang naaröön wiaan kopëta wes niwia pötak ilaë.

35 Ne këen wëen ar kaömp nenaaurö. Iiten yaëen iit nenaaurö. Maimerakaanëp sant elnëaurö.

36 Ulpëen won wëen nenaaurö. Yauman yaëen ngarangk elnëaurö. Wii kaatak neulëën wëen wais ëö nenaaurö.’

37 Pël niaan omën wotpilöröak neen epël neanëët. ‘Aköp, ni taan këen wëen itenak kaömp ninan? Ën taan iiten yaëen iit ninan?

38 Ma taan maimerakaanëp sant elnian? Ma taan ulpëen won wëen ninan?

39 Ën taan yauman yaëen ngarangk elnian? Ma taan wii kaatak wëen wais ëö ninan?’

40 Pël neaan nook epël ök niamaat. ‘Ne yaap niamaan. Ar nem kar pas eporö kaamök elmëan pöt neen

elnëan pël yaë.’

41 Pël niak nem katnëël öpnaaröen epël ök memaat. ‘Anutuuk kemp elniaurö ar mop wiak es kosangwesi seë. Es pöwes Anutuuk ngaanëer Setenre pim enselöröaan merauwes.

42 Pöt epël. Ne këen wëen ar kaömp nenangkën ëaurö. Iiten yaëen iit nenangkën ëaurö.

43 Maimerakaanëp sant naalnëen ëaurö. Ulpëen won wëen nenangkën ëaurö. Yauman yaëen ngarangk naalnëen ëaurö. Wii kaatak neulëën wëen wais ëö nenangkën ëaurö.’

44 Pël maan pit neen epël ök neapnaat. ‘Aköp, ni taan këen wëere iiten ë, maimerakaan waisöore ulpëen won wë, yauman ëere wii kaatak wë, pël yaëen itenak kaamök naalniin ëan?’

45 Pël neaan pitën epël memaat. ‘Ne yaap niamaan. Ar nem kar pas eporö kaamök naalmëen ëan pöt neen elnëan pël yaë.’

46 Omën utpet pörö pit kö yesa kak së utpetat ëeim öpnaat. Ën wotpilörö wëwë kosangtak së önëët.”

26

Omën kaöarö Yesu mëmpnaata ngönte ëmön ëa (Maak 14:1-2; Luk 22:1-2; Son 11:45-53)

1 Yesuuk ngön pöt ni pet irak kaalak ten pim ruuröen epël ök niiaut.

2 “Ar ëwat wë. Kët nentepar won sëen Anutuuk mait elmëa akunet temanöm sëpnaat.

Akun pötak Omën Këep ne omnaröak kööre toköröa moresi neulëen këra yetaprak nemööpnaat.”

³ Akun pötak kiri ar yaaö kaöaröere ngarangkörö pit kiri ar yaaö wotöököp, Kaia-pas, pim kaatak së wa top ëak

⁴ Yesu ëlëep wali wak mëmpnaata ngönte ëmön ëa.

⁵ Pël yeem pit epël mëëa. “Omnarö tiarring nga el-panok akun kësangtak pël naëngan.”

Öng nampök Yesu i nga kampët lë momëa

(Maak 14:3-9; Son 12:1-8)

⁶ Yesu ten pim ruuröaring Petani kak së oröak kësë omën namp Saimon pim kaatak së wëa.

⁷ Pël ëën öng namp kël kep ompyaö nentak i köp nga kamp sum kësangring nent pim naë wak waisa. Pël ëak Yesu kaömp yenën i pöt pim kepönöök lë yemomë.

⁸ Pël yaëen ten pim ruurö itenak öngöpön nga ngön epël ëaut. “Pi tol ëënak i sum kaöaring epët pas köntak lë yemomë?”

⁹ I piptak mon kësang koirën omën omnant wonörö mangkën pangk ëëpnaatep.”

¹⁰ Pël yaan Yesu pi tenim ngönten kön waswas ëëë epël niaut. “Ar tol ëënak maan pi ya këlangön kön yawi? Pi neen ompyaö pan yaalnë.

¹¹ Omën omnant wonörö pit akun wali arring wëen ompyaö elmëenëak pöt yok pangk pël ëënëët. Ën ne pöt akun wali arring naön ëëmaap. Pötaanök pim

ompyaö yaalnë epët yok pangk yaalnë.

¹² Ne teënt wel wiin yang kel neweerëpnaap. Pötaanök Yuta omnaröa sokutë yaaul nem koröpöön kan yaö elmëak i nga kamp yaaut lë yenemë.

¹³ Ne yaap niamaan. Nem ngönte yang ël epotë aö yesem pöt öng epopë yaalnë epëta ngönte aan omnarö kat wiak kön wiipnaat.”

*Yutas pi Yesuun kup mowi-
ipënëak sum wa*

(Maak 14:10-11; Luk 22:3-6)

¹⁴ Pël niaan ten ru 12 pöröakaan namp, yapinte Yutas Keriot kakaanëp, pi kiri ar yaaö kaöaröa naë së

¹⁵ epël ök mëëa. “Ne Yesu arim moresi niulëen pöt ar mon tolël ëak nampön?” Pël maan pit mon siluwa 30 pöt mena.

¹⁶ Pël ëën akun pötak ngës rëak Yesuun kup mowi-
ipënëak kan ap weseima.

*Yesu pi pim ruuröaring
Anutuu mait kaömpöt na*

(Maak 14:12-21; Luk 22:7-14, 21-23; Son 13:21-30)

¹⁷ Kaömp peret yis namëenöt yena akun ngëëngkët temanöm sëën Yesuu ruurö ten pim naë së epël mëak pëël mëëaut. “Ka taltak Anutuu mait elmëa akunetak kaömp nëmpenaat ar ëak kopëta wasënëak kent kön yawiin?”

¹⁸ Pël maan epël niaut. “Ar Yerusalem kak së oröak omën nem yeniak pöp koirak epël man. ‘Rë yanuulaupök epël

yenia. “Nem akun newiaut temanöm yes. Pötaanök Anutuu mait elmëa akunetak nem ruuröaring kaömp ngawi numaat.” ’ ’

¹⁹ Pël niaan ten pim ök niia pöl ëäk së Anutuu mait elmëa akunetak kaömp nënaat ar ëäk kopëta wesaut.

²⁰ Koö olaan Yesu ten pim ruuröaring kakaati së kaömp yenautak wel aisëäk wëa.

²¹ Pël ëäk Yesuuk tenën epël niiaut. “Ne yaap niamaan. Arim naëaan nampök nemëen kup mowiipnaat.”

²² Pël niaan ten ya këlangön pan ëen pöppöp piin epël mëäk pëël mëëaut. “Aköp, nook ma?” “Aköp, nook ma?” pël maö saut.

²³ Pël ëen puuk epël niiaut. “Neering kaömpöt iistak wariak yen epöpök nemëen kup mowiipnaat.

²⁴ Omën Këep ne ngönëntak nemëen ëa kan pöök së wel wiimaap. Ën nemëen kup mowiipna pöp, elei, kangut kësang pan öpnaap. Pim ëlëpök nawilën ëanëen ompyaö ëan tapön.”

²⁵ Pël maan kup mowiipnaap, Yutas Keriot kakaanëp, puukta tapël epël mëäk pëël yema. “Aköp, nook ma?” Maan, “Ni tapöp,” pël yema.

Yesuuk ruurö kë mena
(Maak 14:22-26; Luk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)

²⁶ Pël mëäk ten kaömp yenem Yesuuk kaömp nent wak Anutuun yowe mëäk pel ninak epël yenia. “Epët nem mësëpëtak wa neë.”

²⁷⁻²⁸ Pël niak wain kelön nent wak Anutuun yowe mëäk ten ninak epël yenia. “Epët nem iit. Il yoolaan Anutuuk omën selap pitëm saunat won yewasem pim sulöp ngolöpët taë yewas. Pötaanök ar pourö wak neë.

²⁹ Ne niamaan kat wieë. Yangerak eprek wain iit peene nëen pet yair. Arring kaalak nanën wë ënëmak akun kaöaöök nem Pepapë naë wain i maim nent nëmpenen ëa.”

³⁰ Ten kaömp na pet irak ngönën tan nent mëäk kakaan oröak Olip tomökël saut.

Yesuuk Pitaë piin yak mowasëpnaaten ök mëëa
(Maak 14:27-31; Luk 22:31-35; Son 13:36-38)

³¹ Kan kourak yesem Yesuuk tenën epël niiaut. “Röök eptak ar pourö ne sëp newesak kas sënëët. Arim pël ëënë pöt ngönëntak ngön nent epël wia. ‘Ne sëpsëp ngarangkëp mëngkën sëpsëpörö repak sëpnaat.’

³² Ne yaap wel wiin weletekaan wal ë neulëen wet rëäk Kalili yangerak së wëen ar ënëm waisënëët.”

³³ Pël niaan Pitaak epël yema. “Eporö sëp niwesak kas sëpën koröp. Ne pöt, pël naëngan pan.”

³⁴ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ne yaap niamaan kat wi. Ni röök eptak kokor ngön naën wiaan akun nentepar nent yak newasumëët.”

³⁵ Pël maan Pitaak kaalak epël yema. “Nimënt yan- imëngkem ne nempëneäk yaan pöteta yak naniwasën

ëëmaap.” Pël yemaan ten pourö tapël mëëaut.

Yesu pi Kesemani ngësöök sê Anutuun kimang mëëa

(Maak 14:32-42; Luk 22:39-46)

36 Pörekaan yesem yang lup nenta yapinte Kesemani pörek sê oröak Yesuuk tenën epël yenia. “Ar eprek wëen ne ëngkrek sê Anutuun kimang memaan.”

37 Pël niak Pitaare Sepeti pim ruaar koirak saut. Yesem ngës rëak ya këlangön kön wiak ya ngës pan ëa.

38 Pël yeem epël mëëa. “Ne ya këlangön panë yeem wel wiima yangap yaë. Pötaanök kosang newesak neering itiit öpa.”

39 Pël mëak kot nent ëngkël sê ë kosaö yangerak wesirak wë Anutuun kimang ngöntak epël mëëa. “Pep, ni kön wiin pangk ëen pöt këlangön nem naë orööpënëak yaë epot mop wasum. Nem könöök won, nim könöökë wiaul ëëm.”

40 Pël më pet irak pim ru naar namp pöröa naë sê itaangkën ka uraan Pitaan epël ök mëëa. “Ar neering kot nent itiit naöngan ma?”

41 Moröktak wiap sënganëen lup itiit wë Anutuun kimang maë. Arim lupöt kengkën yeëetak koröpöt könöm yaalni.”

42 Pël mëak kaalak sê Anutuun kimang mëak epël mëëa. “Pep, këlangön epot ilap neriipënëak kön wiin pangk kat wiimaat. Nim könöökë wiaul ëëm.”

43 Pël më pet irak kaalak pim ru naar namp pöröa naë sê itaangkën pitëm itöt könöm yaëen ka ureim wëen itena.

44 Pël ëak kaalak sê kimang maan akun nentepar nent ëa. Ngön wet rëak kimang ngöntak ök mëëa tapët kaalak mëëa.

45 Kimang më pet irak ru naar namp pöröa naë sê epël mëëa. “Ar om ka könkön ureim wë ma? Peene epët nemëen kup mowiipna akunet temanöm yes. Omën Këep nemëen kup mowiak omën utpetaröa moresi neulëëpnaat.

46 Wal ëen sëpa. Omën nemëen kup mowiipnaap e yaarö.”

Yutasök Yesu kööre toköröa moresi ulmëa

(Maak 14:43-50; Luk 22:47-53; Son 18:3-12)

47 Yesu pi pël yamëem wëen ten pim ru 12 pöröakaan namp yapinte Yutas pöpring omën kësang pan kiri ar yaaö kaöaröere ngarangköröak maan inre tang wak wais oröaut.

48 Yutas Yesu kup mowiipna pöp wet rëak pitën epël mëëa. “Ar ëwat sënëen tot numatak pël yaëen tapöp wesak wali ön.”

49 Pël mëak pi teëntom Yesuu naë wais, “Aköp, ni e wëen ma?” pël mëak tot yen.

50 Pël ëen Yesuuk epël yema. “Ngöntöp nim ëëmëak waisan pöl ë.” Pël maan pit wais yeö.

51 Pël yaëen ten Yesuring wëauröakaan nampök pim öpwer yepatuukaan tëak kiri

ar yaaö wotöököpë inëen ru namp möak pim katëep per yoola.

52 Pël ëen Yesuuk piin epël yema. “Ni öpwer yepatuuk më. Omën öpwerring nga yaë pörö naröak kangiiir öp möön wel wiipnaarö.

53 Ne nem Pëpapön kimang maan pi teëntom ensel kësang pan rongan 12 pöt wes mëen wais kaamök elnëepna pöt ni köpël ma?

54 Pël ëëmaatëp ngönëntak utpet nem naë orööpënëak ëa epot tol ëak orööpën?”

55 Pël niak pi öpënëak waisauröen epël yema. “Ar neen ngaap wesak wali neönëak inre tang wak yewais ma? Ne kët ël epotë ngönën tup kaöetak arring wëaup. Pël ëen ar akun pötë neneön yaurö.

56 Pël ëaap omën epot jaaröön tektek ngön yaaö omnaröa ngaanëer retëng ëa pöt kë jaarö.” Pël yemaan ten pim ruurö sëp mowesak kas saut.

Yesu ngön yaatak moulmëa (Maak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Son 18:13-14, 19-24)

57 Ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö pit kiri ar yaaö wotöököp, Kaiapas pim kaatak wa top ëak wëen omën Yesu wali wa pörö pi pörek mësak së moulmëa.

58 Pël ëen Pita pi ënëmënëm sa. Pël ëak pi kiri ar yaaö wotöököpë kaatak oröak ëmööké kakaati së ilëak pit Yesu tol yaalmë pöt

itaampënëak ngai omnaröa tektrak wel aisëa.

59 Pël ëen kiri ar yaaö kaöaröere kansol pourö Yesu mëmpnaan omën naröak kaar rëak pim utpet ëautön mapënëak ap wesa.

60 Pël yeem pimëen ngön kaar kësang pan koiraap pöt könöm naën ëen om ap weseim wëen ënëmak omën naar pitëm naë së

61 epël mëëa. “Omën epmor epël ëaumor. ‘Ne Anutuu ngëëngk tup epët tööl olëak kaalak kët nentepar nent ök remaap,’ pël yaan kat wiaumor.”

62 Pël maan kiri ar yaaö wotöököpök wal ëak Yesuun epël ök mëëa. “Pitëm nimëen ngön ya epëten tol yewasën? Ni kangiiir nent naëngan ma?”

63 Pël maan Yesu ngön nemaan wëen kiri ar yaaö wotöököpök kaalak epël ök mëëa. “Ne Anutu wëwëetaringëp pim ëöetak pëel niamaan kosang wesak am. Ni Anutuu Yaö Niiaup, Kristo, Anutuu Ru tapöp ma?”

64 Pël maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. “Nimtë yaan pi tapët. Pötaanök ne niamaan kat wieë. Ënëmak Omën Këep ne Anutu weëre kosangëp pim yaapkëel wel aisëak kutöm kepilötë rangk yewaisën it nengempun sa.”

65 Pël maan kiri ar yaaö wotöököp ya utpet pan ëen pimtë ulpëenëp keli olëak pim omnaröen epël ök mëëa. “Pi Anutu il yemowasem utpet wesak ya. Tol ëen omën munt narö piin ngön mapnaaröen

kaalak ap weseim öpen? Ar pim Anutuun utpet wesak ya pöt yok kat wia.

⁶⁶ Ar tol yak?" Pël maan epël mëëa. "Pi utpet yaarek wel wiip."

⁶⁷ Pël mëak pim këere wot kankak wasöp ngës menak momöa. Ën narökak kerëmtëparë mor kaë yemomöem

⁶⁸ utpet wesak epël mëëa. "Kristo, omën ni yanimö pöpë yapinte ök a."

Pitaak Yesuun yak mowesa
(Maak 14:66-72; Luk 22:56-62; Son 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Pita pi ka tomök ëmööökë kakaati wel aisëaan inëen koont nampök pim naë së piin epël mëëa. "Namp ni, Yesu Kalili yangerakaanëp piiring wëaup."

⁷⁰ Pël maan pi omnaröa ëöetak yak wesak epël mëëa. "Ne nim yaan pipten ëngk ma e yewas."

⁷¹ Pël mëak ëm kanrak orööpënëak yaëen inëen koont munt nampök itenak omën naë wëauröen epël mëëa. "Omën epop Yesu Nasaret kakaanëpring wëaakë yaaup."

⁷² Pël yemaan Pita pi yak weseë kosang wesak epël mëëa. "Anutuu ëöetak ne piin köpël."

⁷³ Pël maan wë ngöpngöp yaëen omën pim naë wëaurökak së piin epël mëëa. "Ten nim ngön köngkömööon kat yawi. Ni yaap pim toktakaanëp."

⁷⁴ Pël yemaan Pita pi kosang panë wesak ngön köntak epël mëëa. "Ne Anutuu ëöetak omën pöpön köpëlëp." Pël maöataring kokor ngön ëa.

⁷⁵ Pël ëen Pita pi Yesuu epël mëëa pöt kön wia. "Ni kokor ngön naën wiaan akun nentëpar nent yak newa-sumëëp," pël mëëa pöten kön wiak yaköm pan ëen së ing kaö ëa.

27

Om narö Yesu Pailatë naë waksa
(Maak 15:1; Luk 23:1-2; Son 18:28-32)

¹ Ëlpam walën kiri ar yaaö kaöaröere ngarangk pourö wa top ëak Yesu mëngkën wel wiipnaata ngönte kosang wesa.

² Pël ëak maan wii tëak mësak së Rom yang ngarangk Pailat pöpë naë moulmëa.

Yutas wel wia
(Ngön 1:18-19)

³ Wel wiipënëak kosang wesa pöt Yutas kup mowiaup kat wiak tol ëenak ëan pël kön wiak ya utpet ëen siluwa mon 30 ëak mena pöt wak së kiri ar yaaö kaöaröere ngarangkörö kaip ti menak epël mëëa.

⁴ "Ne utpet ëak saun wonöpön kup niwiin mëmpunëak yeë." Maan pit epël mëëa. "Tol ëen tenën yeniaan? Pipët nimtëëtep."

⁵ Pël maan monat Anutuu ngönën tup kaöetak moolëak së kaö töa.

⁶ Pël ëen kiri ar yaaö kaöaröere ngarangkörö siluwa mon pöt wa rongan

ëak epël mëëa. “Mon epot kup niwiak waut. Pötaanök ke epëlöt ngönëñën yawiautak wiipenaataan nga wia.”

7 Pël mëak pit ngön ë kopëta wesak omën kamaatëaanörö yang kel weerëpënëak omën yang kaap ket yaaupë yang lup nent sum ëa.

8 Pël ëa pötaanök yang lup pöta yapinte omën iita yanget pël ya.

9 Pël ëën tektek ngön yaaö namp Seremaia pim nganëër ngön ëa pöt kë oröa. Ngön pöt epët. “Israel omën naröak siluwa mon 30 pöt omën sum ëëpënëak kosang wiak mena pöt pit kaalak wa.

10 Pël ëën aköpë ök neea pöl pit sum pötring omën yang kaap ket yaaupë yang lup nent sum ëa.”

Pailatök Yesuun pëël mëëa

(Maak 15:2-5; Luk 23:3-5; Son 18:33-38)

11 Yesu pi Rom yang ngarangkëpë ëöetak tauaan epël mëak pëël mëëa. “Ni Yuta omnaröa omën omp aköp ma?” Maan, “Yok yaan pi tapët,” pël mëëa.

12 Pël maan kiri ar yaaö kaöaröere ngarangköröak pimëën ngön ya yamëngkën pi kangiir nemaan ëa.

13 Pël yaëën Pailatök epël mëëa. “Omnaröa ngön yaatak nimëën ngön ke nentere nent ya pöt kat nawiin ma?”

14 Pël maan Yesu pi ngön kangut nemaan pan yaëën yang ngarangkëp pi yaan sa.

Pailatök Yesu këra yetaprak mööpënëak mëëa

(Maak 15:6-15; Luk 23:13-25; Son 18:39-19:16)

15 Krismakiatë akun kësang pötak yang ngarangkëp pi omnaröak omën namp wii kaatakaan wes mëëpënëak maan pöt wes më pël yeëa.

16 Akun pötak omën namp yapinte Parapas pöp wii kaatak wë pöt omën pourö ewat wëa.

17 Pötaanök omnarö wa top ëak wëën Pailatök epël mëëa. “Talëp wes nimëëmëak aim? Parapas ma Yesu yapin nent Kristo yemak pöp?”

18 Yuta omën kaöarö Yesuun om pas kaaö kön wieë wii kaatak moulmëa pöt pi ewat wëak pël mëëa.

19 Yang ngarangkëp pi ngön pöt më pet irak pim ngön ë pet yaira urtak wel aisëaan pim öngöpök ngön nent epël wes mëa. “Ni omën wotpil puopë ngönte pet irngan. Ne peene wangarëtak piin itenak ya këlangön pan kön yawi.”

20 Pël yaëën kiri ar yaaö kaöaröere ngarangköröak omnaröen Parapas wes mëak Yesu mëmpnaan mapënëak këk mëëa.

21 Pël ëën yang ngarangkëp pi kaalak epël mëak pëël mëëa. “Epaarëkaan talëp wes nimëëmëak aim?” Maan pitök, “Parapas,” pël mëëa.

22 Pël maan epël mëëa. “Ën Yesu, yapin nent Kristo pël yemak epop tol ëëm?” Maan epël mëëa. “Pi këra yetaprak möön wel wiip.”

23 Pël maan pi kaalak epël mēēa. “Omēn epop utpet oröp nent ēa?” Maan ngön ē olēak epël mēēa. “Kēra yetaparak möön wel wiip.”

24 Pël maan Pailat pi wiap yemowasem itaangkēn pim ngönte kat nemowiin yeem ngön kaēp kēsang yaan pi maan iit kol mangkēn Yesu mēmpna saunet pim naē won pöt pet elmēēpēnēak pim moresiar i yairem epël mēēa. “Omēn wotpil epopē mēmpnaata saunet nemēēn nasēn, arimēēn yes.”

25 Maan pit kēm top ēak epël mēēa. “Pim mēmpnaata saunet tenre tenim ēarōaan wiaap.”

26 Pël maan Parapas pēēl elmēak Yesu pol koröp wapötringōök momōak kēra yetaparak mööpēnēak ngaarōa ngēsē wes momēa.

Nga omnarō Yesuun ökre was elmēa

(*Maak 15:16-20; Son 19:2-3*)

27 Yang ngarangkepē nga narōak Yesu mēsak sē ngarangkepē kaatak ulmēak maan nga omēn pourō pim naē wa rongan ēa.

28 Pël ēak pim ulpēēnēp pērē moolēak ngaarōa ulpēēn köp möa namp momēa.

29 Pël ēak wii kēmampön ulte ket ē mowaēak kalaō naō mangkēn mor yaapkēēsi sungkör ēak taueēa. Pël ēēn pim naē sē ököök elmēak rar rē wesirak epël mēēa. “Yowe, Yuta omnarōa omp aköp.”

30 Pël mēak waasöp ngēs menak sungkörāō wa ēp ēak kepönōök momōa.

31 Ngaarōak ököökre waswas pël elmēak ngaē ulpēēnēp pērēak kaalak pimtēēp mē moulmēak kēra yetaparak mööpēnēak mēsak sa.

Yesu kēra yetaparak möa
(*Maak 15:21-32; Luk 23:26-43; Son 19:17-27*)

32 Pit kan yesem kamtaōök omēn namp Sairini kakaanēp, pim yapinte Saimon, pöp koirak Yesuu kēra yetapēr wak sēpēnēak kēk maan wak sa.

33 Pël ēak pit yang lup nenta yapinte Kolkota, tiarim ngöntak Kepön Kos pël yamēēa pötak sē orōa.

34 Pël ēak pit wain iitar- ing kakam yaaut irikor ēak mangkēn na pet ēak kaaō ēa.

35 Pël ēēn pit pi kēra yetaparak möak pim ulpēēnre poē koröpöt wak ngasamtak wiak talēpök öpēn pōten itena.

36 Pël ēak pōrek wel aisēak piin ngarangk ēa.

37 Pël ēak “Omēn epop Yesu, Yuta omnarōa omēn omp aköp,” ngön yaatak pimēēn ngön pël ēa pöt kēra welingweri retēng ēak kepön löötak mö ulmēa.

38 Pël ēak pit ngaare kēkain omēn naar, namp yaapkēēl, namp katnēēl mö ulmēa.

39 Pël ēēn omnarō sak waisak yeem piin sōmre ēlakēēr kepön keke elmēak

40 epël mēēa. “Ni, ‘Anutuu ngēēngk tupēt tööl olēak

kaalak akun nentepar nent ök remaap,' pël äauppe nimtë koröpö kaamök ë. Ni yaap Anutuu Ruup pöt këra yetaprakaan ent äak ira."

41 Pël yemaan kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö pit tapël ökre was elmëak epël mëëa.

42 "Pi omën muntarö kaamök yaaupök pimtëen poprak yaë. Pi yaap Israael omnarö tiarim omën omp aköp pöt peene këra yetaprakaan ent äak irap. Pël ëen tiar itenak piin kön wi kosang wasëpenaan.

43 Pi Anutuun kön wi kosang yewasem, 'Ne Anutuu Ruup' pël yaaup. Pötaanök Anutuuk kent yaalmëa pöt ent ë moulmëepnep."

44 Pël yemaan ngaare këkain omën pöaarökta tapël utpet wesak mëëa.

Yesu wel wia

(Maak 15:33-41; Luk 23:44-49; Son 19:28-30)

45 Këtëp luptak 12 kilok pötak wëen yanget koö olëak wiaan së wiap kan 3 kilok oröa.

46 Pël ëen 3 kilok këtëp tingk wesak yengmaan Yesu pi ngön äak epël mëëa. "Eli, eli, lama sapaktani?" Pöt tiarim ngöntak epël. "Nem Anutu, nem Anutu, ni tol ëënak sëp yenewasën?"

47 Pël yemaan omën pörek taueëaurö pit pöten kat wiak epël mëëa. "Kat wieë. Omën epop Eliaan merëk yema."

48 Pël yemaan pitëkaan namp pömpö së i kaö kelwer

wak wain i som yaautak wariak këkalëp kautak wa tëak Yesu nëmpënëak mena.

49 Pël yaëen naröak epël mëëa. "Kora, Elia pi wais kaamök elmëepën ma won pöten iteempa."

50 Pël yemaan Yesu pi kaalak merëk kaö äak pim könöp wes mëak wel wia.

51 Wel yawiin ngönën tup kaöetak poë koröp kësang ngeröök uteëaumpel oorekaan luptak keliak nempelnempel ëa. Pël yaëen yanger moup yamöön kël kësangöt luptak weling wera.

52 Pël yaëen omën yangatta këm nga ëen Anutuu omën ngaan wel wia narö selap weletakaan wal ëa.

53 Pël ëen Yesu wet rëak weletakaan wal ëënak pit omën yangat sëp wasak ka ngëëngk Yerusalem pöök së oröak wëen omën narö selap pitën itena.

54 Nga omën wotöököpre omën piiring Yesu ngarangk wëa pörö yanger moup yamöön omnant oröa pötön itenak kas kësang pan äak epël mëëa. "Yaap, epop Anutuu Ruup."

55 Yesu yamöön öng Kalili yangerakaan pim ënëm yewaisem kaömpre omnant kaamök elmë ima pörö kamaarek wë iteneëa.

56 Öng pël ëa pöröakaan narö eporö. Maria Matala kakaanëpre Maria muntap Semsre Yosep pöaarë ëlëpre, Sepeti pim ruaarë ëlëp pi-porö.

Yesu yang kel weera

(*Maak 15:42-47; Luk 23:50-55; Son 19:38-42*)

⁵⁷ Wiap kanök Arimatia kakaan omën uröm kësang wieëa namp yapinte Yosep pöp sa. Pi Yesuu ru namp.

⁵⁸ Puuk Pailatë naë së Yesuu sokuren ök mëëa. Pël maan Pailatök pim omnaröen sokur mampënëak ök mëëa.

⁵⁹ Pël ëën Yosep pi sokur wak poë koröp kölam ompyao naöök kör koëak

⁶⁰ wak së pimtëen wesak kël öngöp ngolöp tëa naöök wiak kël kaö naö kur kaip tiak kanrak il wari ulmëak sa.

⁶¹ Pël ëën Maria Matala kakaanëpre Maria muntap piarip naë wel aisëak ngarangk wëa.

Ngaarö yangaöök ngarangk wakaima

⁶² Kë yesa akun ngëengtakëen omnant kön yaëen ëlpam walën ngëengk akun pöt oröön kiri ar yaaö kaöaröere Parisi ngönën omnarö wa top ëak Pailatë naë së epël mëëa.

⁶³ “Kaöap, kaar omnamp pim öp wë epël ëaö pöten ten kön yawi. ‘Ne wel wiak kët nentepar nent won yesën kaalak wal ëëmaap.’

⁶⁴ Pötaanök pim ruuröak së sokur kékain wak së ëlëep wiak kaar ‘Wal ëa’ epanok ni maan nga omnarö pit yangaöök së ngarangk wëen kët nentepar nent won sëp. Pim ngaan kaar, ‘Ne Kristo,’ ëa pöt wiaan kaalak ‘Weletakaan wal ëëmaap,’ ëa epët rangk sëen kaö sëpan. Pötaanök yeniak.”

⁶⁵ Pël maan Pailatök epël mëëa. “Ar nga omnarö mësak së moulmëen këkë ngarangk ëëp.”

⁶⁶ Pël maan pit ngaaröaring së këlöökë rangk kël il mowiak ngaarö ngarangk öpënëak moulmëa.

28*Yesu wal ëa*

(*Maak 16:1-10; Luk 24:1-12; Son 20:1-10*)

¹ Kë yesa akunet pet irën Sante wangam kan ëlpam walëpënëak yaëen Maria Matala kakaanëpre Maria muntap piarip itaampënëak yangaöökë sa.

² Yesën moup kësangpel möön Aköpë ensel namp kutömweriaan irëak këlö wa pëlëer wiak rangk wel aisëëa.

³ Pim möönre koröpö kent tangarötë ököp, ën ulpëenëp kölam panë tëaup.

⁴ Pël ëën ngarangk wëaurö pit itenak kas kësang ëak reireë urak it köpköp tiak së ngentiak wieëa.

⁵ Pël ëën öngaar së oröön enselëpök epël mëëa. “Arip kas ëëngan. Ne ewat wë. Arip Yesu këra yetaprak möaupön itaampunëak waisan.

⁶ Pël ëanëp eprek won wiaap. Pim ngaan ök niia pöl ëak wal ëa. Wais, ur koseten iteneë.

⁷ Pël ëak së pim ruuröen epël ök maë. ‘Yesu pi weletakaan wal ëa. Pël ëak wet rëak Kalili yangerak së wëen ar ënëm së itaampunëet.’ Ngön kot pi tapët ök yeniak.”

8 Pël maan piarip teëntom yangaöökaan kaip tiak ërëpsawi kaö ë ruuröen ök mapënëak sa.

9 Yesën Yesu kan kourak koirak, "Yowe" mëëa. Pël ëën piarip pim naë së tok oriak ingesiare moröak yaya mëëa.

10 Pël ëën Yesuuk piaripön epël mëëa. "Kas ëëngan. Arip së nem karuröen Kalili yangerak wais neen itaampnaan ök man."

Yangaöök ngarangk wakaimauröa ngönte

11 Öng pöaar yesën nga omën yangaöök ngarangk wakaimauröakaan narö kak së kiri ar yaaö kaöaröen omnant yangaöök oröön itena pötön ök mëëa.

12 Pël ëën pit ngarangkörö wa top ë ulmëak ngön ë kopëta wesak nga omnarö sum kësang menak

13 epël mëëa. "Ar omnaröen epël man. 'Rö kan ten ka uraan pim ruurö wais sokur këkain wak ëlëëp wia.'

14 Ngön pöt yang ngarangkëp kat wiak nga yaalniin pöt tenök wiap mowasën nga sëp wasëpnaat."

15 Pël maan ngaarö pit mon pöt wak së pitëm mëëa pöl ëa. Pël ëën ngön kaar pöt Yutia yangerak kaö wesak om aim wë.

Yesu pim ruuröen ya ngön mëëa

(Maak 16:14-18; Luk 24:36-39; Son 20:19-20)

16 Ten ru 11 pörö Kalili yangerak së Yesuuk ngaan rosir naö pi koirënëak ök niia pöökël saut.

17 Së piin itenak narö yaya yemaan narö kön selap ëaut.

18 Pël yaëën Yesu tenim naë wais epël yenia. "Kutömwëiriire yangerakë weëre kosang pout Anutuuk ne nen pet iraut.

19 Pötaanök ar yang ël epotë yesem omën ke nampre namp pourö nem ingre mor sëpnaan ngönën ök maim ön. Pël yeem Pepere Ruupre Ngëëngk Pulö tenim yapintak i momëën.

20 Pël ëak nem ngön ök ni-iaöre rë niulö pël elnieim pöt rë moulön ënëm ëëp. Ne niamaan kat wieë. Ne kët ël epotë arring wëën akun kaöaö temanöm sëpën sa."

Maak

Yesu pi wel wiak kutömweri sëen wë krismaki 35 pöta ök won sëen Maak puuk Yesuu ngön ompyaö epët retëng äa. Maak yapin nent Son pöp Yerusalem kak wilën wë Pitaare Pool kaamök elmëa. Pi Rom omnaröaan retëng äa. Rom omnarö pöt, weëre kosangötön kön wiin ompyaö yaaurö yak pi Yesuu ya retëng weëre kosangring mëneimauta ngönte retëng äa.

Pöt epël wia.

Ngön ompyaut ngës räaut
1:1-13

Yesuu Kalili yangerak ya
mënaut 1:14-9:50

Kalili yangerakaan
Yerusalemë saut 10:1-52

Yerusalem kak Yesuu näe
oröaut 11:1-15:47

Yesu wal äaut 16:1-8

Yesuu ëö pet elmëaut 16:9-
20

*Son i yamëaupök ngönën ök
maima*

*(Matiu 3:1-12; Luk 3:1-18;
Son 1:19-28)*

¹ Yesu Kristo Anutuu Ruup
pim ngön ompyaut ngës räak
epël oröa.

² Aisaia Anutuu tektek
ngön yaaupök epël retëng äa.

“Kat wi. Ne omën nem ngönte
waup wes mëen wet
rapnaat.

Puuk nim kanö ningësëpnaat.

³ Yang pultakaan omën
nampök epël ya.

‘Aköpëen kanö wotpil weseë.
Ngësak ompyaö panë
weseë.’ ”

⁴ Aisaia pim retëng äa pöl
Son i yamëa pöp yang pultak
oröak ngön epël äa. “Arim
utpetat sëp wasën ne ar i
nimëemaan. Pël ëën Anutuuk
arim utpetat ent ë nuulap-
naan.”

⁵ Pël maan Yutia yan-
grakaanre Yerusalem
kakaan omën narö selap pim
näe së ngön kat wiak pitëm
ketre saunat tekeri wesak
ök maan Sonök Yotan imeri
i momëa.

⁶ Son pöp pim ulpëen
kosangëp pol kamel ëpötök
ket äak mëak wëa. Pël äak
pol koröpöök yepat ket äaö
näo urëëa. Ën pim kaömp pöt
ngëntre mop pëen neima.

⁷ Ngönte pöt epël ök maima.
“Omën nem ënëm waisëpna
pöp pim weëre kosangtak
nemët il wasëpnaap. Ne utpet
epopök pim ing korötepar wii
nemowilnganëëp.

⁸ Ne i yaaptaring yanimë.
Puuk pöt Ngëëngk Pulöök
nimëëpnaat.”

Sonök Yesu i momëa
*(Matiu 3:13-17; Luk 3:21-
22)*

⁹ Akun pötak Yesu Nasaret
kak Kalili yangerakaan
së oröön Sonök Yotanëk i
momëa.

¹⁰ Pël ëën imeriaan
yaaprem itaangkën kutömwer
këm nga ëën Pulö ekëpë ök sak
pim rangk irëa.

¹¹ Pël yaëen kutömweriaan
ngön nent epël mëëa. “Ni nem
Ruur. Ne nimëen ya kë sak
niin kent panë yaalni.”

Setenök Yesu morök elmëa
(Matiu 4:1-11; Luk 4:1-13)

12 Pël yemaan Pulöök tapetakëer yang omën won-rekë wes mëen sa.

13 Pörek sê akun 40 wëen Setenök morök elmëeima. Pi animauröa tekrak wëen en-selöröak kaamök elmëeima.

Yesu pim yaat ngës rëa

(*Matiu 4:12-17; Luk 4:14-15*)

14 Son wii kaatak moul-mëen wëen Yesu pi Kalili yangerak sê oröak Anutuu ngön ompyaut war wesak epël ök mëea.

15 "Akun temanöm yesën Anutuuk peene wa ngaöök nimëepnaan yaë. Pötaanök lup kaip tiak ngön ompyaut wak taë weseë."

Yesuuk ru kong nent pimëen koirä

(*Matiu 4:18-22; Luk 5:1-11*)

16 Yesu pi Kalili i kaö pöökë pouuk yesem itaangkën omp nanang naar, Saimonre nangap Entru, piarip i kaö pöök iir yoolaan itena. Piarip i kaö imënörö korak wes mëak mon wa pël eim wëa.

17 Pël ëen epël mëea. "Arip nem ënëm waiseë. Pël ëen nook arpim i kaö imënörö yewan pi tapël omnaröeta önëen niulëemaan."

18 Pël maan piarip tapetakëer piarpim iiröt om wiak pim ënëm sa.

19 Pël ëen pi kot nent ëngkël yesem itaangkën omën nanang munt naar Semsre nangap Son, Sepeti pim ruuar, piarpim wangaöökë rangk iiröt ompyaö yewasem wëen itena.

20 Pël ëak piaripön ngön maan piarpim pepap Sepeti pim ya omnaröaring wangaöök wëen sêp mowesak Yesuu ënëm sa.

Yesuuk urmerap waö ë momëa

(*Luk 4:31-37*)

21 Pël ëak pit Kapaneam kak sê oröak kët kë yesautak Yesu pi Yuta omnaröa ngönën tup-tak sê ilëak ngës rëak ngönën ök mëea.

22 Pël yaëen omnarö pim ngöntaan yaan panë sa. Pi pepapök öngpököt wa kotiak maan ngön kosangötë ngarangköröa ngön yaaut il mowesa.

23 Pël yaëen akun tapetak ngönën tup pöta kakaati omën urmerap pim lupmeri wëaö nampök Yesuun ngön ëak epël mëea.

24 "Elei, Yesu Nasaretanëp. Ni ten tol elniim? Ni utpet ni-wasumëak waisan koröp. Ne niin ëwat wë. Ni Anutuu naëaan Omën Ngëëngkëp."

25 Pël maan Yesuuk urmer pöpön ngön kosang mëak epël mëea. "Ni ngön angan. Omën pipop sêp mowesak oröak sê."

26 Pël maan urmerap orööpënëak omnamp mök ë moolaan sê ngentiak wiaan ngönëer oröak sa.

27 Pël ëen omnarö yaan panë sak neneren epël mëea. "Elei, epët oröpët? Ngön epët maim nent. Weëre kosangring maan urmeraröeta pim ngön ngaarëk yëo."

28 Pël ëen ngön pöt ulöl sak Kalili yanger pangk ëa.

Yesuuk Pitaë lëlamöp ompyaö mowesa

(*Matiu 8:14-15; Luk 4:38-39*)

²⁹ Akun pötak ngönën tup-takaan oröak Semsre Sonring Saimonre Entru piarpim kaatakë sa.

³⁰ Pël ëak Saimon pim öng lëlamöp yauman koröp es nga yeem wiaan teënt Yesuun ök mëëa.

³¹ Ök maan pim naë së moresi moröak wal ë moulmëen tapëtakëër koröp es nga pöt won sëen kaömp ar ë mena.

Yesuuk omën selap ompyaö mowesa

(*Matiu 8:16-17; Luk 4:40-41*)

³² Wiap kan pötak këtëp yeilaan omën kak pörek wëaurö pit omën yauman yaauröere urmerarö pitëm lupötë wëaurö pourö pim naë wak sa.

³³ Pël ëën kak pörekörö ka kanrak së rongan ëa.

³⁴ Pël ëën yauman ke nentere nent yaaurö ompyaö mowesak urmerarö selap waö ë momëa. Pël ëak urmerarö pim songönte ëwatörö yak tekeri wesak apanëak nga mëëa.

Yesu pi Kalili yangerak ngönën ök maö sa

(*Luk 4:42-44*)

³⁵ Röök nginömööring ëlpam këëkë newalën wiaan wal ëak yang lup omën won nentak së Anutuun ök mëëa.

³⁶ Pël ëën Saimonre pim karurö piin ap wasö ënëm së

³⁷ koirak epël mëëa. “Om-narö niin ap yewas.”

³⁸ Pël maan epël mëëa. “Tiar ka munt temanöm wia pötëeta ngönën ök maö sëpa. Ne ya pöt mëmpëak waisaup.”

³⁹ Pël mëak Kalili yangerak ka wieëa pötë së ngönën tupötë ngönën ök maöre urmerarö waö ë më pël ëeim wakaima.

Yesu pi omën kësë ëa namp ompyaö mowesa

(*Matiu 8:1-4; Luk 5:12-16*)

⁴⁰ Omën kësë ëa namp pim naë së rar rë mowesirak epël mëëa. “Aköp, ni ompyaö newasumëak pöt yok pangk ompyaö newasumëët.”

⁴¹ Pël maan Yesu pi piin yaköm ëën mores el mëak pim rangk mowiak epël mëëa. “Pël elniimëak yeëerek ompyaö së.”

⁴² Pël maan tapëtakëër pim kësëat won sa.

⁴³ Pël ëën teënt wes yamëem pepanöm mëak epël ök mëëa.

⁴⁴ “Epël yaalni epta ngönte omnaröen ök manganok om el wesak së nim koröpö kiri ar yaaö nampön pet elmë. Pël ëak omnarö nim ompyaö san pöt ëwat sëpnaan Moses pim ngön kosangta wia pöl kiri ar ëëm.”

⁴⁵ Pël ëën Yesu pi ka kaöatë yoolök naaröön ëlëëp omën wonötë wëën omën nalaan nal wëaurö pim naë seima.

2

Yesuuk omën kosat kël wa namp ompyaö mowesa

(*Matiu 9:1-8; Luk 5:17-26*)

¹ Wë ënëmak akun nentak Yesu pi kaalak Kapaneam kak së oröak ka nentak së wëën ka peparö kat wiak

2 pim ka wëa pötak së wa top äak peö eën ka kanëreta il wariak wëa. Pël eën Yesuuk pitën ngönën ök yemaan

3 omën mor kong nent pöröak omën kosat kël wa namp urtak wiak wak së oröa.

4 Pël äak pim naë mowipipenëak omën selap peö äak wëen pomp äak kaata ngaarëk is Yesuu wëaurek ka möör wak omnamp urtaring wes mëen irëa.

5 Pël eën Yesu pitëm kön wi kosang yewesauten itenak omën kosat kël wa pöpön epël ök mëä. “Nem ruup, ne yok nim saunatë kangut ent ë yanuulak.”

6 Pël yemaan ngön kosangötë ngarangk pörök wëa narö kat wiak epël kön wia.

7 “Elei, omën epop pi oröp eënak epël ya? Pi, ‘Ne yok nim saunatë kangut ent ë yanuulak,’ pël yemaan Anutuu yapingte wa ngep yaalmë. Ya pöt Anutu pimtëetep.”

8 Pël yaëen Yesu pitëm könötön pim könöök itenak epël mëä. “Arim lupötë tol eënak kön ke pil yawi?”

9 Nem omën kosat kël waupön, ‘Nim saunatë kangut ent ë yanuulak,’ ngön pël yemak pöt kengkënte. Pöt ar ngön pöta këet tekeri nasën eën nem ngön pöt yaap ma kaar pël newasngan. Ën nem omnampön, ‘Wal äak së,’ ngön pël yemak pöt könömët. Pöt nem ngön pöta këet tekeri sëen ngön pöt yaap ma kaar pël wasënëet.

10 Pötaanök ar ne kaar wonöp Omën Këep e yangerak wë weëre kosang wak saunatë kangut ent ë yemoolak pöten ewat sënëak epël ök yemaan iteneë.” Pël mëak kosat kël wa pöpön epël mëä.

11 “Ne epël niamaan kat wi. Ni wal äak korumönte wak nim kaatakë së.”

12 Pël maan pi wal äak tapëtakëer korumönte wak pit pouröa itöök kan sa. Pël eën yaan sak Anutuun ping wesak epël ök mëä. “Tiar omën ke epël nenten itnaangkën äaut.”

Yesuuk Liwai pimëen koirä (Matiu 9:9-13; Luk 5:27-32)

13 Yesu pi pël äak kaalak i kaö eöökël yesën omën selap pim ënëm sëen ngönën ök mëä.

14 Pël äak pörëkaan së Liwai, Alpias pim ruup, pim mon yewaö kaatak wëen itenak epël ök mëä. “Nem ënëm elnë.” Pël maan pi wal äak pim ënëm sa.

15 Pël äak Yesuun yas maan pim kaatak së wel aisëak kaömp yenën takis yewaöre utpet yaaö munt narö kësang piire pim ruuröaring kaömp ngawi na. Omën ke pilorö kësang pan pim ënëm sa pötaanök.

16 Pël eën Parisi omën ngön kosangötë ngarangk naröak itaangkën pi omën utpet yauröere takis yewauröaring kaömp ngawi yenën pim ruuröen epël mëak pëel mëä. “Arim rë yanuulaup, pi tol

ëenak omën takis yewauröere utpet omnaröaring kaömp ngawi yen?"

17 Pël maan Yesu kat wiak kangiir epël mēēa. "Omën yauman wonörö rota ngēsē nasēn. Yaumanringörökēer rotaaröa ngēsē sa yaē. Ne omën pitēmtēn kön wiin wotpilörö pël yewas pörö lup kaip tiipnaan memēak newaisēn. Won, omën pitēmtēn kön wiin saun yaaurö pël yewas pörö ngön ök maan lup kaip tiipēnēak waisaup."

Kaömp ngēs yoolēauta ngönte

(Matiu 9:14-17; Luk 5:33-39)

18 Akun pötak Sonē ruuröere Parisi omnaröa ruurö kaömp ngēs olēak wēa. Pël ëen omën narö Yesuu naē sē epël mēak pēel mēēa, "Sonē ruuröere Parisi omnaröa ruurö kaömp ngēs olēak wē. Ën nim ruurö tol ëenak pël naēn yaē?"

19 Pël maan Yesuuk kangiir epël mēēa. "Omën namp öng öpēnēak yeem pim karuröaring wēen karurök yaköm ëen kaömp ngēs olēak öpēn ma? Won. Pitring wēen kaömp ngēs olēak naöpan.

20 Ënēmak omën narök pi wak kama ulmēen akun pötakökēer pim karurö yaköm ëen kaömp ngēs olēak öpnaat. Pöl pit ne kama neöpna pötakökēer nem ruurö neen yaköm ëen kaömp ngēs olēak öpnaat.

21 "Omën namp poē koröp ngölöpöökāan kaö nent ilak

ulpēen ngaanēpē keliau-rek wiak korir namēēpan. Pël ëēpna pöt poē koröp ngölöp pötak ulpēen ngaanēp weruun ilak kaak sēpnaat.

22 Ën omën namp i kep pol koröpwerring ket ëa ngaan pötak wain i ngölöpēt kolön yok pangk naēpan. Pël ëēpna pöt wain i pöt kep wetak pol koröp pöt sak il ngentiin iit orö sēpnaat. Pël ëen pol koröpwerta utpet ëēpnaat. Pötaanök wain i ngölöpēt kep ngölöptak lē mēēpna pötak pangk ëēpnaat." Yesuu pël mēēa pöta songönte epēt. Mosesē ngön kosang ngaanötre pimtē ngön ngölöpöt pangk irikor naēpan pötenök mēēa.

Akun kë yesauta ngönte

(Matiu 12:1-8; Luk 6:1-5)

23 Kē yesa akun ngēēngk nentak Yesure pim ruurö pit rais yaöökē lup yesem ruurö ulöp narö töa.

24 Pël yaēen Parisi narök piin epël mēēa. "Kē yesa akun ngēēngktak pitēm ya yamēngk pipotön pepanöm wia. Pit tol ëenak yaē?"

25 Pël maan Yesuuk epël ök mēēa. "Tewitre pim omnaröa kaömp won wē kēenēen ëa pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma?"

26 Apaiata pim kiri ar yaaö wotöök sak wēa akunetak Tewit pi Anutuu ngönēn tup kaöeta kakaati sē kaömp Anutuu ëöetak wieēa pöt kiri ar yaaurökēer nēmpnaan omën pasurö nēmpnēak nga yaaut wak pimēt nak pim

omnarö karut mangkën na. Pöt ar sangk kelak kat nawiin yaauro ma?"

²⁷ Pël mëak epël mëä. "Anutu pi omnarö kaamök ëëpënëak akun kë yesaut ket ëa. Pi akun kë yesaut kaamök ëëpënëak omnarö ket naën.

²⁸ Pötaanök Omën Këëp ne kë yesa akun ngëengk pöta pepap. Nem kentöök akun eptak nem ruuröen omnant ëëpnaan memaat."

3

Yesuuk omën kël wa namp ompyaö mowesa

(*Matiu 12:9-14; Luk 6:6-11*)

¹ Akun nentak Yesu pi kaalak ngönën tupta kakaati ilëak itaangkën omën mores kël wa namp wëa.

² Pël ëën omnarö pit Yesuuk akun ngëengktak ompyaö wasën pöt ngön yaatak ulmëëpënëak ngai yeem wëa.

³ Pël ëën puuk omën mores kël wa pöpön epël mëä. "Wal ëak wais itëkëël tau."

⁴ Pël mëak omnaröen epël pëël mëä. "Kë yesa akun ngëengktak omnarö ompyaö elmëëpen ma utpet elmëëpen? Omnarö ompyaö mowasëpen ma utpet mowasëpen?" Pël maan pit nerek nemaan.

⁵ Pël yaëën pi pitëm lup kosang yaauten ya këlangön ëën nga it nalnal elmë pet irak omën pöpön epël mëä. "Nim mores el më." Maan mores el mëen kosang sa.

⁶ Pël ëën Parisi omnarö ka tomök së tapëtakëer Erotë

omnaröaring pit tol ëak Yesu mëmpën pöta ngönte kopëta wesa.

Omnarö ikaöök warongan ëa

⁷ Yesu pi pim ruurö koirak i kaöök së wëën Kalili yangerakaan omën selap pan pitëm ënëm sa. Pörö pëën won, Yutia yangerakaanre

⁸ Yerusalem kakaan, Itumia yangerakaanre i Yotanë ëngk komuntakëlaanre Taiaare Saiton ka pöörarëaan omën selap pan pim yaautön kat wiak së oröa.

⁹ Pël ëën omën selap pörö pi ngepre un elmëëpanëak pim ruuröen wang naö temanöm wes ulmëëpënëak mëä.

¹⁰ Omën selap pan ompyaö mowesa. Pötaanök omën ëmpölre yaumanörö pi mësël elmëëpënëak së ngepre un elmëëpanëak wangaöön mëä.

¹¹ Pël ëën omën urmeraröaringöröak Yesuun itenak pim ingrak rar rë wesirak ngön ëak epël mëä. "Ni Anutuu Ruup."

¹² Pël yemaan pit pim songönte tekeri wesak apanëak kosang wesak nga mëä.

Yesuuk pim ngön yaaö omën 12 pörö wa ulmëa

(*Matiu 10:1-4; Luk 6:12-16*)

¹³ Wë akun nentak pimënt rosir naöök së wë pim ru öpënëak kent kön wiauröen yas maan pim naë së rongan ëa.

¹⁴ Pël ëën omën 12 pörö ru wesak piiring wë ngönën ök maöre

15 urmerarö waö ë momë pël ëëpënëak mëëa.

16 Pim omën 12 ëak wa ulmëa pörö eporö. Saimonön yapin ngolöpët Pita mëëa.

17 Pël ëak Sems Sepeti pim ruupre nangap Son, piaripön yapin ngolöpët Poanesis mëëa. Tiarim ngöntak tangre kaö pöta ökaar pël apenaat.

18 Ën Entruure Pilip, Patolomiuure Matiu, Tomasre Sems Alpiasë ruup, Tatiasre Saimon Selot pël yamëëa pöp pi ngaan Rom kamanëp sëp mowasëpënëak aima omën tok pötakaanëp piire

19 ën Yutas Keriot kakaanëp Yesuun kup mowiipnaap.

Yesure Pielsepulë ngönte

(*Matiu 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10*)

20 Yesu pi kaatak së wëen omën kësang pan kaalak wa top yaëen pit ruuröa kaömp nëmpna mopët won ëa.

21 Pël yaëen pim ëlre nang kat wiak, “Kön irikor yaalmë,” pël mëak koirëpënëak sa.

22 Pël ëen ngön kosangötë ngarangk Yerusalem kakaan sa pöröak epël mëëa. “Urmeraröa kaöap, Pielsepul, pim lupmeri wëen pöpë weëre kosangöök urmerarö waö ë yamë.”

23 Yemaan wa top elmëak ngön nokoliil nent epël mëëa, “Setenök tol ëak pimënt waö elmëëpën?”

24 Yang nerakë onnarö pitëm naë nga oröön nener mënak kom ëak pöt naön ëëpnaat.

25 Ën ka kopët nentak wëaurö tapël nener mënak kom ëëpna pöt repak sëen ka kosaö wiaapnaat.

26 Tapël Setenök werak pimënt möak waö elmeëpna pöt pangk kosang sak naën ëëpnaat. Pi kö sëpnaat.

27 Omën nga namp wëen munt nampök pim kaatak ilëak omnant naöpan. Wet rëak omën nga pöp wii tē wiakök pim omnant pout öpnaat. Nga pöp Seten.

28 Ne yaap niamaan kat wieë. Omën utpet ke nentere nent ëak Anutuun utpet wesak mapna pöt Anutuuk omën utpet pöt poutë kangut yok pangk kërë moolapnaat.

29 Ën namp pi Ngëëngk Pulöön utpet wesak tapël mapna pöp pim saun pöta kangit ent ë nemoolapan, om kosang wiaapnaat.”

30 Ngön pipët, “Pim lupmeri urmerap wë,” mëëa pötaanök pil mëëa.

Yesuu ëlre nangaröa ngönte
(*Matiu 12:46-50; Luk 8:19-21*)

31 Ngön pipot ök yamëem wëen pim ëlre nang ka tomök së wë orööpënëak kakaatiil ngön wes mëa.

32 Pël ëen Yesu pi onnaröa öngpök wëen epël ök mëëa. “Nim ëlre nang tomök wë niin ya.”

33 Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Nem ëlre nang talörö?”

34 Pël mëak omën wirö wa taap elmëak wëa pöröen iteneë epël mëëa. “Nem ëlre nang pörö eporö.

35 Omën Anutuu këm ngön ngaarëk yeö piporö nem ëlre nangarö pël yaë.”

4

Omnant öpöt olëauta watepang ngönte

(*Matiu 13:1-9; Luk 8:4-8*)

1 Yesu pi kaalak i kaö eöök së këekë wesak ngönën ök mëëa. Pël yaëen omën kësang pan pim naë wa rongan ëa. Pël ëën pi wangaöökë ngaarëk is wel aisëak wëen omnarö yangerak wëa.

2 Pël ëaan watepang ngön nentere nent yamëem nent ngës rëak epël mëëa.

3 “Niamaan kat wieë. Omën namp pim yaak së omnant öpöt olëa.

4 Pël ëën nant kamtaöök ngentiin intöröak oröak na.

5 Ën nant këlöökë rangk ngentia. Pël ëën yanget kënyangap wiaan yak teënt oröa.

6 Pël ëën këtëp ngaarëk apër maan öp pöt kotön saap wak umön rëa. Pöt misënöt kotut pötaanök.

7 Ën nant nönötë öngpök olëa. Pël ëën nönöt oröak ngep ëën sësë ëak mos ëa.

8 Ën nantökëër yang kolaptak olëa. Pël ëën pötökëër aprak ulöl sak kë kësang pan uta. Kengk nemorëët 30, nemorëët 60, nemorëët 100 pël uta.”

9 Ngön pipët maö së epël mëak pet ira. “Katringëpök ngön epët kat wiip.”

Yesu pi tol ëënak watepang ngönöt mapënëak mëëa

(*Matiu 13:10-17; Luk 8:9-10*)

10 Omnarö sa pet yairën pimënt wëen pim ru 12 pöröere omën munt piiring wëaurö pim watepang mëëautë songönötön pëël mëëa.

11 Pël ëën epël mëëa. “Anutu pimtök wa ngaöök nimëak wë ngön ëlëëp pöta songönte arënökëër pet yaalni. Ën omën muntarö pit pöta songönte kat wiipanëak watepang ngön ök yak.

12 Pit Anutuu naë rë olaan pitëm saunatë kangut këre olapan itöök itaampënaatak këeten yok pangk itnaampan ma katëëpök kat wiipnaatak songönten këekë kön nawippan.”

Omnant öpöt olëauta watepang ngönta songönte

(*Matiu 13:18-23; Luk 8:11-15*)

13 Pël mëak epël mëëa. “Watepang niak pöta songönten ëwat nasën ma? Pël yaëen tol ëak watepang ngön pout niaan ëwat sën?”

14 Omnampë öpöt olëa pöt ngönën öpöt olëa.

15 Öpöt kamtaöök ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiak wa lupmeri wiin Seten tapëtakëër wais wak sëpnaat.

16 Ën öpöt këlöökë rangk ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiak tapëtakëër kent kön wiak wak öpnaat.

17 Pël ëak lupötë misën il natëen. Pötaanök akun kot nent kön wi kosang wesak

wëen pitëm Anutuu ngön ngaarëk yeö pötaan omnaröak këlangön kat mowiak utpet mowasën tapëtakëer wil këlok ëëpnaat.

18 Öpöt nönötë öngpök ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiipnaatak

19 wë koröpöökë omnantön kön selap ëere monere urömen kentre kaur ëere omën munt nantön war ë pël yaëen pötök ngep elmëen ngönën mos ëëpnaat.

20 Ën öpöt kolaptak ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiak wak wëen pitëm wëwëatë kë ompyaut orööpnaat. Narö kë 30, narö kë 60, narö kë 100 pël orööpnaat.”

Esuawesi ngönte
(Luk 8:16-18)

21 “Talëpök esuwes mangiak wak së kapita öngpök mëere urta ikanöök wi pël ëëpën? Pël naëpan. Urta ngaarëk wesiren ëwa ëëpnaat.

22 Omën ëlëëp wia pipot wi naöpanëët. Pipot tekeri sëpnaat. Ën ngep ëen wia pipot wiakaim wi naöpanëët. Ënëmak wëlël ëen omnarö itaampnaat.

23 Katringëpök ngön epët kat wiip.”

24 Pël mëak epël mëëa. “Ar nem ngönöt këëkë wesak kat wieë. Arök omnant omnaröaan elmëënë pöt Anutuuk tapël kaip ti nimpnaat. Pël ëak muntat kaö wesak nimpnaat.

25 Namp Anutuuk ngön ompyaö nant mangkën taë

wak öpna pöp muntat mampnaap. Ën namp mangkën taë wes wak naön ëëpna pöp kot weëa tapët Anutuuk kama wa ëp ëen elek öpnaap.”

Omnant öpöt olaan
yaaröauta watepang ngönte

26 Yesu pi ngön nent epël mëëa. “Anutuu wa ngaöök yanimë pöt epël. Omën namp pim yaak omnant öpöt olapnaat.

27 Pël ëak rö kan ka urööre këtëk wal ëak wë pël yeem rëngap yaaröön pöta songönte köpël öpnaat.

28 Yanger pimtök kaamök elmëen rëngap orööpnaat. Wet rëak rëngap orööpnaat. Pörekaan ëp wilëpnaat. Pörekaan këët ütöpnaat.

29 Pël ëak köp sëen omnamp tööpnaat. Këët yatöa akunet temanöm yes.”

Këra lëlëp kotupë watepang
ngönte

(Matiu 13:31-32, 34; Luk 13:18-19)

30 Yesuuk omnaröen ngön nent epël ök mëëa. “Anutuu wa ngaöök yanimë pöt tolëëlte? Ne oröp nantë ök ëak am?”

31 Pipët këra lëlëp nampë ököt. Lëlëp pöp kot panëëp, omën muntatë lëlëpöröak il yewas.

32 Pël yaëëtak oröakökëer pöpök këra muntat il wesak wap wiak wëen intörö wais ngentia kët kosöptak wëere ka ëp wi pël yaë.”

33 Yesu pi watepang ngön nentere nent mëak ngönën ök maima. Pitëm ëwat sëpnaat ök maima.

34 Nent war wesak ne-
maan, watepang peën
maima. Pimtë ruuröaring
peën wëakëer war wesak ök
maima.

*Kentöök Yesuu ngönte
ngaarëk wa*

(*Matiu 8:23-27; Luk 8:22-
25*)

35 Kët taptak wiap kanök
pim ruuröen epël mëëa. “Tiar
i kaö olëak ëngk komuntakël
sëpa.”

36 Pël maan omën kësang
pörek wëen sëp mowesak
teëntom piiring wangaöök
ilëak yesën wang munt nant
ënëm sa.

37 Yesën kent kësang panë
möak kaö maat wangaöök
ilëak peö ëpënëak ëa.

38 Pël yaëen Yesu pimënt
wangaöökë kasngaël ngan
rerekta rangk ka uraan it
moilak epël ök mëëa. “Rë
yanuulaup, tiar kö sëpenëak
yeëep ya ngës naën ma?”

39 Pël maan wal ëak ken-
töön nga mëak i kaöön epël
ök mëëa. “Ni leng ëak wia.”
Pël maan kentö leng ëen i kaö
wiap sa.

40 Pël ëen pitën epël mëëa.
“Ar oröpëen kasiin sak yeë?
Arim kön wi kosang yewe-
saut won ma?”

41 Pël maan pit yaan sak
neneren epël mëëa. “Elei,
omën epop tal namp apen?
Puukentre i kaö maatön nga
maan pim ngönte ngaarëk
yeöp.”

5

Yesuuk omën nampökaan

urmerarö waö ë mëa
(*Matiu 8:28-34; Luk 8:26-
39*)

1 Pit i kaö olëak ëngk ko-
muntakël Kerasa yangerak së
oröa.

2 Pël ëak wangaöökaan
yaaröön omen urmerap pim
lupmeri wëaö namp omën
yangaöökaan së pi koira.

3 Omën pöp omën yangaöök
wë nga yaëen ingre morötë
wii yaapötökre seenötök të
yemowiin pangk naën yaaup.

4 Omnaröak kët ël epotë ing-
gre morötë wii yaapötök tëëre
seenötök të pël ëen wii yaapöt
il olëak seenötta tapël il olëak
wëen omnarö mor öpënëak
yaëen pangk naën yaaup.

5 Pi rö kanre këtëk poutë
omën yangaöökre rosiratë
ka ureim wë ngön ë olëak
aimëë pimtök pimtë koröpö
kël möeimën utpet ëaup.

6 Omën pöpök kamaarek
wë Yesuun itenak pöömpö së
rar rë wesirak yaya yamëem

7 ngön ëak epël mëëa. “Yesu
ni Anutu Ngaarëk Panëëpë
Rup. Ni ne tol elnëëm? Ne
Anutuu ëöetak niamaan. Ni
këlangön nangkan.”

8 Yesuuk, “Urmerap ni, om-
nampökaan oröak se,” pël ök
mëëa pötaanök.

9 Pël ëak Yesuuk pim yap-
inten pëel maan epël mëëa.
“Nem yapinte Selap. Ten sel-
lap wë pötaanök.”

10 Pël mëak ke urak kimang
epël mëëa. “Ten yang epër sëp
wasënaataan waö elnëëngan.”

11 Pël ëen yang pörek tangi-
tak pol narö kësang lupönöök
wëa.

12 Pël äaan urmerarö pit Yesuun ke urak epël kimang mää. “Ni ten wes nimään polöröa öngpök ilenaan sën.”

13 Pël maan Yesuuk kuure mak maan urmerarö pit omën pöpökaan oröak së polöröak iläa. Pël ään polörö pöömpö së paräaöök oröak së i kaöök iläak i nak wel wia. Pol pörö selap 2000.

14 Pël ään pol ngarangkörö kas së kaare yang pörekë omën wëauröen ök më pet ira. Pël ään omnarö itaampënëak sa.

15 Pël ääk omnarö pit pöten itaampënëak Yesuu naë së oröak itaangkën omën urmerarö selap piikaan oröak sa pöp könö koirak poë koröp urak Yesuu naë wel aisëaan itenak kas äa.

16 Pël yaäen itenauröak omën urmerarö wakaima pöpë ngönteere polöröa ngönte poutepar ök mää.

17 Pël ään pit Yesu pitëm yanger sëp wesak sëpënëak ke urak mää.

18 Yesu wangaöök yeilaan omën urmeraröaring wakaima pöp piiring sëpënëak ke urak mää.

19 Pël yaäen Yesuuk ke mourak epël mää. “Nim kak së nimoröaring wë Aköpë nim naë retëng kaö elniak sant yaniwas pipta ngönte ök mam.”

20 Maan omën pöp Tekapolis yangerak ka 10 pötë Yesuuk pim elmäa pöt pout ök maö sa. Pël ään pit kat wiak yaan sa.

öng namp ompyaö mowesa
(*Matiu 9:18-26; Luk 8:40-56*)

21 Pël ääk Yesu pi wangaöök iläak ëngk komuntakël së oröak i pisöök ngentiak wëen omën kësang pim naë së oröak wa top äa.

22 Pël yaäen ngönën tupta ngarangk namp yapinte Sairas pi Yesuu naë së pim ingrak tok oriak

23 kosang wesak epël mää. “Nem koontup wel wiipënëak yaë. Pötaanök ni wais moresi mor wëen ompyaö sak öp.”

24 Pël maan kat wiak yesën omën kësang pan pim ënëm yesem pi il mowari yesa.

25 Pël yaäen pitëm tekarak öng namp öng yauman ëeim wëen krismaki 12 ääk won saup wëa.

26 Öng pöp rotaaröak ya mëngkën pangk naën om këlangön kat wieim wëa. Pël yeem pim sumat meneimën won sa. Pël ään yaumante won nasën om ëeim wëa.

27 Öng pöpök Yesuu yaauta ngönte kat wiak omnaröa tekarak wë Yesuu kasngaël së pim ulpëenöpök mësël elmäa.

28 Pöt, “Ne om pim ulpëenöpök mësël elmëema pöt ompyaö sumaat,” pël wesakök äa.

29 Pël elmëen tapëtakëer won sëen kat men ään pim koröpö taë sa.

30 Pël ään Yesu pim weëre kosangö won yesem yaan kat men ääk omnaröa tekarak kaip tiak, “Talëpök nem ulpëenöpök mësël yaalnë,” mëak pëel mää.

Yesuuk Sairasë koontupre

31 Maan ruuröak epël mëëa. “Omnarö selap wë naröak mök ë yanimeërek, ‘Talëpök neek mësel yaalnë?’ pël angan.”

32 Yemaan Yesu pi pöt talëpök yaalmë pöt ewat sèpënëak omnaröen it nalaan nal elmëa.

33 Öngöp pi pöt pim koröpöök retëng oröa pöten itenak kas kön wiak reireë urak Yesuu naë së pim ingrak tok oriak pim songönte war wesak ök mëëa.

34 Pël maan puuk epël mëëa. “Koontup aë, nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesën. Pötaanök ya kë sak së ompyaö öm.”

35 Öngöpön pël yamëem wëen omën narö ngarangkepë kaatakaan së ngarangkepön epël mëëa. “Nim koontup wel wiaarek këpök rë yanuulaup koirak waisngan.”

36 Pël yemaan Yesu kat mowieë ngarangkepön epël ök mëëa. “Kön selap eënganëp om kön wi kosang newas.”

37 Pël mëak omën muntaröen nga mëak Pitaare Semsre nangap Sonringörö pitëmënt sa.

38 Së ngönën tupta ngarangkepë kaatak oröak omën selap pan pit ingre këlël aö ngön kaëp kaö aim wëen itena.

39 Pël ëak kakaati së omnaröen epël mëëa. “Ar tol eënak ingre ya ilak aö epël yeë? Koontup wel nawiin om ka ura.”

40 Pël yemaan sömre ëlak yeëa. Pël eëen pit koö ë mëen

yaaröön ëlre pepaarring pim ruurö pëen koontupë wieëa pörek ilëa.

41 Pël ëak koontupë moresi moröak epël mëëa. “Talita kumi.” Pöt tiarim ngöntak, “Koontup, ni wal eëmëak yeniak,” pël apenaat.

42 Maan tapëtakëer koontup wal ëak sak waisö ëa. Koontöpë krismakiat 12 pël won saup. Pël eëen omnarö itenak yaan utpet sa.

43 Pël yaëen omnaröen ök mepanëak kosang wesak nga mëak koontup kaömp mangkën nëmpënëak mëëa.

6

Nasaret omnarö Yesu kasëng mena

(Matiu 13:53-58; Luk 4:16-30)

1 Yesu pi kaare yang pör sèp wesak pimtë ka songöntakël yesën pim ruurö ënëm sa.

2 Së wëen ngëëngk akunet temanöm sëen ngönën tuptak së ngönën ök mëëa. Pël eëen omën selap kat wiak yaan sak epël mëëa. “Elei, omën epët tarëkaan orö morëa? Ewat kësang eppel talëpök rë moula? Pël ëak pim retëng kaö yaaö pöt kaö panë maimal yaë.

3 Tiar piin ewat wë. Pi ka ök yarëaupë ruup. Pim ëlëp Maria. Yokot pim nangarö Semsre Yosep, Saimonre Yutas pörö. Ën koont pim nangaröeta tiarring wë.” Pël mëak piin kaaöre këëpöt elmëa.

4 Pël yaëen Yesuuk epël mëëa. “Tektek ngön yaaö

namp ka nantëeröak piin ping wesak yema. Pël yaau-tak pimtë kaare yangerak wëen piiring wëauröak kaö nasën wë wesak piin ping wesak nemaan ë yaë.”

⁵ Kak pörekörö pitëm piin kön wi kosang nemowasën ëautaan ya retëng weëre kosangring nant kësang pitëm naë namëngkën ëa. Om yau-man omën kopët nampnamp pim moresiar rangk mowiak ompyaö mowesa.

⁶ Pël ëak pitëm piin kön wi kosang nemowasën ëa pötaan yaan sa.

Yesuuk pim ru 12 pörö ya nga wes mëa

(*Matiu 10:5-15; Luk 9:1-6*)

Yesu pi ka muntatë ngönën ök maö seima.

⁷ Pël yeem pim ru 12 pöröen yas maan sëen urmerarö waö ë momëepënëak weëre kosang menak ngës rëak kom ëak naar naar pël pël ëak wes momëa.

⁸ Pël ëak kan kourakë om-nant wak sëpanëak nga mëak sungkörat pëen wak sëpënëak mëa. Kaömpre kërre monere pöt wak sëpanëak mëa.

⁹ Ing körötökëer mëak ulpëënaarta pouwaar mëëpanëak nga mëa.

¹⁰ Pël mëak epël ök mëa. “Kak nerek së oröak ka ilanë piptak pëen wë olëak oröak sën.

¹¹ Kak nerek së oröön ngöntre kar elniak arim ngönöt kat nawiin yaëen pöt kasëng menak ing por-por elmëak arim ingötëaan yangre ulölöt ka pöök

kërë moolëak sëen pitëmtë songönöt kön wiipnaan.”

¹² Pël maan pit së lup kaip tiipënëak ngönën ök mëa.

¹³ Pël yeem urmerarö selap waö ë momëere yauman yaaurö selap tapël i kolapöt wa momëak ompyaö mowasö pël ëa.

Erotök maan Son mëna
(*Matiu 14:1-12; Luk 3:19-20; 9:7-9*)

¹⁴ Yesuu yaauta ngönte aö aö yesem yang omp ak Erot pim naë oröön kat wia. Omën naröak epël mëa. “Omën pipop Son i yamëaup pi wel wiak wal ëaup yak weëre kosangring ya retëng pipot yamëngk.”

¹⁵ Narëak Yesuun, “Elia,” pël mëa. Ën naröak, “Pi tektek ngön yaaö ngaan wakaimauröa ök namp.”

¹⁶ Pël yemaan Erot pi kat wiak epël mëa. “Won, Son nem ngernger ilaup pi tapöpök weletakaan wal ëak wë.”

¹⁷⁻¹⁸ Erot pi wet rëak pim nanëp Pilipë öngöp, Erotias, wa ëp ëa. Pötaanök Sonök Erotön epël ök mëa. “Ni nim nanëpë öngöp wa ëp ëan pöt yok pangk naën.” Pël maan Erotök Sonë nga mëa pötaan pi wali wak wii tëa.

¹⁹ Erotias Sonë piin nga mëëautaan ya sangën kön wiak mëmpënëak kan ap wesak sëp wesa.

²⁰ Erot pi pöt Sonön kön wiin omën wotpilre ompyaup pël weseë piin kasinkasin ëak mait elmëa. Pël yaëen yak Erotias pi

namëngkën ëa. Pël yaëen Erot pi Sonë ngönöt kat wiak ëngk ma e wesak kön selap ëa. Pël yeemak kat wiipnaataanta kent ëa.

21 Wë ënëmak Erot pim wila akunet temanöm sëen pim ngarangköröere nga omën wotöököröere Kalili yangerakaan omën kaöarö wa top elmëak këere kaömp mena. Pël yaëen Erotiasë Son mëmpna kanö oröa.

22 Pit wa top ëak wëen Erotias pim koontup pitëm ëöetak së tan yaura. Pël yaëen Erotre piiring wëaurö itenak kent kön wia. Pël ëak Erotök koon-tupön epël mëëa. “Ni omën nenten kent ëen aan pöt nim-paat.

23 Pël mëak Aköpë ëöetak kosang wesak epël mëëa. “Omën pasutön aan pöt nimpaat. Ën nem yangereta kom ëak kaö ner nimpëak aan pöt pangk nimpaat.”

24 Pël maan koontup së ëlëpön epël mëak pëël mëëa. “Ne omën oröpötön mam?” Maan ëlëpök mëëa. “Son i yamëaup pim kepönöön ma.”

25 Pël maan koontup pi pöömpö omp aköpë naë së epël mëëa. “Ni Son i yamëaup pim kepönö peene tapëtakëer söwarweri wiak nampëak kent yaë.”

26 Pël maan omp aköp pi ya utpet kön wia. Pël ëaap kaöapre omën piiring wëauröa ëöetak ngön kosang wesak ök mëëa pötaan kuure mak mëëa.

27 Pël ëak teënt nga omën namp Sonë kepönö wak

waisëpënëak mëëa. Pël ëen pi wii kaatak së Son ngernger ilak

28 kepönö söwarweri wiak wak së koontup mangkën wak së pim ëlëp mena.

29 Pël ëen Sonë ruurö kat wiak së sokur wak së yang kel weera.

Yesuuk omën 5000 pörö kaömp mena

(Matiu 14:13-21; Luk 9:10-17; Son 6:1-13)

30 Yesuu ngön yaaö omnarö ya nga ë im olëak kaalak së pim naë wa top ëak pitëm ya mëmpööre ngönën ök maö imautë ngönöt ök mëëa.

31 Pël ë pet irën omën selap yesën yewaisën yaëen kë sëere kaömp në ëëpna mopö won yaëen ruuröen epël mëëa. “Tiarimënt omën wonrek së kë sëpa.”

32 Pël mëak pitëmënt wangaöök ilëak yang omën wonrekël sa.

33 Pël yaëen omën selap pitëmtok itenak ëwat sak ka poutëaan i kaö pouuk kan pöömpö së wet rëak oröa.

34 Pël ëen Yesu pi wangaöökaan oröak omën selap pan wëen itenak sëpsëp pep wonöröa ök wakaima pötaan yaköm kön wiak ngës rëak ngönën ngönöt selap ök mëëa.

35 Pël yaëen könöp wali yesën itenak ruuröak Yesuu naë së epël mëëa. “Tiar yang omën wonrek wëen könöp wali yesrek

36 ni omnarö wes mëen ka wia pötë së kaömp sum ëak nëmp.”

37 Maan Yesuuk epël mēea. “Arök nant meneē.” Pël maan ruuröak mēea. “Ten sē 200 kina pötak kaömp sum äak wais mampunēak yaan ma?”

38 Maan epël mēea. “Arim naē kaömp tolël äak wiaarek sē iteneē.” Maan pit sē itenak, “Kaömp mor nas, en i kaö imēn kopēt naar pël äak wia,” pël mēea.

39 Pël een omnaröen nönö mö mēak rek mēak wel aisapēnēak mēea.

40 Pël maan pit rek nemor 100, nemor 50 pël pël äak wel aisēa.

41 Pël een Yesu pi kaömp mor nas pötring i kaö imēnaar wak kutömweriil iteneē Anutuun yowe mēak pelak omnarö kom ē mampēnēak ruurö mena. Pël äak i kaö imēn pōaarta tapël kom ē mampēnēak mena.

42 Pël een pit pourö nak kep wesak

43 kaut olaan wak kēr 12 pötē waulön peö äa.

44 Omēn kaömp na pörö se lap pan, ompörö 5000.

*Yesu i kaöökē roro sa
(Matiu 14:22-23; Son 6:15-21)*

45 Kaömp na pet irēn tapētakēer Yesuuk pim ruurö wes mēen wangaöök ilēak engk komuntak Pesaita kakël wet rēak yesēn pimēt omnarö wes mēa.

46 Pël een yesēn pimēt Anutuun ök mapēnēak rosiraöök isa.

47 Pël een kö yoolaan wangaö i kaö luptak yesēn pimēt wēa.

48 Pël äak pi itaangkēn kentö sēpnaalaan yamöön pit

wēe ngentiak poprak yaēen elpam walēpēnēak yaēen kaöökē roro sē pitēm naē oröak il mowasēpēnēak äa.

49 Pël yaēen pit itenak kas kēsang äak, “Elei, waötöp engk yewais,” pël mēak merēk äa.

50 Pit pourö itenak kas kēsang een pël äa. Pël yaēen teent epël mēea. “Nemtok yewaiserek kas eēngan.”

51 Pël mēak pitēm naē wangaöök ilaan kentö leng äa. Pël een pit yaan sak ngön won sak wēa.

52 Pöt kaömp mena pöta songönte engk ma e wesa pötaan pitēm lupöt om il wariak wēa.

*Yesu pi Kenesaret
yangerak omnarö ompyaö
mowesa
(Matiu 14:34-36)*

53 I kaö olēak Kenesaret yangerak sē oröak wangaö leng ē ulmēa.

54 Pël een wangaöökaan jaaröön tapētakēer omnarö Yesuun itenak

55 kaatē pöömpö sē yau-manörö urötring wak Yesuu wēautēel kat wiak pötēel seima.

56 Pël een ka kaöre kot Yesuu yesautē yauman omnarö wak sē ka tomök mowiin pim ulpēen kautak pēen mēsäl äak ompyaö sēpēnēak kēk mēea. Pël maan omēn pël äa pörö ompyaö sa.

7

*Yuta omnaröa earöa yaautē
ngönte*

(Matiu 15:1-9)

1 Parisi ngönēn omēn naröere ngön kosangötē

ngarangk narö Yerusalem kakaan Yesuu naë së wa rongan ëa.

² Pël yeem pim ruuröakaan narö kaömp nëmpënëak ngön kosangta wieëaul mor i nairën kewilring kaömp yenën itena.

³ Parisiire Yuta omën pourö kaömp nëmpënëak pöt pitëm ëaröa ngön kosangta wieëaul mor iirakök yenaurö.

⁴ Pötaanök sum yaaurekaan pitëm kaatë së oröak mor i nairën kaömp nanëmpän. Pöt pëen won kapre kelönre omnant pout iirak pitëm ëaröa ngön kosangta wieëaul yaurö.

⁵ Pötaanök Parisiire ngön kosangötë ngarangkörö pit Yesuun epël mëea. “Nim ruurö pit tol ëënak tenim kaöaröa ngön kosangöt ilak pitëm moröt i nairën omnant wak yen?”

⁶ Maan epël mëea, “Kaar omnarö aë. Tektek ngön yaaö omën Aisaia pim ngaanëer arimëen ngön ëa pöt kë yaarö. Pöt epël.

‘Omën eporö pitëm këmötök neen yaya yanëem pitëm lupötök këöpöt yaalnëaurö.

⁷ Pitëm ngönöt nem ngön këeta urtak wiak nener rë yemoulaurö.

Pël yeem neen yaya yenëaan itaangkën mos ë yaë.’

⁸ Ar Anutuu ngön kosangöt moolëak arimtë ngönöt kosang wesak wak wëaurö.”

⁹ Pël mëak epël mëea. “Arim ëaröa ngön kosangöt ulöl wesak aö imeë Anutuu ngön

kosangöt utpet wesak komun yauraurö.

¹⁰ Mosesök kosang wesak epël ëa. ‘Nim ëlre pepaarë ngön ngar wak ompyaö elmë.’ Ën nenteta epël. ‘Omën namp pim ëlëpön ma pepapön utpet wesak mapna pöp mën wel wiip.’

¹¹ Mosesök pël yaatak ar ngön epël yaurö. ‘Namp pim ëlre pepaar omën nenten ap yewasën omën pim piarip kaamök elmëepna pöt pim naë wiaan pöten, “Ne omën epët Anutuun yaö ëaup,” yemaan’

¹² arök pim ëlre pepaarë ikanöök wë kaamök elmëepna pöt il yemowariaurö.

¹³ Ar pël yeem arim ëaröa ngön kosangötë ënëm yeë pötak Anutuu ngönte ke ur yoolak. Pël yeem omën utpet munt nantta yaurö.”

Yenautök omnaröa lupöt utpet newaspan

(Matiu 15:10-20)

¹⁴ Yesu pi pël mëak kaalak omnaröen ngön maan sëen epël ök mëea. “Ar pourö nem ngön ök niama epët kat wiak kön wi sokoleë.

¹⁵ Omën nëen yaatak yes pipötök lupmer utpet newasën yaë. Lupmeriaan yaarö pötök lupmer utpet yewas.

¹⁶ [Katringöpök ngön epët kat wiip.]”

¹⁷ Pël mëak omnarö wëen kaata kakaati yesën ruuröak watepang ngön pötaan pëel mëea.

18 Pëel maan Yesuuk epël mēēa. “E, arta om kōpël wēan ma? Omēn nēēn yaatak yes pipōtōk tol ēak lupmer utpet niwasēpēn?”

19 Pipot lupmeri nasēn, yaatak sēēn ya yaar pōten ar kōpël ma?” Yesu pim ngōn pōt, yenautōk utpet naniwaspan pël mēēa.

20 Pël mēak yal menak epël mēēa. “Lupmeriilaan omnant apēr yaarō pōtōk utpet yaniwas.

21 Omēn lupmeriaan yaarō pōt epot. Kōn utpet, ōngre omp nga yaaō, kēkain, omēn yamēngka, ōngre omp wēwēet kom yaaō,

22 war, omēn utpet panēēt, morōk, omēn kewilringōt, keimōn, omnarōen utpet wesak yaaut, iep inging, irikor.

23 Omēn utpet pipōtōk omēn lupmeriilaan apēr orōak lupmer utpet yaniwas.”

Pinisia kōpël ōng namp Yesuun kōn wi kosang wesa (Matiu 15:21-28)

24 Yesu kaare yang pōr sēp wesak Taia kak naē sē orōak ka nenta kakaati ilēak omnarō pim wēaut kat wiipanēak ēlēēp wēap tol ēak ēlēēp ōpēn?

25 Tapētakēēr ōng namp pim wēaut kat wia. ōng pōp pim koontup lupmeri urmerap wēaup yak Yesu naē sē pim ingrak tok oria.

26 ōng pōp pi maim Siria yangerak Pinisia yangerakaanēp. Pōpōk pim koon-

tupōkaan urmerap waō ē mēēpēnēak ke urak mēēa.

27 Pël ēēn Yesuuk epël mēēa. “Rungaarō kaōmp nak kep ēēpēnēak ēaut. Pōtaanōk rungaarōa kaōmpōt wa ēp ēak kentōrō nemangkēn ē yaē pōl ni maimap kaamōk naalniingan.”

28 Pël maan ōngōpōk kangiir epël mēēa. “Akōp yaap yaan. Pël ēaap kentōrō rungaarō kaōmp yenēn ikanōōk wē lupōt ti ngentiin na yaē pōl ni kaamōk elnē.”

29 Pël maan Yesuuk epël mēēa. “Ni pil yaan nim koon-tupōkaan waō ē yamēerek sē.”

30 Pël maan ōngōp kaatak sē itaangkēn pim koontup urmerap piikaan orōak sēēn ompyaō ka uraan itena.

Yesu pi omēn ngōn won katun namp ompyaō mowesa

31 Yesu pi Taia kakaan kaip tiak Saiton kak il wesak Kalili i kaōōkē naē Tekapolis yangerak ka 10 ēak wieēa pōrek sē orōa.

32 Pël ēēn omēn ngōn won katun namp pim naē mēsak sē mores rangk mowiipēnēak ōk mēēa.

33 Pël ēēn omēn pōp omnarōa naēaan mop nentakēl mēsak sē ulmēak pim mor wotō kat kanōōk mowiak waasōp ngēsak yangapōōk wa momēak

34 kutōmweriil iteneē ēm mēak omnampōn epël mēēa, “Epata.” Tiarim ngōntak, “Kat kan tē.”

35 Maan katēēp kan tēēn yangapōōta kaip tiin ngōn yaap ēa.

³⁶ Pël yaëen Yesu pi pöta ngönte kaö wesak apanëak nga mëea. Pi kosang wesak yemaan pit ke ur moolëak aö sëen kaö sa.

³⁷ Pit yaan panë sak epël mëea. “Omnant pout ompyaö wes pet yair. Katunörö kat nga mowasööre ngön wonörö ngön nga mowasö pël yaë.”

8

Yesuuk omën 4000 pörö kaömp mena

(Matiu 15:32-39)

¹ Akun pötak omën kaö pan pim naë wa top ëak wë këen wëen ruuröen ngön mëak epël mëea.

² “Ne omën kësang eporöen yaköm kön yawi. Pit neering wë kaömp nanën wëen kët nentepar nent ëak yes.

³ Pit këen wes mëen pöt kan kourak yesem utpet ëepnaat. Narö yang waliitëaan waisaurö.”

⁴ Pël maan ruuröak epël mëea. “Pultak wëep kaömpöt tarëkaan koirak omën selap eporö mangkën pangk ëëpën?”

⁵ Pël maan Yesuuk, “Arim naë kaömp tolël ëak wia?” pël maan, “Kaömp 7,” pël mëea.

⁶ Pël maan omnarö wel aisapën mëak kaömp 7 pöt wak Anutuun yowe mëak pelak ruurö mangkën omnarö mena.

⁷ Pël ëak i kaö imën kopët naar wieëa pöaar tapël wak yowe mëak omnarö mampënëak mëea.

⁸ Pël ëen omën pourö nak kep wesak kaut olaan wak kër 7 pötë waulön peö ëa.

⁹ Omën kaömp na pörö selap pan, 4000. Nëen wes mëen kaalak yesën

¹⁰ tapëtakëer ruuröaring wangaöök ilëak Talmanuta yangerak së oröa.

Parisi omnaröak retëngtaan mëea

(Matiu 16:1-4; Luk 12:54-56)

¹¹ Pörek wëen Parisi omnarö Yesuu naë së oröak kutömweri retëng nent oröön itaampënëak morök elmëak këkre tö mëak piiring ngön nga ela.

¹² Pël ëen pi ya këlangönring ëm mëak epël mëea. “Omën peene akun eptak wë eporö ar tol ëënak ya retëngët ëëmëak yak? Ne yaap nia-maan kat wieë. Ne utpet ke piloro arimëen ya retëng nent naalniingan.”

¹³ Pël mëak sëp wesak wangaöök ilëak ëngk komuntakël sa.

Parisiire Erotë omnaröa yisötë ngönte

(Matiu 16:5-12)

¹⁴ Yesem ruurö kaömpöt kat kol wiak sa. Pël ëen om kopët nent wangaöök wieëa.

¹⁵ Pël eaan Yesuuk pitën pepanöm mëak epël mëea. “Ar Parisiire Erotë omnaröa yisötön ngarangk këëkë ëën.”

¹⁶ Pël maan pitëmënt neneren epël mëea. “Tiar kaömp peretöt wak newaisën ëautaan epël yenia.”

¹⁷ Pitëmënt pël yaan kat men ëak epël mëea. “Kaömp peretöt kat kol wiak waisan pöten tol ëen neneren yemak?”

Ar songönten ewat nasën ma?
Ar kön tektek nasën wë ma?

18 Ar iteneëak omnant
këekë itnaangkën eëre katöt
wëak ngönöt këekë kat
nawiin yeë ma? Nem omnant
yeë pöten kat kolak wë ma?

19 Ne kaömp 5 pöt kom
ëak omën 5000 pörö mangkën
nëen kaut om wiaan wak kër
tol ëak waulön peö ëa?" Pëel
maan, "12," mëëa.

20 Ën kaömp 7 ëak kom ëak
omën 4000 pörö mangkën
nëen kaut om wiaan kër tol
ëak waulön peö ëa?" Pëel
maan, "7," mëëa.

21 Pël maan epël mëëa.
"Pöten ar om kön tektek nasën
wë ma?"

*Yesuuk Pesaita kak omën it
il tēja namp ompyaö mowesa*

22 Yesure ruurö Pesaita kak
së oröak wëen omën naröak
omën it il tēja namp Yesuu naë
wak së mësël elmëëpënëak ke
urak mëëa.

23 Pël ëën omën it il
tëaupë moresi wak kaöökë
wilëngkëel së ulmëak itöörarë
waasöp mongësak mores
kepönöök mowiak pël mëëa.
"Omnantön ityaangkën ma?"

24 Maan it il tējaupök it
ngaulak epël mëëa, "Ne
omnaröen itaangkën keraatë
ökörö sak waisak yaë."

25 Pël maan Yesuuk pim
mores itöörarë mowiin
ompyaö sa. Ompyaö sak
itöörar nga ngëna. Pël ëak
omnant kamaarekre naë
wieëa poutön këekë pan
itena.

26 Pël ëën Yesuuk, "Ka
epöök ilangan," pël mëak pim
kaatakë wes mëën sa.

*Pitaak Yesuu songönte war
wes mëëa*

(*Matiu 16:13-20; Luk 9:18-21*)

27 Yesu pi pim ruurö koirak
Sisaria Pilipai kakë naë ka kot
wieëa pötëel sa. Kamtaöök
yesem Yesuuk epël mëak pël
mëëa. "Omnarö neen talëp
aim?"

28 Pël maan epël mëëa.
"Naröak niin, 'Son i yamëaup,'
pël yaan naröak, 'Elia,' naröak
'Tektek ngön yaaö namp wes,'
pël aim."

29 Pël maan epël mëëa. "Ën
arimtok pöt neen talëp aim?"
Pël maan Pitaak epël mëëa.
"Ni Kristo, Anutuuk Yaö Ni-
iaup."

30 Pël maan omnaröen pim
songönte ök mapanëak nga
mëëa.

*Yesuuk pimtë wel wiipna
ngönte war wes mëëa*

(*Matiu 16:21-28; Luk 9:22-27*)

31 Akun pötak Yesuuk ngës
rëak war wesak epël mëëa.
"Omën Këëp ne wë ënëmak
këlangön kësang kat newiire
ngarangkre kiri ar yaaö
kaöaröere ngön kosangöte
ngarangkörö pit kasëng ne-
menak nemëngkën wel wiak
kët nentepar nent yangaöök
wieë wal ëëmaap."

32 Ngön pöt war wesak ök
mëëa. Pël ëën Pitaak pëentak
koirak së ngës rëak nga mëëa.

33 Pël ëën kaip ti ruuröa
ngësël iteneë Pitaan nga mëak
epël mëëa. "Seten, ni sëp
newesak së kan newariin-
gan. Nim yaan pipët Anutuuk
ngönte won, omën ngönte."

34 Yesu pi omën selap pörek wëauröere pim ruurö wa top ë ulmëak epël ök mëëa. “Omën namp pi nem ënëm elnëëpënëak pöt pimtë könöökë kentöt këëpöt weseë, ‘Ne Yesu pimëën wel wiima pöt pangk ëëmaap,’ pël wesak pim këra yetapër waalak nem ënëm elnëëp.

35 Namp pim wëwëet keimön ëak öpna pöt pim wëwëet kö sëpnaat. Ën namp nemëënre nem ngön ompyautaan yak wëwëet këëpöt wasëpna pöt pim wëwëet orö morëëpnaat.

36 Ën namp yangerakë omnant pout kent ëak weim wëën pötök pim wëwë ompyaut utpet mowasën won sëën omën pötök tolëël kaamök elmëëpën? Pël naëpan.

37 Ma namp pim wëwë ompyaut kaalak öpënëak pöt öröpöt kangiir mampën?

38 Namp pi omën utpet ëak Anutuun kön wi kosang newasën yaaö eporöa tekarak wë nemëntre nem ngönëntaan kön wiin ëö ëëpna pöp pi Omën Këëp nook nem Pepapë ëwaö nem rangk wiaan nem ensel ngëëngkörö koirak wais oröak piin kaaö elmëëmaap.

9

1 Ne yaap pan niamaan. E taua eporö arëkaan narö wel nawin wëën Anutuu wa ngaöök nimëëpna pöt weëre kosangring yaaröön itaampun sa.”

Yesu pi möönre koröp maim wa
(Matiu 17:1-13; Luk 9:28-36)

2 Kët 6 ëak won sëën Yesu pi Pitaare Semsre pim nangap Son pörö koirak rosir wali naöök së pitëmënt wakaima. Pël ëak pi pitëm ëöetak möönre koröp maim wa.

3 Ulpëënëp kölam panë tëën ëwa elmëa. Pöt yang omnaröa naënganëël ëa.

4 Pël ëën pit itaangkën Eliaare Moses piarip oröak Yesuring ngönaak yeem wëa.

5 Pël yaëën Pita pi köpël yak Yesuun köntak epël mëëa. “Kaöap, ten eprek wëën ompyaö yaë. Pötaan ka kot nentepar nent ëak ök renaan, nent nimëën, nent Mosesëën, nent Eliaëën ëak.”

6 Ruurö pit yaan sak reireë yaurem Pita pi köntak pël mëëa.

7 Pël yaëën tapët pöt uröam kölam ëwa nempel irë kaka elmëën Anutuuk uröamta öngpökaan epël mëëa. “Epop nem Ruup. Ar pim ngönte kat wiin.”

8 Pël maan pit it nalaan nal ëak itena pöt Yesu pimënt wëa.

9 Pit rosiraöökkaan yeirëem Yesuuk pitën pepanöm epël mëëa. “Arim omën it köpëlöt ityaangk pöten omnaröen peene ök mangan. Ënëmak Omën Këëp ne weletakaan wal ëënak omnaröen ök man.”

10 Maan ruurö pit ngön pöt yak wesak wë pitëmënt neneren epël mëëa. “Weletakaan wal ëëpna pöt tol nent?”

11 Pël mëak Yesuun epël mëak pëel mëëa. “Elia wet rëak waisëpnaap ngön kosangötë ngarangkörö pit tol ëënak pël aim?”

12 Pëel maan epël ök mëëa. “Yaap, Elia pi wet rëak oröak Anutuu Yaõ Neeaup nemëën omnant kopëta wasëpënëak äaut. Pötaanök ‘Omën Këëpön utpet wesak mëak këlangön kat mowiiipnaat,’ ngönëntak pël retëng äa pöta songönte tol nent?”

13 Eliaan pöt epël ök yeniak. Pi yok oröak wëën omnaröak pitëm kentöök utpet mowasëpënëak ngönëntak äa pöl elmëaup.”

Yesuuk yokot nampökaan urmerap waõ ë momëa
(Matiu 17:14-21; Luk 9:37-43)

14 Pit rosiraööökaan ru muntaröa naë së itaangkën omën selap pitëm naë oröak wëën ngön kosangötë ngarangk narö pitring ngön nga yaalem wëa.

15 Pël yaëën omën pörö Yesuun itenak yaan sak tapëtakëër së koirak yoöre ërëp mëëa.

16 Pël ëën pi epël mëak pëel mëëa. “Ar tol ëënak ngön nga yaal?”

17 Maan omën pöröakaan nampök oröak epël mëëa. “Rë yanuulaup, urmer ngön won sa nampök nem yokotup utpet yemowasënak wak yewais.

18 Yokot epop urmerapök kët ël epotë mök ë moolaan ngentiak këmtakaan kepop yaaröem këët nampnamp

mënak ingre mor kosang sak wiaakë yaë. Pël yaëën nim ruuröa naë wak wais waõ ëëpënëak ök maan pit ök ëën pangk naën yaë.”

19 Maan Yesuuk epël ök mëëa. “O omën kön wi kosang yewesaut wonörö, äë. Ar neen kön wi kosang nenewasën yeem kön wiin akun tolëël arring wë arim könömöt weim öm? Yokotup nem naë wak waisëe.”

20 Pël maan yokotup wak yesën urmerap Yesuun itenak tapëtakëër yokotup mök ë yangerak moolaan rikrik yaurem wieë kepop yangësa.

21 Pël yaëën Yesuuk pepapön epël mëak pëel mëëa. “Epët akun taltak orö morëa?” Maan pepapök epël ök mëëa. “Kotuukëër.

22 Urmer epop yokotup utpet wasëpënëak esuwesiire imeri wa yemoolëaup. Ni pöta weëre kosang wiaan pöt tenipön yaköm kön niwiak kaamök elni.”

23 Maan Yesuuk epël mëëa. “Weëre kosangtaan yaan. Pötaan niamaan kat wi. Namp pi kön wi kosang yewesautaring öpna pöp omnant pout yok pangk ëëpnaap.”

24 Pël maan tapëtakëër rungaapë pepapök ngön ë olëak epël mëëa. “Ne kot nent kön wi kosang yaniwas. Nimitok nem kön wi kosang yewesaut wiapre kor epët kosang newas.”

25 Pël yemaan Yesuuk omën selap pim naë së yaaröön urmerapön nga mëak epël mëëa. “Ngön won katun

epop, ngön kosang yeniak. Ni oröak kama së kaalak waisngan.”

26 Pël maan urmerap ngön kaepëer oröak sêpënëak yokotup wa moolaan ngentiak wel ök wiak wieëa. Pël äaan omnarö itenak, “Wel wia,” pël mëëa.

27 Pël yemaan Yesuuk yokotup moresi moröak wal ë tau moulmëa.

28 Pël äak kaata kakaati yeilaan pim ruurö pëentak së epël mëak pëel mëëa. “Ten tol äak waö elmëënëak poprak äan?”

29 Maan epël ök mëëa. “Urmer ke pipëlörö omën nentak won, kimang ngöntak waö ë momëët.”

Yesuuk pim wel wiipna ngönte ök maan akun nentepar äa

(*Matiu 17:22-23; Luk 9:43-45*)

30 Pit yang pör sêp wesak Kalili yangerak së oröak sa. Pöt omnarö piin kat wiipanëak ëlëëp sa.

31 Yesem ruuröen epël mëak rë moula. “Omnaröak Omën Këep ne ngaaröa moresi neulëen pit nemëngkën ket nentepar nent won sëen kaalak weletakaan wal ëëmaap.”

32 Pël maan pit ngön pöt kat wiak ëngk ma e ëen pëel mapënëak äak kas ëen sêp weša.

Wotöök wëauta ngönte

(*Matiu 18:1-5; Luk 9:46-48*)

33 Pël ëen yesem Kapaneam kak së oröa. Pël äak kakaati së

ruuröen pëel mëëa. “Ar kamtaöök oröpmorëenök neneren mëëaurö?”

34 Pël maan pit om ngön won sak wëa. Pöt pit kamtaöök yesem, “Talëpök wotöök wë,” pël mëak neneren maö seima pötaanök.

35 Pël ëen wel aisëak ruurö wa top elmëak epël ök mëëa. “Namp pi wotöök öpënëak pöt muntaröa kasngaël wë inëen elmëëp.”

36 Pël mëak runga kot namp wak pitëm tekarak tau moulmëak moresök kaamök elmëëë epël mëëa.

37 “Omën nemëen yak runga kot ke epëlëp sant elmëëpna pipop ne sant elnëëpnaap. Neen sant elnëëpa pöpök nemënt won, nem wes nemëaupönta sant elmëëpnaap.”

Utpetatëen këkre tö yaauta ngönte

(*Luk 9:49-50; Matiü 18:6-9; Luk 17:1-2*)

38 Sonök Yesuun epël mëëa. “Rë yanuulaup, ten itaangkën omën namp nim yapintak urmerarö waö ë yamëen itenaut. Pël äaupök omën pöp tiarim ënëm naën yaë. Pötaanök tenök pël ëëpanëak kan mowariaut.”

39 Maan Yesuuk epël mëëa. “Kan mowariingan. Namp nem yapintak retëng ke pipëlöt yaaupök tol äak kengkën sak neen utpet wesak apën?”

40 Tiarim yaat komun naurön ëëpnaapök tiarim karip kaamök yaalniaup pël sak öpnaap.

41 Ne yaap niamaan. Nampök ar Kristoë omnarö pël wesak i pëente nimpna pöt kangit won naëpan.

42 “Namp pi kot ke epëlöröakaan namp neen kön wi kosang yewesaupön kek maan pim kön wi kosang yewesaut sêp wasëpënëak yaëen pöt pël eëpanëen naröak wet reak kül kësangö pim mesetak öngö moutak i kaöök moolaan i nak wel wiipna pöt pangk eëpnaat. Pöt omën pöpök maan kot ke epëlöröa namp pim kön wi kosang yewesaut sêp wasën pöt kangiir utpet kaö panëet pim naë orööpnaat.

43 Pël ëak nim moresök utpet nent koirën pöt il olam. Mor kopëtasring wëwë kosangtak ömë pöt ompyaö. Pouwesiarring wëen Anutuuk parëaöök es kosangwesi niolaan pangk naën eëpnaat.

44 [Parëaöökë ngëëpörö wel nawiipanëerö. Esuwesta nariinwes.]

45 Ma nim ingesök utpet nent koirën pöt il olam. Ing kopëtasring wëwë kosangtak ömë pöt ompyaö. Pouwesiarring wëen Anutuuk es parëaöök niolaan pangk naën eëpnaat.

46 [Parëaöökë ngëëpörö wel nawiipanëerö. Esuwesta nariinwes.]

47 Ën omën nim itöök itaampëetak weru nuulaan utpet eëmëak yeem pöt it pö ur olam. It kopët naööring Anutuu wa ngaöök yanimë pötak ömë pöt ompyaö. Pourarring wëen Anutuuk es

parëaöök wa niolaan pangk naën eëpnaat.

48 Parëaöökë ngëëpörö wel nawiipanëerö. Esuwesta nariinwes.

49 Tomunat yenaute yoola pöl esuwesök omën pouröa rangk olapnaat.

50 Tomun pöt ompyaut. Pël ëautak pim misëngö won sak wiaan tol ëak kaalak misëng wasën pangk eëpën? Ar to-muneta ök sak wë neneraan mayaap ëeim ön.”

10

*Öng wes yamëauta ngönte
(Matiu 19:1-12; Luk 16:18)*

1 Yesu pi pörekaan Yutia yangerere Yotan ëngk komuntakël sê oröa. Pël ëak pörek wëen omën selap pan kaalak pim naë sê oröa. Pël ëen pim yaaö pöl kaalak ngönën ök mëak rë moula.

2 Pël yaëen Parisi naröak sê morök elmëak pëel mëä. “Omën namp pim öngöp wes mëen pangk eëpën ma?”

3 Maan Yesuuk epël mëä. “Moses pi pöta ngönte tolëel nia?”

4 Pël maan pit epël mëä. “Namp wes mëëpënëak pöt pep kosangwer menak wes mëëpnaat. Moses pi pötaan kuure mak niaut.”

5 Maan Yesuuk epël mëä. “Moses pi arimté lup kosang yaautaan yak ngön kosang pipët retëng ë nina.

6 Pël ëaap songöntak Anutuuk omën ket eëpënëak öngre omp pouwaar ket ë ulmëa.

7 Pël äa pötaanök omp namp pim ëlre pepaar sêp wesak öngöpë naë rë olaan

8 piarip möönre koröp kopët naö pël sak wë. Ngönte pël wia pötaanök piarip pouwaar won, kopëtap pël sak wë.

9 Anutuuk erën ë ulmëa pötaanök omnaröak pangk kom naëngan.”

10 Pël mëak kakaati së wë ruuröak Yesuun taptën pëel maan

11 songönte epël ök mëëa. “Omp namp pim öngöp wes mëak muntap öpna pöp pi öngre omp wëwëet kom ëak saun koirëpnaap.

12 Ën öng namp pim ompöp sêp wesak muntap koirëpnaap pi tapël öngre omp wëwëet kom ëak saun koirëpnaap.”

Yesu pi rungaarö welaköt elmëa

(Matiu 19:13-15; Luk 18:15-17)

13 Omnarö pitëm rungaarö Yesuuk pim mores pitëm rangk mowiak welaköt elmëëpënëak wak yesën pim ruuröak pitën nga mëëa.

14 Pël yaëën pi itenak kön wiin utpet sëën ya këlangön kön wiak epël mëëa. “Nga mangan. Wes mëën naë waisëp. Ke pilorö Anutuuk wa ngaöök momëëpënëak yaö yema pötaanök.

15 Ne yaap niamaan. Namp pi runga kot eporöa Anutuun kön wi kosang yewesa pöl naën ëëpna pöt Anutuu wa ngaöök yamëautak yok pangk neilaan ëëpnaat.”

16 Pël mëak pit moröëë pim mores pitëm rangk mowiak welaköt elmëa.

Omën omnant kësang wieëaupë ngönte

(Matiu 19:16-30; Luk 18:18-30)

17 Yesu pi pörek sêp wesak sêpënëak yaëën omën namp pöömpö së pim naë oröak ingrak tok oriak epël mëak pëel mëëa. “Tenim rë yanuula ompyaup, ne tol ëak wëwë kosangta yaö sum?”

18 Maan Yesuuk epël mëëa? “Tol ëënak neen, “Ompyaup,” pël yenëaan? Anutu kopëtapökëër ompyaup.

19 Ni ngön kosangöt epël kat yawiaup. Ni omën mëngkanok. Öngre omp wëwëet kom ëënganok. Ni këkain ëënganok. Ni omën muntaröen kaar manganok. Ni muntarö morök elmëak pitëm omnant wa ëp ëënganok. Ni nim ëlre pepaarë ngön ngar öm.”

20 Pël maan omnamp pi mëëa. “Rë yanuulaup, pipot pout nem kotuukaan ë wai-seimaut.”

21 Pël maan Yesu pi pöpön iteneë piin kent ëën epël ök mëëa. “Kopët nent wia pöt ëëm. Ni së nim omnant menak sumat wak omën omnant wonörö këëpöt wes man. Pël ëën kutömweri omnant kosangöt orö nirëëpnaan. Pël ëak wais nem ënëm elnë.”

22 Pël maan omnamp pi urömere kaar es kësang wieëaup yak këëpöt sak ya utpetaring sa.

23 Yesën Yesu kaip ti ru-uröen iteneë epël ök mëëa. “Omën monere uröm kaö wieëaurö Anutuu wa ngaöök yamë pötak ilapënëak pomp ë yaë.”

24 Pël maan ruurö pit ngön pöt kat wiak yaan sak yaëen kaalak rangk epël mëëa. “Nem ruurö, Anutuu wa ngaöök yanimë pötak yeila pöt omën könöm panëët.”

25 Pol kamel namp yok pangk wap poë koröp korir yamë pöökë kanöök ilapna pöt kengkën. Ën omën monere uröm kësang wieëauröak Anutuu wa ngaöök yamë pötak ilapna pöt könöm panëët.”

26 Pël maan ruurö pit kat wiak yaan panë sak epël mëëa. “Omën ke pilörö Anutuu wa ngaöök yamëautak neilaan ëëpna pöt omën tolëëlöpök wëwë kosangtak öpën?”

27 Maan ruuröen it kos ëë epël mëëa. “Omñaröak pangk naëngan. Pël ëënëëtak Anutu ke nentere nent yaaupök omën ke pilötë kanöt koirëpnaataan poprak naëpan.”

28 Pita pi ngön pöt kat wiak Yesuun epël mëëa. “Kat wi. Ten omnant pout sëp wesak nim ënëm elniaut.”

29 Maan Yesuuk epël mëëa. “Ne yaap niamaan. Namp pi kaare yang, sasre nan, ëlre pep, koröngre ru, ëmre ya pöt nemëënre nem ngön ompyau-
taan yak sëp wasëpna pöp

30 pi omën kangut kësang pan öpnaap. E yangerak wë

kaare yang, sasre nan, ëlre pep, koröngre ru, ëmre ya omën pipot kööre tokë rangk orö morëëpnaat. Pël ëak wë ënëmak akun kaöaöök wëwë kosangët öpnaap.

31 Pël ëak pöt wetëëröakaan selap ënëm rapnaat. Ën ënëmaröakaan selap wetë rapnaat.”

Yesuuk pim wel wiipna ngönte ök maan akun nentepar nent ëa

(*Matiu 20:17-19; Luk 18:31-34*)

32 Pël mëak kan yesem Yesuuk wet rëak Yerusalemë kanöököl yesën sa. Pël yeem pöl ko wesak yesën pit yaan sa. Pël ëak ënëm imaurekaan kas kön wial sa. Pël yaëen pim ru 12 pöröen pëlëer wa top elmëak omnant pim naë orööpnaatön war wesak epël ök mëëa.

33 “Kat wieë. Tiar peene Yerusalem kakë yewais. Pörek sëen Omën Këëp ne omnaröak kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröa naë neulëen pit ngön yaatak ne wel wiimëak neak ngönën köpëlöröa naë wes nemëen

34 pitök ökre was neak waasöp ngës nenak pës nemöak këra yetaprak nemöön wel wiak akun nentepar nent won sëen kaalak wal ëëmaap.”

Semsre Son piarpim kaö sak öpënëak kimang mëëauta ngönte

(*Matiu 20:20-28*)

35 Sepetii ruaar, Semsre Son, piarip Yesuu naë së epël

mëëa. “Rë yanuulaup, tenip omën nenten kimang niaan nimpëak kent kön yawi.”

³⁶ Maan, “Tol elniimëak yak?” mëak pëel mëëa.

³⁷ Pël maan piarip epël mëëa. “Ni kat wiin wë ënëmak nim weëre kosang ierre kasiröök tenip nim kopirarë, namp yaapkëël namp katnëël, wel aisëëë ngarangk öpenaat.”

³⁸ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Arpim yenëak pöta songönte arip köpël wë. Ne kelöntak i kakam yaaut yen pöl këlangön kësang kat wiimaap. Pöt arip pangk ëënëëwaar ma? Ën omnaröak i yanimë pöl këlangön kësang kat newiipnaap. Pöt arip pangk ëënëëwaar ma?”

³⁹ Maan epël mëëa. “Yok pangk pël ëënaawaar.” Maan Yesuuk epël mëëa. “Nem i kakam numa pöt arip yaap nënëëwaar. Ën i nemëëpna pöt yaap pël ëënëëwaar.

⁴⁰ Pël ëënëëtak nem kopirarë yaapkëëlaan katnëël wel aisapnaata ngönte nook naëngan. Pël ëëpënëak yaö mëëauröakëër wel aisapnaat.”

⁴¹ Pël yaëën ru munt 10 pörö kat wiak Semsre Son piaripön kön wiin utpet ëa.

⁴² Pël yaëën Yesuuk wa top elmëak epël ök mëëa. “Yang nantë omp akörö pitëm omnarö nga ëak ngarangk yaalmë. Pël yeem pitëm ikanöök ngarangk narö moulmëën pitta tapël omnarö ngarangk yaalmë.

⁴³ Arim naë pël orööpan.

Arëkaan namp kaö sak öpënëak pöt ar pouröa inëën elniip.

⁴⁴ Ën arëkaan namp arim wotöök sëpënëak pöt pi kot panë sak ar pouröa inëën panë elniip.

⁴⁵ Pi nem yeë epël ëëp. Omën Këëp ne arök inëën elnëënëak neiraan. Nemtok inëën yaat mënak omën pouröa kangiiir nem wëwëet këëpöt wes nimpëak irëaup.”

Yesuuk Yeriko kak omën namp it nga mowesa

(Matiu 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ Yesure ruurö kak së oröak ka pö il wesak yesën pitëm ënëm omën kësang sa. Pël yaëën omën il tëa omnant won namp kan ëöök wel aisëak wëa, yapinte Patimias Timiasë ruup,

⁴⁷ puuk, “Yesu Nasaret kakaanëp yes,” yemaan kat wiak ngës rëak ngön ë olëak epël mëëa. “Yesu Tewitë ëap, ni neen yaköm kön newi.”

⁴⁸ Pël yemaan omnaröak leng ëëpën mëak nga yemaan pi kat nemowiin ke urak kaalak ngön ëak epël mëëa. “Ni Tewitë ëapök neen yaköm kön newi.”

⁴⁹ Ngön yemaan Yesu kat wiak kamtaöök leng ëak tauëë epël mëëa. “Maan waisëp.” Pël maan omnaröak it il tëaupön epël mëëa. “Ngön yeniaarek kosang sak wal ëak wais.”

⁵⁰ Pël maan pi ngön pöt kat wiak tapëtakëër pim kelte er olëak wal ëak Yesuu naë sa.

⁵¹ Së oröön epël mëak pëël mëëa. “Tol elniimëak yaan?” Maan it il tëaupök epël mëëa. “Aköp, ni aan ne it nga sum.”

⁵² Maan Yesuuk epël ök mëëa. “Nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesënrek së.” Pël yemaan tapëtakëer itöörar nga sëen Yesuu ënëm sa.

11

Yesu pi pol tongkiipök Yerusalem kak së oröa
(*Matiu 21:1-11; Luk 19:28-40; Son 12:12-19*)

¹ Pörekaan yesem Yerusalem kak temanöm wesak Olip rosiraöök Petepasiire Petani ka pöteparë së oröak Yesuuk ru naar wes mëak

² epël mëëa. “Arip ka ëngköök së oröak tapëtakëer itaangkën pol tongki ru namp omnaröa wel naisaanëp wii ngan ë ulmëen öpna pipop wilak mësak waisën.

³ Yawilën omën nampök aripön, ‘Oröp ëënëak yeë?’ pël yeniaan pöt epël man. ‘Aköpök epopön ya. Teënt kaalak wes mëen waisëpnaat.’”

⁴ Pël maan ruar piarip së pol tongki ruup ka kanrak temanöm wii të ulmëen wëen kojrak wila.

⁵ Yawilën omën pörek wëauröak itenak epël mëëa “Aë, arip tol ëënëak yawil?”

⁶ Pël yemaan Yesuu ngön mëëa pöt ök maan kat wia.

⁷ Pël ëën Yesuu naë mësak së pitëm ulpëenörö përeäk rangk wiin Yesu wel aisëa.

⁸ Pël ëën omën selap pitëm ulpëenöt përeäk kamtaöök

mourö yesën naröak ya lupöök së kewisat ilak këemre kewis elmë sa.

⁹ Pël ëäk omën selap, narö wetëere narö ënëm, pël yeem ngön ëäk epël maö sa.

“Yowe.

Aköpë këm ngöntak yewais epopön yaya mepa.

¹⁰ Tiarim ëap Tewit pim wa ngaöök mëa pöta ököt orööpënëak yaë.

Pötaan ërëpsawi ëëpa.

Anutu ngaarëk wëaup, yowe.”

¹¹ Pël elmë Yerusalem kak së oröak Yesu pi ngönën tup kaöeta kakaati së ilëak omnant itenak ëwat sak yanget wiap yoolaan pim ru 12 pörö kojrak Petani kakë sa.

Yesuuk kemmentën nga maan umön rëa
(*Matiu 21:18-19*)

¹² Ëlpamök Petani kakaan wal ëäk yesem Yesu këen elmëa.

¹³ Pël ëën kamaarekaan itaangkën kem nement ëp wileëa. Pël ëën uta wesak naë së ap wesa. Ulöp yauta akunet temanöm nasën yak ëpöt pëen wëa.

¹⁴ Pël ëën itenak epël mëëa. “Niikaan ulöpörö ütön omnarö kaalak nanën panë ëëpnaat.” Pël yemaan ngön pöt pim ruurö kat wia.

Yesuuk ngönën tup kaöeten muumöngk mëëa

(*Matiu 21:12-17; Luk 19:45-48; Son 2:13-22*)

¹⁵ Pël ëäk Yerusalem kak së oröak Yesu pi ngönën tup kaöeta kakaati së itaangkën omnarö omnant ngawi yeem wëen itenak pit waö ë momëak omën mon

ngawingawi yaauröa urötere omën int ekörö menak sum yewauröa uröt kaip ti moolëa.

16 Pël elmëak ngönën tup kaöetak omën ke pilöt wak sëpanëak nga mëëa.

17 Pël elmëak epël mëëa. "Ngönën pepeweri Anutuuk epël ëa. 'Nem tup pipten yang ël epotë omnaröa kimang yenëa kaat pël apnaat.' Ar pipël yaëën këkain yaauröa kaata ök yes."

18 Pël yaëën kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit itenak, "Tol ëak mëngkën won sëpën?" pël mëak neneren mëëa. Pël ëak, "Omën pourö pim ngönëntaan yaan sak yaaurö," pël mëak kas ëën sëp wesa.

19 Pël ëak wiap kan Yesure ruurö pit ka kësangö sëp wesak sa.

*Kemmenti umön rëauta songönte ök mëëa
(Matiu 21:20-22)*

20 Ëlpamök kemmenti wëa pörek kaalak së itaangkën këra pöment umön rëak wëa, misënötëaan ëpötë pout.

21 Pël ëën Pita itenak ngön mëëa pöt kön wiak epël mëëa. "Aköp itan. Këra kem nim umön rapëneak mëan pöment umön rëak wëëp."

22 Pël maan Yesuuk epël mëëa. "Ar Anutuun kön wi kosang weseim ön.

23 Ne yaap niamaan. Nampök tomön epöön, 'Tiak i kaöökël së orö,' pël yamëem kön selap ëak yok pangk pël ëëpën ma won pël kön nawiin pim ök mëëa pöt kë orööpnaat

pël kön wi kosang wasëpna pöt kë orööpnaat.

24 Pötaanök ök niamaan. Ar omën nentaan kön wiak Anutuun kimang manë pöt, 'Yok wa,' pël weseë kön kosang yawiin orö nirëëpnaat.

25 Kimang manëak omën nampë saunat arim naë wiaan pöt won wes moolan. Pël yaëën arim Pep kutömweri wë pöpök arimot tapël ent ë nuulapnaat.

26 [Ën ar omnaröa saunat won wes nemoolan ëënë pöt Pep kutömweri wë pöpök arimot nemoolaan ëëpnaat.]

Yesure wotöökörö neneren morök elmëa

(Matiu 21:23-27; Luk 20:1-8)

27 Yesure ruurö pit kaalak Yerusalem kak së oröak Yesu ngönën tup kaöeta kakaati së wëën kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö pit pim naë së oröak

28 epël mëak pëël mëëa. "Nim eprek ë yaën pipot talëpë këm ngöntak ëeimën? Talëpök pël ëëm niia?"

29 Maan Yesuuk kaalak epël mëëa. "Ne ngön kopët nent pëël niamaan. Ar këët ök neaan pöt ne talëpë këmtak omnant yeëan pöt niamaan.

30 Sonë i mëeima pöt talëpök maan eima? Anutuuk ma pimtök kön wiak eima? Aan kat wiim."

31 Pël maan pitëmënt neneren epël mëëa. "Tiar tol mapen? 'Anutuuk,' pël mapenaatep pi epël niepan. 'Tol ëënak Sonë ngönten kön wi kosang newasën yeë?'

32 Ën, 'Son pimtök,' pël mapenaatak pöteta omën pourö Sonön tektek ngön yaaö omën këep pël yamëëa pötaan kas ëa."

33 Pël mëak Yesuun kangiiir epël mëëa. "Ten köpël," maan Yesuuk epël mëëa. "Nookta ne talëpë këmtak yeëan pöt ök neniangan."

12

Wain ya ngarangk ut-petaröa watepang ngönte

(Matiu 21:33-46; Luk 20:9-19)

1 Yesu pi watepang ngönöt apënëak ngës rëak nent epël mëëa. "Omën namp wain ya newer ngëntak ëm ök rëak wain ulöpörö wamp olapna yang öngöpö tëak ngarangk ëëpna ka wali nent ök rëa. Pël ëak ya omnarö ngarangk moulmëak pimënt yang wali nerek së wakaima.

2 Pël ëak wë kë jaaröa akunet temanöm sëën inëen ru namp ulöp narö öpënëak ngarangk moulmëauröa naë wes mëen së oröön

3 tang möak waö elmëen elek kaalak sa.

4 Sëën ya pepapök kaalak inëen ru muntap wes mëen sëen kepönöök möak utpet mowesa.

5 Pël ëen pi kaalak muntap wes mëen së oröön mëna. Pël ëen kaalak muntarö wes mëen së oröön ngarangköröök nga elmëak narö tang möak narö mëna.

6 Pël ëen pimtë ru ulöpöpök kopëtap pimënting wëaup pim ngönte ngaarëk öpnaat wesak wes mëa.

7 Pël ëen ngarangkörö piin itenak pitëmënt neneren epël mëëa. 'Omën epöp pim pepapë mor kolut pout öpnaap. Pötaanök mëmpa. Pël ëen yaat tiarimëen sëpnaan.'

8 Pël mëak mënak pim sokur ya lupöökaan wilëngkëël moolëa."

9 Pël mëak Yesuuk epël mëëa. "Yaaweri pepapök ngarangkörö tol elmëëpën? Pi oröak ngarangk pörö mënak pim ya lupöök ngarangk ompyaö narö moulmëëpnaat.

10 Ngönën pepeweri ngön epël wia pöt sangk kelak kat nawiin yaauro ma?

'Wap omën ka ök yarëauröa wël ë moolëaut

Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewesir.

11 Anutu pimtök pël yaalmëen itaangkën ompyaö panë yaë."

12 Yesu pi pël maan wotöökörö pit watepang ngön pöt kat wiak pi pitëmëen ko wesak ya pël wesak wali öpënëak kön wia. Pël ëautak omnaröen kas ëen sëp wesak sa.

Yesuun takis yemengkautaan morök elmëa

(Matiu 22:15-22; Luk 20:20-26)

13 Yuta omën wotöököröök Parisiire Erotë omën narö Yesuun morök elmëëpënëak wes mëa.

14 Pël ëen pit Yesu naë së oröak epël mëëa. "Rë yanuulaup, ten nim songönte ëwat wë. Ni ngön kaar naën, yaap panëët yaaup. Ni

isaare irëa pouröen omnant möongkraar kangk naalmëen yaaup, omën ompyaut pëen Anutuuk ök niaut omën pourö yaap wesak rë yanuulaup. Pötaanök ni aan kat wiin. Sisa takis monat yemangk pöt pangk yeë ma won?

15 Sisa pöp takis mampen ma Anutu pimënt mampen?" Pël yemaan Yesu pi pitëm morök yaalmëa pöten itenak epël mëëa. "Ar tol ëënak morök yaalnë? Mon kël nent neneë."

16 Pël maan nent mangkën pëël mëëa. "Könre yapin epot talëpëët?" Maan pit epël mëëa. "Sisaëët."

17 Pël maan puuk epël mëëa. "Sisaën yaö ëa pipot Sisa mampun. Ën Anutuun yaö ëa pipot Anutu mampun." Pël maan pit yaan sa.

Weletakaan wal yaauta ngönte

(*Matiu 22:23-33; Luk 20:27-40*)

18 Pit yesën Satusi ngönën omën narö Yesuu naë sa. Pit weletakaan wal yaaö pöt won wia pël yaaurö. Pit së oröak epël mëak pëël mëëa.

19 "Rë yanuulaup, Moses pi tiarimëën ngön kosang nent epël retëng ëaap. 'Omën namp öng wak ru won wë wel wiin pöt pim nangapök kaalak öng pöp wak wë rungaap oröön pöt pim nanëpë yaö sëpnaat.'

20 Pël ëën omën nanang narö 7 ëak wakaima. Pël ëaurö nanëp öng namp wak ru won wë wel wia.

21 Pël ëën nang pim rakëp öng tapöp wak ru won wë wel

wia. Pël ëën ënëmak nang 3 pöpök öng tapöp wak ru won tapël wë wel wia.

22 Pël ëaap omën 7 eporö pit öng kopët tapöp wak ru won wë wel wiin ënëmak pitëm öng kapidëpta tapël wel wia.

23 Pötaanök omën 7 piporö öng kopët tapöp wauröep wë wal ëëpna akunaöök talëpë öng sëpën?"

24 Pël maan Yesuuk pitën epël mëëa. "Ar ngönënre Anutu weëre kosangöön ëngk ma e weseë irikor ngön yak.

25 Weletakaan wal ëënë akunaöök ar omnarö öngre omp naëngan. Kutöm en-selöröa ök tek önëëro.

26 Ën weletakaan wal yaauta ngön pöt, Moses pi këra kotumentëk es wëlëng yokotön itenak sëën Anutuu ngön ök mëëa pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? Ngön pöt epët. 'Ne, Apramre Aisakre Yakop pitëm Anutu.'

27 Anutu pi wel wiauröaap won, öp wëauröa Anutu. Ar irikor ngön yak."

Yesuun ngön kosang kaöeten pëël mëëa

(*Matiu 22:34-40; Luk 10:25-28*)

28 Pit Yesuring neneren ngön kaip tiktik maim wëën ngön kosangötë ngarangk namp naë së kat wiin Yesu pi këëkë wesak kaip ti yemaan kat wiak epël mëak pëël mëëa. "Ngön kosang taltak kaöet?"

29 Maan Yesuuk epël mëëa. "Ngön kosang kaöet epël wia. 'Israel omnarö, ar kat wieë. Anutu tiarim Aköp, pi kopëtap Omp Ak Këëp.

30 Pötaan nim lupmerre könöpre kön yawiautere weëre kosang pipot nem Omp Ak, Anutuun muumöngk wasën wiaap.'

31 Pöta kar nent epël wia. 'Nimtëen lup sant yaën tapël nim karipön elmëem.' Ngön kosang piptepar kaöetepar, muntat il yewas."

32 Pël maan ngön kosangötë ngarangkëpök epël ök mëëa. "Rë yanuulaup, ni ngönte aan kat wiin kë panë yes. Anutu pi yaap Omp Ak kë kopëtap. Pim ök namp naön.

33 Pël ëak piin lupre kön yawiaare weëre kosangöt muumöngk pëel elmëëre ën nimtëen yaën tapël nim karipëen lup sant elmëëmëet piptak Anutuun kiri ke nentere nent ar yaaö pöt il yewas."

34 Pël maan Yesu kat wiin omnamp kön tektekring yemaan kat wiak epël mëëa. "Ni Anutuu wa ngaöök nimëëpna pöta temanöm yesën." Pël maan akun pötak omnarö Yesuun pëel mapnaaten kas ëën sëp wesa.

Yesu pimtök Kristoon pëel mëëa
(*Matiu 22:41-46; Luk 20:41-44*)

35 Yesu pi ngönën tup kaöetak ngönën ök yamëem epël mëak pëel mëëa. "Ngön kosangötë ngarangkörö pit tol ëënak Kristo pi Tewitë ëap pël aim?"

36 Ngëëngk Pulöök Tewitën maan epël ëa. 'Anutu puuk nem Aköpön epël yema.

"Ni wais nem yaapkëetak öm. Pël ëaan nimëen kööre tok yaaö piporö nook nim weëre kosangöökë karök moulmëëmaat."'

37 Tewit pimtök piin, 'Nem Aköp,' pël mëëaupök tol ëënak Tewitë ëap pël yaë?" Pël yemaan omën ngönën tup kaöetak wëaurö kat wiin misëng pan ëa.

Yesuuk ngön kosangötë ngarangköröaan pëpanöm mëëa
(*Matiu 23:1-36; Luk 11:37-54; 20:45-47*)

38 Yesu pi ngön ök maö yesem yal menak epël mëëa. "Ar ngön kosangötë ngarangköröa utpetatön ngarangk këëkë ëën. Pit ulpëen waliit mëak wa topöök omnarö koirak ërëpsawi ngön mapnaaten kent yaauro.

39 Pël ëak ngönën tupötëere këëre imën akunatë itëkëël omën kaöaröa urötë wel aisapnaaten kent yaauro.

40 Pit pël yeem öng kapiröröa omnant pout pitëmëen weimeë morök elmëak omnarök pitën kön wiin isëpënëak Anutuun kimang wali yamëëaurö. Omën ke pilörö pit kangiir akunetak könöm kësangöt koirëpnaat."

Öng kapir omnant wonöpë ngönte

(*Luk 21:1-4*)

41 Yesu pi ngönën tupta kakaati mon yawia urta ngësgësöök wel aisëë ite-naan omnarö mon yawia. Pël yaëen omën mon kësang

wieëa selap sê mon kêsangöt wia.

⁴² Pêl yaëen öng kapir omnant won namp pi mon kot köp möa nentepar wia.

⁴³ Pêl yaëen Yesuuk pim ruuröen ngön mëak epêl ök mëëa. “Öng kapir omnant won epopê mon yawi eptak omên muntaröaat il yewas.

⁴⁴ Omên monaringörö pit êlöt wiaan kopêtetepar yawi. Ên öng kapir epop pi omnant wonöpök pim wieëaut wiak won pan wesak wê.”

13

Yesu pi ngönên tup kaöet utpet sêpnaata ngönte ök mëëa

(Matiu 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Yesu ngönên tuptakaan oröak yesên pim ru nampök epêl ök mëëa. “Elei, ru yanuu-laup itan. Ngönên tup epêt kël kosangötök taë panê wesak ök rêaap. Ompyaö pan.”

² Maan Yesuuk epêl mëëa. “Peene itaangkên kêsangpel ök rêaan itenak yaan pippel epêl wi naöpan. Ênëmak ngaaröak wais tup epêt tööl olaan kël naö naöökê rangk wi naöpan, utpet panê sêpnaat.”

Kêlangön akunet orööpnaata ngönte

(Matiu 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ Ngönên tup pöt nal komuntakêl wiaan Yesu Olip tomök sê wëen Pitaare Sems, Sonre Entru pit sê Yesuun pëentak epêl mëak pëël mëëa.

⁴ “Omên nim yaan pöt akun taltak orööpên? Akun pöt

temanön yesên oröpöt oröön ten itenak êwat sên?”

⁵ Pêl maan Yesuuk ngês rëak epêl mëëa. “Ar omnaröak lupöt wa irikor elni-ipanëen këekê ngarangk êën.

⁶ Naröak wais nem yapin-takêl, ‘Ne Kristo,’ pêl niak omên selap pitêm lup wa irikor elmëepnaat.

⁷ Ar nga yapinte kat wiak kas ëengan. Akun kaöaö ngolöp yaëen omên pipot wet rëak orööpnaat.

⁸ Omên kur nementëkaanöröak kur nementekêl nga ëepnaat.

Ên yang omp ak nampê omnaröak munt nampê omnaröaan nga ëepnaat. Pêl yaëen moupötta tapêl we naöökêl sê möak naöökêl pêl ëepnaat. Pêl yaëen kaömp ngöntök kêsangpel orööpnaat. Pipot öng nampê ru wilëpënëak lel yailên këlängön kat yawi pöta ök ëepnaat.

⁹ “Ar omnaröen ngarangk këekê êën. Pit ar kaöaröa naë niulëen pitök maan ngönên tupötê pês nimööpnaat pötaanök. Ar nem ruurö pêl weseë pitök ar yang ngarangkre omên omp ak naröa naë ngön yaatak niulëepnaat. Pêl êën pitêm ëöetak nem ngönte tekeri wesak manëët.

¹⁰ Akun pöt teënt pet nairpan. Wet rëak ngön ompyaut yang êl epotê pangk ê pet irëpënëak êaut.

¹¹ Pötaanök ngön yaatak yanuulëen ngön tol nant man pêl êak kön selap ëenganok. Akun pötak Anutuuk arim

lupötë anëët ök niapna pipot an. Pël eën anë pöt arim ngönöt pël naëpan, Ngëëngk Pulöökë ngönöt pël eëpnaat.

12 Omën naar nanëpök nangapëën kup mowiin mëmpnaat. Pepapökta ru-upëën kup mowiin mëmpnaat. Ën koröngre ruuröak ëlre pepaarëën kup mowiin mëmpnaat.

13 Ar nem ru sak wë pötaan omën pourö ya sangën eën kööre tok elniipnaat. Pël eëpnaatak omën weë sak wëak wel wiipnaarö Anutuuk kama öpnaat.”

Omën utpet panëët omnant utpet yewesauta ngönte

(*Matiu 24:15-28; Luk 21:20-24*)

14 “Ënëmak omën utpet panëët omnant utpet yewesaut wiaapanëak nga ëaurek wiaan itaampunëët.” (Ar ngön epët sangk kelënëerö pöten këekë kön wiaan.) “Pël yaëën Yutia yangerak wëaurö kas rosiraökël sën.

15 Pël yeem ka tomök öpnaapök kaata kakaati së omnant öpan.

16 Ën yaak öpnaapta kak së ulpëenre omnant öpan.

17 Elei, akun pötak ru kepringre ru kapa yemenauro tol eëpën?

18 Ar omën kas yaaö pipot kopi akunetak orööpanëën Anutuun kimang man. Akun pötak ar yok pangk kas nasëngan pötaanök.

19 Akun pötak këlangön kaö panë kat wiinëët. Ke pil nent Anutuu kutömre yang

ket ëaurekaan yewaisem e wë eptak naaröön ëaut. Ënëmeta naaröön eëpnaat.

20 Aköp pi akun pöt mënt wasëpënëak kön wia. Pi pël naën ëa talte omën pourö kö sën. Omën yaö wesauröaan akun pipët mënt wasëpnaat.

21-22 Akun pötak kaar omën selap oröak naröak pitëmtën, ‘Ne Kristo,’ pël yaan naröak, ‘Ne tektek ngön yaaö omnamp,’ pël niaapnaat. Pit omnarö morök elniin pitëm ënëm eëneak retëng weëre kosangringöt eëpnaat. Yaap, pit omën Anutuu yaö wesauröeta morök elniak pël eëpnaat. Pötaanök nampök, ‘Kristo e oröak wë,’ pël yeniaan nampök, ‘Kristo ëngkrek oröak wë,’ pël yeniaan pöt kat mowiingan.

23 Ne omën pöt naaröön wiaan ök yeniak. Pötaanök ënëmak jaaröön ëngk ma e wasnganak.”

Omën Këepë orööpnaata ngönte

(*Matiu 24:29-31; Luk 21:25-28*)

24 “Akun pötak omnarö këlangön kat wi pet yairën këtëp rök ulöpnaat. Pël eën ngoonöpta ngaap yesën

25 ariat kutömweriaan tiak yengentiin kutömweri omën weëre kosangringöt këlok sëpnaat.

26 Pël yaëën Omën Këep ne weëre kosangre iere kasir nemotring kutöm kepilötë jaaröön itaampnaat.

27 Pël eën nem enselörö wes mëën së nem omën yaö wesaurö yang we naöökkan

naöök, oorekaan öngkrek, kutömre yang kauteparëëlaan wa top elmëepnen ëa.”

Këra wasmentë ngönte

(*Matiu 24:32-35; Luk 21:29-33*)

28 “Ar këra wasmentë yaë pöten kön wieë. Këra pöment ëp kerë sak wil yewatën itenak kopi akunet temanöm yes pël yewas.

29 Pöta ök omën yeniak epot yaaröön itenak pöt, ‘Pim waisëpna akunet temanöm sëen waisëpënëak yaë,’ pël wasënëët.

30 Ne yaap niamaan. Omën e wë epörö wel wi won nasën wiaan omën yeniak epot orööpnaat.

31 Kutömre yang eptepar won sëpnaatepar. Ën nem ngön epët won nasëpan.”

Omën Këepë akunet köpël wë pöta ngönte

(*Matiu 24:36-44; Luk 17:26-30, 34-36*)

32 “Omnarö ar omën pötë orööpna akun kë panëëten ëwat naön. Ën ensel kutömweri wëauröere Anutuu Ruup neenta ëwat naön. Pep pimtökëer ëwat wë.

33 Ar nem waisuma akuneten köpël wë. Pötaan ngarangk ëak ngaire wa kom ëeim ön.

34 Omën namp ka wauret wiaan yang wali nerek sëpënëak pim inëënörö ngarangk moulmëak neenem ya ngönöt mëak kaata ngarangkëp ngai ëëpënëak mapnaat.

35 Pöta ök arimtë wëwëat ngarangk këëkë ëeim ön.

Ka pepap pi wiap kanök ma röök lupöök ma rökre ëlpamën yaëën ma wangam kanök orööpën pöten köpël wë pötaan ngarangk ëeim ön.

36 Ar om ka ureim wëen teënt wais oröön yaan sënganëën.

37 Ngön epët ar omën pouröen ök yeniak. Ngarangk këëkë ëeim ön.”

14

Yesu mëmpënëak kup wia

(*Matiu 26:1-5; Luk 22:1-2; Son 11:45-53*)

1 Kaömp yis namëënöt yenaare Anutuu mait elmëa akunetepar temanöm sëpënëak yaëën kët nentepar wiaan kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö Yesu ëlëep wak mëmpënëak ngön ë kopëta wesa.

2 Pël yeem epël mëëa. “Omnarö pit tiarring nga elpanok akun kësangtak pël naëngan.”

Öng nampök Yesu i köp nga kampët lë momëa

(*Matiu 26:6-13; Son 12:1-8*)

3 Yesu pi Petani kak Saimon kësë ëaup pim kaatak së ilëak wëa. Pël ëak kaömp yenem wëen öng nampök i köp nga kamp ompyaö sum kësangring nent kep ompyautaring wak së rëak kepönök pout lë momëa.

4 Pël yaalmëën omën pörek wëauröakaan naröak neneren këëpöt ngön epël mëëa. “Omën sum kësangringët oröp ëën utpet yewas?”

5 I kamp ompyaö piptak mon 300 kina il wesak koirën omën omnant wonörö

mangkën pangk eëpnaatep.” Pël mëak öng pöpön ngön kosang mëëa.

6 Pël yemaan Yesuuk epël mëëa. “Pël mangan. Ar tol eënak maan pi ya këlangön kön yawi. Pi neen ompyaö pan yaalnë.

7 Omnant wonörö pit akun wali arring wëen sant elmëënëak pöt yok pangk pël elmëënëët. Ne pöt, arim naë akun wali naön eëmaap.

8 Öngöp pi pim elnëepnaal yaalnë. Ne teënt wel wiin yang kel neweerëpnaat. Pötaan tiarim yeë pöl nem koröpöön kan yaö yaalmë.

9 Ne yaap niamaan. Ngön ompyaut yang ëlötë aö sëen pangk eëpnaal öng epopë nem koröpöön kan yaö yaalmë epta ngönteta aö sëen pangk eëpnaat.”

Yutasök Yesuun kup mowiipënëak mëëa

(*Matiu 26:14-16; Luk 22:3-6*)

10 Akun pötak Yesu ru 12 pöröakaan namp yapinte Yutas Keriot kakaanëp puuk kiri ar yaaö kaöaröa naë së piin kup mowiipënëak war wesak ök mëëa.

11 Pël eën pit kat wiak ya kë sak sum mampënëak mëëa. Pël maan pi Yesuun kup mowiipënëak kan ap weseima.

Yesure ruurö mait kaömp na

(*Matiu 26:17-25; Luk 22:7-14, 21-23; Son 13:21-30*)

12 Kaömp peret yis namëënöt yena akun ngëngktak Anutuu mait

elmëautaan kiri sëpsëporö yamöa akunet temanöm yesën Yesuu ruuröak piin epël mëak pël mëëa. “Ka taltak së Anutuu mait elmëa akunetak kaömp nëmpenaat ar ëak kopëta wasënëak kent kön yawiin?”

13 Pël maan ru naarën epël mëak wes mëa. “Arip kak së oröak omën namp i kepit wak wëen koirak pöt pim ënëm sën.

14 Pël ëak kaatak yeilaan pöt ilëak ka pepapön epël ök man. ‘Rë yanuulaupök, “Nem ruuröaring ka taltak Anutuu mait elmëauten kön wiinaan kaömp nën,” pël ya, pël man.

15 Pël ök maan ka kaö ngaarëk nent urre korumön ëak ompyaö wesauten pet elniin pötak tiarimëen kaömp ar ëak kopëta wasën.”

16 Pël maan ruaar kak së oröak mëëaul ëak mait kaömpöt ar ëak kopëta wesa.

17 Wiap kan Yesu pi ru 12 pöröaring ka pötak së ilëa.

18 Pël ëak kaömp yenem Yesuuk epël ök mëëa. “Ne yaap niamaan. Arëkaan nampök neen kup mowiipnaat. Neering kaömp yenem wë eporö arëkaan.”

19 Maan ruurö pit ngës rëak pöppöp epël mëak pël mëëa. “Aköp, nook ma?” “Aköp, nook ma?” pël maö sa.

20 Pël maan mëëa. “Ru 12 arëkaan namp neering kaömp peret iistak wariak mangkën yen epopök.

21 Omën Këep ne ngönëntak nemëen ëa kan pöök së wel wiimaap. Ën nemëen kup

mowiipna pöp, elei, kangut kësang pan öpnaap. Pim ëlöpök nawilën ëanëen ompyaö ëan tapön.”

Kë mena

(*Matiu 26:26-30; Luk 22:14-20; 1 Korin 11:23-25*)

²² Pit kaömp yenem Yesuuk kaömp nent wak Anutuun yowe mëak pel menak epël mëea. “Epët nem mësëpëtak wa neë.”

²³ Pël mëak wain kelön nent wak Anutuun yowe mëak mangkën pourö na.

²⁴ Yenën mëea. “Epët nem iit. Arimëen il yoolaan Anutuuk sulöp ngolöpët taë yewas.

²⁵ Ne yaap niamaan. Yangerak eprek wain iit peene nëen pet yair. Arring kaalak nanën wë ënëmak akun kaöaöök Anutuun naë wain i maim nent nëmpenen ëa.”

Yesu pi Pitaë yak mowasëpnaaten ök mëea

(*Matiu 26:31-35; Luk 22:31-34; Son 13:36-38*)

²⁶ Pit kaömp na pet irak ngönën tan nent mëak kakaan oröak Olip tomökël sa.

²⁷ Kan kourak yesem Yesuuk epël mëea. “Peene eptak ar pourö ne sëp newesak kas sënëët. Arim pël ëënë pöt ngönëntak ngön nent epël wia. ‘Ne sëpsëp ngarangkëp mëngkën sëpsëpörö repak sëpnaat.’

²⁸ Ne yaap wel wiin weletakaan wal ë neulëen wet réak Kalili yangerak së wëen ar ënëm waisënëët.”

²⁹ Pël maan Pitaak epël mëea. “Eporö sëp niwesak

kas sëpën koröp. Ne pöt, pël naengan pan.”

³⁰ Pël maan Yesuuk epël mëea. “Ne yaap niamaan. Peene rök eptak kokor ngön nentepar naën wiaan ni akun nentepar nent yak newasumëët.”

³¹ Maan Pitaak epël mëea. “Nimënt yanimëngkem ne nempënëak yaan pöteta yak naniwasën ëëmaap.” Maan ru pim karurö kaamök ëak tapël mëea.

Yesu pi Kesemani ngësöök Anutuun ök mëea

(*Matiu 26:36-46; Luk 22:39-46*)

³² Pörekaan yesem yang lup nenta yapinte Kesemani pörek së oröak Yesuuk ruröen epël mëea. “Ar eprek wëen ne ëngkrek së Anutuun kimang memaan.”

³³ Pël mëak Pitaare Semsre Sonringörö koirak sa. Yesem ngës réak ya këlangön kön wiak ya ngës pan ëa.

³⁴ Pël yeem epël mëea. “Ne ya këlangön panë yeem wel wiima yangap yaë. Pötaanök kosang newesak neering itiit öpa.”

³⁵ Pël mëak kot nent ëngkël së ë kosaö yangerak wesirak këlangön akunet Pepapök kat wiin pël naën ëëpnaat ëen pöt mop mowiipënëak kimang mëea.

³⁶ Pël yeem epël mëea. “Pep ni omnant poprak naën yaaup. Pötaanök ni kön wiin pangk ëen pöt këlangön nem naë orööpënëak yaë epot mop wasum. Nem könöök won, nim könökë wiaul ëëm.”

37 Pël më pet irak kaalak sê itaangkên ka uraan Pitaan epël mëëa. “Saimon, ni tol ëënak ka uraan? Kot nent neering itiit naöngan ma?”

38 Moröktak wiap sënganëën lup itiit wë Anutuun kimang maë. Arim lupöt kengkên yeëetak koröpöt könöm yaalni.”

39 Pël mëak kaalak sê kimang mëëa tapët kaalak mëëa.

40 Kimang më pet irak kaalak sê itaangkên ka ureëa. Pit ka urakaim olëak wal ëën pangk naën ëën ngön nent nemaan ëa.

41 Pël ëën kaalak sê kimang mëak waisën akun nentepar nent sëën epël mëëa. “Ar om ka könkön ureim wë ma? Peene epët nemëën kup mowiipna akunet temanöm yes. Omën Këëp nemëën kup mowiak omën utpetaröa moresi neulëëpnaat.

42 Wal ëën sëpa. Omën nemëën kup mowiipnaap e yaarö.”

Yesu wali wa

(Matiu 26:47-56; Luk 22:47-53; Son 18:2-12)

43 Yesu pi pël yamëem wëën pim ru 12 pöröakaan namp yapinte Yutas pöpring omën kësang pan kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö maan inre tang wak sê oröa.

44 Yutas Yesuun kup mowiipna pöp wet rëak pitën epël mëëa. “Ar ëwat sënëën tot numatak pël yaëën tapöp wesak wali wak taintaë wesak wak sën.”

45 Pël mëak pi teëntom Yesuu naë sê, “O Aköp,” pël mëak tot na.

46 Pël yaalmëën itenak wak kosang wesa.

47 Pël yaëën ru piiring wëauröakaan nampök pim öpwer yepatuukaan tëak kiri ar yaaö wotöököpë inëën ru namp möak pim katëëp per olëa.

48 Pël yaëën Yesuuk epël mëëa. “Ar neen ngaap wesak ne wali neönëak inre tang wak yewais ma?”

49 Ne kët ël epotë ngönën tup kaöetak arring wëaup. Pël ëën ar akun pötë neneön ëaurö. Pël ëaap epël yaalnëën ngönën pepeweri nemëën retëng ëa pöt kosang yes.”

50 Pël yemaan pim ruurö sëp mowesak kas sa.

51 Pël yaëën yokot ulwas namp poë koröpö pëën ureëaup pim ënëm yesën

52 wali wëën poë koröpö wil menak kas pöömpö sa.

Yesu kiri yaaö wotöököpë kaatakël mësak sa

(Matiu 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Son 18:13-14, 19-24)

53 Pit Yesu mësak kiri ar yaaö wotöököpë naë sê wëën kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö wa top ëa.

54 Pël ëën Pita pi ënëmënëm sa. Pël ëak kiri ar yaaö wotöököpë ka tomök oröak ëmöökë kakaati sê ilëak pit Yesu tol yaalmë pöt itaampënëak ngai omnaröa tekarak wel aisëak es mor yesa.

55 Pël een kiri ar yaaö kaöaröaere kansol pourö Yesu mëmpnaan omën naröak kaar rëak pim utpet äautön mapënëak ap wesa.

56 Pël yeem omën selap pan pimëen kaar maan pitëm ngön pöt mëngkre mëngk naën äa.

57 Pël yaëen omën naarök kaar epël mëäa.

58 “Ten epël aan kat wiaut. ‘Ne ngëengk tup omën moresök ök rëa epët tööl olëak kët nentepar nent omën moresök ök nerapanë nent ök remaat.’”

59 Pöteta aan mëngkre mëngk naën äa.

60 Pël een kiri ar yaaö wotöököpök pitëm tekarak wal äak Yesuun epël ök mëäa. “Pitëm nimëen ngön ya epëten tol yewasën? Ni kangiir nent naëngan ma?”

61 Pël maan Yesu pi nerek wak nemaan wëen kiri ar yaaö wotöököpök epël mëak pëel mëäa. “Ni Kristo Yaya Yemak pöpë Ruup ma?”

62 Pël maan Yesuuk kangiir epël mëäa. “Nimtë yaan pi tapët. Pötaanök ne niamaan kat wieë. Ènëmak Omën Këep ne Anutu weëre kosangëp pim yaapkëel wel aisëak kutöm kepilötë yewaisën it nengempun sa.”

63 Pël maan kiri ar yaaö wotöököp ya utpet pan een pimtë ulpëenëp keli yoolëem pim omnaröen epël ök mëäa. “Tol een omën munt narö piin ngön mapnaaröen kaalak ap weseim öpen?”

64 Pi Anutu il yemowasem

utpet wesak yaan ar yok kat wia. Ar tol yak?” Pël maan epël mëäa. “Pi utpet yaarek wel wiip.”

65 Pël mëak naröak ngës rëak waasöp ngës menak itöörarë ngep elmëëë möak, “Talëpök yanimö?” pël mëak polisörö mangkën pitök wak möa.

Pitaak Yesuun yak wesa

(Matiu 26:67-75; Luk 22:56-62; Son 18:15-18, 25-27)

66 Pita pi ka tomök ëmööké kakaati wëen kiri ar yaaö wotöököpë inëen koont nampök së

67 itaangkën Pita es mor yesën itenak epël mëäa. “Namp, ni Yesu Nasaret kakaanëpring wëaup.”

68 Pël maan pi yak wesak epël mëäa. “Ne nim yaan pipten ëngk ma e yewas.” Pël mëak ëm kanrak yaaröön kokor ngön äa.

69 Pël een inëen koontup piin itenak kaalak omën naë wëauröen epël mëäa. “Yaap, pitëkaan omën namp epop.”

70 Pël maan pi kaalak yak wesa. Pël äak akun kot nent wë olëak omën pim naë wëauröak epël mëäa. “Ni yaap pitëm toktakaanëp, Kalili omnamp.”

71 Pël yemaan Pita pi kosang panë wesak ngön köntak epël mëäa. “Ne Anutuu ëöetak omën arim yak pipopön köpëlëp.”

72 Pël yemaan kokor ngön aan nentepar äa. Pël een Yesuuk ngön epël mëäa pöt kön wia. Kokor akun nentepar ngön naën wiaan akun nentepar nent yak

newasumëep mëea pöten kön
wiak yaköm ëen ing kaö ëa.

15

*Yesu Pailatë naë wak sa
(Matiu 27:1-2, 11-14; Luk
23:1-5; Son 18:28-38)*

1 Ëlpam walën kiri ar yaaö
kaöaröere ngön kosangötë
ngarangköröere kaöaröere
kansol pourö wa top ëak
Yesuu mëmpnaata ngönte
kosang wesa. Pël ëak wii tëak
narök mësak së Pailatë naë
moulmëa.

2 Pël ëen Pailatök epël mëak
pëel mëea. “Ni Yuta omnaröa
omën omp aköp ma?” Maan
“Yok yaan pi tapët,” pël mëea.

3 Pël yemaan kiri ar yaaö
kaöarö pit ngön kësang panë
kosang wesak ök mëea.

4 Pël yaëen Pailat pi Yesuun
epël mëak pëel mëea. “Pit
nimëen ngön könöm wesak
yaan tol ëënak kat wieëak
nerek naën yaën?”

5 Pël maan Yesu pi ngön
kangut nemaan pan yaëen
Pailat pi yaan sa.

*Pailatök Yesu mëmpënëak
mëea*

*(Matiu 27:15-26; Luk
23:13-25; Son 18:39-19:16)*

6 Krismaki poutë akun
kësang pötak yang ngarangkep
pi omnarök omën namp wii
kaatakaan wes mëepënëak
maan pöt wes më pël yeëa.

7 Akun pötak omën namp
wii kaatak wëa yapinte Para-
pas. Puuk omën muntaröa
wotöök wëak nga yaalem
namp mëna. Pël ëen pötaan
wii kaatak ulmëa.

8 Pël ëen omën selap pit
Pailatë naë së wa rongan ëak
krismaki poutë yaalmëaul
elmëepënëak ök mëea.

9 Pël ëen Pailatök epël ök
mëea. “Yuta omnarö arim
omp aköp mait elmëak wes
nimëemaan. Kat wiin pangk
yaë ma?”

10 Yuta omën kaöarö
Yesuun om pas kaaö kön wieë
wii kaatak moulmëa pöt pi
ëwat wëak pël mëea.

11 Pël maan kiri ar yaaö
kaöarök omnaröen Para-
pas Yesuu urtak wilak wes
mëepnaan mapënëak kék
mëea.

12 Pël yaëen Pailatök kaalak
epël mëak pëel mëea. “Pël ë
kosang yewas pöt arim omp
ak pël yemak pöp tol ëëm?”

13 Maan elek wiak mëea.
“Pi këra yetaprak wel wiip.”

14 Maan epël mëea. “Omën
epop utpet oröp nent ëa?”
Maan rangkrangk ngön ë
olëak epël mëea. “Këra
yetaprak wel wiip.”

15 Pël maan Pailat pi
pitëm kentöt pet irëpnaak
yak Parapas wes mëa. Ën
Yesuun pöt maan pol koröp
wapötringöök momöak këra
yetaprak mööpënëak ngaaröa
ngësë wes momëa.

*Ngaarök Yesuun ökökre
waswas elmëa*

*(Matiu 27:27-31; Son 19:2-
3)*

16 Pël ëen ngaarö pit
Yesu mësak orök së yang
ngarangkepë ka kaö nerak
ulmëak maan nga omën
pourö pim naë wa rongan ëa.

17 Pël äak ngaaröa ulpëen köp möa namp momëak wii öng oröauuk ul ket äa nent kepönöök mowaëa.

18 Pël elmëak rar rë mowesirak epël mëëa. "Yowe, Yuta omnaröa omp aköp."

19 Pël mëak kalaö naööring kepönöök momöak waasöp ngës menak rar rë mowesirak ngëengk yemowesaul ököök elmëa.

20 Ököökre waswas pël elmëak ulpëen köp möaup përeak kaalak pimtëep më moulmëak këra yetaprak mööpënëak mësak sa.

Yesu këra yetaprak möa

(*Matiu 27:32-44; Luk 23:26-43; Son 19:17-27*)

21 Kamtaöök yesem omën namp koira yapinte Saimon, Sairini kakaanëp, Alesantaare Rupas piarpim pepap. Pi yaakaan yewaisën koirak këk maan Yesuu këra yetapër waalën sa.

22 Yesem yang lup nenta yapinta Kolkota, tiarim ngöntak Kepön Kos pötak, së oröa.

23 Pël äak wain iitaring i kön kat yokola nent irikor äak nëmpënëak mangkën kaaö äa.

24 Pël ëën pit këra yetaprak möak pim ulpëenre poë koröpöt narö nant öpënëak ngasamtak wia.

25 Pit këtëp kot nent lup-takël yaaprën 9 kilok pötak möa.

26 Pël äak pim kepön löötak epël retëng äa. "Epop Yuta omnaröa omën omp aköp."

27 Pël äak ngaare këkain omën naar, namp yaapkëël namp katnëël, mö ulmëa.

28 [Pël ëën ngönentak epël äa pöt kë oröa. "Omën utpet yauröa rongantak ulmëaup."]

29 Pël ëën omnarö sak waisak yeem piin sömre ëlakëer kepön keke elmëak epël mëëa. "Aë, ni, 'Anutuu ngëengk tupët tööl olëak kaalak akun nentepar nent ök remaap,' pël ëauppe

30 nimtë koröpö kaamök ëëm. Ni yaap Anutuu Ruup pöt këra yetaprakaan ent äak ira."

31 Pël yemaan kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit tapël ökre was elmëak neneren epël mëëa. "Pi omën muntarö kaamök yaaupök pimtëën poprak yaë.

32 Pi Kristo, Israel omnarö tiarim omën omp aköp pöt këra yetaprakaan ent äak irap. Pël ëën tiar itenak piin kön wi kosang wasëpenaan." Pël yemaan omën ngësgës mö ulmëa pöaarta tapël utpet wesak mëëa.

Yesu wel wia

(*Matiu 27:45-56; Luk 23:44-49; Son 19:28-30*)

33 Këtëp luptak 12 kilok pötak wëen yanget köö olëak wieë së 3 kilok äa.

34 Pël ëën 3 kilok këtëp tingk wesak yengmaan Yesu pi ngön äak epël mëëa. "Eloi, eloi, lama sapaktani?" Pöt tiarim ngöntak epël. "Nem Anutu, nem Anutu, ni tol ëënak ne sëp yenewasën?"

35 Pël yemaan omën pörek taueëaurö pit pöten kat wiak epël mëä. “E kat wieë. Eli-aan merëk yemaap.”

36 Pël yaan omën namp pöömpö së i kaö kel newer wain i som yaautak wariak këkalëp kautak wa tëak Yesu nëmpënëak yemangkem epël mëä. “Kora. Elia pi wais kaamök elmëepën ma won pöten iteempa.”

37 Pël yemaan Yesu pi merëk kaö mëak wel wia.

38 Wel yawiin ngönën tup kaöetak poë koröp kësang ngeröök uteëaumpel oorekaan luptak keliak nempelnempel ëa.

39 Pël ëën ngaaröa wotöököp Yesu pim koëel tau wëaup pi itaangkën Yesu wel wiin epël ëa. “Omën epop yaap Anutuu Ruup.”

40 Yesu yamöön öng Kalili yangerakaan pim ënëm yesem kaömpre omnant kaamök elmë ima pörö kamaarek wë iteneëa. Öng pël ëa pöröakaan narö eporö. Maria Matala kakaanëpre Maria muntap Sems kotupre Yose pöaarë ëlëpre Salomi pörö.

41 Pit Kalili yangerakaan Yesuu ënëm inëën elmë imaurö. Pitëmënt pëen won, öng munt naröeta Yesuring së Yerusalem kak wakaima.

Yesu yang kel weera

(*Matiu 27:57-61; Luk 23:50-56; Son 19:38-42*)

42 Kë yesa akuneta wiap kanök Yosep Arimatia kakaanëpre sa.

43 Pi kansolöröa wotöök wë Anutuu wa ngaöök nimëepnaaten kent kön wieimaup. Puuk kas kön nawiin Pailatë naë së Yesuu sokuren ök mëä.

44 Pël ëën Pailat pi teënt wel wia pöten yaan sak nga omnaröa wotöököpön yas maan sëen pëel mëä.

45 Pël ëën nga omnaröa wotöököpök “Teënt wel wia,” pël maan kat wiak Yosepön sokur öpnaaten kuure mak mëä.

46 Pël maan Yosep pi së poë koröp kölam naö sum ëak së Yesuu sokur yetaprakaan ent ëak poë koröp pöök kör koëak wak së pimtëën wesak kël öngöp tëa naöök wiak kël kaö naö kur kaip tiak kanrak il wari ulmëa.

47 Pël yaëen Maria Matala kakaanëpre Maria Yoseë ëlëpre piarip itena.

16

Yesu wal ëa
(*Matiu 28:1-8; Luk 24:1-12; Son 20:1-10*)

1 Kë yesa akunet pet irën Maria Matala kakaanëpre Maria Semsë ëlëpre Salomi-iringörö pit Yesuu sokurak kolap köp nga kamp ompyaut wa mëepënëak sum ëak kopëta wesa.

2 Pël ëak Sante ëlpam yewalën oröak kan kourak yesën këtëp apra.

3 Pël ëën yangaö temanöm yewasem neneren epël mëä. “Yangaöökë kanraakaan këlö talëpök wa pëlëer niwiipën?”

4 Pël mëak itaangkën kël kësang pö wa pëlëer wieëa.

5 Pël äaan yangaöök ilëak itaangkën omp ulwas namp ulpëen kölam waliip mëaup yaapkëel wel aisëaan itenak yaan sa.

6 Pël yaëen epël mëëa. "Yaan sëngan. Ar Yesu Nasaret kakaanëp yetaprak möaupön itaampunëak waisan. Pi eprek won wia. Yok wal ëa. Ur koseten iteneë.

7 Ar së pim ruuröere Pitaan ök man. 'Pi Kalili yangerakël arimëen wet rëak sëpënëak ök niaaup. Pörek së itaampun.' "

8 Pël maan öngörö kas utpet ëak reireë urö yangaöökaan oröak kas pöömpö sa. Pël ëak kas panë ëen omnaröen ök nemaan ëa.

Yesuuk Maria Matala kakaanëp ëö pet elmëa
(*Matiu 28:9-10; Son 20:11-18*)

9 [Yesu pi Santeetak ëlpam yewalën wal ëak wet rëak Maria Matala kakaanëp ngaan urmer 7 ëak waö ë momëa pöp ëö pet elmëa.

10 Pël ëen së piiring wëaö muntarö ingre ya ilak aim wëen ök mëëa.

11 Pël ëen Yesu pi wal ëak wëen öngöp itena ngön pöten kat wiin kë won ëa.

Yesuuk ru naarën ëö pet elmëa
(*Luk 24:13-35*)

12 Akun nentak ingre mor sauröakaan omën naar kak nerekë sëpënëak yesën kan kourak möönre koröp maim wak ëö pet elmëa.

13 Pël elmëen piarip së ru muntaröen ök maan kat wiin tapël kë won ëa.

Yesuuk ru 11 pöröen ëö pet elmëa

(*Matiu 28:16-20; Luk 24:36-49; Son 20:19-23*)

14 Ënëmak ru 11 pörö wa top ëak kaömp neim wëen ëö pet elmëa. Pël ëak wal ëak wëen itenauröak ök maan pitëm lupöt il wariak wëen kön wi kosang nemowasën ëa pötaan kos elmëa.

15 Pël elmëak epël ök mëëa. "Ar yang ël epotë yesem omnaröa wëaul ngön ompyaut ök man.

16 Kön wi kosang yewe-sautaring i mëëpnaap pi kutömweri yaö sëpnaap. Kön wi kosang yewesaut wonöp pi pöt es parëaöökëen yaö sëpnaap.

17 Kön wi kosang yewe-sautaring öpnaarö nook weëre kosang mangkën retëng ke nentere nent epël ëëpnaarö. Nem yap-intak urmerarö waö ë momëëpnaat. Ngön köngköm ngölöpöök apnaat.

18 Kamalörö moröak mësël ëëpnaat. I nak wel yawiaut nëen utpet nemowaspan. Yauman yaauröa rangk pitëm moröt mowiin ompyaö sëpnaat."

Yesu kutömweri isa
(*Luk 24:50-53; Ngön 1:9-11*)

19 Aköp Yesu pi ngön pipël ök më pet irën Anutuuk wak kutömweri isa. Pörek së pim yaapkëetakël wel aisëak wë.

20 Pël ëen pit kaare yang ël epotë pim ngönte aö sa. Pël yaëen Aköpök kaamök elmëak retëng nentere nent

yaalmëem pim ngön yaaö pöt
yaap pël pet elmëa.]

Luk

Yesu pi wel wiak kutömweri sëen wë ënëmak Luk puuk Yesuu ngön ompyaö epët retëng ëa. Luk pi ngaan root yaatak wakaimaupök Pool kaamök elmëa. Pi Yuta omën wonöp, köpël omnaröakaanëpök Krik omnaröaan retëng ëa. Krik omnarö pöt, wotpil yaauten kön wiin ompyaö yaaurö yak pi Yesuun wotpil yaapöp pöta ngönte retëng ë mena. Pi omnaröen Yesuuk yaköm yaalni pöt pet elmëa. Luk pi Ngön Yaaö Omnaröa Ya Mëmpeimauta Ngönteta retëng ëa.

Pöt epël wia.

Son i yamëaupre Yesuu wilauta ngönte 1:1-2:52

Son i yamëaupë ya mënaut 3:1-20

Yesu i momëën morök elmëaut 3:21-4:13

Yesuu Kalili yangerak ya mënaut 4:14-9:50

Kalili yangerakaan Yerusalemë saut 9:51-19:27

Yerusalem kak Yesuu naë oröaut 19:28-23:56

Yesuu wal ëak kutömweri isaut 24:1-53

Luk puuk Tiopilas pöpëen pep epwer retëng ëa

¹ O omën kaöap Tiopilas, tenim tekraakan omën selap pöröak Anutuuk elmëen tenim naë omnant oröa pötön ökre was retëng ëaut.

² Pit omën wet rëak omnant oröön itena pöröa këmötëaan ngön kat wiak retëng ëaut.

³ Pël yaëen nem itena pöröen pëel mëak songönöt këëkë kat wiaut. Pötaanök wotpil wesak nimëen ë yaningk.

⁴ Ni kat wiak wet rëak omën muntaröak ök niaan kat wian epot yaap tapöt pël wasumëak retëng ë yaningk.

Ensel nampök Sonë wilëpnaaten Sakaraiaan ök mëa

⁵ Erot pim Yuta omnarö ngarangk ëak wëa akun pötak kiri ar yaaö omën namp wëa yapinte Sekaraia pöp Eron pim kurmentëakaanöröa naëaan Apaisa pim tok-takaanëp. Ën pim öngöp Elisapet piita Eron tapöpë kurmentëakaanëp.

⁶ Piarip Anutuu ëöetak wotpil wë pim ngön kosang pout ngar weim wakaima.

⁷ Pël ëak Elisapet pi ru köpëlöp yak piarip ru won wë ulöp sa.

⁸ Sekaraiaare kiri ar yaaö pim karurö pit Anutuu ngönën tup kaöetak së ilëak Anutuu ëöetak neenem yaat mëmpö yesem

⁹ Sekaraia puuk ka ngerö ngëengktak së köp nga kaampöt kiri ar ëak koulöp wes mëpënak pitëm yaaul wël ëlmëen sa.

¹⁰ Pël yaëen akun pötak omën yaap sa pörö pit tomök wa top kësang ëak Anutuun kimang maim wëa.

¹¹ Pël ëen Sekaraia pi itena pöt Aköpë ensel namp köp nga kaampöt kiri ar yaaö pöta weë yaapkëöökël tauaan itenak

12 kas kaö äak reëreë ura.

13 Pël yaëen enselëpök epël määa. “Sekaraia, ni kas äengan. Anutu pi nim kimang ngönte kat wia. Pötaanök nim öngöp Elisapet pi nim yokot namp wilëpnaat. Pël äen pim yapinte Son pël mam.

14 Pël äak ni ya kē sak ërëpërëp yaëen omnaröeta pim orööpna pötaan ërëpërëp ëepnaat.

15 Pi Aköpë ëöetak kaö sak wë wain iire i nga muntat nanëmpan. Pim ëlëpë yaatak wëen Ngëengk Pulö pim lup-meri peö ëëpnaap.

16 Puuk Israel omën selap pan lup kaip motiin Anutu pitëm Aköpë naë rë olapnaat.

17 Pi Eliaë äa pöl weëre kosang wak Aköpë wotöök rapnaap. Puuk peparöa könöt kaip motiin run-gaaröaring lup yal mamp-naat. Pël äen omën ngön wa olëolë yauröeta tapël elmëen wotpil wëauröa könöt kat mowiipnaat. Pël elmëen omën pörö Aköpë waisëpnaataan ko äak öpnaat.”

18 Pël maan Sekaraia pi enselëpön epël määa. “Ten öngöp pouwaar ulöpaar. Pötaanök nim ngönta kēët orööpnaalën kön nawiin yeë.”

19 Pël maan enselëpök kangiiir epël määa. “Ne Kepriel, Anutuu ëöetak wë piin inëen elmëeim wëaup. Pimtok ngön ompyaö epët ök niamëak wes nemëen waisaup.

20 Pël äen ni kat wiak kön wi kosang newasën yaën. Pötaanök ngön won sak wëen

nem ngön yeniak pipot kē oröönak kaalak ngön amëët.”

21 Sekaraia pi ka ngerö ngëëngktak akun wali wëen omnarö kor wë kön selap äa.

22 Pël äeim wëen ënëmak kakaatiaan oröak ngönaak mapënëak poprak äa. Pël äen omnarö pit epël kön wia. “Pi ka ngëëngkta kakaati omën it ngölöp nent itena koröp.” Pël äen pi ngön apënëak pomp äak moresiarëring ök elmëa.

23 Ënëmak Sekaraia pim ngönën tup kaöetak ya yamëngka akunet pet irën kaalak kakë sa.

24 Pël äen ënëmak Elisapet ru kepring sa. Pël äak ëlëëpëlëëp äeim wëen ngoon mor nas won sa. Pël äen epël määa.

25 “Aköp pi kaamök elnëak omnaröa ëöetak nem ëöempel won newesak rungaap yenangk.”

Ensel nampök Yesu wilëpnaaten Mariaan ök määa

26 Elisapet pöp ru iirak äaan ngoon mor nas nasiaan namp won sëen Anutuuk ensel Kepriel pöp wes mëen Kalili yangerak ka naö yap-inte Nasaret pörökë sa.

27 Pörek öng ulwas namp wëa yapinte Maria pi omp namp Yosep piin yaö elmëen wëa. Yosep pi Tewit pim körööp.

28 Pël äen Kepriel pi Maria pim naë së epël määa. “Yowe, Aköp pi nimëen ya ërëp äak niiring wë.”

29 Pël maan Maria pi kat wiak ya ngës äen epël kön

wia. "Tol eënak yoöre erëp epël yenëa?" pël kön wia.

30 Pël eën enselëpök epël ök mëëa. "Maria, ni kas eëngan. Anutu pi nimëën ya erëp yaë.

31 Nim yokot kepring sak wilumë pipop yapinte Yesu pël mam.

32 Puuk omën kaö sak öpnaap. Pël eën omnaröak piin yaya mëak Anutu kaö panëëpë Ruup pël mapnaap. Pël eën Anutuuk pim körööp Tewit pim ëaul yangerakë omnaröa kaö wes moul-mëëpnaap.

33 Pi Yaköpë èere köröörö ngarangk ëak wakaim öpnaap. Pël eën pim wa ngaöök nimëëpna pöt won nasëpan."

34 Pël maan Maria enselëpön epël mëëa. "Tol ëak pël eëm? Ne omp wonöppe."

35 Maan enselëpök kangiiir epël mëëa. "Ngëëngk Pulöök nim naë wais Anutu ngaarëkëp pim weëre kosangët nim rangk niwiin kaamök elniipnaat. Pël eën nim ru wilumë ngëëngk pöpön omnaröak Anutuu Ruup pël apnaat.

36 Kat wi. Nim karip Elisapet pi ulöp saupök ru kepring wë. Ngaan, 'Pi ru nawilpanëëp,' pël aimautak peene pöt pi ru kepring wëën ngoon mor nas nasiaan namp ëak yes.

37 Anutu pi omën nant eëpënëak poprak naën yaaup."

38 Pël maan Mariaak kangiiir epël mëëa. "Ne Anutuu inëën koontup. Pötaanök yaan pil elnëëp." Pël maan

enselëp pi sëp wesak sa.

Maria pi Elisapeten itaampö sa

39 Maria pi akun tapëtakëër wal ëak Yutia rosir omnaröa kak nerekël sa.

40 Pël ëak Sekaraia pim kaata kakaati së ilëak Elisapeten yoöre erëp mëëa.

41 Pël yemaan Elisapet pi Mariaë yoöre erëp pöt kat yawiin ru Elisapet pim yaatak wëaö pöp elë äa. Pël eën Ngëëngk Pulö Elisapet piik ilëak peö äa.

42 Pël eën ngön ëak Mariaan epël mëëa. "O öng epop, ni öng muntaröa ök won. Anutu pi niin ompyaö yaalni. Ën nim ru wilumë pöpta ompyaö elmëëpnaat.

43 Ne ompyaö talëpëën nem Aköpë ëlëpök nem naë yewaisën?

44 Yoöre erëp ngön neaan kat yawiin nem yaatak wëaupta kat wiak erëpsawi ëak elë yaë.

45 Ni Aköpë ngön ök niia pöt kë rapna pöten kön wi kosang yewasën. Pötaan erëpsawiarung ömëëp."

Mariaak erëpsawi ngön mëëa

46 Pël maan Maria pi epël mëëa.

"Nem lupmerök Aköpë yapinte wak yawis.

47 Ën nem könöpök Anutu ne utpetetakaan yeneö pötaan erëpsawi yaalmë.

48 Pi ne pim inëën koont pasip sant yaalnë.

Pötaanök omën peene
wë eporöere ënëm
orööpnaarö pitök neen,
'Anutuuk ompyaö
yaalmë,' pël apnaat.

49 Anutu weëre kosangëp
puuk retëng epët
yaalnë.

Pötaan pim yapinte ngëeng
kia.

50 Pi omën pim iri wëaurö sant
yaalmëaup.

Omnaröa öpnaal sant pöt
pangk ëak wiaapnaat.

51 Pim moresök ya kosang
mënak
omën pitëmtëen wak isak
yaaurö wa moolaan
yes.

52 Pi yang omp ak weëröeta
wa moolëak
omën yapin wonörö pitëm
yapinöt wak isak
yema.

53 Pi omën ngöntök yaaö om-
nant wonörö ulöl wes
yemangk.

Ën ulöpre moupring wëaurö
ngöntök yemowas.

54-55 Pi tiarim ëaröen Apramre
pim ruure ëarö
kaamök elniipënëak
kosang wesak ök mëëa.

Pötaanök pi pim ngön kosang
wesa pöten kön wiak
Israel pim ya omnarö
kaamök elnieim wë."

56 Maria pi Elisapetring
wëen ngoon naar namp ëak
won sëen kaalak pim kakë sa.

Elisapetök Son wila

57 Elisapet pim akunet
temanöm sëen yokot namp
wila.

58 Pël ëën omën kaköröere
nanangarö pit Aköpë sant

elmëa pöt kat wiak piiring top
ëak ërëpsawi ëa.

59 Wë akun 7 ëak won sëen
8 pötak pit yokotup Anutuun
yaö wesak pim koröp kaut
ilëpënëak wa top ëa. Pël ëak pit
Sekaraia pim pepapë yapin
ngamp mapënëak mëëa.

60 Pël maan ëlëpök ke urak
epël mëëa. "Won, tiar pim
yapinte Son pël mepa."

61 Pël maan pit epël mëëa.
"Nim nanang nampë yapinte
pil won wia."

62 Pël mëak pepapön mor
ök elmëak yapin talte mapën
pöten pëël mëëa.

63 Pël ëën pi kël wësap
naöön kimang elmëen wa
mangkën puuk, "Yapinte
Son," pël retëng ëën pit yaan
sa.

64 Pël ëën tapëtakëer pim
këmët kengkën sëen ngönte
orö rëen Anutuun yaya mëëa.

65 Pël ëën kak pörek wëaurö
pit yaan sak pöta ngönte ka
poutë ök maö yesem Yutia
yangerak rosiratë ka wieëa
pötëeta ök aö sëen pangk ë pet
ira.

66 Pël ëën omën pöt kat wia
pörö om ngön pöt kön wieim
wë Aköpök weëre kosang
mena pël wesak epël mëëa.
"Yokotup kaö sak tol ëëpën?"

*Sekaraiaak tektek ngön
mëak Aköpön yaya mëëa*

67 Ngëengk Pulö Sonë pepap
Sekaraia pim lupmeri peö
elmëen tektek ngön epël
mëëa.

68 "Tiar Aköp, Israel omnaröa
Anutu pim yapinte
wak isak mapa.

Puuk tiar kaamök elniak utpetetakaan ent ë yanuulë.

69 Pim inëen ruup Tewit pim kurmentëkaan namp tiar utpetetakaan niöpënëak omën weëre kosangring pöp tau yaulmë.

70 Omën pöpön ngaanëer pim tektek ngön yaaö ngëengköröen ök maan pitëm këmötëaan epël aimaut.

71 Aköpök tiarim kööre toköröere këepöt yaniwesaurö pitëm naëaan ent ë nuulëepnaat.

72 Pi ngaanëer ngön ngëengk kosang wes mena pöten kön wieë tiarim ëarö lup sant elmëeima.

73 Pim ngön kosang wes mena pöt tiarim körööp Apramön epël mëëa.

74-75 'Ne ar neen akun poutë ompyaöre wotpil wë kas naën inëen elnëenëen arim kööre toköröa naëaan kama niömaat.'

76 Ën yokot epop, ni wet rëak Aköpëen kan ngësum.

Pël ëëmë pötak onnaröak niin, 'Anutu Ngaarëkep pim tektek ngön yaaup,' pël niapnaat.

77 Ni Anutuuk pitëm utpetatë kangut kerë moolëak utpetetakaan öpnaat pël ök maan kat wiipnaat.

78 Anutu pi tiarimëen sant yaaup.

Pötaan pël elniipnaat.

Pi kutömweriaan namp tiarim naë wes mëen puuk

këtëpë yema pöl ëwa elniipnaat.

79 Pël ëen omën koutak wëauröere wel wiipënëak yaauro

ëwa elniak mayaap kanöök niulëen öpenaat."

80 Ënëmak yokot Son pöp kaö sëere könö kaö së pël ëa. Pël ëak yang omën wonrek së wakaim wiak pim ya mëmpna akunet temanöm sëen Israel omnaröa naë orö tekeri sa.

2

Yesu wila
(*Matiu 1:18-25*)

1 Akun pötak Rom yang omp ak Sisa Okastas puuk omën pim iri wëauröa yapinöt öpënëak ngön kosang wia.

2 Ya pöt ngaan namëngkënte, Sairinias pim Siria yangerak yang ngarangk ëak wëaö akun pötak ngës rëa.

3 Pël ëen omën pourö pit yapin wiipënëak pitëm ka songönötë sa.

4 Yesën Yosep pi Tewit pim körööpök Kalili yangerak Nasaret pörek wëa. Pötaanök Yutia yangerak Tewit pim kak Petelem pörekë sa.

5 Sëpënëak pim öng yaup Maria pöpta yapin wiipënëak koirak piarip pouwaar sa. Maria pöp ru kepringëp.

6 Pël ëak wëen Maria pim ru wilëpna akunet temanöm sa.

7 Pël ëen pim yokot wetkaalëp wila. Pël ëak poë koröp kautak kör koëak pol purmakaöröa kaömp umweri öngpök mowiin wieëa. Su kaat omën peö ëa. Pötaanök ur

ap wesak purmakaö kaatak sê wëa.

Enselöröak pol sêpsêp ngarangköröen ök mëä

8 Petelem kak pörekë naë omën narö pitëm pol sêpsêpörö rö kan koinë ngarangk eim wëa.

9 Pël ëën Aköpë ensel namp pitëm naë sê oröön Aköpë ëwaöök pitëk ëwa elmëen kas kaö ëa.

10 Pël yaëën enselëpök epël mëä. “Ar kas ëëngan. Kat wieë. Ne arimëen ping ngön ompyaut wak yewais. Yang poutë omnarö kat wiak ërëpsawi ëënëët.

11 Peene öng nampök Tewitë kak eprek rungaap yawil pipop ar omën pourö utpetetakaan niöpnaap. Pi Aköp Kristo, Anutuuk Yaö Mëëaup.

12 Itenak yaap ëa wasënëëtaan wetete niamaan. Poë koröpöök kör koëak pol purmakaöröa kaömp umweri wiaan itaampunëët.”

13 Pël maötaring ensel muntarö kësang pan tapët pöt pitëm karipë naë oröak Anutuun yaya mëak epël mëä.

14 “Anutu Ngaarëkëp pim yapinte wak isëp. Omen pim lup sant elmëaurö pitëm naë mayaap wiaap.”

Pol sêpsêp ngarangkörö Yesuun itena

15 Enselörö pit kaalak kaip tiak kutömweri sëen sêpsêp ngarangkörö pit neneren epël mëä. “Tiar Petelem

kak sê oröak Aköpë ök yenia pipten iteempa.”

16 Pël mëak pit teëntom pan sê Mariaare Yosep koirak itaangkën öngaap poë koröpö kör koëak pol purmakaöröa umweri wiaan itena.

17 Pël ëak yokot pöpëën ngön ök maan kat wia pöt ök mëä.

18 Pël ëën omën pörek wëa pörö pourö pit sêpsêp ngarangköröa ngön ök mëä pöt kat wiak yaan sa.

19 Ën Maria pöt ngön pöt kat wiak pim lupmeri wa wiak om kön wieima.

20 Pël ëën pol sêpsêp ngarangkörö pit kaalak yesem enselëpök rungaapëën ök mëä pöl itaampöore kat wi ëa pötëën Anutuun yaya maima.

Yesuun yapin mëä

21 Yesu wilën wieë akun 7 ëak won sëen 8 pötak pit pim koröp kaut ilak yapinte Yesu mëä. Yapin pöt pi yaatak won wiaan enselëpök ök mëëaut.

Simionre Ana piarpim ngönte

22 Mariaare ruup piarip kak wë piarpim iirëpna akunet temanöm yesën Moses pim ngön kosangöt ngar wak Yosepring Yerusalem kak sê yokotup Aköpëën yaö mowasëpënek wak sa.

23 Pöt Aköpë ngön kosang epël wia pöt ngar wak pël ëa. “Yokot wetkaalörö wilën pöt Aköpëën yaö mowasën.”

24 Pël ëak piarip Aköpë ngön kosangöt ngar wak Aköpëën

yaö mowasëpnaataan int ek naar kiri ar ëëpënëak wak sa.

²⁵ Yerusalem kak omën namp wakaima yapinte Simion. Pi omën wot-pil ngönënringëpök omën Israel omnarö utpetetakaan moöpna pöpön kor wëen Ngëengk Pulö piiring wakaima.

²⁶ Ngëengk Pulöök ngaan piin epël ök mëëa. “Ni wel nawiin om wëen Aköpë Yaö Mëëaup, Kristo, oröön itenakök wel wiimëët.”

²⁷ Omën pöp Ngëengk Pulöök elmëen Anutuu ngönën tup kaöetak së wëa. Pël ëen Yosepre Maria piarip rungaap wak ngön kosangta wieëaul elmëëpënëak ngönën tupta kakaati sa.

²⁸ Pël ëen Simion pi Yesu wak kapariak epël mëak Anutuun yaya mëëa.

²⁹ “Aköp nim neaan pöt yok kë yaarö.

Pötaanök nuuk aan ne ya kë sak wë wel wiimaan.

³⁰ Nem itöök nim omën ten utpetetakaan niöpënëak yaan pöpön ityaangk.

³¹ Aköp ni omën pourök piin itaampunëak ko ë nin-aup.

³² Puuk kopël omnaröa lupöt ëwa yaalmë.

Ën Israel nim omnarö tenim yapinte wak yawis.”

³³ Yokotupön pël yemaan ëlre pepaar piarip kat wiin pölöppölöp ëa.

³⁴ Pël ëen Simion pi welaköt elmëak yokotupë ëlëp Mariaan epël mëëa. “Yokot epopë naë Israel omnarö pit komre kap ëëpnaap. Pël ëak narö pim

naëaan kawingentiipnaat. Ën narö pim naë tauak kosang sëpnaat. Puuk sowi mowiin omnarö pimëen ngön utpetapnaat.

³⁵ Pit pël yemaan pitëm kön ëlëöpöt yoolök wasëpnaat. Pël yaëen nimëntta ya këlängön ëak yaköm kön wiimëët.”

³⁶ Tektek ngön yaaö öng namp wëa yapinte Ana. Pi Panuel pim koontup, Asa pim kurmentëkaanëp. Pim öng ul-wasöök omp wak wëen kris-maki 7 ëak sëen

³⁷ wel wiin öng tek wakaima. Pim kris-makiat 84. Öng ulöp pöp pi akun poutë ngönën tup kaöet sëp newasën këtëkre rö kan poutë Anutuun yak kë ngës olëak wë kimang maim wakaima.

³⁸ Öng pöp pi akun pötak pitëm naë së Anutuun yokotupëen yaya mëak Yuta omën Anutuuk pit utpetetakaan moöpënëak kor wakaimauröen yokotupë ngönte ök mëëa.

Yosep Mariaare Yesu mësak Nasaret kakë sa

³⁹ Yosepre Maria piarip Aköpë ngön kosangta wieëa pöl omnant pout ë pet irak kaalak Kalili yangerak Nasaret kakë sa.

⁴⁰ Pël ëak yokotup kaö sak weëre kosang wak ëwat kaöempelring wëen Anutu pimëen ya kë sa.

Yesu kotupök Anutuu ngönën tup kaöetakë sa

⁴¹ Yesuu ëlre pepaar piarip Anutuu mait elmëa akun

poutë Yerusalem kak seim yeëa.

⁴² Pötaanök piarpim yaaul Yesu krismakiat 12 ëak won saupök mësak pit pourö sa.

⁴³ Pël ëak wë ngëengak akunet pet irën kaalak kakë sëpënëak yokotup Yerusalem kak om wëen piarip pöten köpël yak sa.

⁴⁴ Pël ëak yesem yokotup omën karuröaring yes wesak ket pöt seim wiap kan piarpim kar pöröa naë ap wesa.

⁴⁵ Pël ëak pitëm naë ap wes pet irak kaalak Yerusalem kak ap wasëpënëak sa.

⁴⁶ Pël ëak ap weseim wëen akun nentepar nent ëak won sa. Pël ëen ënëmak ngönën tup kaöeta kakaati së itaangkën pörek rë yemoulauröa tekarak wel aisëëë pitëm ngönöt kat wiak songönötön pëel maim wëa.

⁴⁷ Pël ëen omën pim ngön kat wia pörö pit pim ngön kaip ti mampööre ëwat yaau-taan itenak yaan sa.

⁴⁸ Pël ëen pim ëlre pepaar piin itenak yaan sak ëlëpök epël mëëa. “Yokot epop, tol ëënak tenipön epël yaalniin? Ten pep yaköm ë sak niin ap wasö imep.”

⁴⁹ Pël maan kangiir epël mëëa. “Oröpmorëënök neen ap wasö im? Arip köpël ma? Ne nem Pepapë kaatak wëep.”

⁵⁰ Pël maan piarip ngön pöt kat wiak ëngk ma e wesa.

⁵¹ Pël ëen ëlre pepaaring pit kaalak Nasaret kak së wë piarpim ngön ngar weim wakaima. Ën ëlëp pöt pi omën itenak kat wia pöt pim

lupmeri wa wiak kön wieima.

⁵² Pël ëen Yesu pi wë kaö sak pim ëwatte ompyaö ëa. Pël ëen Anuture omnarö piin itaangkën pangk ëa.

3

Son i yamëaup pim yaat ngës rëa

(*Matiu 3:1-12; Maak 1:1-8; Son 1:19-28*)

¹⁻² Son, Sekaraiäë ruup, pi yang omën wonrek wëen Anutuuk ya ngön mëëa. Akun pötak omën eporöak yang ngarangk eim wëen Anutuuk pël mëëa. Rom omp ak Taipirias Sisa pi Rom yang pör ngarangk ëak wëen krismaki 15 ëak won sa. Akun pötak Pontias Pailat pi Yutia yanger ngarangk ëëëa. Ën Erot pi Kalili yangera kaö sak wëen pim nangap Pilip pi Ituriaare Trekonaitas yangera kaö sak ngarangk ëa. Ën Laisenias pi Apilini yanger ngarangk ëëëa. Ën Anasre Kaiapas piarip kiri ar yauröa wotöök wëa. Akun pötak Anutuuk Sonön ya ngön mëëa.

³ Pël ëen pi i Yotanë we naöökaan naöök yesem Anutuuk omnaröa saunatë kangut ent ë moolapnaataan lup kaip tiin i momëëpënëak ök maima.

⁴ Pöta ngönte tektek ngön yaaup Aisaia puuk epël ngönëntak retëng ëa pöt Son pim naë kë oröa.

“Yang pultakaan omën nampök epël ya.

‘Aköpëen kanö wotpil weseë. Ngësak ompyaö panë weseë.

5 I kön pipotta yang rē ngep ēē.

Pël ēak rosir kotre kaō pipotta pout mēngkēn iri rēēp. Kan pek wia pipotta wotpil weseē.

Pël ēak kamtaōök kēl wia pipotta wa moolēak won weseē.

6 Pël ēēn omēn pourō Anutuuk utpetetakaan yaniō pōten itaampe-naan.’”

7 Omēn kēsang Sonök i momēēpēnēak pim naē sēen epēl mēēa. “Kamalōrōa morök yaalni pōl ar yaaurō. Ar kön wiin nem naē waisēn i nimēēma pōt Anutuuk nga elniipēnēak ya pōt naalniipan.

8 Ar lup kaip tiak wēwē pōtakēl onē pōtakēer omnarōak arēn itaangkēn lup kaip tian pël ēēpnaat. Arimtē könōök epēl angan. “Ten Apramē körōörō,’ pël angan. Ar kön wi kosang newasēn wē, ‘Ten Apramē körōörō,’ pël anē pōt pangk naēn. Ne niamaan kat wieē. Anutu pi apēnēak pōt yok pangk aan kēl epotök Apramē körō korōp orōōpnaat.

9 Anutuuk iner kēra songōntak wia. Kēra nement ulōp ompyaō nautōn ēēpna pōt ku tiak es marēn kotōpnaat.”

10 Pi pël maan pit piin pēēl mēēa. “Elei, ten tol ēēn?”

11 Pël maan puuk kangiiir epēl mēēa. “Omēn namp pim ulpēēn naar wiaan pōt omēn wonōp namp mamp. Ēn namp kaōmpōt selap wiaan pōt tapēl muntap nant mamp.”

12 Takis yewa omēn narōeta i mēēpēnēak sa. Pël ēak pi ngōn pōt maan kat wiak epēl mēēa. “Rē yanuulaup, ten tol ēēn?”

13 Maan puuk epēl mēēa. “Ar omnarōa naēaan takis onēak pōt ngarangkörōa niia pil pēēn on. Arök arimēēn kaut ōnganok.”

14 Pël maan nga omēn narōeta kaalak pēēl mēēa. “Ēn ten tol ēēn?” Pël maan puuk epēl mēēa. “Arta omnarō mööre kaar ēak sumat wē pël ēēnganok. Ar arimtē ya yamēngkauta sumat pēēn wēē. Muntat onēak kent ēēngan.”

15 Son pi pël maan omnarō pit ērēpērēp ēak pimēēn kön selap ēak epēl mēēa. “Epop Yaō Mēēaup Kristo tapōp korōp.”

16 Pël yaan pit pourōen epēl ök mēēa. “Omēn nem ēnēm waisēpna pōp pim weere kosangtak nemēt il wasēpnaap. Ne utpet epopök pim ing korōtepar wii nemowilnganēēp. Ne i yaaptaring i yanimē. Puuk pōt ar Ngēēngk Pulō nimēēn esuwesi ök arim utpetat kotak won sēpnaat.

17 Pi pim kat yaurautaring wais kat ur rongan ēak kaōmp ompyaut wa pim kaōmp kaatak wiipnaat. Pël ēak unōnre söksök pōt wa top ēak es kosangwesi moolaan kot sēpnaat.”

Erotök Son wii kaatak moulmēa

18 Son pi ngōn pōt ök mēak wa korkor ngōn munt nantre

ngön ompyaut omnaröen ök mēēa.

¹⁹ Pël ēak yang ngarangk kaōap Erot pi utpet nant yaaupök pim nanēpē öngöpta wa ēp ēa pōtaan ngön kosang mēēa.

²⁰ Pël ēa pōta rangk saun kaō panēēt Son wii kaatak moulmēa.

Yesu i mēa

(Matiu 3:13-17; Maak 1:9-11)

²¹ Son pi wii kaatak nemoulmēēn wiaan omnarö i momēak Yesuta i momēa. Pël ēēn pi Anutuun kimang yemaan kutömwer kēm nga ēēn

²² Ngēēngk Pulö int ekēpē ök sak Yesuu rangk irēa. Pël yaēēn kutömweriaan ngön nent epël mēēa. “Ni nem Ruup. Ne niin ya kē sak kent pan yaalni.”

Yesuu ēere köröörö

(Matiu 1:1-17)

²³ Yesu pi pim krismaki 30 ēak won sēēn pim yaat ngēs rēa. Pël yaēēn omnaröak piin kön wiin Yosepē ruup pël ēa. Yosep pöp Ilai pim ruup.

²⁴ Ilai pöp Matat pim ruup.

Matat pöp Liwai pim ruup.

Liwai pöp Melkai pim ruup.

Melkai pöp Sanai pim ruup.

Sanai pöp Yosep pim ruup.

²⁵ Yosep pöp Matataias pim ruup.

Matataias pöp Emos pim ruup.

Emos pöp Neam pim ruup.

Neam pöp Eslai pim ruup.

Eslai pöp Nakai pim ruup.

²⁶ Nakai pöp Meat pim ruup.

Meat pöp Matataias pim ruup.

Matataias pöp Semen pim ruup.

Semen pöp Sosek pim ruup.

Sosek pöp Sota pim ruup.

²⁷ Sota pöp Soanan pim ruup.

Soanan pöp Resa pim ruup.

Resa pöp Serapapel pim ruup.

Serapapel pöp Sialtiel pim ruup.

Sialtiel pöp Nerai pim ruup.

²⁸ Nerai pöp Melkai pim ruup.

Melkai pöp Etai pim ruup.

Etai pöp Kosam pim ruup.

Kosam pöp Elmatam pim ruup.

Elmatam pöp Er pim ruup.

²⁹ Er pöp Yosua pim ruup.

Yosua pöp Eliesa pim ruup.

Eliesa pöp Sorim pim ruup.

Sorim pöp Matat pim ruup.

Matat pöp Liwai pim ruup.

³⁰ Liwai pöp Simion pim ruup.

Simion pöp Yuta pim ruup.

Yuta pöp Yosep pim ruup.

Yosep pöp Sonam pim ruup.

Sonam pöp Elaiakim pim ruup.

³¹ Elaiakim pöp Melia pim ruup.

Melia pöp Mena pim ruup.

Mena pöp Matata pim ruup.

Matata pöp Netan pim ruup.

Netan pöp Tewit pim ruup.

³² Tewit pöp Sesi pim ruup.

Sesi pöp Opet pim ruup.

Opet pöp Poas pim ruup.

Poas pöp Salmon pim ruup.

Salmon pöp Nason pim ruup.

³³ Nason pöp Aminatap pim ruup.

Aminatap pöp Atmin pim ruup.

Atmin pöp Anai pim ruup.

Anai pöp Esron pim ruup.

Esron pöp Peres pim ruup.

Peres pöp Yuta pim ruup.

³⁴ Yuta pöp Yakop pim ruup.

Yakop pöp Aisak pim ruup.

Aisak pöp Apram pim ruup.

Apram pöp Tera pim ruup.

Tera pöp Neo pim ruup.

³⁵ Neo pöp Serak pim ruup.

Serak pöp Reu pim ruup.

Reu pöp Pelek pim ruup.

Pelek pöp Epe pim ruup.

Epe pöp Sela pim ruup.

³⁶ Sela pöp Kenan pim ruup.

Kenan pöp Apaksat pim ruup.

Apaksat pöp Sem pim ruup.

Sem pöp Noa pim ruup.

Noa pöp Lamek pim ruup.

³⁷ Lamek pöp Metusala pim ruup.

Metusala pöp Inok pim ruup.

Inok pöp Saret pim ruup.

Saret pöp Malalal pim ruup.

Malalal pöp Kenan pim ruup.

³⁸ Kenan pöp Inos pim ruup.

Inos pöp Set pim ruup.

Set pöp Atam pim ruup.

Atam pöp Anutu pim ruup.

4

*Setenök Yesu morök elmëa
(Matiu 4:1-11; Maak 1:12-13)*

¹ Yesu pi Ngëengk Pulöök pim lupmeri peö ëak mësak Yotan imer sëp wesak yang omën wonrekë sa.

² Pël ëak wë ket 40 ëak won sëen Seten pim naë së oröak morök elmëa. Akun pötak pi kaömp won pan ëa. Pël ëen akun pöt won sëen këen wel wia.

³ Pël yaëen Setenök epël mëëa. “Ni Anutuu Ruup. Pötaanök kël epotön maan kaömp sëen në.”

⁴ Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Ngönëntak epël wia. ‘Kaömp pöt pëenök omnaröa wëwëet nanimpan.’”

⁵ Pël maan Seten pi Yesu mësak rosir naöök is moulmëak tapëtakëer yangerakë omën poutön pet elmëak

⁶ epël mëëa. “Yang epotë omën nantre nant pötë weëre kosang nem naë wiaan namp ngarangk elmëëpnaataan mempëak pöt mempaat. Pötaanök ni ngarangk ëëmëëtaan nimpëak yeë.

⁷ Pötaanök ni nem iri ilëak yaya neamë pöt omën epot pout nimëen sëpnaat.”

⁸ Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Ngönëntak epël wia. ‘Aköp Anutuun yaya mam. Pimënt kopëtapön inëen elmëem.’”

⁹ Pël maan Seten pi kaalak Yesu mësak Yerusalem kak së ngönën tup kaöeta möröök moulmëak epël mëëa. “Ni Anutuu Ruup. Pötaanök eprekaan öngkrek sörok ola.

¹⁰ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. ‘Anutu pi pim en-selöröen maan ni ngarangk elniipnaat.’

¹¹ Ën ngönën nenteta epël wia. ‘Këlötök nim ingesi niwalpanëen pitök morötök akaak elniipnaat.’”

¹² Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Ngönën nenteta epël wia. ‘Aköp Anutuun kaamök elniipnaaten ököök elmëëngan.’”

¹³ Pël maan Seten pi morök ke nentere nent elmë pet irak akun nentakëen wesak sa.

Yesu pi Kalili yanggerak pim yaat ngës rëa

(*Matiu 4:12-17; Maak 1:14-15*)

14 Yesu pi Pulöök weëre kosang kaamök elmëen Kalili yanggerakël kaalak sa. Pël ëen pim ëa pöta ngönte yang pörek sa pet ira.

15 Pël ëen ngönën tupötë ngönën ök yemaan omën pourö pim yapinte ngar wa.

Nasaret omnarö Yesu kaseng mena

(*Matiu 13:53-58; Maak 6:1-6*)

16 Yesu pi Nasaret kak pim kotuuk wakaimaurekë sa. Pël ëäk pim yaaul kë yesa akun ngëengktak ngönën tuptak së ngönënte sangk kelëpënëak wal ëa.

17 Pël ëen nampök Aisaia pim ngönën pepewer mangkën wilak epël retëng ëaö pöt koirä.

18 “Aköpë Pulö neering wë.

Pim ngön ompyaut omën omnant wonöröen ök mamëak yenëa.

Pi ngön epël ök mamëak wes nemëen waisaut. ‘Ar wii kaatak wëaurö, nook wil niulëen kan sënëët.

Ën ar it ngaap wëaurö, nook ompyaö niwasën nga sënëët.’

Pi këlangön kat wieim wëaurö pitëm këlangön yemengkauröa naëaan wil moulmëen sëpënëak wes nemëaut.

19 Pi Aköpë omnarö utpetetakaan moöpëna akunet temanöm yes

pötenta ök mamëak wes nemëaut.”

20 Yesu pi ngön lup pöt sangk kelak pepewer kaalak koö möak ya omnamp menak wel aisëa. Pël ëen omën ngönën tup pötak wëa pörö pourö piin it kos elmëëëa.

21 Pël ëen ngës rëak epël ök mëëa. “Ngönën lup sangk kelën kat yawi pipët peene kë yaarö.”

22 Pël maan pit piin kön wiin isën kön selap ëäk pim këmtakaan ngön ompyaut oröa pöten yaan sak neneren epël mëëa. “E, tiar piin ëwat wëep. Pi Yosepë ruuppe.”

23 Pël maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. “Tiar akun poutë, ‘Rotap nimtë yaumantë won wasum,’ pël yaaurö. Pöta ök arök neen, ‘Pi yaap ma kaar ya,’ pöt itaampunëak waswas ngön pöt an koröp. Pël neak arök kaalak, ‘Nim Kapaneam kak ya mëngkën kat wian pöt nimtë wëaö eprekta pël namëngkan ma?’ pël an koröp.”

24 Pël mëak epël mëëa. “Ne yaap niamaan. Tektek ngön yaaö nampök ngönte aan pimtë ka songöntakörö kat nawiin yaaurö.

25 Ne yaap niamaan kat wieë. Arim köröörö tektek ngön yaaup Elia pim ngönten kat nawiin ëen Anutuuk maan kopi nepelën wiaan krismaki 3 ngoon 6 ëäk won sëen kaömp ngöntök kësang pan yang poutë wiakaima. Akun pötak öng kapir kësang Israel yanggerak wë kaömp ngöntök wakaima.

26 Pël yaëen Anutuuk Elia pitëm naë wes namëen, Saiton yangerak Sarepat kak öng kapir kopët namp wëa pöpë ngësël wes momëen sa.

27 Pöta ök, tektek ngön yaaup Ilaisaë wakaima akunetak Israel omnaröa naë omën selap kësë ëak wakaima. Omën pörö pitëm naëaan namp ompyaö nemowasën won. Neaman Siria yangerakaanëp pi kopëtapökëer ompyaö mowesa.”

28 Pël maan omën ngönën tupta kakaati wëaurö pit ngön pöt kat wiak ya sangën pan ëa.

29 Pël ëen wal ëak Yesu moröak kaöökë wilëngkëel sa. Pitëm ka pö tomönta rangk wieëa. Pötaanök pit pi wak parëaöök moolapënëak sa.

30 Pël ëen Yesu pi pitëm teköök ilëak kö sak sa.

Yesuuk urmer namp waö ë momëa
(Maak 1:21-28)

31 Yesu pi Kalili yangerak ka naöökë yapinte Kapaneam pörek së kët kë yesa akun ngëengktak omnaröen ngönën ök mëëa.

32 Pël ëen pit kat wiin pi pepapök öngpököt wa kotiak yemaan kat wiak yaan sa.

33 Pël ëen ngönën tup pöta kakaati omën urmerap pim lupmeri wëaö namp puuk Yesuun ngön ëak epël mëëa.

34 “Elei, Yesu Nasaretanëp. Ni ten tol elniim? Ni utpet niwasumëak waisan koröp. Ne niin ëwat wë. Ni Anutuu naëaan Omën Ngëëngkëp.”

35 Pël maan Yesuuk urmer pöpön ngön kosang mëak epël mëëa. “Ni ngön angan. Omën pipop sëp mowesak oröak së.” Pël maan urmer pöp utpet nemowasën, om oröak sëpënëak pi kutpat ë omnaröa teköök moolëak oröak sa.

36 Pël ëen pit yaan panë sak neneren epël mëëa. “Elei, ngön epët tol nent? Pi weëre kosangring urmeraröen ngön maan kat wiak oröak kas yesëp.”

37 Pël mëak pit pöta ngönte aö sëen yang pörek ka wieëa pötë sa pet ira.

Yesuuk Pitaë lëlamöp ompyaö mowesa

(Matiu 8:14-15; Maak 1:29-31)

38 Yesu pi ngönën tup-takaan oröak Saimonë kaata kakaati sa. Pël ëak itaangkën Saimonë öng lëlamöp yauman koröp es nga kaö nent yeem wieëa. Pël yaëen pit puuk kaamök elmëepënëak mëëa.

39 Pël ëen Yesu pi öng yauman wieëaupë naë së taueë yaumanten nga mëëa. Pël ëen öngöp pi tapëtakëer koröp es nga pöt won sëen wal ëak kaömp ar ë mena.

Yesuuk omën selap ompyaö mowesa

(Matiu 8:16-17; Maak 1:32-34)

40 Kët yeilaan omnarö pitëm kar yauman ke nentere nent yaaurö mësak pim naë sëen pim moresiar pitëm rangk mowiak yaumanöt ompyaö mowesa.

41 Pël yaëen urmerarö pit omën naröakaan oröak yesem

ngön äak epël mëëa. “Ni Anutuu Ruup.” Pöt pit pi Kristo, Yaö Mëëaup, pöten ewat wëa. Pötaanök pim songönten ök mapanëak nga mëëa.

Yesu pi ka nantë ya mëmpö sa
(Maak 1:35-39)

⁴² Ëlpam walën Yesu pi kaöökaan oröak yang lup omën won nentak së wëen omnarö pit ap wasö së koirak pi sëpanëak mëëa.

⁴³ Pël ëën Yesu pi epël mëëa. “Ne Anutuu omnarö wa ngaöök nimëëpna ngön ompyaö pöt ök niamëak wes nemëaup. Pötaanök omën ka muntatëeröenta ök maö sum.”

⁴⁴ Pël mëak Yuta omnaröa ngönën tup wieëa pötë ngönën ök maima.

5

Yesuuk maan Pita i kaö imënörö kësang pan wa
(Matiu 4:18-22; Maak 1:16-20)

¹ Akun nentak Yesu pi Kernesaret i kaöökë pisöök wëen omën kësang pan pit Anutuu ngönte kat wiipënëak së wa rongan äak pi kör mokoëa.

² Pël ëën i pisöök pörek wang kot naöörar wieëa. Pëpaar pöt wi ulmëak së iiröt iireim wëa.

³ Pël ëën Yesu pi Saimon pimöökë ngaarëk isak Saimonön kot nent mök ë i kaöökël mëëpënëak mëak pöök wel aisëak wë omnaröen ngönën ök mëëa.

⁴ Pël ë pet irak Saimonön wangaö kaalak i kaöökël mök ë mëak iiröt olëak i kaö imën narö waulöpënëak mëëa.

⁵ Pël maan Saimonök kangiiir epël mëëa. “Kaöap, ten röök epöök weë ngentiak pël ëeim imën namp naön ëautep nim ngöntak kaalak olamaan.”

⁶ Pël mëak pit iiröt olaan imën kësang pan ilëak peö ëën iiröt ilëpënëak ëa.

⁷ Pël ëën pit pitëm karurö wang muntaöök wëauröen kaamök elmëëpënëak moresring waiseë elmëën së kaamök äak wangaöörarë wiin könöm menak i kaöök ilapënëak ëa.

⁸ Pël ëën Saimon Pita pi pöten itenak Yesuu ingrak tok oriak epël mëëa. “O Aköp, ne utpetapök sëp newesak së.”

⁹ Pöt piire omën pörek wëa pörö pit imën kësang pan wa pöten yaan sak pël mëëa.

¹⁰ Pël maan Sepeti pim ruaar Semsre Son, Saimon pim karaar, piaripta tapël yaan sa. Pël ëën Yesuuk Saimonön epël mëëa. “Ni kas ëëngan. Ënëmak nim i kaö imënörö yewan pi tapël omnaröeta ömëët.”

¹¹ Pël maan pit wangaöörar weruak së i pisöök më ulmëak pitëm omnant pout sasa sëp mowesak Yesuu ënëm elmëa.

Yesuuk omën kësë ëa namp ompyaö mowesa

(Matiu 8:1-4; Maak 1:40-45)

¹² Yesu pi kak nerek së wëen omën namp pim koröp pou kësë ëaup Yesuun itenak pim naë së tok oriak ë koset yangerak elak wë epël mëak kimang mëëa. “Aköp, ni

ompyaö newasumëak pöt yok pangk ompyaö newasumëet.”

13 Maan Yesuuk moresiar pim rangk mowiak, “Pël ëëmëak yeërek, ompyaö së,” pël maan tapëtakëer pim kësëat won sa.

14 Pël ëën Yesuuk ngön kosang mëak epël mëëa. “Epël yaalni epëta ngönte omnaröen ök manganok om el wesak së nim koröpö kiri ar yaaö nampön pet elmë. Pël ëak omnarö nim ompyaö san pöt ewat sêpnaan Moses pim ngön kosangta wia pöl kiri ar ëëm.”

15 Pël maan Yesu pim elmëa pöta ngönte ka poutë kat wi pet irak omën kësang pan pim ngön kat wiire yaumanöt won wasö pël ëëpënëak pim naë së oröa.

16 Pël yaëen pi yang omën wonrekël së Anutuun ki-mang mëëa.

Yesuuk omën kosat kël wa namp ompyaö mowesa

(Matiu 9:1-8; Maak 2:1-12)

17 Kët nentak Yesu pi omnaröen ngönën ök maim wëen ka poutë Kalili yanger-akaanre Yutia yanger-akaanre Yerusalem kakaan omën ngön kosangötë ngarangk naröere Parisi ngönën omën narö pitta pörek wel aisëak wëen Aköpë weëre kosangöök Yesu kaamök elmëen yauman omnarö ompyaö mowesa.

18 Pël yaëen omën narö omën kosat kël wa namp ur-weri wiak wak naë së kakaati ilëak Yesuu naë mowiipënëak itaangkën omën kësang pan peö ëak wëa.

19 Pël ëën pit yaumanëp wak kakaati sêpënëak om-naröaan kan pomp ëak kamöröökë ngaarëk is kamörö kan wesak omën pöp urtaring wes mëen yangerak omnaröa tekarak Yesuu naë ngemëa.

20 Pël ëën Yesu pi pitëm kön wi kosang yewesautön itenak epël mëëa. “Ngöntöp, ne yok nim saunatë kangut ent ë yanuulak.”

21 Pël yemaan omën ngön kosangötë ngarangköröere Parisi omnarö neneren epël mëëa. “Omën epop pim oröptak Anutu wa iri yemowas? Omën nampök yok pangk omën muntapë saunatë kangut ent ë nemoolangan. Ya pöt Anutu pimtëetep.”

22 Pël yaan Yesu pi pitëm lupötön itenak epël mëëa. “Ar tol ëënak kön pil yawi?”

23 Nem omnampön, ‘Nim saunatë kangut ent ë yanu-ulak,’ ngön pël yemak pöt kengkënte. Pöt ar ngön pöta këet tekeri nasën ëën nem ngön pöt yaap ma kaar pël newasngan. Ën nem omnampön, ‘Wal ëak së,’ ngön pël yemak pöt könömët. Pöt nem ngön pöta këet tekeri sëen nem ngön pöt yaap ma kaar pël wasënëet.

24 Pötaanök ar ne kaar omën wonöp Omën Këep e yangerak wë weëre kosang wak saunatë kangut ent ë yemoolak pöten ewat sënëen epël ök yemaan iteneë.” Pël mëak kosat kël wa pöpön epël mëëa. “Ne epël niamaan kat

wi. Ni wal ë korumönte wak nim kaatakë së.”

²⁵ Pël maan tapëtakëör pitëm itöök wal ë pim korumönte wak pim kaatakë yesem Anutuun yaya mëëa.

²⁶ Pël ëën omën pourö itenak yaan panë sak Anutuun ping wesak epël mëëa. “Peene ten omën it ngolöp nenten ityaangk.”

Yesuuk Liwaiën yas mëëa

(*Matiu 9:9-13; Maak 2:13-17*)

²⁷ Yesu pi kaatakaan oröak yesem takis yewa omën namp yapinte Liwai pöp pim takis yewa kaatak wëën itenak epël mëëa. “Ni nem ënëm elnë.”

²⁸ Pël maan Liwai pi wal ëäk pim omnant pout sëp wesak Yesuu ënëm sa.

²⁹ Liwai pi Yesuun sis nëmpënekëäkäomp ar ëäk takis yewa pim kar naröere omën munt naröen maan pim kaatak së piaripring kaömp na.

³⁰ Pël ëën Parisi omnaröere pitëm ëwat omnarö pit Yesuu ruuröen epël ök mëëa. “Ar tol ëënak omën takis yewauröere saun omnaröaring iire kaömp ngawi yen?”

³¹ Pël maan Yesu kangiiir epël mëëa. “Omën yauman wonörö rota ngësë nasën. Yaumanringöröakëër ro-taaröa ngësë sa yaë.

³² Ne omën pitëmtën kön wiin wotpilörö pël yewas pörö lup kaip tiipnaan memëäk newaisën. Won, ne omën pitëmtën kön wiin saun yaaurö pël yewas pörö ngön

ök maan lup kaip tiipënëäk waisaup.”

Ngës olëäk wëauta ngönte

(*Matiu 9:14-17; Maak 2:18-22*)

³³ Yesuuk pël maan pit kangiiir epël mëëa. “Sonë ruurö pit Anutuun yak kaömp ngës olëäk wë ket poutë Anutuun kimang më yaë. Ën Parisi tenim ruuröeta tapël ë yaë. Ën nim ruurö pöt kaömp nëere i në pël ëeim.”

³⁴ Maan Yesuuk pitëm pim karuröaan kaaö ngön mëëa pöten kat wiak kangiiir epël mëëa. “Ar yok pangk omën namp öng öpënëäk yeem pim karuaröaring wëën pöt karuröen, ‘Kaömp ngës olëäk weë,’ pël maan pit kat wiipën ma? Won pan.

³⁵ Peene wë omën öng öpna pöp pim karuröaring akun wali naön ëëpnaat. Pi peene wëën ënëmak omën naröak pi wak kama ulmëën akun pötakökëër pim karurö yaköm ëën kaömp ngës olëäk öpnaat.” Pöl pit ne kama neöpna pötakökëër nëm ruurö neen yaköm ëën kaömp ngës olëäk öpnaat.

³⁶ Yesu pi watepang ngön pil mëäk kaalak munt nent epël mëëa. “Omën namp pim ulpëën ngolöpöpökaan lup nent ilak ngaanëpök wiak korir namëëpan. Pël ëëpna pöt ulpëën ngolöpöp utpet wasën ngolöpöp köpöpring ngöntre kar naën ëëpnaat.

³⁷ Ën omën namp i kep pol koröpwerring ket ëa ngaan pötak wain i ngolöpët kolön

yok pangk naëpan. Pël ëëpna pöt wain i pöt kep wetak pol koröp pöt sak il ngentiin iit orö sëpnaat. Pël ëën pol koröpwerta utpet ëëpnaat.

³⁸ Pötaanök wain i ngolöpët kep ngolöptak lë mëëpna pötak pangk ëëpnaat.

³⁹ Omën namp wain i ngaante yenaupök ngolöpta songönte köpël äak nanën ëëpnaat. Pël ëëpnaatak ngaante ëwat wë pöt pëen kent äak nëmnpnaat.” Yesuu pël mëëa pöta songönte epët. Mosesë ngön kosang ngaanötre pimtë ngön ngolöpöt pangk irikor naëpan pötenök ya.

6

Kë yesa akun ngëëngkta ngönte

(*Matiu 12:1-8; Maak 2:23-28*)

¹ Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesure pim ruurö pit rais ya neweri lup sa. Pël äak ruurö pit ulöp narö töak söngsöng äak na.

² Pël yaëën Parisi naröak pitën epël mëëa. “Kë yesa akun ngëëngktak arim ya yamëngk pipotön pepanöm wia. Tol ëënak yeë?”

³ Maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. “Ar Tewitre pim omnaröa këen wë äa pöt sangk kelak kat nawiin yaaurö ma?”

⁴ Tewit pi Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati së kaömp Anutuu ëöetak wieëa pöt kiri ar yaaurökëër nëmnpnaan omën pasurö nëmpanëak nga yaaut wak pimënt nak pim omnarö karut mangkën na.

Pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma?”

⁵ Pël mëak epël mëëa. “Omën Këëp ne kë yesa akun ngëëngk pöta pepap.”

Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesuuk omën namp ompyaö mowesa

(*Matiu 12:9-14; Maak 3:1-6*)

⁶ Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesu pi kaalak ngönën tupta kakaati së omnaröen ngönën ök yamëem pörek omën namp pim mor yaap-këës kël waup wëen itena.

⁷ Pël ëën ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omnarök Yesuuk akun ngëëngktak ompyaö wasën pöt ngön yaatak ulmëëpënëak ngai yeem wëa.

⁸ Pël ëën pimtök pitëm lupötë itenak omën mores kël wa pöpön epël mëëa. “Ni wal äak wais omnaröa itëkëël tau.” Pël maan omën pöp wal äak së pörek taua.

⁹ Pël ëën Yesuuk epël mëëa. “Ne arën pëlpël niamaan. Tiar yok pangk kë yesa akun ngëëngktak omnarö ompyaö elmëëpen ma utpet elmëëpen? Yauman omnarö ompyaö mowasëpen ma mëmpen?”

¹⁰ Pël mëak pitën nga it nal-nal elmë pet irak omën pöpön epël mëëa. “Nim mores el më.” Maan omnamp pi pël ëën mores kosang sa.

¹¹ Pël ëën pit ya këlangön utpet ëën pitëmënt wa top äak neneren epël mëëa. “Tiar

Yesu epop tol elmëepen?" pël mëëa.

Yesuuk pim ngön yaaö omën 12 pörö il ulmëa

(*Matiu 10:1-4; Maak 3:13-19*)

¹² Akun pötak Yesu pi Anutuun ök mapënëak rosir naöökël sa. Pël ëak röök pötak ök maim wëën ëwa tëa.

¹³ Pël ëën ëlpam walën pim ruuröen yas maan sëën pi pitëm naëaan omën 12 ëak il moulmëak pitëm yapinten pim ngönte yaaö omnarö pël mëëa.

¹⁴ Nampë yapinte Saimon pöpön Yesuuk yapinte Pita pël mëëa. Ën namp Entru pöp Saimon pim nangap. Ën naröa yapinöt Semsre Son, Patolomiuure

¹⁵ Matiü, Tomasre Sems Alpiasé ruupre Saimon Selot pël yamëëa pöp,

¹⁶ Yutas Sems pim ruupre Yutas muntap Keriot kakaanëp, ënëmak Yesuun kup mowiipnaap.

Omën selap pan wëën Yesuukya mëna

(*Matiu 4:23-25*)

¹⁷ Yesu pitring rosiraöökëaan ëëtöök së oröak pim ruurö selap pan pitring tauaan omën selap Yutia yangerakaanre Yerusalem kakaanre i kaö ëök Taiaare Saiton ka pöteparëaan narö pit pourö wa top ëa.

¹⁸ Omën pörö pit Yesuuk ngönën ök maan kat wiire pitëm yaumanöt won wasö pël ëëpënëak sa. Pël ëën Yesuuk omën urmerarö pitëk wëauröeta ompyaö mowesa.

¹⁹ Pël ëën omën pourö pit itaangkën weëre kosangö pim naëaan sëën ompyaö sëpën seëa pöt itenak pitta ompyaö sëpënëak kent ëën piik morningëën elmëëpënëak ök ëa.

Ërëpsawiarung wëautere yaköm ë sak wëauta ngönte

(*Matiu 5:1-12*)

²⁰ Yesu pi pim ruuröen iteneë epël mëëa. "Omnant wonörö ar Anutuuk wa ngaöök yanimë. Pötaanök ërëpërëp ëënëët.

²¹ "Omën peene këën ëeim wëaurö ar ënëmak kep ëënëët. Pötaan ërëpërëp ëënëët.

"Omën peene ingre këlël aim wëaurö ar ënëmak söm anëët. Pötaan ërëpërëp ëënëët.

²² "Ënëmak omnarö pit arën Omën Këëp nemorö pël niak nga elniak kasëng nimampnaat. Pël ëak ngön utpet niak arim yapinöt utpet pan wesak niapnaat. Pël ëën ar pöten ërëpërëp ëënëët.

²³ Ngaan pitëm ëarö tektek ngön yauröen pil elmëaurö. Pötaanök pit ar pël yaalniin pöt, 'Ënëmak kutömweriaan kangut kësang önaat,' pël weseë ya kë sak ërëpërëpring tan urön.

²⁴ "Ën monere urömaringörö ar omnant weimaurö, yakömpe. Ar kutömweri kaalak munt nant naöngan.

²⁵ "Kaömp nak kepring wakaimaurö, yakömpe. Ar këën eim önëët.

"Söm aim wakaimaurö, yakömpe. Ar ingre ya ilak aim önëët.

²⁶ "Omën peene omnaröak arim yapinöt ping wesak

yaaurö, yakömpe. Ngaan arim earöak tektek ngön kaarkaar yaauröen tapël elmëa.”

Kööre tokörö lup sant yaalmëauta ngönte (Matiu 5:38-48)

27 “Nem ngönte kat yawiaurö arën ök niamaan. Arimëen kööre tok yaalniaurö lup sant elmëen. Utpet yaalniaurö ompyaö elmëen.

28 Omën ar utpet niwasëpënëak ngön yaaurö Anutuuk ompyaö mowasëpnaan kimang man. Ën arimëen ökre was yaalniauröaan Anutuun kimang man.

29 Omën nampök kerëmentak yanimöön pöt nenteta nimööpnaan mowasum. Ulpëen rangkep yeön pöt iriipön nga elmëenganok.

30 Namp niin omën nantön kimang niaan mamp. Nampök niikaan wa ëp ëen kaalak nimpënëak ke urak manganok.

31 Ar omnaröak omnant elniipënëak kent kön yawi pipël arökta pitëmëen elmëen.

32 “Arim kar lup sant yaalniaurö kangiir lup sant elmëenë pöt pangk naëpan. Omën saunaringörö pitta lup sant tapël elmë yaë.

33 Ën omën ompyaö yaalniaurö kangiir ompyaö elmëenë pöt pangk naëpan. Omën saunaringörö pitta ompyaö tapël elmë yaë.

34 Ën ar omnarö kangut nimpënaak pël wesak omnant mampunë pöt pangk naëpan. Omën saunaringörö

pitta omnarö kangiir tapël mampënaak pël wesak omnant men yaë.

35 Ar pöt, arimëen kööre tok yaalniaurö lup sant elmëak ompyaö elmëen. Ar omnarö omën kangutëen kön wiak mengkanok. Pël ëenë pötak kangut kaö pan wak Anutu Ngaarëkepë ru sënëet. Pöt pi omën pimëen yowe nemaan yaaöre utpet yaalmëa pöröaan kësangën yaaup. Ar Anutuu ru sënë pötaan pim ök tapël omnarö elmëen.

36 Arim pepapök yaköm yaalni tapël arta yaköm elmëen.”

Ngön ë pet yairauröa yaë pöta ngönte (Matiu 7:1-5)

37 “Ar omnarö kom ëak ngön ë pet yairaupë yaë pöl ëenganok. Pël ëenë pöt Anutuuk ngön ë pet yairaupë yaë pöl naalniipan. Ar omnarö ngön ë pet yairaupë yaë pöl könöm mangkanok. Pël ëenë pöt Anutuuk ngön ë pet yairaupë yaë pöl könöm nankingën ëëpnaat. Ar omnaröa saunatë kangut kerë moolan. Pël ëenë pöt Anutuuk arimotë kangut kerë nuulapnaat.

38 Ar omnarö kësangën yaalmëen Anutuuk ar tapël elniipnaat. Pöt arim ëenë pöt il wesak kësang panë wesak wa top elniipnaat. Pöta ök omnaröen elmëenë pöt Anutuukta ar elniipnaat.”

39 Pël mëak Yesu pi yal menak watepang ngön nent epël mëea. “Omën it il tëa naar piarip yok pangk

nampnamp mēsak sēpēn ma? Won, pēl naēpan. Piarip pouwaar kanō wiaan saarēak sē parē orōöpnat.

40 Runga pep kaatak nampök pim pepap il newaspan. Pi omnant ēwat sa pet irak pim pepapē ök sēpnaat.

41 Ni tol ēēnak nim karipē itōök ulōl kotten iteneēak nimtēōökē kēra elten kön nawiin yaēn?

42 Nimtēōök om wiaan ni tol ēak karipōn epēl maan pangk ēēpēn? ‘Ngōntōp, ni kat newiin ne nim itōök ulōl wia pipēt niōmaan.’ Kaar omnamp, ni nimtē itōök kēra elte wia pipēt wakök nim karipē itōök ulōl wia pipēt wēēn pangk ēēpnaat.”

Kēraatē songōnte

(*Matiu 7:16-20; 12:33-35*)

43 “Kēra ompyaumentēk ulōp utpetarō nautpan. Ēn kēra utpetementēk ulōp ompyaurō nautpan.

44 Kēraamenti songōnte ulōpōrōak war yewas. Wēleri ēēr nautpan. Ēn rakēsaōök kasu nautpan.

45 Omēn ompyaup pi pim lupmeri kön ompyaut wieēa. Pōtaanök omnant ompyaō yaē. Ēn omēn utpetap pim lupmeri kön utpetat wieēa. Pōtaanök pi utpetat yaē. Omēn namp ke nentere nent pim lupmeri peō ēak wē pōt kēmtak war yewas.”

Ka ök yarēauta songōn nentepar wia

(*Matiu 7:24-27*)

46 “Orōp ēēn, ‘Tenim Aköp,’ pēl yeneemak nem ngōnte kat nawiin ēeim?

47 Omēn nem naē wais ngōnte kat wiak nem kēm ngōn ngar ōpna pipopōn omēn eptak ök ēēn ar ēwat sēnēēn.

48 Omēn pipop pi omēn ka weit ök rēaupē ōkōp. Omēn pōp pi pim kaat ök rēēpēnēak wap waliit ilak pongōn tēak wes mēēn ngemaan yang menak taintaē wesa. Pēl ēēn kopi akunaōök i nga urak tōōl noolaan ēa. Pōt omēn pōp pi taintaē pan wesak ök rēa. Pōtaanök kosang ēa.

49 Ēn omēn nem ngōnte kat wiak ngar naōn ēēpna pipopōn omēn kaat mangkimangki ök rēa pōpēēl ök ēēmaan. Omēn pōp pi ka wapōt taē newasēn ēa. Pōtaanök kopi akunaōök i nga urak tōōl olaan yanggerak ngentiak utpet pan ēa.”

7

Yesuuk Rom nga omnarōa wotōökōpē inēēnēp ompyaō mowesa

(*Matiu 8:5-13*)

1 Yesu pi ngōn pōt omnarōen ök mē pet irak Kapaneam kak sē orōa.

2 Pōrek Rom nga omnarōa wotōök nampē inēēn namp yauman kaō pan yeem wel wiipēnēak ēa. Wotōökōp piin kent yaaup.

3 Pēl ēēn wotōökōp pi Yesu pim yaauten kat wiak Yuta kaō narō pi koirak waisēn pim inēēn ruup ompyaō mowasēpēnēak wes momēa.

4 Pël èen pit Yesuu naë sè oröak kosang wesak epël mëëa. “Omën pöp ompyaö yaaup. Pötaanök ni kaamök elmë.”

5 Pi tiar Yuta omnarö lup sant elniak tiarim ngönën tupët ök räaup.”

6 Pël maan Yesu pitring sè kaata temanöm yesën nga wotöököp pim kar narö epël ök mapënëak wes mëën sa. “Aköp mosëp. Ne ompyaup talte ni nem kaatak waisum?”

7 Ne nemtëën kön wiin pangk naën èen nim ngësël waisumataan pomp yeë. Pötaanök ni om pirek wë këm pëëntak aan nem inëën ruup ompyaö sëp.

8 Ne omën isauröa ikanöök inëën yaaup. Èn nem iri nga omnarö wë. Pötaanök nook nampön, ‘Së,’ maan sëpnaat, nampön, ‘Wais,’ maan waisëpnaat, èn nampön, ‘Pël ë,’ maan pël ëëpnaat. Pötaanök nim naë weëre kosang wieëaup pöten ne kön wiin ni maan nem inëën ruup yok pangk ompyaö sëpnaat.”

9 Pël maan Yesu pi kat wiak yaan sak kaip ti omën pim ènëm yesa pöröen epël mëëa. “Ne ök niamaan. Israel omnarö arim naë kön wi kosang yewesa epël nent nokoirën ë yeë.”

10 Pël maan nga wotöököpë karurö pit kaalak kaatak sè itaangkën inëën ruup ompyaö sak wëa.

Yesuuk yokot namp wele-takaan wal ë moulmëa

11 Wë akun nentak Yesu pi ka nenta yapinte Nain pörökë

yesën pim ruuröaring omën kësang pan piiring sa.

12 Pël èen kak temanöm yesën öng kapis namp pim yokot kopëtap wëa pël ëëëaup wel wiin yang kel weerëpënëak omën pourö wak kakaan kan kourak koira.

13 Pël ëak Yesu pi öng pöpön itenak yaköm èen epël mëëa. “Ing angan.”

14 Pël mëak naë sè umkekët mor wëen wak sa pörö leng ëak tauaan epël mëëa. “Yokot epop, ni wal ëëmëak yeniak.”

15 Pël ök maan welap wal ëak ngön ëa. Pël èen Yesuuk pim ëlëpring öpënëak mëëa.

16 Pël èen omnarö pöten itenak kas èen Anutuun yaya mëak epël mëëa. “Tektek ngön yaaö kaö namp peene tiarim tekarak yaarö.” Pël yemaan naröak epël mëëa. “Anutu pim omnarö kaamök elniipënëak yewais.”

17 Pël èen Yesu pim ëa pöta ngönte Yutia yang pour pangk èen yang naë wieëa pötë sa.

Sonök Yesuu ngësë ru naar wes mëa

(Matiu 11:2-19)

18 Sonë ruurö pit Sonön Yesu ëa pöta ngönte ök mëëa.

19 Pël maan Son pi ru naar ngön maan sëën Aköpön epël pëlpël mapënëak wes mëa. “Waisëpënëak aan kor wakaimaup ni tapöp ma muntapön kor ön?”

20 Pël mëak wes mëën omën pöaar Yesu naë sè oröak epël mëëa. “Son i yamëaup puuk niin epël pëël nianëak wes

yanimë. ‘Waisëpënëak aan kor wakaimaup ni tapöp ma muntapön kor ön?’ ”

²¹ Akun pötak Yesu pi omën yauman ke nentere nent yaaurö ompyaö mowasööre omën urmeraröaring wëaurö urmerarö waö ë momëere omën it il tëaurö it nganga mowasö pël ëeim wëa.

²² Pël ëen omën pöaar së ök maan Yesuuk kangii epël mëea. “Arip së Sonön omnant arpim itaampööre kat wi yeë epotön ök man. It ngaapörö it nganga së, ing il tëaurö ompyaö sak kan ë, kësë ëaurö ompyaö së, katun yaaurö kat nganga së, welarö wal ë ulmë, ngöntök yaaurö ngön ompyaut ök maan kat wi, pël yeë epotön ök man.

²³ Omën namp nemëen yak pim kön wi kosang yewe-saut irikor naën yaë pipop ërëpërëp ëëpnaap.”

²⁴ Pël maan omën Sonë wes mëa pöaar yesën Yesuuk omnaröen Sonë songönte epël mëea. “Ar ngaan yang omën wonrek kalaö naö kent möön sak waisak yaëen itaampunëak saurö ma? Won, Son pi pöta ök won.

²⁵ Ma omën ulpëen ke nalëp mëaö nampön itaampunëak saurö ma? Won, omën ulpëen ke nalörö mëa pörö omnant kësangring omën omp aköröa ka ompyautë wë. Son pi ulpëen ke nalörö namëenëp.

²⁶ Ma ar omën ke tolëälëpön itaampunëak saurö? Ar tek-tek ngön yaaö nampön itaampunëak saurö ma? Ar yok pël ëan. Ne ök niamaan.

Pi tektek ngön yaaö tapöpök pim ya yamëngka pötök tek-tek ngön yaaö muntaröa ya yamëngkaut il yemowas.

²⁷ Omën pöpëenök ngönëntak epël retëng ëa.

‘Kat wi. Ne omën nem ngönte waup wes mëen nimëen wet rapnaat.

Puuk nim kanö ningësëpnaat.’

²⁸ Ne ök niamaan. Son puuk yangerakë omën pourö il yemowas. Pël ëaap omën Anutuuk wa ngaöök yamë pöröak pi il yemowas. Pitëm naëaan koturöakta pi il yemowas.”

²⁹ Omën yaapöröere takis yewaurö pit makre ku mëak epël mëea. “Mak, Anutu pi ompyaö yaaup.” Pöt Sonök wet rëak pit i momëa. Pötaanök pël mëea.

³⁰ Ën Parisi ngönën omnaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit Sonök i momëepnaaten kaaö yeem Anutuu kan ompyaö pet yaalmë pö kasëng mena.

³¹ Pit pël yaëen Yesuuk epël mëea. “Ne ar akun eptak wëauröen oröp nentak ök el-niim? Ar talöröa ökörö?”

³² Ar rungaaröa ökörö. Rungarö pit ka tomök ngasam yeem neneren epël yëma.

‘Ten intö tang yamöön ar tan naurön yeë.

Ten ingre tan yaan ar ingre ya ilak naën yeë.’

³³ Ar tapël yaaurö. Son i yamëaup pi wais wain i nanën wë akun nantë kaömp ngës olëak wëen ar piin, ‘Pi urmer-apring wë, pël aiman.

34 Ën peene Omën Këep ne wais iire kaömp yenën ar epël aim. 'Iteneë. Omën epop wain iire kaömp kaö yenëp. Pi takis yewaöre saun omnaröa karip,' pël aim.

35 Pël äaap Anutu pim ewat pöt arim naë wieëanëen ar tenip sant elnian tapön."

Öng utpet nampök Yesuu ingesiarë i köp nga kamp nent lë momëa

36 Parisi ngönën omën nampök Yesu piiring kaömp nempënëak yas maan pim kaata kakaati së kaömp yenem wëa.

37 Pël ëen kak pörek öng utpet namp Yesu Parisi om-nampë kaatak kaömp yenem wë pöt kat wiak i köp nga kamp nent kep ompyautaring wak sa.

38 Pël äak Yesuu kasngaël së pim ingrak tauëë ing äa. Pël ëen ing lelapöt pim ingesiarë ngentiin pim kepön ëptak kol mowesak ingesiar tot nak i köp nga kamp pöt lë momëa.

39 Pël yaëen Parisi omën Yesuun yas mëa pöp itenak kön epël wia. "Pi tektek ngön yaaö namp ëanëen öng epopë songönten ewat ëan tapön. Öng epop saun öngöp."

40 Pël kön yawiin Yesu pim kön pöt itenak epël mëa. "Saimon, ne ngön nent ök niamaan kat wi." Maan Saimonök epël mëa. "Rë yanu-ulaup, ök a."

41 Pël maan Yesuuk epël mëa. "Omën naar piarpim sum kangit wiaapnaat.

Namp 500 kina, namp 50 kina.

42 Piarip sum pöt kangiir mampënaat pangk naën äa. Pël ëen mon pepap piarpim kangiir mampëna pöt sëp mowesa. Ni kön wiin omën pöaarëkaan talëpök mon pepapön lup sant elmëepën?"

43 Pëel maan Saimonök epël mëa. "Ne omën sum kangit selap sëp mowesa pöpön kön yawi." Pël maan Yesuuk epël mëa. "Ni pangk yaan."

44 Pël mëak kaip ti öngöpön itneë Saimonön epël mëa. "Ni öng epopön itenaan ma? Ne nim kaatak waisën ni ingesiar iirömaan iit nenangkën. Pël ëen öng epop pim ing lelapatak nem ingesiar i neirak kepön ëptak kol yewas.

45 Ne waisën ni sant elnëak tot nenenën äaup. Pël ëen öng epopök nem ingesiar tot yen.

46 Ni nem kepön ëptak iit wa nenemëen yaëen öng epopök ingesiarë i köp nga kampët wa yenemë.

47 Pötaanök öng epopë lup sant kësang yaalnë pöta songönte ök niamaan. Pim utpetat kësang pan pötë kangut kërë moolëaut. Namp pi nook pim saun kotta kangit kërë moolëma pöt pim lup santeta kot tapël elnëëpnaat."

48 Pël mëak Yesu pi öngöpön epël mëa. "Nim saunatë kangut kërë niolëaut."

49 Pël yemaan omën piiring kaömp neim wëaurö pit kön epël wesa. "Saunatë kangut yakërë epop pi omën ke tolëëlöp?"

50 Pël eën Yesuuk öngöpön epël mëëa. “Nimtë neen kön wi kosang yewesautak ut-petetakaan yaniö. Pötaanök ya kë sak së öm.”

8

Öng narö Yesuu ënëm sa

1 Akun kot nent won sëen rangkël Yesu pi ka kotre kaö poutë ngön ompyaut ök mëak Anutuuk wa ngaöök nimëëpna pöta ngönte ök maö yesën pim ru 12 pöröeta piiring sa.

2 Pël yaëen öng narö Yesuu ngaanëër urmerarö pitëkaan waö ë mëere yau-man ompyaö mowasö ëa pörö pitta Yesuring sa. Namp Maria Matala kakaanëp urmerarö 7 ëak waö ë momëa pöp.

3 Namp Soana ngarangk namp Susa Erotë kaatak wëaup pim öngöp. Ën namp Susana piporöere öng munt narö pit Yesuring yesem Yesure ruurö sumre omnant kaamök elmë sa.

Omnant öpöt yaak yoolëauta ngönte

(Matiu 13:1-9; Maak 4:1-9)

4 Ka poutëaan omën selap pan së wa top eën Yesuuk watepang ngön nent epël ök mëëa.

5 “Omën nampök pim yaak omnant öpöt olëa. Pël eën nant kamtaöök ngentiin om-naröak kan së waisö yeem ing mësak pötöp rep olaan intöröak wa na.

6 Ën nant këlöökë ngaarëk ngentia. Pël ëaut oröak yang kolapët won eën umön rëa.

7 Ën nant nönötë öngpök olëa. Pël eën nönöt oröak ngep eën sësë ëa.

8 Ën nantökëër yang kolap-tak olëa. Pël eën pötökëër aprak kë kësang pan, kengk nemorëët 100, nemorëët 100 pël uta.” Yesu pi pël mëak ngön ëak epël mëëa. “Katringëpök ngön epët kat wiip.”

Yesu pim watepang mëëauta songönte

(Matiu 13:10-17; Maak 4:10-12)

9 Pël maan ruuröak Yesu pim watepang ngön pöta songönten pëël mëëa.

10 Pëël maan Yesuuk epël mëëa. “Anutu pimtok wa ngaöök nimëak wë ngön ëlëëp pöta songönte arënökëër pet yaalni. Ën omën muntarö pit pöta songönte kat wiipanëak watepang ngön ök yak. Pit Anutuu naë rë olaan pitëm saunatë kangut këre olapan itöök itaampënaatak këëten yok pangk itnaampan ma katëëpök kat wiipnaatak songönten këëkë kön nawi-ipan.”

Omnant öpötëen watepang ngön ëa pöta songönte

(Matiu 13:18-23; Maak 4:13-20)

11 “Watepang ngön niak pöta këët epët. Anutu pim ngöntak omnant öpöt yoolak pötë ök yaë.

12 Omnant öpöt kamtaöök ngentia pötë ökörö, omën narö ngönën kat wiak Anu-tuun kön wi kosang wasën utpetetakaan moöpanëak

Setenök pitëm lupötëaan wa yemoola.

13 Ën öpöt këlöökë rangk ngentia pötë ökörö, omën narö ngönte kat wiak ërëpsawi ëak öpnaat. Pitëm lupötë misën il natëen. Pötaanök akun kot nent kön wi kosang wesak wëen morököt oröön wil këlök ëëpnaat.

14 Ën öpöt nönötë öngpök ngentia pötë ökörö, omën narö ngönën kat wiipnaatak wë koröpöökë omnantön kön selap ëëre monere urömen kentre kaur ëëre omën munt nantön war ë pël yaëen pötök ngep elmëen ngönën këet mos ëëpnaat.

15 Ën öpöt yang kolaptak ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiak lupöt ompyaö wesak wak wëen pitëm wëwëatë kë ompyaut koirëpnaarö.”

Esuwes mangiak ëlëëp yawiauta ngönte
(Maak 4:21-25)

16 “Omnarö esuwes mangiak kapita öngpök mëere urta ikanöök wi pël naëngan. Ngaarëk wesirën ëwa ëaan omën kakaati waisëpnaarö ëwa pöön itaampnaat.

17 Omën ëlëëp wia pipot wi naöpanëët. Pipot tekeri sëpnaat. Ën ngep ëen wia pipot wiakaim wi naöpanëët. Ënëmak wëlël ëen omnarö itaampnaat.

18 Ar nem ngönöt këëkë wesak kat wieë. Omën namp Anutuuk ngön ompyaö lup nant mangkën ompyaö wesak öpna pöp muntat kësang wesak mampnaat. Ën namp

naön wë wak wë wes öpna pöt wa ëp ëëpnaat.”

Yesure ëlre nang pitëm ngönte

(Matiu 12:46-50; Maak 3:31-35)

19 Akun nentak Yesuu ëlre nang pit Yesuun itaampënëak sa. Pël ëen omnarö kësang pan peö ëen pit om pëlëer wëa.

20 Pël ëen omën nampök epël mëëa. “Nim ëlre nang niin itaampënëak wais tomök wë.”

21 Maan kangiir epël mëëa. “Omën Anutuu ngönöt kat wiak ënëm yaë piporö nem ëlre nangarö pël yaë.”

Yesuuk kent kaöaöön nga maan leng ëa

(Matiu 8:23-27; Maak 4:35-41)

22 Kët nentak Yesure pim ruurö pit wang naöök ilëak pitën epël mëëa. “Tiar i kaö olëak ëngk komuntakël sëpa.” Pël mëak sa.

23 Yesem Yesu pi itkaan ëen ka ura. Pël ëen kent nempel möön i kaö maat wangaöök ilaan utpet ëak i kaöök ilapënëak ëa.

24 Pël ëen pit Yesuu naë së it moilak epël mëëa. “Rë yanu-ulaup, tiar kö sëpenëak yeë.” Pël maan pi wal ëak kentööre kaö maatön nga maan kentö leng ëen kaö maat wiap sa.

25 Pël ëen pitën epël mëëa. “Ar oröpmorëen neen kön wi kosang nenewasën yeë?” Pël maan pit yaan sak kas ëak neneren epël mëëa. “Omën epop tal namp apen? Puuk

kentre kaö ma pöteparën nga maan pim ngönte ngar yeöp.”

Yesuuk omën kaökaö yaaö nampökaan urmerarö waö ë mä

(*Matiu 8:28-34; Maak 5:1-20*)

²⁶ I kaö olëak sê Kalili êngk komuntakël Kekesa yangerak sê oröa.

²⁷ Pël ëak pörek wangaö leng ë ulmëak wëen ka pöökaan omën namp pitëm naë sa. Omën pöp pim lupmeri urmerarö wëen akun wali yool wakaimaup. Akun wali urmer pörö omën pöpök taintaë wakaima. Pël äaan omnaröak kët poutë ngarangk këkë elmëimeë wii weitring wii motëeima. Pël äaap omën pöp pi wii pötta wil moolaima. Pël ëak urmer pöröak omnamp mësak omën wonrekë seima. Pi kakaati ka naurönöp, omën yangaöök pëen wëaup.

²⁸ Omën pöpök Yesuun itenak merëk mëak pim ingesiarë sê ngentiak epël mëäa. “Yesu ni Anutu Ngaarëk panëepë Ruup. Ni ne tol elnëem? Ne këlangön nangkanëak kimang yeniak.”

²⁹ Pöt Yesuuk urmeraröen ngön ök maan orööpënëak yeem urmeraröak ngön pil mëäa.

³⁰ Pël ëen Yesuuk pim yapinten pëel maan epël mëäa. “Nem yapinte Selap.” Pöt urmer selap piik ilëak wakaima pötaanök.

³¹ Pël ëen urmer pöröak Yesuun ngön ëak epël kimang mëäa. “Ni ten es parëaöökël waö ë nimëengan.”

³² Yang pörek tangitak pol narö kësang lupönöök wëa. Pël ëen urmerarö pit es pariaöökël sëpanëak kas ëen Yesuun ke urak epël kimang mëäa. “Ni ten om wes nimëen polöröa öngpök ilenaan sën.” Pël maan Yesuuk kuure mak mëäa.

³³ Pël ëen urmerarö pit omën pöpökaan oröak sê polöröak ilëa. Pël ëen polörö pöömpö sê parëaöök oröak sê i kaöök ilëak i nak wel wia.

³⁴ Pël ëen pol ngarangkörö pit itenak kas sê ngön pöt ök maan kaare yang pörekë omën wëaurö pangk ë pet ira.

³⁵ Pël ëen omnarö pit pöten itaampënëak Yesuun naë sê itaangkën omën urmerarö piikaan oröak sa pöp könö koirak poë koröp urak Yesuun naë wel aisëaan pit itenak kas ëa.

³⁶ Pël ëen omën pöten itena pöröak Yesuun omën urmerarö lupmeri wakaimaup ompyaö mowesa pöta ngönte omnaröen ök mëäa.

³⁷ Pël ëen Kekesa yang pörekë omën pörö pim ëa pöten kas ëen Yesuun pi pitëm yanger sëp wesak sëpënëak maan kaalak wangaöök ilëa.

³⁸ Pël yaëen omën urmerarö piikaan waö ë momëa pöpök Yesuring sëpënëak ke urak kimang mëäa. Pël ëen Yesuuk kaalak wes mëak epël mëäa.

³⁹ “Nim kak sê omnaröen Anutuu nim naë retëng kaö elniak sant yaniwas pipta ngönte ök mam.” Pël maan omën pöp pim kak sê omën pörek wëauröen Yesuuk pim

elmëa pöt pout ök maima.

Yesuuk öng namp ompyaö mowesak Sairasë koontup weletekaan wal ë moulmëa (Matiu 9:18-26; Maak 5:21-43)

⁴⁰ Omnarö pit Yesu kaalak sêpënëak yaëen kor wëen sê oröön omën pourö wa top ëak ërëpsawi elmëa.

⁴¹ Pël ëen ngönën tupta ngarangk namp Sairas pi Yesuu naë sê pim ingrak tok oriak kosang wesak kimang epël mëëa. “Ni nem kaatak wais,” pël mëëa.

⁴² Omën pöp pim koont kopëtap krismaki 12 ëak saup wëa pöp yauman kaö pan wel wiipënëak yeëa.

Yesu piiring yesën öngre omp kësang pan pi il mowaria.

⁴³ Pël ëen pitëm tekarak öng namp öng yauman ëeim wëen krismaki 12 ëak saup wëa. Pël yaëen rotaaröakta kaamök elmëen pangk naën ëa.

⁴⁴ Öng pöp Yesuu kasngäe sê pim mores ulpëenëpök mësël elmëen tapëtakëer won sa.

⁴⁵ Pël yaëen Yesu kat men ëak pëël mëëa. “Talëpök mësël yaalnë?” Pël maan pit wonwon yemaan Pitaak epël mëëa. “Kaöap, onnarö tetang menak wëep naröak mësël yaalniip oröpmorëen yaan?”

⁴⁶ Maan Yesuuk epël mëëa. “Won, omën nampök mësël elnëen nem weëre kosang nant piik yesën kat men yeë.”

⁴⁷ Pël maan öngpöp pi itaangkën pim songönte tekeri yewasën reireë urak

Yesuu naë sê pim ingrak tok oriak onnaröa itöök pim yaumanta songöntere mësël ëlmëak teëntom ompyaö sa pöta ngönte war wesak ök mëëa.

⁴⁸ Pël ëen Yesuuk epël mëëa. “Koontup aë, nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesën. Pötaanök ya kë sak öm.”

⁴⁹ Pi pël yamëem taprek om wëen omën namp ngarangkëpë kaatakaan sê ngarangkëpön epël mëëa. “Nim koontup wel wiaarek këpök rë yanuulaup koirak waisngan.”

⁵⁰ Pël maan Yesu pi ngön pöt kat wiak kangiir ngarangkëpön epël mëëa. “Ni kon selap ëënganëp om kön wi kosang newas. Pël ëen nim koontup ompyaö sêpnaan.”

⁵¹ Pël mëak kaatak sê oröak omën muntaröen kakaati sêpanëak nga mëak Pitaare Sonre Semsre koontupë ëlre pepaar pitëmënt piiring koontupë wieëaurekë sa.

⁵² Pël ëak öngre ompörö koontupëen ingre ya ilak kësang yaan Yesuuk epël mëëa. “Ar ing angan. Koontup pi wel nawiin om ka ura.”

⁵³ Pël maan pit wel yaap wiaup pël kön wiak söm ëa.

⁵⁴ Pël yaëen Yesu pi koon-tupë moresi wak epël mëëa. “Koontup aë, ni wal ë.”

⁵⁵ Maan pim könöp kaalak sê ilaan tapëtakëer teëntom wal ëa. Pël ëen kaömp mampënëak ök mëëa.

⁵⁶ Pël ëen ëlre pepaar pöten itenak yaan panë sa. Pël

yaëen Yesuuk omën oröa pöta ngönte omnaröen mepanëak nga mëëa.

9

Yesuuk pim ru 12 pöröen ya ngön mëëa

(Matiu 10:5-15; Maak 6:7-13)

¹ Yesu pim ru 12 pöröen yas maan sëen urmerarö waö ë momëëre yauman yaaurö ompyaö mowasö pël ëëpënëak weëre kosang mena.

² Pël ëak Anutuuk wa ngaöök nimëak wë pël maöre yaumanörö ompyaö mowasö pël ëëpënëak pit wes momëa.

³ Wes momëëpënëak yeem epël ngan rë mena. “Ar kan kourakë omnant wak senganok. Sungkörere kërre kaömpre monere pötring ulpëen naar wak senganok.

⁴ Kak nerek së oröak ka ilanë piptak pëen wë olëak sën.

⁵ Nerek së oröön pit ka naningkën ëen pöt ing porpor elmëak arim ingötëaan yangre ulölöt kërë ka pöök moolan.”

⁶ Pël maan sa. Pël ëak ka poutë yesem ngönën ök maö yauman omnarö ompyaö mowasö pël ë sa.

Erot pi Yesuu ngönte kat wia

(Matiu 14:1-2; Maak 6:14-29)

⁷ Omën omp ak Erot pi Yesuu omnant yaaö pötön kat wiak ëngk ma e wesa. Pöt omën naröak Yesuun Sonök weletakaan wal ëak wë yaë pël mëëa pötaanök.

⁸ Ën naröak tapël, “Eliiak oröak yaë koröp,” yemaan naröak, “Tektek ngön yaaö ngaan wakaimauröakaan nampök wal ëak yaë koröp,” pël mëëa.

⁹ Pël yemaan Erot pi epël mëëa. “Son pöp nook maan ngernger ilauppe. Talëpök yaauten ne kat yawi?” Pël mëak Yesuun itaampënëak kent elmëa.

Yesuuk omp 5000 ëak kaömp mena

(Matiu 14:13-21; Maak 6:30-44; Son 6:1-13)

¹⁰ Yesuu ngön yaaö pim wes mëa pörö pit ya nga im olëak kaalak sa. Pël ëak pitëm ya mëmpööre omnant ë ima pötön ök mëëa. Pël ëen pit koirak kak pörek sëp wesak ka nenta yapinte Pesaita pörek së pitëmënt öpënëak sa.

¹¹ Pël ëen omnarö pöten kat wiak kaalak pim ënëm së oröön Yesu pitën itenak ngöntre kar elmëak Anutuuk wa ngaöök nimëak wë pöta ngönte ök mëak yauman-ringörö ompyaö mowesa.

¹² Pël ëeim wëen wiap kanök këtëp yeilaan ru 12 pörö pim naë së epël mëëa. “Tiar omën wonrek wë. Pötaanök ni omnaröen maan repak yang eprek ka wieëautë së kaare kaömp koirëp.”

¹³ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Arök kaömp meneë.” Maan pit epël mëëa. “Tenim naë kaömp selap won, kaömp mor nas ën i kaö imën kopët naar pël ëak wia. Ma ten kak së omën selap eporöa kaömp nant sum ëënëak yaan ma?”

14 Ompörö selap pan 5000. Pötaanök pël mēea. Pël maan Yesuuk pitēn epël ök mēea. “Ar omnarōen ök maan pit kom ēak rongan 50 50 pël wel aisap.”

15 Pël maan ruurō pit pël elmēēn omēn pourō wel aisēa.

16 Pël ēēn Yesu pi kaōmp mor nas pōtring i kaō imēnaar wak kutōmweriil iteneē Anutuun yowe mēak pelak omnarō kom ē mampēnēak ruurō mena.

17 Pël ēēn omēn pourō nak kep ēak kaut olaan ruurō wak kēr 12 pōtē waulōn peō ēa.

Pitaak Yesuun Kristo mēea (Matiu 16:13-19; Maak 8:27-29)

18 Akun nentak Yesu pi pimtē ruurōaring pēēn wē kimang ya mēna. Pël ēak pitēn epël mēak pēēl mēea. “Omnarō neen talēp aim?”

19 Pël maan pit kangiir epël mēea. “Narōak niin, ‘Son i yamēaup,’ pël aim. Ēn narōak pōt, ‘Elia,’ pël yaan narōak, ‘Tektek ngōn yaaō ngaan wakaimaurōakaan nampök wal ēa,’ pël aim.”

20 Maan Yesuuk epël mēea. “Ēn arimtok pōt talēp aim?” Pël maan Pitaak kangiir epël mēea. “Ni Kristo, Anutuuk Yaō Niiaup.”

Yesu pi pimtē wel wiak wal ēēpna ngōnte ök mēea

(Matiu 16:20-28; Maak 8:30-9:1)

21 Pël maan Yesuuk pitēn Pitaē ngōn mēea pōt omnarōen ök mēpanēak nga mēea.

22 Pël mēak yal menak epël mēea. “Omēn Kēēp ne wē ēnēmak kēēmre kēlangōn kēsang kat wiire ngarangkre kiri ar yaaō kaōarōere ngōn kosangōtē ngarangkörō pit kasēng nemenak nemēngkēn wel wiak akun nentepar nent kaalak wal ēēmaap.”

23 Pël mēak omēn pourōen nent epël mēea. “Namp pi nem ēnēm elnēēpēnēak pōt pimtē kōnōōkē kentōt kēēpōt weseē, ‘Ne Yesu pimēēn wel wiima pōt pangk ēēmaap,’ pël wesak pim kēra yetapēr kēt poutē waalak nem ēnēm ēēp.

24 Namp pim wēwēet keimōn ēak ōpna pōt pim wēwēet kō sēpnaat. Ēn namp nemēēn yak wēwēet kēēpōt wasēpna pōt pim wēwēet ompyaō orō morēēpnaat.

25 Ēn namp yangerakē omnant pout kent ēak weim wēēn pōtōk pim wēwē ompyaut utpet mowasēn won sēēn omēn pōtōk tolēēl kaamök elmēēpēn? Pël naēpan.

26 Namp pi nemēntre nem ngōnēntaan omnarōa ēōetak ēō ēēpna pōp ēnēmak Omēn Kēēp ne nem Pepapre ngēēngk enselōrōaring pitēm ēwaat nem rangk elaan nem kutōm ēwaōring orōak piin kaaō elmēēmaap.

27 Ne yaap niamaan. E taua eporō arēkaan narō wel nawiin om wēēn Anutuu wa ngaōōk nimēēpna pōt jaarōōn itaampun sa.”

Yesu pi möönre koröp maim

wa
(*Matiu 17:1-13; Maak 9:2-13*)

²⁸ Yesu pi ngön pöt mäek wë kët 8 äak won seën Pitaare Sonre Semsre pël äak pit koirak Anutuun ök mapënëak rosir naöökë sa.

²⁹ Pël äak ök yemaan ë kosaö maim koröp oröön ulpëenäpta kölam panë tëen ëwa elmëa.

³⁰ Pël ëen omën naar oröak piiring ngöngön ëa yapin-tepar Mosesre Elia.

³¹ Piarip kutöm ëwaöring oröak wë Yesu pi Anutuu yaö mëea pöl Yerusalem kak së wel wiipna pöta ngönte piiring aim

³² wëen Pitaare karaar pit kakom pan yaëenak ke urak it nganga sak itaangkën Yesuu ëwaö wiaan omën pöaar piiring tauaan itena.

³³ Pël ëen piarip Yesu wil moulmëak sëpënëak yaëen Pita pi köpël yak Yesuun köntak epël mëea. “Kaöap, ten eprek wëen ompyaö yaë. Pötaanök ten ka kot nentepar nent äak ök renaan, nent nimëen, nent Mosesëen, nent Eliaëen äak.”

³⁴ Pël yemaan tapët pöt uröam nempel iri kaka elmëen pit kas ëa.

³⁵ Pël ëen uröam pömpelë öngpökaan ngön epël oröa. “Epop nem Ruup, piin yaö mëeaup. Pötaanök ar pim ngönte kat wiin.”

³⁶ Pël ëen pit ngön pöt kat wieë itaangkën Yesu pimënt tauaan itena. Pël äak pit omnant pitëm itaampööre kat wi ëa pöt tapëtakëer omnaröen

ök nemaan om yak wesak wakaima.

Yesuuk yokot namp urmerap piik wëen waö ë momëa

(*Matiu 17:14-21; Maak 9:14-29*)

³⁷ Ëlpam walën rosir-aöökaan ngemaan omën kësang pan Yesu kan kourak koira.

³⁸ Pël äak omën pöröa tekraakan nampök epël mëea. “Rë yanuulaup, ni nem yokotupön itempëek yak kosang wesak kimang yeniak. Pi kopëtapök yaë pötaanök.

³⁹ Urmerapök pi taintäe wak wëen këlël aim wë. Pël äak pöpök pi kutpat ë moolaan ngentiak ing elre mor el äak wieë kepeep yangësem wiaakë yaë. Pël ëen këlängön panë yemengkem wil nemoulmëen yaëen

⁴⁰ nim ruurök waö ë momëepënëak kosang wesak kimang maan pitök waö ëen pangk naën äaut.”

⁴¹ Pël maan Yesuuk epël mëea. “O kön wi kosang yewesaut wonörö, aë. Ar lup kosarö. Ar neen kön wi kosang nenewasën yeem kön wiin akun tolëel arring wë arim könömöt weim öm? Nim yokotup nem naë wak wais.”

⁴² Maan yokotup wak yesën urmer pöpök kutpat ë moolaan ngentiak ing elre mor el äak wiaan Yesuuk urmerapön ngön kosang mäek yokotup ompyaö mowesak pim pepap kaalak mena.

43 Pël een omnarö Anutuu weëre kosang pöten itenak yaan sa.

Yesu pi kaalak pim wel wiipnaata ngönte ök mēēa

(Matiu 17:22-23; Maak 9:30-32)

Pit Yesuu ēa pöten om kön wieim wēen Yesuuk pim ruuröen yas mēak epël mēēa.

44 “Ar ngön epël kēēkē kat wieē. Omnaröak Omēn Kēēp ne ngaaröa moresi neulēēpna akunet temanöm yes.”

45 Yesuuk pit ngön pöta songönten kön wiipanēak ēlēēp mowesa. Pël een pit ngön pöt kat wiak ēngk ma e een pēēl mapēnēak ēak kas een sēp wesa.

Kaō sak wēauta ngönte

(Matiu 18:1-5; Maak 9:33-37)

46 Ruurö pit, “Tiarim naēaan talēpök kaō sak wē,” pël mēak pitēmēt ngön nga ela.

47 Pël yaēēn Yesu pi pitēm kön pöten itenak runga kot namp wak pim naē tau ulmēak

48 pitēm epël mēēa. “Omēn namp nemēēn yak runga kot ke epēlēp ompyaō elmēēpna pipop ne elnēēpnaat. Ne elnēēpna pipop nem wes nemēaup elmēēpnaat. Arim tekraakan namp, ‘Ne irēak wē,’ pël apna pipop pi isak öpnaap.”

Omēn namp arim yaaut utpet newasēn ēēpna pipop arim karip

(Maak 9:38-40)

49 Pël maan Sonök epël mēēa. “Kaōap, ten itaangkēn

omēn namp nim yapintak urmerarö waō ē yamēēn itenaut. Pël ēaupök omēn pöp tiarim ēnēm naēn yaē. Pël een tenök pël ēēpanēak kan mowariaut.”

50 Pël maan Yesuuk piin epël mēēa. “Ar kan mowaringan. Omēn namp arim yaat komun naurön ēēpna pipop arim karip.”

Sameria omnaröak Yesu ka nemangkēn ēa

51 Yesu pi Anutuuk pi koirak kutömweri sēpna pöt temanöm yesēn kosang weseēak Yerusalem kakē sēpēnēak mēēa.

52 Pël ēak omēn narö wes mēēn wet rēak sē Sameria yangerak ka naōök sē oröak Yesuun kaare omnant kopēta wasēpēnēak mēēa.

53 Pël maan omēn pörö pit Yesu Yerusalem kakē sēpnaat ēwat wē yak pi sant nemowasēn ēa.

54 Pël een Yesu ruaar Sonre Sems piarip pöten itenak epël mēēa. “Aköp, tenip maan kutömweriaan esuwes irē pit kotöpēn ma?”

55 Maan kaip ti nga mēēa.

56 Pël ēak pit kak nerekē sa.

Yesuu ēnēm ēēpenaata ngönte

(Matiu 8:19-22)

57 Yesēn kan kourak omēn nampök epël mēēa. “Nim yasumēētē ne ēnēm elniimaap.”

58 Maan Yesuuk epël mēēa. “Kent tokörö pit pitēm ka yauraut wia. En intörö pitta pitēm ka epöt wia. Pël ēaap Omēn Kēēp nem ka uröma kaat won.”

⁵⁹ Pël mëak Yesuuk omën nampön epël mëëa. “Ni nem ënëm ë.” Pël maan kangiir epël mëëa. “Aköp, ni yok pangk kat newiin wet rëak së nem pepap yang kel weerum.”

⁶⁰ Maan Yesuuk epël mëëa. “Sëp was. Omën nem ngönte ngaarëk naön yaaö pöröak yok pangk wel pitëm karurö yang kel weerëpnaat. Ën ni pöt së Anutuuk wa ngaöök nimëak wë pöta ngönte ök ma.”

⁶¹ Pël maan omën munt nampök epël mëëa. “Aköp, ne nim ënëm elniimaaten kent yaë. Pël ëaap ni kat wiin wet rëak kak së nem karurö mor menak waisum.”

⁶² Maan Yesuuk epël mëëa. “Omën namp pi Anutuu yaatak wë wëwë ngaanten yaköm ëëpna pöpök Anutu pim wa ngaöök mëak wëaö pöta yaat yok pangk namëmpan.”

10

Yesuuk omën 70 ëak ngönën yaatak wes mëa

¹ Ënëmak Aköp pi omën munt 70 ëak kom ë ulmëak pim ënëm sëpnaal ka kotre kaö poutë naar kak nerekëen naar kak nerekëen pëlpël ëak wet rëak wes mëën sa.

² Wes mëëpënëak yeem epël mëëa. “Ya lupöök kaömp kë kësang pan köp sak wë. Pël ëaap ya omnaar kopët. Pötaanök ar yesem pöt ya Pepapön kimang man. Pël ëën puuk ya omën munt narö koirak wes mëën këët wa rongan ëëpnaan.

³ Seë. Yesem epël kön wieë. Pol sëpsëp ruurö kent toköröa öngpök wë pöl nook ar omnaröa öngpök wes nimëën së önëen yeë.

⁴ Pötaanök monere kërre ing kërre pöt wak sënganok. It wompwomp ëënganëen kan kourak yesem omnarö koirak ngönaak manganok.

⁵ Ar ka nentak së ilanë pip-tak wet rëak epël man. ‘Anutuuk öngre omp ka eptakörö mayaap elniip.’

⁶ Pël ëën ka pötak omën mayaap namp wëa pöt arim mayaap ök mëëa pöt pim naë orööpnaat. Won ëën pöt arim mayaap pöt arimtë ngësël kaip tiak waisëpnaat.

⁷ Ya omnarö pit pitëm ya yamëngkauta kangiir omnant yok pangk yeö. Pötaanök ar ya omnarö arim ka önë pötak pëën wëen kaömpre ire pöt pit ningkën pöt yok pangk nën. Pël ëak ar ka paspas ëënganok.

⁸ Kak nerek së oröön sant niwesak kaömp ningkën pöt nën.

⁹ Pël ëak kak pörökë yau-man omnarö ompyaö mowesak, ‘Anutuuk wa ngaöök nimëëpënëak yaë,’ pël man.

¹⁰ Ën ar kak nerek së oröön pit sant naalniin ëën pöt ar ka tomök së tauëë epël man.

¹¹ ‘Ar kön wiak “Ten utpet yeë,” pël wasënëëk yak arim ka epöökaan yangre ulöl tenim ingötë el menaut kaalak kërë arimtëen yanu-ulak. Pötaanök ar këëkë kön wieë. Anutuuk wa ngaöök nimëëpnaaten kaaö yeë.’

¹² Ne niamaan kat wieë. Ngaanëer Sotom kakörö pit utpet ëeima. Pötaan akun kaöaöök Anutuuk Sotom kakaanörö pitëm utpetatë kangut mampnaat. Ën ka ke pilötë pörö utpet pan ëën Sotom omnaröa kangut kaö wesak mampnaat.”

Yesuuk ka nantë omën lup kaip natiin ëauröaan yaköm ngön mëëa

(Matiu 11:20-24)

¹³ “Yakömpe, Korasin omnaröen. Yakömpe, Pesaita omnaröen. Nem retëng weëre kosangöt arim naë elnia pöl Taiiare Saiton omnaröen elmëanëën pit ngaanëer pitëm lupöt kaip tiak ulpëenre poë koröp sinöt ëak ka kosöt kolak pitëm koröpöök wa mëan tapön.

¹⁴ Pötaanök wë ënëmak akun kaöaöök Anutuuk Taiiare Saiton omnarö pitëm utpetatë kangut mampnaat. Ën ar pöt utpet pan ëën pitëm kangut kaö wesak nimpnaat.

¹⁵ Ën Kapaneam omnarö, ar kutömweriil isën ma? Won, ar es parëaöök ngemanëët.”

¹⁶ Pël mëak Yesuuk pim ruuröen epël mëëa. “Arim ngönöt kat wiipna piporö nem ngönte kat wiipnaat. Ar kasëng nimampna piporö ne kasëng nemampnaat. Ne kasëng nemampna piporö wes nemëaupta kasëng mampnaat.”

Ya omën 70 pörö kaalak waisa

¹⁷ Omën 70 pörö ya nga im olëak kaalak ërëpsawiaringsë oröak Yesuun epël mëëa.

“Aköp, ten nim yapintak urmerarö waö elmëen tenim ngönöt kat yawi.”

¹⁸ Maan epël mëëa. “Ne itaangkën Seten pim weëre kosang won sëen pi kent tan-gaarötë yaë pöl kutömweriaan wais yengenti. Pötaanök ar peene urmerarö waö yaalmë.

¹⁹ Kat wieë. Ne yok weëre kosang ninaut. Pötaanök ar kamalre körngap pörö ing mësaan kööre toköp Seten pim weëre kosang pötak ar il naniwaspan ma këëre nganentak utpet naniwaspan.

²⁰ Ar pöt, urmerarö arim ngönöt kat wia pötaan ërëpsawi ëëngan. Won, ar Anutuuk arim yapinöt kutömweri wa yawi pötaanökëër ërëpsawi ëëë.”

Yesu pi ërëpsawi ëak pim Pepapön yaya mëëa

(Matiu 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Akun pötak Ngëëngk Pulöök Yesu kaamök elmëen ërëpërëp kësang ëak Pepapön epël mëëa. “O Pep, ni kutömre yang poutë Pepap. Niin yowe yeniak. Ni omën ëwatöröaan nim ngönënte ëlëep yaalmëaup. Ën kön nawiin yaauröaan pet yaalmëaup. Mak, Pep nim kentöök pël yaaup.”

²² Pël mëak omën pouröen epël mëëa. “Pepak omnant pout ne nenaut. Pötaanök omnarö ne Anutuu Ruupë songönten köpël wë, Pepakëër ëwat wë. Ën Pepenta tapël wia. Omnarö piin köpël wë, Ruupökëër ëwat wë. Pötaanök

Ruupök omën nampön Pepapë songönten ök maan yok pangk ewat sēpnaat.”

²³ Pël mēak Yesu pi kaip tiak ruurö pitēmtēn epël mēēa. “Omën it ngolöpöt arim ityaangk epötön erēpērēp ēēnēēt.

²⁴ Ne ök niamaan. Ngaan tektek ngön yaaöre yang omp akörö kēsang pit omën epotön itaampēnēak ēak itnaangkēn ēautak ar peene ityaangk. Kat wiipēnēak ēak kat nawiin ēautak peene kat yawi.”

Sameria omën nampök pim kööre toköp ngarangk elmēa

²⁵ Omën ngön kosangöt ewat nampök Yesuun morök elmēepēnēak epël mēēa. “Rē yanuulaup, ne tol ēak wēwē kosangta yaō sum?”

²⁶ Maan Yesuuk kangiir epël mēēa. “Ngön kosangöt pepeweri tolēēl wiaan sangk kel yaaup?”

²⁷ Pël maan omën pöpök epël mēēa. “Anutu pi nim Aköp. Ni piin lup sant elmēak nim lupmerre könre weere kosangre kön yawiaare pipot pout pimēēn pēēl elmēak nimtēēn lup sant yaēn tapël nim karipön elmēēm pël wiaap.”

²⁸ Maan Yesuuk epël ök mēēa. “Yok pangk yaan. Pël ēēmē pötak wēwē kosangta yaō sumēēt.”

²⁹ Pël maan omën pöp pi pimtēn wak isēpēnēak Yesuun epël mēēa. “Ēn nem karip talēp?”

³⁰ Maan Yesuuk watepang ngön nent epël ök mēēa.

“Yuta omën namp Yerusalem kakaan Yeriko kakē sēpēnēak yesēn kēkain yaaō narōak kamtaōök koirak mēn olēak pim ulpēēnre omnant wak sēēn wel wiipēnak eim wieēa.

³¹ Pël ēēn kēt pötak kiri ar yaaō namp kan tapōök sē itaangkēn wiaan keker elmēak sa.

³² Pël ēēn Liwai ngönēn omën kiri ar yaaō kaata inēēn namp kan tapōök sē orōak itenak keker elmēak sa.

³³ Pël ēēn Sameria omën namp Yuta omnarōa kööre tokörōa naēaanēp pi kan tapōök sē orōak omën pöpön itenak yaköm pan ēa.

³⁴ Pël ēēn naē sē mēn ilautē kolapötre wain iit wa momēa. Pël ēak kör mokoēak wa pim pol tongkiipē rangk ulmēak mēsak sē su ka nentak moulmēak ngarangk yeem ka ura.

³⁵ Pël ēak wangam kanök sēpēnēak sum 2 kina pöt su ka pöta pepap menak epël mēēa. ‘Ni omën epop ompyaō wesak ngarangk ēēm. Nim sum nant pimēēn won wesān ēēn pöt nem kaalak waisumaatak kangit nimpaat.’ ”

³⁶ Yesuuk watepang ngön pöt mē pet irak ngön kosangöt ewat pöpön epël mēēa. “Omën naar namp pörōakaan talēpökēer omën kēkainörōak mēna pöpē karip yaē?”

³⁷ Pël maan omën pöpök mēēa. “Mēnaup sant mowesa pöp.” Maan Yesuuk kangiir epël mēēa. Niinta sē tapël ēēm.”

Mataare Maria piarpim

ngönte

38 Yesure pim ruurö pit sê kak nerek oröön öng nampê yapinte Mata puuk Yesu pim kaatak koirak sê ulmêak sant mowesa.

39 Pêl êên Mataê nang namp wêa yapinte Maria pöpök Yesuu naê sê pim ingrak wel aisêak wê ngönên yaan kat wia.

40 Pêl êên Mata pimënt kaömp kêsang ar yeem pangk naên êên kön selap êak Yesuu naê sê epêl mēea. “Aköp, nem nangap pi ne wil neulêak sêên nemënt kaömp ar yeë. Pöten ni kön wiin yok pangk yaë ma? Ni maan ne kaamök elnêp.”

41 Pêl maan Yesuuk piin epêl mēea. “Mata, Mata, ni kaömp kêsang ar eëmēetaan kön selap êak ya ngês yaën.

42 Pêl êaap ar omên kopêt nent êênê pöt pangk. Maria pi omên kopêt ompyaö tapêt yaë. Pötaanök sêp waspanok mangan.”

11

*Kimang yamēëauta ngönte
(Matiu 6:9-15; 7:7-11)*

1 Akun nentak Yesu pi nal sê Anutuun ök maima. Pêl êak pet irên ruuröakaan nampök epêl mēea. “Aköp, Son pi pim ruuröen Anutuun ök mapênêak rê mouleima pöl nuuk ten nent rê nuul.”

2 Maan Yesuuk epêl ök mēea. “Ar Anutuun ök manêak pöt epêl man: ‘Pep, nim yapinte ngëengk wiaap.

Ni wais wa ngaöök nimê.

3 Kêt poutê tenim kaömpöt nimp.

4 Tenim saunatê kangut kërê nuula.

Tenök omnaröa saun tenimēên yaalni pötê kangut tapêl kërê yemoolak pötaanök.

Moröktak nuulêenganok,’ ”

5 Pêl mēak Yesuuk kaalak yal menak pim ruuröen epêl mēea. “Arim naëaan nampök rök ulöpök sê pim karip ka uraan it moilak epêl mapnaat. ‘Ngöntöp, ni kaömp nemesiar nemes êak nan.

6 Nem kar namp kan im wais nem naê oröön kaömp mempaat won.’

7 Pêl maan ka pepap pi wal êak epêl mapnaat. ‘Ni tol êên ka uraan it yeneilên? Kaat kan wariaan rungaaröeta ka uraap. Yok pangk kaömp naningan sa.’ ”

8 Pêl mēak Yesuuk yal menak epêl mēea. “Ka pepap tol êëpên? Ne niamaan kat wieë. Pi ‘Nem ngöntöpök ya,’ pêl wesak nemampan. Om pim ke urak mapna pötaan omnant pim mapna pöt mampnaat.

9 Pöta nokoliit niamaan. Kimang maim olêak omên kêt önêët. Ngaöl êeim sê kêt koirênêët. Kanwer kôrangkôrang maimên tē niwiipnaat.

10 Anutuun kimang yamēëaurök omnant yeö. Ngaöl yaaurö Anutuu naëaan kêt yokoir. Kanweri kôrangkôrang yamēëauröaan Anutuuk tē yemowi.

11 Arim naëaan namp pim ruupök animauten maan kamal utpet namp wa mampën ma?

12 Ma kokor ngeepön maan körngap namp wa mampën ma? Won.

13 Ar omën utpetaröak arim rungaarö omën ompyaut men yeë pöl arim Pep kutömweri wëaup puuk il niwesak Ngëengk Pulöön piin kimang maan nimpnaat."

Omën naröak, "Pielsepul pöpök Yesu kaamök ëen ya yamëngk," pël mëä

(Matiu 12:22-30; Maak 3:20-27)

14 Yesuuk omën urmerapök elmëen ngön naën wëäö namp waö ë momëen oröak sëen ngön yaap yaan omnarö itenak yaan sa.

15 Pël yaëen naröak epël mëä. "Pi urmeraröa kaöap Pielsepul puuk kaamök elmëen urmerarö waö ë yemomé," pël mëä.

16 Pël yaëen naröak Anutu piiring wë ma won pöten itaampënëak kutöm retëng nent ëëpën mëak morök elmëä.

17 Pël yaëen pi pitëm lupötë itenak mëä. "Yang nerakë omnarö pitëm naë nga oröön nga elak kom ëak wëen weëre kosangring naön ëëpnaat. Ën ka naöök wëaurö pit tapël kom elmëen repak sëen ka kosaö wiaapnaat.

18 Pöta ök Setenë omnarö pit kom ëak pitëmënt nga elëpna pöt tol ëak pim yaat kosang sëpën? Ar neen, 'Pielsepulök kaamök elmëen

urmerarö waö ë yamë,' pël yak. Arim ngön pöt yaap ëanëen nemorö waö ë mëan tapön.

19 'Pielsepul puuk kaamök elmëen urmerarö waö ë yamë,' pël aim. Pötaanök arim ngön pipët yaap yeëanëen arim ruurö pitta Pielsepul kaamök elmëen urmerarö waö ë mëan tapön. Pötaanök arim ruurö pitëmtok arim ngön pöt kaar ëan pöt tekeri yewas.

20 Ne Anutu weëre kosangöök urmerarö waö yeë. Pötaanök Anutuu wa ngaöök yanimë pöt arim naë yaarö.

21 Omën nga namp, Seten, pim raëëp wak tupre ka pintang ngarangk ëak öpna pöt pim omnant muumöngk wiaapnaat.

22 Pël ëaap omën nga munt namp weëre kosangringëp nook wais il mowesak raare inre tang pim kosang wesak weëa pöt wa ëp ëak pim omnant pout kom ëak omën muntarö mempaat.

23 Namp ne sant naalnëen yaë pipop kööre tok yaalnë. Namp neering pol sëpsëporö wa top naën yaë pipop pi sëpsëporö rep yamë."

Urmerap kaalak waisëpna pöta ngönte

(Matiu 12:43-45)

24 Pël mëak Yesuuk pitën watepang ngön nent epël ök mëä. "Urmer namp omën nampökaan oröak së kosangöök wë urre korumön ap wesak epël kön wia. 'Nem

ka ngaan wakaim olëak waisautakë kaalak sumaan.'

²⁵ Pël kön wiak sê itaangkën ka tapët koore katëp ëäk ë rangi ulmëen kos wieëa.

²⁶ Pël ëen pi kaalak sê urmer muntarö 7 ëäk koirak waisa. Pörö pim ök won, utpet panëerö koirak wais ka kopët taptak wëa. Pël ëen omën pöp pi ngaan utpet kot nent wakaimaupök ënëm sasa utpet pan sa. Pöta ök namp pim lupmeri ne won kos wiaapna pöt pi ënëmak utpet pan ëëpnaat."

Ërëpsawiarung wëauta ngönte

²⁷ Yesu pi pël yemaan öng nampök omnaröa tekraakaan ngön ëäk epël mëëa. "Niwilak kapa nina pöpön kön wiin ërëpsawi yaë."

²⁸ Maan Yesuuk epël mëëa. "Pipët yaap yaan. Nook pöt, Anutuu ngönte kat wiak wak wë piporöen kön wiin ërëpsawiarung yaë."

Omën naröak Yesu ya retëng nant mëmpënëak mëëa (Matiu 12:38-42; Maak 8:12)

²⁹ Omën kësang pan pim naë sê wa top yaëen pi pitën epël mëëa. "Omën peene akun eptak wë eporö ar utpetarö. Ar ya retëngöt yamëngka pöten ke urak yenëak. Pötaanök ne ya retëng nent naëngan, ngaan Sona pim elmëa pöta ököt pëen pet elniin itaampunëët.

³⁰ Sona pim naë omën oröa pipët Niniwa kak wëauröaan Anutuuk pitën retëng pipët pet elmëa. Pipta ököt Omën

Këep nem elnëepna pipët akun eptak wë eporö arën retëng pet elniimaat.

³¹ Ënëmak Anutuu omën kom elniipna akunetak öng ak namp yang we naöökël wakaimaup pi wal ëäk arim kön wi kosang newasën yeë pöt war wasëpnaat. Pöt öng pöp yang kaö pantakaan Solomonë naë wais pim ëwat kësangöt kat wiipënëak waisaup pötaanök. Pël ëaap omën peene wë epop nook Solomon il yemowasetak ar nem ngönöt kat nawiin yeë.

³² Ënëmak Anutuu omën kom elniipna akunetak Niniwa kakaanörö pit wal ëäk peene wë eporö arim utpetat tekeri wasëpnaat. Pöt Niniwa omnarö pit Sonaak ngönën ök maan kat wiak lup kaip tiaurö pötaanök. Pël ëaap omën peene wë epop nook Sona il yemowasetak ar nem ngönöt kat nawiin yeë."

Tiarim lupötë ëwa wiaap (Matiu 5:15; 6:22-23)

³³ "Ar esuwes mangiak karök wiire kapita öngpök më pël naëngan. Ngaarëk wesirën ëwa ëaan omën kakaati waisëpnaarö ëwa pöön itaampnaat.

³⁴ It pipöörar arim koröpöökë rampewes. Arim itöök omnant itenak kön ompyaut yawiin pöt arim lupötë rampewesi yaë pöl ëwa ompyaö ëaapnaat. Ën arim itöök omnant itenak kön utpetat yawiin pöt arim lupötë koö olëaapnaat.

35 Pötaanök arim lupötë ewa wia pipët koö olapanëen ngarangk këekë èen.

36 Pël èen arim lupötë kout won, ewaat pëen wiaan pötak esuwesi yaë pöl ewa elniaan önëët.”

Yesuuk Parisi omnaröere ngön kosangötë ngarangkörö pitëm utpet yaaut war wesa

(Matiu 23:1-36; Maak 12:38-40; Luk 20:45-47)

37 Yesu pi ngön pöt më pet irak wëen Parisi ngönën omën nampök kaömp nempënëak yas maan pim kaatak së ilëak wel aisëa.

38 Pël èen omën pöp itaangkën Yesu Yuta omnaröa yaaul kaömp akunetak i nairën ëa pöten kön wiin pangk naën ëa.

39 Pël yaëen Yesuuk itenak epël ök mëëa. “Ar Parisi omnarö kelönre söwarre pöt kasngaëël pëen i yairem öngpök i nairën èen kewil wia pöl ar koröpöök ompyaö wasën arim lupötë pöt kainre utpet yaaut peö ëak wë.

40 Kaökaurö aë. Anutu omnantë koröpöt ket ëaup pi lupötta ket naën ëa ma? Ar pöt, arim koröp pëen kölam wasënëak kent yeëetak Anutu pöt, tiarim lupötta kölam sëpenëak kent yaë.

41 Ar arim lupötëaan kësangën yaat mëmpunë pötak arim lupötë kout won sëpnaat.

42 “O Parisi omnarö, yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ewamre kaëkoöre këenre pöt wa top ëak moresiar wesak nokoliil nent Anutuun yaö yaalmë.

Ar omën pas pöt yeemak nokoliil omën ompyaut ëëre Anutuun lup sant elmë pöt naën yeë. Poutepar ëënë pötaar ompyaö.

43 O Parisi omnarö, yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ngönën tupötë kakaati së omnaröa itëkëël wel aisanëëten kent yaaurö. Pël ëak omnarö wa ronganöök koirak ërëpsawi ngön niapnaaten kent yaaurö.

44 O yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar omnarö yangaöökë ongpök weera pöta ök. Pël ëaan omnarö utpet wia pöten köpëlëk roro sak waisak yaë.”

45 Yesu pi ngön pöt maan ngön kosangötë ngarangk nampök epël mëëa. “Rë yanuulaup, nim ngön pipët tenta yaniö.”

46 Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “O ngön kosangötë ngarangkörö, yakömpe. Arta arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ngön kosang nant pit ngar öpënëak arim könöökaan mangkën pit ngar öpënëak këlangön kat yawiin arimënt kaamök naën yeë.

47 Yakömpe. Arim ëarök tektek ngön yaaurö mënaut. Pël èen arök pitëm yangaö wa ngolöp wesak ë yemorangi.

48 Pël yeem arim ëaröa eima pötön kön wiin ompyaut yaë. Pitök tektek ngön yaaurö mëngkën wel wia. Èn arök yangaö ë yemorangi.

49 Pötaanök Anutu ewatëpök epël ëaut. ‘Ne tektek ngön yaauröere nem ngön yaaö

omnarö pitëm naë wes mëen narö këlangön kat mowiire narö mëmpö pël ëëpnaat.'

⁵⁰ Ar arim ëaröa eima pötön kön wiin ompyaut yaë. Pötaanök omën ngaan tektek ngön yaauro mëmpö waiseima pöröa saunaté könömët akun eptak wë eporö ar önëët.

⁵¹ Ngaanëër arim ë nampök ngës réak Apel mënak mëmpö mëmpö ë wais Sekaraia pi kiri ar yaaö kaata kakaati mënaut. Pötaanök ne niamaan kat wieë. Mëneima pöta könöm pöt peene ar akun eptak wë eporöa naë pet irëpnaat.

⁵² O ngön kosangötë ngangkörö, yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ngönën kat yawiauröa kanö il yemowariaurö. Arimëntta kan pöök nasën wë omnarö sëpanëak kan yemowariaurö."

⁵³ Ngön pöt mëak yesën ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omnarö ngës réak pim ököök ë yesem morök elmë sa.

⁵⁴ Pël yeem pim këmtakaan ngön nent kat wiin korar aan pöt pötak utöpënëak ngarangk këëkë pan ëa.

12

*Kaarötön ngarangk
ëëpenaata ngönte
(Matiu 10:26-27)*

¹ Omën selap pan Yesuu naë wa top ëak teptep ëak naröa ingötë rangk naröaat mësäak wëa. Pël ëën Yesuuk pim ruuröen wet réak epël mëëa. "Parisi omnarö pit

kaar yaauro. Yis kaömp peret ket yaaö pöt korupaë kas möautë öngpök ëlëëp repak yes pöl pitëm kaar yaaö pöt repak yes. Pötaanök arim naë repak waispanëen ngarangk këëkë ëën.

² Omën ngep ëën wia pipot wiakaim wi naöpanëët. Ënëmak wëlël ëën omnarö itaampnaat. Ën ëlëëp wia pipot wi naöpanëët. Pipot tekeri sëpnaat.

³ Pötaanök arim koutak ngön yak pipot omnarö pit ëwaatak kat wiipnaat. Ën arim kaata kakaati ngön laöök yak pipot ënëmak omnaröa tekarak wë kaö wesak orööpnaat."

*Omën kopët nampönökëër
kas elmëëpa*

(Matiu 10:28-31)

⁴ "Ngöntörö, ne niamaan. Ar koröpö pëen nimëmpnaaröen kas ëëngan. Pit pël ëak rangkël munt nant naalniipan.

⁵ Ën arim kas ëënë pöpön nook ök niamaan. Ar Anutu nimënak ënëmak kaalak es parëaöök wa nuulapna pöpönökëër kas ëën.

⁶ Omnarö tiar int sëpër mor nas pörö 2 toea pötak sum ëëpenaatak Anutu pi int kot ke pëlöröenta kat nokolön yaaup.

⁷ Ën omnarö ar pöt, arim kepön ëpötönta ëwat wëaup. Pötaanök ar kas ëëngan. Anutuuk kön wiin arök int koturöa sum pöt il mowasën arën kat nokolön yaaup."

Yesuu yapinte apenaata ngönte

(*Matiu 10:32-33; 12:32; 10:19-20*)

8 “Ne niamaan kat wieë. Namp pi omnaröa ëöetak, ‘Ne Yesuu ënëm yeë,’ pël apna pöp Omën Këep nookta kangiiir Anutuu enselöröa ëöetak, ‘Pi nemop,’ pël amaata.

9 Ën namp pi omnaröa ëöetak neen yak newasëpna pöp nookta Anutuu enselöröa ëöetak piin yak mowasömaap.

10 Namp pi Omën Këep neen utpet wesak apna pöp pim saun pöta kangit Anutuuk kerë moolapnaat. Ën namp pi Ngëëngk Pulöön utpet wesak tapël mapna pöp pim sauneta kangit ent ë nemoolapan.

11 Ën omnarök ngönën ngarangköröere yang ngarangköröa naë mës nuwak së ngön yaatak nilëëpënëak yaëën pöt ngön nokoliit tolël menet ëak kön selap ëënganok.

12 Akun pötak ngön anë pöt Ngëëngk Pulöök tekeri wes nimpnaat.”

Mon omën kaökaupë ngönte

13 Omnarö pitëm tekraakaan nampök Yesuun epël mëëa. “Rë yanuulaup, nem nanëp pi tenpim pepapë mor kolöt pimënt wak wë. Pötaan ni ök ma. Pël ëën nent kom ëak ne nampnaan.”

14 Maan Yesuuk epël mëëa. “Talëpök ne arim ngön ë pet irööre omnant kom ë pël ëëmëak yaö neea? Pël naëngan.”

15 Pël mëak yal menak pitën epël mëëa. “Ar ngarangk ëën. Ar omnantëën kentre kaur ëënganok. Omnarö pitëm omën kësang wa pipotök wëwëet koir nemangkën yaaut.”

16 Pël mëak watepang ngön nent epël mëëa. “Omp ak namp pim yaak kaömp kësang pan oröa.

17 Pël ëën pi epël kön wia. ‘Ne kaömp kaat wonöp. Oröptak kaömp epot wa wiim?’

18 Ne epël ëëm. Kaömp kaat töölak kaö wes ök rëak nem kaömpre omnant pout wa wiimaan.

19 Pël ëak epël kön wiimaat. Peene akun eptak nem kaömpre omnant kësang pan wia. Pötaanök akun wali wak wë në pël ëeimeë ërëpsawaring kë seim ömaat.’

20 Pël maan Anutuuk epël mëëa. ‘Kaökaup, ni röök eptakëer wel wiimëep. Talëpök kopëta wes wian pöt öpën?’ ” Pël mëak Yesuuk ngön kaut epël mëëa.

21 “Omën narö Anutuu naëaan ulöpre moup pöt pitëm lupötë won wiaan yangaakë omnant ulöpre moupring öpna pörö omën pöpë ök sëpnaat.”

Koröpöökë omnantëën kön selap naën ëëpa

(*Matiu 6:25-34*)

22 Pël mëak Yesuuk pim ruuröen epël mëëa. “Pötaanök ne niamaan. Ar arim wëwëetaan kön selap ëak epël anganok. ‘Tiar kaömp tarëkaan öpen?’ Ën koröpöönta

kön selap äak epël angan.
'Oröpötök kör koëpen?'

23 Kaömp pöt keët won, wëwëetakeër keët. Ën ulpëenre poë koröp pöt keët won, koröpöökëer këö.

24 Ar intöröen kön wieë. Pit kaömpöt ngëntööre wa peram wi pël naën yaauröak Anutuuk kaömp koir mangkën neim wë. Omnarö arök intörö il yewas. Pötaanök pi nangrangk elniipnaat.

25 Ma arim naëaan nampök weëre kosang wia pöt yok pangk pimtë wëwëeten kön selap äak kot nent wali wasëpën sa ma? Won.

26 Arök kot ke pëlöt naënöröak tol eënak omën muntatëen kön selap yeë?

27 Ar polpol puutön kön wieë. Pit pitëm ulpëenre poë koröpötëen waur naën yaë. Pël yaëetak ne niamaan. Omp ak Solomon pi omnant kësang wieëaupök ë rangiak wakaima. Pël äaap pim ë rangiatök polpol pu pötëet il nemowasën.

28 Këra pu ompyaut ya lupöök peene yaarö, ëlpamök tiak es marën won sëpnaat pël yewas pipotta Anutuuk maan ompyaut yaarö. Kön wi kosang panë newasënörö ar pöt, Anutuuk koröpöökë kaamököt nin yaë.

29 Pötaanök ar iire kaömp nënë pötön kön selap eëngan.

30 Yangerak köpël omnarö pit omën pipotëen kön kësang wia. Pël äaap arim Pepap ar wëwë koirënëen iire kaömp nënë pötön kön wia. Pötaanök omën pötëen kön

selap eëngan.

31 Ar pöt, Anutuuk wa ngaöök nimëepnaataan weë ngentiin. Pël eëen puuk omën pipotta koir nimpnaat."

Kutömweri omën ompyaut wa top eëpenaata ngönte (Matiu 6:19-21)

32 "Sëpsëp rongan kot epët ar kas eëngan. Pep pi ar wa ngaöök nimëepënëak kön wiin pangk yaë.

33 Arim omnant pout sum äak mon kangiir önë pöt wonörö meneë. Pël äak ar mon weë panëet wak wëen utpet nasëpanëet. Titi tëere kain wë pël naëpanëet. Mon pöt arimëen kutömweri wiaapnaat pötaanök.

34 Arim omën ompyaut wia pörekël könötta wiaapnaat."

Lup itit öpenaata ngönte

35 "Ar poë koröp mënt wes urak es rangiak kopëta weseë.

36 Ar pël äak inëen omën narö pitëm kaöap wa topöokaan wais kanwer körang elmëen të mowipënëak kor wakaima pöta ök eëë.

37 Pël eëen inëen ruurö ka naurön wiaan wais itaangkën pöt pit ërëpsawi eëpnaat. Ne yaap niamaan. Kaöap pi poë koröp mënt wes urak urötë wa moulmëak kaömp nëmpnaataan inëen elmëëpnaat.

38 Ën pi rök lupöök ma ëlpam walëpënëak yaëen pit ka naurön wëen wais itaangkën pöt pit ërëpsawi eëpnaat.

39 Ar epël kön wieë. Ka pepap pi kainëpë waisëpna akuneten ewat wëanëen pi itit wë ngarangk ëen kainëp kaat pör menak neilaan ëan tapön.

40 Omën Këep nem waisuma akunetak ar kön nenewiin wëen pipël ëem sa. Pötaanök ko ëak ön."

Inëen ru ompyaupre ut-petapë ngönte
(Matiu 24:45-51)

41 Yesu pi ngön pöt maan Pitaak epël mëea. "Aköp, ni watepang ngön pipët tenimëntëen ma ten omën pouröaan yaan?"

42 Pël maan Aköpök epël mëea. "Ar inëen ru ompyaupë ök sën. Inëen ru namp kön ompyaö wieë ya ompyaö yamëngkën kaöapök pim karurö ngarangk ëë akunatë kaömp mampënëak moulmëak sa.

43 Ënëmak inëen ruup kaöapë ök mëak sa pöl ëeim wëen kaöap wais itaangkën pöt pi ërëpsawi ëëpnaat.

44 Ne yaap niamaan. Kaöap pi pim omnant pout ngarangk ëëpënëak moulmëëpnaat.

45 Ën inëen ru pöp pi, 'Nem kaöap pi teënt newaispan,' pël weseë inëen koont yokot muntarö tang mö kaömpre i ngaat nak kön irikor ëeim wë

46 pim kaöapë waisëpna akuneten kön nawiin öpna pötak kaöap kaalak waisëpna pöt pi yokot pöp möak utpet wesak omën ngön wa yoolëauröa naë moulmëëpnaat.

47 "Inëen ru namp pim kaöapë këm ngönten ewat wëak kangk naën kat koko öpna pöp kaöapök pës kaö panë mööpnaat.

48 Ën ru namp kaöapë këm ngönten köpël wë omnant pës mööpna salöt ëëpna pöp kaöapök pës kaö namöön ëëpnaat. Pötaanök nem kaalak waisuma pötak ko ëak ön. Namp pi omnant kësang mampnaap këet kësang tapël koirën pangk ëëpnaat. Ën namp pi ya kaö tapël menaupök kosang ngentiak ya kaö mëmpna pöp kësang tapël koirën pangk ëëpnaat."

Yesu pi omnarö kom elniin kööre tok ëëpenëak irëaup
(Matiu 10:34-36)

49 "Ne esuwes marën ulölöt yokot pöta ök ar omnarö kom elniimëak yangerak waisaup. Pötaanök esuwes teëntom wëlëng kotöpnaaten kent yaë.

50 Ne këlangön kat wiimëak ëautak pël naën wë. Pötaan ya ngësring wë pet irumaaten kent yaalnë.

51 Arök ne yangerakë ngaat won wasumëak waisan wasngan. Ne omnarö kom elniin kööre tok ëënëak waisaup.

52 Pötaanök peene ngës rëak ka nentak omën mor nas önëerö ar kom elniin naar namp ëak nal naar pël ëak neneraan kööre tok ëënëet.

53 Epël ëënëet. Pepapök ruupön kööre tok yeëa. Ruupök pepapön kööre tok yeëa. Ëlëpök korömpëen kööre tok yeëa. Korömpök ëlëpëen tapël yeëa. Pël yaëen öng

lëlamringaarta nampnampön kööre tok eëpnaat.”

Omën orööpnaatön ewat sēpenaata ngönte

(*Matiu 16:2-3; Maak 8:11-13*)

⁵⁴ Yesuuk pël mëak omën pouröen epël mëëa. “Ar uröam yewariin itenak, ‘Kopi waisēpënëak yaë,’ pël yaan yok wais yaë.

⁵⁵ Ën yanget ompyaö ëak yesën itenak, ‘Kët mapnaan yaë,’ pël yaan yok kët më yaë.

⁵⁶ Kaar omnarö, ar mopöök uröamre kepilötön itenak ewat yaauröak tol eën akun wë eptak Anutu pim yaauta songönten köpël yeë?”

Omën nimëën ngön apnaapring ngönte wotpil wasum

(*Matiu 5:25-26*)

⁵⁷ “Tol eënak utpetre ompyaö pötepar kom naën yeë?

⁵⁸ Ni ngön yaatak sumëak yeem pöt wet réak niiring ngön wieëaupring ë kopëta wasum. Ni pël naën sē niiring ngön wieëaupök ë pet yairaupë naë niulëen puuk ë pet irak polisöröa naë niulëen pitök wii kaatak niulëëpan.

⁵⁹ Ne niamaan kat wi. Ni pörek wë teënt naaröongan. Nim karipë kangut pout pet ir olëakök oröömëep.”

13

Omnarö lup kaip natiin eëpena pöt kö sēpenaat

¹ Akun pötak omën naröak Yesuu naë sē epël mëëa. “Kalili yangerakaan omën

narö ngaan animaö iit Anutuu kiri eëpënëak yaëen Pailatök maan pim ngaaröak mëngkën wel wia.”

² Maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. “Ar epël kön wiingan. ‘Pitëm saunat Kalili omën muntaröaat il yemowasën yak mëngkën wel wia,’ pël wasnganak.

³ Won, arta lup kaip natiin eëne pöt tapël wel wiinëët.

⁴ Ën ngaan Yerusalem kak Siloam ka waliimpel töölak omën 18 ëak ngep eën wel wia pöröeta pitëm saunat Yerusalem omën muntaröaat il yemowasënak ëa wasngan.

⁵ Won, arta lup kaip natiin eëne pöt tapël wel wiinëët.”

Këra ulöp nautön yaauta watepang ngönte

⁶ Yesu pi ngön pöt mëak watepang ngön nent epël mëëa. “Omën namp pim ya lupöök kem nement ngëntën wëa. Pël eën enëmak ulöpörö tööpënëak sē itaangkën won wieëa.

⁷ Pël eën inëen yaaupön epël ök mëëa. ‘Krisimaki nentepar nent pötë öngpök këra epment töömëak wais itaangkën won yaë. Pi këpök yang kolapöt yen. Pötaanök ni ku ti ola,’ pël mëëa.

⁸ Pël maan inëen ruupök epël mëëa. ‘Pël eënganëp om öp. Pël eën krisimaki kopët epëta öngpök nook songöntak yang inin ëak pol yaat köm lëëmaat.

⁹ Pël eëen krisimaki ootak utöpna pöt yok pangk. Nautön eëpna pöt ku timëët.”

Yesuuk kē yesa akun ngēengk nentak öng namp ompyaö wesa

10 Yesu pi kē yesa akun ngēengk nentak ngönën tup nentak sē omnaröen ngönën ök mēea.

11 Pël yaëen omnaröa tekarak öng namp urmerap piik wēen yauman sēsē eim wēen krismaki 18 äak won saup wēa. Öng pöp kasngelo pak äak wē wotpil tau naön yaaup.

12 Pël eën Yesuuk öng pöpön ngön mēak epël mēea. “Öng epop, nook nim yaumante wa yoolak.”

13 Pël mēak moresiar pim rangk mowiin tapëtakēer wotpil sak Anutuun yaya mēea.

14 Pël yaëen ngönën tup pöta ngarangkep Yesuuk akun ngēengktak ompyaö yemowasën itenak ya sangën eën omnaröen epël mēea. “Kēt 6 pipot ya akumat. Pötaanök ar ompyaö niwasëpënëak pöt akun pipotë waisën. Ën akun ngēengktak pipotëen waisngan.”

15 Pël maan Yesuuk kangiir epël mēea. “Kaar omnarö ar, akun ngēengköte ar pol purmakaöre tongkiiröa kaatak sē kan tē mowiak mēsak sēen i na yaë. Ar kön wiin arim animaurö pël yaalmēm ya yamëngk pipët ompyaut pël yewas.

16 Pël äaap öng epop pöt tiar Yuta omnaröa kar namp Apramë äapök Setenök krismaki 18 pötë öngpök wii motëak wakaima. Pötaanök

nook akun ngēengktak wil yemoulmēep pangk naën yaë ma?”

17 Pël maan pimēen kööre tok yaauro pit eö sa. Ën omën elörö pöt pim ya ompyaö yamëngka pötëen erëpërëp äa.

Këra lälëpre yis pöteparë ngönte

(*Matiu 13:31-33; Maak 4:30-32*)

18 Yesu pi yal menak epël mēea. “Anutuu wa ngaöök yanimë pöt tolëelte? Ne oröp nantë ök eëm?”

19 Pipët këra lälëp nampë ökö. Omën nampök lälëp pöp pim yaak sē ngëntën oröak kaö sak wēen intörö wais morötë ngentiak ka ëp yawi.”

20 Pël mēak munt nent epël mēea. “Anutuu wa ngaöök yanimë pöten oröptak ök eëm?”

21 Pöt yis pöta ökö. Öng nampök yis pöt korupaë kas möautring wa irikor eën pötak ekek sëpnaat.”

Kan koturakë ngönte

(*Matiu 7:13-14, 21-23*)

22 Yesu pi Yerusalemë sëpënëak yesem ka kotre kaö poutë ngönën ök maö sa.

23 Pël yaëen omën nampök pëel mēak epël mēea. “Aköp, Anutu pi omën kopët namp-namp utpetetakaan öpën sa ma?” Maan Yesuuk pitën epël mēea.

24 “Ar kan koturak ilëak wëwë kosangta kanöök sënëëtaan wë panë ngentiin. Ne niamaan. Omën selap pan kan pörak ilapënëak wë ngentiipnaatak pourö neilapan.

²⁵ Ka pepap pi pim kaat kan wariak öpnaat. Pël een ar tomökël wë pomp ëak taueë körang elmëak epël manëet. 'Aköp, tenimëen kan të niwi.' Pël maan puuk epël niapnaat. 'Ne arën köpël. Ar tarëkaanörö?'

²⁶ Pël niaan ar epël manëet. 'Ten niiring kaömpre i ngawi naut. Ni tenim kak wais rë nuuleimënte.'

²⁷ Pël maan puuk epël niapnaat. 'Ne arën köpël. Ar tarëkaanörö? Utpet omnarö, ar mop newiak kama seë,' pël niapnaat.

²⁸ Pël een ar itaangkën Apramre Aisakre Yakopre tektek ngön yaaurö pit Anutu naë wëen itaampunëet. Ën ar pöt kaaö yaaurö. Pötaanök tomökël wë ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim öneët.

²⁹ Pël een omën yang we naöökaan naöök, këtëp yengampiaulaanre yeilëaulaan pourö wais Anutu naë wel aisëeë kaömp neim öpnaat.

³⁰ Kat wieë. Tiar yang omnaröa naëaan kot narö kutömweri së kaö sëpnaat. Ën kangiir kaö narö kot sëpnaat."

Yesuuk Yerusalem omnaröen yaköm ngön mëëa (Matiu 23:37-39)

³¹ Akun taptak Parisi omën narö së Yesuun epël mëëa. "Yang omp ak Erot pi ni nimpënëak ya. Pötaanök ni eprek sëp wesak nal së."

³² Maan Yesuuk epël mëëa. "Ar kaalak së kent tok utpet pöpön epël man. 'Yesuuk

pimtën epël ya. Pi akun eptak omën urmerarö wëaurö waö ë momëak yauman omnarö ompyaö mowesak akun kot nent won sëen pet irëpnaap pël ya,' pöt man.

³³ Peeneere ëlpamök yesem muntetak Yerusalem kak oröömaap. Pöt tol ëënak? Tektek ngön yaaö namp Yerusalem kak naaröön wiaan namëngkën ëëpnaat."

³⁴ Pël mëak pimtëen epël mëëa. "O Yerusalem omnarö, Yerusalem omnarö, yaköm. Ar tektek ngön yaaurö mëmpööre ngönën omën arim ngësë wes nimëaurö kël mö wel wi pël yaaurö. Kët ël epotë ne kokor ëlëpë ruurö wereweriarë öngpök wa mëak ngarangk yaalmë pöl ar wa rongan ëak ngarangk elniimëak kent kön wiak pël yaalniin ar kaaö elnëeimauro."

³⁵ Pötaanök ne sëp niwasën ngarangk won öneët. Ne yaap niamaan kat wieë. Ar it nenengaangkën wakaim akun kaöaöök neen kaalak itenak epël neanëet. 'Aköpök wes nimëen yewais epopön yaya mepa.' "

14

Yesuuk omën namp kë yesa akun ngëëngk nentak ompyaö mowesa

¹ Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesu pi Parisi omën kaö nampë kaatak së kaömp yenën omnarö pit iteneëa.

² Pël yaëen omën koröpö pön mena namp pim naë wëa.

³ Pël een Yesuuk itenak ngön kosangötë

ngarangköröere Parisi omnaröen epël mäak pëël mëëa. “Tiar yok pangk akun ngëëngktak yauman omnarö ompyaö mowasëpen ma won?”

4 Pël maan pit om ngön won sak wëën omën pöp moröak ompyaö mowesak wes mëën sa.

5 Pël ëën pitën epël mëëa. “Arim naëaan namp akun ngëëngktak pim rungaap ma pol namp yang öngöpöök ilëaan sëp wasëpën ma yok pangk akun ngëëngk taptak öpën?”

6 Pël maan pit kangiir mapënaat ap wesak sëp wesa.

Omnarö irëak öpenaat

7 Yesuuk omën kaömp nëmpënëak së wëa narö itkëël wel aisapënëak yaëën itenak watepang ngön nent epël mëëa.

8 “Ni omën nampë këere imëntak yas niaan së pöt itkëël wel aisanganok. Pël ëëmë pöt omën yapinring namp ni il niwasëpna pöp waisën pöt

9 omën yas niia pöpök epël niapnaat. ‘Ni itkëël ur epët omën epop man.’ Pël niaan ëö kaö sak kasngaëël së ömëët.

10 Ën nampök pim këere imën nentak yas niaan së pöt kasngaëël pan wel aisam. Pël ëën këere imën pepapök wais itenak epël niapnaat. ‘Ngöntöp, ni itkëël wais wel aisa.’ Pël niaan ni omën muntaröa ëöetak itkëël wëën niin kön wiin isëpnaat.

11 Namp pi pimtën kön wiin isëpna pöp Anutuuk wak irapnaat. Ën namp pimtën kön wiin irapna pöp Anutuuk wak isëpnaat.”

Këere imën nëmpënëak yas mëëauta ngönte

12 Pël mäak omën yas mëëa pöpön epël mëëa. “Ni këere imën numëak nim ngöntre kar, sasre nanre nim kak omën mon wieëa piporöen yas manganok. Ni pitën mamë pöt pitök kangiir niin yas niak kangut nimpnaat.

13 Pötaanök pël ëënganëp. Ni këere imën ar ëak pöt omën omnant won, ingre mor il tëaare it il tëa piporöen yas mam.

14 Omën ke pilöröakëer kangut nanimpan. Pötaanök ni ërëpsawi ëëmëët. Om wiaan wë ënëmak omën ompyauroa weletakaan wal ëëpna akunetak Anutuuk nim kangut nimpnaat.”

Këere imën kaö ëauta watepang ngönte

(Matiu 22:1-10)

15 Yesu pi pël maan kaömp yenaurö pit kat wiak pitëm naëaan nampök epël mëëa. “Omën Anutuuk wa ngaöök mëaan piiring kaömp nëmpna pörö ërëpsawi ëëpnaarö.”

16 Pël maan Yesuuk ngönaak nent piin epël ök mëëa. “Omën nampök këere imën kaö nent nëmpënëak omën kësang pan yas mëëa.

17 Pël ëak nëmpëna akunet temanöm sëën pim inëën ruup wes mëën së yas mëëauröen epël mëëa. ‘Yok

waiseë. Omnant pout yok wa kön ë pet iraut.'

18 Pël maan pit pourö omën pasutëël utak om öpënëak nampök epël mëëa. 'Ne yang nent sum äaut yak pötak wer yeneön sumaan yeë. Pötaanök nemop newaisngan sa.'

19 Pël yemaan nampökta tapël mëëa. 'Ne pol purmakaö moresiar ya kaamök elnëepënëak waut yak së ya ökre was ë pet eëmaan yeë. Pötaanök nemop ne newaisngan sa.'

20 Yemaan nampök epël mëëa. 'Ne peene tapët öng waup. Pötaan newaisngan sa.'

21 Pël maan inëën ruup së pim kaöapön ök mëëa. Pël ëën kaöap pi kat wiak ya këlangön ëën inëënöpön epël mëak kaalak wes mëa. 'Ni teënt së kaatë omën omnant won ingre mor il tējaare it il tēja piporö pourö koirak nem kaatakë waisum.'

22 Pël maan inëën ruup pim mëëa pöl ëak së kaöapön epël mëëa. 'Kaöap, nim aan pöl äautep omnarö pangk naën ur nant om wiaap.'

23 Maan kaöapök kaalak epël mëëa. 'Ni kan kaö poutë së pël ëak wilëngkë kaatë së öngpök ilëak omën pouröen këkre tö mëak koirak wais ulmëën nem kaat peö ëëp.'

24 Ne niamaan kat wi. Omën wet rëak nem yas mëëa piporö nem kaömp pöt nanëmpan pan.' "Yesu pi watepang ngön pipët yamëem yas maan pim naë sëpnaaten kaaö yaaurö

kutömweri piiring kaömp nanën ëëpën pël mëëa.

Yesuu ënëm ëëpenaata ngönte

(Matiu 10:37-38; 5:13; Maak 9:50)

25 Omën kësang pan Yesuring sa. Pël ëën pi kaip ti pitën itneë epël mëëa.

26 "Omën namp nem ënëm ëëpënëak pim ëlre pep, öngre ru, sasre nan pimoröen kent ëak neen kaaö elnëëpna pipop ma pimtë koröpöökë wëwëeteta kasëng nemangkën ëëpna pipop nem ruup pël nasëpan.

27 Pötaanök omën namp pi, 'Ne Yesu pimëën wel wiima pöt pangk eëmaap,' pël wesak pim këra yetapër wak ënëm naalnëën ëëpna pipop nem ruup pël nasëpan.

28 Arim naëaan namp pim ka kaö nent ök rapën pël kön wiak pöt wet rëak monet ka pöt pangk ëëpën ma won pöten sangk kelëpnaat.

29 Ën pël naënrek köntak wap wesirak mormor ë yesem luptak së pangk naën ëën sëp mowasën om wiaan pöt omnaröak itenak ökre was epël mapnaat.

30 'Omën epop pi kaat ök rapënëak ngës rëaupök pet nairën ëa.'

31 Ën yang omp ak namp pi yang omp ak munt nampring nga elëpënëak wet rëak pimëntë nga omnaröa saarëët sangk kelën pimtëët 10,000, ën muntapëët 20,000. Pël ëën pimënt kön wiipnaat. Pi yok pangk muntapring

nga elëpën ma won pöten kön wiipnaat.

³² Pël äak pi kön wiin pangk naën een pöt pim kööre toköp kamaarek wëen omën narö wes mëen së ngön äak nga pöt wiap wasëpnaat.

³³ Pötaanök arim naëaan omën namp pi pim omnant pout kasëng nemangkënëpök nem ru nasëpan.

³⁴ “Tomun pöt omën ompyaut. Pël äautak pim misëngö won sak wiaan tiar tol äak kaalak misëng wasën pangk eëpën? Pël naëngan.

³⁵ Tomun ke pëltak ya lupöök olaöre purmakaö yaatring irikor ë pël naëngan om moolapenaat. Katëëpringëpök ngön epët kat wiip.” Pöta ök tapël narö yaap Yesu pim ënëm naën eëpna pöt Anutuuk wa moolapnaat.

15

Sëpsëp kö saupë watepang ngönte

(Matiu 18:12-14)

¹ Akun nentak omën takis yewaare utpet yaaö munt narö Yesuuk ngönën ök yemaan kat wiipënëak pim naë sa.

² Pël yaëën Parisi om-naröere ngön kosangötë ngarangkörö pit Yesuun yak këepöt ngön mëak epël mëëa. “Omën epop omën utpet yaurö ngöntre kar elmëak kaömp ngawi yen.”

³ Pël yemaan Yesu pimënt kat wiak watepang ngön nent epël mëëa.

⁴ “Ar nampë pol sëpsëpörö 100 äak wëauröak kopët namp

kö sëpnaat. Pël ëen sëpsëpöröa pepap pi 99 pörö we naöökël kaömp neim wëen pi we naöökël kö sa pöpön ngaöl ë së koirëpnaat.

⁵ Pël äak ya kë sak wa kuröpweri waalak

⁶ kak së oröak karuröen ngön äak epël ök mapnaat. ‘Nem sëpsëp epop kö sëen ngaöl ë së koirak yewais. Pötaanök ërëpsawi eëpa.’

⁷ Ne ök niamaan kat wieë. Pöta ök omën wotpil 99 pörö lup kaip tiipënëak kön nawiin yaurö omën kutömweri wëaurö pitëmëen ërëpsawi kotkot yaë. Ën utpet kopët epop lup kaip yati pötaan kutömweri wëaurö ërëpsawi kaö yaë.”

Mon kö sauta watepang ngönte

⁸ “Öng namp pi mon 1 kina wak wëen 10 toea nent kangk ngentiin pöt pi kalaö rangiak kakaati katëp ilak këëkë panë ap wesak koirëpnaat.

⁹ Pël äak pim karuröen epël mapnaat. ‘Nem 10 toea irikor ëen ap weseim pöt peene yokoir. Pötaanök ërëpsawi eëpa.’

¹⁰ Ne ök niamaan kat iweë. Pöta ök omën utpet kopëtap lup kaip tiin Anutuu enselörö ërëpsawi yaë.”

Yokot pim pepap sëp wesak maimerekë saupë watepang ngönte

¹¹ Yesu pi pël mëak munt nent epël mëëa. “Omën namp pim yokot naar wëa.

¹² Wë yokot ënëmapök pepapön epël mëëa. ‘Nim

monere uröm tenpimëen yaö äan pöt kom äak nemëen äaut nan.' Pël maan pepapök pim omnant pout kom äak yokotaar mena.

13 Pël ëen akun kot nent wë yokot ënëmap pi pimot wak yang wali nerekel sa. Pörek së wë omnantëen kentre kaur äak pim monat pout won wes olëa.

14 Pël äak omnant pout won wesak wëen ënëmak yang pörek këen kësang nempel oröa. Pël ëen pi ngöntök panë ëen

15 yang pörek omën nampë naë së wëen omën pöpök pim polöröa ngarangk moulmëen wakaima.

16 Pël äak polöröa kaömp karut mangkën nak kep ëëpën wesak itaangkën pötta nemangkën ëa.

17 Pël ëen pi kön tektek sak epël kön wia. 'Nem pepapë inëen ruurö kaömp kësang pan neim wëen ne eprek wë këenëen wel wiimëak yeë.

18 Pötaanök nem pepapë ngësë kaalak sumaat. Së oröak epël memaat. "Pep, ne Anuture niire äak utpet elniaut.

19 Pötaanök peene pöt nim ru panëep pël neangan. Om nim inëen ru newasën ömaat."

20 Pël wesak wal äak pim pepapë ngësël sa. Seim së kak temanöm yesën pepap itenak ya utpet ëen naë së kapariak tot na.

21 Pël ëen ruupök epël mëea. 'Pep, ne Anuture niire äak utpet elniaut. Pötaanök peene pöt nim ru panëep pël nean-

gan.'

22 Pël maan pepapök pim inëen ruuröen epël mëea. 'Ar teëntom nem ulpëen wali ompyaup momëak mor ëngö wak wais moresi momëak ing körtepar wak wais ingesiarë momëak pël ëëë.

23 Pël äak purmakaö ru ompyaö mësëpringëp möëë. Pël ëen ar äak yenem ërëpsawi ëëpenaan.

24 Nem ruup wel wia we-saupök kaalak waisa. Irikor äaupök kaalak orö yarë.' Pël mëak pit ërëpsawi ëa.

25 "Wëen yokot kaöap pi yaak wakaim olëak kaalak wais kaat temanöm yewasem kat wiin intö ngönre tanre pöt yeëa.

26 Pël ëen inëen ru nampön maan sëen, 'Tol ëënak ya?' pël mëak pëël mëea.

27 Pël maan puuk epël mëea. 'Nim nangap kaalak waisa. Pi irikor äak saupök kaalak wais oröa. Pötaanök arpim pepapök maan purmakaö ru ompyaö mësëpringëp möak ar äak yen.'

28 Pël maan pi kölöp äak kakaati sëpnaaten kaaö ëa. Pël ëen pepapök wais wiap we-sak ngön ök mëea.

29 Pël ëen pi kangiir epël mëea. 'Kat wi. Ne kris-maki selap pan nim naë pas ya mënemeë nim ngön nent wa noolaan äaut. Pël ëen ni pol meme ru namp nem karuröaring ërëpsawi ëëmaan nenangkën äaupök

30 nim ru pipmor pi öng paspas yaauröaan nim omnant pout won wes

olëak kaalak waisën ni
pimëënökëër purmakaö
ru ompyaö mësëpringëp
yamöön.'

³¹ Pël maan pepapök epël
mëëa. 'Yokot epop, ni kët ël
epotë tepër wëaup. Pötaanök
nem omnant epot pout ni-
mot.

³² Ën nim nang epop wel
wia wesaupök kaalak waisa.
Irikor ëaupök kaalak orö yarë.
Pötaanök tiar pimëën ërëpsawi
ëën pangk yaë.'

16

Ngarangk utpetapë wa- tepanngönte

¹ Yesuuk pim ruuröen
ngönaak nent epël ök mëëa.
"Omën omp ak namp pim
inëen ru omnant ngarangk
yaaö namp wëa. Pël ëën
wë akun nentak omnarök
omp aköpön epël mëëa. 'Nim
omnant ngarangk yaaup pi
nimot köntak pentak yaë,' pël
mëëa.

² Pël maan kat wiak om-
nant ngarangk yaaupön yas
mëak epël mëëa. 'Ni tol
yaëen omnarö nimëen yaan
kat yawi? Pöta songönte
iteempan nem omnant
nim ngarangk yaën pötë
pepewer wak wais nan.
Ke pilëpök nem omnant
ngarangk naëngan.'

³ Pël maan inëen ru omnant
ngarangk yaaup pim könök
epël wesa. 'Nem kaöapök
nem omnant ngarangk
yaauten nga neak wes
nemëen tol ëëm? Ne yang
kelumaata weëre kosang

won. Ën sumatön kimang
memaatenta ëö yaë.

⁴ Peenök nem ëëmaaten
kön yokoir. Pël ëëma pötak
nem kaöapök wes nemëen
pöt kaamök elmëëmaaröa naë
sëen sant elnëëpnaat.'

⁵ Pël kön wiak omën
pim kaöapë naë kangut
wieëauröen ngön maan
pöppöp waisa. Pël ëën wet
rëak waisaupön pëël mëëa.
'Nem kaöapë kangut nim naë
tolëël wia?'

⁶ Maan pi epël mëëa. 'Kolap
tram 100,' pël mëëa. Pël
maan ngarangkëpök pep
nent menak epël mëëa. 'Nim
pep eptak 100 pöt kërëak 50
retëng ë.'

⁷ Pël mëak nampön pëël
mëëa. 'Nim naë nem kaöapë
kangut tolëël wia?' Pël maan
puuk epël mëëa. 'Rais kër
100,' pël mëëa. Pël maan pep
nent menak epël mëëa. 'Ni
eptak 100 pöt kërëak 80 retëng
ë,' pël mëëa.

⁸ Pël ëën kaöap pi ngarangk
utpet pöpë ewat ëa pöten
itenak piin ping wesak
mëëa. Pöt tol ëënak? Omën
yangerakë omnantön ken-
tre kaur yaurö pit pitëm
omnant ngarangk ëëpënëak
pitëm ewat pöt omën Anutuu
ëwaatak wë pöröa ewatöt il
yewas.

⁹ "Pötaanök ne niamaan. Ar
tapël monere uröm omën pa-
sut omnarö menak ngöntre
kar rëak önë pötak omën pas
pöt pet irën Anutuuk yas ni-
aan wëwë kosangta kaatak së
önëët.

¹⁰ Ën namp pi omën
pasut ompyaö wesak

ngarangk eëpna pöp omën ompyautta tapël ompyaö wesak ngarangk eëpnaat. Ën namp omën pasut ompyaö wesak ngarangk naën eëpna pöp omën ompyautta tapël ompyaö wesak ngarangk naën eëpnaat.

¹¹ Ar yangerakë monere uröm pasut ompyaö wesak ngarangk naën yaëen talëpök omën kèet arök ngarangk eëneën nimpën?

¹² Ar omnaröaat yaam nin-aut ompyaö wesak ngarangk naën yaëen Anutuu yaö niia pöt naningkën eëpnaat.

¹³ Inëen ru kopëtapök kaö naarë inëen naëpan. Pi nampön kaaö yaalmëem nampön ngöntre kar elmëepnaat. Won eën pöt, nampë naë rë olëak wë namp kasëng mampnaat. Pötaanök arta tapël Anutuu yaatere monere uröma yaat mëngkre mëngk namëngkan.”

Yesuuk Parisi omnaröen pepanöm mëëa

(Matiu 11:12-13; 5:31-32; Maak 10:11-12)

¹⁴ Yesu pi ngön pöt maan Parisi omnarö pit monere urömen kent yaaurö yak kat wiak ökre was mëëa.

¹⁵ Pël yemaan Yesuuk epël mëëa. “Arimtok arimtën omnaröa itöök ping wesak yaaurö. Pël ëaap Anutuuk arim lupötë ityaangk. Omnaröak ompyaut pël yewas pipot Anutuuk itaangkën kömkëenring yaë.

¹⁶ “Moses pim ngön kosangötre tektek ngönöt im wais Son pim naë oröak pet

ira. Ën Sonë naëaan wais peene wë epëtak pöt Anutu pim wa ngaöök nimëak wë pöta ngön ompyaut yaan omën pourö kat wiak pötak ilapënëak weë yengenti.

¹⁷ Wë ënëmak kutömre yang epraar won sëpënëak pöt yok pangk won sëpnaat. Ën ngön kosang pöt nent won nasëpan, pout om wiaapnaat.

¹⁸ “Omp namp pi pim öngöp wes mëak munt namp öpna pöp pi öngre omp wëwëet kom ëak saun koirëpnaat. Ën namp pi munt nampë öng wes mëaup öpna pöp pi öngre omp wëwëet kom ëak saun koirëpnaat.”

Mon omnampre Lasaras piarpim ngönte

¹⁹ “Mon omën namp wakaima. Pël ëaup pi akun poutë ulpëen retëngretëng ëa ompyaut mëak wë kaömp ompyaut neim wakaima.

²⁰ Pël eën omën elek yaaö namp wëa yapinte Lasaras. Pöp koröp pouuk ëmpöl pep saup pi mon omnampë kaata kanra naë wëen

²¹ mon omën pöp kaömp yenën lupöt ngentiin wa nëmpënëak kön wieim wëaakë yeëa. Pël yaëen kentöröak wais pim ëmpölöt öngör neim yeëa.

²² Pël eën wë elek yaaö omën pöp wel wiin en-selöröak koirak së Apramë naë moulmëa. Pël eën wë mon omën pöpta wel wiin yang kel weera.

²³ Pël eën pi es parëaöök së wë këlangön kaö kat

yawiem ool itaangkën Apram maimerek wëen Lasaras pim naë wëa.

²⁴ Pël ëen mon omën pöpök Apramön ngön ëak epël mëëa. 'Pep, ni neen yaköm kön wiak Lasaras wes mëen wais pim mor wotö iitak wariak nem yangapöök wa nemëen kot nent ëp sëp. Ne esuwesi öngpök wë këlangön kaö kat yawi.'

²⁵ Pël maan Apramök epël mëëa. 'Nem ruup, ni kön wi. Ni ngaan yangerak wë omën ompyaut ëeim wëen Lasaras pi pöt utpetat pëen eima. Pötaanök peene pöt pi kak eprek wais ya kë sak wëen ni kangiiir këlangön kat yawiin.

²⁶ Pël ëaap Anutuuk tiarim tekarak parë naö wiau wia. Pötaanök eprekaanörö pipël yeiraan pirekaanörö epël yaaprën pël naëngan.'

²⁷ Pël maan mon omnampök epël mëëa. 'Pep, ne kosang wesak ök yeniak. Ni Lasaras wes mëen nemoröa naë sëp.

²⁸ Nem nangarö mor nas wë. Pötaanök Lasaras pi së pitta eprek wais këlangön kat wiipanëen nga map.'

²⁹ Pël maan Apramök epël mëëa. 'Won. Pit Mosesre tek-tek ngön yaauröa ngön pitëm naë wia pipot kat wiip.'

³⁰ Maan mon omnampök epël mëëa. 'Apram nem pepap, pöt pangk naëpan. Omën wel wiaö nampök weletakaan wal ëak së ngön ök mapna pöt pit kat wiak lup kaip tiipnaat.'

³¹ Pël maan Apramök

kaalak epël ök mëëa. 'Pit Mosesre tektek ngön yaauröa ngönöt wa olapna pöt weletakaanëpök wal ëak së mapna pöteta wa olapnaat.' "

17

Utpetatök kön wi kosang yewesaut utpet yewas

(*Matiu 18:6-7, 21-22; Maak 9:42*)

¹ Yesuuk pim ruuröen ngön nent epël ök mëëa. "Morök ke nentere nent oröön omnarö saun koirëpnaat. Pël ëaap omën morök elmëen omnarö saun koirëpna pöp tol ëëpën? Yaköm.

² Omën ke pilëpök runga kotup morök elmëen saun koirpanëen ar kël kaöaö wii ngan ëak omën pöpë mesetak öngö moutak i kaöök moolaan i nak wel wiipna pöt ompyaö.

³ Ar ngarangk këëkë ëen. Arim kar namp saun yokoirën pöt nga man. Pël ëen pi lup kaip tiin pöt saun pöta kangit ent ë moolan.

⁴ Pël ëen arim kar namp pi kët kopët nenta öngpök akun 7 ëak utpet elniak akun 7 tapël arim naë wais, 'Ne lup kaip yati,' pël niaan pöt ar pim saun pötë kangut ent ë moolan."

Kön wi kosang yewesauta ngönte

⁵ Yesuu ngön yaaö omnarö pit Yesuun epël mëak kimang mëëa. "Ni tenim kön wi kosang yewesaut kaö wes nin."

⁶ Pël maan Yesuuk epël mëëa. "Ar kön wi kosang

yewesa kot panë nent wieëan talte këra kaö epmentën, 'Ni kaam tiak i kaöökë öngpök së orö,' pël maan yok pangk kat wiak pël ëëpën."

Inëen yaauta ngönte

7 "Arim tekrakaan nampë inëen ruupök ya lupöök së yang mëmpën ma polörö ngarangkëëpën pël ëeim olëak yewaisën yok pangk epël mam ma? 'Ni kakaati wais kaömp numëën,' pël mam ma?"

8 Pël naëpan. Pi epël mapnaat. 'Ni nem kaömpöt ar elnëem. Pël ëak poë koröpö mënt wes urak kaömpre iit wak waisën numaan. Pël ëen ënëmak nimtëët ar ëak numëën.'

9 Pi inëen ruup pim ngan rë menaul ëa pötaan yowe mapën ma? Yok pangk pël naëpan.

10 Pötaanök arim naë tapël ëëpnaat. Anutuu ya ngön niiaut ë pet irak pöt epël an. 'Ten inëen ru katkoko yaaurö. Ya ngön niiaut pëen yaaurö,' pël an."

Yesuuk omën kësë ëa moresiar pörö ompyaö mowesa

11 Yesu Yerusalem kakë sëpënëak Kalili yanger nal, Sameria yanger nal pël ëaan teköök sa.

12 Pël ëak së kak nerek oröön omën kësë ëa narö moresiar pörö pit kamtaöök së koirak pëlëer tauëë

13 ngön ëak epël mëëa. "Yesu, Kaöap, ni tenën yaköm kën wi."

14 Pël maan pi pitën epël mëëa. "Ar së kiri ar yaauröen arim koröpöt pet elmëen pit

ar ompyaö san pël apnaat." Pël maan yesem koröpöt ompyaö sa.

15 Pël ëen pitëkaan kopët namp pi pim koröpöön itaangkën ompyaö sa. Pël ëen kaalak së ngön ë olëak Anutuun yaya mëëa.

16 Pël ëak Yesuu ingesiarë së tok oriak ë koset yangaak we-sirak wë yowe mëëa. Omën pöp Sameria yangerakaanëp.

17 Pël ëen Yesuuk epël mëëa. "Omën moresiar ompyaö sauröep 9 pörö tarëk wë?"

18 Pit kaup tiak së Anutuun yoöre ërëp mapnaaten kön nawiin. Katkoko ëak sëen Sameria yangerakaan omën maim epop pimënt waisa."

19 Pël mëak omën pöpön epël mëëa. "Nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesënrek wal ëak së."

Anutuuk wa ngaöök nimëëpnaata ngönte

(Matiu 24:23-28, 37-41)

20 Parisi ngönën omnaröak Yesuun, "Anutu taan wa ngaöök nimëëpën?" pël mëak pëël mëëa. Maan Yesuuk kangsiir epël mëëa. "Anutuu wa ngaöök nimëëpna pöt yoolök pël yaalniin itnaangkan.

21 Kat wieë. Anutu pi peene arim tekarak wë wa ngaöök yanimë. Pël yaëen naröak, 'Anutuu wa ngaöök yanimë pöt e yaarö,' pël yaan naröak, 'O ëngk yaarö,' pël naëpan."

22 Pël mëak ruuröen epël mëëa. "Wë ënëm akun nent temanöm sëen ar këlëlre ngön epël anëët. 'Omën Këep yaaröön ten itaampun,'

pël anëetak yok pangk it-naangkan.

23 Pël yaëen akun pötak naröak, 'Eprek jaaröorek iteneë,' pël yeniaan naröak, 'Ëngkrek jaaröorek iteneë,' pël yeniaan kat wiak pitëm ënëm ëenganok.

24 Kent tangarët kopëter tar elmëen yang poutë ëwa ë pet yair. Pipta ök Omën Këep nem waisuma akunetak pël ëëm sa.

25 Pötaanök omën peene wë eporö kasëng nangkën këemre këlangön kësang kat wiimaat.

26 Noaë akunetak omnaröa ëa pöl Omën Këep nem waisuma akunetak tapël ëëpnaat.

27 Pit iire kaömp në, öngre omp ë, pël ëeim Anutu kasëng menak wëen Noa wangaöök yeilaan i ngaampel oröön omën pourö i nak won sa.

28 Lot pim naëeta tapël ëaut. Omnarö iire kaömp në, omnant sumre kap ë, ëmre ya ë, ka ök raö, pël ëeim Anutu kasëng menak wëa.

29 Pël ëën Lot pi Sotom kak sëp wesak yesën akun tapëtak kutömweriaan esutre kël es ngaat kopiitë yepel pöl ëën omën pourö won sa.

30 Pöta ök omnarö tapël eim wëen Omën Këep nem tekeri suma akunetak tapël ëëpën sa.

31 "Akun pötak omën ka tomök öpnaapök kakaati së pim omnant öpan. Ën yaak öpnaapta tapël kaalak kakë sëpan.

32 Ar Lot pim öngöp Anutuu

ngön wa olëak wel wia pöten kön wieë.

33 Omën namp pi pim wëwëet keimön ëëpna pöt pim wëwëet kö sëpnaat. Ën namp pim wëwëet këëpöt wasën pöt orö morëëpnaat.

34 Ne niamaan kat wieë. Akun pötak omën naar rö kan ur kopëtetak ka uraan namp yeweem namp sëp wasumaat.

35 Öng naarta kaömp koröp yokoëem wëen namp yeweem namp sëp wasumaat.

36 Ën omp naar ya lupöök wëen namp yeweem namp sëp wasumaat."

37 Pël maan ruuröak epël mëak pëel mëëa. "Tarëk pël ëëpën?" Maan Yesuuk omën piin kön wi kosang newasën yaauröa këlangön kat wiipnaataan kön wiak watepang ngön nent epël mëëa. "Omnantë söp kampaöök wer moön tuparö wa top yaë."

18

Öngöp ngön ëpet yairaupön kimang mëëauta ngönte

1 Yesuuk pim ruuröen kaaö köpël kimang maim öpënëak watepang ngön nent epël mëëa.

2 "Kak nerek ngön ë pet yaira namp wëa. Omën pöp pi Anutüre omën pouröen kas naën yaaup.

3 Kak taprek öng kapir namp wëaup pi kët poutë omën pöpë naë së, 'Nemëen kööre toköpëen ngön yaatak kaamök elnëem,' pël më yeëa.

4 Pël ëeimën omën pöp pim lupmeri epël kön wia. ‘Ne Anuture omën pouröen kas naën yaauppe.

5 Öng kapir epop ke urak neaim. Pötaanök kaalak wais neaan kaaö kön wiingönëen kaamök elmëemaat.’”

6 Yesu pi ngön pöt mëak kaalak epël mëea. “Ar ngön ë pet yaira utpetapë ngön ök yeniak epëten kön wieë.

7 Ën Anutuun tol yewes? Omën pimëen yaö wesaurö kët kanaan rö kanë piin kimang maim wëen kaamök naalmëëpan ma? Ma kat wiak kat nawiin koröp oröak öpën ma? Pël naëpan.

8 Ne niamaan. Pi teënt kaamök elmëëpnaap. Omën Këep nem waisuma akun pötak yangerakë omnaröa naë kön wi kosang yewesaut koirum ma won?”

Parisi omnampre takis yewaö omnampë watepang ngönte

9 Omën narö pitëmtok pitëmtën kön wiin wotpilörö pël kön wieë muntaröen wak irëak ya pöröaan Yesuuk watepang ngön nent epël mëea.

10 “Omën naar piarip ngönën tup kaöetak së Anutuun ök mapënëak sa. Namp Parisi ngönën omën namp, namp takis yewa namp.

11 Pël ëak Parisi omnampök taueë pimtën weseë epël mëea. ‘O Anutu, ne omën naröa ök wonöp. Pötaanök niin yowe yeniak. Pit këkain ëëre omën utpet nant ë, öngre omp wëwëet utpet wasö pël

yaaurö. Ne pitëm ök wonöp. Pël ëak omën takis yewa epopë ök wonöp.

12 Pël ëak sant poutë akun nentepar pöteparë kaömp ngës olëak wëaakë yaaup. Pël yeë omnant koirak pöt wa top ëak moresiar wesak nokoliil nent nimëen yaö yaalniaup.’

13 Pël yemaan takis yewa pöp pëlëer taueë kutömweriil itaampnaaten ëö ëën tok oriak epël mëea. ‘O Anutu, ne saun omnamp. Pötaan yaköm kön newi.’

14 Kat wieë. Takis yewaup pi Anutuuk pim saunatë kangut won wes moolëak piin, ‘Omën wotpilëp,’ pël maan kaalak pim kaatakë sa. Ën Parisi pöp pim saunatë kangut om wiaan sa. Omën namp pimtök pimtën wak isak apna pöp Anutuuk wak irapnaap. Ën namp pimtën kön wiin irapna pöp Anutuuk wak isak mapnaap.”

Yesuuk runga koturö welaköt elmëa

(Matiu 19:13-15; Maak 10:13-16)

15 Omnarö pit pitëm runga koturö Yesuuk pim mores pitëm rangk mowiak welaköt elmëëpënëak wak yesën pim ruuröak pitën nga mëea.

16 Pël ëën Yesuuk rungaaröen ngön mëak pim ruuröen epël mëea. “Nga mangan. Wes mëen nem naë waisëp. Ke pilörö Anutuuk wa ngaöök mëëpënëak yaö yema pötaanök.

17 Ne yaap niamaan. Namp runga kot eporöa Anutuun kön wi kosang yewesa pöl

naën eëpna pöt Anutuu wa ngaöök yamëautak yok pangk neilaan eëpnaat.”

Ngarangk monere urömaringëpë ngönte (Matiu 19:16-30; Maak 10:17-31)

18 Ngarangk nampök Yesuun pëlpël mëak epël mëëa. “Rë yanuula ompyaup, ne tol ëak wëwë kosangta yaö sum?”

19 Maan Yesuuk epël mëëa. “Tol eënak neen, ‘Ompyaup,’ pël yenëaan? Anutu kopëtapökëër ompyaup.

20 Ni ngön kosangöt epël kat yawiaup. ‘Ni öngre omp wëwëet kom eënganok. Ni omën mëngkanok. Ni këkain eënganok. Ni omën muntaröen kaar manganok. Ni nim ëltre pepaarë ngön ngar öm.’”

21 Maan ngarangkëpök epël mëëa. “Nem kotuukaan pipot ë waiseimaut.”

22 Pël maan Yesu pi ngön pöt kat wiak epël mëëa. “Kopët nent wia pöt eëm. Ni së nim omnant menak sumat wak omën omnant wonörö këëpöt wes man. Pël eën kutömweri omnant kosangöt orö nirëëpnaan. Pël ëak wais nem ënëm elnë.”

23 Pël maan omën pöp pi monere uröm kaö panë wieëaup yak ngön pöt kat wiak ya utpet ëa.

24 Pël yaëën Yesu itenak epël mëëa. “Omën monere uröm kaö wieëaurö Anutuu wa ngaöök yamë pötak ilapënëak pomp ë yaë.

25 Pol kamel namp wap poë koröp korir yamë pöökë kanöök ilapna pöt kengkën. Ën omën monere uröm kësang wieëaurök Anutuu wa ngaöök yamë pötak ilapna pöt könöm panëët.”

26 Pël maan omën ngön pöt kat wia pöröak epël mëëa. “Omën ke pilörö Anutuu wa ngaöök yamëautak neilaan eëpna pöt omën tolëëlëpök wëwë kosangët öpën?”

27 Maan Yesuuk epël mëëa. “Omnarök omnant pangk naën eëne pipot Anutuuk yok pangk eëpnaat.”

28 Pël maan Pitaak epël mëëa. “Kat wi. Ten omnant pout sëp wesak nim ënëm elniaut.”

29 Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Ne yaap nia-maan. Namp pi Anutu wa ngaöök yamëauta yaat mëmpënëak pim kaare öngre ru, sasre nan, ëltre pep pörö sëp wasëpna pöt

30 pi peene akun epöök kangut selap wak wë ënëm akunaöök wëwë kosangët öpnaap.”

Yesuuk pimtë wel wiak wal eëpnaaten ök maan akun nentepar nent ëa

(Matiu 20:17-19; Maak 10:32-34)

31 Yesu pi pim ruurö wa top elmëak epël mëëa. “Kat wieë. Tiar Yerusalem kakë yewais. Pël eën Omën Këëp nemëën tektek ngön yaaurök ngön epël retëng ëa pöt kë rapnaat.

32 Pit ne newak ngönën köpëlöröa moresi neulëën pitök ökre was neak utpet

newesak waasöp ngës namp-naat.

³³ Pël äak pës nemöak mën wel newiin akun nentepar nent yangaöök wieë kaalak wal ëëmaap.”

³⁴ Pël maan ngön pöta songönte ilëep ilaan pit ëngk ma e wesak ewat nasën ëa.

Yesuuk omën it il tēja namp ompyaö mowesa

(Matiu 20:29-34; Maak 10:46-52)

³⁵ Yesu pi yesem Yeriko kak temanöm së itaangkën omën it il tēja namp kan ëöök wel aisëë monatön kimang maim wëa.

³⁶ Pël äak pi kat wiin omnarö yesem yaan omën muntaröen epël mëëa. “Pit tol yaë?”

³⁷ Maan pitök epël mëëa. “Yesu Nasaretëpök yewais.”

³⁸ Pël maan pi ngön äak epël mëëa. “Yesu, Tewitë ëap, ni neen yaköm kön newi.”

³⁹ Pël yemaan omën wet rëak yesauröak leng ëëpën mëak nga yemaan pöten kat nemowiin ke urak kaalak ngön äak epël mëëa. “Ni Tewitë ëapök, neen yaköm kön newi.”

⁴⁰ Pël maan Yesu pi leng äak kamtaöök taprek tauëë epël mëëa. “Nem ngësël wak waiseë.” Maan mësak sëen piin epël mëak pëël mëëa.

⁴¹ “Nook ni tol elniimëak yaan?” Maan puuk epël mëëa. “Aköp, ni aan ne it nga sum.”

⁴² Pël maan Yesuuk epël mëëa. “It nga së. Nimtë neen kön wi kosang yewesautak ompyaö yesën.”

⁴³ Pël yemaan tapëtakëër itöörar nga sëen Yesuu ënëm yesem Anutuun yaya mëëa. Pël yaëen omën pörek wëaurö pöten itenak pitta Anutuun yaya mëëa.

19

Sakias pim ngönte

¹ Yesu pi Yeriko kak së oröak el wesak sëpënëak yaëen

² kak pörekaan omën takis yewauröa ngarangk namp wëa yapinte Sakias. Pöp pi mon kaö wieëaup.

³ Pi Yesuu möönre koröp itaampënëak kent elmëa. Pël ëaap pi omën mëntëp yak omën muntaröak il mowariin pomp äak itnaangkën ëa.

⁴ Pël äak wet rëak pöömpö së, “Eprek yewaisën itaampaatak,” pël wesak këra nementë ngaarëk isa.

⁵ Pël ëen Yesuuk pörek së oröak ngaarëk itenak epël mëëa. “Sakias, teënt ira. Ne peene nim kaatak wais ömaat.”

⁶ Pël maan pi ya kë sak këraamentëkaan irë ngentiak Yesu koirak pim kaatakë sa.

⁷ Pël yaëen omën pörek wëaurö pit pöten itenak kaaö mëak epël mëëa. “Pi tol ëënak saun omnampë naë së ilëak wë,” pël mëëa.

⁸ Pël ëen Sakias pi Yesuu naë tauëë epël mëëa. “Kaöp, ni kat wi. Nem omnant kom äak tok nentepar wesak nent omën omnant wonörö mempaat. Pël äak omnaröen morök elmëak monat waut pötë kangiir peene nook il

wesak maim oorek mempaan.”

⁹ Pël maan Yesuuk epël mēēa. “Omēn epop niinta Apram pim kōrōöp yak Apram pim ök Anutuun kön wi kosang yewasēn. Pōtaanök niire nim kaatakōrō Anutuuk utpetetakaan yaniō.

¹⁰ Ne Omēn Kēēpök omēn epopē ök Anutuu naēaan kō saurō wa rongan ēak ompyaō mowasumēak waisaup.”

*Inēēn ru moresiar mon wa pōta watepang ngōnte
(Matiu 25:14-30)*

¹¹ Yesu pi ngōn pōt ök maan omnarōak kön epël wia. “Pi Yerusalem kak temanōm yewasēn Anutu peene wa ngaōök nimēēpnaan yaē,” kön pël yewasēn Yesuuk itenak yal menak watepang ngōn nent epël mēēa.

¹² “Omp kaō namp yang wali nerak sēēn omp ak wes moulmēēn wē kaalak waisēpēnēak sa.

¹³ Pi sēpēnēak yeem pim inēēn ru moresiar pōrōen yas maan waisēn mon 20 kina, 20 kina pël pangkpangk menak epël mēēa. ‘Ar mon epot wak ya mēnak kaō wes wiak wēēn waisumaat.’

¹⁴ Pël mēak yesēn pim kaatak narō kaaō ēak piin epël mapēnēak omēn narō pim ēnēm wes mēēa. ‘Ten nuuk omp ak sak ngarangk elniimēēten kaaō.’

¹⁵ Pël maan pi sē wēēn pit pi omp ak wes moulmēēn wakaim olēak kaalak waisa. Pël ēak inēēn ru mon menak sa pōrōen ngōn ēak epël mēēa. ‘Ar nem mon ninak san pōtök

ya mēngkēn muntat tolēēl koirak wē pōten itaampaan.’

¹⁶ Pël maan nampök wet rēak wais epël mēēa. ‘Kaōap, ne nim mon 20 kina nangkēn pōtak nook ya mēngkēn 200 kina pël orōa.’

¹⁷ Pël maan epël mēēa. ‘Inēēn ru ompyaup, ni ya ompyaō mēnan. Ni omēn pasut ompyaō wesak ngarangk ēan. Pōtaanök nook ka moresiar pōtē ngarangk niulēēmaan.’

¹⁸ Pël ēēn inēēn ru munt nampök wais epël mēēa. ‘Kaōap, ne nim mon 20 kina nangkēn pōtak nook ya mēngkēn 100 kina pël orōa.’

¹⁹ Maan omp aköpök epël mēēa. ‘Nook, ni ka mor nas pōtē ngarangk niulēēmaan.’

²⁰ Pël maan inēēn ru munt nampök wais epël mēēa. ‘Kaōap, nim mon 20 kina nangkēn pōt e wia. Ne poē koröp kautak kōr koē wiak wakaimaut e wia.

²¹ Ne niin itaangkēn ni nga yaaup yak muntarōa naēaan omnant yewaup. Ni omnant omēn muntarōak ngētēn yewetaup. Pōtaanök niin kas ēak kō sēpanēak poē koröp kautak kōr koē wiak wakaimaut.’

²² Maan omp aköpök epël ök mēēa. ‘Ni inēēn ru utpetap. Nimtē ngōn yaan taptak nimēt utpet ēaup pël yeniak. Ni neen, “Nga yaaup yak muntarōa naēaan omnant wēēre omnant omēn muntarōak ngētēn watō pël yaaup,” pël yenēaan pōt yaap.

²³ Ni nem songōnte pipël ēwat wēak tol ēēnak nem

monet mon kaatak nawiin äaup? Pël äanëen ne wais kangitaring wan tapön.'

24 Pël mäak omën pörek wëauröen epël mää. 'Ar mon 20 kina epët piikaan wa ëp äak 200 kina wa epop meneë.'

25 Pël maan pit epël mää. 'Kaöap, pi yok 200 kina waap.'

26 Maan puuk epël mää. 'Ne niamaan kat wieë. Namp pi omnant menaut ngarangk äak wëen pöt munt nant erën wes mempaat. Ën namp pi menaut ngarangk naën tapët wak wëen pöt wa ëp ëen om pas öpnaat.

27 Peene pöt, nem kööre tokörö nook pitëm omp ak sumaaten kaaö äa pörö mësak wais nem itöök mëngkën wel wiip.' "

Yesu pi pol tongkiipë rangk wel aisëak Yerusalem kakë sa (Matiu 21:1-11; Maak 11:1-11; Son 12:12-19)

28 Yesu pi ngön pöt më pet irak Yerusalem kakël ko wesak wet rëak isa.

29 Pël äak yesem Olip tomök is oröak Petepasiire Petani ka pöteparë temanöm yesem ru naarën epël mäak wet rëak wes momëa.

30 "Arip ka ëngköök së oröak öngpök së itaangkën pol tongki ru namp omnaröa wel naisaanëp wii ngan ë ulmëen öpna pipop wilak mësak waisën.

31 Arip së pël yaëen omën nampök aripön, 'Oröp ëenëak yawil?' pëel yeniaan pöt epël man. 'Aköpök epopön ya.' "

32 Pël maan piarip së itaangkën Yesuu mää pol ëëä.

33 Pël ëen itenak yawilën tongkiipë peparöak itenak epël mää. "Arip oröp ëenëak yawil?"

34 Maan piaripök mää. "Aköpök epopön yaanak yeë."

35 Pël mäak Yesuu naë mësak së tongkiipë rangk pitëm ulpëenöt përe mourak Yesu wa ngaarëk moulmä.

36 Pël ëen wel aisëak yesën ulpëenöt përeäk kamtaöök mourö sa.

37 Pël ëen Olip tomökaan ngemë Yerusalem kak temanöm yewasën omën pimëen saö rongan pötak wëauröak pim ya it ngolöpöt yaaö pötëen ngön äak epël maö Anutuun yoöre ërëp mää.

38 "Yowe.

Omën omp aköp Aköpë këm ngöntak yewais epopön yaya mepa.

Kutömweri mayaap wiaap.

Anutu Ngaarëkëp pim yapinte wak isak mepa."

39 Ëlak wiak pël yemaan Parisi omën narö pitëm öngpök wëauröak Yesuun epël mää. "Rë yanuulaup, nim ruuröen pël epan ma."

40 Pël maan Yesuuk mää. "Ne niamaan kat wieë. Pit yaya yenëa pöt ompyaö ya. Leng ëepna pöt kël epotök yaya neapnaat."

Yesuuk Yerusalem omnaröaan ing äa

41 Yesu pi pël mäak yesem Yerusalem kaöökë tomök së oröak kakën itenak yaköm ëen ing yeem epël mää.

20

42 “Yerusalem wëaurö, ar peene eptakëer mayaap önë kanöön ewat wë talte yok pangk ön. Pël ëaap kan pö ëlëep wia. Pötaanök itnaangkën yeë.

43 Kat wieë. Wë akun nentak arim kööre toköröak wais taap elniak ëm ket ëak kaö poutë il niwariipnaat.

44 Pël ëak arimëntre arim ruurö pourö won niwesak arim kaat töolak wapötta ti olaan ur kosat wiaapnaat. Pöt tol ëënak? Anutuuk kaamök elniipënëak wes nemëen arim ngësë yewaisën köpël ëak kaaö ëan. Pötaanök pël elniipnaat.”

Yesu ngönën tup kaöetakaan omën narö waö ë momëa
(*Matiu 21:12-17; Maak 11:15-19; Son 2:13-22*)

45 Yesu pi ngön pöt më pet irak ngönën tup kaöeta kakaati së itaangkën omnarö omnant ngawi yeem wëen itenak pit waö ë yemomëem epël mëëa.

46 “Ngönën pepeweri Anutuuk epël ëa. ‘Nem ka pipët ki-mang yenëa kaat pël ëëpnaat.’ Ar pipël yaëen këkain yaauröa kaata ök yes.”

47 Pël ëak pi akun poutë ngönën tup kaöetak së omnaröen ngönën ök maim wëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere omën kaöarö pit mëmpënëak kanten ngaöl ëa.

48 Omën pourö pim ngönëntaan pim naë rë olëak wëen sëp wesa.

Yesure ngarangkörö neneren pëel elmëa
(*Matiu 21:23-27; Maak 11:27-33*)

1 Kët nentak Yesu pi ngönën tup kaöetak së omnaröen ngönën ök maim wëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö pit së epël mëëa.

2 “Nim eprek ë yaën pipot talëpë këm ngöntak ëeimën? Talëpök pël ëëm niia?”

3 Pël maan Yesuuk kangiir pitën epël mëëa. “Nookta arën kangiir nent pëel nia-maatak ök nean.

4 Sonë i mëeima pöt talëpök maan eima. Anutuuk ma pimtök kön wiak eima?”

5 Pël maan pitëmënt neneren epël mëëa. “Tiar tol mapen? ‘Anutuuk,’ pël mepenaatep pi epël niepan. ‘Tol ëënak Sonë ngönten kön wi kosang newasën yeë?’

6 Ën, ‘Son pimtök,’ pël mepenaatep omnarö pit Sonön. ‘Pi tektek ngön yaaö namp,’ pël weseë kël nimööpan.”

7 Pël mëak Yesuun kangiir epël mëëa. “Sonë i mëeima pöta songönten ten köpël.”

8 Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Nookta ne talëpë këmtak yeëan pöt neniangan.”

Wain ya ngarangk ut-petaröa watepang ngönte
(*Matiu 21:33-46; Maak 12:1-12*)

9 Yesu pi ngön pöt ök mëak watepang ngön nent omnaröen epël mëëa. “Omën

namp wain ya newer ngenta. Pël äak ya omnarö ngarangk äepënëak moulmëak pimënt yang wali nerek sê wakaima.

10 Pël äak wë kē jaaröa akunet temanöm sēen ngarangk moulmëauröak ulöp narö tö mampënëak inēen ru namp wes mēen sa. Sē oröön pit möak waö elmēen elek kaalak sa.

11 Pël ēen pepapök kaalak munt namp wes mēen sēen pöpta möak utpet mowesak waö elmēen elek tapël sa.

12 Pël ēen pepapök kaalak wa ngölöp wesak wes mēen sēen pöpta këlangön kat mowiak ke ur mēen elek sa.

13 Pël ēen ya pepap pi epël wesa. ‘Ne tol ēēmete? Nem ru ulöpöököp wes mēēmaan. Pit yok pangk pim ngönte kat wiak ngar öpën koröpok.’

14 Pël äak wes mēen sēen yaakë ngarangkörö piin itenak pitëmënt neneren epël mēea. ‘Omën epop pim pepapë mor kolut pout öpnaap. Pötaanök mëmpa. Pël ēen yaat tiarimēen sēpnaan.’

15 Pël mëak pit wain yaaweriaan wa wilëngkël moolëak mëna.” Yesu ngön pöt mëak epël pëel mēea. “Yaaweri pepapök ngarangköröen tol elmëëpën?”

16 Pi wais ya ngarangk pörö mënak pim ya lupöök ngarangk ompyaö narö moulmëëpnaat.” Pël maan pit ngön pöt kat wiak epël mēea. “Won. Pël ëëpan.”

17 Pël yaan Yesu pi pitën iteneë epël mēea. “Ngönën pepeweri ngön nemēen epël

wia pöt tol nentaanök?

‘Wap omën ka ök yarëauröak wël ë moolëaut

Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewe-sir.’

18 Omën namp wap epëtak söë urak kawî ngentiipnaap pi koröp ilak utpet ëëpnaap. Ën wapëtak pim rangk ngentiipna pöt omën pöp ilak unön äak utpet panë sēpnaap.”

Yesuun Sisa takis yemengkauten pëel mēea

(Matiu 22:15-22; Maak 12:13-17)

19 Pël maan ngön kosangötë ngarangköröere kiri ar yaaö kaöarö pit Yesu pim wain ya ngarangk utpetaröaan watepang ngön mēea pöt pitëmël ko wesak yemaan kat wiak mor öpënëak äakök omnaröen kas ēen sēp wesa.

20 Pël äak Yesu moröak Rom yang ngarangkëpë moresi moulmëëpënëak it wawaö ëeim wëa. Pël ëëë omën narö wes mēen Yesu naë sē ngönën kat yawia koröp oröak wë ngön nent maan pöt öpnaat weseë Yesuun morök elmëak epël mēea.

21 “Rë yanuulaup, ten niin ewat wë. Ni ngön wotpil yaaup, omnaröenta wotpil wesak ök yeniaup. Ni omën isaare irëaurö omnant mööngkraar kangk naalmēen yaaup, omën ompyaut pëen Anutuuk ök niiaut omën pourö yaap wesak rë yanuulaup.

22 Pötaanök ni kön wiin Rom omp aköp Sisa takis mampen ma Anutu pimënt mampen?”

23 Pël maan pitëm morök yaalmëa pöten itenak epël mëëa.

24 “Mon kël nent koirak neneë. Könre yapin epot talëpëët?” Pël maan pit epël mëëa. “Sisaëët.”

25 Pël maan puuk epël mëëa. “Omnant Sisaën yaö ëa pipot Sisa mampun. Ën Anutuun yaö ëa pipot Anutu mampun.”

26 Pël maan omnaröa itöök pi aan wali öpna nent nokoiren ëa. Pël ëak pit kaip ti mangkën kat wiak yaan sak këm ur wariak wëa.

Weletakaan wal yaauten Yesuun pëël mëëa

(Matiu 22:23-33; Maak 12:18-27)

27 Akun nentak Satusi ngönën omën narö Yesuu naë sa. Omën pörö weletakaan wal yaaö pöt won wia pël yaaurö.

28 Pit së Yesuun epël mëëa. “Rë yanuulaup, Moses pi tiarimëën ngön kosang nent epël retëng ëaap. ‘Omën namp öng wak ru won wë wel wiin pöt pim nangapök kaalak öng pöp wak wë ru oröön pöt pim nanëpë yaö sëpnaat.’

29 Pël wiaap omën nanang narö 7 ëak wakaima. Pël ëaurö nanëp öng namp wak ru won wë wel wia.

30 Pël ëën nang pim rakëp öng tapöp wak wë wel wia.

31 Pël ëën ënëmak nang 3 pöpök öng tapöp wak ru won tapël wë wel wia. Pël ëaap omën 7 eporö pit öng kopët tapöp wak ru won wë wel wia.

32 Pël ëën ënëmak pitëm öng kapirëpta tapël wel wia.

33 Pötaanök omën 7 piporö öng kopët tapöp wauröp wë wal ëëpna akunaöök talëpë öng sëpën?”

34 Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Peene yangerak wë epöök öngre omp yeë.

35 Ën wë ënëm akun kaöaöök Anutuuk kat mowiin wëwë kosangtak weletakaan wal ë rëëpnaarö pit yok pangk öngre omp naëpan.

36 Anutuuk pit weletakaan wal ë moulmëëpnaat. Pötaanök pit pim ru sak ensëlöröa ök wë kaalak wel nawiipan.

37 Weletakaan wal ëëpena pöta ngönte Mosesök ngönën pepeweri retëng ëaut. Këra kotumentëk es wëlëng koteima pöta ngöntak Anutuuk piin epël mëëa. ‘Ne Apramre Aisakre Yakopre pörö pitëm Anutu.’

38 Omën wel wia pourö Anutuuk wëwëetaring wë pël wesa. Pötaanök Anutu pi wel wiauröaap won. Pi omën öp wëauröa Anutu.”

39 Pël maan ngön kosangötë ngarangk naröak, “Rë yanuulaup, ni aan ompyaö yes,” pël mëëa.

40 Pit kaalak pëël mapnaaten kas ëën sëp wesak pipët pëën mëëa.

Yesuuk Kristo pötaan Parisi omnaröen pëël mëëa

(Matiu 22:41-46; Maak 12:35-37)

41 Pël ëën Yesu pi epël mëak pëël mëëa. “Tol ëënak, ‘Kristo,

Yaō Mëëaupön pi Tewitë köröop' pël aim?

42 Tewit pimtök Sam pep pöweri tan nent epël äa.

'Anutu puuk nem Aköpön epël yema.

"Ni wais nem yaapkëetakël öm.

43 Pël äaan nimëën kööre tok yaaō piporö nook maan nim weëre kosangöökë karök moulmëëmaat."'

44 Tewit pimtök piin, 'Nem Aköp,' pël mëëaupök tol ëënak Tewitë äap pël yaë?"

Ngön kosangötë ngarangköröön ngönte

(*Matiu 23:1-36; Maak 12:38-40; Luk 11:37-54*)

45 Pël mëäk Yesu pi omnaröa ëöetak pim ruuröen ngön epël ök mëëa.

46 "Ar ngön kosangötë ngarangköröa utpetatön ngarangk ëën. Pit ulpëen waliit mëäk wa topöök koirak ërëpsawi mapnaaten kent yaaurö. Pël ääk ngönën tupötëere këere imën akunatë omën kaöaröa urötë wel aisapnaaten kent yaaurö.

47 Pit pël yeem öng kapiröröa omnant pout pitëmëen weimeë morök elmëäk omnaröak pitën kön wiin isëpënëak Anutuun kimang wali yamëëaurö. Omën ke pilörö pit wë kangiiir akunetak könöm kësangöt koirëpnaat."

21

Öng kapir nampë Anutuun kiri wiauta ngönte
(*Maak 12:41-44*)

1 Yesu pi ngönën tup kaöetak wë we riak itaangkën omën monaringörö pit Anutuun monat kiri yawia.

2 Pël yaëën Yesu pi itaangkën öng kapir omnant won nampta pim mon kot köp möa nentepar wia.

3 Pël yaëën Yesuuk itenak epël mëëa. "Ne yaap niamaan. Öng kapir omnant won epöpë mon yawi epëtak omën muntaröaat il yemowas.

4 Omën monaringörö pit ëlöt wiaan kopëtetepar yawi. En öng kapir epop pi omnant wonöpök pim wieëaut wiak won pan wesak wë."

Yesuuk ngönën tup kaöet utpet sëpnaata ngönte ök mëëa

(*Matiu 24:1-2; Maak 13:1-2*)

5 Yesu pim ru narö pit ngönën tup kaöetak këlöt retëng ke nalre nal ääk ök rëëëa pötön itenak aöre mon Anutuun kiri mowia pötë ngönöt aö pël ëeim wëen Yesuuk epël mëëa.

6 "Wë akun nent temanöm sëën omën ityaangk epot epël wi naöpan. Ënëmak ngaaröak wais tööl olaan kël naö naöökë rangk wi naöpan, utpet panë sëpnaat."

Yesuuk könöm nentere nent orööpnaat pël mëëa

(*Matiu 24:3-14; Maak 13:3-13*)

7 Pël maan pit epël mëäk pëël mëëa. "Rë yanuulaup, nim yaan pöt akun taltak orööpën? Akun pöt temanöm

yesën oröpöt oröön ten itenak ewat sën?”

⁸ Pël maan Yesuuk epël mēēa. “Ar omnarōak lup wa irikor elniipanēēn kēēkē ngarangk ēēn. Pit morōk elniak narōak nem yapintak wais, ‘Ne Kristo,’ pël aōre narōak, ‘Kristo pim orōōpna akunet yok temanōm yes,’ pël yeniaan pitēm ēnēm elmēēnganok.

⁹ Ar nga yapinte kat wiak kas ēēngan. Akun kaōaō ngolöp yaēēn omēn pipot wet rēak orōōpnaat.”

¹⁰ Pël mēak yal menak epël mēēa. “Omēn kur nementēkaanōrōak kur nementēkēl nga ēēpnaat. Ēn yang omp ak nampē omnarōak nampēērōaan nga ēēpnaat.

¹¹ Pël yaēēn moup kēsang pan yangerak möōpnaat. Pël ēak yang we nantē kēēnre yauman kaōat orōōpnaat. Pël yaēēn mopōok oorek omēn retēng ke nentere nent yaarōön ar kas ēēnēēt.

¹² Omēn pöt naarōön wiaan pit wet rēak wa niulēak kēlangōn kat niwiipnaat. Pël ēak ngōn kaatē sē niulēak wii kaatē niulēēpnaat. Pël ēak omēn omp akre yang ngarangkōrōa naē niulēēpnaat. Ar nem yapinte wak wē pōtaanōk pël elniipnaat.

¹³ Akun pōtak ar nem songōnten ök manēēt.

¹⁴ Ar epël kōn kosang wiaan. Ar wa nanuulēēn wiaan tol man pël ēak kōn selap ēēnganok.

¹⁵ Nemtok arim kēmōtē ngōn anēētē wetetōt nimpaat. Pël ēak ompyaō elniin kōōre tokōrō arim ngōnōt wak irēak ke ur noolepan.

¹⁶ Arim ēlre pep, sasre nan, ngōntre kar, pōrōak arim kōōre tokōrōen kup mowiin arim tekrakaan narō nimpēnaat.

¹⁷ Pël ēak nem yapinte wak wē pōtaan omēn pourō ya sangēn ēak kōōre tok elniipnaat.

¹⁸ Nook ngarangk elniak wēēn ar kō nasēngan pan, arim ngan ēp naōōta mop nerapan.

¹⁹ Weēre kosangring wakaim olēak wēwē kosangēt önēēt.”

Yesuuk Yerusalem kaō utpet ēēpnaata ngōnte ök mēēa

(Matiu 24:15-21; Maak 13:14-19)

²⁰ “Ar itaangkēn ngaarō Yerusalem kaō taap yawiin pöt ka tōōlak utpet wasēpna akunet temanōm yes pël wasēnēēt.

²¹ Pël ēak Yutia yangerak wēaurō ar kas rosiraōōkēl sēn. Yerusalem kak wēaurō ar kaō sēp wasēn. Ēn yang nantē wēaurō ka kaōaōōkēl sēngan.

²² Ngōnēntak retēng ēa pöt kē rapnaan Anutuuk akun piptak kangut wes mēēn orōōpnaat.

²³ Elei, ōng ru kepringōrōere ru kapa yemaurō, tol ēēnēērō? Akun pōtak Anutuuk omnarōen ya sangēn elmēēn yangerakē omnarō kēlangōn kaō panē kat wiipnaat.

24 Ngaaröak narö öp wesir olapnaat, narö moröak wii tääk wak pitëm kaatë së inëen wesak ulmäak öpnaat. Pël äak ngönën köpëlörö pit Yerusalem kaö utpet weseim wëen Anutu pimtë akun mampna pötak sëak pet irëpnaat.”

Omën Këep orööpnaata ngönte

(Matiu 24:29-31; Maak 13:24-27)

25 “Këtre ngoonre ari pötë omën it köpëlöt jaaröön yangerak i kaö maat kësangöt yamöön omnarö kas kaö ëëpnaat.

26 Pël yaëen kutömwer ëtëp ëen ariat tiak yesën omnarö yangerak omnant orööpna pötaan kor wë kas kaö panë äak it köpköp tiak së wiaapnaat.

27 Pël yaëen Omën Këep ne nem weëre kosangre iere kasir nemotring kutöm kepil-tak jaaröön itaampnaat.

28 Omën ke pöt jaaröön, ‘Anutuuk niöpna akunet temanöm yes,’ pël wesak wal ë taueë we riak itaampun.”

Këra nantön itenak akunet ëwat yes pöta watëpang ngönte

(Matiu 24:32-35; Maak 13:28-31)

29 Pël mäak watëpang ngön nent epël mëäa. “Ar këra wasre munt nantön itenak wa weswes ë yeë.

30 Ar itaangkën këre sak wil yewatën itenak kopi akunet temanöm yes pël yewas.

31 Pöta ök omën yeniak epot jaaröön itenak pöt, ‘Anutu

wa ngaöök nimëëpënëak yaë,’ pël wasën.

32 Ne yaap niamaan. Omën e wë eporö wel wi won nasën wiaan omën yeniak epot orööpnaat.

33 Kutömre yang eptepar won sëpnaatepar. Ën nem ngön epët won nasëpan.”

Pim ruuröen wa korkor ngön ök mëäa

34 “Ar iire kaömp na olëölë imeë yangerakë omnantëen kön selap pötëen lupre kön arimot wes mäak wëen akun kaöäö kalaapöökë yaë pöl teënt pan niöpanëen ngarangk këëkë ëimeëak ön.

35 Akun kaö pöt yang ël epotë wë eporö ar pouröa naë orö nirëëpnaat.

36 Pötaanök ar kët ël epotë ngaire wa kom eimeë Anutuun kimang ngaangan maim ön. Pël ëen omën könöm orööpënëak yeniak pöt jaaröön Anutuuk weëre kosang ningkën ing mës ngep äak Omën Këep nem ëöetak tauanëët.”

37 Akun poutë Yesu pi këtëkötë ngönën tup kaöetak omnaröen ngönën ök maim olëak pöt rö kanötë Olip tomöntak së ka ur pël ëeima.

38 Pël ëen omnarö pit ngönën kat wiipënëak wangam kan röökëërötë ngönën tup kaöetak pim naë seima.

22

Yutasök Yesuun kup mowi- ipënëak kosang wes mena

(Matiu 26:1-5, 14-16; Maak 14:1-2, 10-11; Son 11:45-53)

1 Kaömp peret yis namëenöt yena akun ngëengket pitök Anutuuk mait elmëaut pël yamëëa pöt temanöm sa.

2 Pël yaëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit omnaröen kas ëen Yesu ëlëep mëmpëna kanten ap weseima.

3 Pël yaëen Seten pi Yutas Keriot kakaanëp pim lupmeri ilëa. Pöp Yesuu ru 12 pöröakaanëp.

4 Pël ëen kiri ar yaaö kaöaröere ngönën tup kaöeta polisöröa naë së Yesuun kup mowiak pitëm moresi ulmëëpnaata ngönte pitring ëa.

5 Pël ëen pit ërëpërëp ëak mon mampnaata ngönte ë kopëta wesa.

6 Pël ëen Yutas pi makre ku mëak ngës rëak akun nentak omnarö Yesu ent ë mëen pimënt wëen kup mowiipna kan ap weseima.

Ru naar mait elmëa akun ngëengktakëen kaömp kopëta wesa

(Matiu 26:17-25; Maak 14:12-21; Son 13:21-30)

7 Kaömp peret yis namëenöt yena akun ngëengktak Anutuu mait elmëautaan kiri sëpsëpörö yamöa akunet temanöm sa.

8 Pël ëen Yesuuk Pitaare Sonön epël mëak wes mëëa. "Arip së mait elmëauten kön wiipenaan kaömpöt kopëta wes wiin. Pël ëen ten waisën nëmpenaan."

9 Pël maan piarip epël mëëa. "Ka taltak kopëta wes wiinëak kent kön yawiin?"

10 Maan puuk kangiiir epël mëëa. "Kat wieë. Arip kak së oröak itaangkën omën namp i kepit wak wëen koirak pöt pim ënëm së ka ilapnaatak ilan.

11 Pël ëak ka pepapön epël man. 'Rë yanuulaupök, "Ne nem ruuröaring ka taltak Anutuuk mait elmëauten kön wiinaan kaömp nën?" pël ya,' pël man.

12 Pël ök maan ka kaö ngaarëk nent urre korumön ëak ompyaö wesauten pet elniin pötak kaömp ar ëak kopëta wasën."

13 Pël maan piarip së mëëaul ëak mait kaömpöt ar ëak kopëta wesa.

Mait kaömp nak kë mena

(Matiu 26:26-30; Maak 14:22-26; 1 Korin 11:23-25)

14 Nëmnpna akunetak Yesure pim ngön yaaö omnarö pit kakaati së kaömp yenautak wel aisëak wëa.

15 Pël ëak Yesuuk epël ök mëëa. "Nem këlangön kat wiima akunet temanöm yenewas. Pötaanök wet rëak mait kaömp epët arring ngawi numaataan kent pan yaalnë.

16 Ne yaap niamaan kat wieë. Ne mait kaömp epët kaalak nanën wë Anutuu wa ngaöök nimëëpnaatak kaömp pöta këet tekeri sëen numaat."

17 Pël mëak wain kelön nent wak Anutuun yowe mëak epël mëëa. "Ar epët wak ngawi nëë.

18 Ne niamaan. Yangerak eprek wain iit peene nëen pet yair. Arring kaalak nanën

wë enëmak Anutuuk wa ngaöök nimëak wëen piiring nempenen ëa.”

19 Pël mëak kaömpöt wak Anutuun yowe mëak pelak epël mëak mena. “Epët nem mësëpët. Ar kaamök elniipnaan këröt wes nimpaat. Pötaanök nënëël neen kön wieim ön.”

20 Kaömp pöt nëen wain kelönte wak tapël ëak epël mëak mena. “Wain i epët sulöp ngolöpta nem iit. Wain i epëtak ne wel yawiem nem iit olama pötaan Anutuu omnaröaring sulöp ngolöp pöt kosang yewas pöt pet yaalni.

21 Iteneë. Omën kup newiak kööre toköröa moresi neulëëpnaap neering kaömp ngawi yen.

22 Omën Këep ne pöp nem Pepapë kan yaö neeaöök së wel wiimaap. Ën nemëen kup mowiipna pöp, elei, pi kangut kësang pan öpnaap.”

23 Pël maan ngön yaaö omnarö pit, “Talëpök ëëpnaaten ya,” mëak neneren pëël mëëa.

Ruurö pit pitëm naëaan talëpök isëpën pötaan ngön nga ela

24 Ruurö pit, “Talëpök tiarim naëaan isak wë,” pël mëak ngön nga ela.

25 Pël yaëen Yesuuk epël mëëa. “Yang omp akörö pit omën pitëm iri wëaurö ngarangk elmëimeë pitök kangiir pitëmëen ping wesak, ‘Kaamök yaaurö,’ pël mapënëak kent yaaurö.

26 Ar pël ëënganok. Ar pöt, kaöarök koturöa ök sak

ön. Ën wotöököröak inëen yaauröa ök sak ön.

27 Ma ar aë. Talëpök isa? Wel aisëë kaömp yen pöpök ma ar ëak korak wais yemangk pöpökëer isa? Wel aisëë kaömp yen pöpökëer. Pël ëaap ne pöt, arim tekarak wë inëen yaauröa ök koröp öröak wëaup.

28 “Akun poutë këemre këlangön pöt nem naë yaaröön ar sëp nenewasën yaaurö.

29 Nem Pepapök ar wa ngaöök nimëëmëak wes nemëaut nook ar tapël wa ngaöök momëënëak yeniak.

30 Ne wa ngaöök nimëak wëen ar neering këere kaömp ngawi neimeë omp aköröa urötë wel aisëë Israel kur 12 pötëaanöröa ngönte ë pet irënëët.”

Yesuuk Pitaë piin yak mowasëpnaaten ök mëëa

(Matiu 26:31-35; Maak 14:27-31; Son 13:36-38)

31 “Saimon, Saimon kat wi. Seten pi raisatë koröp koëak wël yeë pöl ar morök elniipënëak ya.

32 Pël ëen nook nim kön wi kosang yewesaut won sëpanëak kaamök elniak Anutuun kimang mëëaut. Pötaanök ni enëmak kaalak kaip tiak pöt nim karurö taë mowasum.”

33 Pël maan Pitaak epël mëëa. “Aköp, ni weletak ma wii kaatak yesën pöt ne tepër sëpëaap.”

34 Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Pita ne niamaan kat wi. Ni peene rök epëtak

kokor ngön naën wiaan akun nentepar nent äak neen wonwon mamëep.”

Kërre monere öpre pötön mëäa

35 Pël mëak pim ruuröen epël mëäa. “Ngaan ne ar wes yanimëem, ‘Monere kërre ing körre pöt wak sengan,’ pël ni iaut. Pël äa akun pötak omën nantön elek äaurö ma won?” Pël maan pit, “Won,” mëäa.

36 Pël maan kaalak epël mëäa. “Peene pöt nga akunaö jaaröön namp monet wiaan pöt pangk waap. Ën namp kërëep wiaan pöt yok pangk wetaap. Ën namp öpwer won ëen pöt ulpëen rangkëp përe omnamp mangkën öpwer kangiir mamp.

37 Ne niamaan kat wieë. Ngönën pepeweri ngön epël äa pöt nem naë kē orööpnaan yaë. ‘Pit pi utpetap wesak utpetaröa öngpök moulmëaup.’ Ngön nemëen retëng äa pipot kē orööpnaat.”

38 Maan ruuröak epël mëäa. “Kaöap, ni itan. Ten öp neweriar wia.” Pël maan Yesuuk epël mëäa. “Ngönte sêp we-seë.”

Yesuuk Kesemani ngësöök sê kimang maima

(Matiu 26:36-46; Maak 14:32-42)

39 Pël mëak wë olëak kakaan oröak pim ë yaaul Olip tomöntakël yesën ruurö ënëm sa.

40 Pël äak sê oröön Yesuuk ruuröen epël mëäa. “Ar moröktak wiap senganëen kimang maë.”

41 Pël mëak këlötë mööna yaë pöl äak sê rar rē wesirak Anutuun kimang epël mëäa.

42 “Pep ni kat wiin pangk ëen pöt këlängön nem naë orööpënëak yaë epot keker el-nëep. Nem könöök won, nim kentöökë wiaul ëëm.”

43 Pël yemaan kutömweriaan ensel namp irë pim naë oröak kosang mowesa.

44 Pël ëen Yesu pi lupmer këlängönring wë ke urak kimang yemaan köömöt omën iitë ök sak oröak yangaak il gentia.

45 Kimang më pet irak wal äak sê pim ruuröen itaangkën pit piin yaköm pan ëen ka uraan

46 epël mëäa. “Ar tol ëënak ka ureim? Moröktak wiap senganëen wal äak Anutuun kimang maë.”

Yesu kööre toköröa moresi moulmëa

(Matiu 26:47-56; Maak 14:43-50; Son 18:3-12)

47 Pël yamëem wëen omën kësang pan pim naë oröa. Pël äak pim ru 12 pöröakaan namp Yutas pöp Yesu tot nëmpënëak pim naë sa.

48 Pël ëen Yesuuk epël mëäa. “Yutas, ni Omën Këep neen kup mowiin nempëna pötaan tot yenenën ma?”

49 Pël ëen pim ruurö pit omën orööpënëak yaaö pöten itenak piin epël mëäa. “Aköp, ten öp möön ma?”

50 Pël mëak pitëm naëaan nampök kiri ar yaaö wotöököpë inëen ru namp möak pim kat yaapkëep per olëa.

⁵¹ Pël een Yesuuk itenak epël mēea. “Ar sēp weseē.” Pël mēak omēn pōpē katēep morōak ompyaō mowesa.

⁵² Pël ēak Yesu kiri ar yaaō kaōarōere ngōnēn tup kaōeta polisōrōere kaōarō pi öpēnēak sa pōrōen itenak epël mēea. “Ar neen ngaap wesak wali neōnēak inre tang wak yewais ma?”

⁵³ Ne kēt ēl epotē ngōnēn tup kaōetak arring wēaup. Pël een ar akun pōtē neneōn ēaurō. Pël ēaap peene akun epēt arim akunet. Akun eptak kouta weēre kosangēt tekeri yaarō.”

Pitaak Yesuun wonwon mēea.

(Matiu 26:57-58, 69-75; Maak 14:53-54, 66-72; Son 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Pël maan pit Yesu wali wak kiri ar yaaō wotōökōpē kaatakē sa. Pël een Pita pi ēnēmēm sa.

⁵⁵ Pël ēak itaangkēn ngaarō ēmōökē kakaati sē ilēak ka tomök es merak mor yesem wēen Pita pi pitēm tekarak sē wel aisēa.

⁵⁶ Pël ēak es ēwaōök wel aisēaan inēen koont nampök piin itneē epël mēea. “Omēn epopta Yesuring wēaup.”

⁵⁷ Pël maan Pitaak wonwon mēak epël mēea. “Koont epop, ne piin köpēlēp.”

⁵⁸ Pël mēak kot nent wēwē yaēen kaalak omēn nampök piin itenak epël mēea. “Niinta pitēkaan nampök.” Pël maan Pitaak epël mēea. “Omp epop, ne wonöp.”

⁵⁹ Pël mēak wē ngöpngöp yaēen kaalak omēn munt

nampök kosang wesak mēea. “Yaap, omēn epopta Yesuring wēaup. Pi Kalili omnamp.”

⁶⁰ Maan Pitaak mēea. “Omp epop, ne nim ngōn yaan pipten ēngk ma e yewas.” Pël maōtaring kokor ngōn ēa.

⁶¹ Pël een Aköp kaip ti Pitaan itena. Pël een Pita pi Aköpē ngōn epël mēea pōten kön wia. “Ni peene rōök epētak kokor ngōn naēn wiaan akun nentepar nent ēak neen wonwon mamēep.”

⁶² Ngōn pël mēea pōten kön wiak ya ilak sēen tomökēl sē ing kaō pan ēa.

Ngaarōak Yesuun ökre was mēak tang momōa

(Matiu 26:67-68; Maak 14:65)

⁶³ Yesu ngarangk wēaurō pit piin ökre was mēak tang momōa.

⁶⁴ Pël ēak itōōrarē poē koröpōök kör mokoēak epël mēea. “Ni tektek ngōn yaauppe. Talēpök yanimō?”

⁶⁵ Pël mēak ngōn utpetat kēsang mēea.

Yesu kansolörōa naē moulmēak ngōn ya mēna

(Matiu 26:59-66; Maak 14:55-64; Son 18:19-24)

⁶⁶ Ēlpam walēn omēn kaōarō, kiri ar yaaō kaōarōere ngōn kosangōtē ngarangkōrō, wa top ēak wē maan Yesu mēsak pitēm naē sēen epël mēea.

⁶⁷ “Ni tenēn ök nia. Ni Yaō Niiaup Kristo tapöp ma?” Pël maan Yesuuk epël mēea. “Ne niamaatep ar kat wiak wa yaap newasngan.

68 Ën nookta pëel niaan yok pangk ök nenëangan.

69 Peene pöt Omën Këep ne Anutu weëre kosangëp pim yaapkëel wel aisëaama akunet temanöm yes.”

70 Maan pit pouröak epël mëëa. “Ni Anutuu Ruup ma?” Pël maan kangiir epël mëëa. “Yok yak pil.”

71 Pël maan pit epël mëëa. “Oröpmorëen ngön ya mëmpen? Pimtë këmtakaan yok aan kat yawi.”

23

Pit Yesu Pailatë naë së ulmëak ngön ya mëna

(*Matiu 27:1-2, 11-14; Maak 15:1-5; Son 18:28-38*)

1 Omën pourö wal ëak Yesu mësak Rom yang ngarangkep Pailatë naë sa.

2 Pël ëak Pailatën ngës rëak epël mëëa. “Tenim itöök omën epmor ten omën pourö morök elnieimeë pi omp ak Sisa takis mangkanëak nga niaimeë pimtök pimtën, ‘Ne Kristo Yaö Neeaup,’ pël aöre ‘Ne omën omp aköp,’ pël yaaumor.”

3 Pël maan Pailat pi Yesuun pëel mëak epël mëëa. “Ni Yuta omnaröa omën omp aköp ma?” Maan kangiir epël mëëa. “Yok yaan pi tapët.”

4 Pël maan Pailat pi kiri ar yaaö kaöaröere omnaröen epël mëëa. “Ne omën epopë saun nent nokoirën.”

5 Maan pit kosang wesak ke urak epël mëëa. “Pi omnaröen ngön ök mëak lup es nga mowasën Yutia yang pourak akak yes. Pi Kalili

yangerak ngës rëak pël ë waisaumorök eprekta tapël yaë.”

Pit Yesu Erotë naë së ulmëak ngön ya mëna

6 Pël maan Pailat pi pöten kat wiak pitën epël mëëa. “Omën epop Kalili yangerakaanëp ma?”

7 Maan pit kangiir mëëa. Pël ëen Pailat pi omën omp ak Erot pim yang ngarangk ëëëaurekaanëpök ëa pël wesak akun pötak Erot piita Yerusalem kak wëen yak Yesu wes mëen pim ngësël sa.

8 Pël ëen Erot pi Yesuun itenak ërëpërëp ëa. Pöt pi Yesuu yaautön kat yawiem itaampënëak kent kön yawia. Pël ëak pim itöök retëng nent ëen itaampën pël wesak ërëpërëp ëa.

9 Pël ëak Yesuun pëel ke nentere nent yemaan Yesu pi ngön kangut nemaan ëa.

10 Pël ëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit pim naë së tauak kosang wesak pi utpet ëa pöt mëëa.

11 Pël ëen Erotre pim ngaarö pit piin ököök elmëak ökre was mëëa. Pël ëak ulpëen wali retëngretëng ëa ompyaö namp wa momëak kaalak wes mëen Pailatë ngësë sa.

12 Erotre Pailat piarip ngaan pöt nampnampön kööre tok yaauwaarök akun pötak ngöntre kar ëa.

Pailat pi Yesu këra yetaprak mööpënëak kat

mowia

(*Matiu 27:15-26; Maak 15:6-15; Son 18:39-19:16*)

13 Pailatök maan kiri ar yaaö kaöaröere ngarangköröere omën muntarö wa top äa.

14 Pël een epël mää. “Ar omën epopön, ‘Pi omnarö wa irikor yaalmäaup,’ pël äo nem naë wak waisan. Pël een nook pim songönte tekeri wasëpënëak arim ëöetak pëel määaut. Pël äautak ne piin kat wiin pim utpet yaëen arim ngön yaatak moulmëan pöt nokoirën yeë.

15 Erotta tapël äak kaalak wes mään waisa. Kat wieë. Omën epop pi utpet tiarim mëmpena nent naën.

16 Pötaanök ne maan ngaaröak om tang pëen möak wes mëpnaat.”

17 [Krisimaki poutë Anutuu mait elmäa akun ngëëngktak Pailatök omën namp wes më yeë.]

18 Pël maan pit omën pourö ëlak wiak epël mää. “Pipmor mëngkën wel wiip. Parapasökëer wes nimë.”

19 Parapas pöp kak wë omën naröaring nga yaalem namp mëngkën wii kaatak ulmäaup.

20 Pël maan Pailatök kaalak epël mää. “Ne Yesu wil momëëmaat.”

21 Maan pit ngön äak epël mää. “Këra yetaprak möön wel wiip. Këra yetaprak möön wel wiip.”

22 Pël maan Pailat pi akun nentepar nent pötak epël mää. “Omën epop pi utpet oröp nent äa? Ne itaangkën pi mëmpena nent naën. Pötaanök

ne maan ngaaröak tang pëen möak wii kaatakaan wes mëpnaat.”

23 Pël maan pit ke ur olëak ngön äak, “Pi këra yetaprak möön wel wiip,” pël mëak ngön kaëpre ngön äak Pailatë ngönte wa irikor ë oläa.

24 Pël een Pailat pi pitëm ngön mää pöt kat wiak möön wel wiipënëak mää.

25 Pël äak pitëm këk mää pötaan omnamp mëngkën wii kaatak ulmäa pöp wil moulmëak Yesu pitëm kentöök möön wel wiipënëak pëel elmäa.

Yesu këra yetaprak möa

(*Matiu 27:32-44; Maak 15:21-32; Son 19:17-27*)

26 Pit Yesu mësak yesem kamtaöök omën namp yapinte Saimon, Sairini kakaanëp, pi yaakaan yewaisën koirak wali wak këra yetapër mangkën waalak Yesuu ënëm sa.

27 Pël een omën selap ënëm yesem öng narö Yesuun ingre tanëer sa.

28 Pël ë yesën Yesu kaip ti epël mää. “Yerusalem öngörö, ar neen ing angan. Arimëntre arim ruuröaanökëer ing äe.

29 Kat wieë. Ënëmak akun nent temanöm sëen epël anëet. ‘O, öng ru köpëlörö. Pit ru wilöore kapa mampö pël naën yaaurö. Pötaanök pitökëer ërëpërëp yaë,’ pël anëet.

30 Akun pötak rosir kaöatön, ‘Pelak ngep elnieë,’ pël mëak kotutön, ‘Kör elnieë,’ pël manëet.

31 Këra iiringöt es yemarën pangk naën yaë pöta ök ne omën ompyaö yaaup wel newiinë pöt pangk naën yaëetak ar wel newiinëak kent yeë. Pötaanök këra umönöt es marën pangk yaë pöta ök ar utpet yauröak wel wiinëet."

32 Pit omën utpet yaaö naarta Yesuring mööpënëak mësak sa.

33 Pël ëak yang lup nent yapinte "Kepön Kos" pël yamëëa pörek së oröak pi këra yetaprak momöa. Pël ëak utpet omën naarta, namp yaapkëel namp katnëel, mö ulmëa.

34 Pël ëën Yesu pi epël mëak kimang mëëa. "Pep, pitëm yaalnë epot köpël wë yaalnë. Pötaan pitëm saun epotë kangut won mowas." Pël yemaan ngaarö pit pim ulpëenre poë koröpöt wak ngasamtak wiak talëpök öpen pöten itena.

35 Pël yaëën omnarö itena omën kaöarö pit epël mëak ökre was mëëa. "Pi omën muntarö kaamök yaaupök peene pimtök pimënt kaamök ëëp. Pi Kristo, Anutuu Yaö Mëëaup pöt pël ëëp."

36 Pël yemaan ngaaröakta ökre was mëak naë së wain i somit menak epël mëëa.

37 "Ni yaap Yuta omnaröa omën omp aköp pöt nimtok nimënt kaamök ë."

38 Pël mëak pim kepön löotak epël retëng ë ulmëa. "Omën epop Yuta omnaröa omën omp aköp."

39 Pël yaëën utpet omën

naar piiring möa pöaar nampök utpet wesak epël mëëa. "Nim ök pilëpta Kristo ma? Ni yaap pöp pöt nimënt kaamök yeem tenipta pël elni."

40 Pël yemaan ngöntöpök nga mëak epël mëëa. "Nim këlangön kat yawiin tapël yaëëp ni Anutuun kas naën yaan ma?"

41 Tepër pöt, tepërim saunatë kangüir ompyaö yaalni. Ën omën epop pöt, saun wonöp."

42 Pël mëak Yesuun epël mëëa. "Yesu nim omp ak sak waisumëetak neen kön wiim."

43 Pël maan Yesuuk epël mëëa. "Ne yaap niamaan. Peene tapëtakëer ni neering ngës ompyauuk ömëet."

*Yesu wel wia
(Matiu 27:45-56; Maak
15:33-41; Son 19:28-30)*

44 Këtëp luptak 12 kilok pötak wëën kët itte utpet ëën yanget köö olëak wieë së wiap kan 3 kilok oröa.

45 Pël yaëën ngönën tup kaöetak poë koröp kësang ngeröök uteëaumpel luptak keliak nempelnempel ëak sa.

46 Pël ëën Yesu pi ngön ëak epël mëëa. "Pep, nem könöp nim moresi yanuulë." Pël mëak yok wel wia.

47 Pël ëën ngaaröa wotöököp pi omën oröa pötön itenak Anutuun yaya mëak epël mëëa. "Omën epop pi yaap saun wonöp."

48 Pël yaëën omën itaampënëak së wa top ëa

pörö pit omën oröa pötön itenak yaköm kön wi kakë sa.

49 Pël yaëen Yesu pim karuröere Kalili yangerakaan ënëm sa pörö pit pëlëer wë omnant oröa pötön itena.

Yesu yang kel weera

(*Matiu 27:57-61; Maak 15:42-47; Son 19:38-42*)

50 Omën namp yapinte Yosep pöp Yutia yangerak

51 Arimatia kakaanëp, pi omën ompyaup yak wotpil wë Anutuuk wa ngaöök momëepënëak kor wakaima. Pi kansol wotöököröaring wëaup. Pël ëaupök pim karurö Yesu mëmpënëak ngön yaan pi nerek wak nemaan ëa.

52 Omën pöpök Pailatë naë së Yesuu sokuren ök mëëa.

53 Pël ëën kat mowiin së yetaprakaan ent ëak poë koröp kölam ompyaö naöök kör koëak kël öngöp naö omnarö wa wiipënëak tëau wieëa pörekël wak sa. Kël öngöp pö omën namp wa nawiinö.

54 Pöt kë yesa akun ngëëngkët ëlpamök wiaan omnant kön ëa.

55 Pël ëën öng Kalili yangerakaan Yesuring saurö pit Yosepë ënëm së omën yangaöön itena. Pël ëak Yosep pi sokur tolëël yawi pöten itena.

56 Pël ëak kaalak kak së kolap köp nga kamp ompyaut Yesuu sokurak wa mëepnaan wak sëpënëak kopëta wes wiak akun ngëëngktak ngön kosangta wieëaul koröp kë sa.

24

Yesu kaalak wal ëa
(*Matiu 28:1-10; Maak 16:1-8; Son 20:1-10*)

1 Sante wangam kan röökëer pan öngörö kolap köp nga kamp kopëta wes wia pöt wak yangaöökë sa.

2 Së oröak itaangkën kël kësang kan wari ulmëaumpel wa olaan kan të wieëa.

3 Pël ëën pit kël öngöpöökë kakaati së itaangkën Yesuu sokur won wieëa.

4 Pël ëën ap wesak ëngk ma e wasö yaëen omën naar ulpëen kölam panëepëaar mëauwaar piarpim naë oröak taua.

5 Pël ëën öngörö itenak kas ëën tok oriak yangaakël itenaan omën pöaarök epël mëëa. "Ar oröp ëënak öp wëaupön welaaröa naë ap yewas?"

6 Pi eprek won. Yok wal ëa. Ar pim ngaan Kalili yangerak wë ngön epël ök niaö pöten kön wieë.

7 Pi epël niaaup. 'Omën Këep ne saun omnaröa naë neulëen pitök këra yetaprak nemöön wel wiak kët nentepar nent yangaöök wieë kaalak wal ëëmaap,' pël niaaup."

8 Pël maan öngörö Yesuu ngaan ngön ök mëëa pöten kön wiak

9 yangaöökaan kaalak kak së Yesuu ru 11 pöröere omën muntaröen pitëm omën itaampööre kat wi ëa pötön ök mëëa.

10 Öng pörö Maria Matala kakaanëpre Soanaare Maria Semsë ëlëpre öng munt

naröere pël äak öng pöröak sê Yesuu ngön yaaö omnaröen ök mëäa.

11 Pël één pit ngön pöt kat wiak, "Öngre yokot ngön ya," pël mëak wa yaap newasën äa.

12 Pël äak Pita pi wal äak pöömpö sê yangaöök oröak tok oriak kël öngöpöök itaangkên poë koröp kör koëau pëen wiaan itena. Pël äak omën oröa pöten kön selap ë kakë sa.

Omën naar Emeasë kanöök Yesuun itena
(Maak 16:12-13)

13 Kët tapëtak Yesuu ingre mor sauröakaan naar Emeas kakë sêpënëak sa. Ka pö Yerusalem kak naë 11 kilo-mita pöta ök wieëa.

14 Omën pöaar kamtaöök yesem omnant oröa pötë ngönöt aö yesa.

15 Pël yaëen Yesu pimënt pi-arpim naë oröak piaripring sa.

16 Pël één omën pöaar itenak Yesuun pi newasën äa.

17 Pël één pëël mëak epël mëäa. "Oröp nantëen namp-nampön maö im?" Pël maan piarip leng äak tok orieë yaköm ë sak äa.

18 Pël äak namp Kliopas puuk epël mëäa. "Elei, ka ël epotëaan omën pourö Yerusalem kak wëep ni kopëtapökëer omën pörök oröauten köpël wëen ma?"

19 Pël maan Yesuuk pi-aripön pëël mëak epël mëäa. "Pöt tol äa?" Pël maan piarip kangiir epël mëäa. "Yesu Nasaret kakaanëpë elmëa pöten yak. Pi tektek

ngön yaaö namp, Anuture omnaröa ëöetak ngön kosang aöre ya weëre kosangringöt mëmpö pël yaaupök

20 kiri ar yaaö kaöaröere tiarim ngarangköröak Rom yang ngarangkëpë naë wes mëen puuk mëmpënëak maan këra yetaprak möaup.

21 Ten pöt, puuk Israel omnarö tiar utpetetakaan niöpnaat pël weseëan pöt pitök möön wel wia pöta ngöntere kët nentepar nent één munt nant oröa pötë ngönöt yak.

22 Tenim naëaan öng naröak Santeetak röökëer yangaöök sê itenak wais ök niaan yaan saut.

23 Pit sê sokuren ap we-sak wais epël niiaut. "Ten sê itaangkên ensel naarök, "Yesu pöp öp sak wë," pël yenia."

24 Pël niaan tenim naëaan omën naar piaripta sê yangaöök itaangkên öngöröa aan kat wia tapël itena. Pël äap pimtën itnaangkên äa."

25 Pël maan Yesuuk kangiir epël mëäa. "Arip kön won pan. Arip oröp ëenak tek-tek ngön yaaö omnaröa ngön retëng äautön kön wi kosang newasën yeë?

26 Kristo Yaö Mëëaup pi këlangön kat wiak kaalak pim ëwaare weëre kosang pimot öpna pöten arip köpël ma?"

27 Pël mëak Moses pim ngön äa pötak ngës rëak tektek ngön yauröak ngönën pepatë pimëen ngön äa pöt pout ök mëäa.

28 Piaripring kak sê oröak el

wesak sēpēnēak yaēen piarip epēl mēēa.

29 “Kētēp ilaan koō olapēnēak yaēerek tenipring ōpa.” Pēl maan piaripring kakaati sa.

30 Pēl ēak wē kaōmp nēmpēnēak wel aisēē puuk kaōmpōt wak Anutuun yowe mēak pelak piarip mena.

31 Pēl yaēen piarip pōrekōk kōn tektek sak iten sokola. Pēl ēen pi ēlēp ilēa.

32 Pēl ēen piarpimēnt nampnampōn epēl mēēa. “Tepēr kamtaōok yewaisem pi ngōnēn pepatēaan ngōn songōnōt ōk niaan kat wiak ya kē saut.”

33 Pēl mēak akun tapētakēer wal ēak kaalak Yerusalem kakēl sa. Pēl ēak pōrek sē itaangkēn ru 11 pōrōaring piarpim karurō wēen itena.

34 Pēl ēen pitōk epēl mēēa. “Yaap pan, Akōp wal ēak wē Saimonōn ē pet elmēen itena.”

35 Pēl maan piaripōk pi-arpim kamtaōok yesēn ēa pōta ngōnte ōk mēak kak sē kaōmpōt yepelēn piarpim piin kēēkē itena pōta ngōnteta ōk mēēa.

*Yesuu ruurō pit piin itena
(Matiu 28:16-20; Maak
16:14-18; Son 20:19-23)*

36 Pit ngōn pōt aim wēen Yesu pimēnt pitēm tektrak orō rēak epēl mēēa. “Arim lupōtē mayaap wiaap,” pēl mēēa.

37 Pēl ēen pit yaan sak, “Yesuu kōnōpōk yaē,” wesak kas ēa.

38 Pēl ēen pi epēl mēēa. “Ar orōp ēen yaan utpet sak kōn selap yeē?”

39 Nemēnt tapōpōk wē. Ar nem ingre morōtōn iteneē. Pēl ēak morō pat ēak kēēkē it nengēneē. Ne korōpre mēsēpring wē. Kōn pōrō epēl wonōrō.”

40 Pēl mēak pim ingre morōt pet elmēa.

41 Pēl ēen pit ya kē sak pim ngōnte kat wiak kōn wi kosang newasēn om yaan sak yeem wēen epēl mēak pēl mēēa. “Arim kaōmp nant eprek wia ma?”

42 Pēl maan pit i kaō imēn kota kaō nent mangkēn

43 wak pitēm itōōk na.

44 Na pet irak epēl mēēa. “Ne arring wē epēl niaimaut. ‘Ngaanēer Mosesē ngōn kosangōtre tektek ngōn yaurōa pepatē ngōn wia pipotre tan pep Sam pōweri nemēen ngōn ēa pipot pout kē rapēnaat,’ pēl niiaut.”

45 Pēl mēak pimtōk ngōnēn pepeweri ngōn wia pōt ōk maan kat wiak pitēm lupōt kan tēa.

46 Pēl ēen Yesuuk epēl ōk mēēa. “Ngōnēn pepeweri epēl wia. ‘Yaō Mēēaup, Kristo, pi kēlangōn kat wiak wel wiak akun nentepar nent pēl wieē kaalak yangaōōkaan wal ēēpnaap.

47 Pēl ēen omnarō lup kaip tiin pitēm utpetat kērē moolapēna pōt pim yapintak ōk maan Yerusalem kak ngēs rēak aō yesem yang poutē sē pet irēpnaat,’ ēaut.

⁴⁸ Pötaanök arim itenan puot tekeri wesak ök man.

⁴⁹ Kat wieë. Nem Pepapök ngaan omnant arimëen yaö nia pöt nook wes nimëëmaat. Pötaanök ar om kak eprek wëen kutömweriaan weëre kosang pöt arim naë irapnaat.”

Yesu kutömweri isa

(Maak 16:19-20; Ngön 1:9-

12)

⁵⁰ Pël mëak pit mësak Petani kak naë së oröak pim more-siar ngaarëk weë pit welaköt elmëa.

⁵¹ Pël yeem wil moulmëak kutömweri isa.

⁵² Pël ëën pit piin yaya mëak ërëpsawi kaö ë kaalak Yerusalem kak së

⁵³ wë kët ël epotë ngönën tup kaöetak wakaimëë Anutuun yaya maim wakaima.

Son

Yesu pi wel wiak kutömweri sèen wë krismaki 60 pöta ök won sèen Sonök Yesuu ngön ompyaö epët retëng äa. Son pi Yesuu ru 12 pöröakaanëpök omën pouröaan äa. Pim ngön pöt, omnarö Yesuun kön wi kosang wesak wëwë kosangët öpenëak retëng äa. Pötaanök Yesuu ya mëna pöta ngönte naën, pim ök mëëa pöta ngönte äa.

Pöt epël wia.

Yesu pi Anutuu Këmët 1:1-18

Son i yamëaupre Yesuu ru wetëerö 1:19-51

Yesuu ya mënaut 2:1-12:5

Yerusalem kak Yesuu naë oröaut 13:1-19:20

Yesuu wal äak ëö pet elmëaut 20:1-21:25

Këm Ngönte wëwëetaringtak omën sak oröa

1 Ngaan panëer kutömre yang won wiaan Këm Ngön pi wakaima. Këm Ngön pi Anuturing wakaima. Këm Ngön pi Anutu tapöp.

2 Ngaan panëer pi Anuturing wë.

3 Piaripök ël epot pout ket äauwaar. Omën nant kan naöökëlaan naaröön. Won, Anutu puuk Këm Ngön piin maan omën ël epot pout ket äa.

4 Pël äak pimënt wëwë pepap pël saarëen pim wëwë pötak omnarö piin kön wi-ipenëak ëwa elnia.

5 Ëwa pepap pi ëwa elnieim wë. Pötaanök koutak ëwaat ngep naalmëëpan.

6 Omën namp Anutuuk wes mëen oröa yapinte Son.

7 Pi ëwa pöta ngönte omnaröen ök maan ëwa pepapön kön wi kosang wasëpënëak oröa.

8 Son pi pöp ëwa wonöp pi om ëwa pepapë ngönte ök apënëak oröa.

9 Ëwa pep kë pöp pi oröak yangerakë omën pourö ëwa elnia, wë epop.

10 Anutu puuk Këm Ngön piin maan puuk yangerakë omënere omnant ket äaup pitring wëënak pit piin ëwat nasën wakaima.

11 Pi pimtë yang songöntak oröak wëënak omnarö pit piin ngöntre kar naalmëën äa.

12 Ën omën ngöntre kar elmëak piin kön wi kosang wesaurö tiar Yesuuk pimëën yaö niwasën wë Anutuu koröngre ru seim wë.

13 Tiar omnaröa yaaul Anutuu koröngre ru sak naön. Ëlre peparö pitëm kentöök ma könöök pël naën. Anutu puuk elniin pim koröngre ru seim wë.

14 Këm Ngön pi omën orö rëak tenim tekrak wëen ten pim ë rangiatön iteneimaut. Pi komre kolap elnieimeë ngön këët pëen ök niamaup. Ten pim ë rangiat iteneimaö pöt Anutuuk pim ru kopëtap mena.

15 Son i yamëaup pi ru pöpë songönten war wesak ök mëak epël mëëa. "Omën epopön ne ngaan arën epël

ök niaut. ‘Omën nem ënëm yewais pöp puukëer kaöap. Ne naaröön wiaan pi wakaimaup.’”

¹⁶ Pi komre kolap pepap yak tiar pourö pim naëlaan komre kolap kësangën yaal-niin nganngan weim wë.

¹⁷ Pöt tol ëënak? Anutuuk tiarimëen tektek ngönöt pëen Moses pim moresi mowiin nina. Pël äautak Yesu Kristo puuk komre kolap niwesak ngön këet tekeri wes nina.

¹⁸ Omën nampök Anutuun itnaangkëntak pim Ruup pimtökëer Pepapring wëaup. Pötaanök Pepapë songönte war wesak tiarën ök yenia.

Son i yamëaupök war wesak mëä

(*Matiu 3:1-12; Maak 1:1-8; Luk 3:1-18*)

¹⁹ Yuta ngarangk Yerusalem kak wëaurö pit Anutuun kiri ar yaaö naröere Liwai ngönën omën narö Sonë naë wes mëen së epël pëlpël mëä. “Ni talëp?”

²⁰ Pël maan Son pi ngep naën war wesak epël ök mëä. “Ne Yaö Mëäaup, Kristo won.”

²¹ Pël maan pit piin kaalak epël pëlpël mëä. “Ën ni Anutuu tektek ngön yaaö omnamp Elia ma?” Pël maan pi wonwon mëä. Pël maan pit kaalak epël pëlpël mëä. “Ma ni Anutuu tektek ngön yaaö omnamp tenim kor wakaima pöp ma?” Pël maan pi kaalak wonwon mëä.

²² Pël maan pit epël mëä. “Ën ni talëp? Tenim wes nimëauröen së ök menaan.

Nim songönten ök nia. Nim-tok nimtëen talëp yamëäaup?”

²³ Pël maan Son puuk epël mëä.

“Ne yang pultak wë ngön äak epël yaaup.

‘Aköpëen kanö ngëseë.’

Ngaanëer Anutuu tektek ngön yaaö omnamp Aisaia pim tektek ngön äa pöt nem naë kë yaarö.”

²⁴ Pël maan omën wes mëauröa naëaan Parisi ngönën omën narö pit piin epël pëlpël mëä.

²⁵ “Ni Kristo won, ma ni Elia won ma ni Anutuu tektek ngön yaaö omnamp tenim kor wakaima pöp won ëen pöt ni tol ëënak omnarö i yamëaup?”

²⁶ Pël maan Son pi epël mëä. “Ne omnarö i yaaptaring yamëaup. Ën omën namp arim tektrak wëen itnaangkën wë.

²⁷ Ne utpet epöpök yok pangk pim ing korötepar wii nemowilngan.”

²⁸ Yotan i pouuk Petani kak Son pim omnarö i mëa lup pötak ngön pöt oröa.

Yesu Anutuu Sëpsëp Ruup

²⁹ Ëlpamök Son pi itna pöt Yesu yewaisën itenak epël mëä. “Iteneë. Ëngkop Anutuu Sëpsëp Ruup. Kiri ar yaaurö sëpsëp ruurö Anutuuk omnaröa ketöt won wasëpënëak pit kiri ar ë yaë ök tapël Anutuuk tiar omnaröa ketöt puuk won niwasëpënëak wes mëen oröaup.

³⁰ Omën pipopönök ne ngaan epël niaut. ‘Omën

nem ənəm yewais pöp puukëer kaöap. Ne naaröön wiaan pi wakaimaup.'

31 Nemëntta piin köpëlöp. Pël äautak ar Israel omnarö piin ewat sënëak i yanimë."

32-33 Pël niak Son pi epël yenia. "Neenta köpël wëenäak Anutuu omnarö i momëëmëak neeaupök epël neeaut. 'Ni omën namp i yemomëën Ngëëngk Pulö irë rangk ngentiak öpna puopök omnarö Ngëëngk Pulö momëëmpnaap.' Pël neaan ne itaangkën Ngëëngk Pulö int eköpë ök sak kutömweriaan irë pim rangk ngentiak wëa.

34 Ne pöten itenak war wes niamaan. Yaap, epop Anutuu Ruup."

Yesuuk ru kong nent koirra

35 Ëlpamök Son pim ru naar- ring wë

36 itaangkën Yesu kan yesën epël ök yenia. "Iteneë. Ængkop Anutuu Sëpsöp Ruup."

37 Pël niaan tenip kat wiak Yesuu ənəm saut.

38 Pël ëën Yesu kaip ti itaangkën tenip pim ənëm yesën itenak epël pëlpël yenia. "Arip oröp wë yewais?" Pël niaan tenip epël pëel mëäaut. "Rë yanuulaup, ni ka taltak wëaup?"

39 Pël maan Yesuuk tenipön epël yenia. "Arip wais iteneë." Pël niaan tenip piiring së ka wëauten itenak kët taptak piiring wë ka uraut. Tenip wiap kan 4 kilok saut pötaanök.

40 Yokot Son pim ngönte kat wiak neering Yesuu ənëm sa pöpë yapinte Entru, Saimon Pita pim nangap.

41 Pi teëntom së pim nanöp Saimon koirak epël ök mëäa. "Tenip Anutuu Yaö Mëäaup Kristö koirak itenaut."

42 Pël mëak Entruuk Saimon koirak Yesuu naë waisa. Pël ëën Yesuuk Saimon piin itenak epël mëäa. "Ni Saimon, Sonë ruup. Ne nim yapinte Sipas yeniak." Yapin Sipas pötore Pita pötepar tiarim ngöntak kël.

Yesuuk Pilipre Nataniel koirra

43 Ëlpamök Yesu pi Kalili yangerakë sëpënëak kön wia. Pël äak itaangkën Pilip wëën epël ök mëäa. "Ni nem ru- uröaring wë."

44 Pilip pi Entruure Pita piarpim ka songönte Pesaita pörekaanöp.

45 Pilip pi së Nataniel koirak epël ök mëäa. "Ngaanëer Anutuuk ngön kosangöt Moses mangkën retëng ëere tektek ngön yauröa retëng ë pël äaut kat wieim pöp ten koiraut. Pöp Yesu Yosep pim ruup Nasaret kakaanöp."

46 Pël maan Nataniel pi epël mëäa. "Omën ompyaup ke pëlöp Nasaret kakaan naarööpanpe." Pël maan Pilipök epël mëäa. "Wais itaampëën."

47 Pël mëak Pilip Nataniel koirak Yesu pim naë waisën itenak pim songönten epël yenia. "Omën yewais ëngköp

pi yaap Israel omën yaapöp. Pi morököt wonöp.”

48 Pël yeniaan Nataniel pi Yesuun epël yema. “Ni tol äak nem songönten ewat wëen?” Pël maan Yesuuk epël yema. “Pilipök ngön neniaan wiaan ni kem songöntak wëen itenaut.”

49 Pël maan Nataniel kangiir epël määut. “O rë yanuulaup. Ni Anutuu Ruup. Ni Israel omnaröa omën omp aköp.”

50 Maan Yesuuk kangiir epël ök yema. “Kem songöntak wëen nem itnak niaaö kot taptaan kön wi kosang yenewasën. Pötaanök ënëmak omën kaöat oröön itaampëet.”

51 Pël mëak Yesuuk kaalak rangk epël yema. “Ne yaap pan niamaan. Ënëmak ar itaangkën kutömwer kan tëen Anutuu enselörö Omën Këep nem naë isak yeiraan itaampunëet.”

2

Yesuuk maan i yaaptak wain isa

1 Kët nentepar won sëen Kena kak Kalili yangerak omën namp öng mor mampënëak yaëen Yesu pim ëlöp omën pöpë kaatak wëa.

2 Pël ëen Yesure pim ruurö ten këere imën nënëak tenën yas niia.

3 Pël ëen së wë wain iit won sëen Yesu pim ëlöpök piin epël ök yema. “Pitëm wain iit kos sa.”

4 Pël maan Yesuuk epël yema. “Öng epop, ni nem ëëma pöten kön selap ëëngan.

Nem songönte tekeri wasuma akunet naën.”

5 Pël maan ëlöpök inëenöröen epël ök yema. “Omën nant ëënëak niaan pöt ënëm elmëen.”

6 Yuta omnarö tenim ngönënta wieëaul kaömp nënëak pöt mor i yairaut. Pötaanök ka pötak yang kap 6 äak wieëa. Kap nent peö äaan pöt 20 ma 30 kalen i ke pël wiaapnaat.

7 Pël ëen Yesu pi inëenöröen epël ök mëëa. “Ar i kolak lë mëen peö ëëp.” Pël maan pit kolak wais mëak peö panë ë ulmëa.

8 Pël ëen Yesu pi epël ök mëëa. “Ar nant kap pötëaan lë mëak wak së këere imën ngarangkep meneë.” Pël maan pit kolak lë mëak wak së mangkën

9 i yaaptak wain i sa pöten kön nawiin ëa. Inëenörö i kolak së mena pörö pitökëer ewat wëa. Pël ëen ngarangkep pi omp öng koira pöpön ngön mëak epël mëëa.

10 “Omnaröa yaaul wain i ompyaut mangkën omën pourö nëmpënaatep tol ëënak ompyaut om wiaan wain i pasit wet rëak ningkën nak kep äak wëënak ënëmak wain i misëng wesaut ëlöp ngep äak wakaimaut wak yaën? Talöp pël yeëa?”

11 Yesu pim retëng nentere nent ëëpna ngës rëak Kena Kalili yangerak pim weëre kosang pet elniipënëak retëng pipët ëen itenak ten pim ruurö weëre kosangö pim naë wia pël kön wi kosang wesaut.

12 Ēnēmak Yesuu ělre nan-gre ruurō pĕl ěak ten Ka-paneam kak sĕ orōaut. Pōrek sĕ akun wali naōn.

Yesuuk ngōnĕn tup kaōetak omnarō sum ěeim wĕĕn waō ě mĕa

(Matiu 21:12-13; Maak 11:15-19; Luk 19:45-46)

13 Anutuu mait elmĕa akun ngĕĕngkĕt temanōm yesĕn ten Yesuring Yerusalem kakĕ saut.

14 Pĕl ěak pōrek sĕ Anutuu ngōnĕn tup kaōetak ilĕak Yesu pi itaangkĕn omnarō ka lup nentak wĕ pol purimakaōre sĕpsĕpre intre pōrō sum ě ěn monat ngawingawi ě pĕl ěeim wĕa.

15 Pĕl ěĕn Yesu pi itenak wii koō nenges wak omĕnere pol purimakaōre sĕpsĕp pōrek wĕaurō waō ě mĕak mon ngawingawi yaaurōa monat wak kōmen moolĕak urōtta kaip ti yemoola.

16 Pĕl ěak intōrō wak ngawingawi ěĕim wĕaurōen epĕl yema. “Piporō wak kama seĕ. Nem Pepapĕ tup ngĕĕngk epĕt urōm kaatĕ ěk wasngan.”

17 Pĕl yemaan pim ru-urō ten ngōnĕn pepeweri ngōn epĕl retĕng ěa pōten kōn wiaut. “Ne nim kaat ompyaō wiaapnaataan wĕĕ yengenti.”

18 Yesu pit waō ě momĕĕn ngōnĕnĕ kaōarōak epĕl yema. “Nim ten waō yaalniin pōta songōnte pet elniimĕĕn retĕng wĕĕ nent pet elniin itaampun.”

19 Pĕl maan Yesuuk kangiir epĕl yema. “Ar tup epĕt tōōl

olaan pōt nook kaalak akun nentepar nent ěk rĕĕmaat.”

20 Pĕl maan pit epĕl yema. “Akun selap pan krismaki 46 ke pĕl ěk rĕautep. Nuuk yok pangk akun nentepar nent kaalak ěk ram ma?”

21 Yesu pim ngōn mĕĕa pōt ngōnĕn tupten nemaan, pimtĕ korōpōōn yema.

22 Pĕl ěautak wĕ ěnĕmak weletakaan wal ě moulmĕa akun pōtak pim ruurō ten pim ngaanĕĕr ngōn ěk niia pōten kōn wiaut. Pĕl ěak ten ngōnĕn pepeweri wieĕa pōtere Yesuu ěk niia pōteparĕn kōn wi kosang wesaut.

Yesu pi omĕn pourōa songōnōt ěwatĕp

23 Anutuu mait elmĕa akun ngĕĕngktak Yesu Yerusalem kak wĕĕn omĕn selap pim retĕng wĕĕre kosangring yaaō pōtōn itenak piin kōn wi kosang yemowas.

24 Pĕl ěĕn Yesu pi pitĕm songōnten ěwat wĕa. Pōtaanōk pitĕm piin kōn wi kosang yemowas pōten yaap newasĕn yaĕ.

25 Pĕl ěĕn nantōn kōpĕl naĕnĕp yak omnarōak ěk nemaan wiaan pimtōk pitĕm lupōtĕ iten pet ira.

3

Yesu pi Nikotimasring ngōnngōn ěa

1 Omĕn namp wĕa yapinte Nikotimas, pi Parisi ngōnĕn omĕn, Yuta omnarōa kaō namp.

² Pi röök nentak Yesuu naë sê epël mēëa. “Rê yanuu-laup, niin ten êwat wê. Anutuuk ni ten rê niulômëak wes nimëaup. Anutu omën nampë naë won wiaan yok pangk nim yaën epël retëng it ngolöp nent naëpan.”

³ Pël maan Yesuuk kangiir epël ök mēëa. “Ne yaap pan niamaan. Namp pi ngolöp wesak yawilën wêwë kosangtak öpna pöp Anutuuk wa ngaöök mēëpnaap. Pël naënëpök yok pangk naëpan.”

⁴ Pël maan Nikotimas pi epël mēëa. “Tol êak omën namp pi kaö saupök ngolöp wesak wilëpën? Ma kot sak kaalak ëlëpë lupmeri ilaan ngolöp wesak wilëpën ma?”

⁵ Pël maan Yesuuk kangiir epël mēëa. “Yaap pan niamaan. Namp pi iitere Pulöök elmëen ngolöp wesak yawilën wêwë kosangtak naön ëëpna pöp Anutuuk wa ngaöök namëëpan.

⁶ Omën kepëtakaan wilëpna pöp omën möönre koröp pëen wak öpnaat. Ën Pulöök elmëen ngolöp wesak wilën wêwë kosangtak öpna pöp Pulöökë weëre kosang wak öpnaap.

⁷ Ni nem ngolöp wesak wilën wêwë kosangtak ön pël ök yeniak pötaan yaan sak ëëngan.

⁸ Kentö pi pimtë yamöaul yamö. Pël êak omnant pout ëtëp ë yesën nga ngönpel pëen kat yawiin. Ën songönte tarëkaan oröak yewais ma tarëk sê pet yair pöt ni köpël wëen. Omën Pulöök elmëen ngolöp wesak wilën wêwë

kosangtak öpnaarö pit tapël ëëpnaarö. Ni Pulöökë yaë pöten köpël wëen pötaanök.”

⁹ Pël maan Nikotimas kangiir epël mēëa. “Pöt tol êak pël ëëpën?”

¹⁰ Pël maan Yesuuk epël mēëa. “Ni Israel omnaröa rê yanuula kaö nampök tol ëënak köpël yaën?”

¹¹ Ne yaap pan niamaan. Omnant tenim itenak kat wiak pël yaautön yeniak. Ök yeniaan ar kasëng yemengkaurö.

¹² Ne yangerakë omnantëel niaanakta ar kön wi kosang newasën yeë. Pötaanök kutömweriil ko wesak nia-maatep ar pötön köök kön wi kosang newasën ëën sa.

¹³ Arëkaan namp kutömweri nawisën Omën Këep nemtokëer kutömweriaan yangerakël irëaup.

¹⁴ Ngaan Moses puuk yang pultak kamal könöp ket êak këarak möak wesir ulmëa pöta ök Omën Këep ne tapël elnëëpnaat.

¹⁵ Pël ëën neen kön wi kosang newasëpnaarö wêwë kosangtak öpnaarö.

¹⁶ Anutu pi yangerak omnarö lup sant elniak pim Ru kopëtap wes nemëen irëaut. Pötaanök narö ar neen kön wi kosang newasënëerö kö nasëngan, wêwë kosangtak önëerö.

¹⁷ Ruup ne ngön ë pet yairauröa yaë pöl elniimëak won, omnarö utpetetakaan kama niömëak Anutuuk wes nemëen irëaut.

¹⁸ Pötaanök namp pi kön wi kosang newasëpnaap pi ngön

ya nampan. Ën namp pi kön wi kosang nenewasën eëpna pöp pi kö sêpênëak ngön ë pet irën wë. Pöt tol eënak? Anutuu Ru kopëtap neen kön wi kosang nenewasën ëa pötaanök.

¹⁹ Ngön ya mëmpna pöta songönte epël. Yesu pi ëwa pepap yangerak oröak wëënak omnarö pit pim ëwa pöten itaampnaaten kaaö eën kouten kent ëa. Pöt pitëm wëwëet utpet pötaanök ëwaaten kaaö ëa.

²⁰ Omën utpetat yaaurö pit ëwaaten kaaö yaë. Pit pitëm yaaut tekeri sêpan pötaan kas ëak ëwaatak naaröön yaë.

²¹ Ën namp pi këet ngar öpna pöp ëwa pöt temanöm wasëpnaap. Pël eën pim omnant yaaut Anutu pim ngönta ököök ima pöta songönte tekeri sêpnaat.”

Sonök Yesuu songönte war wesak ök mëëa

²² Pël mëak Yesu pi pim rurö tenring Yutia yangerakël saut. Pörek sê wë omnarö i momëaut.

²³ Inon kak, Selim kak naë pörek i kësang wieëa. Pötaanök omnarö sëën Son piita i momëeim wëa.

²⁴ Akun pötak Erot pi Son wii kaatak nemoulmëen wiaan pël ëa.

²⁵ Pörek Sonë ru naröere Yuta omën namp pitëm i yamëa pötaan neneren ngön nga ela.

²⁶ Pël ëak pit Sonë naë sê piin epël ök mëëa. “Rë yanuulaup, ni omën namp ngaantak Yotan i pouuk

niiring wë pim songönte war wesak ök mëëan pöpön kön wiaan ma? Omën pöpök omën i yemomëen omën pourö pim ngësël sa pet yair.”

²⁷ Pël maan Sonök kangiiir epël mëëa. “Pi yok pangk yaë. Anutuuk omën namp omnant eëpênëak weëre kosang nemangkën wiaan pimtök yok pangk naëpan.

²⁸ Arimtokëër ewat wë. Ne ngaan epël niiaut. ‘Ne Yaö Mëëaup, Kristo won. Pi tapöpëen wet rëak wes nemëaup.’

²⁹ Omën namp pim öng yaup koirën pöt öngöp pimtë naë sê öpnaat. Pël eën ompöpë karip pi naë wë pim ngöntöpë ngönte kat wiak ërëpërëp eëpnaat. Pöta ök omnarö Yesuu naë yesën itenak nem lupmer ërëpsawi kaö yeë.

³⁰ Puukëër isëp. Ne irem.”

³¹ Omën ngaarëkaan irëaup pi omnant pout il niwesaup. Omën yangerakaan oröaup pi yangerakaanëp. Pi yangerakë omën epotëël ngön appnaat. Omën kutömweriaan irëaup pi omën epot pout il niwesaup.

³² Pi pim omnant itaampööre kat wi ëautön ök yeniaanak omën naröak kat wiak kön wi kosang newasën yeë.

³³ Omën namp pi kat wiak kosang wasëpnaap Anutuu ngönte këet pöt pet yaalmë.

³⁴ Anutu pim wes mëen waisa pipop pim Pulö mangkën peö ëaup. Pötaanök pi Anutuu ngön këet ya.

³⁵ Anutu pi pim Ruup lup sant elmëak ngarangk

elniipënëak omnant pout pim moresi mowia.

³⁶ Pötaanök namp pi Ru-upön kön wi kosang wasëpna pöp wëwë kosangtak wakaim öpnaap. Namp pi Ruupë këm ngönta ënëm naën ëëpna pöp pi wëwëet naön ëëpnaap. Anutu pim ya këlangönte pim rangk wiakaim wiaapnaat.

4

Yesu pi Sameria öngöpring ngönaak ëa

¹ Akun pötak Parisi ngönën omnarö pit ngön nent epël kat wia. “Yesu pi omnarö kësang pan i momëën pim ënëm yesën Sonë ruurö il yemowas,” pël kat wia.

² Pöt Yesu pi won, pim ruurö tenimënt omnarö i momëeimaut.

³ Pël ëën Yesu pi ngön pöt kat wiak ten Yutia yangerakaan kaip tiak kaalak Kalili yangerakël saut.

⁴ Tenim kan sa pö Sameria yangerak oröak seëau.

⁵ Pöök yesem Sameria yangerak ka naö Saika pël yamëëa pöök së oröaut. Ka pö Yakop pim ruup Yosep pim yang mena pöra naë wieëa.

⁶ Ka pöökë naë Yakop pim i öngöp ngaanëër tëau wieëa. Ten kan im Yesu koröpön ëën itaangkën këtëp luptak wëën i öngöp pöökë pourak wel aisëak kë yes.

⁷⁻⁸ Kë yesem wëën pim ruurö ten ka pöökë omnaröa ngësë kaömp sum ëënëak saut. Pël ëën pimënt wëën Sameria kak pörekaan öng namp i kolöpënëak sa. Së pim

naë oröa. Pël ëën pi öngöpön iit nëmpënëak kimang mëëa.

⁹ Pël maan öngöpök epël mëëa. “Ni Yuta omnampök yaanëp ne Sameria öngöppe. Tol ëënak neen i kimang yenëaan?” Pim mëëa pöt Yuta omnaröere Sameria omnarö pit omnant ngawi naën yeëa. Pötaanök mëëa.

¹⁰ Pël maan Yesuuk epël ök mëëa. “Ni Anutuu omën ompyaut nimpna pöten ëwat wë omën niin i kimang yeniak epop neen ëwat wëën talte neen kimang neaan nook i omnaröa kol mangkën nak wëwë kosangta yaö sëpna pöt nimp.”

¹¹ Pël maan öngöpök epël mëëa. “Omën kaöap, ni i kepit wonöpök ëaanëp öngöp epö wali panëööp nim i won nasën yaaut yaan pipët tarëkaan öm?”

¹² Tenim ëap Yakop puuk i öngöp epö tëak pimëntre pim ruuröere pim pol sëpsëpre purimakaö pörö neimau. Nuuk Yakop il mowesak i won nasën yaaut koiröm ma?”

¹³ Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Omën i öngöp epöökaan yena piporö pourö kaalak iiten ëëpnaarö.

¹⁴ Ën omën nook iit ningkën nënëerö kaalak iiten naëngan. I köloköta olaim wë pöl arim lupötë wieë pötë menmen eim wëën ar wëwë kosangtak öneërö.”

¹⁵ Pël maan öngöpök epël mëëa. “Omën kaöap, i nim yaan pit nan. Pël ëën ne i pipët nak kaalak iiten naën

ëëmaan. Pël ëak eprek wais yokola pöt sëp wasumaan.”

16 Maan Yesuuk epël mëëa. “Ni së nim ompöp koirak epël waiseë.”

17 Pël maan öngöpök epël mëëa. “Ne omp wonöp,” maan Yesuuk epël mëëa. “Nim omp wonöp yaan pipët yaap.

18 Ngaan ni omp mor nas waup. Pël ëaupök peene omp namp niiring wë pipop nim omp yaapöp won. Nim ngön yaan pit yaap.”

19 Pël maan öngöpök epël mëëa. “Ne peene niin ëwat yes. Ni Anutuu tektek ngön yaaö namp.

20 Tenim ëarö pit rosir epöök wais Anutuun yaya maimaurö. Ën ar Yuta omnaröak pöt epël yak. ‘Omnaröa yaya mapena pörek Yerusalem kak.’”

21 Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Öng epop, ni nem ngönte kat wiak kosang was. Akun nent orööpën sa. Pël ëak tiar rosir epöök wais nem Pepapön yaya nemangan. Ën Yerusalem kak sëeta yaya nemangan.

22 Ar omën arim köpëlötön yaya yamëëaurö. Ën ten Yuta omnarö pöt tenim ëwatötön yaya yamëëaurö. Pöt tol ëënak? Anutu pim omnarö utpetetakaan kama yewa ya pöt ten Yuta omnaröa naë oröa pötaanök.

23 Akun nent temanöm sëpnaat ëa pöt yok oröa. Pël ëën omnarö piin yaap yaya yamëëaö pörö nem Pepapön pitëm lupötök yaap

yaya mapnaat. Nem Pepap pi omën ke pëlöröaan kent yaaup.

24 Anutu pi Pulö. Pötaanök omën piin yaya yamëëaurö pit lupötök yaap yaya map.”

25 Pël maan öngöpök epël mëëa. “Ne ëwat wë. Yaö Mëëaup orööpnaap, pim yapinte Kristo. Pim orööpna akun pötak omën epot poutëet war wesak ök niapnaap.”

26 Maan Yesuuk epël mëëa. “Ne tapöp, niiring ngönaak yak epop.”

27 Yesuuk pël yamëem wëën pim ruurö ten kaalak së oröak pim öngöpring ngönaak yeëa pöten itenak yaan saut. Pël ëak nampök öngöpön, “Ni oröpmor ömëak yewaisën?” pël nemaan. Ën Yesuunta, “Oröp ëënak öng pipopring ngönaak yaan?” pöt nemaan ëaut.

28 Pël ëën öng pöp i kepit pörek wiak kak së omnaröen epël ök mëëa.

29 “Waiseë. Itaampunëën. Omën namp e wais wë nem ngaan ëaö pöt poutön ök yenëa. Omën epop Anutuu Yaö Mëëaup, Kristo koröp.”

30 Pël maan pit kakaan oröak Yesuu ngësë waisa.

31 Akun pötak Yesuu ruurö tenök piin ke urak epël mëëaut. “Rë yanuulaup, ni kaömp në.”

32 Pël maan pi epël yenia. “Ne nem kaömp ke nampöt wia pöten ar köpël wë.”

33 Pël niaan ten ruurö neneren epël mëëaut. “Omën

nampök kaömp nant wak wais mena koröp.”

³⁴ Pël yemaan Yesuuk epël yenia. “Nem kaömpöt epël. Nem wes nemëaupë ngönte ngaarëk wak pim ya ngön äaut mëmpa pötak nem kaömpöt yaë.

³⁵ Ar këere kaömp önëak epël aim. ‘Ngon kong nent won sëen këere kaömp köp sëenak öpen,’ pël aim. Pël äautak ne arën ök niamaan. Omnaröen iteneë. Arim këere kaömp yewaul arök pit nemëen neweë. Nem omën nemëen öma akunet temanöm sa.

³⁶ Ya omën namp këet yeön ya pepap pi sumat yemangk. Ök tapël ya omën namp nemëen wë pöp pi kangit mempaat. Pël ëen pim öpna pörö pit wëwë kosangtak öpnaat. Pötaanök omën yangëntaupre yewaup piarip pouwaar ërëpsawi ë yaë.

³⁷ Pötaanök ngaanëer omën namp pim ngön epël ëa pöt yaapët. ‘Omën namp pi ya ngëntën nampök këet yeö.’

³⁸ Ne arim ngaan ya mënak nangëntënrekëlök om këet önëëtaan wes yanimë. Ya pöt narök mënak ngëntën kë oröaut. Ar om pep sak këet önëët.”

³⁹ Akun pötak Sameria omën kësang ka pöök wëaurö pit öng pöpë ngönte kat wiak Yesuun kön wi kosang wesa. Pöt öng pöp epël mëëa. “Pi nem ngaan ëaö pöt poutön ök yenëa.”

⁴⁰ Pël ëen Sameria omnarö

pim naë wais pitring öpënëak yema. Pël ëen pi akun nentepar pitring wakaimaut.

⁴¹ Pël ëen omën selap pimtë këmtakaan ngön kat wiak piin kön wi kosang wesak

⁴² Öngöpön epël mëëa. “Ten nim ngön pëente kat wiak omën epopön kön wi kosang newasën. Tenimtokta pim ngönte kat wiak epël kön yawi. ‘Omën epopök yangerakë omnarö utpetetakaan kama niöpnaap,’ pöt peene kön yawi.”

Yesuuk yang ngarangkepë ya omnamp pim yokotup ompyaö mowesa

⁴³ Akun nentepar won sëen ten Kalili yangerakël saut.

⁴⁴ Pöt Yesu pimtök pimtëen wet rëak tekeri wesak epël ök ëa. “Tektek ngön yaaö namp pimtë kaare yangerak wëen omnarök pi kaö nasën wë wesak piin yaya nemaan ë yaë.”

⁴⁵ Pël ëak Kalili yangerak së oröaut. Pël ëen Kalili omnarö pit Yesu piin itenak ërëpsawi yaë. Pöt wet rëak pit pourö Yerusalem kak Anutuu mait elmëa akun ngëëngktak wëen pi ya yamëngkën itena. Pötaanök pi sëen ngöntre kar yaalmë.

⁴⁶ Ten Kena kak Kalili yangerak së oröaut. Pörek pimtë ngaan maan i yaaptak wain i sa pörek. Pël ëen kak pörekë naë Kapaneam kak pörek yang ngarangkepë pim ya omën nampë yokotup yauman wieëa.

5

47 Pël een pöp pi Yesu pim Yutia yanger sêp wesak Kalili yangerak sê yaarö pöt kat wiak pim naë wais oröak epël kimang yema. “Nem yokotup yauman kaö panë yeem wel wiipënëak yaë. Pötaanök ni tepër sê nem yokotup ompyaö wasumëak yewais.”

48 Pël maan Yesuuk epël yema. “Ar retëng it köpëlöt arim itöök pet naalniin een pöt kön wi kosang newasën eenëerö.”

49 Pël maan omën pöpök epël yema. “Kaöap, teënt pan sêpa, nem yokotup wel wi-ipanok.”

50 Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni sê, nim yokotup öp wëerek.” Pël maan omnamp Yesuu ngönte wa yaap wesak kaalak kakë yes.

51 Pël ëak pi kan kourak yesën pim inëen ruurö sê koirak epël ök mëëa. “Nim yokotup yok öp sak wë.”

52 Pël maan pi pitën akun taltak ompyaö sa pöten pëlpël maan pit epël mëëa. “Kusi, kët luptak wëen pim koröp es nga pöt won sa.”

53 Pël maan pepap pi pimënt epël kön wia. “Akun taptak Yesuuk neen, ‘Nim yokotup yok öp öpnaap,’ pël neeautep.” Pël ëak piire pimorö Yesuun kön wi kosang wesa.

54 Yesu pi Yutia yanger-akaan Kalili yangerak sê oröak retëng weëre kosang pipët kaalak een nentepar pël saut.

Yesuuk Petesta i kaöök omën namp ompyaö mowesa

1 Wë akun nentak Yuta omnarö pitëm akun ngëëngk nent temanöm sêen ten Yesu piiring Yerusalem kakë saut.

2 Yerusalem kak naë sêpsêporöa ka kanra ëöök i kaö nent Yuta ngöntak Petesta pël yamëëaut wieëa, pöta ëöök kët kosöp ka mor nas wieëa.

3 Ka pötë omën yauman ke nentere nent yaaurö, it ngaap saare ing il tëaöre omën kël wëere pël ëaurö wë i kaö ëtëp elmëëpënëak kor wakaima.

4 Akun nantë Aköp pim en-sel namp wes mëen wais i kaö ëtëp elmëen ëtëp yaëen omën wet rëak ilapna pöp pim yaumante won sêpnaat.

5 Pël ë yaaurek omën namp kët kosöp ka nentak wieëa. Pi yauman eim wëen akun wali pan krismaki 38 pël won saup wieëa.

6 Yesu pi omën pöp ka uraan itenak akun wali yauman eimaup pöten ëwat wë omnampön epël yema. “Nim yaumante won sêpënëak kent saan ma?”

7 Pël maan yauman omnampök epël yema. “Kaöap, i kaö ëtëp yaëënaar omën namp wa neulëpnaap won. Nemtok sumaat pangk naën ëak ilamëak yaëen wet rëak saupök il yenewas.”

8 Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni wal ë tauak nim korumönte wak kan sê.”

9 Pël maan tapetakëer ompyaö sak pim urte wak kan yes.

Yesu pim omnamp ompyaö mowesa akun pöt kë yesa akunetak äa.

10 Pötaan Yuta omën kaöarök omën ompyaö mowesa pöpön epël mëëa. "Peene akun epët kë yesa akunet. Nim korumönte ömë pötaan nga wia."

11 Pël maan omën ompyaö sa pöpök pitën epël mëëa. "Omën nem ompyaö newesauöpök nem korumönte wak sum pël neeautep."

12 Pël maan pit epël pëël mëëa. "Omën talëpök nim korumönte wak sum pël yenia?"

13 Pël maan omën ompyaö sa pöp omën tok kësang äaan Yesu omën pörök irikor äak yesën köpël äak ëngk ma e wesa.

14 Ënëmak Yesu pi Anutuu ngönën tup kaöetak së omën pöp koirak epël yema. "Ni ompyaö saupök kaalak utpetat ëënganok. Pël ëëmë pöt omën könöm nant nim yau-mante il niwasëpna pöt nim naë orööpnaat."

15 Pël maan omën ompyaö mowesa pöp Yuta kaöaröa naë së epël mëëa. "Omën ne ompyaö newesa pöp Yesuuk äa."

16 Pël maan Yuta kaöarö pit pöten kat wiak kë yesa akunetak Yesuuk omnamp këëkë mowesa pötaanök pörök ngës rëak kööre tok elmëak mëmpënëak kent wia.

17 Pël ëën Yesuuk kangiir epël mëëa. "Nem Pepap pi

akun poutë ya yamëngkaup. Pötaanök ne ök tapël yeë."

18 Pël maan Yuta kaöarö pit akun pötak Yesu mëmpënëak nga kup ria. Pöt pi pitëm ngön kosang wiaut ilap riak kë yesautak äa pötaanök. Pi Anutu pim Pep panëëp yamëem Anutuu ök sak pimtëën omnaröen pet elmëa. Pötaanök pit pouteparëën pi mëmpënëak ngön ë kosang wesa.

Yesuuk pi ya weëre kosangöt wak wë pël ök mëëa

19 Yesu pi kangiir yema. "Ne yaap pan niamaan. Ruup ne nemtë könök omën nant naëngan. Nem Pepap yamëngkën iteempa pöt mëmpaat. Pötaanök omnant nem yeë epot nem Pepap yaëënak ök yeë.

20 Nem Pepap ne pim Ruupön kent äak pimtë omnant yamëngka pout neen pet elnëim wë. Pël äak kaalak munt kësang nant pet elnëen pöt epot il wesak mëmpa pötön ar yaan sënëet.

21 Nem Pepap pi omën wel wiaurö wal ë moulmëak wëwë yemengkaupök tapël Ruup neenta nem kentök omën narö wëwë yemengkaup.

22 Nem Pepap pi omnarö ngön yaatak kom naalmëen yaaup. Ngön ya yamëngka pöt pout ne nenaut.

23 Pötaanök omën narö Pepen yaya mapnaarö, ök tapël Ruup neenta yaya neapnaat. Ën omën Ruup neen yaya nenëaan ëëpnaarö

pit Pep nem wes nemëaup piinta yaya nemaan ëëpnaat.

24 “Ne yaap pan arën nia-maan. Omën namp nem ngönte kat wiak nem wes nemëaup piin kön wi kosang wasëpnaap pi wëwë kosang-tak öpnaap. Ne pi ngön yaatak naulmëengan. Pi yok wel yawiaurek sëp wesak peene wëwë kosangtak wë.

25 Ne yaap pan arën nia-maan. Akun orööpënëak ëa pöt yaarö. Pötaanök omën wëwë kosangtak naön lup wel wiaurö pit peene Anutuu Ruup nem ngönte kat wiipnaat. Pël ëak këekë kat wiipna porö wëwëeta öngpök ilapnaan.

26 Nem Pepap pi wëwëeta songönte. Pötaanök pi pim Ruup ne elnëen neenta wëwëeta songön saup.

27 Ne Omën Këëp. Pötaanök ar omnarö ngön ya mënak kom elniimëak weëre kosang nenaup.

28 Ar epëten yaan sak ëengan. Akunet temanöm yesën omën wel yangaöök wieëaö pourö nem ngönte kat wiak

29 wal ëëpnaat. Omën ompyaö ëaurö pit wal ëak wëwëetak öpnaan. Ën omën utpetatringörö pit wal ëak nem naë ngön ya mëmpnaat.”

Naröak Yesuu songönte war wesak ök mëëa

30 Pël mëak Yesu pi kaalak epël yema. “Ne omën nant nemtë könöök naëngan. Nem Pepapök ëëmëak neea pöl ne omnarö ngön ya yemomëngk.

Nem ngön ya yamëngk pöt wotpil panë yeë. Pöt ne nemtë könöök naën, wes nemëaup pim könöök yeë.

31 Nem ngön ök yeniak epot nemtë könöökana nemtok nga ilak yeniak talte ar kat wiak yaap ma kaar wasënëët.

32 Nem Pepapök nem songönte aan yaap ëëpnaat.

33 Ar ngaan omën narö Sonë naë wes mëen pëel maan puuk nem ya yamëngkautaan ngön këët ök mëëa.

34 Nem Pepapök nem songönte ök yaaup yak omën nampök nem songönte ök apëna pötaan ne kön selap naën. Pël yeëetak ar neen kön wi kosang wasën Anutuuk ar utpetatë öngpökaan niöpënëak Sonë nemëen ök niia pöt kön wiinëak ök yeniak.

35 Son pi kalaötë rangiak ëwa yeë pöl omnarö ar ëwa elniin akun kot nent ëwa pöön ërëpsawi ëan.

36 Ar nem songönte ëwat sënëak omën munt nantök pet yaalni. Omën weëre kosang pöt Sonë neekël utak niia pöt il yewas. Omën epot pout mëmpö së mën pet irumëak Pepak neeaut. Pötaanök nem ya yamëngk epot pimtök omnaröen nem songönte pet yaalni. Pël ëen ar itenak neen, ‘Pi Pepapök wes mëen irëa,’ pöt kön wiinëët.

37 Pep, nem wes nemëaup, pimtök nem songönte tekeri wes nina. Ar pim këmtakaan ngön kot nent kat wiire ë kos iteempö pël naënörö.

38 Pël ëak pim ngönte arim

naë wi naön. Pöt ar Pepak wes mäaup nemëen kön wi kosang newasën yeë.

³⁹ Ar wëwë kosangtak önëak ngönën pepeweri ngön wia pipot pout sangk kelak kat yawiaurö. Ngön pipotök nem songönte war wes yaningk.

⁴⁰ Pël yaëënak arökëer nem naë wais wëwëet önë pötaan kaaö yeë.

⁴¹ Ne omnaröak yaya neapnakök naën.

⁴² Ën arën ne ewat wë. Arim lupöt Anutuun rë noolaan wë.

⁴³ Nemtok nem könöök newaisën. Nem Pepapök wes nemëen waisën ar ne sant newsak nem ngönte ngar naön yeë. Ën omën namp pim könöök waisëpna pöpökëer ar pi sant mowesak pim ngönte kat wiinëet.

⁴⁴ Ar arimtok arimtëen neneraan yaya aimeë Anutu kopëtapök yaya niapnaaten kaaö yauröak tol ëak Anutuun kön wi kosang wasën?

⁴⁵ Arök nook Pepa naë arimëen ngön ya mëmpaat wasngan. Moses pim ngön kosang retëng ëaut wia pipotök ar ngön yaatak niulëëpnaat. Moses pim ngön kosang retëng ëa pötök, 'Tiar kaamök elniipnaat,' pël yewas. Pël naëpan.

⁴⁶ Moses pim ngön retëng ëa pipot nemëen retëng ëaut. Pötaanök ar pim ngön pout kat wiak kosang wesantalte nemotta tapël kat wiak kosang wasën.

⁴⁷ Ar pim ngön retëng ëa pöt kat wiak kosang newasën

ëauröep tol ëak nemotta kosang wasën?"

6

Yesuuk omën 5000 pörö kaömp mena

(*Matiu 14:13-21; Maak 6:30-44; Luk 9:10-17*)

¹⁻⁴ Yesu pi ngön pit më pet irak wë Anutuu mait elmëa akun ngëëngk pöt temanöm yesën, Kalili i kaö yapin nent Taipirias pöökë we naöökël saut. Pël ëen omën selap pan pi yauman omnarö ompyaö yemowasën itenaurö yak pim ënëm waisa. Pël ëen ten Yesu pim ruuröaring rosir naöök is wel aisëak

⁵ itaangkën omën kësang pan yewaisën Yesuuk Pilipön epël yema. "Omën selap eporö kaömp tarëkaan wak mangkën pangk ëëpën?"

⁶ Pöt pimënt pöp pim ëëpnaat kön wieëak Pilipön ököök mëëa.

⁷ Pël maan Pilipök epël yema. "Tiar yok pangk mon kësang 200 kina pöta kön kaömp sum ëak mempe-naatep pöteta omnarö pangk naëpan sa."

⁸ Pël maan Yesuu ru namp Entru, Saimon Pita pim nangapök Yesuun epël yema.

⁹ "Yokot omp ulwas namp e wë epop pim naë kaömp kotut mor nas ën i kaö imën kot naar pël ëaap epteparök tiar omën selap eporö pangk naëpan sa."

¹⁰ Pël maan Yesu itna pöt nön kësang naö wieëa. Pël ëen ten pim ruuröen epël yenia. "Ar omnaröen wel aisapën

maë.” Pël niaan omnaröen maan wel aisëa. Omp pörö kësang pan 5000.

11 Pël één Yesuuk kaömp pöt wak Anutuun yowe mëak mampö së pet irak kaalak i kaö imënaar wak tapël ëak mangkën pangk ëa.

12 Pël één pit na pet irën Yesu pi ten pim ruuröen epël yenia. “Ar kaömp yenem kaö olëa epot wieë utpet ëëpanok wa top ëë.”

13 Pël niaan ten kaömp mor nas pöteparë kaut wa top ëak kër 12 pötë waulön peö ëaut.

14 Omnarö pit pim retëng ëa pöten itenak epël yema. “Omën epop Anutuu tektek ngön yaaö kaöap tiarim kor wakaima pöp yangerak orööpnaat pël aan kat wia tapöp.”

15 Pël mëak pit Yesu moröak pitëm kaö was ulmëëpënëak yaëen pimënt itenak kaalak rosiraöökë sa.

*Yesu i kaöökë roro sa
(Matiu 14:22-23; Maak
6:45-52)*

16 Wiap kan kët yeilaan Yesu ruurö ten i kaö ëöökël ngemëaut.

17 Pël ëak pörek oröak wëen Yesu newaisën wiaan koö olaan ruurö tenimënt wangaöök ilëak Kapaneam kakël saut.

18 Pël ëak yesën kent kësangpel yamöön kaö maat kësang panë yamöa.

19 Pël één ten kaö ma ilë luptak 7 ma 8 kilomita pöta ök yesem itaangkën Yesu pi i kaöökë roro wangaöökë naë yewaisën ten itenak kas ëaut.

20 Pël één Yesuuk epël yenia. “Nemtök yeëerek kas ëëngan,” pël yenia.

21 Pël één ten pi wangaöök wa moulmëënëak yaëen tapëtakëer tenimtë san pörek yaarö.

*Omnarö Yesu koirëpënëak
ap wesa*

22 Ëlpamök omnarö i kaöökë ëngk komuntakël wëen sa pörö pit wal ë Yesuun ap wesak epël mëëa. “Kusi rö kan wang kopëtaö wiaan iteengk pöök Yesu om wëen pim ruurö pitëmënt saut.”

23 Pël yamëem wëen Taipirias kakëlaan wang nant kusiitak Yesu pim kaömp Anutuun yowe mëak omnarö mangkën na pörek së oröa.

24 Pël één omën Yesu pim kaömp mangkën na pörö pit itaangkën Yesure pim ruurö ten pitëm naë won. Pël één wang nantë ilëak Yesuun ap wasö Kapaneam kakë waisa.

*Yesu pi wëwë koirëpena pöta
kaömpët*

25 Pörek wais i kaöökë ëngk komuntak Yesu koirak epël yema. “Rë yanuulaup, ni taan epël waisaup?”

26 Pël maan Yesu pi kangiir epël yema. “Ne yaap pan niamaan. Ar nem retëng weëre kosangring pet elniin itenan pötaan won, om kaömpöt ningkën nëen kep elnia pötaan pëen neen ap wasö waisan.

27 Ar kaömp lëngë sasa yangerakë epëtaan pëen ya kaö mëngkanok. Kaömp munt arim nak wëwë kosangtak

önë pötaan weë ngentiak ya mëmpun. Kaömp pöt Omën Këep nook ar nimpaat. Pöt nem Pepap Anutu puuk ne wëwë kosangët nimpëak yaaö neeaö pöt tekeri wesa. Pötaanök nook ningkën nak wëwë kosangtak önëët.”

28 Pël maan pit epël yema. “Ten tol ëak Anutu pim yaat mëmpun?”

29 Pël yemaan Yesuuk kangiir pitën epël yema. “Anutu pim yaat mëmpunëak pöt pim wes mëen waisaup neen kön wi kosang wasënëët.”

30 Pël maan pit kangiir ngön epël yema. “Ni retëng talte yaëen ten itenak nim ngönte kön wi kosang niwasën? Ma ni ya oröpët mëmpëep?”

31 Tiarim ëarö yang pultak imeë kaömp mana pëenë neima. Pöt ngönëntak epël retëng ëa. ‘Pi pit nëmpënëak kutömweriaan kaömp meneima.’”

32 Pël mëak Yesu pi kaalak epël yema. “Ne yaap pan niamaan. Moses pi kutöm kaömpöt nemangkën eima. Nem Pepapök kutöm kaömp yaapöt yaningk.”

33 Kaömp Anutu pim yaningk epët kutömweriaan irëaut. Pötaan omën pourö nak wëwë koirënëak irëaut.”

34 Pël maan pit epël yema. “Kaöap, ni kaömp epët kët poutë ten nineim öm.”

35 Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Nëmënt tapöpök arim wëwë koirënë pöta kaömpët. Pötaanök omën

namp nem naë waisëpnaap pi kaalak këen naëpan. Ën namp pi neen kön wi kosang newasëpna pöp pi iitenta naëpanëep.

36 Ne arën epël niaut. Ar nem yaautön iteneëak kön wi kosang nenewasën yeë.

37 Omën pourö Pepak nem ngësël waisënëak niaurö nem ngësë waisënëët. Pël ëen nem naë waisën nook yok pangk ke nanuurngan. Won pan.

38 Ne nemtë könöök ya mëmpëak kutömweriaan neiraan. Nem wes nemëaup pim könöök ya mëmpëak yangerak wes nemëen irëaut.

39 Pötaanök omën wes nemëaupë kentöök epël ya. Omën nemëen nenaö pörö namp il nanimëengan, won. Akun kaöaöök nenaual wal ë niulëëmaat.

40 Nem Pepapë kentöök epël ya. Omën narö it këëkë nengënak ne Anutuu Ruup pöt kön wi kosang newasënëerö ar wëwë kosangtak önëerö. Pël ëen akun kaöaöök nook ar wal ë niulëëmaat.”

41 Yesu pi pimtök pimtëen, “Ne kaömp tapët kutömweriaan irëaup,” wet rëak pël mëëa. Pötaanök Yuta omnarö pit piin ya sangën ëak pimëen kaaö ngön mëëa.

42 Pit neneren epël mëëa. “Omën epop Yesu, Yosepë ruuppe. Tiar pim ëltre pepaarën ëwat wëep. Pi tol ëënak, ‘Ne kutömweriaan irëaup,’ pël ya?”

43 Pël yemaan Yesuuk epël yema. “Arimënt neneren kaaö ngön mangan.

44 Omën namp pi pim könöök nem ngësë newaispan. Nem Pepapök mök ë momëenak nem ngësë waisëpnaat. Pël ëen nook akun kaöaöök wal ë moulmëen wëwëetak öpnaat.

45 Anutuu tektek ngön yaurö pitök nem ngësël waisëpnaaröaan wesak ngön nent ngönëntak epël retëng äaut. 'Anutu pi omën pourö rë niulöpnaat.' Pël ëen omën narö Pepa ngönte kat wiak ewat sënë pörö nem naë waisënëët.

46 Arim naëaan nampök nem Pepapön itnaangkënörö. Anutuuk wes nemëaup nookëer nem Pepapön ite-naup.

47 Ne yaap pan niamaan. Namp pi neen kön wi kosang newasëpnaap pi wëwë kosangtak öpnaap.

48 Nemënt kopët tapöpök arim wëwë koirënë pöta kaömpët.

49 Ngaanëer arim ëarö pit yang pultak kaömp mana pëenöt neimeë ulöp sak wel wi saurö.

50 Ën kutömweriaan kaömp nak kö nasënganëët nem naë epët.

51 Wëwë kosangta kaömp epët kutömweriaan irëaut. Pötaanök narö ar kaömp pöt nënë pörö wëwë koirënëët. Nem kaömp ar nimpa pöt nemtë mësëpët yangerakë omnarö wëwë koirënëëtaan nimpaat."

52 Pël maan Yuta omnarö pit pitëmënt neneren epël mëak ngön nga yaal. "Omën

epop pi tol äak pim mësëpët tiar ningkën nëmpenëak ya?"

53 Pël yemaan Yesuuk kangiir epël yema. "Ne yaap pan niamaan. Ar Omën Këep nem mësëpët nëere nem iit në pël naën ëënë pöt wëwëetak naön ëënëët.

54 Omën nem iire mësëp nënë pörö ar wëwë kosangtak wëen ënëm akun kaöaöök wal ë niulëëmaarö.

55 Pöt tol ëënak wasnganok. Yangerakë kaömp pöt kaömp pasut. Ën nem mësëp epët kaömp panëët, i epët i kë panëët.

56 Pötaanök omën narö ar nem iire mësëp pöt në seim önë pörö ar neering wëen ne arring wakaim ömaat.

57 Nem Pep wëwë pepapök wes nemëen irëaut. Pötaanök ne pim wëwëetakël wëaup. Ök tapël omën ne neneim önëerö ar nem wëwëetakël wakaim önëët.

58 Kaömp kutömweriaan irëa epët arim ëaröa ngaan yang pultak neimeë ulöp sak wel wieima pötaat won. Omën narö kaömp epët nënë pörö akun wali pan wëwëetaring wakaim önëët."

59 Yesu pi Kapaneam kak wë Yuta omnaröa ngönën tupta kakaati ngön pipot ök mëak rë mouleima.

Wëwë kosangtak öpena ngönte Yesuu naë wia

60 Pël maan Yesuu ënëm yaaö narö pit ngön pipot kat wiak neneren epël yema. "Ngön epot könöm yesëp. Talëp kat wiipën?"

61 Pitëmënt neneren kaaö ngön yemaan Yesu pimtë

könöök itenak epël yema. “Ar ngön pipot kat wiin utpet yäe ma?”

⁶² Ma ar itenaan Omën Këep ne nem ka songöntakë kaalak isën pöt tol eëneëro?

⁶³ Pulöök tiar wëwëat yaningk. Omnaröa weëre kosangöök yok pangk pël naëpan. Nem ngön ök yeniak epot kat wiak kosang wasën Pulöök arring wëen wëwëetaring önëet.

⁶⁴ Pël eëneëtak arim tekrakaan omën narö pit kön wi kosang newasën eim.” Pël mëëa pöt Yesu pi omën pimëen kön wi kosang newasën eëpnaaröere ën pimëen kup mowiipna pöpön wet reak éwat wëa.

⁶⁵ Pël mëak yal menak epël yema. “Songön pi taptaanök epël niaut. ‘Omën narö nem Pepapök kan mowasëpnaarö pitëmënt nem ngësël waisëpnaat, pël niaut.”

⁶⁶ Yesu ngön pötaan pim ënëm yaaö narö selap pit pi sëp mowesak sa, piiring kaal wak naën.

⁶⁷ Pël eëen Yesuuk ten pim ru 12 pöröen epël pëel yenia. “Arta sëp newesak sën ma?”

⁶⁸ Pël niaan Saimon Pita puuk epël yema. “Aköp ten talëpë ngësë sën? Ten nimtë ngöntakaan wëwë kosangët yeö.

⁶⁹ Pël niaimeë ten niin kön wi kosang wesak ni Anutu pim omën ngëëngkëp pël yaniwas.”

⁷⁰ Pël maan Yesuuk kangiir epël yenia. “Ne ar yokot 12 ëak wa niulëaut. Tol eënak

arim naëaan namp Setenë ënëm yeë?”

⁷¹ Pël niaa pöt pi Yutas, Saimon Keriot kakaanëp pim yokotup piinök niaa. Pi Yesu pim ru 12 pörö tenëkaan namp pi pöpök wë ënëmak Yesuun kup mowiipnaap.

7

Yesuu nangarö pit piin kön wi kosang newasën ëa

¹ Wë ënëmak Yesu pi kaalak Yutia yangerakël sëpnaaten kaaö eëen Kalili yangerakël sa. Pöt Yuta ngarangköröak pi mëmpënëak nga wëen kat wiak nasën ëa.

² Yuta omnarö akun ngëëngk nent wiire këra ëp ka yaaö akun nent temanöm yesën

³ pim nangaröak epël ök yema. “Ni kak eprek sëp wesak Yutia yangerakël së. Pël ëak retëng nant yaëen nim rurö itaampnaan.

⁴ Omën namp pi pim yaautön omnarö itenak kent eëpënëak pöt ëlëëp naën yaaup. Ni retëng weëre kosangringöt yaaup. Pötaanök pitëm tekarak së wë yoolök pël yaëen omën pourö it ningampnaan.”

⁵ Pim nangarö pitta piin kön wi kosang nemowasën. Pötaan pël yema.

⁶ Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Arimtokëer akun pasutë eëneëet. Ën ne pöt nem ya yamëngkaut pet elmëëma akun pöt ngolöp yaë.

⁷ Omën ngönën wonörö pit arimëen yok pangk kööre tok

naalniipan. Pit nemëenökëer kööre tok yaalnëaurö. Pöt nook pitëm utpet yaaut war wesak yemak. Pötaanök nemëen kööre tok elnë yaë.

8 Pötaanök arökëer tiarim akun ngëengk pipten itaampunëen seë. Ën ne pöt nem ya yamëngkaut pet elmëëma akunet ngolöp yaëërek peene nasëngan."

9 Pël mëak Yesu pi Kalili yangerak om wakaima.

Yesu pi akun ngëengktak Jerusalem kakë sa

10 Wëen nangarö wet rëak wa topöök së wëen ënëmak sa. Omnarö itaampanëak ëlëëp sa.

11 Pël ëen Yuta ngarangkörö pit wa topöökë öngpök ap wasën won ëen epël mëëa. "Omën pöp tarëk wë?"

12 Pël yemaan omnarö pit pimëen ngön laaök neneren narök, "Ompyaö yaaup," pël yemaan narök, "Won, pi omnarö lup wa irikor yaalmëaup," pël mëëa.

13 Pöt pit Yuta kaöaröen kas ëen ngaarëk wesak naën ëlëëp pitëmënt pël ëa.

14 Akun ngëengk pöta lup-tak Yesu pi Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati së omnaröen ngönën ök yema.

15 Pël ëen Yuta ngarangkörö pit yaan sak epël mëëa. "Omën epop tiarim pep kaatak neilaanëppe. Pi tol ëak pepeweriaan ngönën songön ewat sak ök ya?"

16 Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. "Nem ngön arën ök yeniak epot nemtëët won. Anutuu ngönötök ök

yeniak puuk ne wes nemëen waisaut.

17 Pötaanök narö ar Anutuu këm ngönta ënëm ëënë pörö nem ngön ök yak epotë songönöt ewat sënëët. Pël ëak ar nemtok rëak yeëan ma Anutuuk ök neaan yeëan pöt ewat sënëët.

18 Omën namp pimtë könöökaan apna pöp pimtök pimtëen koröp ngar wak apnaat. Ën omën namp pi pim wes mëaupë yayaat orööpënëak ya mëmpëna pöpön korar won, wotpil yaë pël mapnaat.

19 Ngaanëër Moses puuk ngön kosang retëng ëaut wiaan ngar naön yaurö. Tol ëënak ne nempunëak yeë?"

20 Pël maan omnarök kangiir epël yema. "Urmerap nim lupmeri ilëak wëen kaökaö saup. Talëpök ni nimpënëak yaë?"

21 Pël maan Yesu pi epël yema. "Ne kë yesa akun ngëengktak retëng weëre kosang kopëtet ëen ar yaan sak yeë.

22 Moses puuk arim yokoturöa koröp kaut ilënëak niia pipët yaap Mosesök nga ilak neniaan. Ngaanëër arim ëarök ngës rëaut. Pël ëautak Moses puuk rangk niaan kë yesaö akunatë arim yokoturöa koröp kaut ileim yeë.

23 Ar Moses pim ngön kosangöt ilap ringanëak kön wieimeë arim yokoturöa kë yesa akunatë pitëm koröp kaut il yeë. Pël yaurök oröp ëen kë yesa akunetak nook

omën yauman wiakaima namp ompyaö yemowas pötaan nemëen ya sangën yeë?

24 Ar itöök itneë ngön köntak angan. Omnant ompyaö wesak kön wi sokolak wotpil kanöökël ë pël ëëë.”

Omnaröak Yesuun, “Pi Kristo ma?” pël mëëa

25 Yerusalem kakaan omën naröak epël yema. “Omën mëmpënëak aim pöp e tapöp.

26 Iteneë. Pi yoolök wë ngön ökyeniaan omën kaöaröak pit ke urak nemaan yaëëp. Ma pit kön wiin pi Anutuu Yaö Mëëaup, Kristo tapöp yaë ma?

27 Pël ëaap tiar pim ka songönten ewat wë. Pi Anutuu Yaö Mëëaup Kristo ëanëen tiar pim ka songönten köpël ëan tapön.”

28 Pël maan Yesu pi ngönën tup kaöetak ngönën ök yamëem ngön ëak epël yema. “Ar yaap neen ewat wë, nem ka songöntenta ewat wë ma? Ar pël naën yeëetak ne nem könöök newaisënëp. Nem Pepapök wes nemëen waisaup. Pi këëp. Ar piin köpël wë.

29 Ën ne piin ewat wë. Pöt ne ngaan piiring wakaimaupök puuk wes nemëen waisaup.”

30 Pël maan pit wii motëëpënëak kön wiin mor könöm ëa. Pöt pim mëngkën wel wiipna akunet temanöm nasën ngolöp yaëen yak mor könöm ëen sëp wesa.

31 Pël ëen omën selap piin kön wi kosang wesak epël mëëa. “Omën epop Anutuu

Yaö Mëëaup, Kristo tapöp koröp. Omën munt nampök ënëm oröak pim retëng yaë epot il nemowaspan sa.”

Polisörö Yesu wali öpënëak sa

32 Omnarö ngön laaök pël yemaan Parisi ngönën omnarö kat wiak kiri ar yaaö kaöaröen ök maan polis narö Yesu wak wii tëëpënëak wes mëen sa.

33 Pël ëen Yesuuk epël yema. “Akun kot nent ne arring wë olëak kaalak nem wes nemëen waisaupë ngësë sumaaap.

34 Pël ëen arök yok pangk ngaöl ë wais ne koirak itnaangkan. Ma nem öma pörekta ar pangk newaisngan.”

35 Pël maan Yuta kaöarö pitëmënt neneren epël mëëa. “Pi talël sëen tiar ngaöl ëëpenaaten ya? Ma tiarim kar Krik omnaröaring wëaurö pitëm naë së Krik omnarö rë moulöpënëak ya ma?

36 Pi, ‘Ngaöl elnëenëetak yok pangk koirak itnaangkan,’ pël niak kaalak, ‘Nem së öma pörek ar yok pangk newaisngan,’ pël yenia epëtep, tol ëënak yenia?”

Yesu pi wëwë kosangta i köloköt yaningk

37 Yuta omnarö pitëm akun ngëëngkët wieë pet irëpënëak temanöm yesën akun nent ngëëngk wesak wa top kaö yeëa. Akun pötak Yesu pitëm tekarak wal ë ngön ëak epël yema. “Omën namp iiten

ëen pöt wais nem naëaan iit nēmpnaat.

38 Anutuu ngönentak wia pöl, 'Omēn narō neen kön wi kosang newasēpnaarō i yaapötē kölok olaim wē pöl pitēkaan wēwē kosangēt orōeim öpnaat.' "

39 Yesu pim ngön mēea pipēt Pulöön kön wieëak mēea. Pi Pul pō omēn piin kön wi kosang wasēpna pöröaan wes mēen pitēk ilapnaat weseëak mēea. Akun pötak Yesu pi pim ē rangi urtak nawisēn wiaan Pulö neiraan. Pötaanök mēea.

Omnarö kom ëak tok nentepar sa

40 Pël maan omēn narō pöten kat wiak epël mēea. "Omēn epop pi yaap Anutu pim tektek ngön yaaup tiarim kor wakaim pöp."

41 Pël yemaan naröak epël mēea. "Epop Yaö Mēeaup, Kristo tapöp." Pël maan naröak epël mēea. "Kristo puuk pöt Kalili yangerakaan newaispan.

42 Ngönentak epël wia. 'Kristo pöp Tewit pim kurmentēkaan orööpnaap. Pötaanök Tewit pim wakaimau-rek Petelem pörek orööpnaat,' pël äaut."

43 Pël maan omnarö pit komkap ëen tok nentepar sa.

44 Pël ëak naröak Yesu wii motēëpēnēak kön wiin mor könöm ëen sēp wesa.

Omēn kaöaröak Yesuun kön wi kosang newasēn ëa

45 Polisörö pit kaalak sē Parisi ngönēn omnaröere kiri ar yaaö kaöaröa naë

oröön, "Ar tol ëenak pi koirak newaisēn yeë?" pël mēea.

46 Pël maan polisörö pit kangiir epël mēea. "Ngaan omēn epopē ngön ya epël naēnte."

47 Pël maan Parisi ngönēn omnarö pit epël mēea. "Pi arēnta morök elnia ma?

48 Ten Parisiire ngönēn kaöarö nampökta piin kön wi kosang yemowas ma? Won.

49 Omēn ngön kosang wiaut köpël piporö Yesuuk morök elmēen piin kön wi kosang wesa pörö pit Anutuuk kangut elmēen kö sēpnaarö."

50 Pël maan pitēm kar namp Nikotimas ngaan Yesuu naë sa pöpök pitēn epël mēea.

51 "Ma tiarim ngön kosang nentak omnarö pas ngön yaatak ulmēepen pël wia ma? Won. Pötaanök tiar pim songönten kat wiakök omēn pipot elmēēpenaat."

52 Pël maan pitök kangiir epël mēea. "Niinta Kalili omēn namp ma? Ngönentak ngön wia pipot kēekē sangk kelak ewat sē. Anutuu tektek ngön yaaö namp Kalili yangerak naarööpanpe."

8

Öng utpet yaaö nampē ngönte

1 [Omēn pourö pitēm kaatē repak sēen Yesu pimēt Olip tomökël saut.

2 Pël ëak pörekaan elpamök röökēer kaalak ngönēn tup kaöetakē saut. Pël ëen omēn pourö pim ngēsē waisēn pi wel aisēak pitēn ngönēn ök yema.

3 Pël yaëen ngönënë ngarangköröere Parisi ngönën omnarö pit öng namp ompringöpök omp këkainëpring yaëen itenak mësak Yesuu naë wais pitëm tekrak tau moulmëak epël yema.

4 “Rë yanuulaup, öng epop ompringöpök omp maimapring yaëen itena.

5 Pël äautep Moses pim ngön kosangtak pöt öng ke pëlörö kël mö wel wiipënëak äautep ni tol amte?”

6 Pitëm mëea pöt pit pi morök elmëen ngön nent maan ngön yaatak moulmëepënëak kön wiak yema. Pël ëen Yesu pi wel aisëak mor wotöök yangerak retëng yaë.

7 Pël yaëen pit piin pëel mëak rangkëer yaëen wal ë tauak epël yema. “Arim tekrakaan namp saun wonöp wë pöt puuk wet rëak kël mööp.”

8 Pël mëak pi kaalak wel aisëak mor wotöök yangerak retëng yaë.

9 Pël yaëen pit ngön pöt kat wiak ngarangkörö wot raan omën pourö pöp pöp oröak yesem won sa. Pël ëen Yesu pimënt wëen öngöp pim naë taueëa.

10 Pël ëen Yesu pi we riak öngöpön itenak epël pëel yema. “Öng epop, omën ni mës niwak waisaurö pit tarëk wë? Ma pit nampök ni këlangön yaatak niulëepënëak ngön ë pet nairën ëepën ma?”

11 Pël maan öngöpök epël yema. “Kaöap, omën nampök yok pangk pël naalnëëpan.”

Pël maan Yesu kangiiir epël yema. “Nookta yok pangk ni këlangön yaatak nanuulëengan. Pötaanök ni së wë kaalak utpetat ëënganok.”]

Yesuuk yang omnarö ëwa yaalni

12 Yesu pi omën ngönën tup kaöetak wëauröen kaalak epël ök yema. “Ne ar yangerakë omnaröaan es ëwa yaalniaup. Pötaanök namp pi nem ënëm elnëepna pöp koutak kan sak waisak naëpan. Pi ëwaatak ëwa elmëaan wëwëetak öpnaat.”

13 Pël maan Parisi ngönën omnarö pit kangiiir epël yema. “Nimtok nimtë songönte war wesak aan kat wiak yaap newasën yeë.”

14 Maan Yesuuk epël yema. “Omën namp pimtök pimtë songönte yaan pöt ar pi yaap ya pël newasngan pöt yaap. Pël äaatak nemtok nemtë songönte ök yak epët yaap. Ne nemtë kak waisaurekën ëwat wë. Ën kaalak suma pörekënta ëwat wë. Pël äaap ar nem kakën köpël wë. Ën ne talël sumaap pötenta ar köpël wë.

15 Ar pöt yangerakë wëwëetakël kön wieë omnarö ngön yaatak yaalmëaurö. Ne pöt arim yeë pöl ngön yaatak naniulëënganëëp.

16 Nook omnarö komkap ëëmëak pël ëëma pöt yaapët. Pöt nemënt won, nem Pep wes nemëaup tenip pouwaarök pël ëënaat.

17 Tiarim ngön kosangtak epël retëng äaut wia. ‘Omën naar piarip ngön kopët nent,

pouwaarök apna pöt yaap pël wasëpenaat.’

18 Nemtok nemtë songönte ök yeniaan Pep wes nemëaup puukta kaamök äak ök yenia.”

19 Pël maan pit epël yema. “Nim pepap tarëk wë?” Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Ar neen köpël wë. Pötaan nem Pepapönta köpël wë. Neen ewat sanëen nem Pepapönta ewat san tapön.”

20 Yesu pi ngönën tup kaöeta ka kaö mon kiri yawiaurek wë omnaröen ngön pipot pout ök maimaut. Pël äa akun pötak omnarö pit pi wii nemotëen yaë. Pöt pim mëngkën wel wiipna akunet temanöm nasën pötaanök.

Yesuuk, “Ar nem së öma pörek newaisngan,” pël mëä

21 Yesu pi ngön wet reak ök mëä tapët ngolöp wesak epël ök yema. “Ne ar sëp niwesak sëen neen ap wasö wais itnaangkan. Arim saunatring wë wel wiinëët. Pël ëënë pötak nem së öma pörek newaisngan.”

22 Pël maan Yuta kaöarö pit neneren epël mëä. “Pi tol ëëpënëak, ‘Nem ömaarek ar newaisngan,’ pël ya? Ma pimtök pimënt ënën äak wel wiipënëak ya ma?”

23 Pël yemaan Yesuuk kangiir epël ök yema. “Ar yangerakaanörö. Ën ne ngaarëkaanëp. Ar yang eprekaanörö. Ën ne eprekaan wonöp.

24 Pötaanök ne epël niiaut. ‘Ar arim saunatring wë wel wiinëët.’ Ën arën nemtë

songönte ök niak pöten kön wi kosang nenewasën ëënë pötak arim saunatring wë wel wiinëët.”

25 Pël maan pit epël yema. “Ni talëp?” maan Yesuuk epël yema. “Ne tapöp ngaan nem songönte ök niain tapöp.

26 Ne arim omnant yeë pötë ngönöt selap wia. Pël äak ök niak arim yaaut ngön ya nimpaat. Pël ëëmaatak omën nem wes nemëaupë yaaut yaap yaaup. Pim neeautök ar yangerak omnaröen tekeri wesak ök niain.”

27 Pël maan pit pim Pepap Anutuun mëä pöten kön tek-tek nasën äa.

28 Pël ëen Yesuuk epël ök yema. “Ar ënëmak ne Omën Këep wak ngaarëk nemöönë pötakök nem songönte ök niak pöten kön wi kosang newasënëët. Pël äak pörekök ne nemtë könöök omnant naën nem Pepapök ök neeautök iman pöten ewat sënëët.

29 Pep wes nemëen waisaup pi neering wë. Pi ne wil nenemëënëp kët epotë nem omnant yeë epot pim kentöök yeë.”

30 Pël yemaan omën selap pan pim ngön pöt kat wiak piin kön wi kosang mowesa.

Ngön këetak söë niwasëpnaat

31 Yesu pi Yuta omën piin kön wi kosang wesa pöröen epël yema. “Ar nem ngönte kat wiak kosang yenewas pöt nem ënëm panë yaalnë.

32 Pötaanök ar ngön këet kat wiak ewat sënë pötak ngön

epetak söe niwasen utpetate ineen naengan.”

33 Pël maan pit ngön kangit epël yema. “Ten Apram pim earö. Ten omën naröak pitëm ineen naniwasenöröep. Tol eënak, ‘Ar söe sënëet,’ pël yeniaan?”

34 Pël maan Yesuuk kangiiir pitën epël yema. “Ne yaap pan ök niamaan. Omën narö utpetat yaë piporö pit utpetate ineen yaë.

35 Ineen ruup pi ineen yaalmëaupë kaatak sasa naön yaaup. Ën ru panëepökëer pim pepapë kaatak sasa wëaup.

36 Pötaanök narö ar Anutuu Ruup nook söe yaniwas eporö ar söe pëen önëet.

37 Ar Apramë earö pöt ne ewat wë. Pël eaap nem ngönte arim lupötë wi naön. Pötaanök ar ne nempunëak aim.

38 Ne nem Pepapë naëaan omnant itenak ewat saut arën ök yeniaan, arta arim pepapë ök niaut pël yeë.”

Yesuuk, “Arim pepap Seten,” pël mëëa

39 Pël maan pitök kangiiir, “Ten Apramë ruure earö,” maan Yesuuk epël yema. “Ar yaap Apram pim ruure earö talte pim omnant eima pöl eën.

40 Ne Anutuu naëaan ngön kë kat wi aut ök niaan ar peene ne nempunëak aim. Apram pi ngaan omën ke pil nent naën eimaup.

41 Ar arim pepapë ëaut yeë,” maan pitök kangiiir epël

yema. “Ten kain ru wonörö. Tenim Pep kopëtap Anutu.”

42 Pël maan Yesuuk epël yema. “Anutu pöp yaap arim Pepap talte ar ne ompyaö elnëen. Pöt tol eënak? Ne Anutu piiring wakaim wiak waisaut. Nemptë könöök newaisën. Won. Anutuuk wes nemëen waisaut.

43 Ar tol eënak nem ök yeniak pötön kön nawiin yeë? Ar nem ngönte kat wiinëëtaan kaaö yeë pöta songönte epël wia.

44 Arim pepap Seten. Pötaanök ar pim kentöökë ënëm yeë. Pi ngaanëer omën mëneimaupök om pël ëeim wë. Ngön këet pim naë won. Pötaanök ngön kë yaapët sasa sëp wesak wë. Pi kaar pepap yak kaar yaaup. Pötaanök pim könöökëen kaar aim wë.

45 Ën ne pöt, ngön kë yaapöt ök yeniaanak ar kön wi kosang newasën ëeim.

46 Ar nampök nem saun nent nokoirngan. Ne omën ke pëlöpök ngön yaap këet ök yeniaan tol eënak kön wi kosang newasën yeë?

47 Anutuu ruurö pit pim ngönöt kat yawiaurö. Ar pöt Anutuu ruurö won. Pötaanök pim ngönöt kat nawiin yeë.”

Yesuuk, “Ne Apram naaröön wiaan wakaimaup,” pël mëëa

48 Pël maan Yuta omnarö kangiiir epël yema. “Ten niin, ‘Sameria omën urmerap pim lupmeri ilaan kaökaö saup,’ pël aim yaaut yaap aiman.”

49 Pël yemaan Yesuuk kangiiir epël yema. “Urmerap

nem lupmeri won. Ne nem Pepapön wak isak yaan ar koröp kolak neaim.

⁵⁰ Ne nemtën wak isak naën. Neen wak isak apna pöp omën namp wë. Pöp Anutu pi tiar wak kom elniipnaap.

⁵¹ Ne yaap pan niamaan. Omën namp nem ngön epët ngaarëk öpna pöp pi wel sasa nawiipan.”

⁵² Pël maan Yuta omnaröak epël yema. “Ten niin ewat yes. Urmerap niik isak wë.

Apram wel wiaup. Ën tek-tek ngön yaaö omnaröeta wel wiaut. Pël äautep ni epël yaanëp. ‘Omën namp nem ngönta ë pël eëpna pöp pi wel sasa nawiipan.’

⁵³ Pël äautep nuuk Apram tiarim äap il mowasumëak yaan ma? Pi wel wiaup. Ën tektek ngön yaauröeta wel wiautep. Nuukëer talëpë ök sak ömëak yaan?”

⁵⁴ Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Nemtok nemtëen wak isak ama pöt pangk naëpan. Nem Pepapök neen wak isak yaaup. Arök, ‘Pi tiarim Anutu pël yemak pöp,’ pël yaatak neen wak isak naën yeë.

⁵⁵ Pël äaap ar piin köpël wëen nookëer ewat wë. Ën nook arën ne piin köpël pël niamaatep arim yeë pöl kaar niangan. Ne piin ewatëp. Pötaanök pim ngönte ngaar wak ënëm yaaup.

⁵⁶ Tiarim äap Apram pi nem yangerak oröomaaten ewat sak ërëpre sawi äa. Anutuuk elmëen pim könöök itenak ya

kë sa.”

⁵⁷ Pël maan pitök kangiiir epël yema. “Nim krismakiat 50 naën wiaap. Ni yaap Apramön itenaup ma?”

⁵⁸ Maan Yesuuk epël yema. “Ne yaap pan niamaan. Ne ngaanëer Apram naaröön wiaan wakaimaup.”

⁵⁹ Pël maan kël korak mööpëneäk yaëen Yesu ngönën tupta kakaati ëlëep ilëak orök saut.

9

Yesu omën it il tääö namp ompyaö mowesa

¹ Yesure pim ruurö ten kan yesem itaangkën omën namp it il tääup wëen itenaut. Omën pöp pim pëlëp ëlëpök wilaup wëa.

² Pël ëen ten Yesuu ruuröak Yesuun epël pël mëäut. “Rë yanuulaup, talëpë saunetak omën epop it il tääup ëlëpökaan oröa? Pimtë saunetak ma pim ëlre pepaarë saunetak epël äa?”

³ Pël maan Yesuuk kangiiir epël yenia. “Pimtë saunetakre ëlre pepaarë saunetak won. Omën epët Anutuu ya yamëngkauta këet war wasëpëneäk omën epop epël oröa.

⁴ Pötaanök këtëp wë epëtakëer Anutu nem wes nemëen waisaup pim yaat mëmpa. Koö olapnaan yaëërek koutak omën nampök ya nent namëngkan.

⁵ Nem yangerak öma pötak ar omnarö ewat sënëen nem es ëwaöök ëwa elniaapnaat.”

⁶ Yesu pi pël niak waasöpët ngësak yangetaring ngawi

sak omën pöpë itöörarë wa yemomë.

7 Pël ëak epël yema. “Ni Siloam i kaöök sê nim itöörar iiröm.” Siloam pöt tiarim ngöntak, “Wes mëen sa,” pël yak pöt. Pël maan sê iirën it nga ngënak kaalak waisa.

8 Pël ëen omën pim kaköröere ka nantëaan piin ëwatörö, ngaan omnaröen sum kimang yemaan ite-nauröak pitëmënt neneren epël mëea. “Omën epop ngaan wel aisëeë omnaröen sum kimang yeniauppe.”

9 Pël yemaan naröak mëea. “Mak, omën epop tapöp.” Pël maan naröak epël mëea. “Won, omën munt tapöpë ök nampök wë.” Pël yemaan omën pöp pimënt kat wiak mëea. “Ne tapöp.”

10 Pël maan pit epël mëea. “Ni tol ëak itöörar ompyaö saup?”

11 Pël maan puuk kangiiir epël mëea. “Omën pitëm Yesu pël aim pöpök pim waasöptaring yanget ngawi sak itöörarë wa nemëak epël neea. ‘Ni Siloam i kaöök sê iiröm,’ pël neaan sê iiran pötak nem itöörar ompyaö sak omnantön ityaangk.”

12 Pël maan pit epël mëea. “Omën pöp tarëk wë?” Pël maan pi, “Ne köpël,” pël mëea.

13 Pël maan Yuta omnarö pit omën it il tëak wakaima pöp mësak Parisi ngönën omnaröa naë sa.

14 Akun Yesuu yanget kaplak ngawi sak omnampë itöörar ompyaö mowesa pöt Yuta omnaröa kë yesa akun

ngëengk nentakök ëa.

15 Pötaan Parisi omnarö pit pëel mëak epël mëea. “Tol ëak nim itöörar ompyaö saup?” Pël maan itöörar ompyaö sa pöpök epël mëea. “Puuk yanget waasöptaring kaplak ngawi sak itöörarë wa nemëen iirën it nga yangëngk.”

16 Pël maan Parisi omën naröak epël mëea. “Omën epop akun ngëengkët kë sêpënëak ngön kosang wiaut yailën yak ten Anutuuk wes mëen newaisënëp pöt ëwat yes.” Pël maan naröak epël mëea. “Tol ëak omën saunaringëpök retëng ke epël ëëpën?” Pitëmënt neneren pël mëak pitëm wëwëet kom ëa.

17 Pël ëak pit kaalak omën it il tëa pöpön epël mëea. “Omën nim itöörar ompyaö niwesa pöpön talëp yemaan?” Pël maan epël mëea. “Pi tektek ngön yaaö omën namp.”

18 Yuta kaöaröak omën pöp it il tëak wakaimaupök it nga ngëna pöten kön wi kosang wasëpnaaten kaaö ëen ëlre pepaarën yas mëea.

19 Pël ëak epël mëea. “Epop arpm ruup ma? Ëlëpë yaatakaan it ngaap oröaup ma? Yak tol ëakök peene it nga yangëngk?”

20 Pël maan ëlre pepaar kangiiir epël mëea. “Epop tenpim ruup pöt ëwat wë, ëlëpök it ngaapöp wilaup.

21 Pël ëaupök peene tol ëak it nga yangëngk pöten tenip köpël. Talëpök itöörar ngaul moulmëa wes pötenta tenip köpël. Ar pimtën pëel maë.

Pi kaõ saupok pimtok pimtë songõnten õk niapnaan.”

22 Ëlre pepaar piarip Yuta kaõarõen kas ëënak pël mëëa. Põt Yuta kaõarõ ngõn epël kosang wia. Omën nampök Yesuun pi Kristo, Anutuu Yaõ Mëëaup pël war wesak apna pöp ngõnën tuptakaan yaya mepanëen waõ ë mëëpnaat.

23 Pël wieëa pötaanök ëlre pepaar piarip epël mëëa. “Pi kaõ saupök arimtok pëël maë.”

24 Pël maan pit kaalak omën ngaan it il tëak wakaima pöpõn ngõn maan akun nentepar sa. Pël ëak epël mëëa. “Ni Anutuu ëõetak yaap am. Ten omën pipopõn ëwat wë. Pi saun omnamp.”

25 Pël maan pi kangiir epël mëëa. “Pi saunaringëp ma won põt ne kópël. Ën ne omën kopët nentenökëër kön wia. Ne ngaan itõõrar ngaap wakaimaup. Pël ëautak peenökëër it nga yangëngk.”

26 Pël maan pit epël mëëa. “Pi tol elnia? Tol ëak itõõrar ompyaõ niwesa?”

27 Pël maan pi kangiir pitën epël mëëa. “Ar tol ëënak õk yeniaan kat wiinëëten kaaõ yeë? Kaalak tol ëak niaan nak kat wiin? Ma arta pim ënëm ëën ma?”

28 Pël maan pit piin utpet wesak epël mëëa. “Nimtokëër omën pömorë ënëm yaaurõp. Ten pörõ Moses pim ngõn wia pöta ënëm yaaurõ.

29 Ten pörõ Anutuuk Mosesën ngõn õk mëëa põt ëwatörõ. Ën omën pipmorõn ten kópëlëp. Talëlaan orõa?”

30 Pël maan omën pöpök kangiir epël mëëa. “Ëlei, omën epët piita ke nalte. Ar kópël, pi talëlaan waisa wes. Pël ëaupök nem itõõrar ompyaõ newesaut.

31 Tiar ëwat wë. Anutu pi saun omnarõa ngõnõt kat nemowiin yaaup. Ën omën namp Anutuun yaya maimëë pim könõökë ënëm yaaupök më yaë põtak pim ngõnte kat mowi yaë.

32 Ngaanëër õng nampök ru it il tëa namp wilën omën nampök itõõrar ompyaõ mowesa pël aan kat nawiin ëaut.

33 Anutuuk omën epop wes nemomëën ëanëën retëng ke epëlte naën ëan tapõn.”

34 Pël maan pitök kangiir epël mëëa. “Nim ëlëpë yaatak saunaring wëën põtaring wil niulëën wakaimaumor. Nuuk yok pangk ten ngõnen rë niulömëak yaan ma?” Pël mëak waõ ë mëa.

Yesuun kön wi kosang newasën yaaurõ pit lupmeri it ngaap sak wë

35 Yesu pitëm pimëën pël elmëa ngõn põt kat wiak omën pöp koirak epël yema. “Ni Omën Këëpõn kön wi kosang yewasën ma?”

36 Pël maan omën pöpök epël yema. “Kaõap, Omën Kë pöp talëp? Ni õk nea. Pël ëën ne kön wi kosang wamaan.”

37 Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni yok piin itenaup pöp peene niiring ngõnngõn yaë epop.”

38 Pël maan omën pöpök epël yema. “Aköp, ne kön wi kosang yaniwas.” Pël mäak pi rar rë wesirak Yesuun yaya yema.

39 Pël yaëen Yesuuk epël yema. “Ne yangerakë omnarö ar kom elniimëak waisaup. Pötaanök omën it ngaap pël yewesaurö pit it nga ngëmpnaat. Ën omën pitëmtok pitëmtën it nga yangënaurö pël yewesaurö pit kangiir ngaap sêpnaat.”

40 Pël yemaan Parisi ngönën omën narö pim naë wëaurö pit ngön pöt kat wiak Yesuun epël yema. “Nuuk tenën, ‘Arta it ngaapörö’ pël yeniaan ma?”

41 Pël maan Yesuuk epël yema. “Arim itöt ngaap talte saunaté kangut won ön. Ar it ngaarö pël yaaurö. Pötaanök arim saunaté kangut wiaan ön.”

10

Sêpsêp ëmöökë watepang ngönte

1 Yesu pi watepang ngön nent epël yema. “Ne yaap pan niamaan kat wieë. Omën namp sêpsêp ëmöök ëm kanërak neilaan maimerek ngaar kaö möak wel rëak öngpök yes pipop pi koröp kosangëp omnant këkain yewaup.

2 Ën ëm kanërak yeila pöpökëer sêpsêpöröa ngarangkep.

3 Pi sëen kanweri ngarangkepök kan të mowiin ilapnaat. Pël ëak yapin maan kat wiin mësak orööpnaat.

4 Pimorö mësak orö ulmëak pimënt wet rapnaat. Pël ëen sêpsêpörö pit ngön kat yawiaurö. Pötaanök pimtë ngönte kat wiak ënëm sêpnaat.

5 Pit omën maimapë ënëm nasëpan. Won, pit piin kas ëëpnaat. Pöt tol ëënak? Pit omën maimaröa ngönötön köpël ëak pötaan kas ëëpnaat.”

6 Yesu pi watepang ngön pöt maan pit pim ngön pitën mëëa pöta songönte ëngk ma e wesa.

Yesu pi sêpsêp ngarangk ompyaup

7 Pël yaëen Yesuuk kaalak epël yema. “Ne yaap pan niamaan. Nemënt tapöp sêpsêpöröa kanwer.

8 Tektek omën kaarkaarörö, nem wet rëak waisa piporö, omnant këkain yaaurö. Pötaanök sêpsêpörö pitëm ngönöt köpël ëak kat nemowiin eima.

9 Nemënt tapöpök kanwer. Pötaanök omën namp nem naë wais oröak kakaati ilapna pöp Anutuuk utpetetakaan kama moöpnaap. Pël ëen pi ilëak oröak ëeimeë kaömp neim öpnaap.

10 Kain omën pöp pas newaispan. Pi sêpsêpörö kain wak mënak utpet wasëpnaap. Ën ne pöp ar omnarö nem naëaan wëwëet önëak waisaut. Pötaanök ërëpsawiarung wëwëetak önëet.

11 Ne sêpsêpöröa ngarangk ompyaup. Pötaanök sêpsêp ngarangk ompyaup pim wëwëet sêpsêpöröaan këëpöt wes mampnaat.

12 Omën sêpsêp pep panëep won, sumetaan pëen ngarangk yaaup pi kent tokörö yewaisën itenak sêpsêpörö moolëak kas sêen mënak rep mëepnaat.

13 Pöt pi sêpsêpöröaan kön selap naën, sumetaan pëen yeëa pötaanök.

14-15 Ne sêpsêpöröa ngarangk ompyaup. Pötaanök nem Pepap pi neen ewat wëen ne piin ewat wë. Ök tapël ne nem sêpsêpörö arën ewat wëen ar neen ewat wë. Pötaanök nem wëwëet arimëen këepöt wes nimpaat.

16 Ën nem sêpsêp munt naröeta wë. Pörö em epöök wonörö. Pötaanök ne pöröeta koirumaap. Pël ëen pit nem ngönte kat wiak tok kopët nent ëen ngarangk kopëtap nemënt pötaan nemtok ngarangk ëëmaan.

17 Nem wëwëet pitëmëen sêp wesak kaalak ömaat. Pötaanök nem Pepap ne lup sant yaalnë.

18 Omën nampök elnëen pangk wel nawiingan. Won. Pöt nemtë könöök wëwëet sêp wasumaat. Ne nem wëwëet sêp wasuma pöta weëre kosangët pangk wia. Ën kaalak öma pöta weëre kosang pöteta pangk wia. Ne pël ëëmëak Pepak ngan rë nenaut.”

19 Yesu pi pël maan Yuta omnarö ngön pöt kat wiak kaalak kom ëak tok nentepar sa.

20 Pël ëak naröak epël mëëa. “Urmerap pim lupmeri ilëak wëen kaökaö yaë. Tol ëënak ar

pim ngönöt kat mowieim?”

21 Pël maan naröak epël mëëa. “Ngön epët omën urmerapring wëaupë ngönte won. Urmerapring wëaupök yok pangk omën it il tëaurö ompyaö mowasëpën ma?”

Yuta omnarö Yesuun kööre tok elmëa

22 Yuta omnaröa Yerusalem ngönën tup kaöeta kan tëa akunet temanöm sêen pöt ngëëngk wesak kë sa yeëa pöt kopiirir akunetak temanöm sa.

23 Pël ëen Yesu pi ngönën tup kaö pöta kaö nera yapinte Solomon pöta kakaati yesën,

24 Yuta omnarö pit wais pi tekarak ulmëak tauëë epël yema. “Ni tol ëënak nim songönte wa ngep yaëen ten kön selap yeë? Ni yaap Kristo, Anutuu Yaö Niaup pöt tenën war wesak ök nia.”

25 Pël maan Yesuuk pitën kangiir epël yema. “Ne yok ök niautak ar kön wi kosang nenewasën yeë. Nem ya yamëngk epot pout nem Pepapë këm ngöntak yeë epotök ne Anutuu Yaö Neeaup pöt tekeri yenewas.

26 Pël yeëetak ar nem sêpsêp toktakaanörö won. Pötaanök ar kön wi kosang nenewasën yeë.

27 Ën nem sêpsêpörö nem ngön kat yawiaurö. Pël ëen ne pitën ewat wëen nem ënëm yaaurö.

28 Pël ëen nook wëwë kosangët koir mangkën wakaim öpnaarö. Pit kö nasëpan. Won pan. Omën

nampökta nem moresiaan wa ep naëpan.

²⁹Nem Pepapök pit nemëen nenauro. Pi weëre kosang panëep omën el pout il wesaup. Pötaanök omën nampök Pepa moresiaan wa ep naëpan.

³⁰Neere nem Pepap tenip kopëtap.”

³¹Pël maan Yuta omnarö pit kaalak këlöt wak pi mööpënëak yaë.

³²Pël yaëen Yesuuk epël yema. “Ne ya ompyaö epot pout Pepa naëaanötök pet elniautep, tol nentaanök ar kël nemöönëak yeë?”

³³Pël maan Yuta omnarö pit nerak wak epël yema. “Ten ya ompyaö pöt nentaan kön wiakök ni kël nimöönëak naën. Ni omën yaapöpök Anutuun ökre was aimeë nimtën Anutu pël aimën. Pötaanök kël nimöönëak yeë.”

³⁴Pël maan Yesuuk epël yema. “Arim ngönën pepeweri Anutuuk maan retëng ëaut omën pim ya yamëngkauröaan epël wia. ‘Ar Anutu nem ökörö.’

³⁵Omën pörö pit ngaan Anutuu ngönte pitëm naë sëen pitën Anutuu urtak wë mëea ngönën ngön epët kaëngk naën yaë.

³⁶Pël ëautak ne pöt, Pep pimtök neen yaö neak wes nemëenak yangerak irëaut. Pötaanök epël yak. ‘Ne Anutuu Ruup,’ pël yakap tol ëenak arök, ‘Ni Anutuun ökre was yaan,’ pël neaim?”

³⁷Nem Pepapë yaat namëngkën yeë pöt ar neen

kön wi kosang nenewasën ëënëët.

³⁸Ar nem ngönten kön wi kosang nenewasën yeë. Pël yeëetak ne nem Pepapë yaat yamëngk epot pöt Pep neering wëen ne Peparang wë pöt këekë ewat sënëen nem ya yamëngk epotön itenak neen kön wi kosang wasën.”

³⁹Pël maan pit kaalak wali öpënëak ëak mor könöm ëen yes.

⁴⁰Ten Yesuring kaalak së Yotan olëak ëngk komuntakël Sonë ngaan omnarö i momëeima pörek së wakaimaut.

⁴¹Pörek wëen omën selap pim naë wais oröak wë neneren epël yema. “Yaap, Son pi ya retëng nent naën ëaut. En Son pim omën epopön ngön aim pöt nent kaar won.”

⁴²Pël mëak omën pörek wëa pörö narö piin kön wi kosang yewas.

11

Lasaras wel wia

¹Petani kak omën namp wëa yapinte Lasaras pi pörek yauman wieëa. Pim sasaar Mataare Maria piaripta kak taprekaar.

²Ngaan Maria pöpök i köp nga kampët Aköpë ingesiarë lë momëak pim kepön ëptaring kol mowesaup. Pim nangap Lasaras pi yauman yeëa.

³Pël ëen sasaarök Yesuu ngësël ngön epël wes mëa. “O Aköp, nim kent yaën pöp yauman yaë.”

4 Pël maan Yesu pi ngön pöt kat wiak tenën epël yenia. “Yauman pipët pi wel wi-pipënëak naën. Piptak omnarö Anutuun yaya maimeë pim Ruup neenta yaya neanëët.”

5 Yesu pi Mataare Mariaare Lasarasringöröen kent yeëa.

6 Pël yaaup yak Lasarasë yauman yaaup kat wiak pim kak wëaurek wëen akun nen-tepar sa.

7 Pël ëen ten pim ruuröen epël yenia. “Tiar kaalak Yutia yangerakë sëpa.”

8 Pël niaan ten epël mëëaut. “Rë yanuulaup, peene tapët Yuta kaöaröak kël nimööpënëak ëautep ni kaalak tapël sëpenëak yaan ma?”

9 Pël maan Yesuuk epël yenia. “Kët nenta öngpök aöa 12 ëak wia. Pötaanök yanget ëwa wiaan omën namp këtëk kan yesem kawi nengentiipan.

10 Ën omën namp rö kan yesem ëwaat won pötaan kawi nengentiipnaat.”

11 Pi ngön pöt niak kaalak ënëm tenën epël yenia. “Tiarim ngöntöp Lasaras pi ka uraarek së it moilmaan.”

12 Pël niaan ten epël mëëaut. “Aköp, pi ka urak pöt ompyaö sëpnaat.”

13 Yesu pi Lasaras wel wiauten yeniaanak tenök pöt ka yaap uraan yenia wesan.

14 Pël yeëan pöt Yesu pi war wesak epël yenia. “Lasaras wel wia.

15 Ne wet rëak pim naë nasën ëaut. Ën wel wiak wiaanak neen kön wi kosang newasënëëtaan së ya

momëmpaat. Pötaanök arim kön wi kosang wasënëëtaan ërëpërëp yeë. Yok peenök pim naë sëpa.”

16 Pël niaan Tomas, yapin nent Ruprup Ëak Wilaup, puuk ten pim karuröen epël yenia. “Sëpa, tiarta piiring erën ëak wel wiipenaan.”

Yesu pi weletakaan wal yaautere wëwëeta pepap

17 Pël niak ten Yesuring së orök Lasaras yangaök kët kong nent wieëa pöt ëwat saut.

18 Petani kak pörek Yerusalem kak naë 3 kilomita pöta ök wieëa.

19 Pötaanök Yuta omën narö selap pan Mataare Mariaan yaare sër mapënëak së wëa.

20 Pël ëen Mata pi Yesu yesën kat wiak koirëpënëak kamtaök tenim naë waisa. Pël ëen Maria pi om kak wëa.

21 Pël ëen Mata pi wais ten nikoirak Yesuun epël yema. “Aköp, ni eprek wëanëen nem nangap wel nawiin ëan tapön.

22 Pël ëaap ne niin ëwat wë. Peenta ni Anutuun omën nantön kimang maan pöt yok pangk nimpnaat.”

23 Pël maan Yesuuk epël yema. “Nim nangap kaalak wal ëëpnaap.”

24 Pël maan Mataak epël yema. “Pim akun kaöaök ten omën pourö wal ëëna pötak wal ëëpna pöten ne yok ëwat wë.”

25 Pël maan Yesuuk epël yema. “Weletakaan wal yaautere wëwëeta pepap nemënt tapöp. Omën namp neen kön wi kosang

newasëpna pöp pi wel sasa nawiipan. Om wakaim öpnaat.

²⁶ Pötaanök omën narö nem naëaan wëwëet wak neen kön wi kosang newasëpna pörö wel nawiipanëerö. Pit om wakaim öpnaarö. Ni pöten kön wi kosang yewasën ma won?”

²⁷ Pël maan Mataak Yesuun epël yema. “Mak Aköp, ne niin kön wi kosang yeniwas. Ni Anutuu Ruup, pim tenën Yaö Niiiaup Kristo, ngaan Anutuuk yangaak oröömëep pël äaup.”

Yesu pi ing äa

²⁸ Mata pi Yesuun pël mëak së pim nangap Mariaan ngön laaök epël mëäa. “Rë yanuu-laup pi wais wë niin ya.”

²⁹ Pël maan Maria pi kat wiak teënt wal äak Yesuun gësë waisa.

³⁰ Yesu pi kakë nasën, Mataä koirä pörök om wëa.

³¹ Pël ëen Maria pi teënt oröak yewaisën Yuta omën piaripön yaare sër mapnak së piarpim kaatak wëaurö pit itaangkën Maria pi teënt wal äak jaaröön yangaök së ing apënëak yes wesak pit pim ënëm waisa.

³² Pël ëen Maria pi tenim naë wais oröak Yesuun itenak pim naë iri wel aisëak piin epël yema. “Aköp, ni eprek wëanëen nem nangap wel nawiin äan tapön.”

³³ Pël mëak ing yemaan Yuta omën pim ënëm waisaö pöröeta top äak ing ya. Pël ëen Yesu pi pöten itenak ya ilak sa.

³⁴ Pël äak epël yema. “Ar pim sokur tarëk weeraurö?” Pël maan pit piin epël yema. “Aköp, së itaampa.”

³⁵ Pël maan Yesu pi ing ya.

³⁶ Pël yaëen Yuta omnarö pit neneren epël yema. “Iteneë. Omën epop pimëen kent pan kön wieäaap.”

³⁷ Yemaan naröak epël yema. “Omën epop pi it il tēaup ompyaö mowesauppe. Pi kaamök elmëanëen Lasaras wel nawiin äan tapön.”

Yesu pi Lasaras wal ë moulmëa

³⁸ Yesu pi kaalak ya ilak sëen yangaök së oröa. Omën pöp kël öngöpök wi ulmëak kël saulöp naök ur wari ulmëëäa.

³⁹ Pël äaan Yesuuk epël yema. “Ar kël epö wa pëlëer wieë.” Pël maan omën wel wiaupë sasëp Mata puuk epël yema. “Aköp, pi wel wiin wieë akun kong nent saup yak kamp utpet yaë.”

⁴⁰ Pël maan Yesuuk piin epël yema. “Tol ëënak yaan? Ne wet rëak epël niakat. ‘Ni kön wi kosang wasumë pötak Anutuu weëre kosangët oröön itaampëet,’ pël niakat.”

⁴¹ Pël maan pit këlö wa pëlëer wiin Yesu pi ngaarëkël iteneë epël yema. “Pep, ne niin yowe yeniak. Ne kimang niaan kat yawiaup.

⁴² Ne niin ëwat. Ni kët poutë nem kimang ngönöt kat yawiaup. Ën om omën e taua eporöaan kön wiak pit nuuk ne wes nemëen waisan

pöt kön wi kosang wasëpna pötaanök epël yeniak.”

43 Pël mëak pi ngön ëak epël yema. “Lasaras, ni wal ëak orö.”

44 Pël maan omën welap wal ëak oröa. Ingre more-siarë wii tëautre ën kepönöök poë koröp kör koëaore pöt om ëaul ëaan. Pël ëën Yesuuk omnaröen epël yema. “Wil moulmëeë. Pël ëën sëpnaan.”

Kaöaröak Yesu mëmpënëak kupria

(*Matiu 26:1-5; Maak 14:1-2; Luk 22:1-2*)

45 Yuta omën selap Mari-aaring wais wëaurö pit Yesuu ëa pöten itenak narö piin kön wi kosang wesa.

46 Pël ëën naröak së Parisi ngönën omnaröen Yesuu ëa pöten ök mëëa.

47 Pël ëën kiri ar yaaö kaöaröere Parisi omnarö pit kansolörö wa top ë ulmëak epël mëëa. “Omën Yesu pömor retëng it ngolöpöt yaëëp tol elmëëpen?”

48 Pi om pël ëeim wëën tiar kat koko öpena pöt omën pourö pim naë së rë olëak piin kön wi kosang wasëpnaat. Pël ëën Rom ngaarö wais tiarim omnaröere ngönën tup kaöere pöt utpet niwasëpnaat.”

49 Pël yaan pitëm kar namp yapinte Kaiapas pöp kris-maki pötak kiri ar yaauröa wotöök wëaup puuk epël mëëa. “Ar kön won pan.

50 Epël kön wieë. Yuta omën pourö kö sënganëen kopëtapök wel wiipna pöt ompyaut.”

51 Pim ngön mëëa pipët pimtë könöök won, pi krismaki pötak kiri ar yaauröa wotöök wë yak Yesu kopëtapök Yuta omnaröaan wel wiipna pöten war wesak mëëa.

52 Pël ëaup Yesu pi Yuta omnarö tenimtëen won, Anutuuk pim omnarö yang ël epotë wë eporö rongan kopëtet ë niulëëpënëak pël ëaup. Pöt Kaiapas pi kön nawiin wë ëa.

53 Pël maan pit kët pötak Yesu mëmpna ngönte ngës rëa.

54 Pël yaëën Yesu pi Yuta omnaröa itöök sak waisak naën. Kak pörek sëp mowesak yang omën wonra kautakël kak nerekë yapinte Iprem pörek së ten pim ruuröaring wakaimaut.

55 Yuta omnaröa Anutuu mait elmëa akun ngëëngkët temanöm yesën ka kotutéaan omnarö lup kölam tëëpënëak wet rëak Yerusalem kakë sa, pitëm ngön kosangta wieëaul.

56 Pël ëën pit ngönën tup kaöeta kakaati së Yesuun ap wesak pitëmënt neneren epël mëëa. “Ar tol yewas? Pi akun ngëëngk eptak newaisën ëëpën koröp.”

57 Pël yemaan kiri ar yaaö kaöaröere Parisi ngönën omnarö pit ngön kosang epël wia. “Omën namp pim wëaurekën ëwat wë pöt ök aan wali öpenaan.”

12

Mariaak Yesuu ingesiarë i köp kaampët lë momëa

(*Matiu 26:6-13; Maak 14:3-9*)

1 Anutuu mait elmëa akunet temanöm sêpënëak ngolöp yaëen kêt 6 ëak wiaan ten Yesuring Petani kak sê oröaut. Kak pôrek Lasaras Yesuuk weletakaan wal ë moulmëaup pim kak.

2 Pël ëen omën pôrek wëaurö pit Yesuring kaömp ngawi nëmpënëak kaömp ar ëa. Pël ëak Mata pi kaömp yokorön Lasaras pi omën Yesuring wel aisëëë kaömp yena pôroaring wëa.

3 Pël ëen Maria pi i köp nga kamp sum kësang yaaö kep kot nent wak Yesuu ingesiarë lë momëak pim kepön ëptaring kol yemowas. Pël ëen i pôta kampil ka pôt ur wariak wieëa.

4 Pël ëen Yesuu ruurö tenim naëaan namp, Yutas Keriot kakaanëp, Yesuun kup mowipnaap puuk epël ya.

5 “Tiar tol ëënak i köp nga kamp epët omnarö menak 300 kina wak omnant wonörö mempen naën?”

6 Pi omën omnant wonöröaan kön nawiin wë mëëa. Pi mon kërëëp ngarangk ëëë kain yaaup yakök pël ëëpënëak mëëa.

7 Pël yemaan Yesu pi epël yema. “Pël mangan. Pi epët nem yangerak neweerëpna akunetaan peram wiak wakaimautak yaalnë.

8 Omën ngöntök yaaö piporö arring akun wali öpnaaröak ar ënëmak yok pangk ompyaö elmëënëët. Ën ne pôt, arring akun wali naön ëëmaap yak pim ompyaö yaalnë epët yok pangk yaalnë.”

Kiri ar yaaö kaöarö Lasaras mëmpënëak kup ria

9 Yuta omën selap pan Yesu Petani kak wë pôt kak wiak waisa. Pit Yesu pimtën itaampënëak won, Lasaras Yesuuk weletakaan wal ë moulmëa pôpönta itaampënëak waisa.

10 Pël ëen kiri ar yaaö kaöarö pit Lasaras piita Yesuring mëmpënëak kup ria.

11 Pöt Yuta omën selap pan Lasarasë ëa pôtaan kiri ar yaaö kaöarö kasëng menak Yesuun kön wi kosang wesa pôtaanök.

Yesu pi pol tongkiipök Yerusalem kakë sa (Matiu 21:1-11; Maak 11:1-11; Luk 19:28-40)

12 Ëlpamök omën rongan kësang Anutuu mait elmëa akun ngëengktak wa top ëak wëa pôrö Yesu Yerusalem kak waisëpnaan yaë pôt kat wia.

13 Pël ëak pit ërëpërëp yeem këëmre kewis wak kamtaöök koirëpënëak yewaisem ngön ëak epël ya.

“Yowe. Aköpë këm ngöntak yewais epopön yaya mepa.

Pi Israel omnaröa omp aköp.”

14 Pël yemaan Yesu pi pol tongki ru namp koirak rangk wel aisëa. Pöt ngönën pepeweri wieëa pôl ëa.

15 “Saion kak wëaurö ar kas ëëngan.

Arim omën omp aköp arim naë yewais.

Pi pol tongki ruupë rangk wel aisëak yewais.”

16 Pël elmëauta songön pôt pim ruurö ten akun pôtak

kön nawiin äaut. Ënëmak pi kutömweri is ë rangiat wak wënak ten epël kön wiaut.

“Ngaan pimëën ngönën pepeweri wia pöt kë rapënëak omnaröak pimëën pël elmëa,” pöt kön wiaut.

17 Ngaan omën Yesuuk Lasarasën ngön mëak wele-takaan wal ë yemoulmëën itena pöröak Yesu pim ëa pöten ök maima.

18 Pël ëën omën kësang pan pim retëng ëa pöt kat wiak pi koirëpënëak kamtaöök waisa.

19 Pël ëën Parisi ngönën omnarö pitëmënt neneren epël mëëa. “Ar iteneë. Omën pourö pim naë së rë olëak wë. Tiar yok pangk naënganpe.”

Krik omën naröak Yesuun itaampënëak mëëa

20 Yuta omnarö akun ngëëngktak Yerusalem kak së Anutuun yaya mapënëak yesën Krik omën narö pitring sa.

21 Pël ëak omën pörö pit Pilip, Kalili yangerak Pesaita kakaanëp, pim naë wais epël mëëa. “Ngöntöp, ten Yesuun itaampunëak yewais.”

22 Pël maan Pilip pi së Entruun mëak piarip së Yesuun ök mëëa.

23 Pël ëën Yesuuk kangiiir epël ök mëëa. “Omën Këëp nem kutömweri is ë rangiat öma akunet temanöm yes.

24 Ne yaap pan niamaan. Korupaë öpö yangerak nangëntën ngaarëk wiaapna pöt kopët tapö om wiaapnaat. Ën yangerak ngëntëpna pötak rëngap jaaröön ëlëp

moö sëën kaalak kë selap utöpnaat.

25 Ök tapël namp pi pimtë möönre koröpöön kent ëëpna pöp kö sëpnaat. Ën namp e yangerak wë pi nemëën yak pim möönre koröpö këëpöt wasëpna pöp wëwë kosang koir mangkën wakaim öpnaat.

26 Pötaanök omën namp nem inëën elnëëpënëak pöt nem ngönte kat wiak ënëm ëëp. Pël ëak nem kak öma pörek nem inëën ru sak öpnaap. Pël ëën nem inëën elnëëpna pöp nem Pepapök ping mowasëpnaat.”

Yesu pimtë wel wiipnaataan ök mëëa

27 Yesuuk pël niak kaalak epël yenia. “Nem lupmer könöm yaëëp tol am? Ma epël mem ma? ‘Pep, nem naë orööpënëak yaë epët wa ap was,’ pël mam ma? Pël mema pöt pangk naëpan. Könöm orö nerëëpënëak waisaut.

28 Pötaanök Pep, ni nim yapinte kaö was.” Yesu pi pël yemaan kutömweriaan ngön nent epël irëa. “Ne nem yapinte kaö wesaut. Pötaanök kaalak kaö wasumaan.”

29 Pël ëën omën piiring taueëaurö pit ngön pöt kat wiak naröak epël yema. “Tangre kaö yera.” Pël yemaan naröak epël yema. “Ensel nampök piin ngön yema.”

30 Pël yaan Yesuuk nerek wak epël yema. “Ngön pipët nemëën naën. Ar kaamök elniipënëak jaarö.

31 Peene Anutuuk omën ngönën wonörö këlangön yaatak niulëak yanggerakë kaöap, Seten, pi il mowasëpnaat.

32 Pöt omnarö pit ne yangerakaan wak ngaarëk këraarak nemöönak yang ël epotë omnarö pourö wa nem naë niulëëmaat."

33 Pim ngön mëëa pöt pimtë wel wiipnaaten mëëa.

34 Pël ëën omën piiring wëaurö pit epël yema. "Ten ngön kosangtak epël kat wi yeë. 'Yaö Mëëaup, Kristo pi akun wali wakaim öpnaap.' Pël wiaap tol ëënak ni epël yaan? 'Omnarö pit Omën Këep wa ngaarëk mööpnaat,' pël yaan. Omën Kë pöp talëp?"

35 Pël maan Yesu pi pitën epël yema. "Nem es ëwa epö arim naë akun kot nent wiaapnaat. Pötaanök ar ëwa elniipnaatak koutak ngep elniipanok sak waiseë. Pöt omën namp koutak yesem pöt, pim sëpna kön wiaul nasën ëëpnaat.

36 Pötaanök ëwa elnia epöökëer pöten kön wi kosang weseë. Pël ëënë pötak ar ëwa pepap nem ingre mor sënëët."

Yuta omnarö Yesuun kön wi kosang newasën ëa

Yesu pi pël më pet irak së ëlëëp ilaan pit itnaangkën ëa.

37 Pit ngaanëer pitëm itöök Yesu pim retëng selap pan yaëënak piin kön wi kosang nemowasën eima.

38 Pöt Aisaia pim tektek ngönte epël retëng ëa pöt kë öröa.

"Aköp, omnaröa naëaan nampök tenim ngönte kön wi kosang newasën yaë.

Ën Aköp, ni ya yamëngkem nim weëre kosangö pet elmëen nampökta pöten itenak kön nawiin yaë."

39 Pël ëak pitëm Yesuun kön wi kosang newasën ëa pöta songönte Aisaia puuk ngön nent epël ëa.

40 "Pitëm itöök itaampööre lupmeri kön wi pël ëak Anutuu naë rë olaan ompyaö mowaspanëak

Anutuuk pit it ngaap mowesak lupöt këlötë ök wes moulmëaurö."

41 Aisaia pi Yesuun kutöm ë rangiatön itneëak ngön pipot wet rëak ëaut.

42 Pël ëaut omën kaö narö selap pit Yesuun kön wi kosang weseëak war wasëpnaatep Parisi omnaröak ngönën keimön elmëëpanëak kas ëën yak wesak wakaima.

43 Pit Anutuuk pitëm yapinte wak isëpnaaten kent panë naën. Omnarö pitëmtok pitëmtë yapinte wak isak mapna pötenök kent pan ëa.

Yesuun ngöntak omnarö kom elniipnaat

44 Yesu pi ngön ëak epël yema. "Omën namp pi neen kön wi kosang newasëpna pöp nemtën pëen naëpan. Pep wes nemëen waisaup piinta kön wi kosang wasëpnaat.

45 Ën namp neen it-nengempëna pöp Pep wes

nemëen waisaup piinta itaampnaat.

⁴⁶ Ne ëwa pepap yak omënen kön wi kosang yenewesaurö koutak önganëak ëwa elniimëak yangerak irëaut.

⁴⁷ Pötaanök omënen namp nem ngönte kat wiak ngaar naön ëëpna pöp ne këlangön yaatak moulmëemëak ngön ë pet nairën ëëmaap. Ne omnarö këlangön yaatak moulmëemëak neiraan, utpetetakaan kama moömëak irëaup.

⁴⁸ Omënen namp ne kasëng nemenak nem ngönten kaaö ëëpna pöp ngön ë pet yairauröa ök pi kom elmëëpnaap. Pöt nem ngön wet rëak ök yeniak epotök akun kaöaöök ngön ë pet yairauröa yaë pöl ëëpnaat.

⁴⁹ Nem ngön aim epot nemtë könöökaan naën. Won, Pep wes nemëaup puuk ök neeautök pim neeaul war wesak ök niaim.

⁵⁰ Pël ëak ne ëwat wë. Ar nem Pepapë ngön ngaar öne pöt wëwë kosangët koir nimpnaat. Pötaanök nem ngön ök niaim epot pim ngan rë nenautök ök niaim."

13

Yesuuk pim ruuröa ingöt i moira

¹ Anutuu mait elmëa akun ngëëngkët temanöm yesën Yesu pimtë ëëpnaaten epël kön wia. "Ne yanger sëp wesak nem Pepapë ngësë suma akunet temanöm yes," pël kön wiak omënen pimorö yangerak wëaurö lup sant

elnieima. Pim lup sant elnieima pöt om wiaan wel wiipnaat.

² Wiap kanök ten kaömp neim wëen Setenök Yutas Keriot kakaanëp, Saimonë ruup, pim lupmeri ilaan Yesu kööre toköröa moresi moulmëëpënëak kön wia.

³ Ën Yesu pi pöt epël kön wia. "Ne nem Pepapë naëaan irëaup kaalak pim ngësë sumaap. Pötaanök pi nook omnant pout ngarangkëemëak rë nemëa."

⁴ Pël kön wiak kaömpöt sëp wesak wal ë ulpëen rangkëp përe wiak poë koröp sak kol yewas pöp nent wa ura.

⁵ Pël ëak Yesuuk iit söwarweri lë wiak ngës rëak ruuröa ingöt i yaniir. Pël ëak poë koröp pötaring kol niwesaut.

⁶ Pël ë Saimon Pitaë naë sëen epël yema. "Aköp, nuuk nem ingesiar yok pangk i neneirngan."

⁷ Pël maan Yesuuk epël yema. "Nem yeë epëten ni köpël wëen. Ënëmak ëwat sumëët."

⁸ Pël maan Pitaak epël yema. "Nuuk yok pangk nem ingesiar i neneirngan pan." Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. "Nook i naniir ëëma pöt ni neering naöngan."

⁹ Pël maan Saimon Pitaak epël yema. "Aköp, ingesiar pëen i neirnganëp, morre kepönre pötta i neir."

¹⁰ Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. "Omënen namp koröp pou iirëpna pöp pi ënëm kaalak irëpnaataan ya kaö namëngkën ëëpnaat.

Om ingesiar pëen kaalak iirëpnaat. Pël éaap ar kôlam tëaurôak pourô kôlam pëen naôn.”

11 Pim pël niaa pôt piin kup mowiipnaap tenring wëen it-neëak epël yenia. “Ar pourô kôlam pëen naôn.”

12 Yesu pi ten pim ruurôa ingöt iir pet irak pim ulpëen waliip wa mëak kaalak tenim naë wel aisëak epël yenia. “Ar nem yaalni epëta songönten éwat wë ma?”

13 Ar neen, ‘Aköp, tenim rë yanuulaup,’ pël neaim pôt yaap, ne arim pöp.

14 Pötaanök ne arim Aköp, rë yanuulaupök arim ingöt iir yanuulë epël arök arim karurôa ingöt i moirën.

15 Arim ëënëel nook peene pet yaalni. Pötaanök nem yaalni epët arök yal menak nem yeë epël ëën.

16 Ne yaap pan niamaan. Inëen yaaö nampök pim ngarangkëp il nemowaspan. Ma omën ya nga wes mëën sa nampökta pim wes mëaup il nemowaspan.

17 Ar pipët éwat wë. Pöta ök ëënë pötak ërëpsawiarung eim onëët.

18 Ne ngön epët ar pourôaan neniaan. Omën nemëën wesa pöröen ne éwat wë. Pël éaap omën epot ngönën pepeweri ngön wia pôt kë rap. Pôt ngönën pepeweri epël wia. ‘Omën neering kaömp yen epopök neen utpet pan elnëepënëak yaë.’

19 Omën pôt naaröön wiaan wet rëak ök yeniak. Pötaan ënemak oröön pôt epël kön wi-

inëët. ‘Pi yaap Kristo pim ök niaa tapöt,’ pël kön wiinëët.

20 Ne yaap pan niamaan. Omën namp nem ya ngan rë menak arim naë wes yanimë epop sant mowasënë pôt ne tapël sant newasënëët. Ën ar ne sant elnëënë pôt nem wes nemëaup tapël sant elmëënëët.”

Yesu pi Yutasë pimëen kup mowiipnaaten war wesak mëëa

(Matiu 26:20-25; Maak 14:17-21; Luk 22:21-23)

21 Yesu pi pël niak ulöp es mokotön epël yenia. “Ne yaap pan niamaan. Arim naëaan namp ngaarôa naë së nemëen kup mowiipnaat.”

22 Pël niaan ruurô ten it neneren ëak talëpön ya pël kön wiak ëngk ma e wesaut.

23 Pël ëak ruurôa naëaan ne Yesu pi neen kent yaaup yak pim naë wëen,

24 Saimon Pita puuk kepönööring, “Tol?” elnëak, “Talëpön yaarek pëël maan ök niap,” pël yaalnë.

25 Pël elnëen ne Yesuu ngësël ko wiak epël mëëaut. “Aköp, talëpön yaan?”

26 Pël maan Yesuuk epël yenëa. “Kaömp kaut iis-tak mëak mempa pipopön yeniak.” Pël neak kaömp kaut iistak mëak Yutas, Saimon Keriot kakaanëp pim ruup, yemangk.

27 Pël ëën Yutas kaömp pôt nëen Seten pim lupmeri ilëa. Pël ëën Yesuuk epël yema. “Omën nim ëëmëak yaën pipët teënt ëëm.”

28 Pël ök yemaan ten piiring wëa pörö kat wiak këékë kön nawiin äaut.

29 Pël äak ten naröak epël kön wiaut. “Yutas pi tiarim mon kërëep wieëaupok akun ngëengktakëen omën nant wë wes yamë ma ngöntök yaaurö omën nant mampënëak wes yemomë,” pël wesaut.

30 Yutas pi kaömp kaö pöt wa nak tapëtakëer kakaati-aan oröak rö kan koutak sa.

Kan ngolöpö

31 Yutas pi oröak yesën Yesuuk epël yenia. “Peene Omën Këep nem yapin pingët tekeri jaaröön nook Anutuu yapin pingëteta tekeri wes yamë.

32 Omën Këep ne Anutuu weëre kosangöt tekeri yewas. Pötaanök Anutuuk Omën Këep nem weëre kosangöt tekeri wasëpnaat. Akun wali nasën wiaan pël ëepnaat.

33 Nem ruurö, ne akun kot nent arring wë olëak sëen ar neen ap wasënëet. Pötaanök Yuta omnaröen mëea tapët arënta yeniak. Nem së öma pörek ar peene yok pangk newaisngan.

34 Ne kan ngolöpö epël koir yaningk. Ar neneren lup sant ëeim ön. Nem ar lup sant elnieimaa pöl arta arimtok neneraan lup sant ëeim ön.

35 Pël ëënë pöt omnaröak arën itaangkën nem ruurö pël koröp orööpnaat.”

Yesuuk Pitaëyak mowasëpnaat war wes mëea

(*Matiu 26:31-35; Maak 14:27-31; Luk 22:31-34*)

36 Pël yeniaan Saimon Pitaak epël yema. “Aköp, ni talël sum?” Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Nem së öma pörek yok pangk peene newaisngan. Ënëmak waisumëet.”

37 Pël maan Pitaak epël yema. “Aköp, tol ëënak nim ënëm newaisën ëëm? Ne nimëen wel wiimëak pöt yok pangk wel wiimaat.”

38 Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Ni nim wëwëet nemëen këepöt wasumëep ma? Ne yaap pan niamaan. Kokor ngön naën wiaan ni akun nentepar nent yak newasumëet.”

14

Yesu pi tiarim Pepa ngësë sëpena kanö

1 Yesuuk kaalak yal menak epël yenia. “Ar ya ngës ëëngan. Anutuun kön wi kosang wesak neenta kön wi kosang newasën.

2 Pöt tol ëënak? Nem Pepapë kak kaat kësang wia. Pötaanök ne wet rëak pörek së arimëen ur nant kopëta wes ulmëëmaan. Pël naën wieëanëen ne wet rëak ngön pipët arën ök neniaan ëan tapön.

3 Pël ëa pötaanök ne pörek së arim uröt kopëta wes ulmëak ar neering önëen kaalak wais nikoirumaat.

4 Ën nem kan suma pöön ar ëwat wë.”

5 Pël niaan Tomasök epël yema. “Aköp, nim kan sumë pöön ten köpël. Tol ëak ëwat sën?”

6 Pël maan Yesuuk epël yema. “Kan pö nemënt tapöp. Ne ngön käätere wëwëeta pepap. Kan maim naöök së Pepa naë naaröongan. Nemënt kan kopët tapö.

7 Ar wet rëak neen yaap ewat sanëen nem Pepapönta ewat san tapön. Peenök ar piin itenak ewat yes pël kön wiinëët.”

8 Pël maan Pilipök epël yema. “Aköp, ni Pepen pet elniimë pötak ten yok pangk eënaat.”

9 Pël maan Yesuuk epël yema. “Pilip, ne akun wali pan arring wakaimauppe. Ni neen ewat nasën ma? Omën neen ityaangk pöp nem Pepapönta ityaangk. Oröp eënak ni epël yaan? ‘Ni Pepen pet elni,’ pël yaan.

10 Ni, ‘Ne Pëpaaring wëen Pep pi neering wë,’ nem yak pöt kön wi kosang newewasën imaup ma? Nem ngön arën ök yeniak epot nemtë könöokaan nga ilak ök neniaan. Pep pi neering wë pimtok pim yaat yamëngk.

11 Ar ne Pëparing wëen Pep pi neering wë nem ök yeniak epot kat wiak kosang weseë. Pël naën ëak pöt nem ya yamëngk epotön itenak kön wi kosang neweseë.

12 Ne yaap pan niamaan. Omën namp neen kön wi kosang newasëpna pöp puuk yok pangk nem ya yamëngk epot mëmpnaat. Pël ëak kaö panë wesak mëmpö yesem pim ya pötak nemët il newasëpnaat. Ne Pepa ngësë sumen ëa pötaan pël eëpën sa.

13 Pël eëen ar nem yapin-takël kimang neanë pöt Anutu Ruup nook nem Pepapë weëre kosangöt tekeri wesak yok pangk nimpaat.

14 Ar nem yapintak neen omën nant eëmëak kimang neaan pöt pangk eëmaat.”

Yesuuk Ngëengk Pulö wes mëepnëäk ök mëä

15 “Ar ne lup sant elnëënë pötak nem ök yeniak pöl eënenëët.

16 Pël ëak ne Pepen kimang maan puuk Ël Kaamök munt namp arimëen wes mëepnaat. Pël eëen akun wali arring wakaim öpnaat.

17 Ngëengk Pul pö ngön këët tekeri yewesa pöta Pulö omën ngönën wonöröak itaampööre ewat së pël naën yaau. Pötaanök pit sant mowesak naön eëpnaat. Pi peene arring wë arim lupötë wakaim öpnaap. Pötaanök ar piin ewat wë.

18 Ne ar sëp niwasën ru wamir sak naongan. Arim ngësë kaalak waisumaap.

19 Akun kot nent wia pöt pet irën omën ngönën wonöröak neen itnaangkën eëpën sa. Ën ar pöt neen itaampunëët. Ne öp wëaup. Pötaanök arta öp önëët.

20 Akun pötakök ne Pëparing wakaiman, ar neering wëen ne arring wakaiman pöten ewat sënëët.

21 Omën namp nem këm ngönte ngaar wak öpna pöp pi lup sant elnëepnaap. Ën namp lup sant elnëepna pöp nem Pepapök pi lup sant

elmëepnaat. Nookta tapël lup sant elmëak nem songönte tekeri wesak pet elmëen itaampnaap.”

22 Yesu pi pël maan Yutas, Keriot kakaanëp won, pim ngampupök epël yema. “Aköp, ni tol ëënak nim songönte tenimtën tekeri wes niak omën ngönën wonöröaanta pël naalmëen ëëmëak yaan?”

23 Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Omën namp ne lup sant elnëepna pöp pi nem ngönta ënëm ëëpnaap. Pël ëën nem Pepapök pi lup sant elmëen tenip pim naë së piiring önaat.

24 Ën namp pi ne lup sant naalnëen ëëpna pöp nem ngönötë ënëm naën ëëpnaap. Ngön arim e kat yawi epot nemtëët won. Pep nem wes nemëaupök nangkën wak waisaut.

25 “Nemënt arring wë ngön epot pout ök yeniai.

26 Ënëmak arim Ël Kaamököp, Ngëëngk Pulö, Pepak nem yapintakël wes mëepna pöök ar rë niulak arim könöt wa ngolöpngolöp niwasëpnaat. Pël ëën ar nem ök niaimaö pöt poutön kön wiinëët.

27 Ne ar sëp niwasumëak nem mayaapët ningkën ar ring wiaapnaat. Nem pöt omnaröa mayaap pöta ök wontak yaningk. Ar ya ngës ëak kas ëëngan.

28 Ar ngön epël ök niaan kat wiaurö. ‘Ne kamaarek së rëak kaalak waisumaat,’ pël niaut. Pep pi kaöp ne il

newesaup. Pötaanök ar yaap neen lup sant elnëan talte nem Pepa ngësë suma pöten ërëpërëp ëën.

29 Këët naaröön wiaan wet rëak ök yeniai. Pötaan ënëmak oröön itenak ar kön wi kosang newasënëët.

30 Yangerakë kaöp Seten pi waisëpënëak kan ko yaë. Pötaanök ne arën ngön wali neniaan ëëm sa. Pi wais ne il nenewaspan.

31 Yangerakë omën ngönën wonörö nem Pepapön lup sant yaalmëa pöten itenak kön wiipënëak pim ngön ök neeautë ënëm yaaup. Yok, wal ëak sëpa.”

15

Yesu pi wain ëlweë

1 Yesu pi ten pim ruuröen ök niak kaalak watepang ngön nent epël ök yenia. “Ne wain këwei ököp. Ën nem Pepap pi wain ya ngësëp.

2 Nem lööre morötë nautön ëëpna pöt ngësëpök oröak il moolapnaat. Ën mor nant utöpna pöt pi mënt il moolëak ompyaö mowasën selap utöpnaat.

3 Ar pöt, nem ngön ök niaan kat wian pötak ompyaö niwesa.

4 Pötaanök nem arring eim öma pöl ar neering eim ön. Wain mor nemor ëlwei yal naën pëlëër wë yok pangk nautpan. Ök tapël, arta neering naön ëënë pöt kë won ëënëët.

5 Ne wain songönte. Ar nem moröt. Pötaanök namp neering wëën ne piiring

ömaap pim kēet selap uteim öpnaat. Ēn ar ne sēp newesak wē arimēnt omnant pangk naēngan.

6 Pötaanök neering naön ēēpna pöp ngēsēpök wain morötē yaē pöl il moolaan wa top ēak esuwesi yemar pöl elmēēpnaat.

7 Ar neering wē nem ngönte kat wieim önē pöt ar omēn nenten kimang neaan yok pangk nineim ömaat.

8 Pötaanök ar kē selap yautön nem ruurö pöt tekeri yesēn önē pöt nem Pepapē weēre kosangöt oröön omnarö itaampnaat.

9 Nem Pepapök ne lup sant elnēeim wē pöl nook ar lup sant yaalni. Pötaanök ar nem lup sant pöta öngpök ön.

10 Ar nem kēm ngönta ēnēm eim önē pötak nem lup sant pöta öngpök wakaim önēēt. Neenta tapēl nem Pepapē ngön ngaar weimeē pim lup sant pöta öngpök wēaup.

11 “Ne ngön pipot nem ya ērēpērēp pöt arim naē oröak peö ēak wiaapēnēak ök yeniak.

12 Ne ngön epēl niiaut. ‘Nem lup sant elnieima pöl ar nener lup sant elmēeim ön,’ pēl niiaut.

13 Omēn namp pim karuröaan wel wiipna pöpön, ‘Lup sant panē yaē,’ pēl mepenaat.

14 Ar nem yeniak pöl ēēnē pötak nook itaangkēn nem ngöntörö pēl koröp orööpnaat.

15 Inēēn yaaup pi pim ngarangkēpē omnant

yaauten köpēl wē. Pötaanök nook arēn, ‘Inēēnörö,’ pēl naniwasēn yeē. Nem Pepapē naēaan ngön kat wiaut ök niaimaut. Pötaanök ne arēn, ‘Nem ngöntörö,’ pēl yaniwas.

16 Arök ne arimēēn kom ē neneulēēn ēaurö. Nookēer ar kēet selap uteim önēak yaatak kom ē niulēaut. Pēl ēēn arim kē pöt oröak wiaan ar nem yapintak Pepen omēn nantön kimang manē pöt yok pangk nimpnaat.

17 Ne arēn kosang wesak epēl yeniak. Ar neneraan lup sant ēeim ön.”

Ngönēn wonöröak Yesuu ruurö kööre tok elniipnaat

18 “Ngönēn wonöröak kööre tok yaalniin pöt, ‘Pit wet rēak Aköpön kööre tok elmēaurö yak tenēnta tapēl yaalni,’ pēl wasēn.

19 Ar yaap ngönēn wonöröa rongantak wēan talte pitēm karurö pēl wesak kent elniipēn. Ar pitēm toktak wonörö. Nook pitēm naēaan kama niön pitēm wēwēet sēp wesaurö. Pötaan kööre tok yaalni.

20 Arēn nem ngön epēl niak pöten kön wiaan. ‘Inēēn yaaö nampök pim ngarangkēp il nemowaspan.’ Pit neen kööre tok elnēaut. Pötaan arēnta tapēl elniipnaat. Pit nem ngönta ēnēm yeēa talte arimteta kat wiak ēnēm ēēpēn.

21 Pēl ēēpnaatak pit Pep ne wes nemēaup piin köpēl ēak kasēng mena. Pötaanök ar nemorö pēl wesak kööre tok elniipnaat.

²² Ne yaap pitēm naë oröak ngön ök nemaan äan talte pitēm saun pötē kangut tekeri nasën eëpēn. Pël eëpnaatak ök maan kat wiak kaaö äaurö. Pötaan saunat wiaapnaat.

²³ Omēn neen kööre tok yaalnē piporö nem Pepapönta kööre tok yaalmē.

²⁴ Ne ya ke nentere nent omēn ngaanöröa naënöt pitēm tekrak mēneimaut. Pël naën äan talte saunatē kangut pitēm naë naaröön eëpēn. Pël eëpnaatak pit nem ya mäna pötön itenak ten Pep pouwaarēn kööre tok yaalni.

²⁵ Pël yaë pötak ngönēn pepeweri ngaan ngön kosang nent epël äa pöt kē jaarö. 'Pit nas neen kööre tok elnäut.'

²⁶ Ël Kaamököp nook nem Pepapē naëaan wes mēen arim ngēsē waisēpnaat. Pöp ngön kēet tekeri yewesa pöta Pulö Pepapring wēaupök wais nem ngönöt war wesak ök niapnaat.

²⁷ Pël eēn pöt arta ngaanēer nem ya ngēs rēaurekaan akun wali neering wakaimaurö. Pötaan nem songönte arökta tekeri wesak ök anēēt."

16

¹ Yesu pi ten pim ruuröen kaalak epël ök yenia. "Ar kön wi kosang yewesaut sēp wasnganok pël niiaut.

² Pit ar pitēm ngönēn tupötēaan waö ë nimēepnaat. Pël äak kaalak akun nent oröön pit ar mēn wel yaniwiem Anutuun kaamök yaalmē pël kaar wasēpnaat.

³ Pit neen köpēlre Pepenta köpēl. Pötaanök pël elniipnaat.

⁴ Naaröön wiaan ök yeniak. Pötaanök enēmak oröön pöt epël wasēnēēt. 'Pim ngaan ök niia pötak jaarö,' pël wasēnēēt."

Ngēēngk Pulöökē ya yamēngkaut

"Ne ngaan arēring wē yak ngön pipot ök neniaan äaut.

⁵ Pël äautak peene pöt nem wes nemēaupē ngēsē sumēak yaēēn arim naëaan nampök neen, 'Ni talēl sum?' pël nenēaan yeē.

⁶ Ne sēen omēn orööpnaaten ök niak pötaan ya ngēs yeē.

⁷ Pötaanök ne yaap nia-maan. Ne ar sēp niwesak sēen arim naë omēn ompyaut orööpnaat. Ne nasën eēma pöt Ël Kaamököp arim naë newaispan. Ën nem suma pötak nook wes mēen irapnaat.

⁸ Pi irapna pötak ngönēn wonörö saunaring wēanre wotpil sak wēan pöta songönte tekeri wes menak ngön ya yamēngkauta songönteta tekeri wes mampnaat.

⁹ Saunaring wēa pöta songönte eptakēl tekeri wasēpnaat. Neen kön wi kosang nenewasēn yaaurö pötakēl tekeri wasēpnaat.

¹⁰ Ën wotpil sak wēa pöta songönte eptakēl tekeri wasēpnaat. Ne nem yaat pet irak Pepa ngēsē sēen ar kaalak itnaangkēn eēnēēt pötakēl tekeri wasēpnaat.

11 Ēn ngön ya yamëngkauta songönte eptakël tekeri wasëpnaat. Anutuuk yangerkakë kaöap Seten pi këlangön yaatak ulmëëpënëak ngön ë pet irak wë pöl pit tapël elmëëpnaat pötakël tekeri wasëpnaat.

12 “Ngön kësang wiaap ök niamaatep peene tapëtakëer ar yok pangk ënëm naën ëënëen sa.

13 Ngön këet tekeri yewesa pöta Pulö irëak ngön këeta songönte pet elniin ewat sënëet. Pël yeem pim könöokaan rëak nant neniapan. Pepa naëaan kat wiaul war wesak omën ënëm orööpnaatönta ök niapnaat.

14 Pi nem ngönre omnant wak ök yeniaan nem yayaat orööpnaat.

15 Pepa omën pout nemot. Pötaanök, ‘Pi nem ngönre omnant wak tekeri wes nimpnaat, pël niaut.’”

Yesu pi sak kaalak waisëpnaap

16 “Akun kot nent won sëen ar neen itnaangkan. Kaalak akun kot nent tapël won sëen waisën itaampunëet.”

17 Pël niaan ruurö tenimtok tenimënt neneren epël mëëaut. “Pi tol ëënak epël ya? ‘Akun kot nent won sëen ar neen itnaangkan. Kaalak akun kot nent tapël won sëen waisën itaampunëet,’ pël yaap. Pël niak kaalak, ‘Pepa ngësë sumaat,’ pël yaap.

18 ‘Akun kot nent,’ pël ya pöt tol nenten ya? Tiar pöta songönten köpël yeë.”

19 Pël mëak ten Yesuun pëel menëak yaëen pimtök itenak epël yenia. “‘Akun kot nent won sëen ar neen itnaangkan. Kaalak akun kot nent tapël won sëen waisën itaampunëet,’ ar nem pël niak pötaan pëel neanëak yeë ma?”

20 Ne yaap pan niamaan. Ar ingre ya ilak kaö panë anëet. Pël yaëen omën ngönën wonörö pit ërëpsawi ëëpnaat. Arim lupöt ya ngës ëënëet. Pël ëënëetak pötak kaip tiin ërëpsawi koirënëet.

21 Öng namp pi ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat wiipna akunet temanöm yesën ya ngës ëëpnaat. Pël ëën ruup oröön pöt ya ngës pöt won sëen rungaap oröa pötaan ya ërëpërëp kön wi yaë.

22 Pöta ök ar peene ya ngësring wë. Pël yeëetak ne kaalak arën itaangkën ënëmak ar ërëpsawiarëng önëet. Pël ëën omën nampök arim ërëpsawi pöt wa ëp naalniipan.

23 Akun pötak arök neen omën nentaan pëel nenëangan. Ne yaap pan niamaan. Ar nem yapintak Pepen omën nentaan manë pöt yok pangk nimpnaat.

24 Ar ngaan omën nent önëetaan nem yapintak kimang nemaanörö. Pötaanök kimang maan ningkën arim naë ërëpsawi kësang pan oröak wiaapnaat.”

Yesu pi yangerkakë omën utpetat il wesa

25 “Ne wet rëak arën watepang ngön niaut. Ēn ënëm

pöt kaalak watepang nenian-
gan. Nem Pepapë songönte
tekeri wesak ök niamaat.

²⁶ Akun pötak arimtok
nem yapintak Pepen kimang
manëët. Nook arimëën
kimang mema pöt neniaan
yeë.

²⁷ Ar ne lup sant elnëak
Pepa naëaan waisaup pöt kön
wi kosang yenewes. Pötaan
Pepak ar lup sant yaalni.

²⁸ Ne ngaan Peparang
wakaim olëak pi moulmëak
e yangerakë waisaup. Pël ëak
peene wakaim olëak yanger
sëp wesak kaalak Pepa ngësë
sumaat.”

²⁹ Pël niaan ruurö ten epël
yemak. “Peene pöt watepang
neniaan, tekeri wesak ök
yeniaan.

³⁰ Ten peene niin ëwat yes.
Omnaröak pëlpël neniaan
wiaan nim könöök war we-
sak yaaup. Ni omën poutön
ëwatëp. Pötaanök ten peene ni
Anutuu naëaan irëaup pöt kön
wi kosang yewas.”

³¹ Pël maan Yesuuk kangiir
epël yenia. “Yaap, peenök kön
wi kosang yewas ma?

³² Kat wieë. Akun
orööpnaat pël niak pöt yok
oröa. Pël ëën ar repak arim
kaatë sënëak noolëak sën
nemënt ömaat. Pël ëëmaatak
nemënt won. Nem Pepap pi
neering wë.

³³ Ar neering wëen
arim naë mayaap oröak
wiaapënëak niiaut. Ar
yangerak wë këlangön kat
wiinëët. Pël ëënëëtak yanger-
akë omën utpetat nook il
yemowas. Pël yaëën arim
lupöt kosang sak ön.”

17

*Yesu pim ruurö tiarimëen
kaamök elniipënëak kimang
mëëa*

¹ Yesu tenën pël niak we
riak kutömweriil iteneë epël
yema. “Pep, akunet yok oröa.
Pötaanök nook nim yapin
pingët tekeri wes mempaat,
nuuk nim Ruup nem yapin
pingët tekeri wes man.

² Nuuk omën nem naë wa
neulëaurö wëwë kosangët
koir mampëak ne yangerak
omnaröa ngarangk wes
neulëaup.

³ Wëwë kosangta songönte
epël. Pit ni Anutu këëp niin
ëwat wë nim wes nemëaup,
Yesu Kristo, neenta ëwat öpna
pötak wëwë kosangët pitëm
naë orö rëëpnaat.

⁴ Ne nim ya ngön neaan
pöt mënak pet irumëak yeë.
Pël yeem yangerak nim yapin
pingët tekeri wes yemangk.

⁵ O Pep, ngaan kutömrë
yang naaröön wiaan ne nim
naë wë kutöm ë rangiatring
wakaimaut. Pötaanök kaalak
peene ë rangi tapët nan.

⁶ “Ne yangerakë omën
nim ne nenan pöröen nim
songönte ök maimaut. Omën
nimëën yaö wesak nem naë
wa neulëa pörö nim ngönta
ënëm yaë.

⁷ Pël ëak omën ne nenan
pöt pout nim naëaanöt pöt pit
ëwat yes.

⁸ Ngön pout ne nenan pöt
nook pit mangkën yeë. Pël
ëak ne nim naëaan waisan
pöt pit ëwat sak nuuk ne
wes nemëan pötenta kön wi
kosang yewas.

9 Ne pitëmëen kimang yeniak. Omën ngönën wonöröaan won, omën nim ne nenan pöröaan kimang yeniak. Ni pit nimëen yaō wesaurö pötaanök.

10 Omën nim piporö tepërimorö. Nem eporö tepërimorö. Pit nem weëre kosangö pet yaalmëen nem yapin pingët orö yarë.

11 Pit pöt yangerakë wëwëet om yal menak öpnaarö. Ën nem yangerakë wëwëet pet yair. Pël ëak ne nim naë waisumaan yeë. Pep, ni ngëengkëp, nim weëre kosang nenan pötring nuuk ngarangk elmëem. Pël ëen muumöngk öpnaan. Pël ëak tepërim lup kopëtemer sak wë pöl pitta tapël ëak öpnaat.

12 Ne pitring wë nim weëre kosang nenan pötring ngarangk elmëen muumöngk wakaimaut. Ne ngarangk yaalmëen namp kö nasën. Nim ngönëntak ëan pöt kë rapënëak kopët namp kö sëpënëak yaō ëan pöpökëer kö sa.

13 Ne peene nim ngësë aprumëak yeë. Pötaanök nem ërëpsawiet pitëm lupötë oröak ulöl sak wiaapnaataan yangerak wë ök yeniak.

14 Ne nim ngönöt ök më pet irën omën ngönën wonörö pit kööre tok yaalmë. Pöt ne omën ngönën wonörö pitëm yaaul naën ök tapël pitta omën ngönën wonörö pitëm yaaul naën. Pötaanök kööre tok yaalmë.

15 Ne pit yangerakaan ömëak kimang neniaan.

Omën utpetapë moresiaan ent ë moulmëemëak kimang yeniak.

16 Ne omën ngönën wonörö pitëm yaaul naën, ök tapël pitta omën ngönën wonörö pitëm yaaul naën.

17 Nim ngön këetak kom elmëen nimëen yaō sak öpnaan. Nim ngön pöt këet.

18 Nuuk neen ya ngön neak yangerak omnaröa ngësë wes nemëen pöl nook pit ya ngön mëak omnaröa ngësë wes yemomë.

19 Nuuk pit ngön këetak kom elmëen nimëen yaō sak öpënëak nook nem wëwëet pitëmëen yaō yemowas.

20 “Ne pitëmëen pëen kimang neniaan. Omën pitëm ngön kat wiak neen kön wi kosang wasëpna pöröaanta yeniak.

21 Ne omën eporö pourö lup kopëtemer sak öpna pötaan kimang yeniak. Pep, ni neering wëen nem niiring wë pöl pit tepëring öpënëak kimang yeniak. Pël ëen ngönën wonörö pit pöten itenak nuuk ne wes nemëen waisan pöt kön wi kosang wasëpënëak pötenta kimang yeniak.

22 Pit tepërim lup koptemer sak wë epël pitta tapël sak öpënëak ë rangiat nim ne nangkën pöt nook pit yemangk.

23 Pit lup kopëtemer panë sak öpnaataan ni neering wëen ne pitring wë. Pël ëen omën ngönën wonörö pit pöten itenak nuuk ne wes nemëen waisan pöten

kön wiak nuuk ne lup sant yaalnëen pöl pit lup sant yaalmë pötenta kön wiipnaat.

²⁴ Pep, omën nim ne nangkën pörö nem kutöm ë rangiat itaampnaan nem ömaarek ten pourö önëak kimang yeniak. Nem kutöm ë rangi pöt ni ngaanëer kutömre yang won wiaan ne lup sant elnëak nenaup.

²⁵ O Pep wotpilëp, omën ngönën wonörö pit niin köpël wëen nookëer niin ewat wë. Ën omën nem naë wë eporö pit nuuk ne wes nemëen waisan pöten ewat wë.

²⁶ Ne nim songönte tekeri wes menaut. Pël ëak tekeri wes meneim ömaat. Pël ëen ne lup sant yaalnëen pöl pitta tapël elmëen. Pël ëen ne pitring ömaan.”

18

Yesu Kesemani wëen ngaaröak wali wa

(Matiu 26:47-56; Maak 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹ Yesu pi kimang ngön pet irak pim ruurö ten koirak i Kitron pömer olëak ëngk komuntakël Olip ya newer wieëa pörekë saut.

² Pörek së wëen Yutas ngaaröen kup mowiipnaap pi Olip ngës pöön ewatëp yak Yesure ruurö ten ngës pöök kët poutë pörek wa top ë yaaut yak.

³ Pörek së wëen Yutas pi Rom nga naröere kiri ar yaaö kaöaröere Parisi ngönën omnaröa naëaan polis narö koirak nga ë omnant wak es mangiak waisa.

⁴ Pël ëen Yesu pi omnant elmëepna pötön ewat wëak kepöngk wiak naë së epël pëel yema. “Aë, ar talëpön ap weseim?”

⁵ Pël maan epël yema. “Ten Yesu Nasaret kakaanëp koirënëak yewais.” Pël maan Yesuuk epël yema. “Ne tapöp.” Pël mëak itaangkën Yutas ngaaröen kup yemowiem pit pourö wëa.

⁶ Pël ëen pit pim, “Ne tapöp,” pël mëëa pötaan kasngaë kan së yangaak yengenti.

⁷ Pël ëen kaalak rangk pëel yema. “Aë, ar talëpön ap weseim?” Pël maan epël yema. “Yesu Nasaret kakaanëpön.”

⁸ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ne tapöp niakat. Ar nemtën ap yewas pöt omën eporö om wes momëen sëp.”

⁹ Pi pim wet rëak Anutuun, “Omën nim ne nenan pörö namp ap naön,” pël mëëa pöt kë rapënëak ngön pipët mëëa.

¹⁰ Pël yemaan Saimon Pita pi öpwer wëaup yak yepatuukaan përeäk kiri ar yaaö wotöököpë inëen ru namp yapinte Malkas pöp möak pim kat yaapkëep per olëa.

¹¹ Pël ëen Yesuuk Pitaan epël yema. “Öpwer kaalak yepatuuk më. Këlangön Pepak yenangk epot sëp newasngan.”

Pit Yesu wak Anasë naë sa

¹² Pël maan ngaaröere pitëm wotöököpë polisörö pit Yesu wali wak wii tëa.

13 Pël äak pit pi wak wet rëak Anasë naë sa. Pöt Kaiapas pi akun pötak kiri ar yaaüröa wotöök wëaup Anasë koontup wak wëa.

14 Kaiapas pöp wetkaal Yuta omnaröen, "Omën pourö kö senganëen kopëtapök wel wiipna pöt ompyaut," pël mëäa pöp.

Pitaak Yesuun yak mowesa

(*Matiu 26:69-70; Maak 14:66-68; Luk 22:55-57*)

15 Ten Saimon Pita pit Yesu wak yesën ënëm saut. Pël äak kiri ar yaaö wotöököp pi neen ëwatëp yak nemënt Yesuu ënëm kiri ar yaaö wotöököpë ëmööké öngpök ilëaut.

16 Ën Pita pi om ëm ngësöök tauëäa. Pël ëën kiri ar yaaö wotöököpë ëwatëp nook kaalak ka tomök orö öng ëm kanëra ngarangk wëa pöpön mëak Pita koirak öngpök saut.

17 Pël ëën öng ëm kanëra ngarangk pöpök Pitaan epël yema. "Yesuu ruuröakaan namp ni koröp." Pël maan Pitaak, "Ne won," pël yema.

18 Pël mëak polisre inëen yaaürö tomök ëp ëën es merak tauëë mor yesa pöröa naë së es mor yes.

Kiri ar yaaö wotöököpök Yesuun pëäl mëäa

(*Matiu 26:59-66; Maak 14:55-64; Luk 22:66-71*)

19 Kiri ar yaaüröa wotöököpök Yesuun pim ruuröen pëäl mëak omnaröen ngönën ök yamëäa pötenta pëäl mëäa.

20 Pëäl maan kangiiir epël mëäa. "Ne omnaröa ëöetak

ngön ök yamëäaup. Yuta omnaröa ngönën tupötëere ngönën tup kaöetak wa top äak wëen ök yamëäaup. Ëlëep naën.

21 Tol ëën neen pëäl yenëaan? Nem ngön ök yamëäauröen pëäl ma. Pit nem yamëäa pöt ëwat wëerek kat mowi."

22 Pël yemaan polis namp pim naë tauëäaupök Yesu mor kaë momöak epël mëäa. "Ni wotöököpön pil mangan."

23 Pël maan Yesuuk epël mëäa. "Ne ngön utpet yak pöt utpet pöt war wesak aan ten kat wiinaatep. Yaap yakap oröp ëënak pas yenemöön?"

24 Pël maan pim moresiarë wii motëa pöt om ëaul ëaan Anasök wes momëen kiri ar yaaö wotöököp, Kaiapas, pim ngësë sa.

Pitaak kaalak Yesuun yak mowesa

(*Matiu 26:71-75; Maak 14:69-72; Luk 22:58-62*)

25 Saimon Pita pi es mor yesem tauaan piiring wëa pöröak epël yema. "Niinta pim ru namp koröpök." Pël maan pi yak wesak, "Ne won," pël yema.

26 Pël maan kiri ar yaaö wotöököpë inëen ru namp Pitaë öp möak katëep per olëa pöpë karipök epël yema. "Yaap, ne itaangkën Olip yaöök piiring wëen itenaut koröp."

27 Pël maan Pitaak epël yema. "Ne won." Pël yemaan kokor namp ngön ya.

*Pit Yesu wak Pailatë naë sa
(Matiu 27:1-2, 11-14; Maak
15:1-5; Luk 23:1-5)*

28 Pit wangam kan röökëer Yesu Kaiapasë naëaan mësak Rom yang ngarangkepë ka kaöetakë mësak yes. Pël ëak pitëmënt pörö yang ngarangkepë kaatak lup kewil ëëpanëak kakaati neilan ëa. Pöt tol ëënak? Pit lup kewil ëak pöt Anutuu mait elmëa akun ngëëngktak kaömp nanën ëëpën sa pötaanök.

29 Pël wesak om tomök tauaan Pailat pi pitëm naë së epël pëel yema. “Ar oröp mor ëën omën epop ngön yaatak ulmëënak mësak yewais?”

30 Pël maan pit epël yema. “Pi utpet naën ëanéën ten pas mësak newaisën ëan tapön.”

31 Pël maan Pailatök epël yema. “Arimtok mësak së ngön yaatak ulmëak arim ngön kosangta wieëaul elmëë.” Pël maan Yuta omnaröak epël yema. “Ar Rom omnarö arim ngön kosangtak tenim naë omën yamëngkautaan nga wia.”

32 Yuta omnarö pit pël yemaan ngaan Yesu pimtök pim këra yetaprak möön wel wiipnaat ngön pël mëëa pöt kë oröa.

33 Pël maan Pailat pi kaalak kakaati ilë wë Yesuun ngön maan sëën epël mëëa. “Ni Yuta omnaröa omën omp aköp ma?”

34 Maan Yesuuk epël mëëa. “Ngön pit nimitok kön wiak yaan ma omën naröak ök niaan yaan?”

35 Pël maan Pailatök kangiiir epël mëëa. “E, ne Yuta omnamp ma? Nimitë omnaröere kiri ar yaaö kaöaröak nem naë mësak wais yanuulëep. Ni tolël ëaup?”

36 Pël maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. “Nem omnarö wa ngaöök yamëa pöt yanggerakaan wonte. Pël ëëëanëën nem ruuröak nga elmëën Yuta omnaröak ne neneön ëan tapön. Nem omnarö wa ngaöök yamëa pöt yanggerakaan wonte.”

37 Pël maan Pailatök epël mëëa. “Ën ni omën omp ak namp ma?” maan Yesuuk epël mëëa. “Nim neen omp ak namp pël yenëaan pipët yaap. Ne ngön këet tek-eri wasumëak yanggerak wes nemëën nem ëlëpök newil-aup. Pötaanök namp pi ngön këëta ënëm ëëpna pöp nem këm ngönte kat wiipnaap.”

38 Pël maan Pailatök epël mëëa. “Ngön kë pöt tol nent?”

*Pailatök Yesu këra
yetaprak mööpënëak mëëa
(Matiu 27:15-31; Maak
15:6-20; Luk 23:13-25)*

Pël mëak kaalak tomökël orö epël yema. “Nem piin nga elmëëma utpet nent pim naëlaan nokoirën.

39 Arim yeë pöl ne Anutuu mait elmëa ngëëngk akunetak omën namp wii kaatakaan öpënëak wes nimë yeë. Pötaanök ne ar Yuta omnaröa omën omp aköp wes nimëën sëpën ma?”

40 Pël maan pit ngön ë olëak epël yema. “Pipmor won. Ni Parapasökëer wes nimë,” pël yema. Parapas pöp pi

omnarö mēnak pitēmōt kain yewaup.

19

1 Pailatök pim ngaaröen maan Yesu pol koröp wapötringöök momöa.

2 Pēl ēak ngaaröak ökre was mēak wii kēmampön ulte ket ēak kepönöök mowaēak ngaaröa ulpēen köp möa namp wa momēa.

3 Pēl elmēak naē sē epēl mēēa. “Yowe, Yuta omnaröa omēn omp aköp,” pēl mēak mor kaē momöa.

4 Pēl yaēen Pailat pi kakaatiaan orö Yuta omnaröen epēl yema. “Iteneē. Ne piikaan nga elmēēma utpet nent nokoirēn. Pötaanök omēn ēwat sēnēak wes yanimē.”

5 Pēl mēak Yesu pi kēmampön ulre ulpēen pötring mēsak tomök orö ulmēak epēl yema. “Omēn epopön iteneē.”

6 Pēl maan kiri ar yaaö kaöaröere polisörö iteneē ēlak wiak epēl yema. “Kēra yetaparak möön wel wiip. Kēra yetaparak möön wel wiip.” Pēl yemaan Pailat pi epēl yema. “Piikaan nga elmēēma utpet nent nokoirēn. Pötaanök arimtok wak kēra yetaparak momöē.”

7 Pēl maan Yuta omnaröak epēl yema. “Pimtok pimtēn, ‘Ne Anutuu Ruup,’ pēl yamēem Anutuu yapinte wa ngep yaē. Pötaanök tenim ngön kosangtak, ‘Pi wel wiip,’ pēl ya.”

8 Pēl yemaan Pailat pi ngön pöt kat wiak kas pan ēa.

9 Pēl ēak kaalak Yesu mēsak pim ka kaöeta kakaati ilē epēl

mēēa. “Ni tarēkaan oröaup?” Pēl maan Yesuuk kangiiir nemaan ēa.

10 Pēl ēēn Pailatök epēl mēēa. “Töl ēēnak neen ngön nenēaan yaēn? Ne wil niulēēmaare kēra yetaparak nimööma poutē weēre kosangēt pangk ēaap. Ni pöten köpēl ma?”

11 Pēl maan Yesuuk kangiiir epēl mēēa. “Anutuuk weēre kosang nangingkēn ēanēen neen ngep ēak nenēaan ēan tapön. Pötaanök omēn ne newak nim ngēsē wes nemēa pöpē saunetak nimēt il yewas.”

12 Pēl maan Pailat pi ngön pöt kat wiak wes momēēpēnēak yemaan Yuta omnaröak ngön ēak epēl yema. “Ni omēn pipmor wes mēēmē pöt Rom omēn omp ak kaöap Sisa ngöntre kar naalmēēn ēēmēēt. Omēn namp pi pimtök pimtēn omēn omp aköp apna pöp pi Sisa piin kööre tok elmēēpnaat.”

13 Pēl maan Pailat pi ngön pöt kat wiak Yesu mēsak tomököl orö ngön ē pet yaira urtak wel aisēa. Ur pöta yapinte Kēl Purpurwer. Pöwer Yuta ngöntak Kapata pēl yamēēa.

14 Akun pöt Anutuu mait elmēa akun ngēēngktakēen omnant wa kön yaaö kēttak yak kētēp luptak wēen Pailatök Yuta omnaröen epēl yema. “Arim omēn omp aköpön iteneē.”

15 Pēl maan pit ngön ēak epēl yema. “Pi wel wiip, wel wiip. Kēra yetaparak möön

wel wiip.” Pël maan Pailatök epël yema. “E, arim omën omp aköp këra yetaparak möömëak yak ma?” Pël maan kiri ar yaaö kaöaröak epël yema. “Ten omën omp ak munt nampta won, Sisa kopëtap.”

16 Pël maan Pailat pi ngön pöt kat wiak Yesu këra yetaparak mööpënëak ngaaröa naë wes yemomë.

Yesu këra yetaparak möa

(Matiu 27:32-44; Maak 15:21-32; Luk 23:26-43)

17 Ngaarö pit Yesu pimtë këra yetapër menak waalën kakaan mësak yang lup nenta yapinte Kepön Kos, Yuta ngöntak Kolkota, pörekë yes.

18 Pörek së Yesu këra yetaparak mö yemoulmë. Yesu tekarak, ën omën naar, namp we naöök ë yaulmë.

19 Pël ëën Pailatök ngön nent epël retëng ëak këra yetaparak wi yaulmë. “Yesu, Nasaret kakaanëp, Yuta omnaröa omën omp aköp.”

20 Yesu yetaparak möa yang lup pöt Yerusalem kak naë yak Yuta omnarö kamtaöök kaal wak yeem sangk kel yeëa. Retëng pöt Pailatök Yuta ngöntakre Rom ngöntakre Krik ngöntak poutë wi ulmëaut.

21 Pël ëën Yuta omnaröa kiri ar yaaö kaöaröak Pailatën epël yema. “Ni, ‘Yuta omnaröa omën omp aköp,’ pël retëng eënganëp. Epël ë. ‘Puuk, “Ne Yuta omnaröa omën omp aköp,” pël yaaupok,’ pël retëng ë.”

22 Pël maan Pailatök epël yema. “Yok retëng ëanrek epël wiaap,” pël yema.

23 Ngaarö pit Yesu yetaparak mö ulmëak pim ulpëenre poë koröpöt kom ëak kong nent wesak neenemot ëa. Pël ëak pit pim ulpëen waliip omnaröa ket yeem ilak korir namëënëp wa.

24 Pël ëak pit neneren epël ök mëëa. “Tiar epop kelin-ganëp. Om ngasamtak wiak talëpök öpën pöten itaampa.” Pit pël ëën ngönëntak epël ëa pöt kë öröa.

“Pit nem ulpëenre poë koröpöt kom ëak wak ngasamtak wiak

talëpök nem ulpëen waliip öpën pöten itena.”

Pël wia pötak ngaarö pit pël ëa.

25 Yesuu këra yetapra ingtak öng epël ëak taueëa. Yesu ëlëpre ëlëpë nangapre Maria, Klopasë öngöpre Maria Matala kakaanëp pël ëak taueëa.

26 Pël ëën Yesu pi itaangkën pim ëlëpre ne pim ru kent yaaup, tenip pim naë tauaan ëlëpön epël yema. “Ma, epop nim ruup.”

27 Pël mëak neen epël yenëa. “Epop nim ëlëp.” Pël neaan akun pötak ne Maria mësak nem kaatak së ulmëak ngarangk elmëeimaut.

Yesu wel wia

(Matiu 27:45-56; Maak 15:33-41; Luk 23:44-49)

28 Pël mëak Yesu pi pim yaat pet yair pël kön wiak ngönëntak wia pöt kë

rapënëak epël ya. “Ne iiten yaë.”

²⁹ Pël yaan pit i kaö kel newer wak wain i som kep nent peö ëak wieëa pötak wariak këkalëp naö yapinte isop pöök wa tëak këmtak yemowas.

³⁰ Pël ëën Yesu i pöt nak epël ya. “Yok pet yair.” Pël ëak kepönö töak ngemaan pim könöp oröön wel yawi.

Nga omën nampök Yesuu kalapmorök ingëp wesira

³¹ Anutuu mait elmëa akun ngëëngktakëën Yuta omnarö pit omnant wa kön yeëa. Pötaanök pit omën sokur akun ngëëngktak këra yetaprak möaurö ngaarëk utaapnaaten kaaö ëën së Pailatën epël mëëa. “Ten yok pangk së ing kilöt rë moutak sokur ent ë wiin ma?”

³² Pël maan Pailatök ngaarö wes mëën së omën Yesuu naë möa pöaarë ing kiltepar rë yemout.

³³ Pël ëak Yesuun itaangkën pi yok wel wia ëën ing kiltepar nemoraan yaë.

³⁴ Pël ëautak nga omën kopët nampök ingëper kalapmorök wesirën iire ëröt yaarö.

³⁵ Omën pöt yaëën itenaup nook arta kön wi kosang wasënëak ngön yaap ök yeniak. Ne ewat wë ngön yaap yeniak. Pötaanök ar kön wi kosang wasën.

³⁶ Ngönëntak epël wia pöt kë rapënëak oröa. “Pit pim kos naö mö narëëpan.”

³⁷ Ën ngönëntak ngön munt nent epël ëa. “Omnaröak

pitëm ingëp moëa pöpön itaampnaan.”

Yesu weera
(*Matiu 27:57-61; Maak 15:42-47; Luk 23:50-56*)

³⁸ Yesu wel wiin Arimatia kakaan omën namp Yosep ngaan Yesuu ru sak wakaimaupök Yuta omën kaöaröen kas ëën ëlëëp wëaupök Pailatë naë së Yesuu sokur ent ëëpënëak ök mëëa. Pël ëën Pailat pi kuure mak maan së sokur ent ëa.

³⁹ Pël ëën Nikotimas ngaan röök nentak Yesuu naë sa pöp pi kolap köp nga kamp yaaö kep nent pim könömët 45 kilokram pöta ököt wak sa.

⁴⁰ Pël ëën piarip Yuta omnaröa welarö weerëpënëak yaaul kolap köp nga kamp yaaö pöt wa momëak poë koröpöök kör koëa.

⁴¹ Yesuu yetaprak möa yang lup pöta nokoliil ngës naö wieëa. Ngës pöök omën sokut wak së wiipënëak yaö ëa kël öngöp naö wieëa. Pö omën namp nawiinö.

⁴² Pöt Anutuu mait elmëa akun ngëëngktakëën Yuta omnarö pit omnant kön yaëën kël öngöp pö naë wiaan yak piarip Yesuu sokur wak së weera.

20

Yesu weletakaan wal ëa
(*Matiu 28:1-8; Maak 16:1-8; Luk 24:1-12*)

¹ Santeetak röökëër Maria Matala kakaanëp koutaring omën yangaöökë sa. Pël ëak së itaangkën kël ur wari ulmëaumpel wa olaan kan tē wieëa.

2 Pël èen pi itenak pöömpö wais ten Saimon Pitaë naë oröak epël yenia. “Pit tiarim omp aköp wak sê tarék wia wes? Ten köpël.”

3 Pël niaan ten Pita kaatakaan oröak omên yangaöökê saut.

4 Pël ëak kan kourak yesem nook Pita ënëm rë moolëak ne wet rëak omên yangaöök sê oröaut.

5 Pël ëak ne öngpök neilaan. Om tok ori öngpök itaangkën Yesuu poë koröp pëenö wieëa.

6 Pël ëak wëen Saimon Pita pi nem ënëm wais omên yangaöökê öngpök sê itaangkën poë koröpö wieëa.

7 Pël èen itaangkën poë koröp Yesuu kepönöök kör koëauta wieëa. Pö muntaöring erën ëak wi naön. Ponspons ëau pëlëer wieëa.

8 Pël èen wet rëak sê oröaup nookta öngpök sê itenak kön wi kosang wesaut.

9 Pël ëa akun pötak Anutuuk ngönëntak, “Pi weletakaan wal ëëpnaap,” pël ëa pöt kön nawiin ëaut.

10 Pël ëak tenip kaalak kakël saut.

Yesu pi Maria Matala kakaanëp ëö pet elmëa

(*Matiu 28:9-10; Maak 16:9-11*)

11 Maria pi omên yangaöök om wë ing aim wiak kël öngöpöök tok oriak itena.

12 Pël ëak itaangkën en-sel naar ulpëen kölamaar mëeauwaar kël öngöpöökê kakaati Yesuu urtak, namp ingesiarë urtak namp kepönöökê urtak ëak wel aisaëëa.

13 Pël ëëëaurekaan epël mëëa. “Öng epop, ni tol èënak ing yaan?” Pël maan epël mëëa. “Om naröak nem Aköpë sokur wa pi nerek wia. Ën ngaöl yeëep pit korak tarék wia wes? Ne pöten köpël.”

14 Pël mëak kaip ti itaangkën Yesu taueëa. Pël èen Maria pi itenak, “Epop Yesu,” pël newasën ëa.

15 Pël èen Yesuuk epël mëëa. “Öng epop, ni tol èënak ing yaan? Talëpön ap yewasën?” Pël maan Maria pi ngës pöökë pepapök ya wesak epël mëëa. “Kaöap, nuuk pim sokur wak sê nerek wiaup pöt wiaurekën ök nea. Pël èen ne sê ömaan.”

16 Maan Yesuuk epël mëëa. “Maria.” Pël maan Maria pi kaip tiak Yuta ngöntak, “Raponai,” pël mëëa, pöt tiarim ngöntak, Rë yanuu-laup.

17 Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ni ne wali neöngan. Ne nem Pepapë ngësë nawisën wë. Pël ëaarek ni sê nem karuröen epël ök mam. ‘Ne Anutu nem Pepapë ngësë isumaap. Nem Pep pöp arim Pepap. Ën nem Anutu pöp tapël arim Anutu.’ ”

18 Pël maan Maria Matala kakaanëp pi wais ten Yesuu ruuröen epël yenia. “Ne omp aköpön itenaut.” Pël niak Yesu ngön piin mëëa pöt tenën ök niiaut.

Yesu pim ruurö ëö pet elmëa

(*Matiu 28:16-20; Maak 16:14-18; Luk 24:36-49*)

19 Yesuu ruurö ten Sante rö kan Yuta omnaröen kas eën ka kan wari ulmäak kakaati wëen Yesu pi wais tenim tekarak tauëë epël yenia. “Arim naë mayaap wiaap.”

20 Pël niak pim kalapre morre pöt pet elniin piin itenak ya kë saut.

21 Pël yaëen Yesuuk kaalak epël yenia. “Arim naë mayaap wiaap. Pepak ne wes nemëen waisaut, nook tapël ar wes yanimë.”

22 Pi pël niak pul mën nimëak epël yenia. “Ar Ngëengk Pulö weë.

23 Pël ëak omnaröa saunat kërë moolaan won sëpnaat. Ën nemokërëen eën pöt om wiaapnaat.”

Yesuuk Tomas ëö pet elmëa

24 Yesu ten pim ru pöröen ëö pet elnia akun pötak tenim kar namp yapinte Tomas yapin nent Ruprup Ëak Wilaup, pi won.

25 Pël eën tenök piin epël ök mëëaut. “Ten Aköpön itenaut.” Pël maan Tomas pi epël yenia. “Nemtok nem itöörarök pim moresiarë wap sëëteparën itaampööre mor wotööring morö itaampööre ën kalapmorök ingëp ëa seltak mores wesir itaampö pël naën eëma pöt yaap newasngan.”

26 Wë sant nent won sëen Santeetak Yesuu ruurö ten Tomasring kaalak kakaati wa top ëak ka kan wari ulmäak wëen Yesu pi kaalak wais tenim tekarak tauëë epël yenia. “Arim naë mayaap wiaap.”

27 Pël niak Tomasën epël yema. “Nim mor wotö nem moresi wiak itan. Pël ëak mores nem kalapmorök ingëp ëa seltak wesir. Pël ëak kön selap eënganëp kön wi kosang newasum.”

28 Pël maan Tomasök epël yema. “Ni nem Aköp. Ni nem Anutu.”

29 Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni neen itenakök kön wi kosang yenewasën ma? Omën neen itnaangkënöröak kön wi kosang newasëpna pörö ërëpërëp eëpnaarö.”

Son pim pep epwer retëng ëauta songönte

30 Yesu pi tenim itöök retëng selap pan imaut. Pël ëa pöt ne pout pep epweri retëng naën.

31 Ne pi Anutuu Yaö Mëëaup, Kristo, Anutuu Ruup pöt ar kön wi kosang weseimeë pim naëaan wëwë kosangët koirënëëk yak kopët eptepar retëng yeë.

21

Ru 7 pörö i kaöök wëen Yesu ëö pet elmëa

1 Wë akun nentak Yesuu ruurö Taipirias i kaöök së wëen Yesu tenim naë öröa. Ten ru eporö,

2 Saimon Pitaare Tomas yapin nent Ruprup Ëak Wilaup, Nataniel Kena kak Kalili yangerakaanëpre Sepeti pim ruaarre ten Yesuu ru munt naar pël ëak wëen öröa.

3 Wë Saimon Pita pi epël yenia. “Ne i kaöök imën nga ë sumaan.” Pël niaan ten

epël mēēaut. “Tiar pourō sēpenaan.” Pël mēak tenta wangaōök ilēak ten pourō sē rōök pōtak animaō namp naōn ēaut.

⁴ Ten i kaōök sē wēen ēwa tēak kēt mapēnēak yaēen itaangkēn Yesu pi i pisōök taueēa. Pël ēēn ten itenak piin Yesu pël newasēn ēaut.

⁵ Pël yaēen Yesuuk epël yenia. “Nem ruurō ar imēn namp koran wesetak?” Pël niaan ten epël mēēaut. “Won pan.”

⁶ Pël maan pi epël yenia. “Ar wangaōökē ē yaap-kēelōök olaē. Pël ēak narō korōnēēn.” Pël niaan ten iirēēp kaōökē ōngpōk olaan imēnōrō kēsang pan ilēak peō ēak wēen werunēak poprak ēaut.

⁷ Pël ēēn nook Pitaan epël mēēaut. “Ēngkop Omp Akōppe.” Pël maan Saimon Pita pim ulpēēnēp pērē wiak ya yamēngkem wēaurekaan Omp Akōpē yapinte kat wiak ulpēēnēp wa mēak i kaōök sōrok yoola.

⁸ Pël yaēen ten wangaōökē ngaarēk sē imēn iirēēp weru wiaut. Pōt i pisō wali won, kot nent temanōn, 100 mita pōta ōk.

⁹ I pisōök sē el ulmēak itaangkēn es newes meraan imēnre kaōmp nant ar ēēa.

¹⁰ Pël ēēn Yesuuk epël yenia. “Ar arim imēn peene wan pōrōakaan narō wak waisēē.”

¹¹ Pël niaan Saimon Pita pi wangaōökē ngaarēk is iirēēp weru i pisōökēl yawi. Pël ēak itaangkēn imēnōrō peō pan

ēēa. Pitēm saareet 153 pōt selap pan iirēēp ilēpna saltak nailēn ēaut.

¹² Pël ēaan Yesuuk ten sē kaōmp nēn yenia. Pël ēēn ten pourō, “Epop Omp Akōp,” pël wesak tenēkaan nampōk Yesuun, “Ni talēp?” pël ne-maan ēaut.

¹³ Pël ēēn Yesuuk wais kaōmpōt kom ē ninak imēnōrōeta tapël yaē.

¹⁴ Yesu pi weletakaan wal ē wē tenim naē orō nirēēn nentepar nent ēa pōt pipēt.

Yesuuk Pitaan sēpsēpōrō ngarangk ēēpna pōtaan akun nentepar nent ōk mēēa

¹⁵ Ten kaōmp na pet irak Yesuuk Saimon Pitaan epël yema. “Saimon, Sonē ruup, nim neen lup sant yaalnēēn pōt eporōaat il yemowasēn ma won?” Pël maan Pitaak epël yema. “Omp Akōp, yaap ni ēwat wēen. Ne lup sant yaalni.” Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Ni nem sēpsēp ruurō ngarangk ēeim ōm.”

¹⁶ Pël mēak Yesuuk kaalak akun nentak epël yema. “Saimon, Sonē ruup, ni neen lup sant yaalnēēn ma?” Maan Pitaak epël yema. “Akōp, yaap ni ēwat wēen. Ne lup sant yaalni.” Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni nem sēpsēpōrō ngarangk ēeim ōm.”

¹⁷ Pël mēak kaalak akun munt nentak epël yema. “Saimon, Sonē ruup, ni neen lup sant yaalnēēn ma?” Pël maan Pita pi Yesu pim akun nentepar nent, “Ni neen lup sant yaalnēēn ma?” pël mēēa pōtaan ya ngēs ēak

epël yema. “Aköp, ni omën poutön ewat yaaup. Nem niin lup sant yaalni pötenta ewat wëen.” Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni nem sëpsëpörö ngarangk ëeim öm.

¹⁸ Ne yaap pan niamaan. Ni ngaan ulwas wë kan nim kent kön wiautëel sumëak nimitok nim yepatu urak seimaup. Wë ulöp sumë pötak nim moresiar elmëak wëen maim nampök wii nitëak nim kaaö ëëmë pöl mës nuwak sëpnaat.”

¹⁹ Yesu pi ngön pipët Pitaë wel wiipna akunetak Anutuu yapinte wak isëpnaat pötakëlök mëëa. Pël mëak kaalak epël yema. “Nem ënëm ëëm.”

*Yesuu ru kent yaaup, Son,
pim ngönte*

²⁰ Yesure Pita piarip yesem Pita pi kaip ti itaangkën ne piarpim ënëm yesan. Ne ngaan kaömp naö akunetak Yesuu naë wel aisëë piin epël mëëaut. “Aköp, talëpök niin kup mowiipën?”

²¹ Pël ëën Pitaak neen itenak Yesuun nemëen epël yema. “Omp epop tolël ëëpën?”

²² Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Nem kentöök pi om wëen ne kaalak waisuma pöt nemtëët. Ën ni nem ënëm ëëm.”

²³ Pël maan pit repak së pitëm karuröen epël mëëa. “Omën pöp wel nawiin ëëpën ya,” pël mëëa. Pël ëaap Yesu pi pöt, wel nawiin ëëma pöten nemaan. Pi om epël mëëa. “Nem kentöök pi om

wëen ne kaalak waisuma pöt nemtëët.”

²⁴ Yesu pi neenök ngön pipot ëa. Ne tapöpök ngön epot retëng ë yaningk. Epot pout yaaupöt. Nem karuröeta nem epotön yaap ya pël yewas.

²⁵ Yesu ya ke nentere nent mëneimaut kësang wiaap. Ne kön wiin pöt pout pepatë wiipena pöt selap pan ëëpnaat.

Ngön Yaaö Omnarö

Yesu wel wiak kutömweri sëen wë krismaki 33 pöta ök won sëen Luk puuk Ngön Yaaö Omnaröa Ya Mëmpeimauta Ngön epët retëng äa. Pi wet rëak Yesuu ngön ompyaut retëng äak kaalak epët äa. Ngön epët, Ngëëngk Pulöök kaamök elmëen Yesuu ruuröak ngön ompyaut Yerusalem kak ngës rëak ök mëak Yutiaare Sameria yang pötë ök maö sa. Pël äak yang nantë ök maö së pet ira. Pitaë ya mënaut ngönte Sowi 1-12 wia, ën Poolëet Sowi 13-28 wia.

Pöt epël wia.

Ngönën ya mëmpënëak kopëta wesaut 1:1-26

Yerusalem kak ngönën ya mënaut 2:1-8:3

Yutiaare Sameria pötë ngönën ya mënaut 8:4-12:25

Poolë ngönën ya mënaut 13:1-28:31

1. Pim ngës rëak ya mënaut 13:1-14:28

2. Yerusalem kak ngönënë wa top kësangpel 15:1-35

3. Pim ënëm ya mënaut 15:36-18:22

4. Pim ënëm panë ya mënaut 18:23-21:16

5. Pim wii kaatak ulmëaut 21:17-28:31

Ne peene kaalak pep epwer retëng ë yaningk. Nem ngaantak ngön retëng ë nina pötön ni ëwat wëen pöt Yesu pim ya mëmpööre ngönën aö pël ima pötë ngönöt akun pim yaat ngës rëa

² pörekaan mëmpö yesem Pepapë akun mowia pöt temanöm sëen pepapök koirak kutömweri isa. Pël ëen akun pötak Yesu pi weletakaan wal äak kutömweri nawisën wëen Ngëëngk Pulöök kaamök elmëen puuk pim ngön yaaö omën wet rëak yaö elmëaö pöröen pitëm ya mëmpnaata ngönöt ök maima.

³ Pël äak kët akun selap 40 ruuröa naë ëö pet elmëeim wakaima. Pöt pit piin itenak pi yok yaap wal äak wëa wesak kön wi kosang mowasëpna yak pël äak pi wet rëak ruuröen Anutuu songönöt ök maima. Puuk omën pourö wa ngaaök nimëak wë.

⁴ Pël ëen akun nentak Yesuu ngön yaaö omnarö pit wa top äak wëen Yesu pi pitën ngön kosang wesak epël ök mëëa. "Ar teëntom Yerusalem kak sëp wasnganok. Ar eprek om kor ön. Pël ëen nem Pepapök Ngëëngk Pulö nimpënëak neen ök neaan nem arën ök niia pö nimpnaat.

⁵ Ngaan ök niak pöt omën eptaanök ngaan Son pi i yaaptak öngre ompörö i momëa. Ën kot nent wë pöt nem Pepapök Ngëëngk Pulöök i ket äak nimëëpnaat."

Yesu pi Ngëëngk Pulö wes mëëpënëak kup mowia

¹ O Tiopilas,

*Yesu kutömweri isa
(Maak 16:19-20; Luk
24:50-53)*

⁶ Akun nentak kaalak Yesu pim ngön yaaö ommarö pit Yesuring Olip tomök së wë ruurö pit epël pëlpël mëëa. “Aköp aë, tiarim ëaröa ngaanëër eima pöl ni yok pangk aan Israel ommarö tiarimtok tiarimënt nener ngarangk ëëpen ma won?”

⁷ Pël maan pi kangiir epël ök mëëa. “Iteneë. Nem Pepap pintok akun nenten yaö wasën wia pötakök omën puot orööpnaat. Yaö ëa pötakök omën pöt orööpna akun pöten ar ëwat nasëngan.

⁸ Pël ëënëetak ar epël kön wiaan. Pi weëre kosang kësang ar nimpënaat, akun Ngëëngk Pulö arim ngësë waisëpna pötak. Pël ëën ar nem ngönta ommarö pël sak wë nem songönte tekeri wesak Yerusalem ommaröen ök mëak aö aö ë yesem Yutia omën muntaröen ök mëak om aö yesem Sameria ommaröen ök mëak aö yesem kaare yang nantë së pet irëp. Pël ëën omën pourö neen ëwat sëpnaan.”

⁹ Akun pötak Yesu pi ngön epot ök më pet yairën Anutuuk koirak kutömwëri isa. Pël ëën ruurö pit mopöök iteneim wëen kepëltak is ilëak kö sak sa.

¹⁰ Pi sëën pit ngaarëkël om iteneim wëen tapëtakëër omën naar pitëm naë oröak taueëa, ulpëën kölam panëëwaar mëauwaar pöaarök pitën epël ök mëëa.

¹¹ “Kalili ommarö, ar oröpmorëën mopöökël we riak itnakaim? Yesu pi Anutuuk koirak o kutömwëri

yawis. Pi peene ar itenaan yawis pi tapël kaalak irap-naap.”

Yutasë urtakëp koir ulmëa

¹² Yesu pim ngön yaaö ommarö pit Olip tomökaan kaalak Yerusalem kakë sa. Tomökaan kakë saö pöt wali won, om wan kilomita pöta ök.

¹³ Pël ëak Yerusalem kaöökë öngpök së oröak el wesak ka wet rëak pitëm së wakaim wiak sa pötak së ilëa. Pël ëak ka kaö ngaarëkël wieëa pörek së wel aisëak wakaima. Pit omën eporö, Pitaare Son, Semsre Entru, Pilipre Tomas, Patolomiuure Matiu, Sems muntap Alpias pim ruup, piire Saimon pi ngaan Rom kamanëp sëp mowasëpënëak aima omën tok pötakaanëp, piire Yutas muntap Sems muntapë ruup.

¹⁴ Pit omën piporö öng naröaring pit pourö wa top ëak wëa. Maria Yesu pim ëlëp, piire pim yokoturö pit pourö wë Anutuun ök maima.

¹⁵ Akun nentak Yesu ru 120 pörö kaalak wa top ëak wë Pita pi pitëm tekarak wal ë tauak epël ök mëëa.

¹⁶ “Nemorö, Ngëëngk Pulöök ngaanëër elmëën omën omp ak Tewit puuk ngönën pepewëri ngön nent retëng ëaö pöt peene kë oröa. Pi Yutas pöp omën Yesu moröpnaarö mësak kan pet elmëën Yesu moröaup piinök ëa. Pöt Yutas pi kawï ngentiin muntap pim urtak sëpna pötenök ëa.

17 Tiar ewat wë. Yesu pi Yutas tenring öpënëak mēēaup. Pël ēēn Yutas pi tenring ya waup.”

18 Pi pël äak Yesuun kup mowia utpet pöta sumet waup. Pël äak pi sum pötaring yang lup nent sum äa pöt, kawi ngentiak yaat pör menak oröa.

19 Pël ēēn Yerusalem kakë omën pourö pit ngön pöt wak wë yok wel wia wesa. Pël äak pit yang pöta yapinte Akeltama pël mēēa. Yapin pöta songönte pöt epël, Omën Iita yanget.

20 “Tewit pi tan pep Sam pöweri Yutas pimēēn epël retëng äa.

‘Pim kaat om pas wiaap.

Omën namp pötak öpan.’

Ën Sam pöweri tan munt nentak epël äa.

‘Omën muntapök pim urtak sak pim ya mäna pöt kaalak mēmp.’

21-22 Pötaanök tiar omën munt namp pim urtak koir ulmēēpenaan, Yesu pim ngön yaaö omnarö 11 tenim naë. Pël ēēn puuk Aköp Yesu weletakaan kaalak wal äa pöt apnaap. Pötaanök tiar omën namp tiarimtë naëlaan koirëpenaan. Pi ngaan pan tiarring wēēn Sonök Yotanëk Yesu i yemomēēn itenaupök om wë yewaisem wēēn Anutuuk Yesu koirak mopöök kutömweri yawisën itenaö pöpök.”

23 Pita pi ngön pël ök maan pit omën naar tekeri wesa. Nampë yapinte Yosep, omnaröak Pasap pël yamēēa pöp,

pim yapin munt nent Sastas pël yamēēaup. Ën nampë yapinte Mataias.

24 Pöaar wël ë ulmëak Aköpön epël ök mēēa. “O Aköp, ni omën pouröa lupötön ewatëp. Pötaanök niin pëlpël yeniak. Omën epaare naëaan namp ma nampök ya epët wak Yesu pim ngön yaaö omnamp pël sēpnaap?

25 Pël äak puuk Yutas pim ya sēp wesa epët mēmpnaan. Pi pöt yok sa, Aköpë pimēēn kaare yang yaö elmëaö pörekë.”

26 Pël mëak talëpök isëpënëak itena pöt Mataiasök isa. Pël ēēn pit pi il moulmēēn Yesu pim ngön yaaö 11 pitring wakaima.

2

Ngëengk Pulö irëa

1 Yuta omnaröa akun ngëengk kësang nent yapinte Pentikos pël ya pötak Yesuu ingre mor saurö pit ka nentak wa top äak wëa.

2 Akun pötak pit kakaati wēēn omën nempel mopöökaan uure kapkapëer kent ket äak teëntom irë pitëm wëa ka pötak ilëak pangk äak wieëa.

3 Pël yaëēn pit itaangkën omën pitëm tekarak oröa pöt es wilëngre yangap pötë ök sak kom kap äak omnaröa rangk ngentia.

4 Pël äak Ngëengk Pulö Yesuu ingre mor saurö pitëm lupötë ilëak peö äak pit weëre kosang kësang kaamök elmēēn ngës rëak ka nantëeröa kakë ngönötring ngön ök aima.

⁵ Akun pötak Yuta omën ka waliitëaanörö Yerusalem kak sê peö äak wëa. Pit ngönëntaan kent äak pitëm kaat sêp wesak sê wëa.

⁶ Pël äak wë pit u pömpelën kat wiak naë sê ityeengka pöt Yesu pim ruurö pit omën sa pöröa ngönötë ngönën ök maan kat wiak yaan sa.

⁷ Pël äak epël mëëa. “Elei, omën ngön ya eporö pit pourö Kalili omnaröep.

⁸ Pit tol äakök aan tiar neenem ngönötë kat yawi?

⁹⁻¹¹ Tiarim kakë ngön ke nentere nent kësang wia. Pël äaatak tiar ka poutë ngönötëël ya kësangöt Anutu pim weëre kosangööring yamëngkauten kat yawi. Itneë. Tiar narö Patia yangrakaanörö, narö Mitia yangrakaanörö, narö Ilam yangrakaanörö, narö Mesopotemia yangrakaanörö, narö Yutia yangrakaanörö, narö Kapatosia yangrakaanörö, narö Pontas yangrakaanörö, narö Esia yangrakaanörö, narö Prisia yangrakaanörö, narö Pampilia yangrakaanörö, narö Isêp yangrakaanörö, narö Lipia yanggerak Sairini kak naëaanörö. Tiarim naëaan, narö Rom kakaanörö, Yuta yaapöröere köpël Yuta panëëroa öngpök ilëaurö. Ën tiarim naëaan naröeta Krit kustaakaanörö, narö Arepia yangrakaanörö. Yaap pan, tiarim kakë ngönöt selap wiaatak yok pangk tiarimtë ngönötë Anutu pim weëre kosangring ya yamëngka pöta ngönöte ök niaan kat yawi.”

¹² Pël mëak pit yaan sak kön selap äak neneren epël maima. “Elei, pit tol äak epël ya?”

¹³ Pël yemaan naröak ökre wasiin wesak epël mëëa. “Pit wain i ngaat nak kön irikor äak ya.”

Pitaak omnaröen ngönën ök mëëa

¹⁴ Pitëmënt pël aö yesën Pita pi Yesuu ngön yaaö omnarö 11 pitëm naëaan wal ë tauak maap ngön äak epël mëëa. “Yuta omnarö, ar tenim karuröere Yerusalem kak wëaurö, ar këekë wesak kat wieë. Pël ëën omën e yaarö epëta ngönöte ök niamaan.

¹⁵ Arim naëaan naröak ten i nak kön irikor äak wë yak pël aim. Pöt won. Peene wangam kan ngolöp 9 kilok yaë. Talëp epëtak i nak kön irikor yeëa?

¹⁶ Epët Anutu pim ngaanëër tektek omnamp Soel piin epël ök maan retëng ëa.

¹⁷ ‘Anutuuk epël ya. Ënëm pan yangaakë wëwëet won wasuma akunetak nem Pulö wes mëën irëak yang poutë omnarö pangk elniipnaat.

Pël ëën arim koont yokoturö pit nem ngön pöt war wesak apnaat.

Ën omp ulwas narö pit pöt, nook wangar ke pëlöt rë moolamaat.

Ën omp ulöpörö pitta nook wangar rë moolamaat.

¹⁸ Yaap, akun pötak nem Pulö wes mëën iraan

inëen öngre ompörö pitök
nem ngön ompyaut
war wesak ök apnaat.

19-20 Pël ëen akun pötak
elmëen mopöök retëng
kësang orööpnaat.

Këtëp röök wiipnaat.

Ën ngoonöp pöt, i möak omën
iitë yaarö ke pöl koröp
orööpnaat.

Pël ëen yangrakta tapël
yaaröön ar yaan sak
ëenëet.

Es koulöpre es yaapre omën i
ököt orööpnaat.

Omën pipot wet rëak
orööpnaat.

Pël ëen Aköp nem akun kaöet
orööpnaat.

21 Pël ëen omën namp pi neen
merëk neaan pöt ne pi
kama ömaat.'

22 Soel Anutu pim tektek
ngön yaaup puuk ngön lup
pöt retëng ëa. Pël ëen ënëmak
Pita puuk muntat kaalak yal
menak epël ök mëëa. "Is-
rael omnarö, ar këëkë wesak
kat wiaan. Ne peene Yesu
Nasaret kakaanëp piin ök nia-
maan. Anutu puuk omën
pipop weëre kosang retëng
ke nampre nampöt tiarim it
köpëlöt pet elniipënëak wes
nimëaup. Anutu puuk weëre
kosang pöt mangkën wak irëa
pöt arim naë oröa. Pël ëaut ar
yok ëwat wë.

23 Ën ngaanëër Anutu puuk
Yesu pimëen kön wia pölök
arök omën utpet ngaarö
pitëm naë wes mëen pitök
këra yetaprak möa.

24 Pël ëen Anutu puuk
weletakaan wal ë moulmëa.
Weleta këlangön ke nentere

nent kat wia pötë öngpökaan
ent ë moulmëa. Pi weletak
kosang sak wii naön ëa.

25 Iteneë. Omën omp aköp
Tewit pi ngaanëër pan wetete
ngön nent Yesu pim naë omën
orööpna pötaan retëng ëa.
'Ne itaangkën Aköp pi neer-
ing wëaup.

Pi nem naë pan wë.

Pël ëen ne omën nantön kas
naëngan.

26 Pötaanök nem lupmer
ërëpsawi panë yeë.

Pël ëak ërëpsawi tan yamëem
nem koröpwerta omën
ompyaut orööpnaataan
kor wë.

27 Oröpmorëënök? Ni ne sëp
newasën welaaröa wii
kaatak öma saltak wal
ë neulëan.

Ni nim ya omën ompyaup we-
laaröa kaöök wieë söp
ëëmëak nenëaan ëan.

28 Ni yok wet rëak wëwë
ngolöp ompyaut öma
pöta kanö pet elnëaup.

Pël ëak akun poutë neering
wëen ne ërëpsawi om
eim ömaap.' "

29 Pita puuk Tewitë retëng
ëa pöt ök më pet irak yal
menak epël mëëa. "O karurö,
ne ngön epët tekeri wesak
ök niamaan, omën omp aköp
Tewit pim ngönte. Ngaan
panëër pi wel wiin yang kel
weerauppe. Pël ëaup pim
yanget Yerusalem kak eprek
e wiaan iteneim wë epët.

30 Tewit pi Anutuu tektek
ngön yaaö omnamp Anutuuk
piin kosang wesak epël ök
mëëa. 'Nim ëaröa naëaan
nampök nimitë ök omën omp
ak sëpnaat.'

31 Tewit pi Anutu pim omnant äepna pötön pi wet reäk ewat sa. Pël äak Anutuuk Kristo Yaö Mëëaup welaaröa naëaan wal äëpnaap pöteta ök mëëa. Pël äak pi epël ök mëëa. 'Anutu pi omën pöp söp mowasën welaaröa wii kaatak wieë söp naëpanëëp.'

32 Omën pöp Yesu Anutuuk welaaröa naëaan wal ë moulmëën ten itenakök pöta ngönte arën ök niaim.

33 Pël äaup pi Anutu pim pepapök yok pim yaap-këetakël moulmëën weëre kosang kësang wak wë. Pël ëën Pepapök ngaanëër kup mowia pöl Ngëëngk Pulö mena. Pël äautak omnant arim itaampööre kat wi pël yeë epot Yesu pim Ngëëngk Pul ten ninaö pö.

34 Pël äaap tiar ewat wëep. Tewit pi pimtëënök ngön epot naën. Pi kutömweri nasënëpök om ngön epot epël äa. 'Anutu puuk nem Aköpön epël ya.

Ni wais nem yaapkëetakël öm.

35 Pël ëëë neen kor wëën pöt omën nimëën kööre tok yaaö piporö nook maan nim weëre kosangöökë karök ilapnaat.'

36 Pötaanök Israel omnarö ar epël kön wieë. Yesu epop arök këra yetaprak möan pöp Anutu puuk kaö wes moulmëën pi tiarim Kristo pim Yaö Mëëaup pël sak wë."

Omën selap pan lup kaip tiin i momëa

37 Pita pi pël maan omnarö pit pöt kat wiak pitëm lupöt

könöm äa. Pël ëën narö pit Pitaan pëël mëëa. Ën narö pit ngön yaaö omën muntaröen pëlpël mëak epël mëëa. "Karurö, ten tol ëën?"

38 Pël maan Pita pi pitën epël ök mëëa. "Ar neenem utpet yaaut kasëng mampun. Pël ëën Anutuuk arim ketöt ent elniin ar Yesu Kristo pim ru ulöpökörö pël sak önë pötaan ten ar i nimëënaan. Ar pël äak wëën Ngëëngk Pulö nimpnaat.

39 Pöt oröpmorëënök? Anutu pim ngön kosang wesa pöt epël wia. 'Ne omën epot ningkën pöt arimëntre arim koröngre ruuröere ën omën yang ël epotë wëaurö pourö pangk elniipnaat.' Omën epot Aköp tiarim Anutu puuk omën pourö yas niaan pim naë sëpenaarö tiar nimpnaat."

40 Pita pi ngön pöt ök më pet irak kaalak ngön nant kosang wesak epël ök mëëa. "Omën utpet yaauröaring ar pourö kö sënganëën."

41 Pël maan omën kësang pan pit ngön pöt kat wiak kön wi kosang wesa. Pël ëën Yesu pim ngön yaaö omnarö pitök i momëa. Akun pötak omën i momëa kësang pan, 3000 pörö, pit Aköpök wet reäk kön wi kosang yewesa pöröaring erën ë moulmëa.

42 Omën pël äa pörö pit Yesu pim ngön yaaö omnarö pitök omnant ré moulopna pötaan kent pan ëëima. Pit pël äak wa top äak kaömp ngawi neimeë Anutuun yaya maöre kimang maö pël eima.

Ingre mor saurö ompyaö

wakaima

⁴³ Anutu puuk kaamök elmëen pim ngön yaaö omnarö weëre kosang ke nentere nent yaëen omnarö pöten itenak yaan seima.

⁴⁴ Pël ëen omën wet rëak Yesuun kön wi kosang wesa pörö pit lup kopëtemer sak wë pitëm omnant neen-emot wieëa pöt sëp wesak ngawingawi ëeim wakaima.

⁴⁵ Pël ëak akun nantë pit pitëm yangre omën nantë sumat wak pöt kaömp sum ëak omën ngöntök yaaurö meneima.

⁴⁶ Pël eimeë akun poutë pit Anutu pim ngönën tuptak wa top ëak pitëm kaatë kaömp ngawi në pël eimeë ërëpsawi yaautaring wakaima. Pël ëak pit lup kopëtemer sak wë kaömp ngawi neimeë, Anutuun yaya maima.

⁴⁷ Pël ëen Yerusalem kak omën wëaurö pit pitëm wëwë pöten itaangkën ompyaö pan ëa. Pël ëen kët poutë Aköpök omën muntarö koirak kön wi kosang yewesa pöröaring yal men moulmëa.

3

Omën ing il tëaup ompyaö mowesa

¹ Kët nentak wiap kan 3 kilok Yuta omnaröa Anutuun kimang yamëëa akun pötak Pitaare Son piarip Anutu pim ngönën tup kaöetakë sa.

² Pël ëak itaangkën ngönën tup kaöetak ka kanër pitök ka kan ompyaur pël yamëëa pöra naë omën namp ing il tëaup wëa ngaanëer ëlëpë yaatakaan pël ëaup wilaup

pi pimtök kan sak waisak pël naën yaaup. Pi akun poutë omnaröak wak së moulmë pël yeëa. Pël ëen omnarö Anutu pim ngönën tuptak ilëak yaaröön sumatön kimang maim yeëa.

³ Pël ëaö pöpök Pitaare Son piarip Anutu pim ngönën tup kaöetak ilapënëak yaëen sum kot nent mampënëak mëëa.

⁴ Pël ëen piarip pörek tauak omën pöpön it kökö ngëneë Pitaak epël mëëa. “Ni tenipön itan.”

⁵ Pël maan pi omnant mampënëak ya wesak piaripön itena.

⁶ Pël ëen Pita puuk epël mëëa. “Yaköm, ne kot nim nimpaat won. Pël ëaatak ne omën maim nent wa pötaar ni nimpaan. Yesu Kristo Nasaret kakaanëp pim weëre kosangöök ök niamaan. Wal ëak kan së.”

⁷ Pël mëak Pita puuk mor yaapkëesi moröak kaamök elmëak wal elmëen tapëtakëer pim ingesiar el mö rëen kosat kosang sa.

⁸ Pël ëak ingesiar ompyaö sëen pi sörok olëak tauak kan ing ëa. Pël ëak piaripring Anutu pim ngönën tup kaöetak ilëak kaalak kan ing ëak sörok olëak Anutuun yowe mëëa.

⁹ Pël ëen omën Anutu pim ngönën tup kaöeta kakaati wëaurö pit itena pöt pi kan ing ë Anutuun yaya yamëëa.

¹⁰ Pël ëen pit itenak epël mëëa. “E, omën epop pi Anutu pim ngönën tup kaöeta ka kan yapinte ompyaur

pörek wë sum kimang yaaup,” pël mëä. Pël mëäk pit omën pöpön itenak pim naë oröa pöten yaan sa.

Pitaak Anutuu ngönën tup kaöetak ngönën ök mëä

11 Omën pöp pi Pitaare Son ent ë moulmëäk sëpnaaten kaaö ëa. Pël ëäk pi pi-aripring mor yal ëäk Anutu pim ngönën tup kaöetak purpur omnarö pitëm ëapë yapin ngamp Solomon pël yamëëauweri wëen omnarö pit yaan sak së pitëm naë wa top ëa.

12 Pël ëën Pita pi pitën itenak epël mëä. “O Israel nem karurö, ar epëten yaan sak ëengan. Tenip tenpimtë weëre kosang nentak omën epët naën. Arök tenpim ngönën wak wëaö pötaan omën epop ompyaö sa wesak tenipön itaangkan. Won.

13 Omën epët Anutu pimtök yaë. Anutu, pöp pi tiarim ëarö Apramre Aisakre Yakop pitëm yaya maima pöp, tiarim Anutu, puuk pim inëënëp, Yesu, pim weëre kosangöt tiarën pet yaalni. Pöp ngaan arök kaöaröa naë wes momëënak pimëen ngön ya mënaup. Pël ëäk Rom yang ngarangkep Pailat pi mangkën puuk kan wes momëëpënëak ëa pöt

14 arök kosang ngentiak omën wotpil ompyaö pöp kasëng menaurö. Mak, ar ke urak Pailatën maan Yesu pim urötak omën yamëngkaup wii kaatakaan kan wes mëen sa.

15 Pël ëën arim ngöntaan pitök tiarim omën wëwë ompyaut yaningkaup mëna. Pël ëaupök Anutu puuk weletakaan wal ë moulmëen wëwëetaring wëen tenip itenaut. Pötaanök pöta ngönte ök aim wë.

16 Tenip Yesuun kön wi kosang yewasën pim weëre kosangööring omën epop ompyaö yemowas. Yaap, Yesu pi tenip piin kön wi kosang wasënëak kaamök elnia pötak omën epop arim itöök ompyaö sak wë.

17 “Ngöntre karurö, ne arën ëwat wë. Arre arim kaöaröak Yesuun utpet elmëaurö. Pël ëautak ar pim songönte ëwat nasën wë yak pël elmëaurö.

18 Pël ëaap Anutu pim ngaanëer tektek ngön yaaö pöröen ök maan tekeri wesa pöt kë oröa. Pi ngaan epël mëä. ‘Kristo Anutu pim Yaö Mëëaup pi këlangön kaö pan kat wiipnaap.’

19 Pël mëä pötaanök ar arim lupöt kaip tiak Anutu pim ë pël elmëen. Pël ëën arim saunat won ni-wasëpnaan.

20 Pël ëäk wë ënëmak Anutu puuk ulöpre moup elniak arim lupöt weëre kosang niwasëpnaan. Pël ëäk kaalak Yesu Anutu puuk tiarim kama niöpënëak Yaö Mëëaö pöp arim naë wes mëëpnaan.

21 Pël ëëpnaatak pi kutömweri om wë Anutu pim ngolöp ngolöp wasëpna akun mowia pöten kor wë. Pël ëëpënëak ngaanëer Anutuuk tektek ngön yaaö omën

ngëëngköröen ök maan tekeri wesa.

²² Pöt Moses puuk nant epël äa. 'Anutu, tiarim Aköp, puuk tektek ngön yaaö namp wes meën waisëpnaat. Pöp arimté naëaan namp. Pël één Anutu pi neen yaö elnä ke pëlöp. Ar pim ngön apna pipöt pout ngar ön.

²³ Ën omën Anutu pim tektek ngön yaaö omnampë ngön kat nawiin ëëpna pörö Anutu pim omnaröaring naöpan. Pit kö sëpnaat.'

²⁴ Moses puuk ngön pël retëng äa. Pël één Anutu pim tektek ngön yaaö omën muntarö Samuelre pim kasngaël pöröen ngön ök maan tekeri wesa pöt peene tiarim tekrak yaarö.

²⁵ Ngön epot Anutu puuk tektek ngön yaaö omnaröen maan pitök pitëm këmötëaan ngaanëer retëng één wiakaimautök peene tiarim näë këet yaarö. Tol éénak wasngan. Ar pitëm kurmentëkaanörö. Pötaanök ngön kosang wia epët Anutu puuk arim ëaröaan ëaö epët ar pouröaan yes. Kat wieë. Anutu puuk Apramön epël ök mëëa. 'Ne nim ëere köröörö ulöpre moup elmëen yangerak omën pourö pangk ë pet irëpnaat.'

²⁶ Pël ëäk Anutu pi pim Inëenëpön yaö mëak wes meën wet rëak arim ngësë waisa. Pi ulöpre moup elniin arim utpet yaaut sëp wasënëäk waisa."

Pit Pitaare Son ngön yaatak moulmëa

¹ Pitaare Son piarip omnaröen ngön ök maim wëen kiri ar yaauröere Anutu pim ngönën tup kaöeta polisöröa ngarangkëpre Satusi ngönën omnarö piarpim näë sa.

² Pit së kat wiin piarip Yesu pim wel wiak weletakaan wal äa pöta ngönte ök mëak tiarta wel wiak tapël wal ëëpenaarö omnaröen pël ök maim wëen pit së kat wiak piarpimëen ya sangën kön wia.

³ Pël ëäk këtëp irë ilapënëäk yaëen yak om moröak ëlpamök ngön ya mëmpënëäk wii kaatak moulmëa.

⁴ Ën piarpim ngön ök maima omën pöröa naëaan omën kësang pan saareet 5000 pörö Yesuun kön wi kosang wesa.

⁵ Ëlpamök ngönënë ngarangköröere kaöaröere ngön kosangötë ngarangk yaaurö pit pourö Yerusalem kak wa top äa.

⁶ Anas kiri ar yaauröa wotöököp piire Kaiapas, Sonre Alesantaare Anas pim kurmentëkaanörö pit pourö wa top ëäk wëa.

⁷ Pël ëäk wa top pötak Pitaare Son piarip pitëm tekrak tau moulmëak pëlpël mëëa. "Arip talëpön maan pimtök pimtë weëre kosang ningkënak omnamp ompyaö wesauwaar? Ma talëpë yapinte mëak ompyaö wesauwaar?"

⁸ Pit pëel maan Pita pi Ngëëngk Pulö pim lupmeri

peö eën epël ök mëëa. “Omën kaöere ngarangkörö,

9 ar tenpim omnamp ngaanëer ing il tēaup ompyaö mowesan pöten pēlpēl yeniak.

10 Pötaanök arën ök niaan Israel omnarö ar pourö ewat seë. Yesu Kristo Nasaret kakaanëp pim weëre kosangöök omën arim tekrak taua epop ompyaö sak wë. Arök Yesu Kristo pöp këra yetaprak möön wel wiaupök Anutuuk weletakaan wal ë moulmëa.

11 Ngönëntak ngön nent epël wia.

‘Wap omën ka ök yarëauröa wël ë moolëaut

Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewesir.’

Wap pöta yapinte Yesu.

12 Pi tapöpök tiar niwak wëwë ompyautak niulëëpnaap. Yang epera rangk omën wë eporö tiarim naëaan nampök tiar niwak wëwë ompyautak niulëëpna pöten yaö neniaan. Yesu pimënt kopët tapöp.”

13 Pël maan ngönën ngarangkörö pit yaan panësa. Pöt Pitaare Son piarip kaö wonaar. Pël ëak piarip ewat kaatak neilaanaarök wa top kaöetak ngön apnaaten kas köpël weëre kosangring ök mëëa. Pël eën pit piaripön epël wesa. “Piarip Yesuring wë weëre kosang epël wa,” pël wesa.

14 Pël ëak pit itaangkën omën ingesiar ompyaö mowesa pöp piaripim naë yaap tauaan itenak ngön

kangiir mapnaat pangk naën eën sēp wesa.

15 Pël ëak omën kaöarö pitëmënt ngönaak apënëak piarip ka ngerö nentakël wes momëa.

16 Pël ëakök pitëmënt ngön epël ë kopëta wesa. “Tiar omën epaar tol elmëëpen? Omën Yerusalem kak wëa pörö pit epël kön wia. ‘Omën weëre kosang epët omnarö yok pangk naënganëët. Retëng piarpim yaë epët tiar yak newasngan.’ Ngarangkörö tiar piarpim ëa pöt kaar newasngan.

17 Kopëtet om ulöl sak sēpan pötaanök tiar ngön ë kosang wasën piarip kaalak Yesu pim ngönte naën ëëpnaan.”

18 Pël mëak pit kaalak piaripön yas maan koirak sē tau moulmëak Yesu pim ngönte omën muntaröen ök mapanëak nga mëëa.

19 Pël maan Pitaare Son piarip taueë Pitaak ngön kangit epël mëëa. “Arimtok omën eptepar kom ëak iteneë. Kan taltakëer ompyaut? Ten arim ënëm eën ma Anutu pim ënëm eën? Pël ëautak ten Anutu ënëm eëna pöt arim ënëm naëngan.

20 Tenip yok pangk pim ngönte anaaten kaaö naëngan. Omnant Yesu pim yaëën tenpim itenak kat wiak pël ëaö pipot tenip yok pangk ngep naëngan.”

21-22 Omën Anutuuk pim ingesiar ompyaö mowesa pöp pim krismakiat omën naar ulpëen il wesaup pöp pi ulwas wonöp. Pël

ëen omnarö pit Anutuuk omën pöp ompyaö mowesa pötaan Anutuun yaya mëëa. Pötaanök ngönënë kansolörö pitök piarip këlangön kat mowiipënëak itaangkën kan won ëen ap wesak piarip kaalak omnaröen ngön ök mepanëak nga mëak wes mëen sa.

Ingre mor saurö pit ngönënë ök apnaataan weëre kosang öpënëak Anutuun kimang mëëa

²³ Pitaare Son piarip wes mëen kaalak piarpimoröa naë së kiri ar yaaö kaöaröere ngönënë ngarangköröa ngön mëëaö pöt ök mëëa.

²⁴ Pël ëen kat wiak pit pourö kön kopëtaö wesak Anutuun epël ök mëëa. “Nuukëer kaöap, ni kutömwer ket ëak pöweri omnant mowian. Pël ëak yanger ket ëak pörak omnant moulmëan. I kaö ket ëak i kaöökë omnant moulmëan.

²⁵ Ni ngaan panëer Ngëëngk Pulö elmëen tenim ëap omën omp aköp Tewit nim inëen ngaanëpön maan ngön nent epël retëng ëa.

‘Tol ëënak köpëlörö neen ya sangën ëa?’

Ën tol ëënak omnarö nemëen kup riipënëak ëa?

²⁶ Yang omp aköröere wotöökörö ne Aköpre nem Yaö Mëëaup nga elniipënëak wa rongan ëa.

²⁷ Ngön pöta këët peene e yaarö. Pöt oröpmorëen? Yerusalem ka kaö eprek

omën omp aköp Erot pi-ire Pontias Pailatre köpël omnarö pit Israel omën kaöaröaring wa top ëak Yesuun nga elmëepënëak ëa. Pi nim Inëen ompyaup ni ngaan ya yaö mëëaup.

²⁸ Pit wa top ëak omnant orööpënëak ngaan nim kopëta wes menan pöpön nga kupre wap wieima. Pël ëeim wëen omnant orööpënëak ëan pöt nimtë weëre kosangöök elmëen oröa.

²⁹ Pötaanök ten peene ni tenim Aköpön kimang yeniak. Omnarö pit nga kup yari pötaanök ni ten nim inëenörö kaamök elniaan kas köpël nim ngön ompyaut war wesak ök menaan.

³⁰ Ni kaamök elniaan yau-man omnarö ompyaö mowesak weëre kosang it ngölöp ke nampöt nim inëen ru ngëëngkëp Yesu pim weëre kosangöök mëmpunaan.”

³¹ Pit Anutuun ngön pil ök maö së pet yairën ka pitëm wëa pöt moup ket ëak möa. Pël ëen Ngëëngk Pulö pitëm lupötë ilëak peö ëen pit Anutuu ngönte kas köpël omnaröen ngës rëak ök maö sa.

Ingre mor saurö pit lup kopëtemer sak wakaima

³² Akun pötak omën Yesuun kön wi kosang wesa pörö pit lup kopëtemer sak pitëm naëaan nampök epot nemtëët pöt naën. Won. Pitëm omnant pout ngawi wiak wakaima.

³³ Pël ëak Yesuu ngön yaaö omnarö weëre kosang

kësang wak pitëm Aköp Yesu weletakaan wal ëa pöten omnaröen ök maan Anutuuk omën piin kön wi kosang wesa pörö komre kolap kaö elmëen pit ompyaö wakaima.

³⁴⁻³⁵ Pël wakaimëe pitëm tekraakan nampök omën nentaan ngöntök naën. Pit tol ëäkök pël eima wasngan. Pitëm naëaan nampök kaare yangatë sumat wak pöt Yesu pim ngön yaaö omnarö pitëm naë wak së mangkën kom ëäk ngöntök yaaurö meneima.

³⁶ Akun pötak omën namp pim yapinte Yosep pi pitring wakaima. Omën pöpön Yesu pim ngön yaaö omnarö pitök pim yapin nent Panapas pël maima. Yapin pöta songönte Omnarö Lup Ketumön Yemowesaup. Pi Yuta omnamp Liwai pim kurmentëkaanëp Saipras kustak wilaup.

³⁷ Omën pöp pim yang lup nent omnarö menak sumat wak ngön yaaö omnaröa naë së kom ë mampënëak mena.

5

Ananiasre Sapaira

¹ Panapas pi pël ëa. Ën omën pöröa naë öngre omp naar wëa. Ompöpë yapinte Ananias. Ën öngöpë yapinte Sapaira. Ananias puuk pim yang lup nent omnarö menak sumat wa.

² Pël ëäk kaö nent yoolök wasëpënëak kaö nent ëlëöp wia. Pël ëën pim öngöp pita ëlëöp wia pöten kön wiin ompyaö ëa. Pël ëën pi sum kaö nent wak së ngön yaaö

omnarö menak, e tapët pël mëëa.

³ Pël ëën Pitaak piin epël ök mëëa. “Ananias, Seten puuk nim lupmer utpet panë niwasën Ngëëngk Pulöön morök elmëëmëak nim yangeta sumat wak kaö nent ëlëöp wian.

⁴ Ni wet rëak yanget sum naën wieëa akun pötak yang pöt nimtëet pël wieëa. Ën ënëmak ni yang pöt omnarö menak sumat ningkën wan pöt nimtëet. Oröpmorëenök ni sum kaö nent ëlëöp wiak ngön kaar ëaup? Nim ngön kaar pipët ten omnaröen pëen nenian, Anutuun kaar yemaan.”

⁵⁻⁶ Pël maan Ananias pi ngön pöt kat wiak wel wiak së ngentia. Pël ëën yokoturö pit kat wiak së pim sokur poë koröpöök kör koëak wak së yang kel weera. Pël ëën omnarö pit ngön pöt kat wiak kas kaö panë ëa.

⁷ Kot nent wë ngöpngöp ëäk 3 aöa pël won yesën pim öngöp Sapaira pim ompöp wel wia pöten kat nawiin yak Pita pim kaata kakaati së ilëa.

⁸ Pël ëën Pita pi epël pëlpël mëëa. “Arip yangeta sumet epët pëen wauwaar ma?” Pël maan öngöpök epël mëëa. “Yok nim wan pi tapëtep.”

⁹ Pël maan Pita puuk epël mëëa. “Aripök Aköpë Pulöön morök elmëënë pöten kön wiin kengkën sa ma? Kat wiaam. Omën nim ompöp yang kel weeraurö pit ka kanrak pi yawir niinta niöpnaat.”

10 Pël maan tapëtakëer öngöpta wel wia. Pël een yokoturö pit kaalak wak së pim ompöpë naë moweera.

11 Pël een Yesuu ingre mor sauröere omën muntarö ngön pöt kat wia pörö pourö kas kësang panë äa.

Retëng it köpëlöt mëna

12 Akun pötak Yesu pim ngön yaaö omnarö pit weëre kosang it ngolöpöt kësang omnaröaan elmëa. Pël een omën Yesuun kön wi kosang wesa pörö pit Anutuu ngönën tup kaöetak purpur omnarö pitëm äapë yapin ngamp Solomon pël yamëëauweri wa top äak Anutuun ök maim wakaima.

13 Pitëmënt pëen pël ëeim wëen omën muntarö pitëm wëwëatön itenak pit ompyaö wëaurö pël yamëëaurö yak pitring öpnaaten kas ëeima.

14 Pël äaatak omën kësang pan Aköpön kön wi kosang wesak pim ingre moröröaring yal mena.

15 Pël een Yesuu ngön yaaö omnarö pit pitëm yaat om mëmpö yesën omnarö pit pitëm yauman omnarö wak së kamtaöökë kan ëöök urötring wi moulmëa pöt pit epël mëakök äa. "Pita pi kamtaöök yesem pim moresök moröpnaat. Ën nent pöt pi yesën pöt pim könöpök pitëm rangk ilap riak sëen ompyaö sëpnaat." Pit pël mëak wak së mowieima.

16 Pël een Yerusalem kak we naöökaan naöökë ka pötëaan yauman omnaröere omën pitëm lupötë urmerarö

wëaurö pourö wak së Yesu pim ngön yaaö omnarö pitëm naë oröön waö ë momëak ompyaö mowesa.

Ensel nampök ngön yaaö omnarö wii kaatakaan ent ë moulmëa

17 Ënëmak kiri ar yaaurö pitëm wotöököpre omën piir- ing wëaurö pitëm yapinte Sat- usi, pit Yesuu pim ngön yaaö omnaröa yaaö pötön itenak war kön wiak ya sangën een utpet mowasëpënëak kön wia.

18 Pël äak së ngön yaaö om- narö wak wii kaatak moulmëen utpet yaauröaring wëa.

19 Pël een rö kan Anutuu en- sel nampök wii kaata kanwer të mowiak ngön yaaö om- narö wël äak mësak orö epël ök mëëa.

20 "Ar Anutu pim ngönën tup kaöetak së wëwë ngolöpta ngönte omnaröen ök man."

21 Pël maan pit ngön pöt ngar wak wëen këtëp ngampi yoolaan ngönën tup kaöetak ilëak ngës rëak omnarö rë moula.

Pit pël ëeim wëen kiri ar yaauröa wotöököpre pim omnarö pit Yuta omën kaöaröen yas maan ngönënë kansolörö wa top äa. Pël äak wii kaata kaöapë ngësël ngön wes mëa, Yesu pim ngön yaaö omnarö wii kaatakaan koirak waisëpënëak.

22 Pël äaatak ngönënë polisörö pit wii kaata kakaati së itaangkën Yesu pim ngön yaaö omnarö pit won wieëa. Pël een pit kaalak ngönënë ngarangköröa naë së pitën ök mëëa.

23 “Ten wii kaatak së itaangkên kan ngarangkörö weên ka kanötta om wari seä. Pël äaan ten koirënëak kakaati së itaangkên won wieä.”

24 Pël maan ngönën tup kaöeta polisöröa kaöapre kiri ar yauröa wotöököp pöt kat wiak kön selap wiak neneren epël mëä. “Pitëm yaë pipëtakaan oröpöt orööpënëak yaë?”

25 Pël aö yeem weên omën namp pitëm wa topöök së epël ök mëä. “Kat wieë. Arim omën wii kaatak ulmëan pörö pit ngönën tup kaöeta kakaati së omnaröen ngönën ök maim wë.”

26 Pël maan polis ngarangkörö pim koturö pit së Yesuu ngön yaaö omnarö koirak sa. Pit koirak yewaisem tang nemomöön, omnaröak pit kël momööpanëak kas äa.

Ngön yaaö omnarö pit ngönënë kansolöröen kas naën, ngön ök mëä

27 Pit Yesuu pim ngön yaaö omnarö koirak kakaati së ngönënë kansolöröa naë tau moulmëen tauaan kiri ar yauröa wotöököpök pitën epël pëel mëä.

28 “Ten arën Yesuu ngönte anëëtaan nga nenian äan ma? Ma arök kön wiin pöt omën pasit yaë ma? Yerusalem omnaröen ngön pöt ök maan pitök tenën Yesuu möan pël apna pöten ar kent yeë.”

29 Pël maan Pitaare karurö pit kangii epël mëä. “Ten yok pangk ar yang omnaröa ngönte ngar naöngan. Ngön

Anutu pim ök niia pöta ënëm ëënaat.

30 Arök Yesuu këra yetaparak möön wel wia. Pël äaupök tiarim ëere körööröa Anutu puuk weletakaan wal ë moulmëa.

31 Pël äak Anutuuk koirak së pimtë naë ulmëen pim yaapkeëtakël wë. Pël ëen Anutu puuk kaö wes moulmëen tiarim kepönöök wë kaamök elniak Israelörö tiarim kanöökël pourö wa nuulëen utpetat kasëng mam-punëen. Pël ëen Anutuuk arim utpetat wa moolapnaat.

32 Ngön pöt tenök ök yeniaan Ngëëngk Pulöökta omën pötön war wesak yenia. Anutuuk omën pim ngönte kat yawiaurö ten Pulö yaningk.”

Kameliel pi ngönënë kansolöröen ngön yaaö omnarö kön wialök elmëëpenëak mëä

33 Ngönënë ngarangkörö ngön pöt kat wiak ya sangën ëen Yesuu ngön yaaö omnarö mëmpënëak äa.

34 Pël yaëen Parisi omën kaö namp Moses pim ngön ë kosang wesaut ré yemoulaup pi pitëm tekarak wëa, pim yapinte Kameliel. Pit omën pöpön kön wiin ompyaö yaaup. Puuk ngönënë ngarangköröa tekraakaan wal äak Yesuu ngön yaaö omnarö ka kaö nerakël wes momëen sa.

35 Pël ëen pitën epël ök mëä. “Israel omën nem karurö, tiar omën eporö omën nant elmëëpenëak pöt kön wialök elmëëpenaan.

36 Kat wieë. Ngaan panëer won, peen peen omën

namp wakaima yapinte Tiutas. Pimtok pimtën kön wiin, 'Ne omën kaöap,' pël wesak omnaröen maan omën kësang 400 ke pël ëak yang ngarangkepön nga elmëepënëak sa. Pël ëen narö pitök pi mëngkën pim iri wëaurö pit pim ngön pöt söp wesak repak sa.

37 Pël ëen kaalak Yutas Kalili omnamp puuk omën muntarö wak Rom yang ngarangkepëen nga elmëa. Pël ëa akun pötak yang ngarangkep pi ka poutë omnaröa yapinöt wë yesën ngaarö pitök pöpta mëna. Pël ëen pim iri wëauröeta pim ngönte söp wesak repak sa.

38 Pël ëaut pötaanök Yesuu ngön yaaö eporöen tiar mop mowiak itöök elmëaapa. Pitëm ngön epot omën pëenök yeëa pöt won söpnaat.

39 Ën omën puot Anutuuk kaamök elmëen pim weëre kosangöök yeëa pöt tiarök yok pangk il nemowasngan. Pötaanök mowëen it mongënaapa. Tiar pël yeem Anutu pimtën nga elmëënganok."

Ngön yaaö omnarö Yesuu yapintaan ëö söpna pöten ërëpërëp ëa

40 Pël maan ngönënë kan-solörö pit Kameliel pim wes mëen söpënëak ëa pöt ngar wa. Pël ëak pit Yesuu ngön yaaö omnarö koirëpënëak maan koirak sëen ngönën ngarangköröak polisöröen maan pës möön epël mëëa. "Ar kaalak Yesu pim ngönte

omnaröen ök manganok." Pël mëak wes mëen sa.

41 Pël ëak Yesuu ngön yaaö omnarö pit wa toptakaan oröak yesem ërëpsawi ëa. Pöt Anutuuk pitëm ya mëna pöten itaangkën yok pangk ëen pit Yesuu ngöntaan yok ëö mongawisëpnaat pël wesa.

42 Pël ëak kët ël epotë pit ka yaapötëëre Anutuu ngönën tup kaöetak së omnaröen Yesu Anutu pim Yaö Mëëaup ngön ompyaö pöt ök maima.

6

Pit omën 7 ëak ngön yaaö omnarö kaamök ëëpënëak moulmëa

1 Akun pötak Yuta omën narö Yesuu ingre mor saurö selap sak wë tok nentepar pitëm tekarak kom kap oröa. Pöt Krik ngön yaaurök Yuta ngön yaauröen kaaö ngön mëak epël mëëa. "Kët poutë omën omnant ngöntök yaaurö kaömp yemangkem ar Krik ngön yaauröa öng kapirörö ompyaö wesak nemangkën ë yeë."

2 Pël ëen Yesu pim ngön yaaö omnarö 12 pöröak Yesuu ingre mor sauröen yas maan së wa top ëen epël ök mëëa. "Kat wieë. Kaömpre monat kom yaaö ngön pötak tenim ya mëmpuna kanöt il yeniwari pipët pangk naën yaë. Tenim ya kë pöt Anutu pim ngönte omnaröen ök nianëak ëaut.

3 Karurö, ar peene arim naëaan omën 7 ëak kom ë moulmëen pitök omnant kom ëëpëna ya pöt ngarangk ëëp.

Pit omën Ngëëngk Pulö pitëm lupötë wieëa könringöröak moulmëen.

⁴ Pël ëen tenimtokëer kët ël epotë Anutuun ök maimeë pim ngönte tekeri wesak ök niaim önaan."

⁵ Pël maan omën pourö ngön pöten kent ëak omën eporö ulmëa. Wet rëak Stiwen omën pöp pi Anutuun kön wi kosang pan yewesaup Ngëëngk Pulö pim lupmeri peö ëaö pöp moulmëa. Pël ëak namp Pilip, namp Prokoras, namp Naikena, namp Taimon, namp Pamenas, namp Nikolas Antiok kakaanëp, pi köpël omnamp ngës rëak Israel omnaröa ngönën wak wëaö pöt yaaup. Pël ëak Yesuun kön wi kosang wesaup. Pit omën piporö moulmëa.

⁶ Pël ëak pit Yesu pim ngön yaaö omnaröa naë moulmëen pitëmëen Anutuun ök mëak pitëm moröt kepönötë mowiak welaköt elmëa.

⁷ Anutu pim ngönte ulöl sëen Yerusalem kak omën wëaurö pitëm naëaan selap pan Yesu pim ru sa. Pël ëen kiri ar yauröa naëaan selap pitta Yesuun kön wi kosang wesa.

Yuta omnarö pit Stiwen wali wa

⁸ Stiwen pi Anutuuk komre kolap elmëak ngönënë weëre kosang ke nentere nent kaamök elmëen retëng weëre kosang omnaröa yok pangk naënganëet omnaröa tekrak mëneima.

⁹ Pël yaëen omën narö Stiwen pim yaaö pötön kaaö

ëeima. Omën pörö pit tok nentak wë Yuta omnaröa ngönën tup nent, yapinte wii natëenöröa ka pötak wa top ëeima. Omën pörö pit Alesentriaare Sairini kakaanörö. Ën narö Silisiaare Asia yangrakaanörö. Pit së wa top ëak Stiwenring ngön nga ela.

¹⁰ Pël ëaap Pulöök kaamök elmëaan yak pitök pi il nemowasën ëa.

¹¹ Pël ëen pit omën naröak Stiwen pimëen ngön mööngk rëak mapëna yak sum elmëen pitök ngön mööngk rëak epël mëëa. "Pi Moses tiarim ëapre Anutuun pim këmtakaan utpet wesak yaan ten kat wi aut."

¹² Pël maan omën pörö pit omën yaapöröere ngönënë ngarangköröere ngön kosangötë ngarangkörö pit es nga mowesak Stiwenë naë së moröak wais ngönënë kansolöröa tekrak tau moulmëa.

¹³ Pël ëak omën ngön kaar apnaaröeta piiring tau moulmëen kaar epël mëëa. "Omën epop pi akun poutë Anutuu ngönën tup ngëëngk epëtëre Mosesë ngön kosangötön utpet wesak yaaup.

¹⁴ Ten kat wiin pi epël ya. 'Yesu Nasaret kakaan pipopök ngönën tup epët tööl komun ëak Mosesë ngaantak tiarim ëarö ngön mena pötë urtaköt wiipnaat.' "

¹⁵ Pël maan ngönën ngarangk kaöarö pourö pit Stiwen pim ë kosaöön it kökö mongnaan ëwa panë tëak enselöröa ë kos koröp öröa.

7

*Stiwen pi ngönënë kan-
solöröen ngön ök mëä*

1 Pël een kiri ar yaauröa wotöököpök Stiwenën epël pëlpël mëä. “Ngön e ya epët kaar ma yaap?”

2 Pël maan pi kangiir epël ök mëä. “Nem pepere karurö, ar nem ngön epët kat wieë. Anutu, ewa pepap, pi ngaanëer tiarim äp Apram pi Mesopotemia yangerak om wëënaar Anutu pi pim naë oröak epël ök mëä.

3 ‘Ni nim omënere kaare yanger sêp wesak nem yang pet elniima pörek sê öm.’

4 Pël maan pi Kaltia yang pör sêp mowesak ka kaö naö Aran pörek sê wëen pim pepap wel wia. Pël een enëmak Anutu puuk wes mëen kaalak yang Israel omnarö tiarim wë eprekël waisa.

5 Pël äaap Anutu pi yang lup nent pimtëen panë wesak, ‘Epët nemët,’ pël apna nent wël ë nemangkën äa. Won pan. Anutu pöp om epël kosang wes ök mëä. ‘Enëmak yang epër nimpaat. Pël een nim ruure earö oröak pep sak öpnaat.’ Pël mëäö akun pötak Apram pim öngöp ru nawilën äa.

6 Pël een Anutuuk kaalak ngön munt nent epël ök mëä. ‘Nim ruure earö yang maim nerek sê wëen omën pörek wëauröak ngarangk elmëen ya pas mëneim sum won öpnaat. Pël een pörekörö pitök këlangön ya

pas mangkën krismaki 400 pil wakaimpënaat.

7 Pël een enëmak nook omën pit këlangön kat mowiipna pipörö ngön ya mëmpaat. Pël een enëmak nim ruure earö pit yang pör sêp wesak yang eprek wais wë neen yaya neaimpënaat.’

8 Pël mëak Anutuuk Apramre earöaan pim ngön kosang wes mëä pöt pet elmëepënëak Apramön pim ruure earöa koröp kaut ilëpënëak ök mëä. Pël een omnaröak koröp kaut ila pöten itenak Anutu pim Apramön ngön kosang wes mëä pöten kön wiipnaan. Pël een wëak pim öngöp yokot namp wila yapinte Aisak wë akun 7 äak won sëen 8 pötak koröp kaut ila. Pël een Aisak puuk wë pim ruup Yakop wilak tapël elmëa. Pël een Yakop puukta wë pim ruurö 12 pörö tapël elmëa. Pël een pöröak wë 12 tapël äak pitëm naëaan Israel omnarö tiarim kur 12 äak oröa.

9 “Yakopë ruurö pit omp kaö sak wë Yosepëen këepöt kön mowia. Pël äak pi omën narö mës menak sumat öpënëak kön wiak mangkën pit koirak Isêp yangrakë sa. Pi pörek sê inëen ru sak wë waur eima, sum won. Pël een Anutuuk pi sêp nemowasën,

10 könöm nant pim naë jaaröön Anutu puuk ngarangk elmëeima. Pël äak Anutuuk pi ël kaamök elmëak kön tektek kaö mangkën Pero Isêp yang omën omp aköp pim naë wëen piin itaangkën ompyaö een kaö

wes moulmëen puuk Isëp yang ngarangkepë yaat ngarangk ëa. Pël ëak wë Pero pim kaata yaat pour pi ngarangk ëak wakaima.

11 Pël ëen wë ngöntök kësang nempel Isëpre Kanan yangrak oröak wiaan omnarö kaömpëen utpet ë yesën Israel tiarim ëaröeta tapël ëa.

12 Pël yeem Yakop pi kat wia pöt Isëp yangrak omnaröak wet rëak akun pötaan kaömpöt wa kön wiaut wia. Pël maan pi ngön pöt kat wiak tiarim ëarö pim ruurö ngës rëak wes mëen Isëp yangrak së kaömp wak waisa.

13 Pël ëak wais wë akun nentak kaalak sa. Së oröön Yosepök nanöröen epël ök mëea. 'Ne arim nangap Yosep.' Pël yemaanak Pero piita Yosepë nanöröen ëwat sa.

14 Pël ëen Yosepök nanöröen epël ök mëea. 'Ar së tiarim pepap Yakopön maan wais eprek Isëp tiarim karuröaring öpenaan.' Yakopë omën kumentëkaan pörö 75.

15 Yakopre pim kuröökaan pörö Isëp yangrak së wë ulöp sak we pöök wel wia.

16 Pël ëen ënëmak pit pouröa kosat wak së omën yangaöökë wieëaurek Sekem pörek weera. Yang pör ngaanëer Apram puuk Emo pim omnaröa naëaan sum ëa.

17 "Israel omnarö pit Isëp yangerak wë ulöl sa. Pël ëen Anutu pim Apramön yang yaö mëea pörekë sëpënëak Isëp yanger sëp wasëpna akun mena pöt temanöm sa.

18 Pël ëa akun pötak Isëp omën omp ak munt namp oröa, pöp Yosepön köpëlöp.

19 Omën pöpök Israel tiarim ëere körööröen morök elmëak epël maima. 'Ar ru wilak pöt wak së pëlëer mowiin. Pël ëen wel wiipnaan.'

20 Pël maan akun pötak Moses pi pim ëlëpök wilak itaangkën pim möönre koröp ompyaö ëen itenak ëlëpök ngarangk ëak kapa yemangkën ngoon naar namp won sa.

21 Pël ëen ëlëp pi yang ngarangkepë ngönte ngar wak Moses wak së pëlëer mowia. Pël ëen yang ngarangkepë koontupök së koirak pim ru ket ëak ngarangk elmëeima.

22 Pël eim wëen Moses pi kaö sak wë Isëp omën kaöaröa naëaan kön tektek wak kaö panë sa. Pël ëak pi ya kësangöt wak ngön weëre kosangringöt pitën ök maima.

23 "Wë ënëmak krismaki 40 ëak won sëen Israel omën pim karurö kaamök elmëëpënëak kön wia.

24 Pël ëak pi yesem itna pöt Isëp omën nampök Israel omën namp möa. Pël ëen pi pim karip kaamök ëak Isëp omnampë utpet elmëa pöta kangiir Isëp omnamp mëna.

25 Pël ëa pöten Moses pi epël kön wia. 'Nem omnarö pit neen epël kön wiipnaat. "Anutuuk pi kaamök elmëen tiar Israel omnarö Isëp yangrakaan nikoirëpënëak yaö mëeaup," pël kön wiipnaat.' Pël ëa pöt pit pël kön nawiin

ëa.

²⁶ “Ka urak wangam kanök Israel omën naar nga yaalën pi ngeröök yaalmëem epël mëëa. ‘Arpimënt tapaarök yeëerek nga elngan.’

²⁷ Pël maan omën ngöntöp ngep ëak yamöa pöpök Moses mök ë moolëak epël mëëa. ‘Talëpök ni tenim kaö sak wë ngön ë pet irumëak niia?’

²⁸ Ma nim peen kusi Isëp omnamp mënan pöl kaalak neenta nemëmpëak yaan ma?’

²⁹ Pël maan Moses pi ngön pöt kat wiak yang pör sëp wesak Mitian yangerak kas së wakaim wë öng namp wak yokot naar wila.

³⁰ “Moses pi yang pörek wëen krismaki 40 ëak won sëen akun nentak yang pultak Sinai tomök ikanöök këra kot nementëk es wëlëng yokota. Pël ëen Anutu pi en-selëpë ök sak es wëlëngöökë öngpök wëen

³¹ Moses pi pöten itenak yaan sak itaampënëak naë yesën Aköpök epël ök mëëa.

³² ‘Ne nim ëarö Apramre Aisakre Yakop pitëm Anutu.’ Pël maan Moses pi yaan sak reireë urak kaalak itaamp-naaten kas ëa.

³³ Pël yaëen Aköpök epël ök mëëa. ‘Ne ngëëngkëp yang eprek wë. Pötaan yang nim tauaan pipët welakët yak kan wariaarek nim ing korötepar përe ola.

³⁴ Ne itaangkën Isëp omnaröak nem omnarö utpet moweseim wë. Pël ëen ne kat wiin pit ya utpetaring

wë neen merëk neaim wë. Pötaanök ne pitëm könömöt ent ë moolamëak yewais. Wal ë. Wes nimëën Isëp yangerakë sumëen.’”

³⁵ Stiwen puuk kaalak epël ök mëëa. “Moses pi ngaanëer Israel omnarö pitök pim ngönte wa moolëak epël mëëa. ‘Talëpök ni tenim kaö sak wë ngön ë pet irumëak niia?’ pël mëëa. Pöt pit omën pöp Anutuuk Israel omnarö pit ngarangk ëak këemre këlangönë öngpökaan ent ë moulmëëpënëak yaö maan wëen en-selëpök këra kotumentëk es wëlëngöökaan ök mëëa pöten pit köpël pötaanök.

³⁶ Pël ëak Moses puuk omën pörö mësak yesem Isëp yangerakaan i kaö Köp Möauukaan yang pultakë pötë yesem retëng ke nampöt mëneim wëen krismaki 40 ëak won sa.

³⁷ Pël ëak Moses puuk Israel omën pimoröen epël ök mëëa. ‘Anutu tiarim Aköp puuk tektek ngön yaaö namp wes mëen waisëpnaat. Pöp arimtë naëaan namp. Pël ëen Anutu pi neen yaö elnëa ke pëlëp,’ pël mëëa.

³⁸ Moses pi tapöp ngaan yang pultak omnaröaring wa top ëak wakaima. Pi akun pötak tiarim ëaröaring wëen en-sel Sinai tomök ngön ök mëëa pöp piarip pouwaar wëa. Pël ëëëak Moses pi Anutu pim naëaan pim ngön lëngë nasëpanë pöt wak tiarimëen mena.

³⁹ Pël ëënak tiarim ëarö pit

Moses pim ngön pipët wa olëak kaalak Isëp yangerakël sëpënëak ëa.

40 Pël ëak pit Moses pim nanëp Eron pim naë së oröak epël mëëa. 'Moses pi tiar Isëp yangerakaan mësak wais eprek niulëak pi talël sa wes? Ten köpël yaëërek nuuk omën kön nent ket ë nin pötak tenim omp ak sak wotöök rëak mës niwak sëpnaan.'

41 Pël mëak akun pötak purimakaö ru kön namp ket ëak animaö narö möak kön kaar pöpëen kiri ar ë mowiak pitëmtë omën ket ëaö pötaan ërëpsawi elmëeima.

42 Pël eim wëen Anutuuk mopöök omnant wia epot këtire ngoonre ari puotön yaya mapënëak pit kasëng momena. Omën pipot Anutu pim tektek ngön yaaö omën nampök epël retëng ëa.

'Israel omnarö ar yang pultak imeë krismaki 40 ëak sa.

Akun pötak animaö kiri ar ëeiman.

Pël ëan pöt nemëen won.

43 Ar wet rëak omnant arimtë ket ëautön yaya maimaurö.

Pël ëak ar omp ak kaarëp Molok pim poë koröp ngönën tup kaarkaarte tiak wak

pötaring omp ak kaarëp Repan pim ari köntë wak sa pël eimaurö.

Pötaanök peene nook ar kama niwak wes nimëen maimerek Papilon yangrakë sënëen.'

44 "Tiarim ëarö pit yang pultak wakaima akun pötak

poë koröp ka nent Anutu pi pitring wë pöta ökre waste tiak wak ima. Ka pöt Anutu pimtök Mosesën ök rapnaal pet elmëen ök rëak wak ima.

45 Pël ëën ënëmak tiarim ëaröak poë koröp ka pöt pitëm peparöa naëaan wak Yosuaaring imeë yang munt ner Anutu omën yang pörek wëaurö waö ë momëa pörek së oröa. Pël ëaut poë koröp ka pöt om wiakaim wiaan yang omën omp aköp Tewit pi oröa.

46 Pël ëën Tewit pim wëwëeten Anutu kent elmëa. Pël ëën Tewit pi Anutuun epël kimang mëëa. 'Ne yok pangk ni, nem ëap Yakop pim Anutu, nimëen ngönën tup ompyaö nent ök ram ma?'

47 Pël mëëautak omën omp aköp Solomon, Tewit pim ruup, puuk ka pöt ök rëa.

48 Pël ëaap Anutu O Ngaarëkëp pi ka omën moresök ök yera epotë pëen naöpanëpön tektek ngön yaaö omnampök pël ëa.

49 'Aköp pi epël ëa. Ne kaöap kutömweri wë omën pout ngarangk ëak wëaup.

Ën yang pipër nem weëre kosangöökë iri wia.

Pötaanök arök yok pangk ka nent nem wel aisëë kë sumaan ök nenerangan sa.

50 Iteneë. Nemtok nem omën ket ëaö epot pout il wesak wë.' "

51 Stiwen puuk kaalak kansolöröen epël ök mëëa. "Arim lupötë wa olëere kön utpet pötök peö ëak wë köpël omën ket ëak Anutuu ngönte

kat nawiin yaauro. Ar ket el epote Ngëengk Pulöökë ngönotta wa olaim wëaurö. Tiarim ëarö pit pim ngönöt wa olaimaurö. Arta tapël yeë.

⁵² Yaap, tiarim ëarö pit Anutu pim tektek ngön yaaö omnarö pitëm naëaan nampöp sa wasngan. Pourö utpet mowesa. Pit omën wotpil waisëpnaapön tektek ngöntak war wesak ëaö porö pourö mënak won wesaurö. Pël ëauröak peene arökta omën wotpil tapöp ngaaröa naë wes mëën mëna.

⁵³ Tiar tapöröak Anutuu naëaan ngön ë kosang wesa pöt öpenëak enselöröak tiarim ëaröen ök mëëautak arta ngön pötë ënëm naën yeë."

Pit Stiwen kël möön wel wia

⁵⁴ Stiwen pi pël maan ngönënë kansolörö pit ngön pöt kat wiak ya sangën ëën kë ruru kön wia.

⁵⁵ Pël ëën Ngëengk Pulö pim lupmeri ilëak peö ëa. Pël ëën pi we riak itena pöt Anutuu naë ëwa kësangpel ëaan Yesu Anutu pim yaapkëetak tauaan itena.

⁵⁶ Pël ëak Stiwen pi pitën epël ök mëëa. "Kat wieë. Ne peene itaangkën kutömwer kan tëen Omën Këep pi Anutu pim yaapkëël tauaan ityaangk."

⁵⁷ Pël yemaan kansolörö pit Stiwen pi Anutuu yapinte ngep yaë wesak kat wiipanëak kat ur wariak ngön kaëpre ngön ëak wal ëak së moröak

⁵⁸ weruak Yerusalem ka pöökë wilëngkëël koliil së

olëak kël momöa. Pël ëak omën pimëën ngön aima poröak pitëm ulpëenöt përeak omp ulwas nampë yapinte Sool pim naë rongan ë ulmëa.

⁵⁹ Pit pi kël yemomöön Stiwen pi kimang ngöntak Aköpön epël ök mëëa. "O nem Aköp Yesu, ni nem könöp kama neö."

⁶⁰ Pël mëak rar rë wesirak ngön ëak epël mëëa. "Aköp, ni omën utpet yaalnë eporö kangit mangkan." Pi ngön pil ök më pet irak wel wia.

8

Sool pi Yesuu ingre mor saurö utpet moweseima

¹⁻² Sool pi Stiwen mëngkën ya kë sa. Pël ëën omën ngönën kat wiaurö pitök pim sokut wak së yang kel weera. Pël ëak pit ingre ya ilak aima. Pël ëa akun pötak Yerusalem kak omën wëa poröak ngës rëak Yesuu ingre mor saurö mëmpö waö ëak rep momëën Yutia yangrakaan Sameria yangrakë sa. Pël ëën Yesu pim ngön yaaö omnarö pitëmënt Yerusalem kak wakaima.

³ Pël ëaan Sool pöpök Yesu pim ingre mor sa porö utpet mowesak pitëm kaatë kakaati ilëak öngre omp pourö moröak wii tëak wak së wii kaatak ulmëa.

Pit Sameria kak ngön ompyaut ök mëëa

⁴ Yesu pim ingre mor rep momëën saö porö pit neenem yesautë pim ngönte ulöl wesak ök maö sa.

⁵ Pël ë yesën Pilip pi Sameria kak së omnaröen

Kristo Anutuu Yaö Mëëaup pim ngönte ök mëëa.

⁶ Pël yemaan omën kaö pan pim naë wa top ëak retëng omnaröa it köpëlöt ëaö pötön itenak pim ngönöt këëkë pan kat wieima.

⁷ Pël yaëën omën selap urmerarö pitëm lupötë wëa pörö waö ë mëën merëkre ngönëer oröak sa. Pël yaëën omën kosat kël waare kan utpet yaaö pourö ompyaö panë sa.

⁸ Pël ëën omën Sameria kak wëaö pörö Pilip pim ëa pöten itenak ërëpsawi kaö pan ëa.

⁹ Akun pötak kak taprek omën namp wëa pim yapinte Saimon pi kempre pölang pöt ëwat panëëp. Pël ëën Sameria kak pörekë omnarö pit pim yaaö pöten yaan sa. Omën pöp omnaröen pi pitëm kaöap pël maim yeëa.

¹⁰ Pël ëën kak pörekë omën kotre kaö pourö pit pim ngön mëëaö pöten këëkë pan kat wiak epël maima. “Omën epop pi weëre kosang kaö pan wak Anutuu naëaan irëa.”

¹¹ Yaap, pit akun wali pim yaaö pötön itenak yaan sak pim ngön yaaut këëkë kat wieima.

¹² Pël eim wëënak Pilip pi waisak Anutu pi omnarö wa ngaöök nimëak wë pöpë ngön ompyaö pötre Yesu Kristo Anutu pim Yaö Mëëaup pim ngön ompyaö pöteta ök maan omën narö piin kön wi kosang wasën Pilip pi omën pörö i momëa.

¹³ Pël ëën Saimon piita Yesuun kön wi kosang wasën

Pilipök i momëën Pilipring wakaima. Pël ëak pi Pilipë retëng kësang ke nalöt yaaö pötön itenak yaan sa.

¹⁴ Yesu pim ngön yaaö omnarö pit Yerusalem kak wë Sameria omnarö Anutuu ngönte wak wëa pöt kat wiak Pitaare Son wes mëën itaampö sa.

¹⁵⁻¹⁷ Pël ëak pitëm naë së oröak itaangkën pit Aköp Yesu pim ru ulöpöökörö pël sak wëa pötaan i momëën wëa. Pël ëaap itaangkën Ngëëngk Pulö pitëm naë neiraan wieëa. Pël ëën Pitaare Son piaripök Ngëëngk Pulö pitëm lupötë ilapna pötaan kimang mëak piarpim moresiar pitëm kepönötë rangk mowiin Ngëëngk Pulö pitëm lupötë ilëa.

¹⁸ Pël ëën Saimon pi Yesu pim ngön yaaö omnaarë moresiar omnaröa kepönötë yemowiin Ngëëngk Pulö pitëm lupötë ilëa pöten itenak pi weëre kosang pöt piarpim naëaan sum ëëpënëak kimang mëëa.

¹⁹ “Arpim weëre kosang wa pipët nampun. Pël ëën nookta omnaröa kepönötë nem moresiar mowiin Ngëëngk Pulö pitëm lupötë ilapnaan.”

²⁰ Pël maan Pita pi epël mëëa. “Ni korar pan yaanëp. Nim sum pötak yok pangk Anutuu naëaan Pulö sum ëëm wesak yaan. Pötaanök nim sumetaring utpet kak sumëët.

²¹ Anutu pi nim lupmeri itaangkën yok pangk naën. Pötaanök ni tenring ya epëtak

naön eëm sa.

²²⁻²³ Yaap, ne niin ewat wë. Nim lupmer warre kaur pömpelök peö äak wiaan utpetatök par elniak wë. Pötaanök ni pipot kasëng menak Aköpön kimang maan puuk nim utpetatë saunat lupmeri wia pipot won niwasëpnaan.”

²⁴ Pël maan Saimon pi piaripön epël mëä. “Arip nemëen Aköpön kimang maë. Pël eën omnant nim yenëaan pöt nem naë kaalak naaröön eëpnaan.”

²⁵ Pitaare Son piarip ngön weëre kosangringöt pël ök mëak Yesuu naëaan ngön kat wia pöt ök mëak Yerusalem kakë sa. Yesem Sameria yangera öngpök ka wieëa pöte ngön ompyaut ök maö sa.

Pilipök Itiopia omnampön ngön ompyaut ök mëä

²⁶ Ënëmak Aköpë ensel nampök së Pilipön epël ök mëä. “Wal äak ëngkël së Yerusalemëlaan kan Kasa kakël sa pipöök sum.” Kan pö yang pultak yesau.

²⁷⁻²⁸ Pël maan Pilip pi wal äak sa. Yesem itaangkën omën kaö namp Itiopia yangerakaanëp piita kan tapöök yesa. Omën pöp Itiopia yangerak öng aköp yapinte Kantesi pim kaatere ya omnaröa ngarangkëp, pi Yerusalem kak së Anutuun yaya mëak kakë sëpënëak kar pol osöröak weruak yaaö naöök wel aisëak yesem Aisaia Anutuu tektek ngön yaaup pim pep retëng ëauwer sangk kelö yesa.

²⁹ Pël yaëen Anutuu Pulöök Pilipön epël ök mëä. “Ni kar osöröa weruak yes ëngköökë naë së.”

³⁰ Pël maan Pilip teëntom së itaangkën omën pöp Aisaia pim pep ngaan retëng ëa pöwer sangk kelö yesa. Pël eën pi omën pöpön pëel mëä. “Ni ngön sangk yaalën pita songönten ewat wëen ma won?”

³¹ Pël maan pi kangiir epël ök mëä. “Omën nampök pet naalnëen eëpna pöt ne tol äak ewat sum? Pötaanök ni nem naë wais wel aisëak ök nea.”

³² Pël maan Pilip pi karöökë ngaarëk is wel aisëak omën pöpë ngönën pepeweriaan sangk kelö yesa pöten kat wia. Pöt epël.

“Omnaröa sëpsëpörö mööpënëak wak yes pöl elmëa.

Sëpsëp ruuröa epöt ilëpënëak yaëen këlël naën yaë pöl ngön won sak wëa.

³³ Omnarö pit pi ngep äak utpet elmëak ngön yaat wotpil wesak namëngkën ëa.

Pit pim wëwëet won pan wes moolaan pim yangerakë wëwëet won sa.

Omnarö pitök pim ru wilëpnaaröen itnaampän.”

³⁴ Omën kaö pöpök Pilipön epël pëlpël mëä. “Omën epop ngön epot pimtëen ya ma omën nampëen ya?”

³⁵ Pël maan Pilipök ngön kangit ök mëä. Pi ngës rëak Anutu pim ngönën pepeweriaan omën kaöap pim sangk kela pöt war wesak Yesu pim

songönte pim ngön ompyaö pöt ök mëä.

³⁶ Pël äak kamtaöök om yesem omën kaö pöpök i kaö naöön itenak Pilipön epël ök mëä. “Itan. I kaö nent engk wiaap. Ni yok pangk ne i nemëem ma won?”

³⁷ [Pël maan Pilip pi epël mëä. “Nim lupmerök Yesuun kön wi kosang wasën pöt ne yok pangk i nimëemaat.” Pël maan pi epël mëä. “Ne Yesu Kristoon pi Anutuu ruup pöt kön wi kosang yewas.”]

³⁸ Pël mëak pi karaö leng ëepën maan leng ë ulmëen pi- arip i kaöotak ngemë Pilipök i momëä.

³⁹ Pël äak piarip i kaöötakaan yaaprën Aköpë Pulöök Pilip kama wak yang maimerekël sa. Pël ëen omën kaöap pi Pilipön itnaangkën äak pim sëpënëak sa pöl yesem ërëpërëp kaö ë sa.

⁴⁰ Ën Pilip pi itaangkën pi Astot kak wëä. Pël äak Astot il mowesak kan yesem kam- taöök ka wieëa pötë Anutuu ngön ompyaut ök maö yesem Sisaria kak së oröa.

9

Sool pi lup kaip tiak ingre mor sa
(Ngön 22:6-16; 26:12-18)

¹ Sool pi Aköp Yesu pim ingre mor saurö mëmpënëak ngön kosang wia. Pël äak pi kiri ar yaauröa wotöököpë naë së

² pep nant Yuta omnaröa ngönën tupötë ngarangk Tamaskas kak wëauröaan retëng ëëpënëak maan pël

ëak Sool mena. Pep pötë ngön epël retëng ëä. Sool pi omën öngre omp Yesuu ingre mor saurö koirak wii tëak Yerusalem kakë wak sëpënëak wiak mena.

³ Pël ëen Sool pi sa. Seim Tamaskas kak temanöm yewasën kutömweriaan ëwa naö teënt pan irë piik ela.

⁴ Pël ëen pi yangerak së ngentiak kat wiin ngön nent epël mëä. “Sool, Sool, ni tol ëenak ne utpet neweseimën?”

⁵ Pël maan pi kangiiir epël mëä. “Aköp ni talëp?” Pël maan pi epël ök mëä. “Ne Yesu. Ni kët ël epotë ne utpet neweseimën.

⁶ Wal äak Tamaskas kak së orö. Pël ëen omën nampök nim omën ëëmë pöt ök niap- naat.”

⁷ Pël yemaan omën Sool- ring kan pöök yesaö pörö pit yaan sak ngön wonök taueë pit ngön yamëä pöt yok kat wieëak omën ngön pöt yaaö pöpön itnaangkën.

⁸ Pël ëen Sool pi yanger- akaan wal äak it ngaulak om- nantön itaampënëak ëä pöt pangk naën. Pël ëen om- naröak mor yal äak Tamaskas kak së moulmëä.

⁹ Pël ëen akun nentepar nent om it ngaap sak wakaima. Pël yeem iire kaömpre omnant nanën.

¹⁰ Tamaskas kak pörök Yesuu ingre mor saö namp wëä yapinte Ananias. Pi wangarötë yemangk ke pël äak itaangkën Aköp pim naë së ëö pet elmëak epël ök mëä. “Ananias.” Pël maan pi

kangiir epël mëëa. “Aköp, ne e wëep.”

11 Pël maan Aköpök piin epël mëëa. “Ni wal ëak kan naö yapinte Wotpil kan pöök sê Yutas pim kaatak oröak pitën epël pëlpël mam. ‘Omën namp Tasas kakaanëp yapinte Sool pi wë ma?’

12 Omën pöp pi wangarötë yemangk ke pël ëak itaangkën omën namp pim yapinte Ananias pöpök sê pim moresiar kepönöök mowiin pim itöörar kaalak ompyaö sa pël itena.”

13 Pël maan Ananias pi kangiir epël mëëa. “Aköp, omnaröak omën pipopön aan kat wiaut. Pi nim omnarö Yerusalem kak wëaurö utpet yemowesaup.

14 Pël yaaupök kiri ar yauröa kaöarö pitök maan pi omën niin yaya yeniaurö wii tëëpënëak Tamaskas kakë waisa.”

15 Pël maan Aköpök epël mëëa. “Ni pim ngësê sê. Omën puop pi nem ngönte wak köpël omënere yang omp aköröere Israel omnarö arën ök niapënëak yaö mëëaut.

16 Pötaanök nemtok pim ënëmak nem ngönte aö yesën këëmre këlangön orö morëëpna pötönta ök memaat.”

17 Pël maan Ananias pi sê ka pötak ilëak pim moresiar Sool pim kepönöök mowiak epël mëëa. “Sool, nem karip, Aköp Yesu kamtaöök koirak ngön ök niia pöpök nook nim itöörar nganga sêën Ngëëngk Pulö nim lupmeri ilëak

peö ëëpënëak wes nemëën yewais.”

18 Pël maötaring omën pim itöörarë pe ëëëa pömpel ilak ungvön it nganga sa. Pël ëak wal ë tauaan Ananias puuk i momëa.

19 Pël ëënak Sool pi kaömp nak weëre kosang wa.

Sool pi Tamaskas kak ngönën ök mëëa

20 Sool pi Yesuu ingre mor saurö Tamaskas kak wëaö pöröaring akun nentepar ma nentepar nent wë teëntom Yuta omnaröa ngönën ka wieëautë ilëak Yesuu songönte war wesak omnaröen epël ök mëëa. “Yesu pi Anutu Ruup.”

21 Pël maan omnarö pit kat wiak yaan sak epël mëëa. “Elei, omën epop pi Yerusalem kak omën Yesuun yaya yamëëauröaan nga yaaupök kaalak eprek wais tapël ëak wii tëak wak kiri ar yaaö kaöaröa ngësê sêpënëak waisaupök tolël ëak epël ëa?” pël mëëa.

22 Pël ëaap Sool pi weëre kosang pan wesak Yesu pi Kristo Anutu pim Yaö Mëëaup pöta ngönte ök maan Yuta omën Tamaskas kak wëaurö pit ngön kangit mapnaat won ëa.

23 Wë akun wali yesën Yuta omën ngönënë ngarangkörö pit wa top ëak Sool mëmpënëak ngön ëa.

24 Pöt pi kat wiak wëën omnarö pit Tamaskas ka pöök kël ëmööké ëm kanrak kët kanaan rö kanë Sool mëmpënëak nga wieima.

25 Pit pël äaan röök lupöök omën pim karuröak Sool mäsak sē kolöm ep kēr naēepök waulak em kē kanöök wii ngan äak wilengkēel wes momēen ngemē ngentiak oröak sa.

Sool Yerusalem kak wakaima

26 Yerusalem kak sē Yesuu ruuröaring yal mampēnēak ēen pit pim Yesuu ru sak wēa pōten kaar yema wesak pit piin kas elmēa.

27 Pël ēen Panapas pi Sool koirak Yesuu ngön yaaö omnaröa naē sa. Pël äak Panapas puuk Sool pim kamtaöök yesem Aköpön itaangkēn ngön ök maan Tamaskas kak sē kas köpēl omnaröen Yesuu ngönte ök mēea pōten Yesuu ngön yaaö omnaröen ök mēea.

28 Pël ēen Sool pi pitring wē Yerusalem kak we naöökaan naöök kas naēn Yesuu ngönte ök maima.

29 Pël eimeē Sool pi Yuta omën Krik ngön yaauröaring ya mēmpööre ngön nga elö pël eim wēen pit kangiir pi mēmpēnēak nga kup rieima.

30 Pël yaēen pim ingre moröröak kat wiak Sool koirak Sisaria kak sē wes mēen Tasas pim kakē sa.

31 Akun pötak Yutiaare Kaliliire Sameria yang pötē omën Yesuu ingre mor saurö pitēm naē mayaap oröak wiakaima. Pël äaan pit Aköpē ikanöök wēen Ngēengk Pulöök kaamök elmēen weēre kosang wak ulöl sak wakaima.

Pita pi Inias ompyaö mowesa

32 Pita pi yang poutē Anutuu ingre mor sauröa wēwēatön wa kom ē sak waisak eima. Akun nentak pi Anutuu omnarö Lita kak wēaurö pitēm naē sē oröa.

33 Pël äak itaangkēn omën namp ingre mor kēl waup yapinte Inias pöp wēa. Pi urtak pēen ka urakaimēn kris-maki 8 äak won saup.

34 Pël ēen Pita puuk piin epēl ök mēea. "Inias, Yesu Kristo ompyaö yaniwas. Pötaan wal äak nim urre korumön ompyaö was." Pël maan tapētakēer wal äa.

35 Pël yaēen Litaare Seron ka pōteparē omën pörö pit pöpön itenak lup kaip tiak Aköpē ē pël äa.

Pitaak Tapita öp wes moulmēa

36 Kak nerekē yapinte Yopa pōrek Yesuu ingre mor sa öng namp wēa yapinte Tapita, Krik ngöntak Tokas pël yamēea. Öng pöp pi kēt poutē omnaröaan ompyaö elmēeimeē pit omnant ngöntök yaēen pöt kaamök elmēeim wēaup.

37 Pël äak akun pötak öng pöp pi yauman nent koirak wel wia. Pël ēen öngörö pit sokur i moirak wak sē ka ngerö ngaarēk nentak sē mowia.

38 Yopa kak pōrek Lita kak naē wieea. Pötaan Yesuu ingre mor saurö pit Pita Lita kak wē pōten kat wiak omën naar wes mēen sē epēl mēea. "Ni tiarip koirak teēt sēpa."

39 Pël maan Pita pi wal äak piaripring sa. Pël äak ka tomök oröön mäsak ka kaö ngaarëktakël isa. Pël ään öng kapiröröak Pita tekarak ulmäak elre waar ë poë koröpre ulpëän Tokas pim öp wë korir mäak pit menautön pet elmäa.

40 Pël ään Pita pi öngörö waö ë tomökël momëän yaröön rar rë wesirak Anutuun kimang mëäa. Pël äak sokura ngësäl kaip tiak epël ök mëäa. "Tapita, wal ë." Pël maan öngöp it ngaulak Pitaan itenak wal ë wel aisäa.

41 Pël ään Pita puuk moresi moröak wal ë tau moulmäak öng kapiröröere Anutu pim omän muntaröen ök maan ilaan Tapita mäs mena.

42 Pël ään Pita pim äa pöta ngönte ulöl sak sëän omän munt narö kësang pan Yopa kak wëaurö Aköpön kön wi kosang wesa.

43 Pël äa akun pötak Pita pi Yopa kak pörek omän pol koröpöt ket äëpënëak kopëta yewesa nampë yapinte Saimon pöpring akun wali wakaima.

10

Ensel nampök Koniliasën ngön ök mëäa

1 Sisaria kak omän namp wëa pim yapinte Konilias pi Rom nga omän 100 pöröa wotöököp. Nga omän pörö pit Itali yangerakaan waisa.

2 Omän pöp pi ngönënringöp yak pit öngre ruurö Anutuun yaya maim wëaup. Pël äeimeë omän pöp Yuta omnarö

omnantëän ngöntök yaëän kaamök äak Anutuun ök yamëëaup.

3 Kët nentak wiap kan 3 kilok pötak pi wangarötë yemangk ke pël äak itaangkën Anutuu ensel nampök së piin epël mëäa. "Konilias."

4 Pël maan pi enselëpön itenak kas äak pëlpël mëäa. "E Aköp tol ë?" Pël maan enselëpök epël mëäa. "Anutu pi nim kimang ngönöt kat wiak nim omän ngöntök yaurö kaamök yaalmëän pöten itaangkën ompyaö ään puuk kangut nimpnaat.

5 Pötaanök ni peene omän narö wes mëän Yopa kak së omän namp yapinte Saimon, yapin nent Pita, pöp koirak waisëp.

6 Omän pöp pi Saimon yapin ngampup pol koröpöt ket äëpënëak kopëta yewesauup pim kaatak wë. Ka pöt i kaö äöökël wia pipët."

7 Pël mäak sëän Konilias pi pim inëän ru naarre nga omän ngönënring namp piiring wëaup pöröen ngön maan sëän,

8 Konilias pi pitën enselëpë ngön ök mëäa pöt pout ök mäak wes mëän Yopaë sa.

Pita pi wangarötë yemangk pöl äa

9 Omän pörö së ka urak ëlpamök kan kourak yesem së Yopa kak temanöm oröak itna pöt këtëp luptak wëän Pita pi Anutuun ngön mapënëak ka kaö kë yesaur ngaarëkël wieäa pörökël isa.

10 Pël äak pi kēen pan ēen kaömp nēmpēnēak yeēa. Pël ēen pit kaömp kopēta yewasēn Pita pi kor wē wāngarōtē yemāngk ke pël äak itaāngkēn,

11 kutömwer kan tēen omēn nempel poē koröp kaōatē ök nempel irēa. Kaut kong nent ulöp urak wes mēen yangerak irēa.

12 Pömpelē öngpök animao ke nampre namp intre imēn, kamal pörö wēa.

13 Pël ēen Pita pi ngön nent epēl kat wia. “Pita, ni wal ē narö möak ar äak nē.”

14 Pël maan Pita pi epēl mēea. “Aköp, ne yok pangk pël naēngan. Omēn epot Yuta omnarö tenim naē nga pan wia. Pël ēen ne ngaanta nanēn yaaup.”

15 Pël maan ngön tapēt kaalak rangk mēea. “Anutu pim kaömp numēak nimpēna pipotön nuuk nga wia pël angan.”

16 Omēn pöt akun nentepar nent oröak teēt kaalak kutömweri isa.

17 Isēn Pita pi wel aisēak pim wāngarēta ök itena pōta songöntēn kön wieim wēen Koniliasē naēaan sa pörö pit Saimon pim kaaten pēel maan omnaröak pet elmēen ka pōta emöökē em kanrak sē taueē,

18 epēl pēlpēl mēea. “Omēn namp yapinte Saimon, yapin nent Pita, pöp eprek wē ma?”

19 Pël maan Pita pi omēn pim naē oröa pōten kön ya mēneim wēen Ngēēngk Pulöök epēl mēea. “Kat wi.

Omēn naar namp äak ni nikoirēpēnēak waisaurö e wē.

20 Pōtaanök wal äak orö pit koirak pitring sē. Nemptok wes mēen yewaisrek kön sepel eēngan.”

21 Pël maan Pita pi oröak ngemē pitēn epēl mēea. “Arim ap weseiman pöp ne epop. Ar tol eēnak yewais?”

22 Pël maan pit kangiir epēl mēea. “Rom nga omnaröa wotöököp yapinte Konilias puuk ten nim ngēsē wes nimēen yewais. Omēn pöp pi ompyaö panēep Anutuun yaya maim wēaup. Pël ēen Yuta omnarö pit pim wēwēeten itaāngkēn ompyaö yaaup yak Anutuu ensel nampök ni koirak pim naē sēen nim kēmtakaan ngön kat wiipēnēak mēea.”

23 Pël maan Pita pi omēn pörö koirak sē piiring ka ura.

Elpamök Pitaare omēn Yopa kakaan Yesuu ingre mor saurö pit kopēta wesak pitring sa.

24 Pël äak pit yesem kan kourak sē ka nent ura. Wangam kan yesem Sisaria kak sē oröa. Pël ēen Konilias pi pim nanang karuröen ök mēak wa top äak Pitaan kangk eim wēa.

25 Pël ēen Pita pi sē oröak kakaati ilapēnēak yaēen Konilias pi koirak ngēēngk mowesak rar rē mowesira.

26 Pël ēen Pitaak Koniliasēn epēl ök mēea. “Wal ē. Ne ngēēngkēp won, omēn nim karip.”

27 Pël mēak piarip ngönngön aö kakaati ilē itaāngkēn omēn

kësang pan wa top ëak wëen Pita puuk pitën epël mëëa.

²⁸ “Ar ten Yuta omnaröa songönten ëwat wë. Ten omën muntaröaring omnant ngawi ëënganëak kan waria. Pël äautak Anutuuk ne arim naë waisumaaten ngel könöm ëënganëak wangerëtak ök neak pet yaalnë.

²⁹ Pötaanök ne arim ngönte kat wiak wa nanuulaan ngar wak yewais. Pötaanök ne pëlpël niamaan. Oröp ëënak neen ngön neeaurö?”

³⁰ Pël maan Konilias pi kangiir epël ök mëëa. “Ne omën it ngolöp nenten itenak wëen kët akun nentepar nent yes. Pël ëënak niin yas niiaut. Pöt epël. Ne wiap kanök 3 kilok pötak Anutuun kimang maim wëen akun tapëtakëer omën poë koröp kölam panëö wetaö namp nem naë oröak epël ök neeaut.

³¹ ‘Konilias, Anutu pi nim kimang ngönöt kat wiak nim omën ngöntök yaaurö kaamök yaalmëan pöten itaangkën ompyaö ëën puuk ni kangut nimpnaat.

³² Pötaanök ni peene omën narö wes mëën Yopa kak së omën namp, yapinte Saimon yapin nent Pita, pöp koirak waisëp. Omën pöp pi Saimon yapin ngampup pol koröpöt ket ëëpënëak kopëta yewesaup pim kaatak wë. Ka pöt i kaö ëöökël wia pipët.’

³³ Pël neaan ne nim ngësë teëntom ngön wes nimëaut. Pël ëën ni ompyaö ëak tenim naë wais oröön ya kë yes. Pötaanök ten Anutuu ëöetak

wais wa top ëak wë. Aköp pi ngön tol nent ök niamëak niia?”

Pita pi Konilias pim kaataköröen ngönën ök mëëa

³⁴ Pël maan Pita pi ngës rëak epël ök mëëa. “Yaap pan. Anutu pi omnarö mööngkraar kangk naalmëen yaaup.

³⁵ Pi yok pangk omën ke nampre namp, ngön nerre ner pimëën yaya maö ompyaö elmëeim wëäö piporöaan kent yaaup.

³⁶ Anutu pim Israel omnarö tenën ngön ök niiaö pöten ar ëwat wë. Pi Yesu Kristo pim ngön ompyaut war wesak ök niia. Pi omën pouröa Aköp pël sak wëen tiar Anutuuk yal mangkën lup kopëtemer sak öpenaat.

³⁷ Ar Son pim omnarö i momëën omën ompyaut oröa pöten ëwat wë. Pöt Kalili yangerak oröak Yuta yang poutë ulöl sak sa.

³⁸ Ar yok ëwat wë. Anutu pi Yesu Kristo Nasaret kakaanëp yaö mëak pim Ngëëngk Pulö elmëën weëre kosang kaamök elmëën pi yang poutë ya ompyaö mëmpö yesem Setenë omën utpet mowesaö pörö ompyaö moweseima.

³⁹ Pël ëën ten pim ngön yaaö omnarö pim Yerusalemre Yuta yang poutë ëa pöt pout iteneim wëen pit pi këra yetaprak momöön wel wia.

⁴⁰ Pël ëën yangaöök wieë kët nentepar nent won sëen Anutuuk wal ë moulmëën omën naröen ëö pet elmëa.

41 Pël äaup pi Yuta omën pouröa eöetak naröön. Ten Anutu pim ngönte anëak yaö niaurö tenimtokëer piin itenaut. Pi weletakaan wal eën ten piiring iire kaömp ngawi nau.

42 Pël yeem tenën pim ngön ompyaut omnaröen ök maö yesem Anutuuk omën öpre wel pourö pim naë ngön ë pet irëpnaat pöta ngönte omnaröen ök menëak niaut.

43 Anutu pim tektek ngön yaaö omnaröak epël äa. 'Omën namp pi Yesuun kön wi kosang wasëpna pöp pim utpetat Anutuuk Yesuu weëre kosangöök ent ë moolapnaat.'

Ngëengk Pulö köpël omnaröa naë irëa

44 Pita pi ngön pöt ök maim wëen Ngëengk Pulö omën pim ngön kat wieim wëaö pöröa naë irëa.

45-46 Pël eën omën pörek wëa pörö pit omën muntaröa kakë ngönötë aö Anutuun yaya maima. Pël eën Yuta omën Yesuu ingre mor saurö Yopa kakaan Pitaaring sa pörö pit Anutuuk Ngëengk Pulö köpël omnarö ulöl wes mena pöten itenak yaan sa. Pël eën Pitaak epël ök mëëa.

47 "Ngëengk Pulö ngaan tiarim naë irëa pöl peene pitëm naë yeira. Pötaanök tol eën tiar i nemomëen eëpen?"

48 Pël mëak Pitaak pit Yesu pim ru ulöpöökörö pël sak wëa pötaan i momëëpënëak maan pël äa. Pël äak pit Pita pitring wëwë yeem moulmëak sëpënëak mëëa.

11

Pita pi Yerusalem kak ingre mor sauröen ngön ök mëëa

1 Yesuu ngön yaaö omnaröere ingre mor sa Yutia yangerak wëauröak köpël omën narö pitta Anutuu ngönte wa kosang wesa pël aan kat wiak wëen, Pita pi Yerusalem kakë sa.

2 Pël eën akun pötak Yesuun kön wi kosang wesa narö ngön ë kosang wesautak Anutuun yaö äak koröp kaut ila pöröak piin epël mëëa.

3 "Ni tol eënak Anutuun yaö äak koröp kaut nailënöröa naë së pitring kaömpre omnant ngawi yaën?"

4 Pël maan Pita pi omnant pim naë oröa pötön ök mëëa.

5 "Ne Yopa kak wë Anutuun ök yemaan wangerötë yemangk ke pël äak itaangkën omën nempel poë koröp kaöatë ök nempel irëa. Kaut kong nent ulöp urak wes mëen kutömweriaan irë nem naë ngentia.

6 Pël eën ne öngpök itaangkën animaö ke nampre namp kosangöökaan kakë, kamalre int pourö omën pömpelë öngpök wëa.

7 Pël eën ngön nent epël yaan kat yawi. 'Pita, ni wal ë narö möak në.'

8 Pël neaan ne epël yemak. 'Aköp, ne pël naëngan. Omën epot Yuta omnarö tenim naë nga pan wia. Pël eën ne ngaanta nanënëp.'

9 Pël maan ngön tapët kaalak rangk kutömweriaan epël yenëa. 'Anutu pim kaömp numëak nimpëna

pipotön nuuk nga wia pël angan.'

¹⁰ Omën pöt akun nentepar nent oröak kaalak sasa kutömweri isa.

¹¹ Pël èen akun tapëtak omën naar namp ëak ka nem wëauta ka kauni wais taueëa. Omën pörö pit Sisaria kakaan omën nampök ne koirak sënëak wes mëen waisa.

¹² Pël èen Pulöök neen epël ök yenëa. 'Ni omën eporöaring sum. Köpëlöröak ya wesak kön selap èenganok.' Pël neaan ne omën tiarim kar ingre mor sa 6 ëak neering e taua eporöaring së Konilias pim kaatak oröak kakaati ilëaut.

¹³ Pël èen ensel namp pim kaata kakaati tauaan itaangkën ngön ök mëea pöt tenën ök yenia. Enselöpök Koniliasën epël ök mëea. 'Ni peene omën narö wes mëen Yopa kak së Saimon, yapin nent Pita, pöp koirak waisëp.

¹⁴ Pël èen omën pöpök wais Anutuuk kama niön niire nim kaatakörö ompyaö sënë pöta ngönte ök niapnaat.'

¹⁵ Konilias pi enselöpë ngön ök mëea pöt ök yenia. Pël èenak ne ngës rëak ök yemaan Ngëengk Pulö ngaan tiarim naë irëa pöl pitëm naë yeira.

¹⁶ Pël èen ne Aköp pim ngaan ngön ëa pöten kön yawi. 'Son pi i yaaptak omnarö i momëa. Èn ènëmak nem Pepapök Ngëengk Pulöök i ket ëak ar nimëëpnaat.'

¹⁷ Pël ëaut yak Anutuuk akun tiarim Aköp Yesu Kristo piin kön wi kosang wesa

pötak tiarim naë kësangën porpor elniaut ök tapël peene pit kësangën yaalmëen nook tol èen Anutuun kan mowariim?"

¹⁸ Pita pi pël maan pit ngön pöt kat wiak pitëm nga ëa pöt sëp wesak Anutuun yaya mëak epël mëea. "Anutuuk pit wetete mowasën köpël omnaröeta pitëm utpetat kasëng menak wëwë ngolöpta kanöök yes."

Antiok kak ngönën oröa

¹⁹ Stiwen wel wiin ngönënë ngaaröak Yesu pim ruurö këemre këlangön ke nentere nent wa menak rep momëen narö Pinisia yangerakël yesën, narö Saipras kustakël yesën, narö Antiok kakël yesën, pël ëa. Pël ëak pit pötë së wë Yuta omnaröen pëen ngönën ök maima.

²⁰ Èn omën narö Saipras kustakaanre Sairini yangerakëlaan Antiok kakël sa pöröak kopëlöröenta Aköp Yesu pim ngön ompyaut ök maima.

²¹ Pël èen Aköpök omën pim ngön ompyaut ök maima pöröak weëre kosang mangkën omën kësang pan piin kön wi kosang wesak pim naë rë olëa.

²² Pël èen Yesuu ingre mor Yerusalem kak wëaurö pit ngön pöt kat wiak Panapas Antiok kakë wes mëen sa.

²³ Së oröak Anutu pim omnarö ompyaö elmëa pöten itenak èrëpsawi ëak Aköpë naë rë olëak öpënëak kosang wesak ök maima.

24 Panapas pi omën ompyaup, kön wi kosang yewesautere Ngëengk Pulö pim lupmeri peö ëëëaup. Pötaanök omën kësang pan Aköpë ingre mor sa.

25 Pël ëën Panapas pi Sool koirëpënëak Tasas kakë sa.

26 Pël ëäk koirak kaalak Antiok kakë sa. Pël ëäk piarip pörek Yesuu ingre mor sauröaring wë krismaki kopët nenta öngpök omën kësang pan rë mouleima. Pël ëën Antiok kak omën wëa pöröak ngës rëak Yesuu ingre mor saö pöröen yapinte Kristoëërö pël maima.

27 Akun pötak Anutuu tektek ngön yaaö narö Yerusalem kakaan Antiok kakë sa.

28 Pël ëaö pöröa tekrakaan omën namp Akapas pi Pulöök elmëen ënëmak yang poutë ngöntök kësangpel orööpna pöta ngönte pitëm tekrak wal ë tauak tekeri wesak ök mëëa. Pël ëën ënëmak Klotias Rom omën omp aköp pim wëa akunetak ngöntök pömpel oröa.

29 Pël ëën Yesuu ingre mor saurö pit neenem sumatëaan kaut ingre mor sa pitëm karurö Yutia yangerak wëa pörö kaamök elmëëpënëak ngön kopëta wesa.

30 Pël ëäk sum pöt Panapasre Sool mangkën wak Yerusalem kak së Yesuu ingre mor sauröa wotöökörö mena.

12

Erot puuk Sems mënak Pita wii kaatak ulmëa

1 Akun pötak yang omp aköp Erot pi Yesuu ingre mor sa narö utpet mowasëpënëak ngës rëa.

2 Pël ëäk maan Sems Son pim nanëp öp wesirën wel wia.

3 Pël ëën pi Yuta omnaröen itaangkën pit pöten kent ëa. Pël ëën kaalak maan Pita wali wak wii tëa. Pël ëa akun pötak kaömp peret yis namëënöt yena akun ngëëngkët wia.

4 Pël ëa akun tapëtak pit Pita moröak wii kaatak moulmëen wëen nga omën 16 pöröak akun nentak kong nent pöröak ngarangk yeem kaalak akun nentak kong nent pöröak së ngarangk yeem pël eima. Anutuu mait elmëa akunet pet irënak Erot pi omnaröa itöök ngön yaatak moulmëëpënëak ëa.

5 Pël ëën pit Pita wii kaatak moulmëak ngarangk pan ëaap Yesuu ingre mor saurö pitök Anutuun kaamök elmëëpënëak kosang wesak kimang maima.

Ensel nampök Pita wii kaatakaan ent ë moulmëa

6 Erot pi ëlpamök Pita ngön yaatak moulmëëpnaat yak nga omën naar, namp mor nasring wii motëa, namp nasring motëa. Pël ëën rö kan Pita piarpim tekrak ka uraan nga muntarö ka kanrak ngarangk wëa.

7 Pël ëaan tapëtakëër Aköpë ensel namp oröön wii kaata kakaati ëwa kësang ëa. Pël ëën enselëpök kuröpweri moröak yaan mowesak epël ök mëëa. "Ni teënt wal ë." Pël

yemaan pim moresiarë wii tēja pöngesiar wilak yangaak ngentia.

⁸ Pël ëën enselëpök epël ök mëëa. “Nim poë koröpö taë wes urak ing körötepar wa më.” Pël maan Pita pi pël yaëën enselëpök kaalak ök mëëa. “Nim ulpëënëp wa mëak nem ënëm wais.”

⁹ Pël maan Pita pim ënëm oröak wë enselëpë elmëa pöten yaap yeë pël newasën, wangar yemangk pël wesa.

¹⁰ Pël ëak ngarangk rongan nent il wesak së kaalak rongan munt nent il wesak së ka kan aini kosangpelök warieëa pömpel pimënt om tëak yesën itnal oröak sa. Ka kan pömpel Yerusalem kakël ko wesak wieëa. Pël ëak pi- arip kamtaöök yesem enselëp pi tapëtakëër irikor ëak kö sa.

¹¹ Pël ëën Pita kön tektek sak epël ëa. “Ne peenök kön tektek sak kön yawi. Aköp pi pim ensel namp wes mëën wais ne Erot pim moresiaanre Yuta omnarö pitëm omnant elnëëpënëak ëaö pötëëlaan ent ë yeneulë.”

¹² Pi kön tektek sa pet irak Maria, Son yapin nent Maak, pim ëlëpë kaatakë sa. Ka pötak omën kësang pan wa top ëak Anutuun kimang maim wëa.

¹³ Pël ëën Pita pi ka pöta kanrak së körang körang yaalmëën inëën koont namp yapinte Rota pi kanwer motëëpënëak wal ëak orö,

¹⁴ kat wia pöt Pitaë ngön köngkëmö ëa. Pël ëën pi ërëpërëp pan ëak teëntom

kakaati ilë wëauröen, “Pita e ka kanrak taua,” pël mëëa.

¹⁵ Pël maan pit epël mëëa. “Ni kaökaö yaan ma?” Pël maan pi ke urak, “Yaap, e wë,” pël maan pit epël mëëa. “Pipop pim enselëpön yaan.”

¹⁶ Pit pël aim wëën Pita pöp om ka kanwer körang körang maim tauaan orö kanwer tē mowiak itena pöt Pita ëën yaan kaö sa.

¹⁷ Pël ëën Pita pi pit ngön ngaarëk wesak apanëak moresring angan elmëak Aköpë wii kaatakaan mësak së wes momëa pöten ök mëëa. Pël mëak epël mëëa. “Ar Semsre pim karuröen ök man.” Pël mëak Pita pi oröak we naöökël sa.

¹⁸ Ëlpam walën ngaarö pit yaan kaö sak Pita talël sa pël mëak ap wesa.

¹⁹ Pël ëën Erot pi omën narö wes mëën Pitaan ap wes pet ira. Pël ëën pi nga omën wii kaatak ngarangk wëaurö koirak omën pöten pëël maan ök nemaan ëa. Pël ëën Erot pi pit mëmpënëak mëëa. Pël ëak Yutia yangerakaan Sis- aria kakël së wakaima.

Erot wel wia

²⁰ Erot pi Taiiare Saiton omnaröaan nga elmëeim wëën pit pöta ngönte piiring apënëak wa top ë së wet rëak Erot pim kaata ngarangkëp Plastas pim naë oröa. Pël ëak piin ngötre kar elmëak Erot pim kööre tok wieëa pöt won wasëpënëak ök mëëa. Pöt tol ëënak? Pit omën omp aköp Erot pim yangerakaan kaömp sum yeëa pötaanök.

21 Pël äak Erot pi omnarö akun mena. Pël äak wë akun pöt temanöm sëen pi ë ran-giak pim omp ak urtak wel aisëeë ngön kësang pan ök mëëa.

22 Pël yemaan omnarö pit ëlak wiak epël mëëa. “Omën epop omën ngön won, Anutu apna pöl ya.”

23 Pël yemaan Erot pi ngön pöt kat wiak pimtëen kön wiin isën Anutuu yap-inte wa ngep ëa. Pötaanök tapëtakëër Anutuu ensel nampök elmëen pim yaatak iwalörö ka ëak mën ilën wel wia.

24 Anutuu ngönte kaö sak ka poutë sa.

25 Pël ëa pötak Panapasre Sool piarpim yaat pet irak Son, yapin nent Maak, pöp koirak pit pourö Yerusalem-an Antiok kakë sa.

13

Soolre Panapas ngönën yaatak wes mëa

1 Antiok kak Yesuu ingre mor sauröa tekarak tektek ngön yaaöre rë yemoula narö wakaima. Pitëm yapinöt epot. Panapasre Simion yapin nent Koröp Koup, piire Lusias Sairini yan-grakaanëp, Maneyen Erot yang omp aköp piiring piarip piarip yaaupre Soolre piporö wakaima.

2 Pël äak ingre mor saurö pit akun nentak Anutuun yaya mapënëak kaömp ngës olëak wëen Ngëengki Pulöök epël ök mëëa. “Ar Panapasre Sool piarip nem ya mëmpënëak

mëëaö pöt menak wes momëëë.”

3 Pël maan pit kaömp ngës olëak om wë Anutuun kimang mëak pitëm moröt piarpim rangk mowiak welaköt elmëak wes mëen sa.

Soolre Panapas Saipras kustak ngön ompyaut ök maima

4 Ngëengki Pulöök wes momëen piarip Son, yapin nent Maak, pöp ya kaamök elmëepënëak koirak pi-aripring yesem Selusia kak së oröak i kaö wangaöök ilëak së Saipras kustak oröa.

5 Pël äak wangaöökaan ngentiak pit Salamis kak Yuta omnaröa ngönën tupötë Anutuu ngön ompyaut ök maima.

6 Pël äak pit kus pötak ya mëmpö wirö wa pak äak yesem Pepos kak së oröak itaangkën Yuta omën namp kak pörek pölangre këap ke nentere nent yaaup wëa yapinte Payesu. Omën pöpök omnaröen, “Ne Anutuu tektek ngön yaaup,” pël kaar maima.

7 Omën pöp pi kus pötakë Rom yang ngarangkëp Sesias yapin nent Polas piiring ngönt rëak wëa. Yang ngarangk pöp pi ëwat panëëp. Pötaanök Panapasre Sool piarpim këmtakaan Anutuu ngönte kat wiipënëak yas mëëautak

8 pölangre këap omën pöp Krik ngöntak Elimas pël yamëëaup pöpök yang ngarangkëp pi Yesuu ngön

ompyaut kat wiipanëak piaripön nga mëëa.

⁹ Pël ëën Sool yapin nent Pool pim lupmeri Ngëëngk Pulö peö ëak wëën Elimas pöpön nga iteneë epël mëëa.

¹⁰ “Setenë ruup, ni omnant ompyautëën kööre tok yaaup. Ni kaarötëën wot kaö sak wë saun koireim wëaup. Ni Anutu pim ngön yaapöt wak kaip tiktik ëak nimtë könöökaan kaaröt yaaup.

¹¹ Pötaanök peene Anutu pim weëre kosangta songönte nim naë oröön ni itöörar ngaap sak akun nantë ëwaaten itnaangkën ëëmëët.” Pël yemaan tapëtakëer kepil koutë ök nempel itöörarë kaka elmëën pi talëpök mor yal ëak kan pet elmëëpënëak eim wakaima.

¹² Pël ëën omën pöten itenak yang ngarangkëp pi Yesuun kön wi kosang wesa. Pël ëën piarip Aköpë ngönte ök yemaan kat wiak yaan sa.

Poolre Panapas Antiok kak Pisitia yangerak ngönën ök mëëa

¹³ Poolre karurö pit Pepos kakaan wangaöök ilëak Peka kak Pampilia yangerakël së wangaöökaan ngentiak Son Maak sëp wesak kaalak Yerusalem kakë sa.

¹⁴ Pël ëën pitëmënt Peka kak sëp wesak Antiok munterek Pisitia yangerak së oröa. Pël ëak pit kë yesa akunetak Yuta omnaröa ngönën tuptak ilëak wel aisëa.

¹⁵ Pël ëën omnarö Moses pim ngön kosangötre tektek ngön yaauröa ngönöt ngönën

pepeweri wia pöt nent sangk kelën kat wia. Pël ëak ngönën tup ngarangköröak Poolre Panapas piarpim ngësël ngön epël wes mëëa. “Karaar, arip ngön ompyaö ten lup taë niwesak ök nianë nent wiaan pöt peene ök niaan kat wiinaan.”

¹⁶ Pël maan Pool pi wal ëak moresring angan elmëak ngës rëak epël ök mëëa.

“Ar Israel omnaröere köpël omën ngönën kat wiaurö, ar kat wieë.

¹⁷ Ngaan panëer ten Israelöröa Anutu puuk tenim ëere körööröen yaö elmëën pit akun wali Isëp yangerak yaam wëën Anutuuk kaamök elmëën ulöl panë sa. Pël ëaan Anutu pim weëre kosangöök elmëën pit yang pör sëp wesa.

¹⁸ Pël ëën Anutu pi pitëm yang pultak eima pötaan könömët wak wëën krismaki 40 ëak won sa.

¹⁹ Pël ëën ënëmak yang 7 pötë omën Kanan yangerak wëaurö Anutuuk won wes moolëak pitëm yanger Israel omnarö mangkën pit krismaki 450 pël wakaima.

²⁰ Wë ënëmak Israel ngarangk narö moulmëën wë wë ë yesem Samuel tektek omën pöp oröa.

²¹ Akun pötak pitëm naë omën omp ak namp orööpënëak maan Anutuuk Pensaminë kurtakaan Kis pim ruup, Sool pöp tekeri wes mangkën pöpök Israel omnarö ngarangk ëak wëën krismaki 40 ëak won sa.

²² Pël ëën Anutu puuk Sool wa moolëak Tewit urtak

moulmä. Pël äak Anutu pi Tewit pimëen epël mëä. 'Ne Sesi pim ruup Tewit pim wëwëeten itaangkën ompyaö ëen kent yaalmë. Pötaanök nem ya ngön mema pöt mëmpnaat,' pël mëä.

²³ Pël äautak Anutuuk Tewit pim ëere körööröa naëlaan Israel omnarö tenim ompyaö niwasëpna namp orööpënëak yaö ëa pötak Anutuuk maan Yesu oröa.

²⁴ Yesu naaröön wiaan Sonök Israel omnarö pitëm utpetat kasëng mangkën i momëepënëak mëä.

²⁵ Pël äak Son pi pim ya pet irëpna akunet temanöm yesën omnaröen epël ök mëä. 'Ar neen tol weseim? Ne Anutuu kama niöpënëak Yaö Mëäaö pöp wasngan. Ar kat wieë. Omën namp nem ënëm yewais pöp pi omën kësangëp. Ne utpet epopök yok pangk pim ing körötepar wii nemowilngan. Omën pöp arim kor wakaima pöp.'

²⁶ 'Karurö, Apramë ëaröere köpël omën ngönën kat wiaurö, ar kat wieë. Anutuuk tiar utpetatë naëaan niöpëna pöl pet elnia ngön pöt tiarim naë yaarö.

²⁷ Omën Yerusalem kak wëauröere pitëm wotöökörö pit omën pöpë songönten këëkë kön nawiin ëa. Pël äak pit tektek omnaröa ngönöt pitëm kë yesaö akunatë ngönën pepeweri sangk kelak pötë songönötta kön nawiin wel wiipëna ngön yaatak moulmä. Pöt tektek omnaröak ngön pël ëëpnaat ëa pöt kë oröa.

²⁸ Pit Yesu pim saun nent nokoirënrek om pas Rom yang ngarangkëp Pailatök këk maan möön wel wiipënëak ke urak mëä.

²⁹ Pit tektek ngön yaaö omnaröa pimëen ngön ëa pöt pout elmë pet irak këra yetaprakaan ent äak së yangaöök weera.

³⁰ Pël ëen Anutuuk weletakaan wal ë moulmä.

³¹ Omën wet rëak piiring Kalili yangerakaan Yerusalemë sa pörö pit kët selap piin iteneima. Pël ëa omën pöröak pöta ngönte Yuta omnaröen ök maim wë.

³²⁻³³ Pël ëënak tenök Aköpë ngön ompyaut arën epël ök niain. Omën pipëten Anutuuk tiarim ëaröen ök mëäaut peene pitëm ruure ëarö tiarën ök yenia. Pi Yesu wal ë moulmä pötak tan pep Sam pöweri tan 2 pöta lupët epël ya.

'Ni nem Ruup.

Peene kët eptak ne nim Pepap pöt pet yaalmë.'

³⁴ Anutuuk pi weletakaan wal ë moulmäaup. Pötaanök kaalak wel wiak söp naëpan. Anutuuk pim ngönte pil ök mëä.

'Nem Tewiten kup mowia pöt ne wëwë ompyaö pöt nimpaat.'

³⁵ Pël ëen tan munt nent Tewit puuk Anutuun epël mëä.

'Ni nim ya omën ompyaup welaaröa kaöök wieë söp ëëpënëak nenëaan ëan.'

³⁶ Pël retëng äak omën ompaköp Tewit pi Anutuuk ya ngön mëä pöt omën pimoröa

öngpök mëneim olëak wel wia. Pël ëen pit pim ëere körööröa naë yang kel weerën pim koröpö yangaöök wieë söp ëa.

37 Ën Tewit pim mëëa pöp yangaöök wieë söp naën Anutuuk wal ë moulmëaup.

38 Pötaanök ar këëkë ewat seë. Ten arën epël ök niaim. Omën pöpök arim utpetat wa niolëaut.

39 Moses pim ngön kosang pötak arim utpetat ent ë niolëak ar omën wotpil pël naniwasën. Omën pöpök omën pouröa utpetat ent ë niulaan piin kön wi kosang mowasën puuk, 'Nem omën wotpilörö,' pël niaim wë.

40 Pötaanök ar këëkë ngarangk yeemak ön, tek-tek ngön ëa pöt arim naë orööpanëen. Pit epël ëa.

41 'Kat wieë, ar Anutuun ökre was yaaurö.

Ar itenak yaan sak wel wi-inëen.

Ne omnant arim tekarak eëmaatëp ar yok pangk kön wi kosang newasngan.

Ën omën nampök pöten ök niiaan yok pangk yaap ya pël newasngan.' "

42 Pool pi ngönën ök mëak piar Panapas kakaatiaan orööpënëak yaëen omnarö pit epël mëëa. "Kaalak kë yesa akun muntetak ngön pipot ök nian."

43 Pël mëak ngönën tup-takaan tomökël oröa. Pël ëen Yuta omën naröere kopël ngön kat wia narö pit Poolre Panapas piarpim ënëm sa. Pël ëen piarip ngönën ök mëak pitëm lupöt es nga mowasën

pit weëre kosang Anutuu ulöpre moup pötak öpënëak mëëa.

44 Kë yesa akun muntetak ka pöökë omën pourö Anutuu ngönte kat wiipënëak wa top ëa.

45 Omën kësang pan së wa top ëen Yuta omën narö pit itenak piarpimëen ya sangën ëa. Pël ëak Pool pim ngönten wak irëak koröp kolak mëëa.

46 Pël ëen Poolre Panapas piarip kas köpël ngön epël mëëa. "Yaap, tenip Anutu pim ngönte wet rëak ök niiaut. Pël ëautak ar kasëng menak Anutuuk wëwë ompyaut nimpëna pöt pangk naën pël pet yaë. Pötaanök tenip ar söp niwesak köpël omnaröa ngësë sënaat.

47 Aköpök ngönën pepeweri epël retëng ëak ten nina pöt yaapët pötaanök.

'Nook ar köpël omnaröa es ëwaö pël wes yanuulë.

Pötaanök ar ëwa ngön pöt yang poutë ök më pet irën pöt Anutuuk pit kama moöpnaat.' "

48 Pël maan köpël omnarö pit ngön pöt kat wiak ya kë sak Anutuu ngönten ompyaö pan pël mëëa. Pël ëen Anutuu wëwë kosangtaan yaö elmëa pörö piin kön wi kosang wesa.

49 Pël ëen Anutuu ngönte yang pörek ulöl sak sa.

50 Pël ëen Yuta omën narö pit öng kaöarö ngönën wak wëauröere kak pörekë kaöarö es nga mowasën Poolre Panapas utpet panë mowesak waö elmëen pitëm yang pör söp mowesak sa.

⁵¹ Pël eën piarip pitëm utpetat wieëa pötë ökre was ëak piarpim ingesiarëaan yangre ulölöt kërë ngep elmëak Aikoniam kakë sa.

⁵² Pël eën Yesuu ru Antiok kak wëaurö pit ërëpsawiarung wëen Ngëengk Pulö pitëm lupötë peö ëak wiakaima.

14

Poolre Panapas Aikoniam kak ya mëna

¹ Poolre Panapas piarpim Antiok kak ëa pöl kaalak Aikoniam kak pörek ëa. Piarip Yuta omnaröa ngönën tuptak ilëak ngönën ök maan pit piarpim ngön pöten kat wiin ompyaö panë eën omën kësang pan Yuta omën naröere köpël omën narö pit Yesuun kön wi kosang wesa.

² Pël eën Yuta omën piarpim ngön wa yoolëaurö pit köpëlöröen këk maan Yesuu ingre mor sauröen kaaöre këepöt elmëa.

³ Pël eën piarip Aikoniam kak akun wali wë Aköpë ngönte ök mapnaaten kas naën Yesuuk weëre kosang kaamök elmëaan retëng ke nentere nent weëre kosang panëët mëna. Piarpim ya ke pël mëna pötak Aköpë lup sant pömpel kësang pan pitëm naë wia pöta ngönte yaapët pet elmëa.

⁴ Pël ëa akun pötak ka pöökë omnarö pit kom ëa. Narö Yuta omnarö pitëm ënëm ëa. Ën narö pit Yesuu ngön yaauwaar piarpim ënëm ëa.

⁵ Pël eën Yuta omnaröere köpëlörö pit pitëm

kaöaröaring wa top ëak Poolre Panapas utpet mowasëpënëak ngön ëak kël mööpënëak mëëa.

⁶ Pël eën piarip kat wiak kas së Likionia yanggerak Listraare Tepi ka kaö pöörarë sa. Pël ëak pöörarë naë ka kot wieëa pötë wa pakpak ëeim wakaima.

⁷ Pël ëeimeë Yesuu ngön ompyaut ka pötë ök maim wakaima.

Poolre Panapas Listraare Tepi pöörarë ya mëna

⁸ Listra kak pörek omp namp ingesiar utpet ëaup wëa. Omën pöp pi ëlëpë yaatakaan pël ëak oröaup yak kan naënëp.

⁹ Pi wel aisëë Pool ngön ök yaan kat wieëa. Pël eën Pool pi omën pöpön itaangkën pi Yesuuk ompyaö mowasëpnaat pöt kön kosang wieëa. Pël eën Pool pi it kökö ngëneë kosang wesak epël mëëa.

¹⁰ “Ni wal ëak nim ingesiar mëngkre mëngk mësäak tau.” Pël maan omën pöp pi teëntom wal ëak yok kan ing yaap ëa.

¹¹ Pël eën Likionia yang pörek wëaurö pit Pool pim ëaö pöten itenak pitëm ngönrak ngön ëak epël aö sa. “Ëlaröro pit omën möönre koröp wak tiarim tekarak oröak wë.”

¹² Pël mëak pit Panapas pöpön pitëm ëlar nampë yapinte Sus pöpë ngamp mëëa. Pël ëak Pool pöp pi ngön kaö yaaup pël mëak pitëm ëlar nampë yapinte Emis pöpë ngamp mëëa.

13 Pël een pitëm ëlar Sus pöpë tupët ka pöökë wilëngkëël wieëa. Tup pöta ngarangkëpök pol purimakaö omp narö wak këra puut wii mëak öngö moutak ka kaö pöökë ëm kanrak wak së omnaröaring wa top ëak pol pörö möak piarpimëën kiri ar ëepënëak ëa.

14 Pël een Poolre Panapas piarip pöt kat wiak pitëm elmëepënëak ëa pöten kaaö yaë pël pet elmëak ulpëënaar wa keliak pitëm toköök së ngön ëak epël mëëa.

15 “Ar pël ëengan. Tenip omën arim karaar. Tenip arën ngön ompyaut omën utpet pipot sëp wasënëak ök ni-aim. Pël een ar lup kaip tiak Anutu wëwë pepap pim naë önëak niaim. Pi kutömrë yangre i kaö epot ket ëak pötë omën wia epot ket ëaup.

16 Yaap, omnarö pit ngaan pitëmtë könöök omnant yaëën pi it mongnaan ë seima.

17 Pël ëaatak pi akun poutë ompyaö elmëeim wiak pi yaap wë pöt pet elmëeima. Pi mopöök kopiimor elmëën kaömp këët orööpna akunet yemangk. Pël een pöt nak kep ëak wë ërëpsawi eim wë.”

18 Pël mëak piarpimëën kiri ar ëepënëak ëa pötaan ke panë urak maan sëp wesa.

19 Yuta omën narö Antiokre Aikoniam ka pöörarëaan së omnaröen këk maan pit Pool kël möak wel wia wesak weruak kaöökë wilëngkëël koliil së moolëak kaalak kakë sa.

20 Pël een Yesuu ingre mor saurö pit së pi tekarak ulmëak wëën wal ëak kaalak kakë sa. Pël ëak ëlpamök Panapas koirak Tepi kakë sa.

21 Pël ëak piarip ngön ompyaut ök maim wëën ka pöökë öngpök omën kësang pan pit kat wiak Yesuu ënëm ëa. Pël een piarip kaalak Listraare Aikoniam kak së wë kaalak Antiok Pisitia yangerak wieëa ka pötakël sa.

22 Yesem Yesuu ingre mor sauröen ngön kosang wesak epël ök maö sa. “Tiar Anutuuk wa ngaöök nimëepënëak kent yeë pöt wet rëak e wë eprek këëmre këlangönë rangk öpenaat. Pötaanök ar kön wi kosang yewesautak kosang sak ön.”

23 Piarip ök maö yesem ka poutë ingre mor saurö pitëm wotöökörö moulmëak piarip kaömp ngës olëak Aköpön kimang ngöntak mëak pitëm kön wi kosang yewesaup pim naë wa moulmë sa.

Poolre Panapas kaalak Antiok kak Siria yangerakë sa

24 Ënëmak piarip kaalak Pisitia yangerak së oröak yesem Pampilia yangerak së oröa.

25 Pël ëak Peka kak ngönën ök mëak Atelia kak së oröak,

26 wangaö wak kaalak yesem Antiok kak së oröa. Kak pörekök ingre mor sauröak Anutuu lup sant pöta öngpök wa moulmëak wes mëën sa. Piarip ya ngön mëëa pöl mëmpö së pet irak kaalak së piarpim ya ngön wak saö pörek së oröa.

27 Pël äak ingre mor saurö wa top elmëak Anutuuk kaamök elmëaan piarpim ya mëmpö ima pötë ngönötre ën köpël omnarö Anutuuk kan të mowiin piin kön wi kosang wesa pöta ngönöt ök mëëa.

28 Pël äak piarip akun wali pan Yesuu ruuröaring pörek wakaima.

15

Ngönënë wa top kësangpel Yerusalem kak oröa

1 Yesuu omën narö Yutia yangerakaan së Antiok kak oröak ingre mor sauröen epël ök maima. “Ar Moses pim ngön ë kosang wesa pöt ngar wak arim koröp kaut nailën ëënë pöt Anutuuk yok pangk kaalak naniöpan.”

2 Pël maan Poolre Panapas ngön pöten kaaö äak piarip pitëmëen ngön kosang kaö pan äak piaripring ngönngön apanëak nga mëëa. Pël ëen ingre mor saurö pit Poolre Panapas piarip omën naröaring Yerusalem kak së Yesuu ngön yauröere wotöökörö pitring ngön pöt wotpil wasëpnaan sëpënëak mëëa.

3 Pël äak ingre mor saurö pit wes momëen yesem Pinisiaare Sameria yang pötë ingre mor sa pöröen köpël omnarö Yesu pim ënëm sa pöten ök maan pit ërëpërëp pan ëa.

4 Pël ëen pit Yerusalem kak së oröön Yesuu ngön yaaö omnaröere wotöököröere Yesuu ingre mor saö muntarö pit itenak yoöre ërëp kaö mëëa. Pël ëen piarip

Anutuuk kaamök elmëaan piarpim ya mëmpö ima pötë ngönöt ök mëëa.

5 Pël ëen Yesuun kön wi kosang wesa narö Parisi pöröak wal äak epël mëëa. “Ar pitëm koröp kaut ilak Anutuun yaö mowesak Moses pim ngön ë kosang wesauta wia pöl ëëpnaan ök maë.”

6 Pël maan Yesuu ngön yauröere wotöökörö pit ngön pöt äak söë wasëpënëak wa top ëa.

7 Pël äak pit ngön selap aim olëak Pita pi pitëm tekarak wal ë tauak epël ök mëëa. “Nem karurö, ar ëwat wë. Ngaanëer Anutuuk tiar ya kom ë ninak neen köpël omnaröen ök maan pit kat wiak kön wi kosang wasëpënëak neeaut.

8 Anutu tiarim lupötön ity-eengkaupök tiarimëen elnia pöl Ngëengk Pulö köpël omnarö mena. Pim elmëa pötak pitëmëen ya kë sa pöt pet yaalni.

9 Pi tiarën nal elniak pitën nal naalmëëpan. Won. Pit piin kön wi kosang mowesa. Pötaanök pitëm lupöt kölam mowesa.

10 Pël yaalniin oröp ëënak ar Anutuun ököök elmëenëak yeë? Tiarim ëaröa eima pöl tiarta Moses pim ngön ë kosang wesa pöta ënëm naën yaurö. Ngön ë kosang wesa pöt tiarim kasngelötë omën könöm nant weta pöl wetak imaut. Pötaanök könöm tapöt kaalak Yesuu ingre mor saurö er mowatngan.

11 Tiar epël kön wi kosang wesaut. Aköp Yesu pim lup sant pötak Anutu tiar

niwaupök omën pöröeta yemoö.”

12 Pita pi pël maan wa topöök wëäö pörö ngön naën wëën Panapasre Pool piarip piarpim ya mëmpö yesën Anutuuk kaamök elmëën köpëlöröa itöök ya retëng nant mëmpö ima pötë ngönte ök maan kat wia.

13 Pël ëäk Sems pi epël mëëa. “Karurö, ar nem ngönte kat wieë.

14 Anutu puuk wet rëäk köpël omnarö pimtëën wesak mokoira pöta ngönte Saimon yapin nent Pita puuk ök niaan kat yawi.

15 Anutuu këmtakaan tektek ngön yaauro pitëm ëa pötëët ök yenia. Pöt epël ëa.

16 ‘Aköp pi epël ya.

“Ne ënëmak kaalak waisak omën omp ak Tewit pim ka töölak wia pipët köpre mor ëäk

ka pöta omnant köt sa pipot ngolöp ngolöp wesak wa wesir ulmëëmaat.

17 Pötaanök omën muntarö pit ne pitëm Aköp neen ngaöl elnëëpnaat.

Köpël omën tapörö nemëën wesak yaö wesaurö.”

18 Aköp ngaanëër pan ngön pöt tekeri wes wiaupök peeneeta tapël ya.’

19 Pël yaatak ne kön epël yawi. Köpël omën narö lup kaip tiak Anutuu ngësël ko yawi piporö tiarök kaalak könömër nemangkan.

20 Köpëlörö pit omp ak kaarkaaröröaan animäö kiri ar ëäk wak në imeë, öngre omp nga ë, animaurö iit

orööpanëäk nailën om ar ëaut në, ën animauröa iit në, pël eim wë pöt sëp wasëpnaan pep retëng ë mempen.

21 Köpëlörö pit Yuta omnarö ya utpet mowesak omën pipot ëëpan. Yuta omnarö pit omën pipot Moses pim pepeweri retëng ëa pötön ngaantakëër iteneë kë yesa akun poutë ngönën tupötë së ilëäk sangk kelak kat wieim wë. Pötaanök tiar kan kosang mowariipenaan.”

Pit köpël omën ingre mor sauröa ngësël pep wes mëa

22 Pël mëäk Yesuu ngön yaaö omnaröere wotöököröere ingre mor saö muntarö pit ngön kopëta wesak omën naar Poolre Panapasring Antiok kakë sëpënëäk yaö mëëa. Pël ëën Yutas yapin nent Pasapasre Sailas piarip sa. Omën pöaar ingre mor saö pöröa wotöökaar.

23 Piarip sëpënëäk yaëën pep newer epël retëng ëäk piarip mena. “Ten Yesuu ngön yaaöere wotöök arim karurö, tenök arimëën pep epwer retëng ë yaningk. Ar köpëlöröa öngpökaan ingre mor sak Antiok kakre Siria yanggerakaan Silisia yangrakë wëaurö arën yowe yeniak.

24 Tenim naëaan omën narö wais arën ngön ke nampnampöt ök niak arim könöt wa irikor elnia pöt yaan kat yawi. Piporö tenök arim ngësë wes namëën.

25 Pötaanök ten wa top ëäk lup kopëtëmer sak omën

epaar wes meën arim ngësë yewais. Piarip Panapasre Pool tiarim kar ompyauwaar piaripring wes momëen yewais.

²⁶ Panapasre Pool piarip tiarim Aköp Yesu Kristo pim yaatak wë kö sêpnaaten kön selap naën yaaüwaar.

²⁷ Yutasre Sailas pöaar arim ngësë wes meën yewais. Pël äak tenim ngön pepeweri retëng äan pöt piarpim këmtakaanta ök niapnaat.

²⁸ Ten Ngëëngk Pulööring kön kopëtaö wesak wë. Pötaanök Yuta omnaröa yaë pöl könöm muntat naningan. Ar omën epotökëer eim ön.

²⁹ Omp ak kaarkaaröröaan kiri ar äaut nënganok. Ar Animauröa iit nënganok. Animaurö iit orööpanëak nailën om ar äaut nënganok. Öngre omp nga ëënganok. Ar ngarangk këëkë äak omën pipot keker elmëeim önë pöt ompyaö önëet. Yowe pan. Ompyaö ön."

³⁰ Pit pepewer pël äak mangkën wak Antiok kak sê oröön Yesuu ingre mor saurö wa top ëen pep pöwer mena.

³¹ Pël ëen pep pöweri ngön wieëa pöt sangk kelak pit ngön ompyaö pöt kat wiak ërëpërëp kaö ëa.

³² Pël ëen Yutasre Sailas piarip Anutu pim tektek ngön yaaö omnaar pël sak wë akun wali pan ingre mor sauröen ngönën ök maim wë taë mowesa.

³³ Piarip Antiok kak pörek akun wali wakaim wiak

sêpënëak yaëen ingre mor sauröak kan yaö mëak wes momëen saö pöröa ngësël sa.

³⁴ [Pël äautak Sailas pi pimtë kentöök Antiok kak om wakaima.]

³⁵ Pël ëen Poolre Panapas Antiok kak om wë ingre mor saö naröaring omën muntarö rë mouleim Aköpë ngönënte ök maim wakaima.

Poolre Panapas kom ëa

³⁶ Wakaim wiak ënëmak Pool puuk Panapasën epël ök mëëa. "Tepër kaalak ka poutë yesem ingre mor sauröen itaampö sêpa. Tepër ngaan pitën ngön ompyaut ök mëëaut. Pötaan pit ompyaö wë ma utpet wë pöten itaampëaan."

³⁷ Pël maan Panapas pi Son, yapin nent Maak, pöp koirak piaripring sêpënëak maan,

³⁸ Poolök epël mëëa. "Omën pipop ngaan Pampilia yangerak sê ök ë nimëaup. Pötaan tepërring nasëpan."

³⁹ Pël mëak piarip ngön nga yaalem wiak kom äak Panapas pi Maak koirak wangaöök Saipras kustakël sa.

⁴⁰ Pël ëen Pool pi Sailas koirak piarip sêpënëak yaëen ingre mor saurö pitök Aköpë lup sant pöta öngpök moulmëak wes meën sa.

⁴¹ Siriaare Silisia yang pötë yesem ingre morörö taë mowasö sa.

16

Timoti pi Poolre Sailasring sa

1 Poolre Sailas piarip Tepi kak sê wê olëak Listra kak sê oröa. Pël ëak itaangkên omên Yesuun kön wi kosang yewesaö namp wêa pim yapinte Timoti. Pim ëlëp Yuta öngöp tapël Yesuun kön wi kosang yewesaup. Ën pim pepap pöt Krik ompöp.

2 Ingre mor sa Listraare Aikoniam ka pöörarê wêa pöröak Timoti piin, “Omên ompyaup,” pël maima.

3 Pötaanök Pool pi Timoti piiring pim yaatak sêpênëak kön wia. Pël ëên Yuta omên ka pötê wê seëaurö pit Timoti pim pepap Krik omnamp yak kön selap ëa. Pöt tol ëênak? Pit Anutuun yaö ëak koröp kaut nailënörö. Pötaanök Pool puuk Timoti koröp kaut ila.

4 Pël ëak pit ka poutê yesem Yerusalem kakaan Yesuu ngön yaaö omnaröere wotöököröa ngön ëmön ë mena pöt ingre mor sauröen ök mëak ngar weim öpênëak mëëa.

5 Pël ëên ingre mor sauröa kön wi kosang yewesa pöt kaö sêên kêt poutê omên muntarö yal mangkên selap sa.

Pool pi Masetonia kak wangerötê yemangk pöl ëa

6 Ngëengk Pulöök Esia yangerak sê ngön ök mapanëak nga maan pit om yesem Prisiaare Kalesia yang pöraarêl sa.

7 Pël ëak pit Misia yangera kautak sê oröak Pitinia yangerakêl sêpênëak yaëên Yesuu Pulöök kan mowaria.

8 Pël ëên pit Misia pörekaan el wesak Troas kak sê oröa.

9 Pël ëak rö kan Pool wangerötê yemangk pöl ëak itaangkên Masetonia omên namp pim naë wais taueë kosang wesak epël ök mëëa. “Ni i kaö olëak Masetonia yangerak wais ten kaamök elniim.”

10 Pël yemaan Pool pi itenak ten Sailasën ök niaan Anutuuk Masetonia yangerak ngön ompyaut ök manëak yas yenia pël wesak sênëak teëntom ko ëaut.

Litia pi Pilipai kak ingre mor sa

11 Ko ëak wangaöök ilëak Troas kakaan Samotres kustak sê oröak ëlpamök Niapolis kak sê oröak,

12 wangaöökaan ngentiak pörekaan yangerak sê Pilipai kak sê oröaut. Ka pö Rom omnaröa wëau, Masetonia yang pörökê ka kaöaö. Pöök ten akun selap selap wê,

13 kê yesa akunetak ka ëmöökö ëm kanërak wele rëak imeri saut. Ten kat wiin Yuta omnarö pit pörök Anutuun ök yamëëa. Pël ëaut yak sê itaangkên öng narö wais wêa ëên pitring wel aisëak ngönaak ëaut.

14 Pël ëên öng pöröa naë Tiatira kakaan öng namp poë koröp köp möömaap ëa ompyaut ket yeem mon yewaup yapinte Litia pi Anutuun yaya yamëëaup. Aköpök lupmer kaip motiin Poolë ngön ök yamëëa pöt këëkê kat wiak kön wi kosang yewas.

15 Pël ëên piire pim kaatakörö i momëên öng

pöpök tenën epël yenia. “Ar neen kön wiin, Aköpë ënëm yes pöt, nem kaatakë waiseë.” Pël niak ke yaurön ten pim ngönte ngar wak piiring saut.

Pit Poolre Sailas Pilipai kak wii kaatak ulmëa

¹⁶ Akun nentak ten yang lup Yuta omnaröa Anutuun ök yamëëautak yesem koont urmerap pim lupmeri wëaö namp koiraut. Urmer pöp piiring wë omën orööpnaatön ök më pël yaaup. Pël ëen omën kësang pan pitëm naë omnant ënëm orööpnaatön puuk itenak yemaan sumat mangkën pim ngarangk yaurö pit mon kësang pan weim yeëa.

¹⁷ Koont pöp tenim ënëm yewaisem ngön ëak epël aö yewais. “Omën eporö Anutu O Ngaarëkëpë ya omnarö. Pitök Anutuuk kama niöpna pöta ngönte ök niaö yaurö.”

¹⁸ Kët ël epotë pël aimën Pool pi kaaö ëen kaip tiak urmerapön epël yema. “Ne Yesuu weëre kosangööring yeniakerek koont pipop sëp mowesak oröak së.” Pël maan tapëtakëer koontup sëp wesak oröak yes.

¹⁹ Oröak sëen koontupë ngarangkörö pit itaangkën pitëm ngaanë mon yewa pöl kaalak naöpanëen yeëa. Pël ëen Poolre Sailas moröak ka tomök së kaöaröa naë ngön yaatak yemoulmë.

²⁰ Pël ëak ngön ë pet yairauröen epël yema. “Iteneë. Yuta omën epaar ieping ëak wëwë utpetat tiarim tekarak wais yawi.

²¹ Pël ëak piarip tiar Rom omnaröa ëënganëak nga wieëaut pet elniak ënëm ëëpenëak yenia.”

²² Pël maan omën ngön pöt kat wia pörö pit pourö el sak maan ngarangköröak ulpëënaar keli moolëak pitëm nga omnaröen maan pës yemomö.

²³ Pël ëak utpet mowesak wii kaatak moulmëak ka pöta ngarangkëpön këekë pan ngarangk ëëpenëak ök yema.

²⁴ Pël maan wii kaata ngarangkëp kat wiak wii kaata ka kakaati panëetak së moulmëak ingesiar këra uamngesiarë tep mö mowia.

²⁵ Röök lupöök Poolre Sailas Anutuun kimang mëak rangk tan yemaan wii omnarö kat wiaan,

²⁶ tapët pöt moup kësang nempel möön wii kaata wapöt tiak së yengentiin ka kanöt tëak yesën wii omnaröa morötë wii tëa pötta wilak sa.

²⁷ Pël ëen wii kaata ngarangkëp pi ka ureimau-rekaan wal ëak itena pöt wii kaata kanöt të wiaan itenak wii omnarö oröak kas sa pël wesak yepatöökaan öpwer tëak pimtök pimënt wesirëpenëak ëa.

²⁸ Pël yaëen Poolök ngön ëak epël mëëa. “Nimtok nimënt utpet wasngan. Ten pourö e om wë.”

²⁹ Pël maan wii kaata ngarangkëp pim ya omën nampön maan esuwes mangkën wak pöömpö kakaati ilëa pöt kas ëak reireë urö Poolre Sailasë naë së ngentia.

30 Pël äak piarip koirak tomök orö epël ök mëea. “O nem kaöaar, ne tol yaal ëënak Anutu pi ne kama neöpën?”

31 Pël maan piarip epël ök mëea. “Ni Aköp Yesuun kön wi kosang wasumë pötak ni-ire nimorö Anutuuk kama niöpnaat.”

32 Pël mëak piarip Aköpë ngönte piire pim kaatak wëauröen ök mëea.

33 Pël maan rök tapëtakëer pi piarip koirak së piarpim pës momöaut i moirën teëntom piire pimorö i momëa.

34 Pël elmëen pi piarip koirak pim kaatak së ulmëak kaömp menak piire pimoröa Anutuun kön wi kosang wesa pötaan ërëpsawi kaö ëa.

35 Pël äak wëen ëlpamök ngön ë pet yairaurö pitök polis narö wes mëen së epël ök mëea. “Ni omën epaar wes momëen sëpën pël ya.”

36 Pël maan wii kaata ngarangkep pi ngön pöt kat wiak Poolön epël mëea. “Ngön ë pet yairaurö pit ne arip wes nimëëmëak ya. Pötaanök wes nimëëmaatak lup wiaptaring sën.”

37 Pël maan Pool pi polisöröen epël mëea. “Tenip Rom omën sauwaarök tenpim saun nant wiaan pöt pit yok pangk ngön yaatak niulëak tekeri wasëpnaatep pit köntak tenip pouröa ëöetak niulëak pës nimöak wii kaatak niulëaurö. Pël ëautep peenök kaalak ëlëep wes nimëëpënëak ëa ma? Pël naëngan pan. Pitëmtok waisak wes nimëen

oröönaat.”

38 Pël maan polisörö pit piarpim ngön pöt kat wiak së ngön ë pet yairauröen ök maan pit kat wia pöt Rom omnaarök ëa. Pël ëen pitëm utpet elmëa pöten kön wiak kas ëa.

39 Pël äak pit së yaköm köm mëak wii kaatakaan wes mëen oröa. Pël ëen piaripön epël ök mëea. “Arip yok pangk ka epö sëp wesak sën ma?”

40 Pël maan piarip wii kaat sëp wesak Litia pim kaatak së ingre mor sauröen itenak wa korkor ngön mëak sa.

17

Tesalonaika kak Poolre Sailas mööpënëak ëa

1 Poolre Sailas piarip së Ampipolisre Apolonia ka pöörar il wesak Tesalonaika kak së oröa. Kak pörek Yuta omnarö pitëm ngönën tupët wieëa.

2 Pël äak Pool pim yaaul Yuta omnaröa ngönën tup-tak së ilëak ngönën pepeweri ngön wia pöt omnaröaring aima. Pi kë yesa akun nentepar nent pötë öngpök pël eima.

3 Pi Anutuu ngönta songönte werak epël ök mëea. “Anutuuk Kristo pim Yaö Mëeaö pöp këlangön kat wi yesem wel wiak kaalak wal ëëpënëak mëeaup. Yesu nem peene ök yeniak epop pi Kristo Anutu pim Yaö Mëeaup.”

4 Pël maan pitëm naëaan omën narö pit kat wiak wa

yaap wesak Poolre Sailas piarpim ngësäl rë olëa. Pël yaëen Krik omën Anutuun yaya maim wëaö naröere öng isa narö pitta tapël ëa.

⁵ Pël ëen Yuta omnarö pit pöten itenak ya sangën ëen omën utpet kan paspas eim wëaö naröen maan pitök omën ka pöök wëa muntarö koirak ëlakëlakëer Sesonë kaatak së Poolre Sailas ngön yaatak moulmëepënëak kaata kanöt të moolëa.

⁶ Pël ëak Poolre Sailas won ëen ap wesak Sesonre ingre mor saö narö koirak ka ngarangköröa ngësë weruak yesem ngön ëak epël maö sa. “Omën pöaar utpet petpet ë ka nantë imauwaarök eprek wais oröön,

⁷ Sesonök pim kaatak koirak së ulmëak wë. Omën pöaar piarip Rom omën omp aköp Sisa pim ngön ë kosang wesaut ilak omën omp ak ngolöp namp yapinte Yesu pim ënëm ëëpënëak ök aö yaauwaar.”

⁸ Pël maan ka ngarangköröere omnarö pit ngön pöt kat wiak yaan kaö sa.

⁹ Pël ëak Sesonre piiring wëaurö pitëm naë oröa pöt kaalak orööpanëak pitëm naëaan sumat wak wes mëen sa.

Poolre Sailas Peria kak ya mëna

¹⁰ Rö kan tapöök ingre mor saurö pit Poolre Sailas wes mëen Peria kak së oröak Yuta omnaröa ngönën tuptak së ilëa.

¹¹ Omën pörek wëaurö pit ngön kat yawiaurö, Tesalonaikaaröa ök wonörö. Pit Anutuun ngönte kat wiipënëak kent ëak kët poutë ngön pöten yaap ma kaar pöten itaampënëak ngönën pepat wak iteneima.

¹² Pël ëak Yuta omën naröere Krik öng yapinring naröere omp narö pit selap Yesuun kön wi kosang wesa.

¹³ Pël ëen Yuta omën Tesalonaika wëaurö pit Pool Peria kak wë Anutuu ngönte ök yamëem wëaut kat wiak kak pörek së piarip utpet mowasëpënëak omnaröa könöt irikor mowesak lupöt es nga mowesa.

¹⁴ Pël yaëen ingre mor saurö pit Pool wes momëen i kaöökël sa. Ën Sailasre Timoti piarip Peria kak om wakaima.

¹⁵ Pël ëaan omën Pool mësak saurö pit Atens kak moulmëa. Pël ëak kaalak sëpënëak yaëen Pool pi Sailasre Timoti pim ngësäl teentom sëpënëak maan sa.

Pool Atens kak ngönën ök mëëa

¹⁶ Pool pi piaripön kor Atens kak wë itaangkën kak pörek omp ak kaaröro kësang wëen itenak pim yaat utpet pan ëa.

¹⁷ Pël ëen pi Yuta omnaröa ngönën tuptak së ilëak Yuta omnaröere köpël omën munt Anutuun yaya yamëëa naröaring ngönëntaan aima. Pël ëak pi kët poutë wa top yaaurek së omën pas së wëauröen ngönën ök maima.

¹⁸ Pël ëen Epikurianre Stoik ëwat omën narö pit

piiring ngön nga yaalem pitëm naëaan naröak epël mëëa. “Omën ngön paspas aö pipop pi tol apënëak aim?” Pël yemaan naröak epël mëëa. “Pi ka nantëëröa omp aköröa ngön nant apënëak niaim koröp.” Pool pi Yesu weletakaan wal ëaup pim ngönënte ök yemaan yak pit pël maima.

19 Pël ëak pit Pool koirak ngön ök ëak kat yawiaö yang lup nent yapinte Ariopakas pörek së kaöaröa naë ulmëak epël mëëa. “Ten nim ngön ngolöp omnaröen ök maimën piten aan kat wiin.

20 Ten nim ngönten kat wiin maim yaë. Pötaanök ngön pita songönte ök aan kat wiinaan.”

21 Pitëm Poolön mëëa pöta songönte epël. Pit omën suure kak Atens kak wëaö pörö pit akun poutë ngön ngolöpöt ök ëak kat wieima.

22 Pit Pool Ariopakas pörek moulmëak, pëel maan wal ëak kaöaröen epël ök mëëa. “Atens omnarö, arim omp aköröen kosang wesak yaya yamëëauten ne ëwat wë.

23 Ne arim kak yesem itaangkën arim omp ak yaya yamëëauröa kaat wia. Pël ëaan itaangkën omp ak nampë könta rangk retëng nent epël wiaan itenaut. ‘Epët omp ak tiarim köpëlöp pimët.’ Pël ëaan itenaut. Pötaanök arim omp ak köpël wë yaya pas maö iman pöpë ngönte ök yenia.

24 Anutu pi yanger ket ëak yangera rangk omnant

wia epot ket ëaup pi kutö mre yangë Kaöap. Pötaanök pi yok pangk ka omnaröa ök rëautak naöpanëëp.

25 Pi nantön elek ëën aan omën moresök yok pangk kaamök naalmëënganëëp. Piita pimtök omnaröa wëwë pipotre omën pout nineim wëaup.

26 Anutu pi tiarim ë kopetap ket ëaup. Pël ëën piikaan ulöl sak wëën rep nimëak kaare yang ninaup. Pimtök tiar öpenëak yaö niak niulëaup yak tiar yanger ninak yangerak öpena akunet ninaup.

27 Tiar Anutuun ngaöl ë yesem koirëpenaat pël ëëpenëak epël ket elnia. Pël ëak pi kamaarek naön tiar omën pouröak pangk pangk ëak wëaup.

28 Pël ëa pötaanök puuk tiarim songön ket ëak wëën tiar wëwëetaring wë kan së waisö ëeim wë. Pötak arim naëlaan ëwat omën naröak epël niaim. ‘Tiarta pim ruurö,’ pël niaim wë.

29 Yaap, tiar Anutuu ruurö. Pötaanök tiar piin kön wiin omp ak morökörö kolre siluwaare këlötök omnaröak kön wiak moresring ket ëak pitëmëën ngëëngk mowasö ima pötëel kön nawiingan.

30 Yaap, ngaanëër omnarö pit köpël wë yak omnant pipot ket ëeima. Pël yaëën Anutu pi pitëm omën wak ima pötön nga nemaan ëa. Ën peene akun eptak Anutuuk yang ël epotë omën pouröen pim ngön kosangët epël ök

yenia. 'Ar arim utpet yaaö pout kasëng menak nem naël waiseë.'

³¹ Pël ëak pi yang ël epotë omën pourö wotpil niwesak wël ëak kom elniipna yak akun nent wia. Pi ngaanëer omën namp tiar kom elniipënëak yaö mëëaup. Pi pim ëëpna pöt yaapöt tiar omën pouröen pet elniipënëak omën pöp weletakaan wal ë moulmëa."

³² Pël maan pit omnamp weletakaan wal ëa pöt kat wiak naröak ökre was mëëa. Ën naröak epël mëëa. "Ni ënëmak omën pipëta ngönte kaalak aan ten kat wiinaan."

³³ Pël maan Pool pi pit sëp mowesak sa.

³⁴ Pël ëën narö Pool pim ënëm ëak Yesuun kön wi kosang wesa. Pël ëa pörö eporö, namp Taionisias Ariopakas kaöaröa naëaanëp, ën öng namp yapinte Tamaris, piaripre ën piarpim kar narö.

18

Pool pi Korin kak ya mëna

¹ Ënëmak Pool pi Atens kak sëp wesak Korin kakë sa.

² Pël ëak së Yuta omën yapinte Akuila pöp koirä. Pi Pontas yangerakaanëpök piar öngöp Prisila Itali yangerak wë olëak ngaan ngaantakëer së wëa. Pöt Rom omën omp aköp Klotias puuk Yuta omën Rom kak wëaö pourö kan sëpënëak maan sa. Pël ëauwaar piarpim naë Pool pi sa.

³ Pi piaripring ya ngawiap yak piaripring së wë poë koröp ka ök yarëaut ket ëëima.

⁴ Pël ëëimeë Pool pi kë yesaö akunatë Yuta omnaröa ngönën tuptak së ilëak Yutaare Krik omnaröaring Yesuun kön wi kosang yewe-sauta ngönöt aima.

⁵ Pël eim wëën Sailasre Timoti Masetonia yangerakaan ënëm së oröön Pool pi pim waur muntet sëp wesak akun poutë Yesu pi Kristo Anutu pim Yaö Mëëaup pöta songönte kosang wesak ök maima.

⁶ Pël ëën narö pit kat wiak pim ngönte wa olëak piin utpet wesak maan pi kangiir pim ulpëenëpökaan ulölöt keke ur moolëak epël mëëa. "Ar kö sënë pöta songönte arimtëët, neering ngawi won. Pötaanök ne peene ar sëp niwesak köpël omnaröa ngësë sumaan yeë."

⁷ Pël mëak Pool pi Yuta omnaröa ngönën tupët sëp mowesak Tisias Sastas pim kaatak së wakaima. Omën pöp pi Anutuun yaya maim wëaup pim kaat Yuta omnaröa ngönën tupta naë wiewëa.

⁸ Pël ëën Yuta omnaröa ngönën tupta wotöököp, pim yapinte Krispas, piire pim kaatakörö pit Aköpön kön wi kosang yewasën Korin omën narö pitta Pool pim ngönte kat wiak Aköpön kön wi kosang wasën i momëa.

⁹ Pël ëak röök nentak Pool pi wangerötë yemangk pöl ëën Aköpök ngön nent epël ök mëëa. "Ni kas ëak ngönën ök yamëëaut sëp wasnganak, om ök maim öm.

¹⁰ Ne niiring wëën omën

nampök wal äak ni utpet naniwaspan. Ne omën selap pan ka epöök nem ënëm sêpënëak yaö mëëaup pötaanök.”

11 Pël maan Pool pi ka pöök Anutu pim ngönte ök maim wëen ngoon 18 äak won sa.

12 Ënëmak Rom yang ngarangk namp, pim yapinte Kalio, pi Krik yang pör ngarangk äak wëen akun pötak Yuta omnarö pit wa top äak Pool wali wak sê ngön yaatak moulmëak epël ök mëëa.

13 “Omën epop Rom omnaröa ngön kosangöt ilap riak omnaröen Anutuun yaya mapënëak kan maimat pet yaalmë.”

14 Pël maan Pool pi ngön apënëak yaëen Kalio pi wal äak Yuta omnaröen epël mëëa. “Yuta omnarö, ar kat wieë. Omën epop Rom ngön ë kosang wesaut ilap riak utpet nant yaëen neen neanë pöt ne yok pangk arim ngönöt kat niwiimaat.

15 Pël ëëmaatep ar neen ngön nentere nent, yapin ke nentere nent arim ngönëntakël wieëaut aim. O o, arök neen ngön ke pilöt kat wiimaat wesaurö ma? Won pan. Arimtok omën pita ngönte wotpil weseë.”

16 Pël mëak ngön yaatakaan waö ë momëa.

17 Pël ëën pit tomök oröön Krik omnaröak Yuta ngönën tupta ngarangkëp yapinte Sostenis, pöp moröak tang möak utpet mowasö yesën Kalio pi om it mongneëa.

Pool pi kaalak Antiok kak Siria yanggerakël sa

18 Pool pi Yesuu ingre mor sauröaring kët selap wë ënëmak pit sêp mowesak Akuilaare pim öngöp Prisila pit naar namp äak Senkria kakël sa. Pël äak pörek sê Anuturing ngön kosang wesao pöta këet pet irak pim ngan epët kat ë moolëa. Pël äak wang Siria yanggerakël sêpna naöök sa.

19 Pël äak Epesas kak sê oröak pit Yuta omnaröa ngönën tuptak sê ilëak Pool pi pitring ngönaak wali aima.

20 Pël ëën pit Pool akun wali pitëm naë öpënëak maan, “Pël naëngan,” mëak sêpënëak yeem epël ök mëëa.

21 “Ënëmak Anutuuk kaalak arim naë waisumëak nean pöt waisumaat.” Pël mëak Akuilaare Prisila piarip kak pörek moulmëak pit pouröen yaköm köm mëak sa.

22 Yesem Sisaria kak sê oröak Yerusalem kak sê ingre mor sauröen yoöre ërëp mëak kaalak Antiok kakël sa.

23 Pörek sê oröak wë akun wali wali sëen Antiok kak pörek sêp wesak ka nantë Kalesiaare Prisia yang pöraarël yesem Yesuu ingre mor sauröen ngönën ök mëak taë mowasö sa.

Apolos pi Epesasre Korin pöteparëya mëna

24 Omën namp, Alesantria kakaanëp pim yapinte Apolos, pi Epesas kak sê wakaima. Omën pöp pi omnant kësang ewat sa pet

irak ngönën pepeweri ngön wia pöt pout ewatëp.

²⁵ Omën pöp pi Aköpë elnia kan pöt ewat wë pöta ngönte kosang wesak yaaup. Pël äak pi Yesu pim songönte apënëak pöt pout mëngkre mëngk yaaup. Pël äaap pi om Son pim omnarö i momëa pöten pëen ewat wakaima. Ën Yesuu ru ulöpöököp pël sak wë pötaan i momëëpna pöten köpël wëa.

²⁶ Pi ngön pöt kosang wesak Yuta omnaröa ngönën tuptak ök maima. Pël ëen Akuilaare Prisila piaripök koirak së piarpim kaatak ulmëak kan Anutuuk tiarimëen elnia pötön ök maima.

²⁷ Pël ëen Apolos pi Krik yanggerakë sëpënëak kent yaë maan Epesas kak ingre mor sauröak kaamök elmëak pep newer Yesuu ingre mor säö Krik yanggerak wëauröaan pi sant mowasëpënëak retëng ë mena. Pël ëen pörek së wë Anutuuk lup sant elmëen omën piin kön wi kosang yewesaurö pit ompyaö kaamök elmëeima.

²⁸ Pël eimeë Yuta omnaröa köpël waswas eim wëaut omnaröa itöök ke ur moolëak pepeweri ngön wia pipot Yesu Kristo Anutuu Yaö Mëëa pöp pim ngönte këëkë wesak ök mëëa.

19

Pool pi Epesas kak ya mëna

¹ Apolos pi Korin kak wëen Pool pi yang lup nerak ya mëmpö yesem Epesas kak

së oröak itaangkën Yesu pim ënëm yaaö narö wëa.

² Pël ëen pitën epël pëlpël mëëa. “Ar ngaan Yesuun kön wi kosang wasën Anutuuk Ngëëngk Pulö nina ma won?” Pël maan pit ngön kangit epël mëëa. “Ten ngaan Anutuuk Ngëëngk Pulö yemengka pipët kat nawiinörö.”

³ Pël maan Pool pi pitën epël pëlpël mëëa. “Ën ar i mëënëak talëpë ënëm äaurö?” Pël maan pit epël mëëa. “Ten pörö Son pim omnaröak i nimëak ngön niaö pöta ënëm yaurö.”

⁴ Pël maan Pool pi pitën epël mëëa. “Son pim i momëa pöt omnarö pit lup kaip tiak pitëm utpetat kasëng mena pötaanök pël elmëa. Pël äak pi pitën epël ök mëëa. ‘Ar nem ënëm waisëpna pöpön kön wi kosang wasën.’ Omën pöp Yesu.”

⁵ Pël maan pit ngön pöt kat wiin Aköp Yesu pim ru ulöpöökörö pël sak wëa pötaan i momëa.

⁶ Pël äak Pool pi pim moresiarring pitëm kepönötë mowiin Ngëëngk Pulö pitëm rangk iraan ngön maimat aö Anutu pim ngönöt tekeri wesak ök mëëa.

⁷ Omën pörö pit 12 äak wëa.

⁸ Pool pi Yuta omnaröa ngönën tuptak ilëak pitring ngönënëen yak aöre elö eim wëen ngoon naar namp äak ilëa. Pi Anutu pim tiar wa ngaöök nimëa pöt pit kat wiipënëak kent ëa.

⁹ Pël ëen omën narö pit lup kosang panë äak kön wi

kosang newasën omnaröa
 ëöetak Aköpë elnia kan pötön
 utpet wesak ëa. Pël ëën Pool
 pi Yesuu ingre mor saurö
 pit koirak omën kaö namp
 yapinte Tiranas pim pep
 kaatak së omnaröaring ngön
 ngawi aima.

10 Pi pël eim wëen krismaki
 nentepar pöteparë öngpök
 Yuta omënre köpël omnarö
 pit pourö Esia yangerak
 wëaurö Aköpë ngönte kat wia.

Siwa pim ruuröa ngönte

11 Anutu pi Pool weëre
 kosang kaamök elmëaan
 retëng omnaröa it köpëlöt
 eima.

12 Omnarö pit poë koröp
 kaut Pool piik mësël ëak wak
 së yauman yaaurö mësël
 elmëen ompyaö sa. Ën
 urmerarö wëaurö tapël ëak
 waö ë momë pël ëeima.

13-14 Pël ëën Yuta omën
 Anutuun kiri ar yaauröa
 wotöök namp pim yapinte
 Siwa pim ruurö 7 ëak pit
 kaatë sak waisö imeë omën
 urmerarö pitëm lupötë
 wëaurö waö ë momë pël eima.
 Pël ëak pit Yesuu yapintak
 urmeraröen ököök mëak epël
 mëea. “Ni urmer utpetap, ten
 Yesu, Pool pim ök aö yaaup,
 pim weëre kosangtak waö ë
 yanimë.”

15 Pël maan urmerap epël
 mëea. “Ne Yesuun ewat wë,
 Poolönta ewat wë. Pël ëaap ar
 tarëkaanörö?”

16 Pël mëak omën urmerap
 wëa pöpök akak sak omën
 ököök eima pörö mëmpö waö
 elmëak poë koröp pöt keliak

moolaan koröp yoolörö
 kaatakaan oröak kas sa.

17 Pël ëën Yuta omënre köpël
 omën Epesas kak wëa pörö
 pourö omën pöta ngönte kat
 wiak pit kas panë ëën Aköp
 Yesu pim yapinte ngar wa.

18 Pël ëën Yesuun kön
 wi kosang wesa narö së
 omnaröa ëöetak pitëm ngaan
 utpet eima pötön war wesak
 ök mëea.

19 Pël ëak kempre këar nga
 yaaurö pit pitëm kempre këar
 pep kësangöt wak së omnaröa
 itöök war wesak es momera.
 Pep pötë sumat 50,000 kina
 ke pëlëët.

20 Pël ëën omën weëre
 kosangring pöten itenak
 maan omën muntarö pitëk
 yal mangkën pitëm lupötë
 Aköpë ngönte taë sa.

*Epesas omnarö pit ngön ë
 olëak mëea*

21 Ënëmak Aköpë Pulöök
 Poolön ya ngön maan pi
 Masetoniaare Krik yang
 pöraarëël ya nga ë yesem
 kaalak Yerusalem kak
 orööpënëak mëea. Pël maan
 Pool pi pim omnaröen epël
 mëea. “Ne pötë sa pet irak pöt
 Romëelta sumaap.”

22 Pël mëak pi Timotiire
 Erastas pim kaamökaar pi-
 arip Masetonia yangerak wes
 mëen yesën pi Esia yangerak
 wakaima.

23 Akun pötak omën narö
 selap pan Epesas kak wëaurö
 pit Aköpë kanöök yesauröaan
 kööre tok kësang pan elmëa.

24 Pöta songönte epël oröa.
 Omën namp yapinte Temi-
 trias pi siluwaatring öng ak

nampë yapinte Atemis pim ka könöt ket ëeima. Piire pim ya omnarö sum kësang orööpnaak yak ket ëak wes mëeima.

²⁵ Pël yaauro yak Temitrias pi pim ya omnaröere ën pim ngönt ya tapët yamëna narö pitën yas maan sëen epël ök mëëa. “Karurö, ar ewat wë. Tiarim omën eptak mon kësang koir yaningkën ompyaö wëaut.

²⁶ Ar Pool piin ewat wë. Pim yaautön tiar kat yawiaurö. Pi Epesas kak eprekaan Esia yangerakë omnaröen epël ök maim wëaup. ‘Öngre omp ak kaarkaar omën moresök ket ëa eporö kë wonörö.’ Pool pi pël yemaan omën kësang pim ngön pöta ënëm yaë.

²⁷ Tiarim mon wauret utpet ëepnaaten ne ya ngës yaë. Pël ëen omnaröak ökre was niapanëak. Pötaanök tiar këëkë ngarangk naën ëëpena pöt ngön pöt kaö sak Atemis pim yaya yamëëa kaat utpet wasëpnaat. Pi tiarim öng ak kaöap Esia yangerakre ën yang kaö nantë omnaröa yaya yamëëaup pöt kön nawiipan.”

²⁸ Pël maan pit Temitrias pim ngön pöt kat wiak ya sangën ëen ngön ëak epël maima. “Atemis pi Epesas omnarö tiarim kaö panëëp,” pël maima.

²⁹ Pël mëak Epesas kak pörekaan omën kësang pan ngön pöt maö së Masetonia yangerakaan Pool pim ya kaamök omën naar Kaiasre Aristakas piarip moröak wak

weruak së pitëm wa top kaöaöök moulmëa.

³⁰ Pël ëen Pool pi pitëm wa topöök sëpënëak yaëen Yesuu ruurö pitök pörek sëen utpet mowaspanëak kan mowaria.

³¹ Pël ëen Esia yangerakaan yang ngarangk Pool pim ngönt naröakta pi wa topöök sëpanëak nga mëak ngön wes mëa.

³² Pël ëen wa topöök wëaö pörö pit kön irikor ëak pitëm wa top ëa pöta songönten kön nawiin, narö ngön nent aö yesën, narö nent aö yesën pël eima.

³³ Pël eim wëen Yuta omnarö omën namp yapinte Alesanta pöp mök ë momëen wa topöök tauaan pit itenak wa top pöta songönte apënëak yaë wesa. Pël ëen Alesanta pi moresring angan elmëak wa top pöta songönte Yuta omnaröak naënte pöt ök mapënëak ëa.

³⁴ Pël ëen omnarö pit itena pöt, pi Yuta omnampök yeëa ëen pit këm top ëak ngön ëak epël mëëa. “Atemis pi Epesas omnarö tiarim kaö panëëp.” Pël maim wëen aöa nentepar sa.

³⁵ Pël ëen ka pöökë omnant komre kap yaaupök omnaröen ngön angan pël mëak epël mëëa. “Epesas omnarö, ar kat wieë. Omën ka nantëerö pit Epesas omnarö tiar öng ak kaöap, Atemis, pim yaya yamëëa kaatere kël ngëëngk mopöökaan irëa pö ngarangk yeë pöt pit ewat wë.

³⁶ Omën nampök ngön pöt yok pangk wa noolapan. Pötaanök arök pas köntak

ëenganëp wiap sak weë.

³⁷ Ar iteneë. Omën tiarim wa topöök wak waisan epaar piarip tiarim ngönën tup-takaan omnant kain naön. Pël ëak tiarim öng aköpönta utpet wesak naënaar.

³⁸ Pötaanök Temitriasre pim mon waur yaaurö pit omën nampëen kööre tok wieë pöt ngön yaaö akunetak ngön yaatak moulmëen kat yawiaupök kat wiak wotpil mowasëpnaan.

³⁹ Ën ngön nant om wieë pöt yok pangk wa toptak ngön yaaö akunetak ëak söë wasënëët.

⁴⁰ Pötaanök tiarim wa top epö utpet yeëerek Rom yang ngarangköröak ngön yaatak niulëëpnen ëa. Iteneë. Peene wa top epöök ngön kaëpre ngön ë yoolak pötë songön nent won. Pötaan yang ngarangkëp pëel niaan tol mapen?"

⁴¹ Pël mëak omnant komre kap yaaup puuk rep momëen pitëm kaatë sa.

20

Pool pi Masetoniaare Krik yangeraarë sa

¹ Ënëmak ngön kaëpre ngön pöt ë olëak won wesak wëen Pool pi Yesuu ingre mor sauröen yas maan së pim naë wa top ëen pepanöm ngön ök mëak yaköm köm mëak Masetonia yangerakë sa.

² Pël ëak pi omën we pöököröa naë yesem ingre mor sauröen ngön kësang mëak lup taë mowasö

yewaisem tenim naë Krik yangerak wais yaarö.

³ Pël ëak pörek wëen ngoon naar namp ëak won sa. Pël ëen pi ko ëak wangaöök Siria yangerakë sëpënëak kat wia pöt Yuta omnarö pimëen nga wia pël maan kat wiak kaalak Masetonia yangerakël sëpënëak kön wia.

⁴ Pël ëen omën ke epëlok Timotiiring Poolë ënëm elmëa. Peria kakaan Sopata, Pirasë ruup, Tesalonaika kakaan Aristakasre Sekantas, Tepi kakaan Kaias, ën Esia yangerakaan Tikikasre Tropimas omën piporö Timotiiring Poolë ënëm elmëa.

⁵ Pël ëak pit pörö wet rëak Troas kak së oröak tenën kor wëa.

⁶ Pël ëen Yuta omnaröa kaömp peret yis namëenöt yena akun ngëëngkët won sëen Pilipai kakaan wang naöök ilëak akun mor nas kan kourak yesem won sëen Troas kak oröak pitring sant kopët nent wëen won saut.

Pool pi Troas kak Yutikas öp mowesa

⁷ Wangam kan sënaat yak Sante wiap kan kë nënëak wa top ëak wë Pool pi ngönën wali pan ök maim wëen rök lup yes.

⁸ Ka ngaarëk tenim wa top ëan pötak es rompeet selap uteëa.

⁹ Pël ëen omp ulwas namp yapinte Yutikas pi ulöl kanöök wel aisëë Pool ngönën ök yaan kat men ë wë ka kom eim olëak ka sasa ura. Pël ëak ka kaö wali pan nentepar nent ngaarëk

pötakaan kawī ngentiak sē yangaak ngentiin orōak itena pöt wel wia.

10 Pēl ēēn Pool pi orōak ngemē wa kapariak epēl yema. “Ar kōn selap ēēngan. Pi öp wē.”

11 Pēl mēak Pool pi kaalak kakaati ilēak kēēt pelak naut. Pēl ēak kaalak ngōn kaut ök maim wēēn ēwa tēēn ten saut.

12 Pēl ēēn omnarö pit omp ulwas pöp öp wēēn mēsak sē pim kaatak ulmēak pit ya kē pan sa.

Pool pi Troas kak wē olēak Mailitas kakē sa

13 Pool pi ten Asos kak sē kor ön niak wet rēak wangaöök wes nimēak pimēt yangaak wais kak tenim wēa pōrek orōaut.

14 Pēl ēēn koirak ten pourö kaalak wangaöök ilēak Mitilini kakē saut.

15 Pōrekaan yesem ēlpam walēn Kaios kuste il wesak kēt kopēt nent won sēēn Semos kustak orōaut. Pōrekaan yesem ēlpam walēn Mailitas kak sē orōaut.

16 Pēl ēak Pool pi Yuta omnaröa akun ngēēngk kēsang nent yapinte Pentikos pēl ya pōtak Yerusalem kak sē omnaröaring wa top ēēpēnēak kōn wia. Pōtaanök Esia yangerakē sēna akunet won ēēn Epesas kak il wesak wangaöök el wesak Mailitas kakē saut.

Pool pi Epesas ngarangköröen yaköm kōm mēēa

17 Pool pi pōrek wē ingremor sauröa wotöökörö pim

naē wais wa top ēēpēnēak Epesas kakēl ngōn wes mēa.

18 Pēl ēēn pit naē wais orōön epēl ök yema. “Karurö, ar ēwat wē. Nem ngaan Esia yangerak wais orōak ya ngēs rēak mēmpö wais pötön ar ēwat wē.

19 Yuta omēn narö kēt ēl epotē ne utpet newasēpēnēak kan ēēl eim wēēn ne ya kēlangōn pötaring wēēn nemtē yapinte wak irēak Aköpē yaat yamēngkaup.

20 Pēl yeem nem ngōn ök niaaöre rē niulö pēl yaautē nant ök niak nant ngep naēn ne ar kaamök elniak ompyaö sēnēēk yak wa topötēēre neenem kaatē ök niaaö imaut.

21 Ne ngōn pöt kosang wesak ar Yuta omēnere köpēl omnaröen epēl niaimaut. Ar utpetat kasēng menak Anutuu naē rē olēak tiarim Aköp Yesuun kōn wi kosang wasēnēak ök niaimaut.

22 Peene pöt ne Yerusalemē sumēak Ngēēngk Pulöök yenēa. Pēl ēaap ne pōrek sē oröp nent koirum wes ne pōten köpēl yaē.

23 Om nem imautē yesēn Ngēēngk Pulöök epēl neaimaut pōten ēwat wē. ‘Ni wii kaatak wa niulēak kēlangōn kat niwiipnaat,’ pēl neeaimaut.

24 Pēl ēaap ne nem koröpöön kōn selap naēn. Nemēngkēn wel wiima pöteta yok pangk. Ne pöt, tiarim Aköp Yesuuk kan yaö neea pöök ulöp ngarngar wē mēsaö yesem mēs pet irumēak kent yaē. Pēl ēak Anutu pim ngōn ompyaö pōtak komre kolap niweseim

wë pöta ngönte kaö wes ök amëak kön wia.

²⁵ “Ar kat wieë. Ne ngaan arim tekötë imeë Anutuuk wa ngaöök nimëak wë pöta ngönte ök niaö imaut. Ën peene pöt ne kön wiin ar kaalak neen itnaangkan.

²⁶⁻²⁷ Pötaanök ne peene war wesak ök niamaan. Akun poutë ne arring wë Anutu tiarim naë ya yamëngk pöta ngönte war wesak ök niaö imaut. Pël ëak ne pim ngönte amaataan pölöp naënëp. Pötaanök arim tekraakaan namp kö sëpna pöpë songönte nemët won.

²⁸ Ngëëngk Pulöök ar omnarö pol sëpsëp ket ëak ngarangk elmëënëak nina piporöere arimënt ngarangk këëkë ëeim ön. Anutu pimtë Ruupë iitak omën piporö kama wak pim ingre mor we-saurö. Pötaanök ar ngarangk këëkë ëeim ön.

²⁹ Ne ëwat wë. Ënëmak nem ent ë niulëëma akun pötak omën utpetarö arim tekarak oröak utpet niwesak kent tokoröa sëpsëpörö mëmpënëak waö yaalmë pöl elniipën sa. Pötaanök ngarangk këëkë ëeim ön.

³⁰ Arimté tekraakaan narö oröak Yesuu ingre mor saurö ar pitëm ngësël sënëëk yak pitëmtë könötëaan ngön kaar reäk niapnaan yaë.

³¹ Pötaanök ar këëkë panë ngarangk ëak nem elnieima pöten kön wieim ön. Ne ar-ring krismaki nentepar nent pötë öngpök kët kanaan rö kanë ngön ompyaut ök niak taë niwasö imeë akun nantë

arimëën yaköm ëak ing lelap-taring kaamök elnieimaut.

³² “Peene ne ar Anutuu naë niulëak pimtök ngarangk elniipënëak piin kimang yemak. Pël ëën ar pim naëaan ngön ompyaö poutë weëre kosang pöt pim komre kolaptakaan önëët. Pim ngön pötak kosang niwasëpnaat. Pël ëën omën ompyaö Anutu pim omnaröaan yaö ëaö pöt yok pangk nimpnaat.

³³ Ne monere uröm pötön kaur ëak arën kimang neni-aanëp.

³⁴ Ar ëwat wëën neenta mor epesiarring ya mënak koirak nemënt weëre nem kaamökörö mampö pël yaaup.

³⁵ Nem pël yeë pötak nook arën ya kosang mënak omnant koirak koröp wiap yaurö kaamök elmëënë pöt pet elnieimaut. Tiar pël yeem pöt Aköp Yesu pim ngön epël mëëa pöten kön wiipenaat. ‘Omnant yemangk pöpë ërëpsawi pötak yeö pöpë ërëpsawi pöt il wasëpnaat.’ ”

³⁶ Pool pi ngön pipöt ök më pet irak ngarangköröaring rar rë wesirak Anutuun ök yema.

³⁷⁻³⁸ Pël ëak pit pim wet reäk epël mëëa pöten kön wia. “Ar neen kaalak itnaangkan,” pël mëëa pöten kön wiak kapariak tot nak ingre ngön elmë mësak së wangaöök yanuulë.

21

*Pool pi wangaöök
Yerusalemë sa*

1 Pit ent ë moulmëak wangaöök ilëak el wesak Kos kustakël saut. Pörekaan yesem ëlpam walën Ros kustak së oröaut. Pël ëak pörekaan Patara kak së oröaut.

2 Pël ëak itaangkën wang munt naö Pinisia yangerakë sëpënëak yeëa ëën pöök wamp riak saut.

3 Pël ëak yesem Saipras kuste katnëël wiaan itnal keker elmëak Siria yangerakël yesem Taia kak së leng ë ulmëak kak pörökë urömat të menaut.

4 Pël ëën pörök Yesuu ingre mor saurö koirak pitring wë sant nent won sëën Pulöök pit kaamök elmëën Pool Yerusalemë sëpanëak nga yema.

5 Pël ëën pörök wëën tenim akunet won sëën kak pörök sëp wesak yesën Yesuu ingre mor sauröere pitëm öngre ruurö ten wes nimëëpënëak kakaan weler rëak i kaö pouk së rar rë wesirak Anutuun kimang mëëaut.

6 Pël ëak neneren yaköm köm mëak ten wangaöök wamp yariin pit kaalak kakë yes.

Akapas Sisaria kak Poolön tektek ngön mëëa

7 Wangaöök ilëak Taia kakaan yesem Tolemes kak së oröak Yesuu ingre mor sauröen yoöre ërëp mëak pitring wë ka kopët nent yaur.

8 Ëlpamök Tolemes kakaan wal ëak yesem Sisaria kak së oröak ngönën ök yamëëa

namp kak pörök wëa yapinte Pilip pim kaatak së piiring wakaimaut. Omën pöp pi Yesuu ngön yaaö omnaröa ngaan omën 7 ëak ya ngön mëëaö pöröakaan namp.

9 Pöp koont kong nent wëa. Pit omp naön Anutuu tektek ngön aim wëaurö.

10 Ten Sisaria kak om wëën Yutia yangerakaan tektek ngön yaaö omën namp pim yapinte Akapas pi wais yaarö.

11 Pël ëak tenim naë wais Pool pim yepatu wak pimtë ingre moresiarë tëak epël ök ya. "Pulöök epël yenëa. 'Yepat epöökë pepap Yerusalem kak sëën Yuta omnaröak epël elmëak köpël omnarö mampnaat,' pël ya."

12 Pël aan ngön pöt kat wiak ten ka pöökë omnaröak Pool pi Yerusalemë sëpanëak nga mëëaut.

13 Pël maan Pool pi epël yenia. "Oröpmorëënök ingre yailak ëak nem lupmer wa könöm yenewas? Ne Yerusalem kak sëën wii kaatak neulëere nemöön wel wi pël ëëma pöten kas naën. Pöt oröpmorëën? Omnarö Yesuu ngönte kat wiipënëak kent yaë."

14 Pël niaan ten pim könö ilak menaat pangk naën ëën epël yemak. "Aköpë kentöökë ya pil ëëp."

15 Akun nant won sëën Yerusalem kakë sënëak ko ëak,

16 Sisaria kakaan Yesuu ingre mor saö naröaring ten pourö së Saipras kustakaan omën namp yapinte Neson

pim kaatak niuläut. Omën pöp ngaanëer Yesuu ënëm eim wëaup.

Pool pi Sems pim naë sa

17 Yerusalem kak së oröön Yesuu ingre mor sauröak ërëpsawi ëak koir yanuulë.

18 Pël ëën ëlpamök Poolring Sems pim naë së itaangkën wotöökörö piiring wëa.

19 Pël ëën Pool pi yoöre ërëp mëak Anutuuk kaamök elmëaan köpëlöröa öngpök ya ke nentere nent mëmpö ima pötë ngönöt ök yema.

20 Pël ëën pit ngön pöt kat wi pet irak Anutuun yaya mëak Poolön epël yema. “Karip, ni ewat wëen, Yuta omën kësang pan, tausen selap narö, Yesuun kön wi kosang wesa. Omën pörö pit Moses pim ngön ë kosang wesauta öngpök ilëak wë.

21 Pël ëaap omën naröak nimëen epël ya. ‘Pool pi Yuta omën köpël omnaröa öngpök wëauröen Moses pim ë kosang wesa pöt ngar wak rungaaröa koröp kaut moilööre Yuta omnaröa kan ngaanöök së pël ëëpanëak nga yamëean,’ pël yaap.

22 Nim eprekë waisauteta pit kat wiaap tiar tol ëëpen?

23 Pël ëa pötäänök ni tenim niana epël ëëm. Tenim naëaan omën kong nent pit Anutuu ëöetak omën nant naën ëëpënëak ngön ë kosang wesaurö wë.

24 Pötäänök ni omën pöröaring Anutuu ngönën tup kaöetak së pitëm öpna pöl wë ngönënëen kölam tëak öm. Pël ëak ni pit sum elmëen pitök

ngönënëen kölam tëak öpënëak yaaö pöl kiri ar ëak pitëm kepön ëpöt kat ëëpnaan. Pël ëëmë pötak omnarö pitök niin itaangkën ten Yuta omnaröa yaul ëan pël niwasëpnaat. Pël ëëmë pötak pit itenak omnaröa nimëen ngön aö ima pötön kaar pël wasëpnaat.

25 Ën köpël omën Yesuun kön wi kosang wësauröaan tiar ngaan ngön epël kosang wesak pep retëng ë menaut. ‘Ar omp ak kaarkaaröröaan kiri ar ëaut nënganok. Ar animaurö iit orööpanëak nailën ar ëaut nënganok. Ar animauröa iit nënganok. Ar öngre omp nga ëënganok.’ ”

26 Pël maan Pool pi omën pörö koirak ëlpamök së Yuta omnaröa ngönënëen kölam tëak öpënëak yaaö pöl ëa. Pël ëak pi Anutuu ngönën tup kaöetak së kiri ar yaauröen kët taltak omën pörö ngönënëen kölam tëa pöta kiri wiipën pël mëea.

Yuta omnaröak Pool Anutuu ngönën tup kaöetak moröa

27 Akun 7 kosang wesa pöt temanöm yesën Yuta omën Esia yangerakaan naröak Pool Anutuu ngönën tup kaöetak wëen itenak omnaröen kék maan moröëë ngön ëak epël mëea.

28 “Israel omnarö, ten kaamök elnieë. Omën epop kaatë yesem Israel omënere Mosesë ngön ë kosang wesautre Anutuu ngönën tup kaö epëten wak irëak yaaup. Pël ëak nenteta, pi köpël omnarö mësak Anutuu

ngönën tup kaö epetak wais kewil elmë pël yaaup,” pël mëëa.

29 Pöt pit ngaan Tropimas köpël omnamp Epesas kakaanëp piiring ka pöök wëën itenak Yuta omnaröa ngön ë kosang wesaut ilak Poolring Anutuu ngönën tup kaöetak yesaup pël wesak mëëa.

30 Pël maan omën Yerusalem kak wëa pörö pourö lup es nga sak së wa top ëak Pool moröak Anutuu ngönën tup kaöeta kakaatiaan weruak tomök së moulmëak tapëtakëer kanöt waria.

31 Pël ëak Pool mëmpënëak omën Yerusalem kak wëaurö pourö lup es nga sak nga yaal ngön pöt Rom nga omnaröa wotöököpë ngësël sa.

32 Pël ëën tapëtakëer pi nga omnaröere pitëm ngarangkörö koirak teëntom pitëm naë sa. Pël ëën omnarö pit piire pim nga omnaröen itenak Pool tang mööpënëak ëaurekaan sêp wesa.

33 Pël ëën nga omnaröa wotöököp pi Pool pim naë së wali weë pimoröen epël mëëa. “Omën epop wii weë naöörar motëëë.” Pël mëak omnaröen pëël mëëa. “Epop talëp?”

34 Pël maan omën kësang pörek wëaurö pit ngön ëak naröak nent aö yesën naröak nent aö yesën ngaaröa wotöököp pi omën pöta songönten këëkë kat nawiin ëak nga omnaröen maan Pool mësak pitëm kaatakël sa.

35 Pël ëën Pool pi ka pöta

riringeweri së tauaan omnaröak mëmpënëak kosang pan ëa. Pël yaëën nga omnarö pit Pool ngar wak sa.

36 Pël ëën omën kësang pan pitëm ënëm yesem ngön ëak epël mëëa. “Pipop mën wel wieë,” pël mëëa.

Pool pi pimtë songönte ök mëëa

37 Nga omnarö pit Pool pitëm kaata kakaati wak ilapënëak yaëën Pool pi pitëm wotöököpön epël pëël mëëa. “Ne niin ngön nent ök niam sa ma?” maan wotöököpök epël mëëa. “Ni Krik ngönör ëwat wëën ma?”

38 Ne kön wiin ni Isëp omnamp ngaantak pi nga wak yang ngarangkepëën nga omën kësang pan 4000 pörö nga ë öpöt wak yang pultak mësak saup.”

39 Pël maan Pool pi epël mëëa. “Ne Yuta omnamp Silisia yanggerak Tasas ka kepönöökäänëp. Ne yok pangk omnaröen ngön ök mam ma?”

40 Pël maan wotöököp pi kuure mak maan Pool pi riringeweri tauëë moresring omnaröen angan elmëen pit ngön leng ëën Yuta ngöntak omnaröen ngön ök mëëa.

22

1 Pool pi epël ök mëëa. “Peperë kar nemorö, ar kat wieë. Ne saun wonöp pël niamaan.”

2 Pël maan pit kat wiaan Pool pi pitëmtë Yuta ngöntak ök yemaan pit ngön kaëp sêp

wesak kat kökö wiaan pi epël mëä.

³ “Ne Yuta omën arim karip. Nem ëlëpök Silisia yangerak Tasas kak newil-aup. Pël ëën kotuukëer Yerusalem kak e taprek Kameliel pim pep kaatak wëen rë neulön omën tiarim ëere körööröa ngön ë kosang wesa pöt pout ewat saup. Pël ëäk ar epreköröa yeë pöl neenta Anutuu ënëm ëëmëak kosang ngentieimaup.

⁴ Ne ngaan öngre omp Yesuu kan ngolöp epöök yaaurö mëmpënëak utpet mowesak moröak wii kaatak moulmëimaup.

⁵ Kiri ar yaauröa wotöököpre Yuta ngönënë kaöarö pitökta niapnaat. Omën pörö pit ne Yesuu ruurö wali ömëak pep newer retëng ë Yuta omën tiarim karurö Tamaskas kak wëaurö mampëak nena. Pël ëën omën pörö wali wak waisën Yerusalem kak eprek këlangön kat mowiipënëak saut.”

Pool pim ingre mor sa pöta songönte ök mëä

⁶ “Ne seim Tamaskas kak temanöm yewasën këtëp lup-tak wëen kutömweriaan ëwa kaöempel teënt pan irë neek yaalnë.

⁷ Pël ëën ne yangerak së ngentiak kat wiin ngön nent epël yenëa. ‘Sool, Sool, ni tol ëënak ne utpet neweseimën?’

⁸ Pël neaan ne kangiir epël mëäaut. ‘Aköp, ni talëp?’ Pël maan pi epël ök yenëa. ‘Ne Yesu Nasaret kakaanëp. Ni kët ël epotë ne utpet neweseimën.’

⁹ Pël ëën omën neering sa pörö ëwa pëenpelën itena. Ën omnampë neen ngön neea pöt pit kat nawiin.

¹⁰ Pël ëën ne epël pëlpël yemak. ‘Aköp, ne peene tol ëëm?’ Pël maan Aköpök epël yenëa. ‘Wal ëäk Tamaskas kak së orö. Pël ëën omën nampök nim ëëmëak Anutuu yaö ëa pötön ök niapnaat.’

¹¹ Pël neaan ëwa pömpelök nem itöörar ngaap wes noolaan wëen omën neering sauröak mor yal ëäk Tamaskas kak së neulnëa.

¹² “Omën namp kak pörek wëa yapinte Ananias, pi Moses pim ngön ë kosang wesa pötë ënëm yaaup. Omën pöpön Yuta omën ka pöök wëauröak pimëen kön wiin ompyaö yeä.

¹³ Omën pöpök nem naë wais tauak neen epël yenëa. ‘Sool, nem karip, ni peene kaalak itöörar nganga së,’ pël neaan tapëtakëer nem itöörar nganga sak piin itenaut.

¹⁴ Pël ëën pi epël yenëa. ‘Anutu, tiarim ëere körööröa yaya maimaup, pim ëëpnaatön ewat sumëak kom ë niulëak pim ya omën wot-pilëpön itenak pim këmtakaan ngön kat wiimëak kom ë niulëaup.

¹⁵ Pötaanök ni Anutuu ya omën sak nim omën itenak kat wiak pël ëan pipot omën pouröen ök maan kat wiip.

¹⁶ Oröp morëen kor ëëm? Wal ë. Pël ëën i nimëen tiarim Kaöapön merëk maan nim utpetat wa niulapnaan.’ ”

Anutuuk Pool köpëlöröa

ngësäl wes mäa

17 “Ne kaalak Yerusalem kak wais wë Anutuu ngönën tup kaöetak së kimang yamëem omnant wangartak ityaangk pöl äaut.

18 Pël äak itaangkën Aköpök neen epël yenëa. ‘Ni eprek wë nem ngönte ök amë pöt omnarö kat wiak kosang newaspan. Pötaanök teëntom söp mowesak sum.’

19 Pël neaan ne kangiir epël mëäut. ‘Aköp, pit ewat wë. Ne ngaan ngönën tupötë së omën niin kön wi kosang yewesaurö moröak wii kaatak moulmëere pës mö pël eimaut.

20 Pël ëën Stiwen nim ngön ompyaut yaaup omën naröak mën wel wiaut. Akun pötak ne iteneë yok pangk yaë wesak pim momënauröa ulpëenöt ngarangk äaut.’

21 Pël maan pi epël yenëa. ‘Ni peenëer sum. Ne kan maim panë nerek köpël omnaröa naë wes nimëëmaan yëe.’

Rom nga omnaröa wotöököpök Pool ngarangk elmëa

22 Yuta omnarö pit kat wiaan Pool pi ngön ök aö së köpël omnaröa ngësäl söpëna ngön lup pöt yaan pit kaaö äak ngön ë olëak epël mëäa. “Mën wel wieë. Omën ke pilëp yang eprek naöpan. Pi öp öpan.”

23 Pël mëak pit ya sangën kaö äak ëlak wiak pitëm ulpëenöt ent äak keke elmëak yangerakaan sumplölöt wes ngaarëk momëa.

24 Pël ëën nga omnaröa wotöököpök pim koturöen maan pit Pool kaatak mësak së moulmëa. Pël ëën nga omnaröa wotöököpök Yuta omnaröa Pool pimëën ngön ë olëak aö yesa pöta songönten kat wiipënëak pës kaö pan momööpënëak mëäa.

25 Pël ëën pit pës momööpënëak wii yatëen Pool pi nga omnaröa ngarangk namp pim naë tauaan epël ök mëäa. “Arim ngön ë kosang wesautak ngön ë pet nairën wieë yok pangk ne Rom omnamp pës yamöaurö ma? Oröp ëënak ne pil elnëeim?”

26 Pël maan nga omnaröa ngarangk pöp pi wotöököpë naë së epël mëäa. “Ni tol elmëëmëak yaën? Omën epop Rom omnamp tiarimënt tapöröep.”

27 Pël maan nga omnaröa wotöököp pi Poolë naë së epël mëäa. “Ni neen ök nea. Ni Rom omnamp ma?” Pël maan Pool pi mak mëäa.

28 Pël maan wotöököpök epël mëäa. “Ne sum kësang panë äak Rom ka pep saup.” Pël maan Pool pi epël mëäa. “Nem ëlre pepaar Rom kakaanaarök ne newilaup. Pötaan neenta Rom tapöp.”

29 Pël maan omën Pool pës möak songönte kat wiipënëak yaurö pit teëntom pan pölöp äak söp mowesa. Pël yaëën nga omnaröa wotöököp piita kat wiin Pool pi Rom omnampök wii motëa pöt kat wiak kas ëa.

30 Ëlpamök nga omnaröa

wotöököp pi Yuta omnaröa Poolön nga elmëa pöta songönten kat wiipënëak wii wil moulmëak kiri ar yaauröa wotöököröere ngönënë kansölörö wa top ë moulmëak Pool wii kaatakaan pitëm tekrak mësak orö moulmëa.

23

Pool Yuta ngönënë kansölöröen ngön ök mëä

1 Pool pi ngönënë kansölöröen nga iteneë epël mëä. “Karurö, ne Anutuu itöök wëaup. Peene wë epëtenta kat men ëen utpet nentaring naön.”

2 Pël maan kiri ar yaauröa wotöököp Ananias puuk Pool pim naë taueëauröen këm kantak mor kaë mööpënëak kék mëä.

3 Pël ëen Pool pi epël mëä. “Ni nim koröpöök ompyaö saan lupmer pöt titi tëak utpet ëaup Anutuuk nimööpnaap. Ni ngön ë kosang wesauta ököök ne wotpil newasumëak nimënt pöp ngön ë kosang wesa tapët ilak nemööpënëak kék maan yenemö.”

4 Pël maan Pool pim naë taueëa pöröak epël mëä. “Ni Anutu pim kiri ar yaauröa wotöök kaöapön utpet wesak yemaan.”

5 Pël maan Poolök epël mëä. “Karurö, pi kiri ar yaauröa wotöököp pöt ne köpël yak mëëan. Ne piin ewat ëen pël nemaan ëan tapön. Ngönëntak omën ngarangk ke pilöröen ökre was mangän

yak nga wia pöten ne ewat wë.”

6 Pool pi ewat wëen ngönënë kaöaröa naëaan, narö Parisi ngönën yaaurö, narö Satusi ngönën yaaurö pël ewat wë pitën epël ök mëä. “Ne Parisi omnamp. Nem ëarö tapörö. Ne kön wiin omnarö weletakaan wal ëëpnaat kön kosang wieë ök yaautaan yak ngön yaatak yeneulë.”

7 Pël maan Parisiire Satusi omnarö pit neneren ngön kaö mëak komkap ëa.

8 Pit epëtak pël ëa. Satusi omnarö pit weletakaan wal yaaöre omnarö könöpringöröere enselörö wë pötön kon wi kosang newasën yaaurö. Ën Parisiirö pit omën pötön kön wi kosang yewesaurö.

9 Pötaanök pit neneren ngaare ngön maö yesem Parisi omnaröa naëaan ngön kosangötë ngarangk naröak wal ë taueë ngön ëak epël mëä. “Ten pim utpet nent nokoirën. Ensel nampök ma kön nampök piin ök maan apna pöt yok pangk.”

10 Pël ëak pit ngaampel kaö wesak yaalën nga omnaröa wotöököp pi omnarö Pool narö nal sak weruak yesën koröp ilak wel wiipanëak kas ëen pim nga omnaröen epël ök mëä. “Ar pitëm tekrak së Pool wali wak së tiarimtë ka kaöetak ulmëëë,” pël mëä.

11 Röök pötak Aköpök Pool pim naë së oröak epël ök mëä. “Ni ya ngës ëëngan. Nem ngönte Yerusalem kak eprek war wesak omnaröen

ök yemaan tapël Rom kak sê ök mam.”

*Yuta omnarö Pool
mëmpënëak kup ria*

12-13 Ëlpamök Yuta omën selap 40 il wesaurö wa top ëak Pool mëmpënëak Anutuu ëöetak ngön ë kosang wesa. Pit pi pan mëmpënëak pitëm iire kaömp ngës olëak wet rëak pi pan mënakök ënëmak iire kaömp nëmpënëak ngön ë kosang wesa.

14 Pël ëak pit kiri ar yaaö kaöaröere ngönënë wotöököröa naë sê epël ök mëëa. “Ten kaömp ngës olëak Pool mënakök kaömp nënëak Anutuu ëöetak ngön ë kosang wesaut.

15 Pötaanök arre ngönënë ngarangkörö nga omnaröa wotöököpë ngësë ngön wes mëak epël ök maë. ‘Ni yok pangk Pool tenim naë wes mëën waisëpën sa ma? Ten pim ngön äauta songönten këëkë kat wiinaan.’ Pël maan arim ngësë wes mëën yewaisën kan kourak nga wiak mëmpunaan.”

16 Nga kup yariin Pool pim sasëpë ruup kat wiak nga omnaröa kaata kakaati sê Poolön ök mëëa.

17 Ök maan Pool pi nga omnaröa ngarangk nampön ngön maan sëën epël mëëa. “Ni yokot epop wotöök kaöapë naë mësak sê. Pël ëën pim ngön nent ök mapnaan.”

18 Pël maan nga omnaröa ngarangk pöp yokotup mësak wotöök kaöapë naë sê epël ök mëëa. “Wii omnamp Pool pöpök yokot epop nimëën

ngön nent waarek mësak waisën ök niapën pël aanak mësak yewais.”

19 Pël maan nga omnaröa wotöök kaöapök yokot pöp moresi wak sê pëlëer moulmëak piarpimënt wë ëlëëp epël pël mëëa. “Ni ngön tol nent ök neam?”

20 Pël maan yokot pöpök epël ök mëëa. “Yuta omën ngönënë wotöökörö pit ngön kup riak ni ëlpamök Pool pitëm naë wes mëën sê pim ngön äauta songönte këëkë wesak maan kat wiipën pël morök ya.

21 Pötaanök ni pitëm ngönte kat mowiingan. Pit omën 40 il wesak selap pan kaömp ngës olëak Pool mënakök iire kaömp nëmpënëak Anutuu ëöetak ë kosang wesak Pool kan kourak yesën nga wiak mëmpënëak nim kuure mak mamë pötaan kor wë.”

22 Pël maan nga omnaröa wotöök kaöapök yokotupön epël ök mëëa. “Nim ngön ök yenëaan epët omnaröen manganok.” Pël mëak wes mëën sa.

*Nga omnaröa wotöököpök
Pool yang ngarangkëp Pilis
pim ngësë wes mëa*

23 Nga omnaröa wotöök kaöapök ngön maan pim ngarangk naar sëën epël ök mëëa. “Arip nga omën selap pan 200 ëak koirak kaalak omën 70 pol osöröak yesauröere kaalak omën munt 200 ëak ingëpöt wak yaaurö pöröeta koirak rö kan

9 kilok pötak sënëen kopëta wasën.

24 Pël äak Poolëenta pol os narö koirën. Pël äak ar ngarangk këékë elmë yesem Rom yang ngarangkëp Pilis pim naë së moulmëen.”

25 Pël mëak nga omnaröa wotöököpök epël retëng äak mena.

26 “O Pilis, Klotias Lisias nook yang ngarangk ompyaup nimëen pep epwer retëng ë yangngk. Yowe.

27 Yuta omnarö pit omën pipop moröak mëmpënëak yaëen ne kat wian pöt pi Rom omnampök ëa. Pël ëen neere nem nga omnarö tenök pitëm morötëaan wa ëp äaut.

28 Pël äak pit songön oröptak utakök Pool mëmpënëak yaë pöta songönte ëwat sumëak ngönënë ngarangköröa wa toptak wak së moulmëaut.

29 Pël äak ne pitëm Poolëen ngön ëaö pöt kat wian pöt Yuta ngönënta ngön ë kosang wesautë wieëaul ëa. Pi omën utpet mëmpö ma wii motë pël ëëpna nent naën.

30 Pël ëen ne kat wiin omën naröak Pool mëmpënëak nga kup riak yaë pël ök yenëa. Pël ëen kat wiakök nim ngësë wes mëen waisëpën yewas. Pël äak omën pimëen ngön apnaaröen epël ök mëëaut. ‘Ar Sisaria yang ngarangkëpë naë sëak ngön aë,’ pël ök mëëaut. Yok nem ngönte pi tapët.”

31 Nga omnarö pit pitëm wotöököpë mëëa pöl äak Pool mësak ngarangk ë yesem rö kan Antipatris kak së oröa.

32 Pël äak ëlpamök nga omën yangerak yaaurö pit kaalak pitëm kakë yesën pol osöröak yaaurö pitëmënt mësak Sisaria kak së oröa.

33 Pël äak yang ngarangkëpë naë së pepewer menak Pool moulmëa.

34 Pël ëen yang ngarangkëp pi pep pöwer sangk kelak Poolön epël pëel mëëa. “Ni yang lup taltakaanëp?” Pël maan Poolök epël mëëa. “Ne Silisia yangerakaanëp.”

35 Pël maan epël mëëa. “Omën nimëen ngön aimaurö pit waisënak nim ngönten kat wiimaat.” Pël mëak pim nga omnaröen Pool wak së omën omp ak Erot pim ka ngaantak ulmëak ngarangk ëëpënëak mëëa.

24

Yuta omnarö Poolëen ngön ya mëna

1 Wë kët mor nas won yesën kiri ar yaauröa wotöök kaöap Ananias piire pim ngarangk narö ën ngön yaatak ngön apna omën namp yapinte Tetalas pit pörö Sisaria kak së oröak yang ngarangk kaöap Pilis piin Poolëen ngön ya mëmpna pöta ngönöt ök mëëa.

2 Pël ëen Pool pitëm naë wëen yang ngarangkëp Tetalasën ngön maan wal ë Poolë ngësël wesak epël mëëa.

“Tenim kaöap Pilis, ni ëwat kësangëp yak yoöre ërëp nianaan. Ni kan ompyauuk niulëak ngarangk elniaan benim yang eprek mayaap wiaan wakaimaut.

³ Pötaanök ten ya ompyau-taring wë niin yoöre ërëp yeniak.

⁴ Ne ngön muntat yal menak niaan wali sëpan. Pötaanök ni sant elniak tenim ngön kot niana epët kat wi.

⁵ Omën eit epmor, pi omën kööre tok koir mampö yaaumor. Pi Yuta omën kaare yang poutë wëauröa naë öngöpöngöp ëak nga wilö yaaumor. Pël ëak puuk Nasaret ka pepemor pël ya omën pömörë ngönnges wak yaaö pömeriarë kaö sak wëaumor.

⁶ Omën epmor pi Anutuu ngönën tup kaöet kewil elmëepënëak yaënak ten waut. [Pël ëak tenim ngön ë kosang wesauta wieëaul ngön yaatak moulmëënëak yaënak,

⁷ nga omnaröa wotöököp Lisias puuk waisak kosang kaö ëak tenim moresiaan wa ëp ëaumor.

⁸ Pël ëak Lisias pi omën Poolön ngön apna pörö nim naë wais ök niapënëak mëëaut.] Pël ëën nimtok omën epmorön pëel maan pimtök pimtë këmpelëkaan niaan kat wiimëen. Pi tol yaënak ten pimëen ngön ya mënan pöt ök niapnaat.”

⁹ Pël maan Yuta omnarö pitta kaamök ëak Poolë ngësël wesak epël mëëa. “Ngön pout yaapöt.”

Pool pimtë songönte Pilisën ök mëëa

¹⁰ Pël maan yang ngarangkepök Poolön moresring ni a pël elmëen Pool pi epël ök mëëa.

“Ne niin ëwat wë. Ni yang epëra kaö sak wëen krismaki selap saup. Pötaanök nem ngönte niin ök niamëak ërëpsawi yeë.

¹¹ Pöt epël. Ne Yerusalem kak së Anutuun yaya memëak saut. Pörek së wëen akun 12 pëen yes. Ni pitën pëel mamë pöt pit ök niaan kat wiak yaap ëa wasumëet.

¹² Akun pötak pit neen itenaan ne Anutuu ngönën tup kaöetak omën nampring ngön nga naalëënëp. Ne omën narö nga elëpënëak Yuta omnaröa ngönën tupötëere ka kaöaöökë öngpök wa top naalmëen ëaut.

¹³ Pitëm ngön nemël wesak aö ngön ya mëmpö pël yaë epot yaap wonötök ya. Kë nentaring aan ni kat wiak wa yaap newasnganëëtök ya.

¹⁴ Ën nem peene niama epët yaaptak niamaan yeë. Ne kan ngolöpök yesem Anutu tenim ëaröa yaya maimaö tapöpön yaya yamëëaup. Pël yaënak pitök itenak ten kan ngolöp epök yesauröen Yuta ngönën ngaante utpet mowasënëak yeë wesa. Pël ëaap ne Mosesre tektek ngön yaauröa retëng ëaö pöt pout erën ëak itaangkën yaap ëen kön wi kosang wesaut.

¹⁵ Ne yaap Anutuun kön wi kosang wesak pimtën kor wë. Ënëmak pimtök omën utpetre ompyaö pourö weletakaan wal ë niulëepna pöten kor wë. Yuta omën eporöeta ten pourö pël kön wi kosang wesa.

16 Ne akun poutë Anuture omnaröa ëöetak ompyaö ömaataan kosang ngentieim wëaup. Pötaanök nem lupmerën kat men ëen utpetat won.

17⁴ Ne Yerusalem kak nasën wëen krismaki selap sëen ënëmak omnarö kaamök elmëak mon mampööre Anutuun kiri mowi pël ëëmëak kaalak Yerusalemë saut.

18 Pël ëak ne Anutuu ngönën tup kaöetak së ngönënen kölam tëak öma pöta kiri yawiem wëen pit neen itenaut. Pël ëautep omën selap neering wa top ëak wë ngön paspas aim naön. Won.

19 Yuta omën Esia yangerakaan waisa narökëer pörek wëaut. Pötaanök pit nemëen ngön apënëak ëanëen eprek waisan tapön.

20 Pötaanök omën eporö pitök ne utpet tol nent ëak ngönën ngarangköröa ëöetak tauaan itena pöt ök niap.

21 Songön kopët nent wia. Ne ngaan pitëm tekarak taueë ngön ëak epël mëëaut. 'Ne kön wiin omnarö weletakaan wal ëëpnaat kön wi kosang weseë ök yaautaan peene ngön yaatak yeneulë.'

22 Pool pi pël më pet irën Pilis pi Aköpë kan ngolöpöök yesauröa wëwëatön ewat panë wë Yuta omnarö kor öpënëak epël ök mëëa. "Ënëmak nga omnaröa wotöököp Lisias pi waisënak ne arim ngönte pet irumaat."

23 Pël mëak nga omnaröa ngarangk nampön Pool wii nemotëen kakaati ulmëëpënëak mëëa. Pël ëak

pim karurö itenak omnant mampööre ngarangk elmë pël yaëen nga mepanëak ök mëëa.

Pilis pi Pool wii kaatak krismaki nentepar moulmëa

24 Kët akun nant won sëen Pilisre pim öngöp yapinte Trusila Yuta omnaröa naëaanëp piarip pouwaar sa. Pël ëak Pilis pi ngön kat wiipënëak Poolön yas mëëa. Pël ëen Pool pim naë së omnaröa Yesu Kristo piin kön wi kosang yewesa pölön ök maan kat wia.

25 Pël ëen Pool pi kaalak yal menak omnarö wëwë wotpil öpenaatare utpet ëënganëen ngarangk ëëpenaatre Anutuuk ënëmak tiar ngön yaatak niulnëëpnaata ngönte pël ëak mëëa. Pi pël maan Pilis pi kat wiak kas ëak epël ök mëëa. "Ni së, ënëmak mop nent oröön ngön niamaatak."

26 Pim pël mëëa pöt, "Ne ngaak Poolön ököök pël elmëen mon nangkën wii kaatakaan wes momëëmakok," pël weseë akun selap Poolön yas yemaan së piiring ngönngön eima.

27 Ënëmak krismaki nentepar sëen Posias Pestas puuk yangerak ngarangk ëëpënëak Pilis pim urötak sak wëen Pilis pi sëpënëak yeem Yuta omnarö ya kë sëpnaak yak Pool wii kaatak om wëen sa.

25

Pool pi Sisa pim ngönte kat wiipënëak ngön ëak mëëa

¹ Pestas puuk pim yangerangrangk ëëpënëak Sisaria

kak sē wēen akun nentepar nent won sēen Yerusalemē sa.

² Pēl ēēn kiri ar yaaö kaōarōere Yuta ngarangkörō pim naē sē Poolē ngēsēl wesak epēl ök mēēa.

³ “Ni tenim ngōnte kat wiak Pool pipop wes mēen Yerusalemē waisēp.” Pit kamtaōök nga wiak mēmpēnēak kaar pēl mēēa.

⁴ Pēl maan Pestas pi kangiir epēl mēēa. “Pool pi Sisaria kak wii kaatak om wēen ne akun kot nent kaalak sumaap.

⁵ Pōtaanök arim omēn kaōarō neering sēnaat. Pēl ēäk sē omēn pōp utpet nent ēa ēēn pōt yok pangk pimēēn ngōn apnaat.”

⁶ Pēl mēäk Pestas pi Yerusalem kak pitring wēen kēt 8 ma 10 ēäk won sēen kaalak Sisaria kakē sa. Pēl ēäk pi ngōn kaatak sē wē Pool mēsak sēpēnēak mēēa.

⁷ Pēl ēēn pi sē wēen omēn Yerusalemaan sa pōrō pim naē taueē ngōn kōnōm nant pim ngēsēl wesak mēēa. Pēl ēaap pitēm Pestasēn mēēa pōt pi kat wiak yaap wasēpna nant nemaan ēa.

⁸ Pēl ēēn Pool pi pitēm ngōn pōt ilak kangiir epēl mēēa. “Ne utpet ēäk Yuta omnarō tenim ngōn ē kosang wes wia pōt ilap nariin ma Anutuu ngōnēn tup kaōetenta utpet nent naēnēp. Pēl ēäk tiarim omēn omp aköp Sisaanta utpet wesak nemaan yaaup.”

⁹ Pēl maan Pestas pi Yuta omnarō wiap mowesak Poolōn epēl ök mēēa. “Ni yok

pangk kaalak Yerusalem kak sēen ne pōrekök nim ngōnte kat niwiimaaten kent yaēn ma?”

¹⁰ Pēl maan Pool pi epēl mēēa. “Ka e nem taua epēt omēn kaōap Sisa pim ngōn yaaö kaat. E tapētakōkēer nem ngōnte kat wiimēēt. Ni ēwat wēen ne Yuta omnarō utpet nent naalmēēnēp.

¹¹ Ne utpet nent yaēen pit itenak nemēēn ngōn ēäk nempēna pōtaan ngōn won. Yok pangk nempēnaat. Pēl ēaap pitēm nemēēn ngōn ya pipot kaar ya. Pōtaan yang ngarangk omēn nampök pitēm moresi pas wes namēēn ēēpnaat. Pōtaanök ne Rom omēn omp aköp Sisa puuk ē pet irēpēnēak yak.”

¹² Pēl maan Pestas pi pim kaamökörōaring ngōn ēäk Poolōn epēl ök mēēa. “Ni ngōn ē olēak Rom omēn omp aköp Sisa puuk nim ngōnte pet irēpēnēak yaan. Pōtaan ne pim ngēsē wes nimēēmaan sum.”

Pestas pi Akripan Poolōn pēl mēēa

¹³ Ēnēmak akun nant won sēen omēn omp ak namp Akripan, piire öng nangap Penaisi, piarip Sisaria kak Pestasēn yoōre ērēp mapēnēak sa.

¹⁴ Pēl ēäk wē akun selap selap yesēn Pestas puuk Poolē ngōnte Akripan epēl ök mēēa. “Omēn namp eprek wii kaatak wē. Pilis pi pim ngōnte ē pet nairēn ēēn om wēaup.

¹⁵ Pēl ēēn ne Yerusalem kak sē orōon kiri ar yaaö

kaöaröere Yuta ngarangkörö pit nook pim ngönte pet ir olëak mëmpënaan memëak ök yenëa.

16 Pël ëën ne pitën epël ök mëëaut. ‘Ten Rom omnarö om pas könömöt omën muntarö nemangkën yaauro. Omën ngönte wieëaup pimënt ngön yaatak tau moulmëen pimëen ngön eaö pöröa ëöetak taueë ngön apnaat. Pötaanök ten akun mangkën pim ëën pitëm ngön yaatak moulmëa pöta songönte ök niapnaat.’

17 Pël maan Yuta omnarö wais wëen kau naën wangam kan tapëtakëer ne ngön kaatak së wë pi koirak waisëpënëak mëëaut.

18 Pël ëën wais wëen omën pimëen ngön yaaö pörö ngön ëa. Pël ëën ne wet rëak pi utpetat yaaup wesak pit pim utpet ëaö nent apënëak ya wesak kat wian pöt won.

19 Pit pitëmtë ngönën wak wëautaan ngön iraan isën yeemak aö omën namp yapinte Yesu pël yamëëaup wel wiaup pël ya. Ën Poolök pöt öp wë pël ya.

20 Pël ëën ëngk ma e wesak Poolön epël pëlpël mëëaut. ‘Ni kaalak Yerusalem kak së nim ngönte pörek pet irum ma?’

21 Pël maan Pool pi kaaö neak wii kaatak wë ënëmak Rom omën omp ak Sisa pim naë së ngönte ë pet irëpënëak yenëa. Pël ëën ne maan pi wii kaatak om wëen nga omnarö pit ngarangk eim wëen nem pi Sisaapë ngësë wes mëëma pötakök pet irëpënëak mëëaut.”

22 Pël maan Akripaak Pestas piin epël ök mëëa. “Nemtok omën pipopë ngönte kat wiimëak yeë.” Pël maan Pestas puuk, “Ëlpamök yok pangk kat wiimëët,” pël mëëa.

23 Ëlpamök Akripaare Penaisi piarip ë rangi kësangöt ëak omnaröa itöök wa top kaatak yesën nga omnaröa wotöök kaöaröere kak pörekë omën yapinringörö pourö pi aripring kakaati së wa top ëa. Pël ëën Pestas puuk maan Pool koirak sa.

24 Pël ëën Pestasök pitën epël mëëa. “Omën omp ak Akripaare ar omën e wë epörö peene kat wieë. Ar omën epopön iteneë. Yuta omën selap pan Yerusalem kakaan eprekë wëaurö pit pourö ne omën epop pëel elmëen mëmpëna pötaan aim wë.

25 Pël ëaap ne pim utpet ëa nenten kat wiin mëmpënaata ök naën yaë. Pël ëak pimitok neen pi Rom omën omp ak Sisa puuk pet irëpënëak yenëa. Pötaanök wes mëen sëpnaan yaë.

26 Pël ëak ngön këet ap wesak omp ak kësangëpëen pep retëng ëak wes mëëmaataan poprak yeë. Pötaanök omën epop omp ak Akripa nimëntre arim naë tau yaulmë. Pötaanök arök pim songönte tekeri weseë. Pël ëën pepewer retëng ëak wes mëen sëpnaan.

27 Ne wii omën namp wes mëëmëak pepetak pim songönte wes mëëma pötaar yok pangk ëëpnaat. Ën pël

naën eëma pöt pangk naën eëpnaat.”

26

Pool pim ngönte Akripaan ök mëëa

¹ Akripa pi Poolön epël mëëa. “Ni nim ngönte yok pangk a,” maan Pool pim utpet naën pöten apënëak mor ngar wesak epël ök mëëa.

² “Omp ak kësangëp Akripa, ne kat men eën ompyaö pan yaëen nim eöetak war wesak Yuta omnaröa nem ngësël wesak aim pöta kangit nia-maan yeë.

³ Tiar Yuta omnaröa ngönënëen ngaal witwit ë omnant yeë pöten ni ewat wëen. Pötaanök ni wiap sak kat wiaan ök niamaan.

⁴ “Nem kotuuk kak wëwë wakaimautre Yerusalem kak së wakaimaö pöten Yuta omnarö pit ewat wë.

⁵ Ne ngaan pitring wakaimaup yak neen ewat wë. Pötaan pitök yok pangk apënëak pöt nem pitëm naë ngönën ya mënëimautön apnaat. Ne ngaan Parisi omnaröaring wë pitëm yaaö kan pöök imaup Pötak ngönën muntatë wëwëatre yaaut il yewas.

⁶ Ne peene eprek wëen pit nemëen ngön ya yenemëngk. Pöta songönte epël. Anutu pim tiarim earöen weletakaan wal eëpenëak ngön ök mëëaö pöt kön wi kosang wesak këet orööpnaataan kor wëaö pötaanök ngön yaatak yeneulë.

⁷ Tiarim earö, kur 12 pötëaan pörö, kët kanaan rö

kanë Anutuun yaya maimëë kön wi kosang wesak omën pötön kor wakaima tapël ne yeë. O omën omp aköp, ne pöten kor wëaö pötaanök Yuta omnarö pit nem ngësël wesak aö ne ngön yaatak neulnëim.

⁸ Tol eënak ar Yuta omnarö Anutuun kön wiin puuk yok pangk omnarö weletakaan wal ë niulëëpna pöt pangk naën pël weseim? Ngön pöt kaar won.

⁹ “Ne ngaanëer Yesu Nasaret kakaanëp pim yap-inte wak irapënëak omnant kësang elmëimaut.

¹⁰ Ne Yerusalem kak ya pöt mëngkën kiri ar yaaö kaöarök neaan Yesuu ingre mor saö narö selap pan wii kaatak moulmëaup. Pël eën ngön yaatak wëen ne omnarö pitring kaamök ëak mëmpënëak maimaut.

¹¹ Pël eimeë akun selap ngönën tupötë ilëak omnarö Aköpön utpet wesak apëna yak këlangön kësang meneimaut. Pël ëak ya sangën pan eën ka kamaatëeta tapël utpet mowasumëak seimaut.”

Pool pim ingre mor sa pöta songönte ök mëëa

(Ngön 9:1-19; 22:6-16)

¹² “Ne pël eim wëen kiri ar yaaö kaöarök Yesuu ingre mor saurö ömëak kosang newesak pep nant nangkën wak Tamaskas kakë saut.

¹³ O omën omp aköp, ne kan kourak yesem këtëp luptak wëen itnan pöt kutömweriaan ëwa kësang kët ewaat il wesaö

nempel irë neere omën neering saurö tenëk yaalni.

14 Pël één ten yangerak së ngentiak wieë ne kat wiin Yuta ngöntak ngön nent epël yenëa. ‘Sool, Sool, ni tol éénak ne utpet neweseimën? Nim nemëen pël eimën pitaan omën kë nga ket ëa nent ing möak rë niwalën këëm kat yawiin,’ pël yenëa.

15 Pël neaan ne kangiiir epël mëëaut. ‘Aköp, ni talëp?’ Pël maan Aköpök epël yenëa. ‘Ne Yesu. Ni kët ël epotë ne utpet neweseimën.

16 Ni wal ë tau. Ne peene ni nem inëen niwasumëak ëö pet yaalni. Pötaanök ni nem omën pet yaalni epëtere ënëmak pet elniima pötön omnaröen ök mam.

17-18 Pël één ne Yuta omnaröere köpël omnaröa morötëaan ent ë niulëëmaan. Köpëlöröa ngësël wes nimëen pitëm naë së it ngaul moulmëen kout kasëng menak ëwaatakël ko wiak Setenë yaat sëp wesak Anutuu ngësël rë olapnaan. Pël ëak pit Anutuun kön wi kosang wasën pitëm utpetat kërë moolaan pit Anutuu yaö mowesauröa ronganta öngpök ilëak öpnaat.’ ”

Pool pim ya mënauten Akri-paan ök mëëa

19 “Omën omp ak Akripa, ne kutömweriaan omën pöt itaampööre ngön kat wi pël ëak wa nemoolaan ëaut.

20 Wet rëak Tamaskas kak ök mëak pörekaan Yerusalem kak së ök mëak Yutia yangerak ka wieëa pötë ök maö yesem köpël omnaröenta

epël ök mëëaut. ‘Arim utpetat kasëng menak Anutuu ngësël ko wiak wëen arim omnant yaautön itaangkën lup kaip tiauröa yaaul ëëpnaan.’

21 Nem pël ëaö pötaanök Yuta omnaröak ne Anutuu ngönën tup kaöetak wëen wali newak nempënëak ëa.

22 Pël ëaatak Anutu pi ne kaamök elnëaan omën isaare irëa pouröen ngönën ök maö imeë tektek ngön yaauröere Moses pitëm ngönötta ök maö imaupök peeneeta e tauëë ök yak.

23 Pit epël ëa. Kristo, Anutuu Yaö Mëëaup, pi këlangön kat wieim olëak wel wiipënëak mëëaup. Pël ëak weletakaan wet rëak wal ëak Yuta omënere köpël omën pouröaan ëwa ngön pöt tekeri wes mampënëak mëëaup pitëm ngön pöt kaamök yaaup.”

24 Pool pi pim utpet naën pöten pël maan Pestas pöpök ngön ëak epël mëëa. “Pool ni kaökaö yaën. Pep kaatë ilëak ewat kësangöt ömëak kön waur eimeë kön irikor ëak kaökaö yaën.”

25 Pël maan Pool pi epël mëëa. “Ngarangkëp, ne kaökaö naën. Yaap kön wieë yak.

26 Omën omp ak Akripa pi omën epotön ewat wë. Pötaanök ne kasinkasin naën ök yak. Omën epot ëlëep naaröönöt. Pötaanök ne kön wiin omën omp aköp piita itenak kat wiak ëak ewat wë.

27 Omën omp ak Akripa, ni ngaanëer tektek ngön yaaurö pitëm ngönöt kön wi kosang

yewasën ma? Ne ewat wëen ni kön wi kosang yewasën.”

28 Pël maan Poolön epël mëëa. “Ni pil neaim wë akun wali nasën tapët ne Yesuu ënëm ëëma yangap yeë pël yewasën ma?”

29 Pël maan Pool pi epël mëëa. “Peen ëëmëëre ënëm ëëmë poutepar yok pangk. Ne Anutuun epël yemak. Niire ar omën ngön epët kat yawi eporö pourö nem yeë epël Yesuu ënëm ëënëak yeniak. Pöt nem wii netëen wë epël ëënëen won.”

30 Pool pi pël maan omp ak Akripaare Rom yang ngarangkëpre Penaisiire pitring wel aisëaurö pit wal ëak,

31 repak yesem pitëmënt neneren epël mëëa. “Omën epop pi mëmpööre wii kaatak ulmë pël ëëpëna pöta ök naën.”

32 Pël maan Akripaak Pestasën epël ök mëëa. “Omën epop pi omën omp ak kaöap Sisa puuk pim ngönte kat wiipënëak ngön nemaan ëen pöt nuuk yok pangk wes momëen sëpnaat.”

27

Pool wangaöök ilëak Rom kakël sa

1 Pestas pi ten wangaöök Itali yangerkë sënëak yenia. Pël ëen Rom omnarö Poolre wii omën munt narö Sulias mës yemangk. Sulias pöp Rom omën omp ak kaöap Sisa pim nga omën 100 pöröa wotöököp.

2 Ten wang naö Atramitiam kakaan waisa pöök wamp

riaut. Wang pö Esia yangerkak kaö yangapötë sëpnaö. Pël ëen ten Aristakas, Masetonia yangerkak Tesalonaika kakaanëp, pi ten pourö saut.

3 Pël ëak ëlpamök Saiton kak së oröak Sulias pi Poolön ompyaö elmëen pim karuröa naë së itenak kaömpre omnant yeö.

4 Pël ëak Saiton kak sëp yewasën kent kësangpel weëre kosangring yamöön wangaöökë ngarangkörö pitök wangaö wotpil wesak we kent wonöök Saipras kustakël saut.

5 Pël ëak i kaö olëak Silisiaare Pampilia yangeraar ngësngës elmëak yesem Maira kak Lisia yangerkak oröak ngentiaut.

6 Pörek nga omnarö wotöököpök wang munt naö Alesantria kakëlaan Rom kakël sëpënëak yaëen koirak pöök wamp riaut.

7 Pël ëak yesën kent nga yaëen poprak ë yesem akun nant won sëen Naitas kak temanöm wesaut. Pël ëen kentöök kan niwariin Krit kustakël yesem we kent wonöököl Salmoni wot köngkömö temanöm wesaut.

8 Pël ëak wang ngarangkörö pit ya kësang mëngkën ten Krit kusta ngësngësöök i kaöök yesem yang lup nenta yapinte Kaö Yangap Ompyau pël yamëëa naö Lasia ka kaöaöökë naë wieëa pörek së oröaut.

9 I kaöök akun wali seimën Yuta omnaröa Anutuuk utpetat won mowasëpënëak kön yawia akunet won sa.

Pël een kaö ma nga yaaö akunet temanöm sëen wangat sëpënëak pomp yaëen Poolök epël ök yema.

10 “Ompörö, ne kön wiin peene sëpena eptak omën nant kö sëpenaan yeë. Urömat pëen wasngan. Wangaö utpet ëen omënere urömere pout i kaöök ilapenaan yeë.”

11 Pël maan nga omnaröa wotöököp pi Poolë ngön pöt kat wiak yaap newasën wangaöökë pepapre ngarangkepë ngöntepar kat wiak yaap wesa.

12 Kaö yangap pö kent aku-naöök wangatë wiaapna urte wonrek yak omën wangaöök wëaurö Krit kus taptak kaö yangap munt naö yapinte Pinis pörek së önëak ya. Pö këtëpë yeilëaul wieëau yak kentö maap namöön yaau.

Kent kaöempel möa

13 Kaö Yangap Ompyaö pöök wëen i kaöökaan kent ulöl kot nent yamö. Pël een pit pipöök kaamök elmëen yok pangk Pinis së orööpnaat wesa. Pël ëak wangaö taë yewesau weruak kopël ngaarëk wiak Krit kus pöta ngësnngësöök saut.

14 Pël een akun wali nasën tapët kent kësang nempel kus pötakëlaan yamö.

15 Pël ëak kent pöök wangaö mök ëak wak yesën ten kaalak i kaöökël wak sënëak ök een pangk naën een sëp mowesak wëen kentöök niwak saut.

16 Pël een we kent wonöök kus kot nent yapinte Kota pötakël saut. Pël ëak ten wang kot weruak yesaut wa

kaöaöökë ngaarëk wiinëak ya kaö mënaut.

17 Pël ëak wangaöök waur yaaurö wa wang kaöaöökë ngaarëk wiak wang kaöaö kelpanëak wa ngaöök mëak wii yatë. Pël ëak pit Aprika yangerak i kaö kep rorookël sëpanëak kas ëa. Pël ëak poë koröpöt ent ë ulmëen kentöök niwak saut.

18 Pël een ëlpamök kaö maare kent nga kaö een wangaöökaan uröm nant ngës rëak yemoola.

19 Pël ëak yesem wangam kan muntetak pitëmtë morötring wangaöökë omnant wa yemoola.

20 Pël een seimeë këtire ngoon nampön itnaangkën kent kësangpel möeim wëen omën pourö kö sënëak yeë wesaut.

21 Omnarö akun wali kaömp nanën. Pël een Poolök pitëm tekarak së tauak epël ök yema. “Ompörö, ar nem ngön kat wiak Krit kuste sëp newasën ëanëen tiar utpet epot nokoirën ëan tapön.

22 Pötaanök ne epël nia-maan. Ar kosang seë. Tiarkaan namp kö nasëngan. Wangaöökëer utpet eëpnaan yaë.

23 Ne Anutuu omnamp yak piin yaya yamëëaup. Pötaanök peene rö kan pim ensel nampök nem naë taueë epël yenëa.

24 ‘Pool, ni kas ëëngan. Nim ngön pet irumëen Rom omën omp ak kaöap, Sisa, pim ëöetak taumëët. Anutu ompyaö yaaup yak nim kimang mëëan pöt kat wiak

kaamök elniin niire omën niiring wangaöök wëaurö öp sënëët.

²⁵ Ompörö, ne kön wiin Anutuu orööpënëak neea pöt pout kë orööpnaat. Pötaanök ar kosang seë.

²⁶ Ën wang epö kentöök wak kus nentak së moolapnaö.”

²⁷ Sant nentepar won sëen Etria i kaöök wariäl yesem rö kan röök lupöök wangaöök waur yaauröak kat men ëa pöt kus nent temanöm yewasem ëa.

²⁸ Pël ëen pit ökö i kaöök olëak itna pöt 36 mita pël ëa. Ën kot nent yesem wiak kaalak olëak itna pöt 27 mita ëa.

²⁹ Pël ëen këlötë wieëaurek senganëak kas ëen wangaö leng ëëpënëak wangaö taë yewesa kong nent wangaöökë ëlëerakël yoola. Pël ëak pit këlötön itaampënëak këtëp teënt ngampiipnaataan pitëm omp aköröen kimang mëea.

³⁰ Pël ëak wangaöök waur yaaurö wangaöökkaan kas sëpënëak wang kotte wes mëen i kaöök ngemapënëak yeem ngön kaar wangaö taë yewesa muntat wot karerakëlaan olapën yema.

³¹ Pël ëen Pool pi nga omnaröa wotöököpön epël ök yema. “Wangaöök waur yaaö eporö pit wangaöök naön ëëpna pöt tiar pourö kö sëpenaat.”

³² Pël maan nga omnarö wang kotta wii ngan ëaut il mëen i kaöök yes.

³³ Ëlpam walëpënëak yaëen Pool pi omnaröen kaömp nëmpënëak yema. “Akun wali ya ngësring imeë kaömp nanën waiseimën sant nentepar won yes.

³⁴ Pötaanök këk niamaan. Kaömp neë. Pötak kosang niwasën öp önëët. Kat wieë. Tiar pourö muumöngk öpenaat. Namp kot nent utpet naëngan.”

³⁵ Pël mëak pi kaömp peret nent wak pitëm ëöetak Anutuun yowe mëak pelak ngës rëak yen.

³⁶ Pël ëen pit pourö ulöp ketumön sak kaömp yen.

³⁷ Ten omën wang pöök ima pörö 276.

³⁸ Kaömp na pet irak pit wangaö kengkën sëpëna yak kaömp kër köpötring munt nant wa i kaöök yemoola.

Wangaö utpet ëa

³⁹ Ëlpam walën wangaöök waur yaaurö pit yang lup pöten köpël yak itaangkën kaö yangap naö i pis pëenö wieëa pöökël wangaö ökre was leng ëëpënëak yaë.

⁴⁰ Pël ëak wii wangaö taë yewesa pöt il momëen öngpök yes. Pël ëen pit këra wangaöökë sëpnaal wotpil wasö yesauraar wil wiak poë koröp wot karërak ngan ë uteëau wëlël ë ulmëak wëen kentöök wak yesën kaö yangapöökël saut.

⁴¹ Yesem wangaö kep roro saurek së wangaöökë wot karër i pisöök elak taë sak wëen kaö maatök kasngaëlaan möön wangaö pötöp repa.

⁴² Pël eën nga omnarö pit wii omnarö wangaöökaan i kaöök sörok olëak kas sèpanëak mëmpënëak kön wia.

⁴³ Pël yaëen ngaaröa wotöököpök pit Poolre wii omën muntarö mëmpanëak nga yema. Pël ëak ten pouröen ngön ëak epël yenia. "Ar pourö kaö ma yailaut ewat wë pöt wet rëak i kaöök sörok olëak seë.

⁴⁴ Ën muntarö ar wangaöökaan këra luprak rëaut wak pötë ngaarëk sè i pisöök oröeë." Pël niaan namp utpet naën. Ten pourö muumöngk sè karmak oröaut.

28

Pool pi Molta kustak wakaima

¹ Karmak sè oröak kat wiin kus pöta yapinte Molta pël ya.

² Kak pörekë omnaröak ompyaö yaalni. Kopi ngës rëak yepelën ëp yaëen pit es mer ulmëak niaan ten pourö esuwesi saut.

³ Pël ëak Pool es nant yangerakaan wa mera pöt kamal namp es nga eën öngpökaan oröak pim moresi kant mënak wë.

⁴ Pël eën kak pörekë omnarö pit Poolë moresi kamalöp mënak wëen itenak pitëmënt neneren epël mëëa. "Omën epop pi omën yamëngkaupök i kaöök yewaisem wel nawiin om öp waisa. Pötaanök kangit orö yemorë."

⁵ Pël mëëaap Pool pöp kamalöp pim moresiaan kërë es momerak won koröp oröak wëaut.

⁶ Pël eën pit pön mampööre wel wiak sè ngenti pël ëëpënaat wesak itenaan utpet ke pël nent pim naë naröön ëa. Pël eën pit kaip tiak neneren epël mëëa. "Omën epop ëlarëpön ëan," pël mëëa.

⁷ Ka pöta naë yang wieëa pör kus pöta kaöapë yanget. Omën pöpë yapinte Papias, puuk ten mës nuwak sè pim kaatak niulëak ompyaö ngarangk elnieim wëen kët nëntepar nent saut.

⁸ Pël ëak pörek wëen Papias pim pepap pi yauman koröp es ngaare ya wiap më pël yaëen Poolök pim naë sè Anutuun kimang mëak mores pim rangk mowiin ompyaö yes.

⁹ Pël yaalmëen kus pötakë yauman omën muntarö kat wiak waisën ompyaö yemowas.

¹⁰ Pël eën pit ten ompyaö ngarangk elnieimën wëak kan sëna akunetak kan kourakë kaömpre waatöt wa wangaöök niwiin wak saut.

Pool pi Rom kak sè oröa

¹¹ Kus pötak wëen ngoon naar namp ëak won saut. Pël eën kent akunaöök Alesantria kakaan wang naö kus pötak wais wiakaima pöök ten niwak saut. Wang pöökë wot karërak yang omp ak nanang naarë yapintepar Kastaare Polas pöaarë könaar wieëa.

¹² Pöök yesem Sairakius kak sè oröak wëen kët nëntepar nent yes.

¹³ Pël eën kak pörek wil ulmëak wa pak ëak yesem

Risiam kak sē orōak kēt kopēt nent wēen nenta kautak kent ulōl kot nent i kaōōkaan yamō. Pēl ēen akun nentepar won sēen Putiolai kak sē orōak ngentiaut.

14 Pēl ēak pōrek Yesuu ingre mor saō narō koirak pitring ōnēak niaan sant nent wē olēak Rom kakēl saut.

15 Ten yesēn Yesuu ingre mor saō Rom kak wēaurō pit tenim yesaut kat wiak narō kan kourak wais kaōmp yewaurek Apias kak pōrek wais yanikoir. Ēn narō kan koō ka nentepar nent ēak wieēa pōrek wais yanikoir. Pēl ēen Pool pitēn itenak kōn ketumōn sak Anutuun yowe yema.

16 Pēl ēak Rom kak sē orōōn yang ngarangkōrōak Pool pi ka yaaptak ōpēnēak maan wēen nga omēn namp kēt poutē ngarangk eim wakaimaut.

Pool pi Rom kak ngön ompyaut ōk maima

17 Kēt nentepar nent won sēen Pool pi Yuta omēn Rom kak wēaurōa kaōarōen ngön maan wais wa top ēen epēl yema. “Karurō, ne ngaan Yerusalem kak wakaimaut. Pēl ēēē tiarim omnarō utpet nent naalmēen ma ēarōa ngön ē kosang wesa nent wa noolaan. Pēl ēautak pit omēn epētaanōk ne wii kaatak neulēak Rom yang ngarangkēpē ngēsē wes yenemē.

18 Pēl ēen Rom yang ngarangkēp pi nem ngōnte kat wiak itaangkēn nempēnaata

ōk won ēen wes nemēēpēnēak ya.

19 Pēl ēaap Yuta omnarō pit pōten kaaō ēen ke urak pitēmtok ngön ē pet irēpēnēak ya. Pēl ēen ne kan munt ēēma nent won ēen ngön ēak Sisa pimtōk nem ngōnte ē pet irēpnaat pēl mēēaut. Ne Yuta tiarim karurōaan ngön amēak newaisēn.

20 Pitēm ne elnēa epēta songōnte ōk niamēak yas niaanak waisan. Nem kentōōk omnarōa moresiarē wii netēa epēta songōnte ar ēwat sēnēak yaalnē. Pōta songōnte epēt. Anutuuk omēn namp tiarimēen yak wes nimēēpēnēak maan Israel omnarōa kor wakaima pōpē ngön epētaanōk.”

21 Pēl maan pit epēl yema. “Yuta omnarō pitōk Yuta yangerakaan nimēen ngön anēak pep wes nanimēen ma nampōk nim ngōnte wak wais ōk niaan nimēen utpet wesak naēn.

22 Pēl ēaatak omēn we nantēaanōrōak waisak pit omēn Yesuu ingre mor saurōen kaaō yaē pēl aim. Pōtaanōk ni omēn Yesuu ingre mor saurōaan tolēl kōn wiaan pōten kat yaniwi.”

23 Pēl mēak akun wiak omēn selap pan rōōkēer Pool pim kaatak wais wa top ēen ngōnēn songōnōt ōk maim wēen kētēp ngemē yeila. Ōk maō sē Anutu pim tiar wa ngaōōk nimēak wē pōta ngōnte ōk yema. Pēl ēak Mosesre tektek ngön yaaurōa retēng ēa pōtta ōk maan pit kat wiak pitēn lupōt wal

ëen Yesuun kön wi kosang wasëpënëak ök yema.

24 Ök maan kat wiak narö kosang yewas. Ën narö kat wi kosang newasën yaë.

25 Pël ëak pitëmënt ngön ngës wi yesa. Pöt Pool pi wet rëak epël yema. “Ngëëngk Pulöök kaamök elmëen ngaanëer tektek ngön yaaup Aisaia puuk ngön këet tiarim ëaröen epël ök mëëa.

26 ‘Ni së omën piporöen epël ök ma.

Ar ngön pëen kat wi-inëetak songönte ewat nasëngan.

Pël ëak itaampunëetak yok pangk omnantön it-naangkan.

27 Omën piporö pitëm lupöt kosang saurö, kat il wariaurö, it mësëaurö.

Pit pël naën ëanëen itaampöore kat wiire kön wi pël ëan tapön.

Pit pël naën ëanëen nem naë rë olaan ompyaö mowesan tapön,

Anutuuk pël ya.’

28 Pötaanök kat wieë. Anutuuk tiar utpetetakaan kama yaniö ngön ompyaö pöt köpël omnaröa ngësël yes. Pël ëen pit kat wiipnaat.”

29 [Pël maan Yuta omnarö pitëmënt ngön nga elö yes.]

30 Pool pi Rom kak ka nent pimtok sum ëak wë omën pim naë yesaurö ompyaö moweseim wëen krismaki nentepar sa.

31 Pi Anutuuk wa ngaöök nimëa pöta ngönte werak ök mëak Aköp Yesu Kristo, tiarimëen Yaö Mëëaup, pim

ngönteta kas köpël omnaröen ök maim wëen nampök kan nemowariin ëa.

Rom

Yesu pi wel wiak kutömweri sëen wë krismaki 27 pöta ök won sëen Pool pi Korin kak wë pep epwer retëng äak öng Pipi pöp mangkën wak së Rom kakë ingre morörö mena. Rom ka pö Itali yangerakë ka kaöaö. Pool pi Rom kak së ngönën ya mënak Yesuu ingre morörö kaamök elmëepënëak kent kön wia. Pötaanök pit ewat sak kopëta wasëpënëak epwer retëng ë mena. Pep epwer Poolök ingre mor, Yutaare omën ngönën köpël wëaö pöröaan ëa.

Pool pi epël ëa. Omën pourö, Yutaare ngönën köpëlörö, utpetatë öngpök wë. Omën Yesuun kön wi kosang yewesaurökëer Anutuuk, "Wotpilörö," pël ya. Omën pörö Ngëengk Pulöök utpetatë öngpökaan ent ë ulmëen Yesuuk yal mënak wëwë ngölöptak wë.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1:1-17

Wëwë ngaante 1:18-3:20

Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaata ngönte 3:21-4:25

Kristook yal menak wëauta ngönte 5:1-8:39

Anutu Israel omnaröen elmëepnaata ngönte 9:1-11:36

Ingre moröröa wëwëeta ngönte 12:1-15:13

Ngön mëet 15:14-16:27

Pool pim ya mëneimauta songönte

¹ Ne Pool Yesu Kristo pim ya omnampök pep epwer retëng ë yaningk. Anutuuk neön pim ngön yaaö omën sak wëen pi ne pim ngön ompyaut aim ömëak neulëaup.

² Ngön ompyaö pipot ngaanëer Anutuuk tiarën ök niapënëak tektek ngön yauröen kosang wesak ök maan ngönën pep ngëengkweri retëng äaut.

³ Ngön ompyaö pöt, Anutu pim Ruup omën sak Tewit pim kurtakaanöröa naë oröa.

⁴ Pël äak lup kölam wakaima. Pötaanök Anutu pim weëre kosangöök weletakaan wal ë moulmëak pim songönte tekeri wasën tiar, "Yesu Kristo pi yaap Anutuu Ruup," pël yewas.

⁵ Anutuuk elmëen Yesu Kristook komre kolap elnëak pim ngön yaaö omën newesa. Pi omën yang kaö poutë wëaurö pim ngön ngaarëk wak Kristo piin ping wasënëak pël ëa.

⁶ Ar Rom kak wëaurö arta Anutuuk pitring Yesu Kristo pim omën sënëak yas niiaurö.

⁷ Rom omnarö ar Anutuuk lup sant elniak yas niaan pim omën sak wëaurö. Ne arimëen ngön epët retëng ë yaningk. Tiarim Pepap Anuture Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt arim naë wiaap.

Pool pi Rom omnaröen iteempënëak ëa

⁸ Ne wet rëak ngön epët ök niamaan kat wieë. Arim Kristoon kön wi kosang

yewesauta ngönte yang poutë omnaröak yaan kat yawi. Pötaanök ne arimëen Yesu Kristoon yoöre ërëp yemaan Anutuu naë yes.

⁹ Pöt Anutu nem kosang ngentiak ënëm yeem pim Ruupë ngön ompyaut ök yamëëaupök neen itena. Pi neen ewat wëen ne kët ël epotë arimëen kimang maim wë.

¹⁰ Ne wet rëak arim naë newaisën wë Anutuuk kön wiin ompyaö ëen kan nent koir nangkën waisumëak kimang maim wë.

¹¹ Nem waisumëak kent yaë pöta songönte epël. Ne wais rë nuulön Pulöökaan kaamök nant wak kosang sak önëak kent pan yaë.

¹² Pöt nem kentöök arim kön wi kosang yewesautak ne kaamök yaalnëen nem kön wi kosang yewesautak ar kaamök yaalniin pël ëak tiarim lupöt taë niwasëp.

¹³ Nem karurö, ar nem songönten ëngk ma e wasnganëen kat wieë. Ne omën maimaröa naë së ngönën ök maan Anutuu naë rë olëa pöl wet rëak arim naë wais ngönën yaata kë tapët itempëak kent kön wieimaut. Pël ëautak akun poutë omën nantök kan newariin arim naë waisumëak poprak ëeimaut.

¹⁴ Anutuuk ngönën ya epët nenaut yak omën pourö, kakaan kosangöökë ewatre köpël pourö ne yok pangk ök mam wesaut.

¹⁵ Pötaanök Rom omnarö ngönën epët arënta ök nia-maataan ya walwal yaalnë.

Ngön ompyaö pöt Anutu pim weëre kosangtaringët

¹⁶ Yaap, ne ngön ompyauten ëö naën yaaup. Pipët tiar omën pourö Anutuun kön wi kosang yewasën ompyaö yaniwas. Pi wet rëak ten Yuta omnarö pël elniak peene ar omën muntaröeta tapël yaalni.

¹⁷ Pöt ngön ompyautak Anutuu tiarim saun won wasën pim ëöetak wotpil wë pöta songönte epël pet yaalni. Tiar ngës rëak Anutuun kön wi kosang mowasën wotpil niwasën kön wi kosang yewesautak öpa. Pöt ngönëntak epël wia. “Omën Anutuun kön wi kosang mowasën wotpil mowasëpna pipop wëwë kosangtak öpnaap.”

Omnarö pit Anutu kasëng mena

¹⁸ Anutuuk omën pi kasëng menak utpet eimeë pim ngön këët ngep yaalmë piporöaan kangiir pim ya sangënte kutömweriaan tekeri yewas.

¹⁹ Pöta songönte epët. Anutu pim songön nant tiarën pet yaalni. Pötaanök pim songön tiar omnaröa itaampena salöt tekeri niwesautak omën utpetat yaë piporö itaampënaaten kaaö yaëen Anutuuk kangiir ya sangën elmëeim wë.

²⁰ Ngaan panëer Anutu pim omnant pout ket ëa pörekaan wais peene e wë eptak oröa pim omnant ket ëa pötön ityaangk. Anutu pöp omnaröa itnaangkënëp pim omnant ket ëa pötök pim retëngre weëre kosang

pömpel om wiakaim wiaap-naampel pöt tekeri yewas. Pötaanök omnarö pitëm utpetatön, “Epot utpetatok pël newasën,” yok pangk pël naëpan.

21 Pöt tol ëën? Pit Anutu wë pöten ewat wëak won wiaana ëëpna pöl Anutuun ping wesak yoöre ërëp nemaan kön irikor selap pan eim wëen pötök kör mokoëen köö panëetak wëen kön won sak wakaim.

22 Pël ëëë pitëmtën, “Ten ewatörö,” pël aö pitëmtën ing ti wak ya pötak kaökauröa ök yes.

23 Pël ëëë Anutu, ewa pepap wëwëetaringëp, piin yaya nemaan omën kö yesaut omënere intre imënre kamalre pöröa könöt ket ëak pötön yaya maim wë.

Utpet ke nentere nent eima

24 Pël yaëën Anutu pi pit kasëng mangkën pitëm könötök kentre kaur kësang koirak kentöröa ök eimeë pitëm möönre koröpöt kewil ë pet yair.

25 Omën pël yaë piporö Anutu pim ngön këet kasëng menak pöta kangiir ngön kaarötön yaap wesak omnant Anutu pim ket ëa pötön Anutuu urtak yaya maim wë. Pël ëaap omnarö tiar kët ël epotë Anutuun yaya maim öpa. Yaap.

26 Pit utpet pël yaëën Anutuuk kasëng mangkën kentöröa ök kentre kaur utpet panë eim wë. Öngörö pit Anutuu kan yaö mëëaö pö

sëp wesak öng muntaröaring omën ëöaat eim wë.

27 Ën ompöröeta tapël öngörö sëp wesak pitëm lupötë kentre kaur pötök es ket ëak yokotön ompörö pitëmënt pitëmënt utpet panë ëeim wë. Pël yaëën wa irikor pöta kangut lupre koröp poutë yeö.

28 Pit pitëm könötök Anutu moröak öpnaaten kaaö ëa. Pötaanök Anutuuk kangiir pit wil moulmëen pitëmtë utpet pötë ënëm eimeë omën utpet ke nentere nent omnaröa naënganë salöt eim wë.

29 Pit omën utpet ke nentere nent pitëm lupötë peö ëak wia. Pit utpet ëëre korar ë, omnantön kentre kaur ëëre kööre tok ë pël ëeim wë. Pit war ëëre omën mën wel wi, ngön nga elööre kaar aan muntapëët ëp ë, muntarö utpet mowasööre omnaröa ngönöt kain wak kaö wasööre

30 ëöetak ökre was aö pël ëeim wë. Pit Anutuun kööre tok elmëere ngön ë olëak aö, ieping ëëre pitëmtok pitëmtën wak isak aö, utpetatëen kan ngësööre ëlre peparöa ngön wa olaö pël ëeim wë.

31 Pit ewat wonörö, ngön apnaatak pitëmtë ngön pöta ënëm naën yaaurö. Pitëmtë karuröen kent naën eimeë muntaröenta yaköm naën yaaurö.

32 “Omën utpet ke pipot yaaö piporö wel wiipnaat,” Anutu pim ngön kosang wesa pöt omën piporö pit ngön pöt yok ewat wë. Pël ëaap pit köntak utpet ke pilöt yaë.

Pël yeem pitëmënt naën, omën muntaröeta tapël yaëen pit itenak ërëpërëp ëak taë yemowas.

2

Anutuu ngön ya yamëngka pöt wotpil panëët

¹ Yaap, omën ke piporö utpetarö. Pël ëaap ar Yuta omën narö arimtok arimtën wak isak epël kön yawi. “Eë, omën porö utpet yaëen Anutuuk kangiir könöm mampna pöt yok pangk yaë.” Pël kön wieë arta utpetat yaaurö. Pötaanök arim utpetatë kangut naön ëënë pöta kan nent won. Ar pitëm yaë pöl yaaurö. Pötaanök ar pit utpet yaë pöt pet yaalmëem arimëntta utpet yaaurö pöt pet yaalni.

² Tiar ëwat wë. Anutu pim ngön yaatak omën utpet ke pil yaë piporö pitëm utpetatë kangut mampna pöt yok pangk.

³ Ngöntörö, yaap ar pil kön yawi. Pël ëaap arimëntta utpet tapël yeem ar kön wiin Anutuuk arim utpetatë kangut naningkën ëëpën ma?

⁴ Tol ëën? Anutu pi ompyaö elniak akun wali kor wëen kangit teënt naningkën yaë. Ma Anutu pim ompyaö yaalni pöten kön wiin omën pasit yaë ma? Anutu pi arim lup kaip tiinëëtaan ompyaö yaalni ar pöten köpël ma?

⁵ Pël ëaap ar lup kosang pan ëak kaip natiin yeë. Ar pël ëeim wëen Anutu pim ya sangën pöt kaö sëen pim ngön yaatak wotpil niwasëpna akun pötak kangut nimpnaat.

⁶ Pöt Anutu pi omnant kom ëak tiarim wëwëatë ökök nimpnaap.

⁷ Tiar narö wëwë kosangtaring ëwaatak wëen Anutuuk yaya niap naataan wëë ngentieim öpena piporö wëwë kosangët koir nimpnaat.

⁸ Ën narö pitëmtëen kön wieë ngön këët kasëng menak korar ëeim öpna piporö Anutuuk ya sangën kaö pan elmëak kangut mampnaat.

⁹ Këlangönre könöm kësang pipot omën utpet yaë piporö pourö pitëm naë orööpnaat. Wet rëak Yuta omnaröa naë yaaröön muntaröa naëta orööpnaat.

¹⁰ Ën tiar omën ompyaö yeë porö Anutuuk elniin mayaaptaring ëwaatak wëen yaya niapnaat. Wet rëak Yuta omnarö pël elniak omën muntarö tapël elmëëpnaat.

¹¹ Anutu pi mööngkraar kangk naën yaaup.

¹² Omën köpël wëa narö Moses pim ngön kosangöt won wë utpet yaë piporö Anutuuk pit pourö ngön kosangöt won om wëen ngön ë pet irën kö sëpnaarö. Ën Yuta omën Moses pim ngön kosangötring wë utpet yaë piporö Anutuuk ngön kosang pötë wieëa pöl pitëm ngönöt ë pet irën kö sëpnaarö.

¹³ Pöta songönte epët. Omën Moses pim ngön kosangöt kat pëenötë kat yawi piporöen Anutuuk, “Wotpilörö,” pël naëpan. Ngön kosangöt kat wiak ngaarëk yeö piporöen Anutuuk, “Omën wotpilörö,”

pël mapnaat.

¹⁴ Omën maim narö ngön kosangöt ök nemaanöröak pitëmtë könöök ngön kosangötë wieëaul yaë. Pël yaë piporö ngön kosangöt won wëetak pitëm könötök ngön kosangöt pet yaalmë.

¹⁵ Pël yaëen pötök ngön kosangöt pitëm retëng ëa pöt tekeri yewas. Ën pitëm lupötökta kön ke nentere nent ök ëen nantëen, "Pangk," nantëen, "Pangk naën," pël yaë.

¹⁶ Pipët akun kaöaöökëenök pël yaë. Ënëmak Anutuuk Yesu Kriston maan tiarim lupötë omnant ëlëep yeë pipot pout tekeri wasëpnaat. Nem ngön ompyautak ök ni yeë pöl ëëpnaat.

Yuta omnarö pit kön wiin ngön kosangöt yok pangk kaamök elmëëpnaat pël wesa

¹⁷ Ar narö arimtën, "Ten Yuta omnarö," pël aimeë Moses pim ngön kosangöt kosang wesak wak wëen, "Pötök ngön yaatak yok kaamök elniipnaat," pël yewas. Pöt arimtok arimtën ping wesak pipël yeem, "Ten Anutuu omnarö," pël yak.

¹⁸ Ar Anutu pim kenten ëwat wë. Ngön kosangöt rë nuulaurö. Pötaanök wotpilre korar pöteparë songönöt ëwat wë.

¹⁹⁻²⁰ Ar kön wiin, "Ten ngön kosangötring wëen ëwat poutë songönöt pötë öngpök wia," pël weseë, "Ten omën it ilëaurö kan pet elmëere koutak wëaurö ëwa elmë, kön ëngk ma e yaurö wetete

mowasö, rungaarö rë moulö pël yaurö," ar pël aim.

²¹ Yaap, ar omën muntaröen ngönën ök yamëem arimtë lupötëelta ök nemaan yaurö. Ar omnaröen, "Kain ëënganok," pël yauröak arimëntta kain yaurö.

²² "Öngre omp wëwëat kon ëëngan," pël yamëëauröak arimtokëer öngre omp wëwëat kom yaurö. Pël yeem omën muntaröa ngönën kaarötë ngëëngk yewesautön kaaö yauröak pitëm tup-takaan kaar ngëëngk yewesa tapöt kain yewaurö.

²³ "Ten Anutuu ngön kosangöt ngaarëk yewaurö," pël aö arimtën wak isak yauröak Anutuu ngön kosang pöt ilap riak pim yapinte utpet yewasaurö.

²⁴ Arim yeë pipta ngönte ngönëntak epël wia. "Arim utpet yeë pipotön omën muntaröak itenak Anutuu yapinte utpet wesak ya."

Koröp kaut yaila pötak Yuta omnarö kaamök naalmëen ëa

²⁵ Ar Anutuu ngön kosangöt ngaarëk yewan talte arim Anutuun yaö ëak koröp kaut yail pöt kë ëëpën. Pim ngön kosangöt ilap yariauröak Anutuun yaö ëak koröp kaut yail pörö omën Anutuun yaö ëak koröp kaut nailën wëaö pöröa ök wë.

²⁶ Ën omën Anutuun yaö ëak koröp kaut nailën wë pim ngön kosangöt ngaarëk yeö piporö Anutuuk pitëmëen kön wiin ompyaö sëen omën

pimëen yaö ëak koröp kaut yail pöröa ök mowasëpnaat.

²⁷ Pël ëak omën Anutuun yaö ëak koröp kaut nailënrek pim ngön kosangöt ngaarëk yeö piporöak ar Yuta omën Anutuu ngön kosangötring wë pimëen yak koröp kaut yailerek pël weseë ngön kosangöt ilap yari pöröen utpet yeë pöt pet elniipnaat.

²⁸ Pöt tol ëen? Koröpöök pëen Yuta omnaröa möönre koröp wak wë koröp kaut ilak Anutuun yaö yewas pöt kaar yaë. Pit koröpöt ilauröak könöt Anutuu naë rë noolaan. Pötaanök pit Yuta omën panëerö won.

²⁹ Yuta omën panëerö, Anutu pimörö, pitëm songönte epël wia. Pit lupmerök Yuta koröp oröak wë Anutuun sak wë. Pitëm koröp kaut yail pipët lupmeri yaat. Pipët ngön kosangtaanök naën, Pulöökë yaat. Omën pël yaë piporö omnaröak pëen ping wesak nemaan Anutuukta ping wesak ya.

3

Wëwë utpet pötak wëwë ompyaut wak neirapan

¹ Koröpöök pëen koröp kaut yaila pöt yok pangk kë naarööpan. Pötaanök tiar Yuta omnarö omën muntarö il mowesak Anutuun sak wë ma won? Ma Anutuun yaö ëak koröp kaut yaila pötakaan omën ompyaut jaarö ma won? Pöten kön wiipa.

² Yaap, tiar Yuta omnaröak omën ke nentere nent poutëen omën muntarö

il mowesak Anutuun sak wë. Wet rëak Anutuuk pim ngönënte omën pouröa naë tekeri wasëpenëak ningkën tiarim naë wia.

³ Pël ëaan narö, “Tiar ngönën epta ënëm sëpenaat,” neneraan pël maimeë ënëm nasën yaëen ar kön wiin Anutuukta omnaröa yeë pöl pim ngön kosang wesak nina pöt sëp wasëpen ma?

⁴ Won pan. Tiar omën pourö tiarim ngön kosang wesa pöt kaar apenaat, Anutu pi kaar naënëp aan kosang yesaup. Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omnaröak nim ngön kosangöt kë jaarö pöt itaampnaat.

Ën ngön ë pet yairautak ngön yaatak niulëen il mowasumëep.”

⁵ Ën nent epël kön wieë. Tiar utpet yaëen Anutu akun poutë wotpil yaaup. Pötaanök tiarim utpet pötak Anutuu wotpil yaaö pöt tekeri wasën pöt tol apen? “Anutuuk tiarim utpetatë kangiir elniipnaatak pi korar yaalni,” yok pangk pël apen ma? Ngön epët nem könöökaan won, omnaröa yaautak yeniak.

⁶ Won pan. Anutu pi korar elnia talte wotpil wesak tiar omnaröa ngön ë pet nairën ëëpën.

⁷ Ën nenteta kön wieë. Omën naröak epël kaar ya. “Tiarim ngön kosang wesa pöt sëp yewasem kaar yak. Pël yeëetak Anutu pi ngön aan kosang yesaup.

Pötaanök tiarim ngön kaar pötök Anutuu ngön yaapöt tekeri wes yaë. Pël een pötök Anutuun yaya kaö panë yes. Pël yaë pi tol éénak tiarën, ‘Saun omnarö’ pël niak utpet kangut yaningk?” pël yak.

8 Pël ëak omën naröak epël apën koröp. “Anutuu yapinte ompyaö sêpnaan utpet ëëpa.” Omën naröak nem yapinte utpet wasêpênëak neen köntak, “Pool pi ngön utpet pipët ya,” pël yak. Pitën ngön kaar pip-taan Anutuuk utpet kangut mampna pöt yok pangk.

Omën wotpil namp naön, won pan

9 Pöt tolëël? Tiar Yuta omnaröak ompyaö ëak omën muntarö il yemowas ma? Won pan. Yutaare omën muntarö tiar pourö utpetatë weëre kosangta öngpök wë pöta ngönte wet réak war wes niiaut.

10 Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omën wotpil namp naön, won pan.

11 Omën Anutuun ëwat namp naön.

Omën nampök Anutuun ëël naën yeë.

12 Pourö Anutu kasëng menak yes.

Pël yeem pourö utpet panë sak wë.

Omën ompyaö yaaö namp naön, won ë won pan.

13 Omën yangaöök sok ner weerak yang ngep naën één kamp yaë pöl pitëm këmötëaan ngön pipot kamp yaë.

Pit ngön kaar kësang yaaurö.

Pit kamal ngaaröa omën utpet wesak yamëngk pöl ngön nga yaaurö.

14 Kët ël epotë omnaröen utpet panë wesak ngön kosang yamëëaurö.

15 Nga kan kengkën eimeë omën mën wel yaw-iaurö.

16 Pitëm yesautë omnarö utpet elmëëre këlangön mampö pël yaaurö

17 Pit ngöntre karuröaring lup koptemer sak naön.

18 Kot nent Anutuun kas naën yaaurö.”

Ngön pipot ngönëntak wia.

19 Yaap, tiar ëwat wë.

Ngönëntak ngön kosang epot Anutuu ngön kosangötë öngpök wëaurö tiarimëën ëaut. Pötaanök tiarim naëaan nampök, “Ne wotpilëp,” pël naëngan. Yang ël epotë omën pourö tiar Anutuu ëöetak saunaringörö pëen wë.

20 Pöta songönte epët. Omën namp ngön kosangötë ënëm yaëën Anutuuk, “Wotpilëp,” pël nemapan. Ngön kosang tapötök tiarim saunat war yewas.

Omën Kristoon kön wi kosang wasêpna pöpön Anutuuk, “Wotpilëp,” pël mapnaat

21 Pël yaëetak peene pöt, Anutuu tiarim saunat won wasën pim ëöetak wotpil wë pöt tekeri yewas epët Moses pim ngön kosang pöta kanöököl won, maimaöököl yaarö. Pöta ngönte Moses pim ngön kosangtakre tektek ngön yaauröak wet réak ëaut.

22 Wotpil öpena pöt epët. Omën namp Yesu Kristoon

kön wi kosang yewas pipopön Anutuuk, “Wotpilëp,” pël yema. Yutaare omën muntarö tiar omën pourö piin kön wi kosang wasën pöt Anutuuk, “Omën wotpilörö,” pël niapnaat. Pöt tiar omën kopëtarö, narö maimarö won.

²³ Tiar pourö utpet äak Anutu pim ompyaö öpenëak niia pöl naön yaauro.

²⁴ Pël yaëen Yesu Kristo pi tiarim saunat wa pötaan Anutuuk komre kolap elniak utpetat pout won niwesak tiarën, “Omën wotpilörö,” pël niia. Pöt pi tiarim ompyaö yaaö nenta kangiiir naalniin, yaap nina.

²⁵ Anutuuk Yesu pi wel wiin iit yangerak ngentiin omën pourö piin kön wi kosang wasën tiarim saunat won nuwesak Anutuu naë nuulëpënëak wes nimëa. Ngaan panëer Anutuuk omnaröen wiapre kor elmëak pitëm saunatë kangut teënt nemangkën ëa. Pël äautak peene pöt, pim wotpil yewesa pöt pet elniipnaan Yesu tiarimëen wel wiipënëak wes nimëa.

²⁶ Pi wotpil yewesaöre omën pourö Yesuun kön wi kosang yewas piporöen, “Omën wotpilörö,” pël yaaö pöt peene akun epöök pet elniipënëak wes mëa.

²⁷ Pël äaap tiarimtok tiarimtën ping wesak apen ma? Won, kan pöt il yewari? Oröptak kan pöt il yewari? Moses pim ngön kosangötë ënëm yaaö pötak il yewari

ma? Won pan. Kön wi kosang yewesa pötak kan pöt il yewari.

²⁸ Pöta ngönte tiar epël yaauro. Omën namp kön wi kosangtaring wë pöpön Anutuuk, “Wotpilëp,” pël yamëëaup. Ën namp Moses pim ngön kosangötë ënëm yaaö pöpön Anutuuk, “Wotpilëp,” pël nemaan yaaup.

²⁹ Ma Anutu pi Yuta omnarö tiarimtë Anutu ma? Won, pi Yuta omënerë omën muntaröa Anutu.

³⁰ Anutu kopëtap pi tiar pouröaap. Pötaanök tiar Yuta omën koröp kaut yailauröak piin kön wi kosang yewas poröen, “Wotpilörö,” pël yenia. Ën omën muntarö koröp kaut nailënöröak kön wikosangyemowas poröenta, “Wotpilörö,” pël yema.

³¹ Pël ëen, “Kön wi kosang yewesa pötak Moses pim ngön kosangöt wak yeira,” pël ya ma? Won, ngön pël naën. Tiar ngön kosang tapöt ngölöp wesak taë yewas.

4

Anutuuk Apramön, “Wotpilëp,” pël mëäa

¹ Apram omën yaapöp, tiar Yuta omnaröa äap, piin tol apen? Pim äa pöten kön wiipa.

² Apram pi ompyaö eim wiak wotpil sanëen yok pangk pimtën kön wiak ing ti wak äan tapön. Pël äaap Anutuu eöetak won.

³ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Apram pi Anutuun kön wi kosang wesa. Pötaanök

Anutuuk piin kön wiin wotpil sa.”

⁴ Pöta songönte tiar ewat wë. Omën namp waur elniin omnant yemangk pötak kësangënte pël naën, waur ëa pöta sumet pël ë yaë.

⁵ Ën omën namp pimtök pimtën, “Nem ompyaö yeë pötaan Anutuuk nemëën kön wiin wotpil yes,” pël newasëntak, “Anutu pimtokëer kësangën elnäak wotpil yenewas,” pël kön wiin Anutu pim piin kön wi kosang yewas pötaan, “Wotpilëp,” pël yema.

⁶ Tewitökta ngön ke pilöt ök ëa. Pi omën Anutuuk kön wiin wotpil yes pöpön ök ëa. Anutuuk omën pöpë ompyaö yaë pötaan won, pimtë kësangëntaan kön wiin wotpil yes pël ök ëa. Omën pöp ërëpsawi yaë pël ëa. Tewit pi ngön ke pilöt epël ëa.

⁷ “Omën Anutuuk pitëm ketöt ent ë moolëak saunat won wes yeemoola pörö ërëpsawi ëëpnaarö.

⁸ Omën namp Kaöapök kön wiin saun won yaë pöp ërëpsawi ëëpnaap.”

⁹ Yuta omën Anutuun yaö ëak koröp kaut yail pöröakëer Anutuuk tiarim saunat won yewas pötaan ërëpsawi yeë ma? Won. Omën muntarö koröp kaut nailënröeta Anutuuk pitëm saunat won yemowas pötaan ërëpsawi yaë. Tiar ewat panë wë. Anutu pi Apram pim kön wi kosang yewesauten kön wiin wotpilëp pël ëa.

¹⁰ Anutuuk akun taltak Apramön kön wiin wotpilëp

pël ëa? Koröp kaut ilak wëautak ma nailën wëautak? Pi pël naënëpök Anutuuk piin kön wiin wotpilëp pël ëa.

¹¹ Apram pi koröp kaut nailën wë Anutuun kön wi kosang wasën Anutuuk piin kön wiin wotpilëp pël ëa pöt pet ëëpnaan pim koröp kaut ilëpënëak ök mëëa. Pötaanök Apram pi omën koröp kaut nailën Anutuun kön wi kosang wasën Anutuuk kön wiin wotpilëp pël yaë pöröa ëap.

¹² Pi tiar Yuta omën koröp kaut yail pöröeta tiarim ëap. Tiarim koröp kaut yail pötaan won. Tiarim ëap Apramë koröp kaut nailën Anutuun kön wi kosang wesa pöl yeë pötaan pi tiarim ëap.

Kön wi kosang yewas pörö Anutu pim kup wia pöta yaö yes

¹³ Ngaanëer pan Anutuuk Apramre pim ëarö yang eprak pangk ëak öpenëak kup mowia. Pöt Apram pi Moses pim ngön kosangta ënëm yaëënak pël nemaan. Apram pi Anutuun kön wi kosang wasën Anutuuk kön wiin wotpilëp pël ëa pötak pël kup mowia.

¹⁴ Omën ngön kosangta ënëm pëen yaaurö Anutu pim yaö mëëa pöt yewan talte Anutuun kön wi kosang yewesaut om pas wiaapën. Pël ëën Anutu pim kup mowia pöteta wiap sëpën.

¹⁵ Pöt ngön kosang pötak tiar utpet yaë pöt pet elniin saunatë kangut tiarim rangk jaarö. Pël yaëëtak ngön

kosangöt won talte tiar ngön kosangöt yail pël naën eëpen.

¹⁶ Anutu pi Apramre pim earö enëm oröopenaarö tiar komre kolap elniak ngön kup niwia. Pötaanök Aköpök kup niwia pöt öpena pörö tiar piin kön wi kosang wesak öpenaat. Pöt omën ngön kosangtaring wëaurö tiarimënt won, om ke tapël kön wi kosangtaring Apramë äa pöl yaaö pörö pourö öpenaat. Apram pöp tiar pouröa äap.

¹⁷ Anutuuk Apram pimëen ngönëntak ngön nenteta epël kup mowia. “Nook ni omën pouröa äap pël wes yanuulë.” Ngön pöt, Apram pi yaap Anutu pim kön wi kosang wesa pöpë eöetak tiarim äap. Anutu pöp omën wel wiauröa wëwëat yemangk. Pimënt tapöpök omnant won wieëautön maan yaarö.

¹⁸ Anutuuk Apramön, “Nim earö selap kaö pan orööpnaat,” kup mowia. Pël maan Apram pim ru won eën yang kaö nantë omnaröa äap pël sëpna pöt kön wi kosang wesakaima.

¹⁹ Apram pim krismakiat 100 pöt temanöm yesën koröpö won sa. Ën Seraata tapël koröp won sëen ru wilëpna akunet pet ira. Pël äauwaarök Apram pöp kön tapëten eëim wë pim kön wi kosang yewesa pöt wiap newasën äa.

²⁰ Apram pi Anutuu ngön kup mowia pöten kön selap äak kön wi kosang yewesaö pöt këlok newasën äa. Won, pi kön wi kosang yewesaut

taintaë wes wak wakaima. Pël äaö pötak Anutuu yapinte wak isa.

²¹ Pöt, “Anutu pim omën nant yaö neea pöt kë orööpnaat,” pël këkë kön wiakaima pötaanök.

²² Apram pi kön wi kosang yewesautaring ke pël wakaima. Pötaanök Anutuuk piin kön wiin wotpilëp pël äa.

²³ Ngönëntak Anutuuk Apramön wotpilëp pël kön wia ngön pöt Apram pimtën naën.

²⁴ Won, tiar pouröaan äa. Anutu, tiarim Kaöap Yesu weletakaan wal ë ulmëaup, puuk piin kön wi kosang yewesaurö tiarënta, “Wotpilörö,” pël niapnaat.

²⁵ Anutuuk Yesu pi tiarim saunatëen wel wiipënëak wes mëen wel wia. Pël eën tiar wotpil niwasëpënëak weletakaan wal ë moulmëa.

5

Anutuuk tiarën, “Wotpilörö,” pëlyenia

¹ Tiar Aköp Yesu Kristoon kön wi kosang yewasën Anutuuk, “Wotpilörö,” pël yenia. Pötaanök tiarim Aköp Yesu puuk elniin tiar Anuturing lup kopëtemer sak wë.

² Pi kopëtapök komre kolapring wëauta kanwer tē niwiin peene pöta öngpök wë. Pël yeë Anutuu ewaatarung kutömweri öpena pöten kön wieë erëpsawi yeë.

³ Pötaan pëen erëpsawi naën. Könöm nant tiarim naë orö yaë pötëenta erëpsawi yeë. Pöt könöm pötök tiarim lupöt kosang niwas yaë pötaanök.

4 Tiar lup kosang pötaring wëen Anutuuk moröktak ök elniin kosang wëen tiarimëen ya kë yes. Ya kë sak omën ompyaut nimpna pöten kön wiak kor wë.

5 Tiar kor wëen kë naaröön yaëen ëö yes pël naën. Pöt epël. Anutuuk pim Ngëëngk Pulö tiarim lupötë wes mëen lup sant yaalni. Pötaanök ëö naën yeë.

6 Tiar wëwë kosang öpenaata weëre kosang pöt won wëen Anutu pimtë akun mowia pötak Kristook Anutu kasëng menaurö tiar utpetetakaan niöpënëak wel wia.

7 Omën pimtök pimtën kön wiin wotpil yaaupëen wel wiipena pöt tiarim naë pangk won. Ën omën omnaröak kön wiin ompyaö nampëen wel wiipena pötaar yok pangk wel wiipen wes.

8 Pël ëaap tiar saunaring wëen Kristo pi tiar kaamök ëak wel wia. Pël ëa pötak Anutu pi lup sant yaalni pöt pet yaalni.

9 Pël ëën peene Kristo tiarimëen wel wiin pim iit il ngentiin tiarim saunat won sëen Anutu pi tiar pouröen, “Wotpilörö,” pël yenia. Pötaanök tiar ëwat panë wë. Kristo pi kaamök elniin Anutuuk tiarim utpetatë kangut nangingkën ëëpnaat.

10 Tiar Anutuun kööre tok elmëeim wëen pim Ruup tiarimëen wel wiak wiap niwasën Anuturing wë. Pötaanök tiar ëwat panë wë. Peene Anuturing wë

eptak pi wëwë kosangtak wë kaamök elniaan ompyaö panë öpenaat.

11 Pël ëën pöt pëen won. Tiarim Aköp Yesu Kristo puuk elniin tiar Anuturing lup kopëtemer saut. Pötaanök pim yaalni pötaan peene eptak Anuturing tiar pourö ërëpsawi yeë.

Atamök wel yawiaut koirën Yesuuk wëwëet koirä

12 Ngaan panëer omën kopëtap Atam puuk saun koirën saun pöt yangerak oröa. Pël ëën saun pötaan wel yawia pöt oröa. Pël ëën omën pourö tapël utpet ëeimeë saun wak wel wieima.

13 Moses pim ngön kosangöt naaröön wieëa akun pötak utpet pöt yangerak ulöl sak wiakaima. Pël ëautak ngön kosang pöt won wiaan Anutuuk, “Pit nem ngön wa olëa,” pël kön wiak kangut pangk nemangkën ëa.

14 Pël ëën wel pöt Atam pim naëaan ngës rëak oröak wiaan wais Moses pim naë oröa. Pël ëën wel pötak omën pourö ngep ëak wiakaima. Omën pörö köpël wë utpet eimeë Atam pim Anutuu ngön kat wiak wa olëa pöl naën ëautak weletak pitta ngep ëa.

Atam pöp wel yawiauta wotöököp omën ënëm orööpnaap Kristo pim ökre was ëa.

15 Pël ëaap komre kolap pöt ngön wa yoolëauta ök naën. Omën kopëtap Atamë wa olëautak selap wel wian. Pël yaëen Anutu pim komre

kolap pöt, omën kopëtap Yesu Kristo pim kësangën elnia pötak Atamë ngön wa olëa pöt il wesak omën selap kiri elnia.

¹⁶ Anutuu kësangën pöt omën kopëtap Atam pim utpet ëa pöta ök won. Yaap, omën kopëtap Atam pi Anutuu ngön wa olaanak Anutuuk ngön ë pet irak omën pourö wel wiipënëak ök ëa. Pël ëaap omën selap Anutuu ngön wa olaanak Anutuuk kësangën elniak wotpil niwesa.

¹⁷ Omën kopëtap Atam pi ngön wa olëak utpet sa. Pim pël ëa pötak wel pöt oröak yang omën pourö ngep ëak wiakaima. Pël ëautak omën kopëtap Yesu Kristo pim ëa pöta këetak Atam pim ngön wa olëa pöta këet il yewas. Anutu pim komre kolapre kësangën pötak tiar, "Omën wotpilörö," pël yenia. Pël niaan tiar Kristooring wë kaö sak öpenaat.

¹⁸ Pötaanök omën kopëtap Atamök Anutuu ngön wa olëa pötak Anutuuk ngön ë pet irak tiar omën pourö kö sëpenëak ök ëa. Tapël omën kopëtap Yesu Kristook wotpil wesak tiarimëen wel wia pötak Anutuuk tiarën, "Omën wotpilörö," pël niak wëwë kosangët yaningk.

¹⁹ Omën kopëtapök ngön wa olëa pötak selap utpet san. Tapël kopëtapök ngön ngaarëk wa pötak selap wotpil niwasëpnaat.

²⁰ Pël ëen ënëmak Moses pim ngön kosangöt oröön om-

narö ngön kosang pöt ilap riak utpet kësang panë yeë. Pël yeëetak Anutu pim komre kolap pötak utpet pöt ngep ëak ompyaö niweseim wë.

²¹ Këet epël orööpënëak ëa. Saun pötak wel yawia pöt oröa tapël Anutu pim komre kolap pöt Yesu Kristo pim wel wia pötaan kaö sëpna pötak Anutuuk wotpil niwasëpënëak ëa.

6

Tiar Kristooring wel wian

¹ Yaap, Anutu pim komre kolap pötak utpetat ngep yaë. Pötaan tolëël apen? Tiar Anutu pim komre kolap pöt tiarim utpetat ngep ëak tekeri sëpnaan utpet ëeim öpenaan apen ma?

² Won pan. Tiarim lupötë utpetat wel wi olëauröak tol ëen kaalak utpet pöt yal menak öpen?

³ Tiar narö Yesu Kristook yal mampenëak i yamë akun pötak pim wel wia pöl tiarta piik yal menak wel yawi. Pöten ar köpël ma?

⁴ I yamë piptak Kristook yal ëak wel yawi. Pël ëen tiar Kristooring yang kel yaniwer. Tol ëënak pël yaë? Pep pim weëre kosang pötak Kristo weletakaan wal ë ulmëa tapël tiarta wal ë niulëen wëwë ngolöpta kanöök yes.

Kristooring wëwëetak öpenaat

⁵ Tiar Kristoë wel wia pöl wel yawi pötak piik yal yemangk. Pötaanök tiar epël

ewat panë wë. Anutuuk pi wal ë ulmëa pöl tiar wal ë niulëen piik yal ëak öpenaat.

6 Pöta songönte epël kat wi yeë. Tiarim lup ngaanöt Kristooring këra yetaprak möaut. Pöt tiarim lupmeri utpetatë weëre kosang wia pöt kerë olaan utpetatë inëen naën ëëpenëak pël ëaut pötaanök.

7 Namp pi wel wiak utpetatë iriaan ent ëaupök kaalak utpetatë öngpök naön ëëpnaat.

8 Yaap, tiar Kristo piiring wel wiaurö. Pötaanök kön wi kosang panë wasën wëwëetakta piiring wë.

9 Pöt tiar ewat wë. Kristo pi weletakaan wal ëaup. Pötaanök kaalak wel nawipan. Wel pötak yok pangk pim weëre kosangö wak neirapan.

10 Pi utpetatë weëre kosangöt won wes olapënëak wel wiin pangk ëa. Wel wia pötaanök kaalak wel nawipan. Peene wë epët pöt Anutuun yak wë.

11 Ar tapël arimtën kön wiin arim lupötë utpetat wel wi olëak Yesu Kristook yal ëak Anutuun yak wë pël ëëp.

12 Arim yang koröp lëngë sasa pipotë kentre kauratë ënëm ëënganok utpetat pörek wieë wer yanuun inëen elmëëngan.

13 Pël ëakta arim möönre koröp pipot korarötëël pëël elmëen utpetatëen inëen ëëpan. Ar weletakaan wal ë nuulëaurö. Pötaanök Anutu pim yaatak wë arim möönre

koröpöt piin yaö elmëen wotpil wëauta inëen ëëp.

14 Pöt ar Moses pim ngön kosangötë öngpök naön Anutu pim komre kolap pötak wë. Pötaanök kaalak utpetatön kön wiin kaö nasën ëëpnaat.

Tiar wotpil wëauta inëen sak wë

15 Pötaanök tol ëëpen? Ngön kosangötë öngpök naön Anutu pim komre kolap pötak wë. Pötaanök yok pangk utpetat ëëpen ma? Won pan.

16 Ar epël kat nawiin yaurö ma? Omën kaö namp arim möönre koröpöt pëël elmëak pim këm ngönte ngaarëk wak inëen elmëëneët. Pöta ök utpetatök arim kaö sëen pim inëen elmëeim wiak kö sënëët. Ën Anutu pim këm ngön ngaarëk yewautak arim kaö sëen pöta inëen elmëënë pötak Anutuuk, "Omën wotpilörö," pël niapnaat.

17 Ngaan utpetatök arim kaö sëen inëen elmëeim wakaimauröak peene pöt ngönën rë nuula pöt ngaarëk panë yeö. Pötaanök Anutuun yaya mepa.

18 Ar utpetatë weëre kosangtakaan ent ë nuulëen wotpil wëautak kaö sëen inëen sak wë.

19 Tiar yang omnarö pëen. Pötaanök ar ngön pipot kat wiin omnaröa onnant yautëël ök ëak yeniak. Ar ngaanëer arim möönre koröpöt kentre kaurre utpet ke nentere nent pötëël pëël elmëak pötë inëen elmëeim

wakaimaurö. Tapël peene akun eptak pöt ompyaö panë sënëen arim möönre koröpöt wotpil wëautakël pëel elmëim ön.

²⁰ Ngaan utpetatök arim kaö sëen inëen ëeimeë wotpil wëauta inëen naën eimaurö.

²¹ Pël eimeë pöta kë oröpöt koireimaurö? Utpet eima pöten peene eptak kön wiin ëö yes. Pöta këet wel.

²² Peene akun eptak pöt Anutuuk utpetatë sulöptakaan wil niulëen pim inëen sak wë. Pël yeë pöta këet arim wëwëat ngëengk sak ompyaö wë wëwë kosangët wak om wakaim önëet.

²³ Pöt arim utpetatë inëen yaauta kang pöt wel koirënëet. Ën Anutu pim kësangën yaalni pöta këet Yesu Kristook yal menak wëwë kosangët koirënëet.

7

Tiar wëwë ngolöptak wë

¹ Karurö, ne Moses pim ngön kosangötë öngpök wëaurö arën niamaan. Ar ngön kosangöt kön yawiaurö epël ewat wë. Omën namp pi öp wë pötakëer ngön kosangötë iri wë.

² Pöta ngön nokoliil nent epël wia. Öng ompringëp pim ompöp wel nawiin wëen ngön kosangtak piar ompöp erën elmëaan wë. Ën wë ompöp wel wiin pöt ngön kosang pipët pim naë mop yemowi.

³ Pötaanök öngöp pim ompöp öp wëen sëp wesak

omp muntap koirak piiring wëen pöt öngre omp wëwëet utpet wesak saun yokoir. Ën ompöp wel wiin pöt ngön kosang pipët pim naë mop mowiin wë omp muntap koirak öngre omp wëwëet utpet newasën yaë.

⁴ Karurö, arim songönte tapël wia. Kristo pi pim koröpö weletaan pëel elmëaup ar piik yal ëen ngön kosangtaan wel wiin pötë öngpökaan wil nuulëen wë. Peene pöt ar weletakaan wal ëaup Kristo pimëen sak wë. Pi tiar Anutuu inëen yaëen tiarim wëwëatë këet pim yapintak sëpënëak wal ëa.

⁵ Tiar lup ngaanötring wakaiman akun pötak ngön kosangötök elniin utpetatëen kentre kaur eimeë tiarim möönre koröpöt saun koirën pöta ya mëneimeë weletaan yaö äaut.

⁶ Peene pöt, Kristook yal menak ngön kosangtaan wel wian pötak ngön kosangötë nitëen wakaima pötakaan wil nuulëen wë. Pötaanök kaaläk ngön kosang ngaan retëng ëa pötë ënëm naën wëwë ngolöp Ngëengk Pulöök pet yaalni eptak Anutuun inëen yaalmë.

Saunatök utpet niwesa

⁷ Pötaanök tol apen? “Ngön kosang pöt utpetat,” pël apen ma? Won pan. Ngön kosangöt won ëen ne utpetatë songönte ewat nasën ëan tapön. Ngön kosang pötak epël ya. “Ni omën muntaröa omnantön war ëënganok,” pël ya. Ën pötak pël naën ëanëen

war yaaö pöten köpël äan tapön.

⁸ Ngön kosang pipët war yaaö pöten ya. Pël één ne war yaaö pöten kön wiaan utpet yaaö pötak kante koirak nem lupmerën kék yaalmëen war nentere nent orö yenerë. Ngön kosangöt won één utpet yaaö pöt weëre kosang won äan tapön.

⁹ Ne ngaan ngön kosangöt këëkë ewat nasën wë nemtën kön wiin ompyaö wakaimaup. Ënëmak war yaauta ngön kosangët orö rëa pötak utpetatë songönte ewat wëen nem lupmeri utpetat kaö sëen

¹⁰ nemtën kön wiin, “Wel yawiauta kanöököl yes,” pël äaut. Anutu pi ngön kosang pötak elnëen ompyaö ömëak äautak pötak ne wel yawiauta kanöököl wakaiman pöt pet elnäut.

¹¹ Ne ngön kosang pöten kön wiaan utpet yaaö pötak kante koirak morök elnëak pipël ngön kosangtaan wel yawiauta kanöököl neulëa.

¹² Tiar epël ewat wë. Ngön kosang pöt ngëëngköt, ën kom ëak nent nent wasëneta ngëëngk, wotpil, ompyaut.

¹³ E tol am? Ngön kosang ompyaö pötak wel yawiauta kanöököl neulëa pël am ma? Won pan. Utpet yaaö pötak wel yawiauta kanöököl neulëa. Piptak ngön kosang ompyaut pet elnëak pël ëa. Omën pipët tol ëënak ëa? Ne utpet yaauta songönte tekeri yesën ewat sak utpet yaaö pöten utpet panëët pël

wasumëak ëa. Pël één ngön kosang ompyaö pötak utpet yaaö pöt sasa utpet panëët pöt pet yaalnë.

Saunatök utpet niwesa

¹⁴ Tiar ewat wë. Ngön kosangötëël Anutu pim Pulöök pimtë kentöön pet yaalni. Pël yaëënak ne yang koröpööring utpetatë öngpök wë pötë inëen yëë.

¹⁵ Ne nem omnant yaautë songönten köpël wë. Ne omën ompyaut ëëmëak kentre kaur yaalnë pöt naën yaaup. Ën utpetat ëënganëak kaaö yaalnë pötökëer yaaup.

¹⁶ Nem omën utpetat ëënganëak kaaö yaaut yaaö pöta ngönte ök yeniak pipët. “Ngön kosangöt ompyaut.”

¹⁷ Pötaanök nem korar yëë epot nemtë könöök won, utpetatök nem lupmeri wieë kék yaalnëënak yëë.

¹⁸ Ne songönte epël ewat wë. Nem lupmeri omën ompyaut wi naön, nem lup ngaan pömeri. Pötaanök ompyaut ëëmëak yeemak pangk naën yaaup.

¹⁹ Ne omën ompyaut ëëmaap pël yeemak naën yaaup. Ën omën utpetat naën ëëmaap pël yeemak yaaup.

²⁰ Ne utpetat naën ëëmaap pël aöök yaaö pöt nem könöök won, utpetatök nem lupmeri wieë kék yaalnëënak yëë.

²¹ Ne itaangkën omën epët nem naë orö yaë. Omën ompyaut ëëmëak yeem utpetat pëen ë yëë.

22 Yaap, nem lupmerök Anutu pim ngön kosangötön kent pan yaalnë.

23 Pël yaëen ne itaangkën utpet ngaan nem lupmeri wiakaima pötök nem ömpyaö ëëmëak kön yawi pötön kööre tok elmëak wii netëen pötë öngpök wë.

24 O, ne omën utpetemor. Nem koröpö weletaan yaö yaë eptakaan talëpök ent ë neulëepën?

25 Ne tiarim Aköp Yesu Kristook ent ë niulëa pötaan Anutuun yoöre ërëp yamëëaup. Nem ök yeniak pipta songönte pöt epël yaë. Nemtë könre lupötök pöt Anutuu ngön kosangötëen inëen yaëetak utpet ngaan nem lupmeri wiakaima pötëen inëen yaë.

8

Kristook saunat ent ë nulëak Ngëëngk Pulöö yaningk

1 Pötaanök omën Yesu Kristooring yal menak wëaurö tiarim naë utpetatë ngön kangit ë pet yaira pöt won ëepnaat.

2 Pöta songönte epël. Ngaan ne utpet pëen eimeë wel yawiauta kanöököl seimaup. Peene pöt, Yesu Kristooring yal menak wë pötaan Pul wëwë kosangët yaningk pöök ent ë neulëen utpetatë öngpök sëere wel wi pël naëngan ompyaö eim ömaap.

3 Mosesë ngön kosang pötök ompyaö niwasëpënëak yaëen tiarim lup ngaanötök weëre kosangöt wak iraan

pomp ëa. Pël ëautak Anutuuk yok pangk ëak pimtë Ruup wes mëen tiar omën utpetaröa möönre koröp wak yangerak oröa. Pël ëen Anutuuk elmëen pi tiarim saunatë kangut wak wel wia.

4 Anutuuk ngön kosangötë wotpil wieëaut tiarim naë orööpënëak pipël ëa. Pöt tiar lup ngaanötë wëwëetak naön wë Ngëëngk Pulöökë yaalni pöl yeë pötaanök.

5 Omën lup ngaanötë wëwëetak wë piporö pitëm könöt ngaan wëwë pötakël rë olëak wë. Ën omën Pulöökë yaalmë pöl yaë piporö pitëm könöt Pulöökë naë rë olëak piiring wë.

6 Omën könöt lup ngaanötë wëwëetakël rë olëak wë piporö wel wiak kö sëpnaarö. Ën könöt Pulöökë naë rë olëak wë piporö mayaaptaring wakaim öpnaarö.

7 Pöta songönte epël. Omën könöt lup ngaanötë wëwëetakël rë olëak wë piporö Anutuun kööre tok yaalmë. Pël yeem pit pim ngön kosangöt ngaarëk naön yaauröak tol ëak pël ëepën?

8 Omën lup ngaanötë wëwëetak wë piporö Anutuuk pitën itaangkën pangk naën yaë.

9 Ar pöt, lup ngaanötë wëwëetakël naön. Pulöökë wëwëetak wë. Pël ëen Anutu pim Pulöö arring wë. Omën namp Kristoë Pulö pim naë won ëëpna pöp pi Kristoë onnamp won.

10 Yaap, utpetat yaautak arim möönre koröpöt wel wiipënëak yaö elniaurö. Pël

ëauröak Kristo arring wëen yak Anutu pim arën, “Omën wotpilörö,” pël niia pötaan wëwë kosangtak wë.

¹¹ Anutu pim Pul Yesu weletakaan wal ë moulmëa pö arring wë. Pötaanök Anutu Yesu Kristo weletakaan wal ë moulmëa pöpök elmëen pim Pul arring wë pöök arim möönre koröp kö sëpënëak yaö yaalni pipot wal ë nilëen önëet.

Ngëengk Pulöök Anutuu ru yaniwas

¹² Karurö, Anutu pim tiarimëen elnia pötaan kangit elmëepenëak pöt yok pangk lup ngaanötë wëwëetak naön ëëpenaat.

¹³ Pöta songönte epël. Ar lup ngaanötë wëwëetak önë pöt wel wiak kö sënëet. Ën Ngëengk Pulöökë yenia pöl ëen weëre kosang ningkën koröpöökë utpetat moolëak pöt wëwë kosangtak wakaim önëet.

¹⁴ Omën Anutuu Pulöökë ënem yes piporö Anutu pim ruurö.

¹⁵ Pöt Anutu pim Pul arim wa pö ar omën nantök wii nitëen kas ëënëak naalniin ëa pötaanök. Won, Pulöök Anutu pim ruurö elniin pim weëre kosangöök Anutuun, “Pep, ni tenim Pep ompyaup,” pël maim wë.

¹⁶ Ngön pöt tiar Anutu pim ru sak wë Ngëengk Pulöök tiarim lupötë kaö wesak tekeri wasën kat wiak pël yemak.

¹⁷ Yaap, tiar Anutu pim ru sak wë. Pötaanök pim

omnaröaan omën ompyaut yaö ëa pöt öpenaat. Pël yeem Anutuu Kristoëen yaö ëa pöteta piiring öpenaat. Pöt Kristo tiarimëen këlangön kat wia pöl tiar pimëen këlangön kat yawi. Pötaanök Anutuuk kutömweri tiarënta piiring ping wesak niak ë rangiat nimpnaat.

Tiar ënëmak kutömweri wëwë ompyaut öpenaat

¹⁸ Ne kön wiin kutömweri ping wesak niak ë rangiat nimpna pöt kaöet. Ën peene wë eptak këlangön kat yawi epët pöta ök won, kotte.

¹⁹ Anutuu omën ket ëa epot pout Anutuuk pim ruurö tiarim ë rangiat tekeri niwasëpënëak ulöp kant mëneë kor ëeim wë.

²⁰ Anutuuk elmëen pim omën ket ëa pipot om pas wakaima. Pöt pitëmtë kentöök naën, Anutu pimtök pël ëëpënëak yaö mëëaut. Pël ëaut yak pit Anutu pimtë ompyaö mowasëpnaaten kor wë.

²¹ Pit Anutuuk pitëm söpre tet ëak wiakaima pötakaan ent ë ulmëen Anutuu ruuröaring yal ëak ompyaö wë kaalak omën nantë inëen naën ëëpna pöten kor wë.

²² Tiar ëwat wë. Omën pasut Anutuu ket ëa epot pout öngöröa ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat yawiem ruupëen kor wë pöl akun kaöaö oröön ompyaö sëpnaaten kor wë.

²³ Pitëmënt pëen won, Anutuuk Ngëengk Pulö kaö wesak ningkën waurö tiarta

kélangön kat yawiem Anutuuk tiar pim ru wes pet niirak tiarim yang koröpöt ent äak ngolöpöt nimpënëak kor wë.

²⁴ Pöta songönte epël. Anutu tiar utpetatë öngpökaan ent ë nuulëa. Pël äautak peene tiar pi pet irak koröpöt ngolöp niwasëpënëak kor wë. Pi pet irak koröpöt ngolöp wesa talte tiar pim pël ëëpnaaten kor wë. Pöt namp pim omën kor wë pöten ityaangk talte pi kaalak kor naön ëëpën.

²⁵ Omën itnaangkënten kön wi kosang wesak öpenaat pël weseë ya kë sak kor wë.

²⁶ Tiarim kön wi kosang yewesa pötak tiar weëre kosang won ëën Ngëëngk Pulöök kaamök yaalni. Pöt tiar Anutuun kimang mapenëak tolëël maan pangk ëëpën pöten köpël pötaanök. Pël yeëetak Pulö pimtök tiarim lupötë wë Anutuun kimang maim wë. Pi omnaröa naënël lupötëaan ing maimeë Anutuun kimang maim wë.

²⁷ Pël yaëën Pep pi omnaröa lupötön panë ityaangkaupök Pulöökë kön pötenta ityaangk. Pöt Pulö pi Anutuu könöökë ënëm äak Anutuu omnarö tiarim kangüir kimang maim wë pötaanök.

²⁸ Tiar ëwat wë. Anutuun lup sant yaalmëa pörö, omën nentere nent tiarim naë orö nirëak ompyaö yaniwesaut kaamök elmëëpnaat. Pi yas niapënëak kön wia pötaanök pël elnia.

²⁹ Anutuuk omën pim wet rëak kön wia pörö tiar pim

Ruupë ök sëpënëak kom ëa. Pötaanök pim nangarö tiar selap sëën pimënt nan kaöap pël sak öpnaat.

³⁰ Pël ëën Anutuuk pim kom ëa pöröen yas niia. Pël äak yas niia pöröen, "Wotpilörö," pël niia. Pël äak wotpil niwesa pörö ping wesak ë nirangia.

Anutuu lup sant pöt tiar sëp naniwaspan

³¹ Anutu pi tiarimëën pipël kaamök yaalni pöten tol apen? Pi tiar kaamök elniaap talëpök kööre tok elniak pim moresiaan wa ëp elniipën? Won.

³² Pi keimön naalniin pim Ruup tiarimëën wes nimëën tiarim kangüir wel wia. Pötaanök pi kaamök elniak omën muntatta kët ël epotë nineim öpna pöt tiar kön wia.

³³ Omën Anutu pimtëën yaö wesaurö tiar talëpök ngön yaatak niulëëpën? Won. Anutuuk wotpil niweseim wë.

³⁴ Pötaanök talëpök utpetatë kangut ningkën kö sëpen? Won. Yesu Kristo pi tiarimëën wel wia pöt pëën won. Pi wel wiak kaalak weletakaanta wal ëaup. Pël äak Anutu pim mor yaapkëësi wë tiar kaamök elniipënëak Anutuun kimang maim wë.

³⁵ Pötaanök omën oröpötök Kristo pim lup sant yaalni pötakaan ent ë nuulëëpën? Könömöt yewautak ma kélangön kat yawiautak ma utpet yaniwas pötak ma ngöntök yaautak ma omnantëën il ngentingenti

yaautak ma nga yaalniautak ma yamëngkautak pötök pël naalniin eëpnaat.

³⁶ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Ten nimëen sak wëen yak kët ël epotë utpet we-sak nimëneim wë.

Pitök tenën itaangkën pol sëpsëp yamö pöröa ök sëen pël elnieim wë.”

³⁷ Omën könöm pipot tiarim naë oröak Anutuu naëaan ent ë nanuulaan yaëen tiarök könöm pipot il mowas pet yair. Pël yeë pöt Kristo lup sant yaalni pöpök weëre kosang niwasën taintaë wë.

³⁸ Nem pël yak pöta songönte epël. Nem kön kosang wia pöt omën nentak Anutu pim lup sant yaalni pötakaan ent ë nanuulëëpan. Weletak ma wëwëetak ma enselöröak ma omën kaö sak kutöweriaan yangerakë wëaurö ma omën peene wia epotök ma ënëm orööpna pötök,

³⁹ omën olaanötök ma öngkölaan pötök, omën ke nentere nent wia pipotök Anutuu lup santakaan ent ë nanuulëëpan. Lup sant pöt tiarim Aköp Yesu Kristook yaalni.

9

Pool pi Yuta omnaröaan ya këlangön ëa

¹ Ne Kristook yal menak wëaupök nem ök niama epot kaar won, yaapöt. Ngëëngk Pulöökta ngön epot yaap pöt pet elnëen nem lupmerök kön yawi.

² Ne ngön epot ök niamaan. Yuta omën nem karuröen yaköm pan kön wieimeë nem lupmer utpet pan.

³ Nem kentöök kan nent wiaan pöt Anutuuk pit kama moöpnaan ne kangiir es parëaöökë kanöökël sak Kristo pëlëer wëen ne pëlëer ömëak kent kön yawi.

⁴ Ten Israel omnarö Anutuuk pimëen yaö niwasën pim ru sëen pim ëwaat pet elnia. Pël ëak ngön taë wes mena pöt ninak pim ngön kosangöt ök niiaurö. Pël ëak piin yaya maim öna kan pöt pet elniak kup ke nentere nent niwia.

⁵ Tenim ëarö ngönënë kaö sak wakaimaurö. Pël ëënak Kristo omën möönre koröp wak tenim kurtak oröaup omën poutë kaö sak wë, Anutu tapöp. Piin yaya maim öpa, kët ël epotë. Yaap.

Anutu pi omnarö pimëen yaö yaniwas

⁶ Anutuuk ten Yuta omnaröen pim omën sënëak niia pöt ten pourö pöp panë nasën. Pël ëautak pim kup niwia pöt mos naën ëa. Pöt Israel pöpökaan ulöl sa Yuta omën pörö pourö Anutuun kön wi kosang wasën yaö nemowasën ëa pötaanök.

⁷ Ën Apram pim ëaröeta pourö pim ök nasën ëa, naröakëër. Pöta ngönte ngönëntak epël kup mowia. “Aisak pim ëaröakëër nim yaö sëpnaat.”

⁸ Pipta songönte epël wia. Omnaröa wëwëetakël pëen Apram pim wilën ulöl sa pörö

Anutuu ru nasën. Anutu pim kup mowiautakël wilën ulöl sa pöröaar pit Apramë ë panëerö pël sa.

⁹ Pöta kup mowia pipët epël ëa pötaanök. “Krisimaki nent won sëen nem akun wia pötak kaalak wais kaamök elmëen Sera pi yokotup wilëpnaat,” pël mëëa.

¹⁰ Pötaar won. Repeka pim naëëta tapël oröa. Pi tenim ëap Aisak piiring wë ru naar yak sak wila.

¹¹ Piarip tep ëäk ëlëpë yaatak wë omën utpetere ompyaö pöt naën ëa. Pël ëautak Anutu pim wet rëak pimtë könöök omnaröaan yaö ëa pöl akun pötakta pël ëëpënëak kent kön wia. Pi piarpim ëa pötaan won, pimtë yaö elmëa pötaan kom elmëa.

¹² Pël ëäk Repekaan, “Nanëpök nangapë inëen ëëpnaat,” pël ök mëëa.

¹³ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Ne Yakopön kent yaë. Ën nanëp Isoon kaaö.”

¹⁴ Pötaan tiar Anutu pim ëa pöten, “Korar ëa” pël apen ma? Won pan.

¹⁵ Pöt pi Mosesën epël ök mëëa pötaanök. “Ne omën nampön mait elmëëmëak pöt yok pangk pël elmëëmaap. Ën nampön yaköm elmëëmëak pöt pël ëëmaap.”

¹⁶ Pötaanök Anutu pi omën nampë kentööre weë yengentiaö pötaan won, pimtë yaköm pötak yaalmë.

¹⁷ Pöt Anutu pim Peroon ngön ök mëëa pöt ngönëntak epël wia pötaanök. “Ne nem

weëre kosang pöt nim naë tekeri wasën nem yapinte yang poutë aö së pangk ëëpënëak kaö wes niulëaut.”

¹⁸ Pötaanök tiar Anutuun ewat wë. Pi omën nampön yaköm elmëëpënëak pöt yaköm elmëëpnaap. Ën namp pim lupmer il mowari-pënëak pöt yok pangk pël ëëpnaap.

Anutu pi ya sangëne yaköm pout yaaup

¹⁹ Anutu pël yaëen arim naëaan narö köpël wë epël an koröp. “Ten Anutu pim kent ëëpna pöten yok pangk kan nemowariingan. Ten utpet ëëk pim kentöökë ënëm yeë. Pël yaëen Anutu pi oröp ëënak tenën kön wiin utpet yaë?”

²⁰ Ar pël aan kangiir epël niamaat. Ar omën talöröak Anutuun ngön ke pil yemak? Pangk pël naëngan. Ma yang kap nentak yok pangk pim ket elmëaupön, “Ni tol ëënak ne epël ket yaalnëen?” pël mapën ma? Won.

²¹ Omën kap ket yaaup pim kentöök yangetaring ket ëëpënëak pöt yok pangk ket ëëpnaat. Yang ulöp kopët nentak kap nentepar, nent kaöatëen nent kotutëen, pël ket ëëpënëak pöt yok pangk.

²² Anutu pim kentöökë wia pöt kap ket yaaupë ök. Pi pim omën ket elnia eporö pim kentöök omnant elni-pënëak pöt yok pangk. Omën naröen nga elmëak pitëm naë pim weëre kosangöt tekeri wasëpënëak kent kön wia. Pël ëaap pi omën pim nga elmëak

kö mowasëpnaaröen ya wiap elmëak teëntom namëngkën ëa.

²³ Anutuuk omën munt pim yaköm elniipënëak kön wiaurö tiarim naë pi ëwaare ë rangi pout pangk ëëëaupök pöt tekeri wasëpënëak omën kö mowasëpnaaröen ya wiap elmëak teëntom namëngkën ëa. Pi wet rëak tiar ëwaare ë rangi pöt öpenëak kopëta wes niwia.

²⁴ Pöt tiar tapöröen pi yas niaup. Yuta omën tenimëntëer won, ar omën muntaröeta.

²⁵ Pöta ngönte tektek omën Osea pöpë pepeweri epël wia. "Omën wet rëak nemëen newasën ëauröen, 'Nem omnarö,' pël memaat.

Ën wet rëak lup sant naalmëënörö lup sant elmëëmaat.

²⁶ Ën, 'Ar nemëen newasën yeë,' pël mëëa yang pörekta kaalak,

'Ar Anutu wëwëetaringëp pim ruurö,' pël memaap."

²⁷ Ën tektek omën Aisaia puukta Israel omnaröaan ngön ëak epël ëa.

"Israel omnarö selap sak i pis i kaöaöökë öök pötë wia pöl ëëë

pël ëautak Anutuuk om kopët naar kama öpnaat.

²⁸ Pöt Aköp pi ngön yaatak teënt pan ë pet irak kangut yangerakë omnarö mampnaat pötaanök."

²⁹ Aisaia puuk kaalak tektek ngön nent epël ëa.

"Anutu kutömweri ngaarëk wëaupök tiarim ruure

ëarö mait naalmëen ëanëen tiar Sotomre Komora ka pöörarë wakaimauröa ëa pöl kö san tapön."

Israel omnarö wotpil sëpënëak poprak ëa

³⁰ Pötaan tiar tol apen? Epël apenaat. Omën

muntaröa naëaan narö wotpil sëpnaataan weë nengentiin ëauröak wotpil sak wë. Pit Anutuun kön wi kosang yewasën wotpil mowasën wë.

³¹ Ën Israel omnarö ten wotpil sënëak weë ngentiak Moses pim ngön kosangöt ngaarëk weimeë pompre kaö ë imaut.

³² Pit tol ëënak wotpil nasën ëa? Pël ëëpnaan Anutuun kön wi kosang newasën, pitëmtë wëwëat kaamök ëen wotpil sëpën wesak ëa pöt pangk naën ëa. Pit Kristoon kaaö elmëak omnaröa këlötëaan söë urak kawi yengenti pöl ëa.

³³ Pöta ngönte ngönëntak Kristoën ngön nent epël ëa.

"Kat wieë. Ne Saion kak omnarö söë uröpënëak kël naö yawi.

Kël weë panë naö omnarö kawi ngentiak utpet sëpënëak yawi.

Pël ëen omën namp piin kön wi kosang wasëpna pöp öö nasëpan."

10

Israel omnarö pit Anutu pim wotpil yewas kan pöök nasën ëa

¹ Karurö, nem lupmerök Anutuuk Israel omnarö pit utpetetakaan kama

moöpënëak kent pan yaal-nëen Anutuun kimang maim wë.

² Ne pitën ewat wë. Pit Anutu pim inëen elmëepnaaten kent ëak weë yengenti. Pël ëaap Anutuu kan ompyaut köpël wë yak köntak yaë.

³ Pit Anutuuk wotpil yaniwas kan pö kasëng menak pitëmtok wotpil sëpnaataan weë ngentiak ya yamëngk. Pël yeem Anutuu iri wë pim wotpil yaniwas kan pöököl nasën yaë.

⁴ Tiar ewat wë. Moses pim ngön kosang pöt Kristo oröön mop mowia. Pötaanök omën pourö piin kön wi kosang yewasën pit, "Omën wotpilörö," pël yema.

⁵ Moses pi omën Anutuuk pitën, "Wotpilörö," pël mapënëak ngön kosangöt ngaarëk yewa pöröaan epël retëng ëa. "Omën namp ngön kosang pout ngaarëk öpna pöp Anutuuk piin, 'Wotpilëp,' pël maan wëwë koirëpnaap."

⁶ Omën Kristoon kön wi kosang yewasën Anutuuk pitën, "Wotpilörö," pël yema pörö epël kön nawiin yeë. "Talëp o kutömweri is Kristo koirak irapën?"

⁷ Ma "Talëp öngk yangera öngpök ngemë Kristo weletakaan koirak aprëpën?" Kristo pi tiar piin kön wi kosang yewasën Anutuuk wotpil wesa pörö tiarim naë wë. Pötaanök tiar piin ap newasngan.

⁸ Tiar Kristoon kön wi kosang yewasën Anutuuk

wotpil wesa pörö kön pël nawiingan. Tiar epël kön wiak yak. "Anutuu ngönte arim naë wia, arim këmötëere lupötë." Ngön pöt kön wi kosang yewesauta ngönte tenim ök yeniak pipët.

⁹ Arim këmötëaan, "Yesu tenim Aköp," pël ök yeem lupötök Anutuuk Yesu weletakaan wal ë ulmëa pöt kön wi kosang wasënë pöt Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaat.

¹⁰ Pöt tiarim lupötök Yesuun kön wi kosang yewasën Anutuuk wotpil niwasëpnaat pötaanök. Këmötök, "Pi tenim Aköp," pël yaan utpetetakaan kama niöpnaat.

¹¹ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. "Omën piin kön wi kosang wasëpna pöp pi yok pangk ëö nasën ëëpnaap."

¹² Pöt Yutaare omën muntarö tiar omën kopëtarö, narö maimarö won pötaanök. Tiarim Aköp kopëtap puuk omën pourö kaamök elniipënëak kimang maim wë pörö komre kolap elnieim wë.

¹³ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. "Omën Aköpön kaamök elmëëpënëak kimang mapna pörö Anutuuk utpetetakaan kama öpnaat."

¹⁴ Tol ëak omën piin kön wi kosang newasën wë pöröak kaamök elmëëpnaataan mapën? Tol ëak Anutuu ngönte kat nawiin ëauröak kön wi kosang mowasëpën? Tol ëak pim ngönte ök nemaan wiaan kat mowiipën?

15 Tol ëak pim ngönte ök mapënëak wes nameën wiaan ök mapën? Pöta ngönte ngönentak epël retëng ëa. “Omnaröa Anutuu ngön ompyaut wak yewais pöt ompyaö pan.”

Israel omnarö pit ngön ompyaut kön wi kosang nemowasën ëa

16 Ngön ompyaut pitëm naë oröautak narö ngaarëk naön yaë. Pöta ngönte tektek omën Aisaia puukta epël ëa. “Aköp, ten nim ngönte ök mëëautak kat nawiin yaë.”

17 Kön wi kosang yewe-sauta songönte epël. Kristoë ngön pöt, omnaröak ök niaan kat wiak kön wi kosang yewas.

18 Ne epël niamaan. Pit ngön ompyaut kat nawiin ma? Won, pit yok kat wiaurö. Pöta ngönte ngönentak epël wia.

“Pitëm këm ngönöt yang epotë sa pet yair.
Ën ngönöt ka poutë pangk yaë.”

19 Ne kaalak pëlpël niamaan. Israel omnarö kön nawiin ëa ma? Pöta kang nent Mosesök Israel omën pimoröen epël mëëa.

“Ne omën maimarö arim urtak wa ulmëen ar pitëmëen yak wëwë ompyautaan warre kaur ëënëët.

Ën ne omën köpël narö arim kangiir ömaat.

Pël ëen ar pitëmëen ya sangën ëënëët.”

20 Ënëmak Aisaia pi Anutu pim omën muntaröa ompyaö wasëpna pöten kön wieë kas

köpël pitëmëen ngön epët pëen wes wia.

“Neen ngaöl naalnëenöröak nokoiraat.

Nemëen pëlpël nenëaan ëaurö ëö menaut.”

21 Pël ëak Israel omnaröaan epël ëa.

“Ne akun wali pan pitën yas yemaan kat wiak wa olaimaut.”

11

Anutu pi Israel omën naröen yaköm elmëa

1 Ne kaalak pëel niam. “Anutu pi pim Israel omnarö kasëng panë momena ma? Won pan. Neenta Israel omnamp, Apram pim ëap, Pensaminë kurtakaanëp.

2 Anutu pi omën pim ngaanëer pimëen yaö wesa pörö kasëng nemangkën ëa. Pöta ngönte tektek omën Elia pim ngönte ngönentak wia pöt kat nawiin ma? Elia pi kimang ngöntak Israel omnaröaan Anutuun kaaö ngön epël mëëa.

3 “Aköp pit wet rëak nim tektek ngön yaaö nem karurö mënak kiri ar yaaö uröteta kelën nemënt wëen neenta nempënëak yaë.”

4 Pël maan Anutuuk kangiir epël mëëa. “Ne omën selap pan 7000 yang omp ak Paal pöpön yaya nemaan wë pörö ngaata öngpökaan ngarangk elmëeim wë.”

5 Tapël peene akun eptakta Anutuuk omën kopët naar komre kolap elniak yaö ni-wasën wë.

6 Anutu tiarim ompyaö yaautaan won, pimtë komre

kolap yaalni pötaan yaö niwesa. Omnarö ompyaö yaëen pi yaö yemowas talte komre kolap yaalmë pöt kë ëëpën.

7 Pöten tol apen? Israel omnarö këët koirënëak weë ngenti imautak pourö nokoirën ëan. Kopët yaö niwesauwaar tenimtokëer yokoir. Ën muntarö pöt Anutuu ngön wa olaan puuk elmëen lupöt il wariak wë.

8 Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Anutuuk pitëm lupöt
wa irikor elmëak
it ngaapre katun
mowesa.

Pël ëa pötepar peeneta om wia.”

9 Ën Moses pim ngön kosang Yuta omnaröa kent eima pötak wii motëa pötaan Tewitök epël ëa.

“Pitëm kaömp neim wë pöt animauröaan kalaap wiire pongön të pël yee pötë ök ëëp.

10 Pit omnantön itnaangkën ëëpnaan pitëm itöt röök ulak ëëp.

Pit omën könöm panëet wak weën pitëm kasngelöt pak ëeim öp.”

Anutuuk omën maimarö kamayeö

11 Ne kaalak pëël niamaan. Yuta omnarö pitëm wiapre kor ëa pötak ngentiak sasa utpet ëa ma? Won pan. Pit omën muntaröa wëwë ompyautaan war ëen tapël öpënëak Anutuu ngön wa olaan Anutuuk omën munt pörö utpetetakaan kama wa.

12 Yuta omnarö Anutuu ngön wa olaan Anutuuk omën pourö ompyaö yaalmë. Pit kawiap ëen omën muntarö ompyaö yaalmë pöt pitëm kaalak Anutuu naë rë olëak öpna akun pötak Anutuuk kaö wesak ompyaö elniipnaat.

13 Ne peene ar köpël omnaröen ök niamaan. Anutuuk ar köpël omnaröen pim ngönte ök niamëak yaö neaan pël yeem arim naë ya yamëngk pöten kön wiin kaöet pël yaë.

14 Ne ya pöt yamëngkën Yuta omën nem kar narö Anutuuk arën ompyaö yaalni pötaan war ëen pim naë rë olaan kama niöpën wes.

15 Anutuu pitëm kasëng mena akun pötak puuk elniin köpël omnarö ar piiring lup köpëtemer san. Pötaanök Anutuu pitëm kaalak öpna pötak tolëël orööpën? Omnarö weletakaan wal ëak wë pöl Anutuuk kaö wesak ningkën ar wëwë ompyaö panëetak ön sa.

16 Ngön nokoli nentepar epël wia. Yuta omnaröa yaaul omën namp kaömp nemes wak Anutuun yak kom ëak kaö nent mangkën pöt Anutuuk pout pimot pël wasëpnaat. Ën këraamentta Anutuuk kön wiin misënöt pimot pël wasëpna pöt morötta pimot pël wasëpnaat. Pöta ök Anutuuk kön wiin Yuta omën tenim ëarö pimorö Yuta omën pourö yok pimorö pël yaë.

17 Yuta omnarö ten këra olip yaapmentë ök, ën ar köpël omnarö këra olip

kosangöökmentë ök Anutuuk yaapmentë mor nant ulöp nautön äautaan il moolëak kosangöökmentë mor nemor urtak yal men moulmëen ëlmentök kaamök ëak mor nailënötring kolap yaningk.

18 Ar arimtën kön wiin isën Yuta omën këra mor mosutë ök ëen il moolëa pöröen ökre was manganok. Ar om mormor misënö kaamök naën, misënöök mormor kaamök yaalni. Misën pö Yuta omnaröa ëarö.

19 Ar, “Anutuuk ten urötak yal men niulëepënëak mor mosut il moolëa,” pël an koröp.

20 Yok. Pël anëetak pit kön wi kosang newasën äautaanök il moolëa. Ën ar pöt, kön wi kosang yewesautaring pitëm urötak wëerek arimtën wak isak anganëen ngarangk këkë ëen.

21 Anutuuk mor ëlmentëkaan oröaut Yuta omën pörö pitëm utpet ëaö pötaan mait naalmëen il moolëaut. Pötaanök arta utpet ëënë pöt mait naalniipan.

22 Tiar Anutu pim yaë pöten iteneë pim yakömre ya sangën yaaö pöteparën ityaangk. Omën pim wëwëeten kaaö yauröaan ya sangën yaalmë. Pël äautak Anutuuk arën yaköm elniin wë. Ar pim naë önë pöt tapël elnieim öpnaat. Ën pël naën ëënë pöt arta il niolapnaat.

23 Ën Yuta omën il moolëa pörö kaalak lup kaip tiak kön wi kosang wasën pöt Anutu kaalak yal mampënëak wëere kosang yaë pöpök pangk pël

elmëepnaat.

24 Ar këra olip kosangöökmentë ök wëen pömentëkaan ilak omnaröa naënganëel Anutuuk yaapmentëk yal men nuulëaurö. Pötaanök Yuta omën il moolëa pörö kaalak ëlmentëk yal men ulmëepna pöten pomp naëpan.

Anutu pi tiarën yaköm yaaup

25 Karurö, ar arimtën kön wiin ispanëak ne ngön ngaan ëlëep wiakaimaut peene tek-eri yes epët ëwat sënëak kent yaë. Israel omën narö lup kosang ëeim wëen akun won sëen köpël omnarö Anutuu naë rë olapënëak yaë pörö pël ë pet irënak

26 pötaan Israel omën pourö Anutuu naë rë olaan kama niöpnaat. Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Ompyaö Niwasëpnaap Saion kak oröak utpet Yakop pim ëaröa naë wia pöt won wasëpnaat.

27 Pël ëen nem pitëm saunat ent ë moolama pötak nem ngön taë wes mena pöt kë orööpnaat.”

28 Yuta omnarö ngön ompyaut kasëng menak Anutuun kööre tok elmëa. Pitëm pël ëa pötak ar köpël omnarö kaamök elniin ngön ompyaut kat wiak Anutuu naë rë olëaurö. Pël ëauröak Anutu pitëm ëaröen kup mowiak Yuta omnarö pimëen yaö wesa pötaan lup sant yaalmë.

29 Anutu pi pim kön kosangtak omnaröen ompyaö

elmëepënëak yas mëea pöt wiap nasëpan.

³⁰ Köpël omnarö ar ngaanëer Anutuu ngön wa olaimauröak peene Yuta omnarö Anutuu ngön wa olëa pötaan Anutuuk yaköm yaalni.

³¹ Tapël Anutuu arën yaköm yaalni pötaan puuk peene Yuta omnaröenta yaköm elmëepënëak elmëen pit peene pim ngön wa yoola.

³² Anutu pim elmëa pöta songönte epët. Pi tiar omën pouröen yaköm elni-pënëak elniin pim ngön wa olaimaurö.

Anutuun yaya mepa

³³ Elei, Anutu pim könre ewat pöt maimalëp. Pim könre ewat pöt öngpök pan tiar yok pangk naengan. Ën pim ya yamëngka pöteta ewat naengan.

³⁴ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Aköpë könpelën talëpök ewat sa?
Ma pi köpël wëen talëpök kön mena? Won.

³⁵ Ma talëpök pi wet reäk menaurek kangit mampën? Pël naëpan.”

³⁶ Omnant poutë songönte pim naë wia. Pi omnant poutë pepap. Omën pout pi kopëtapëët. Pötaanök tiar kët ël epotë piin yaya maim öpa. Yaap.

12

Tiarim möönre koröpöt Anutuun kiri elmëepa

¹ Karurö, ne Anutu pim yaköm yaalni pötaan kosang

wesak niamaan. Ar arim möönre koröpöt Anutuun pëel elmëen kiri yemangk pöta ök ëëp. Pël ëë arimtën pimorö pël weseë pim yaë pöt eim ön. Pël yeem pöt Anutuun yaap inëen eim önëët.

² Ar ngönën wonöröa yaaul ëenganok. Arim könre lupöt Anutuun pël elmëen ngolöp wes nimp. Pël ëak arim wëwëatta ngolöp wes nimpnaat. Pël ëen Anutuu yaalni pöten ewat panë sënëët. Ar omën ompyaöre wotpil panë Anutuu kent yaë pöt kom ëak ewat sënëët.

³ Anutuuk komre kolap elnëak ngön yaaö omën newesauap. Pötaanök ar pouröen niamaan kat wieë. Ar arimtë wëwëere ewat yaautön köntak kön wiin ispan. Anutuu nina pöl kön kosang wieë arim wëwëere ewat yaautön wotpil wesak kön weswes ëë.

⁴ Tiar ewat wë. Tiarim möönre koröp kopëtaöökë kaut selap wë. Ën kaö pötök ya yamëngka pöt selap.

⁵ Tapël tiar omën selapök Kristook yal mangkën möönre koröp kopëtaö pël yes. Pël yeë tiar nener yal yeë.

Anutu pim weëre kosang pötring ya ke nentere nent mëmpa

⁶ Anutu pi komre kolap elniak pim ya ke nentere nent mëmpënëak weëre kosang yangingk. Pötaanök omën namp pi Anutu pim ngönte tekeri wesak apnaataan weëre kosang mangkën pöt

pim kön wi kosang yewe-sauta ökök pim ngönte tekeri wesak ap.

7 Namp pi kaamök yaaö yaataan weëre kosang mangkën pöt karurö kaamök elmëëp. Namp rë yemoula yaatan weëre kosang mangkën pöt rë moulöp.

8 Wa korkor ngön yaaö yaataan mangkën pöt ap. Namp kësangën yaaö yaataan mangkën pöt panë wesak ëëp. Ngarangk yaaö yaataan mangkën pöt ya kaö mëmp. Yaköm elmëak kaamök yaaö yaataan mangkën pöt ërëpsawi kön wieë elmëëp.

Lup sant elmëëpena ngönte

9 Arim karurö yaap wesak lup sant elmëëë. Ar utpet yaaut kasëng menak ompyaö yaautakël rë olëak weë.

10 Arim karurö pitta Kristoëerö pël weseë lup sant elmëëë. Ar weë ngentiak arim karuröa yapinöt wak isak maë.

11 Wiapre kor won, ya kë sak wë Aköpë inëën elmëëë.

12 Aköpön kor eimeë ërëpsawiarang weë. Pël ëën konöm nant arim naë oröön kosang sak tauëë kimang maim weë.

13 Ën Anutuuk omnarö omën nantëën elek yaëën pöt pit kaamök elmëak omën ka nantëaanörö arim naë waisën pöt ompyaö ngarangk elmëëë.

14 Omën narö ar utpet yanuwäsën pöt Anutuuk ompyaö mowasëpnaan kimang maë. Ar piin utpet

wasëpnaaten kimang man-ganëp ompyaö mowasëpnaan kimang maë.

15 Omën narö ërëpsawi yaëën pöt pit kaamök ëak ërëpsawi ëëë. Ën narö ing yaan pöt kaamök ëak ing aë.

16 Ar omnaröaring lup kopëtëmer sak weë. Arimtën kön wiin ispan irëak omën yaapöröaring weë. Arimtën kön wiin ëwatingörö pël ëën ping wesak angan.

17 Utpetatëën kangiir kangiir ëënganok. Ar këëkë kön wiak omnaröa itaangkën ompyaö ëëpna pötökëër ëëë.

18 Ar nga elmëënëak kön wiinganok. Kan nent wiaan pöt karuröaring mayaap weë.

19 Karurö, omën narö utpet yaalniin pöt kangiir elmëënganok. Anutuuk kangiir elmëëpnaan wiaap. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. "Saunaté kangut pet yaira pipot nem yaat. Nook kangiir elmëëmaat. Aköp pi pël ya."

20 Ar pöt epël ëëë. "Arën kööre tok yaalniaurö këën yaëën pöt kaömp meneë. Iiten yaëën iit meneë. Pël ëën utpet yaautön kön wiak ëö sëpnaan."

21 Utpetatök ar il niwaspan. Won, ar omën ompyaüt yeem utpetat ngep ëëë.

13

Yang ngarangköröa ngön ngaarëk öpa

1 Tiar omën pourö yang ngarangköröa ngön ngaarëk öpa. Yang ngarangkörö pit

om pas naaröön, Anutuuk ya menak moulmëen wë.

²Namp pi yang ngarangköröa ngön wa yoola pöp Anutu pim moulmëauröa ngön wa yoola. Pël yaë pöp kangut öpnaat.

³Ompyaurö pit yang ngarangköröen kas naën ë yaë. Utpet yaaurö pitökëer kas ë yaë. Pötaanök ar pitën kasinkasin won önëak pöt omën ompyaut pëen ëen. Pël ëen pit arën itaangkën ompyaö sëpnaat.

⁴Piporö pit Anutuu ya omën narö pitök ar ompyaö önëak ngarangk yaalni. Pël yaëetak ar utpet yaëen pöt pit kangut nimpnaatak pitën kas ëen. Pit Anutuu ngön ngaarëk wak utpet yaauröaan nga yaalmë.

⁵Pötaanök pitëm ngönöt ngaarëk ön. Pöt kangut elniipanëen kasiin pëen won, arim lupötökta ompyaut ëënëeten kön wiak ön.

⁶Pit Anutuuk ya pipot mangkën yamëngk pötaan ar monat takis men yeë.

⁷Pötaanök omnant epot mampunëak niapna piporö meneë. Pit takis ke nentere nent poutëen kimang niaan pöt meneë. Pit omën kaöarö ëen pöt pitëm yapinöt wak isak maë.

Tiar lup sant yeem Anutuu ngön kosangöt ngaarëk yeö

⁸Ar omnaröa omën nant nina pötë kangut men pet ireë. Ën lup sant yaaö pötaar pet irnganëp om ëeim ön. Omën muntaröen lup sant yaalmë pipop Anutuu ngön kosangöt ngaarëk yeö.

⁹Anutu pim ngön kosang nant epël wia. “Öngre omp wëwëet kom ëëngan. Ni omën mën wel wiingan. Ni këkain ëëngan. Ni omën muntaröa omnantön war ëëngan.” Ngön kosang pipotre munt nantta wia pout erën ëak epël ya. “Nimtëen lup sant yaën tapël nim karipön elmëem.”

¹⁰Omën lup santtaring öpna pipop muntapön utpet naalmëëpan. Pötaanök lup sant yaë pipop Anutuu ngön kosangöt ngaarëk yeö.

Tiar wotpil wesak öpa

¹¹Pël ëënëak niiauta songönte epël. Ar akun epta songönte ëwat wë. Kaëaan yaan sak wal ëëpena akun temanöm yes. Pöt ngaanëer ngës rëak ngönën kat wiak kön wi kosang wesan pötak Kristo pim kama yanu pöt pet irëpna akunet wali wieëaut peene pöt temanöm yes pötaanök.

¹²Kout pet irëpënëak yaëen ëlpam wal ëëpënëak yetapöörar yamë. Pötaanök koutakë yaaut moolëak ëwaatakë kelre ngilö wetak öpa.

¹³Tiar kët ëwaatak wëaul wotpil wesak öpa. I ngaat nak kön irikor ëak ngön wa olangan. Ngasam pas eimeë öngre omp nga ëëngan. Ngön nga elööre omën muntaröa omnantön warre kaur ë pël ëëngan.

¹⁴Tiar Aköp Yesu Kristo pim ök sak wë tiarim koröpökë kentre kaur pötë

ënem ëëpenaataan kön wiin-ganëp pim ënem ëëpa.

14

Karuröa wëwëat sangk kelngan

¹ Omën pitëm kön wi kosang yewesaut wiap yaë piporö mësak wais ingre moröröa öngpök ulmëë. Pël ëak pitring ngönaak anëëtaan kön ke nalre nal wiak angan.

² Omën narö pitëm kön wi kosang yewesaut weë yaë pörö pit kön wiin pangk ëen yenaut pout nëmpnaat. Ën kön wi kosang yewesaut wiap yaë piporö mësëpöt won, këenre kaömp pëen yenaurö.

³ Omën omnant pout yena pöröak mësëpöt nanën yaaö pöröen kön utpet wiipan. Ën omën mësëpöt nanën yaaö pöröak pout yenauröen kön wiin, "Utpet yaë," pël ëëpan. Won, omën piporöeta Anutuuk kama waurö.

⁴ Pötaanök arim oröptak omën kaö nampë inëen ru-upön pim yaauta songönten utpet wesak aan pangk ëëpën? Pi weë sëpën ma wiap sëpën pöt pimtë kaöapökëër itenak pangk apnaat. Kaöap pi taë mowasëpna weët wieëaupök taë mowasën tauapnaat.

⁵ Omën narö Anutuun yaya mapënëak kön wiin kët nant kaöat ën nant kotut pël yaë. Ën narö pël ëëpënëak kön wiin kët pout mëngkre mëngk wia pël yaë. Pit pourö pitëm ëëpna pöt kön kosang wiak pël ëëp.

⁶ Omën kët nant kaöat pël kön yawi piporö pit Anutuu yapinte kaö wasëpënëak pël yaë. Ën omën kaömp pout yen pöröeta Anutuun yowe mëak pim yapinte wak kaö yewas. Omën mësëpöt nanën yaë pörö pitta Anutuu yapinte kaö wasëpënëak pël yeem piin yowe yema.

⁷ Tiarim öp wë pöt tiarimtok naön. Wel yawi pöteta tiarimtok wel nawiin.

⁸ Öp wë pöt Aköpëen wë. Wel yawi pöteta Aköpëen wel yawi. Pötaanök öp öpenaarö ma wel wiipenaarö tiar Aköpëerö.

⁹ Kristo pi wel wiauröere öp wëaurö tiar pouröa kaö sëpënëak wel wiak wal ëa.

¹⁰ Ar naröak tol ëen arim karuröa wëwëatön sangk kelkel ëak utpet wesak yemak? Ën narö arta tol ëen arim karuröen ökre was yemak? Tiar pourö Anutuu naë sëen pim ngön yaatakök niaan pet irëpnaat.

¹¹ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

"Aköp pi epël ya. Ne wëwëetaring wëaupök yaap pan yeniak.

Omëm pourö neen rar rë we-sirak yaya neapnaat.

Pël ëak Anutuun, 'Pi Anutu panëep,' pöt war wesak apnaat."

¹² Pötaanök tiar omën pourö tiarim wëwëatë songönöt Anutuun ök mepenaat.

Omnant elmëen wiap ëëpanëen ngarangk ëëpa

13 Pötaanök tiar nenera wewëatön sangk kelkel äak utpet wesak yaaut sêp wesak kön epël wiipa. Tiarim karurö omën nant elmëen kawiap äak saun koirpanëen ngarangk këëkë ëëpa.

14 Ne Aköp Yesuuk yal menak wë omën yena nentere nent epot kewilringöt won pël kön kosang yawi. Pël yeëetak omën namp pi könöök omën nantön kewilringöt pël wesak nêmpna pöt yaap kewil mowasêpnaat.

15 Ar kaömp nant yenën arim kar namp itenak kaömp pöt kewilringöt pël wesak ya këlangön ëen pöt ar lup sant naalmëen yeë. Kristo pi omën pipopëenta wel wiaup. Pötaanök arim yena pötak utpet mowaspan.

16 Arimtok arim yeë pipotön ompyaö pël yewesetak muntaröak utpet wesak apanok sêp weseë.

17 Pöta songönte epël. Anutuu wa ngaöök yanimë pöta këët iire kaömp yena pöt won. Pöta kë pöt wotpil mayaap wë, ërêpsawiarung wë pipët Ngëengk Pulöök yaningk.

18 Omën Kristoë inëen sak wë omën pötring öpna pöp Anutu pim yaauten itenak kent yaëen omnaröakta kön wiin omën ompyaup pël sêpnaat.

19 Pötaanök tiar ompyaö pipot pëen ë yesem mayaap öpa. Pël äak ompyaö yeem karurö lup kosang yemowas pötökëer ëëpa.

20 Ar yenauteën pëen kön wieë Anutuu yaat utpet was-

ngan. Yaap, omnant pout nënë ompyaut. Pël äautak ar omën nant yenën pötak omën muntarö ëngk ma e wesak kön utpet yaniwiin ar saun yokoir.

21 Arim kar namp ëngk ma e wesak kön utpet wiipanëen animaöre wain i ngaat nëëre omën ke nentere nent yeë pöt sêp wasënë pöt yok pangk.

22 Arim kön kosangötök omnant yaautön ompyaut pël yewas pipöt arimëntre Anutuukëer ewat wë. Omën namp pi kön wiin pim ëëpna pöt yok pangk pël wesak pötökëer ëëpna pöp ërêpsawi ëëpnaap.

23 Ën namp pi kön selap yaalmëenak köntak nêmpna pöt Anutuuk kön wiin utpet sêpnaat. Pöt pi kön kosang pöt won wiaanaka ëa pötaanök. Omnant pout kön kosang nawiin wë ëëpena pöt saunar-ing ëëpnaat.

15

Tiarim karuröen kön wieë lup kosang sêpnaan kaamök elmëëpa

1 Kön wi kosang yewesautaring wëaurö tiar omën pitëm kön wi kosang yewesaut wiap pöröen kaaö elmëënganëp kaamök elmëak pitëm könömöt öpa. Tiarimtë kentöökë ökök ëëngan.

2 Tiarim karuröen kön wieë lup kosang sêpnaan kaamök elmëëpa.

3 Kristo piita tapël pim kentöökë ënëm naën ëa. Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omën narö niin utpet wesak yeniaan nemëen yes.”

⁴ Ngön ngaanëer ngönëntak retëng ëa pöt tiar rë nu-ulöpënëak retëng ëa. Ngön pipotök ëpre wiap elniak lup kosang niwasën Anutuu wais nikoirëpnaataan kor öpenëak retëng ëaut.

⁵ Anutu pi wiapre korre lup kosang yewesa poutë pepapök elniin Yesu Kristoë ëa pöl lup kopëtemer sak ön.

⁶ Pël ëëe arim lupre këmët erën ëak Aköp Yesu Kristo pim Pepap Anutuun yaya man.

Kristo pi Yuta omnaröere kopël omnarö kaamök elmëa

⁷ Pötaanök Kristook ar sant niwesak nuwa pöta ök Anutuu yapinte ngaarëk wes mëenëëtaan arimënt nener sant weseim ön.

⁸ Ne Kristo pim sant niwesa pötaan epël niamaan. Anutu yaap yaaup pöt pet elniak pim ten Yuta omnaröa ëaröen ngön kup mowia pöta këet orööpënëak Kristo pi wais ten Yuta omnaröa inëen elnia.

⁹ Pël ëak Anutu ar köpël omnaröeta pim yaköm yaalni pöten yaya manëak pël ëa. Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Ne köpël omnaröaring wë yaya niameë

nim yapinte ompyaö wesak tan rë wiwi niamaat.”

¹⁰ Ngön munt nent ngönëntak epël wia.

“Köpël omnarö arta Anutuu omnaröaring ërëpsawi ëën.”

¹¹ Ën kaö nenteta epël wia.

“Köpël omnarö, ar pourö Aköpön yaya maë.

Omën pouröere pourö piin yaya map.”

¹² Ën Aisaia puuk ngön nent epël ëa.

“Sesi, Tewitë pepap, pim kurmentëkaan omën orööpna pöp pi köpël omnaröa kaö sëpnaap.

Pël ëën köpël omnarö pit piin kön nganngan eimeë pitëm ompyaö mowasëpnaapön kor öpnaat.”

¹³ Anutu omën ompyautëen kön kosang wiak kor wë pötë pepapök ar Ngëëngk Pulöökë weëre kosangöök kön kosang wiak pim kama niöpna pöten kor önëak Kristoon kön wi kosang yewasën Anutuuk elniin ërëpsawiire mayaap pöt kësang pan ön.

Poolpipimtëyayamëngkautaan ërëpërep ëa

¹⁴ O karurö, nem lupmerök ar omën epot yeë pöten kön pan wia. Ar arim wëwë ompyaö pan pötaring wë arim naë ëwat ke nentere nent wiaan nener yok pangk rë yemoulan pöten kön kosang yawi.

¹⁵ Pël ëaap Anutu pim komre kolap elnëak arimëen yaatak neulëa pötaan ne ar itenak kaaö ëenëëten pölöp naën omën ke nentere nent ëenëak pep epwer ngölöp wesak retëng ë yaningk.

¹⁶ Puuk ne ar köpël omnaröen Yesu Kristo pim inëen ru wes neulëa. Ne kiri ar yaaupë ök wë Ngëëngk Pulöök ar köpëlorö ngëëngk niwasën

kiri ar yaalmë pöl ëen Anutuuk arën itenak kent ëëpnaak yak ngön ompyaut ök yeniak.

17 Ne Yesu Kristook yal menak Anutuu yaat yamëngk pötaan yok pangk ërëpsawi ëëmaap.

18 Ne omën munt nantön ök neniangan. Won, kopët epëten ök niamaan. Kristook kaamök elnëen ar köpël omnaröa naë ök niaöre ya mëmpö pël elniin pim ngön ngaarëk waurö.

19 Pël yaëen Ngëëngk Pulöök weëre kosang nena pöök retëng ke nentere nent yamëngkën ar Anutuu ngön ngaarëk waurö. Pël ëëë Kristo pim ngön ompyaut Yerusalem kakaan ngës rëak aö yesem yang maim nera yapinte Ilirikam pörek së mën pet iraut.

20 Ne akun poutë ngön ompyaut omën Kristoë ngönënte kat nawiinöröen ök mamëak weë ngentieimaut. Pël yeem omën muntaröa ngës rëak ök maimaurek amaaten kaaö.

21 Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omën pim ngönte kat nawiin
ëauröak piin itaamp-
naat.

Omën pim ngönte ëwat
nasënöröak ëwat
sëpnaat.”

*Pool pi Spen yangerakë
sëpnaanök Rom omnaröen
itaampënëak mëëa*

22 Ne ya epët yamëngkemak pötak il newariin arim naë newaisën ëaut.

23 Pël ëautak peene pöt ne yang pötë ya mën pet irak arim naë wais itaampaat. Pöt akun wali arim naë waisumëak kent kön wieimaut pötaanök.

24 Ne Spen yangerakël sumaanök arim naë waisumëak kön yawi. Pël ëak wais arring wë yeem ya kë sumaat. Pël ëak wë olëak arim naëaan nampök mës newak së kanö pet elnëen sumaat.

25 Peene pöt ne Yerusalem kak së Anutuu omnaröen itenak koröpöökë kaamök elmëëmaan sumaan yeë.

26 Pöt Masetoniaare Krik ingre mor saurö pit ngön kopëta wesak Anutuu omën omnant elek yaaö Yerusalem kak wëauröaan omën nant wes mëëpënëak kom ëa.

27 Pitëmtok pël ëëpënëak kent kön wia. Pël ëaap pit Yuta omën pöröa kangiiir nenteta wieëa. Pöt Yuta omën naröak köpël omnaröen ngön ompyaut ök mëak pitëm lupöt kaamök elmëa. Pötaanök köpël omën pöröak kangiiir Yuta omën ingre mor sauröaan koröpöökë omnant mampënëak kent kön wia pöt yok pangk.

28 Pël ëen ya epët pet irak pitëm omën kom ëa epot wak së Yerusalem kak wëaurö menak Spen yangerakë sumaanök arim naë waisumaat.

29 Ne kön wiin nem arim naë waisuma pötak Kristo pi tiar ompyaö elniin pangk ëëpnaat.

30 Karurö, ne ke urak epël niamaan. Tiarim Aköp Yesu

Kristoore Ngëengk Pulöök kaamök elniin lup sant yaaö pöteparën kön wieë neering weë ngentiak Anutuun kaamök elnëepnaan kimang maim ön.

³¹ Ar nem Yutia yangerak së omaatak Anutuuk ngarangk elnäak omën ngön ompyaut kasëng menauröa moresiaan neöpnaataan kimang maim ön. Pël äak omnant wonörö mempaan wak sumaatak Yerusalem ingre mor saurö itenak kent eëpna pötaanta kimang maim ön.

³² Pël maan Anutuuk kent yaëen pöt ne ërëpsawiarung arim naë wais ömaatak kë sumaat.

³³ Anutu, mayaap pöta pepap, ar pouröaring öp. Yaap.

16

Pool pi omnaröaan yowe mëä

¹ Ne öng tiarim karip Pipi arim naë yewais pöpë songönte ewat sënëen ök niamaan. Pi Senkria kak wë ingre mor saurö kaamök yaaup.

² Pi omnarö kaamök yaalmëem neenta tapël yaalnëaup. Pötaanök nem kentöök ar Aköpëen weseë Anutuu omnaröa yok pangk eëpena pöl pi sant mowasën. Omnantëen elek yaëen pöt kaamök elmëen.

³ Ne Akuilaare pim öngöp Prisila piaripön yowe yemak pël ök man. Piarip neering Yesu Kristo pim yaat yamëngkauwaar.

⁴ Piarip ne wel wiimëak yaëen piarpim wëwëet utpet wesak nemëen wel wiipënëak ëauwaar. Pötaanök nemënt won, köpël omnaröa naëaan ingre mor sa muntaröakta piaripön yowe yemak.

⁵ Ne ingre mor saurö piarpim kaatak ngönënëen wa top yaaö pöröaanta yowe yemak pël ök man.

Pël äak omën nem kar panëep Epinitas piin yowe yemak pël ök man. Ne Esia yangerak ya yamëngkën pi wet rëak ngönën kat wiak waup.

⁶ Maria arim naë ya kaö yamëngkaupönta yowe tapël yemak pël ök man.

⁷ Antronikasre Sunias Yuta omën nem kar neering wii kaatak wakaimauwaar piarpimëenta yowe yemak pël ök man. Ne om wëen piaripök wet rëak Kristoë ngönte kat wiak wauwaar. Pël äak pim ngön yaaö omnaröa ök sak wë.

⁸ Kristoën yak nem kar panëep Amplietas pimëenta yowe yemak pël ök man.

⁹ Epanas tiarring Kristoë yaat yamëngk pöp pimëenta yowe yemak pël ök man. Pël äak nem kar panëep Stekis pimëenta tapël yeë pël ök man.

¹⁰ Apelis omnaröak itenak Kristoë yaat ompyaö yamëngk pël yamëëaupëenta yowe yemak pël ök man. Pël äak Aristopulas pim kaatak wëauröaanta yowe yemak pël ök man.

¹¹ Yuta omën nem karip Erotion pimëenta yowe

yemak pël ök man. Pël äak omën Nasisas pim kaatak wë Aköpë ngönte wa pöröaanta yowe yemak pël ök man.

12 Traipinaare Traiposa Aköpë yaat yamëngk öng pöaarëenta yowe yemak pël ök man. Pël äak nem kar panëep Pesis tapël Aköpëen yak ya kaö yamëngk pöpëenta yowe yemak pël ök man.

13 Rupas Aköpë omnarök itenak ompyaö panëep pël yema pöpre pim ëlëp nem ël sa pöpëenta yowe yemak pël ök man.

14 Pël äak Asinkritasre Plikonre Emisre Patropasre Emasre pitëm kar pitring wë pöröaanta yowe yemak pël ök man.

15 Pël äak Pilokokasre öngöp Suliaare Neriasre koont nangap Olimpasre Anutuun omën pitring wë pöröaanta yowe yemak pël ök man.

16 Neneren lup santak yowe mëak mor meneë. Ka poutë ingre mor sak wëaurök yowe yenia.

Omën narök ingre mor saurö kom ëa

17 Karurö, ne kosang wesak epël niamaan. Omën kom elniak arim kön wi kosang yewesaut irikor yaalni pöröen ngarangk këëkë ëën. Pit ngönën ré nuula pöt irikor yaalni. Pötaanök pit kasëng momampun.

18 Pöt omën ke pil yaë pi-porö pit tiarim Aköp Yesu Kristoë inëen naën. Won, pit pitëmtë koröpökë kentöökë ënëm yaë. Pël yeem pit omën utpetatë songönte

këëkë ewat nasënöröen morök elmëak wiap yemowas.

19 Ar ngön ompyaut ngaarëk yeö pöt omën pourö yok kat yawi. Pötaanök ne arim wëwëetaan ërëpsawi yeë. Pël yeëetak nem kentöök ar ompyaö yaauten ewat panë önëët, utpet yaauten kön wiingan.

20 Pël ëën Anutu mayaap pepap puuk akun wali nasën wiaan Seten ing mës olaan arim ikanöök wiapp.

Tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

Omën narök Rom omnaröen yowe yema

21 Timoti neering ya ngaw-iap puukta arën yowe yenia. Pël ëën Yuta omën nem kar Lusiasre Sesonre Sosipata pöröeta tapël yenia.

22 Ne Tetias, Poolök ngön epot ök neaan pep epwer retëng yeë epop Aköpring wë yowe yeniak.

23 Kaias piita yowe yenia. Ne pim kaatak neulëak ompyaö elnëen wëen ingre mor pourö wais pim kaatak ngönënenëen wa top yaë. Ën Erastas ka epöökë mon ngarangkëpre tiarim karip Kotas piaripökta yowe yenia.

24 [Tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap. Yaap.]

Tiar Anutuun yaya mepa

25 Anutu pi Yesu Kristoë ngön ompyaö nem ök yeniak epotök yok pangk taë niwasëpnaat. Ngön ompyaö epot ngaanëer ëlëep

wiakaimautök peene akun
eptakök Anutuuk tekeri
yewas.

²⁶ Tektek omnarö ngaan
retëng ëën këët tekeri oröa.
Pël ëën Anutu wakaim öpnaap
omën pourö kat wiak ngön
ngaarëk öpenëak kosang
wesak maan ngön ompyaut
tekeri sëën yang pouté om-
narö pangk kat yawi.

²⁷ Yesu Kristo pim elnia
pöten kön wiak kët ël epotë
yayaatakaan yayaatak maim
öpa. Yaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim nanëp, Pool.]

1 Korin

Yesu pi wel wiak kutömweri sēen wē krismaki 24 pōta ök won sēen Pool pi Epesas kak wē pep epwer Korin kakē ingre morörö retēng ē mena. Korin ka pō Krik yangerakē ka kaō naō. Pōrek Yuta omēn narō Krik om-narōaring wakaima. Korin kak wēaurōakaan selap utpet eēima.

Pool pim pep epwer pöt, Korin kakaan wes mēēnak kangwer mena.

Pöt epēl wia.

Ngön ngēs rēaut 1:1-9

Ingre morörö komkap ēa
1:10-4:21

Öngre omp wēwēeta ngönte
5:1-7:40

Omp ak kaaröröa ngönte
8:1-11:1

Ingre moröröa yaya yaaöre
wēwēeta ngönte 11:2-
14:40

Kristoē wal ēautere tiarim
wal ēēpenaat 15:1-58

Yutia ingre moröröaan
kaamök elmēaut 16:1-4

Ngön mēēt 16:5-24

1-2 O Anutuu ingre mor sa Korin kak wēaurö, ne Pool Anutuu kēmtak Yesu Kristoē ngön yaaō omēn sumēak neulēaup, ne tiarim karip Sostenis piiring wē pep epwer retēng ē yaningk. Anutuuk ar pim omēn wes niulēen Yesu Kristook yal menak wēen ngēēngk niwasēn wē. Pi ka poutēaan tiarim Aköp Yesu Kristoon yaya yamēēaurö pitta pim

omēn wes moulmēa. Pi pitre tiar pouröa Aköp.

³ Tiarim Pepap Anuturre Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt arim naē wiaap.

Pool pi Anutuun yowe mēēa

⁴ Anutu pi Yesu Kristo pimēen yak komre kolap elnieim wē. Pōtaan ne arimēen kön wieē kēt ēl epotē Anutuun yoöre ērēp maim wē.

⁵ Anutuuk komre kolap pöt yaalniin Kristook yal menak wēen ompyaō niwasēn ar kön tektek wē pōta songönte kosang wesak ök yaaurö.

⁶ Pipēt Kristoon tekeri wesak yaaō ngön pöt arim naē kosang sak wia.

⁷ Pōtaanök ar Aköp Yesu Kristo pim orö tekeri rēēpna akuneten kor wē Ngēēngk Pulöökē yaningk pötön ngönēntaan ngöntök naēngan.

⁸ Tiarim Aköp Yesu Kristo puuk wotpil niwasēn taē wēen ēnēmak pim waisēpna akun kaōaōök Anutuu eōetak ketre saun won önēēt.

⁹ Pöt Anutu pi pim Ruup tiarim Aköp Yesu Kristooring lup kopētemer sēnēak yas ni-iaurö pōtaanök. Pi pim elni-ipēnēak ök niia pöt yaalniin piin pangk kön wi kosang wasēpenaat.

Ingre mor saurö komkap ēa

¹⁰ Karurö, tiarim Aköp Yesu Kristo pim weēre kosang nena pōtaan ngön epēt kosang wesak niamaan kat wieē. Ar komre kap eēnganēp ngön ke

kopëtal aë. Arim könre lupöt kopëtal wiaan weë.

11 Nem karurö, öng Kolowi pim kaataköröak arim tektrak komkap wia pël neeaut.

12 Nem pël yeniak pöta songönte epët. Ar epël yamëëaan ya. Arim naëaan naröak, "Ten Pool pimorö," pël yaan naröak, "Ten Apolos pimorö," pël yaan naröakta, "Ten Pitaëëerö," pël yaan naröak, "Ten Kristoëëerö," pël yeëan ya.

13 E tolëël? Kristo pi welung wera ma? Ma Pool nook arimëën yak këra yetaparak wel wian ma? Ma ar nem ënëm ëënëak nem yapintak i nimëa ma? Won.

14 Ne arëkaan omën selap i namëën, Krispasre Kaias pi-arpimënt. Nem omën selap i nemomëën ëan pötaan ne kön wiin ya kë yes.

15 Pötaanök omën naröak nook ar nem ënëm ëënëak nem yapintak i nimëan ngön pöt yok pangk naëpan.

16 Aö, ne kat kolanëp. Stepanas pim kaataköröeta i momëauppe. Munt naröeta i momëan ma won wes ne ëngk ma e wesak yaë.

17 Kristo pi ne omnarö i mëëmëak wes nenemëën, ngönën ök amëak wes nemëaup. Pël ëëma pöt ne ëwatöröa ngön ya pöl naëngön. Pël amaatep Kristo pim këra yetaparak möa pöta këët mos sëpan.

Kristo pi Anutuu weëre kosangöt pet yaalni

18 Yaap, Kristo pi këra yetaparak wel wia ngön pöten

omën kö yesauta kanöök wëauröak kön wiin mos ë yaë. En omën Anutuuk kama yanu pörö tiarök kön wiin ngön pötak Anutu pim weëre kosangöt pet yaalni pël yewas.

19 Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

"Ne omën narö pitëmtën kön wiin ëwatörö pël yewas piporö pitëm ëwatöt wak moiramaap.

Pël ëak omën narö pitëmtën kön wiin kön tektek yaaurö pël yewas piporö pitëm könöt wa moolamaap."

20 Pötaanök ëwat omën piporö tolëël ëëpën? Ma kön tektek yaaö piporö tolëël ëëpën? Ma omën yangerakë omnantëën ngön nga eleim wë piporö tolëël ëëpën? Anutuuk yangerakë ëwat pöt irikor yaaut pël pet yaalni.

21 Anutu ëwat pepap puuk kön wiin yangerakë omnarö pitëmtë könötök piin ëwat nasën ëëpënëak elmëa. Pim ngönënöt ten ök yaan kaar omën naröak mosut pël yewas pöt ök aan omën narö kat wiak kön wi kosang wasën utpetetakaan kama moöpënëak kent yaë.

22 Ten Yuta omnaröak epël yak. "Ni omën it ngolöpöt tenim itöök ëën pöt nim ngönten wa yaap wasënaat." En ar Krik omnaröak epël yak. "Ni ngön nent ök aan pöta songönte tenim könötök ëwat sak pöt nim ngönten wa yaap wasënaat."

23 Pël yaketak ten Kristo kera yetaprak möön wel wia pöta songönte ök yaan Yuta omnarö pit kat wiak kaaö yaë. Ën omën muntarö pitta kat wiak, “Kön irikor ëak yak,” pël yewas.

24 Pël yaëen omën Anutuuk pimëen yaö niwesaurö, Yuta omënre omën muntarö, tiar kön wiin Kristo kera yetaprak möön wel wia pöta ngöntak Anutu pi ewatre weëre kosangringöp pöt pet yaalni.

25 Omën Anutuuk elmëen narök kön wiin irikor yaë epetak yangerakë omnaröa ewatöt il yemowas. Ën omën Anutuuk elmëen narök kön wiin wiapre kor yaë epetak yangerakë omnaröa weëre kosangöt il yemowas.

26 Karurö, ar ngaanëer Anutuuk yas niak pimëen niwesa pötak arim wakaimauten kön wieë. Omnarök arim tekraakan omën selap ewatre weëre kosang yapinringörö pël naniwasën ëa.

27 Pël ëaap omën yangerakë omnarök ewat wonörö pël yewas piporö Anutuuk yas niak ewat yaningkën ewatörö ëö yemongawis. Ën weëre kosang wonörö pël yewas piporö Anutuuk yas niak weëre kosang yaningkën weëre kosangringörö ëö yemongawis.

28 Pël ëak omën omnarök kön wiin omën pas yapin won irëak weën omnaröa kaaö yaaurö Anutuuk yas yeniaan isaurö il yemowas.

29 Anutuuk yang omnarö tiar pim ëöetak tiarimtok

tiarimënt wak isnganëak pël elnia.

30 Anutuuk tiar Yesu Kristooring öpenëak niulëa. Tiar piiring wë ewatöt wak Anutuun kön yawi. Kristo puuk kaamök elniin Anutuuk tiarën, “Wotpilörö,” pël yenia. Anutuuk tiarimëen yak ulmëen pi utpetetakaan kama niön kölam sak wë.

31 Anutuuk tiar ngönëntak epël wia pöt ëëpenëak pël elnia. “Namp pi ërëpsawi ngön apënëak pöt Aköpëel ko wesak ap.”

2

Pool pi Kristo kera yetaprak möa pöta ngönte ök mëa

1 Karurö, nem ngaan Anutuu ngön këet ök niamëak wais arim naë wakaiman pötak ngön öngpökötre ewatringöröa ya pöl neniaan ëaut.

2 “Ne ngön munt nant nemangön, Yesu Kristo kera yetaprak möön wel wia pöt pëen ök memaat,” pël wesak waisaup.

3 Pël ëak wais wiapre korring wë ngönën wak isak niangönëak kas kön wiak reireë ureimaup.

4 Pël yeem nem ngön aöre ngönën ök niaö pël eiman pöt omnaröa yaë pöl ar kön ngölöpöt önëak neniaan. Won, ne ök yeniaan Ngëëngk Pulöök kaamök elnëen pim weëre kosangöön itenaurö.

5 Omnaröa ewatötön kat wia pötaan won, Anutu pim weëre kosang elnia pötaan ar piin kön wi kosang

wasënëak ne wiapre korring wakaimaup.

Anutuu Pulöök ewatöt yaningk

⁶ Ne omën Anutuu wewëetak kosang sak wëauröen ewatta ngönöt ök yeniak. Yang omnaröere omp aköröa ewatta ngönöt naën. Pörö pit kö sèpnaarö.

⁷ Anutu pim ngön ëlëöp wiakaimaut nem war wesak ök yeniak epot ngaanëer kutömre yang won wiaan Anutu pimtë wakaimautak kopëta wes wiin wiakaimautök peene tiar kutömweri sè ewaatak öpenëak war wes yaningk.

⁸ Yang omp aköröak Anutu pim ewat ëlëöp wieëa pöten ewat nasën ëa. Pit ewat ëanëen yok pangk kutöm Aköp, iere kasir pepap, këra yetaprak namöön ëan tapön.

⁹ Pit ewat naën ëautak ne ngönëntak epël wia pöten ök yeniak.

“Omën omnaröak itaampööre kat wiire kön wi pël naënöt Anutuuk omën piin lup sant yaalmëauröaan kopëta wes wia.”

¹⁰ Ngön pipët ëlëöp wiautak Anutu pim Pulö wes meën pöta songönte tekeri wes nina. Pöt Pulö pi omën poutë songönöt ewatëpök Anutu pim yaauta songönteta ewat wë.

¹¹ Tiar omnarö nampök nampë könöön ewat naöngan. Pimënt kön pepapökëer ewat öpnaat. Pöta ök omën nampök Anutuu könöön ewat naöngan.

Pimtë Pulöökëer ewat wë tekeri yewas.

¹² Anutu pi yang omnaröa könö tiar naningkën ëa. Pi tiar pim omën ompyaut yaningk pöta songönten ewat sèpenëak pim Pulö ningkën waut.

¹³ Ten Anutuu omën ompyaut yaningk pöta songönten omnaröa könötëaan ök neniaan. Ngëengk Pulöök re nuulön omën Pulööring wëauröen ngönënta songönte tekeri wes yaningk.

¹⁴ Omën Ngëengk Pulö naönörö pit Anutuu Pulöök ngön rë moula pöt korar wesak kat nawiin yaë. Ën Ngëengk Pulö waurö tiarökëer pöta songönten ewat wë. Pötaanök omën Pulö naönörö pit songönten yok pangk ewat nasën ëëpnaat.

¹⁵ Omën Anutuu Pulö ningkën waurö tiar omën pout yok pangk kom ëëpenaat. Ën Pulö naönörö pit tiarim songönten ëngk ma e wesak pangk kom naën ëëpnaat.

¹⁶ Pöt pit Anutuu songönten köpël wë pötaanök. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Talëpök Anutuu könöön ewat wë?

Talëpök pi omnantön ewat sèpnaan rë moulöpën?” Omën Pulö naönöröak yok pangk naën ëëpnaatak tiar Pulöök rë nuulön Kristoë kön yawi pöl yeë.

3

Ngönën ya yamëngk piporö Anutuu ya omnarö

¹ Karurö, ne omën Anutuu Pulö wauröen ök yamëëa

pöl arën ök niamëak ök eën pangk naën äaut. Kristoë ngöntaan ar öngaaröa ök köpël wë. Pötaanök ne yangerakë omnaröen ök yamëea pöl arën ök niaut.

²⁻³ Öngaarö pit kaömp kosangöt nanëmpan, kapa pëen nëmpnaat. Ar öngaaröa ök ngönënten köpël wëen yak ne ngönën öngpököt pëen ök niaut. Ën peeneeta ar wëwë ngaantakël wë. Pötaanök ngön öngpököt pangk ewat nasëngan. Ar arim karuröen kaaö eëre neneren sërere ngön aö pël yeë pötak wëwë ngaantakël wë yangerakë omnaröa yaaul yeë pël pet yaalni.

⁴ Ar naröak, "Ten Poolëerö," pël yaan naröak, "Ten Apolos pimorö," yak. Pötaanök yang omnaröa wëwëetakël wë pël yeniak.

⁵ Ar tol eën ten Apolos kom yaalni? Ar kön wiin Apolos puukëer kaöap Kristo pim ököp pël yaë ma? Ma Pool nookëer kaöap Kristo pim ököp pël yaë ma? Won, tenip om Aköpë inëen pëen yaaüwaarök namp ya nentak kom ë niulëen ya yamëngkën ar piin kön wi kosang wesaut.

⁶ Tiar ya lupöök nampök wet rëak öpöt ngëntën nampök nön yati. Pöta ök ne wet rëak ngönën ök niaan Apolos ënëmak ngarangk elnia. Tenip om pël ëauwaar Anutuukëer kaamök eën këet jaarö.

⁷ Pötaanök ngëntööre nön ti pël yaë pöaar yapin wonaar. Ën kaamök eën këet jaarö

pöpökëer yapinringëp.

⁸ Yangëntaupre nön yati-aup piarip kopëtalaar. Ën sum öpna pöt neenem ya yamëngkauta ökök Anutuuk namp nal mangkën öpnaat.

⁹ Tenip Anuturing ya yamëngkauwaar. Ën ar pöt Anutu pim ya lupö pël yeë. Pël eën pi ngarangk yaalni. Ar tenpimorö won.

Ngönënë ya omnarö ka ök yarëauröa ökörö

Ar Anutu pim kaat pël yeë.

¹⁰ Anutu komre kolap elnäak pim yaatak neulëaup. Pël eën omën ka ompyaut ök yarëaupök wet rëak ök ëak wap kosang panëet yewesir pöl nook wet rëak ngönënta songönte ök niaut. Pël eën omën muntarö yal menak wap pötë rangk ök yarë pöl narö peene arim naë ngönën ya yamëngk. Omën peene arim naë ya yamëngk pörö pit këekë wesak ngönën ök niaaö ngarangk elniip.

¹¹ Ne Kristo pim ngönte arën ök niaut. Pim ngön pöt ka wap weit wesira pötë ökök. Pötaanök omnaröak pöt ti olëak wap muntat yok pangk newesirën eëpnaat.

¹² Wap weë pötë rangk ka ök rapënëak naröak koolre siluwaare kël sum kësangring ompyaö pipot wak pël yeë. Ën naröak këra wiapötre perre koin teënt sak yaila utpet pipot wak pël yeë.

¹³ Pël eën omnarö tiarim neenem ya yamëngkautë songönöt tekeri sëpnaat. Akun kaöaöök Anutu pi

tiarim ya mēneimautē kēēt esuwesök war wasēpnaat. Tiar pimēēn ompyaō elmēeiman pöt koolre siluwaare kēl sum kēsangringötē ök nanikotön ēēpnaat. Ēn utpet elmēeiman pöt kēra wiapötire perre koin teēt sak yail pötē ök es kot won sēpenaat.

14 Pēl ēēn omēn narō wap weē pötē rangk ök rēēn esuwesök nokotön ēēpna pörō Anutuū naēaan kangut öpnaarō.

15 Ēn narō wap weē pötē rangk utpetatring ök rēēn es kotön kangut naön ēēpnaat. Pēl yaēēn omēn pörō es nokotön wēēn Anutuuk omēn pēēnörō esuwesiaan kama wa ulmēēn öpnaat.

Ingre mor saurō pit Anutu pim ngēēngk tupēt

16 Ar Anutuū ngēēngk tupta ökörō. Pötaanök pim Ngēēngk Pulö arim lupötē wē. Pöten ar köpēl ma?

17 Omēn namp pi Anutu pim tup ngēēngk wesa pöt utpet wasēn pöt Anutuuk kangiir utpet mowasēpnaat. Pöt Anutuū tup pöt ngēēngkēt pötaanök. Pim ngēēngk tup pöt ar tapörō.

Tiar ngönēnē wotöökörōen wak isak angan

18 Arimtok arimtē lupötön morök elmēēngan. Arēkaan namp pimtēn kön wiin yangerakē omnarōa ēwatöt wak wē pēl yewas pipop Anutuū ēöetak ēwatēp pēl sak öpēnēak pöt yang omnarōa ēwatöt kasēng menak wēēn

pitök piin kön irikor yaaup pēl map.

19 Yangerakē omnarōa ēwat pipot Anutuuk itaangkēn kē wonöt pēl yaē. Pipta ngönte ngönēntak epēl wia.

“Omēn omnarōak kön wiin ēwatringörō pēl yewas piporō morök yaēēn

Anutuuk maan pitēmtē morök pötök utpet yemowas.”

20 Ēn kaalak ngönēntak nenteta epēl ya.

“Aköp pi yangerakē omnarōa ēwatötön kön wiin pasut pēl yaē.”

21 Pötaanök arēkaan narōak ngönēnē wotöökörō komre kap ēak wak isak anganok. Omēn pout arimtēētok.

22 Pool neere Apolosre Pita ten pourō arimorō. Ēn yang epērere öp wēautere wel yawiautere omēn peene wia epotere ēnēmak orööpnaat pipot pout arimot. Anutuuk arimēēn yaö ēaut.

23 Ar pöt Kristoēērō, ēn Kristo pöp Anutuup.

4

Aköp pimtök pim ya omnarōa wēwēat kom ēēpnaat

1 Ar ten ngönēnē wotöökörōen kön wiin Kristo pim inēēn wē Anutuū ngön kē ngaanēēr ēlēēp wiakaima pöt ngarangk ēak ök yaaurō pēl sēp.

2 Pēl ēēn ngarangkörōa ngön kosangēt epēl wia. Ngarangkēp pim ya mena pöt kēēkē wesak ngarangk ēēp.

3 Ne pöt, arök ma omēn munt narōakta ya Anutuū

nenä pöt wël elnëënë pötaan ne kön selap naëngön. Pöt omnaröa wël yaë pöt pasut. Nemtokta nem yaaut wël naëngön.

⁴ Nemtok nem yaauten kön wieë utpet nent nokoirën yaaup. Nook nemtën pël aan pangk naëpan. Aköpökëër nem yaaö pöt wël elnëëpnaat.

⁵ Pötaanök akun Anutuu wia pöt naaröön wiaan omnaröa wëwëat kom eëngan. Ënëmak Aköpë waisëpna akun pötak pi omën koutak ëlëëp wia pöt wak ëwaatak wiak omën tiarim könöök kent kön wia pötta tekeri wasëpnaap. Pël ëak Anutuuk omnarö tiarim yaaut kom ëak neenem yaautë kangut nimpnaat.

Korin omnaröak pitëmtën wak isak aima

⁶ Karurö, ne ngön pipët ök yeniem ar kaamök elniipënëak ten Apolos tenpimtë songönte ök yeniak. Pël ëak ngön ngönëntak wia pipot ilap riinganëën tenpim ënëm eëneëten kent yaë. Pötaanök ar naröak kom ëak ngönënë wotöökörö nampön wak isak ëak nampön wak irëak angan.

⁷ Karurö, ar muntarö il wesak ngönënë wotöökörö yok pangk kom eën ma? Won. Anutu pimtök omën pout yaningk, arimtok naön. Pötaanök Anutuuk omën pout yaningk pöten ar tol eën arimtën kön wiin nangingkë koröp oröön arimtën wak yawis?

⁸ Elei, ar arimtën kön wiin lupötë ngönën peö ëak wë. Ar arimtën kön wiin Anutuu

omën ompyaö pout wak pim ëöetak kaö sak wë ten il yaniwas pël yewas. Won, ar kaö nasën wë. Pël ëaap nem kentöök ar pël ëak wë pöten kent yaë. Pël kaö sak wëan talte ten kaamök elniin arring kaö sak öpen.

⁹ Ne epël kön yawi. Kristo pim ngön yaaö omnarö ten Anutuuk kot niwesak omnaröa iri yanuulë. Ten yang ngarangköröa omnarö ngön yaatak ulmëak weletaan yaö elmëën wë pöröa ök. Pël eën enselre omën pourö tenën it top yaalni. Ne kön wiin Anutuuk ten pël eënëak yanuulë.

¹⁰ Ten Kristoë ngönte ök yak pötaan omnaröak tenën kön wiin kopël waswas yaaurö pël yaë. Ën ar Kristook yal menak wë arimtën kön wiin ewatringörö pël yaë. Omnaröak tenën kön wiin wiapre kor yaaurö pël yaë. Ën arimtok arimtën kön wiin weëre kosangringörö pël yaë. Pël eën omnaröak arën wak isak yeem tenën wak irëak yaaurö.

¹¹ Ngaanëër ngöntök ëauröak om ngöntök ë imeë iire kaömpre poë koröp poutön ngöntök ëeim wë. Pël yaëën omnaröak yanimöön kan yeem oröptak ilenëak yeë?

¹² Pël yeem ten këere kaömp koirënaak yak tenimtë morötök këlangön kat wiak ya yamëngk. Omnaröak tenën ökre was yeniaan kangiiir ompyaö wesak yemak. Pitök utpet yaalniin kangiiir utpet

naalmëen yeë.

¹³ Pit utpet wesak yeniaan kangiir wiap yaalmë. Ten yang ël epotë omnaröak wa irman yaniwesaurö. Pitök tenën kön wiin utpet panëerö pël yaniwas. Tenën pël elnieimauröak peeneeta tapël yaalni.

Pool pi Korin omnaröen pim yaaul ëpënëak mëä

¹⁴ Ne ar ëö sënëen ngön pipot neniaan. Ar nem rurö yak yaköm ëen kön tektek sënëak ök yeniak.

¹⁵ Ar Kristook yal menak wëen omën selap pan ngarangk elniipënëak yaë. Pël ëaap ar pep selap won. Nemënt kopëtapök ngön ompyaut ök niaan Yesu Kristook yal mangkën arim pep saup.

¹⁶ Pötaanök ne ke urak epël yeniak. Nem yeë pöl ëëë.

¹⁷ Ar nem yeë pöl ëënëak Timoti arim naë wes mëen yewais. Ngönëntaan pi nem ru panë sak wë ya ompyaö yamëngkaup. Puuk nem Kristook yal menak wë omnant yaaö pöten arim könöt ngolöp wes nimpnaat. Kristook yal menak ëpena ngön pöt ne ka poutë ingre mor sauröen ök maim wë.

¹⁸ Ar naröak neen, "Pi eprek newaispan," pël aimeë kölokkölok eim wë.

¹⁹ Pël ëaap Aköpök kön wiin pangk ëen pöt peene tapët arim naë waisumaat. Pël ëak pitëm kölokkölok ngön yaaö pötaan ngön naëngan. Pitëm omnant yaaütë songönöt tekeri wasën ar pit weëre

kosangringörö ma won pöten itaampunëët.

²⁰ Anutu pim wa ngaöök nimëen wë pöta songönte ngön pëen yaaut won. Pöt weëre kosangring wë Anutuu ngönta ënëm yaaut.

²¹ Ar taltaan kent kön yawi? Utpet ëeim wëen ne pësementring waisumaaten kent kön yawi ma ompyaö wëen lup sant elniak mayaaptaring waisumaaten kent kön yawi.

5

Korin omnaröa naë öngre omp wëwë utpet nent oröa

¹ Ne ngön nent omnaröak epël yaan kat yawi. Arim tekarak öngre omp wëwë utpet nent ngönën köpëlöröakta naën yaaut oröak wia. Omën nampök pim pepapë öngöp wak wë pël kat yawi.

² Omën utpet pöt oröak wiaan ar tol ëen arimtën wak yawis? Pöt pangk naën. Ar utpet oröak wia pötaan yaköm kön wiak omën pipop arring öpanëen waö ë mëenë pöt ompyaö.

³ Yaap, ne arim naë won kamaarek wë. Ën nem könö pöt arring wë. Pötaanök ne arim naë wëa ëëma pöl omnampë utpet ëa pöt kat wiak kom ëak epël yeniak.

⁴ Ar tiarim Aköp Yesu Kristo pimorö pël kön wieë wa top yaëen nem könö arim naë wiaan tiarim Aköp Yesu Kristo pim weëre kosangö nimpnaat.

⁵ Pël ëen ar omën pöp Setenök këlangön menak pim

wëwë ngaante won wes olaan Anutuuk akun kaöaöök Aköp Yesu pim tekeri sêpna pötak pim lupmer kama öpnaan waö ë mëeë.

Pool pi Korin omnaröen omën utpetap waö ë mëepênëak mëëa

⁶ Omën utpet pöt om wiaan arimtën wak isak yak pöt pangk naën. Ngön nokoli epëten ar köpël ma? “Pol pëwëö repak kot nent oröak yaapötë sëen pout kakam ëëpnaat.” Pöta ök utpet arim naë wia pötak ar pourö utpet niwaspanëen ngarangk këkë ëëë.

⁷ Ar pöt utpet wonörö. Pötaanök pol pout kakam ëëpanëak pëwëö ti yemoolak pöl omën pöpë utpetatök ar pourö utpet niwaspanëen pi waö ë mëeë. Anutuuk ar mait elniak arim utpetat won sêpênëak Kristo sêpsêp ket ëak möa. Pötaanök arta utpet ëënganëen omën pöp waö ë mëeë.

⁸ Yuta omnaröa ketre saunat wa moolëak Anutu pim mait elmëa pötaan yoöre ërêp yamëëa pöl tiar utpet pout kasëng menak kölam wë ngön këët apa.

⁹ Ne pep newer wet réak epël retëng ë ninaut. “Ar omën öngre omp wëwëat utpet yaë piporö kasëng mënëë,” pël niaut.

¹⁰ Ne omën piporöen kön wieë omën ngönën köpël wë öngre omp wëwëat utpet yaaöre keimön yaaö, këkain yaaöre Anutu pim urtak omp ak kaaröro ngëëngk yewesa

pörö kasëng mampun pël newasën ëaut. Ar ngönën köpëlöröaring ngöntre kar naën yeëan talte yang epër yok pangk sêp wasën.

¹¹ “Ar omën namp pimtën, ‘Ne ngönën wak wë,’ pël aimeë arën, ‘Karurö,’ pël niaim wë öngre omp wëwëat utpet ëëre omnantön war ë, Anutuu urtak omp ak kaaröro ngëëngk wasööre omnaröen ökre was maö, i ngaat nak kön irikor ëëre këkain ë pël yaë ke piporö kasëng mampun,” pël kön wiak retëng ë ninaut. Kot nenteta piiring kaömp ngawi ëëngan.

¹²⁻¹³ Nook ngönën wonöröa wëwëat yok pangk kom naëngön. Anutuukëer pël ëëpnaat. Ën ar ingre mor sauröakëer arim wëwëat yok pangk kom ëënëët. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Omën utpetap arim tekraakan waö ë mëeë.”

6

Ngönën kat wiauröak nener ngön yaatak ulmëëngan

¹ Ar ingre mor sauröa naëaan omën namp pim karipëen ngön wieë ar keker elniak ngön yaatak moulmëepênëak pöt yang ngarangk ngönën wonöröa naë yok pangk sêpën ma? Won. Pi Anutuu omën sauröa naë sê moulmëen kom ëëp.

² Ënëmak akun kaöaöök Anutuu omën saurö tiarök yanggerakë omnaröa wëwëat yok pangk kom ëëpena pöten

ëwat wë. Ar ënëmak yangerakë omnaröa wëwëat kom ëënë pöt kot wia epöökëer yok pangk kom ëënëët.

³Tiarök enselöröa wëwëatta yok pangk kom ëëpena pöt ar ëwat wë. Yaap, tiar ya kaö pipët mëmpenaarö. Pötaanök yangerkë wëwë epëtaan kom ëëpena pöt kotte.

⁴Pötaanök ar ingre mor sauröa naë yangerkë omnantëen ngön wieëa pöt tol ëënak ngönën won arim ëwat pöröen pitök kom ëëpën yemak?

⁵Ne ngön pipët ar kat wiak ëö sënëak ök yeniak. Arim naëaan ëwat omën namp karaar kom ëëpnaap won ma?

⁶Wë koröppe. Pël ëaap ngönën kat wia nampök karip ngönën wonöröa naë ngön yaatak ulmëen ya yamëngk.

⁷Arim nener ngön yaatak yaulmë pötak arim ngönëntakë wëwëat wak yeira. Omnaröak ar utpet niwasöore arimot këkain ë pël yaëen kangiir naalmëen ëënë pöt yok pangk.

⁸Pël ëaap arimtok omën naröaan utpet mowesak këkain yeë. Pël yeem ingre mor sa arim karuröaanta tapël elmëak utpet panë yaalmë.

⁹Omën utpet yaaurö Anutuuk wa ngaöök nemomëen ëëpna pöten ar ëwat wë. Ar omën epotön köpël ëëngan. Omën öngre omp nga yaaöre Anutuu urtak omp ak kaarörö ngëëngk yewesa, öngre omp wëwëet utpet

yaaöre omp nampök namp ëöaat yaalmëaö,

¹⁰këkain yaaöre omnantön war yaaö, i ngaat nak kon irikor yaaöre utpet wesak yaaöre omnarö möak këkain yaaö utpet ke pilörö Anutuuk wa ngaöök nemomëen ëëpnaat.

¹¹Ngaan ar narö pi tapël wakaimaurök peene Aköp Yesu Kristook yal yemangkën tiarim Anutu pim Pulöök i nirak arim utpetat won wes nuulaan wotpil sak pimtëen yaö sak wë.

*Ompyaö wë Anutuu yap-
inte wak isak apa*

¹²Ar naröak epël yak. “Omnant pout yok pangk ëëmaat,” pël yak. Pöt yok pangk yaketak omën nantök ar pangkkaamök naalniipan. Neenta, “Omën pout yok pangk ëëmaat,” pël amaatak omën nent kaö sëen inëen elmëëngönëen pël naëngön.

¹³Ar naröak epël yak. “Kaömp pöt yaatakëet yak nëen yaatak yes. Ya epët kaömpötëët,” pël yak. Pöt yok pangk yaketak Anutuuk piptepar won wasëpnaat. Ën möönre koröp epö öngre omp nga yaaö pötë yaö wonö. Tiarim möönre koröp epö Aköpë inëen elmëëpënëak yaö ëau. Aköp pi tiarim möönre koröp epöökë pepap.

¹⁴Anutuuk Aköp wele-takaan wal ë ulmëaupök tiarta tapël pim weëre kosangöök wal ë niulëepën sa.

15 Arim möönre koröp pipot Kristo pim koröp lup nant ar pöt ewat wë. Ar kön wiin arim möönre koröp wak öng kan pas yaaupring erën een pangk eëpën ma? Pël naëngan, won pan.

16 Omp namp öng kan pas yaaupring erën yaë pöp pi öng pöpring koröp kopëtaö yeö ar pöten köpël ma? Pöta ngönte ngönëntak epël wia. "Piarip pouwaar erën een koröp kopëtaö pël eëpnaat."

17 En namp Aköpring yal äak wë pipop piiring könre lup kopëtemer sak wë.

18 Öngre omp nga yeë pippel sëp weseë. Utpet muntat omnarök yaë pipot pitëm koröpöt utpet newasën yaë. En namp öngre omp nga äak pöt pimtë koröpö utpet wasëpnaat.

19 Arim koröp pipö Ngëëngk Pulö pim ngëëngk tupët pöt ar köpël ma? Anutuuk Pulö arim lupötë ulmëen wë. Arim koröp pipö arimtëö won, Anutu pimö.

20 Puuk sum kësang elniak ar utpetatë öngpökaan kama wak pimëen niwesa. Pötaanök ar ompyaö wë pim yapinte wak isak aë.

7

Öngre omp yaauta ngönte

1 Arim ngön neen pepeweri pëel neean pöt ne kangiir ök niamaan kat wieë. Omën namp omp tek öpna pöt ompyaö.

2 Pël eëneëtak öngre omp nga yaaut kësang wia.

Pötaanök pötak wer niöpanok ompörö neenem öngöp wak wëen öngöröeta neenem ompöp wak öne pöt ompyaö.

3 Ompöpë koröp pipö pim öngöpëö. Pötaanök keimön elmëëpan. En öngöpë koröp pipö ompöpëö. Pötaanök keimön elmëëpan.

4 Pöt tol eën? Öngöp pimtök pim koröpö ngarangk naën, pim ompöpök pël yaë. Tapël ompöp pimtök pim koröpö ngarangk naën, pim öngöpök pël yaë.

5 Öngre omp weëaurö ar nener koröp keimön elmëëngan. Om Anutuun ök manëak wet reak ngön ë kat men äak akunet om wiaan arim koröp keimön eëne pöt yok pangk. Pël eën akun pöt pet irën Setenök morök elniin arim koröp ngarangk naën wë öngre omp nga eënganëen kaalak erën eën.

6 Ar öngre omp eëneäk yeniak pöt ne kosang wesak neniaan. Ar pël eëne pöt yok pangk pël yeniak.

7 Nem kentöök ar pourö nem ök tek öneäk kent yaë. Pël yaëetak Anutuuk elniin narö öngre omp wak wëen narö tek wë. Pi tiar pël eëpenëak weëre kosangöt kom äak narö nant narö nant yaalni.

8 Öngre omp tekre kapiröro ne arën ök niamaan kat wieë. Ar nem ök tek öne pöt ompyaö.

9 Pël eëneëtak arim koröpöökë wëwëat ngarangk naën yeem öngre omp eëne pöt ompyaö. Koröpöökë

kentre kaurat kaō sak ngep elniipna pöt pangk naën. Pötaanök öngre omp eëne pöt ompyaō.

10 Öngre omp weëaurö, ne arën kosang wesak ök nia-maan kat wieë. Ngön epët nook won, Anutu pim këm ngönte. Öngöp pi pim ompöp söp waspan.

11 Ma yok pël äak pöt om öp. Won eën pöt pim ompöp kaalak koirak lup kopëtemer sak öp. Ën ompöp piita pim öngöp wes mëëpan.

12 Öngre omp muntarö, nem arën ngön niama epët Aköpëët won, nemtëët. Omp ngönën kat wia namp öng Kristoon kön wi kosang newasënöp koirën piiring öpënëak kent yaëen pöt wes mëëpan.

13 Ën tapël öng ngönën kat wia namp omp Kristoon kön wi kosang newasën nam-pring wëen piiring öpënëak kent yaëen pöt wes mëëpan.

14 Pöt tol eën? Öng ngönën kat wia pöpëen Anutuuk omp Kristoon kön wi kosang newasënöp yaō elmëa. Tapël omp ngönën kat wia pöpëen Anutuuk öng Kristoon kön wi kosang newasënöp yaō elmëa. Pël naën äa talte piarpim ruurö Anutuu eöetak kölam nasën eëpën. Pit Anutuuk pimëen yaō wesa.

15 Ën ngönën köpël öng ma omp nampök pim weëaup söp wasëpënëak yaan pöt ngönën kat wia pöpök il newariipan. Anutuuk tiar mayaaptak öpenëak yaō niwesa. Pötaanök

nga elpanok ngönën köpëlöp söp wasëpënëak yaan ngönën kat wiaup yok pangk kat mowiin sëpnaat.

16 Öngörö, arim ompöröak söp niwasëpënëak yaan il mowariak kaamök elmëen Kristo pim naë rë olaan kama öpna pöten ar köpël wë. Tapël ompöröeta, arim öngöröak söp niwasëpënëak yaan il mowariak kaamök elmëen Kristo pim naë rë olaan kama öpna pöten ar köpël wë.

Anutuu yas niaan wakaiman pöl öpa

17 Om ar pourö Anutuuk arim wëwë önëak yaō elniin wakaiman yas niaan pim naë rë olëak wëaō pötak wakaiman pöl weë. Ngön pipët ar ka poutë ingre mor sauröen kosang wesak ök niaim wë.

18 Namp Anutuun yaō äak pim koröp kaut moilën wëen Anutuuk yas mëëa eën pöt pim ila pöt ngep eëpnaaten kön wiipan. Ën namp nailën wëen Anutuuk yas mëëa eën pöt ilëpnaaten kön wiipan.

19 Koröp kaut yailaut ma nailën yaaut piptepar om pastepar. Anutuu ngön kosangta ënem eëpena pötaar omën këët.

20 Anutuuk yas niaan pim naë san pötak wakaiman pöl weë.

21 Ar inëen ëeim wëen Anutuuk yas niia eën pöt wil niulëëpnaaten kön selap eënganok. Arim wil niulëëpnaata kan nent oröön pöt pöök seë.

22 Inëen wë ma won pöten kön selap naën ëëpenaata songönte epët. Omën namp inëen wëen Aköpök yas mëäa pöp puuk wil moulmëen pimëen yes. Ën namp inëen won wëen Aköpök yas mëäa ëen pöt Kristoë inëenëp pël yes.

23 Anutuuk ar sum kaö elniak utpetatë öngpökaan kama niwak pimëen niwesaurö. Pötaanök omnaröa yaautë ënëm ëënganëp pim ënëm seë.

24 Karurö, omën pourö tiar Anutuuk yas niaan pim naë san pötak wakaiman pöl piiring öpa.

Ongre omp tekre kaporöa ngönte

25 Ne öngre omp teköröa ngönte ök niamaan kat wieë. Ngön epët Anutuuk ök nenëaan, nemtok kësangën elnëak weëre kosang nangkën nem ngön këët ök yeniak epëten yaap pël wasënëët.

26 Ne kön wiin akun ep-tak këere ngaat oröak wia pötaanök peene wë epël öne pöt ompyaö.

27 Öngre omp ëaurö pöt nener wes mëenëak kön wiinganok. Ën öngre omp naën wë pöt pël ëenëëten kön wiinganok.

28 Omp tekörö ar öng öne pöt saun won. Ën öng tekörö ar omp öne pöteta saun won. Om öngre omp ëak wëen pöt könömöt arim naë orööpnaat. Pötaanök orööpanëen tek öne pöten kent yaë.

29 Karurö, nem yeniak pöta songönte epët. Tiar yang eprek öpenëak akun niwia pöt pet irëpënëak temanöm yes. Pötaanök akun kot eptak ar öngre omp ëauröak teköröa ök sak weë.

30 Ën ingre ya ilak yaauröak pël naën koröp oröak weë. Ërëpsawi yaauröak won koröp oröak weë. Omnant sum yaauröak omnant wonöröa ök sak weë.

31 Yangerakë omnantëen ya kaö yamëngkauröak pötëen kent naën yaauröa ök sak weë. Yangerakë omën pöt teënt kö sëpnaat. Pötaanök tiar pipotön kaö wesak kön selap ëëngan.

32 Ar omën pasutëen kön selap naën ëenëëten ne kent yaë. Omp tekörö pit Aköpök itaangkën ompyaö sëpna yak pim yaataan kön yawiaurö.

33 Ën omp öngringörö pitëm öngöröak itaangkën ompyaö sëpna yak yangerakë omnantëen kön yawiaurö.

34 Pit Aköpë omnantre yangerakë omnant pouteparëen kön yawiaurö. Ën öng tekre ulwasörö pit pitëm koröpre lup pöt kölam sëpënëak kön wieë Aköpë yaataan kön yawiaurö. Ën öng ompringörö pitëm ompöröak itaangkën ompyaö sëpna yak yangerakë omnantëen kön yawiaurö.

35 Nem yeniak pipët arim yaaut kan wariak niaan, kaamök elniipënëak yeniak. Nem kentöök ar wotpil wë Aköpëen yak weë ngentiak pim yaat mëmpunëak kent

yaë.

³⁶ Ën omp namp pim koontup kaõ sak omp õpna salëpök nga ngentiipënëak kön wiin pangk naën ëën pöt lup kaip tiak omp mampënëak kön wiin pangk ëën omp mës mampna pöt utpet nasëpan.

³⁷ Ën omën namp pim könöök koontup tek õpënëak kön kosang wiak pöt pangk pël ëëpnaat.

³⁸ Nem yeniak pipta songönte epët. Omën namp pim koontup omp mampna pöt ompyaõ ëëpnaat. Ën namp pim koontup omp nemangkën ëën tek õpna pöt ompyaõ pan ëëpnaat.

³⁹ Öng namp pim ompöp õp wëën sëp wesak muntap koirëpna pöt pangk naën. Ën ompöp wel wiin pim omp kent kön wiipna namp yok pangk koirëpnaat. Pöt kõntak won, Aköpön kön wieë pël ëëpnaat.

⁴⁰ Pël ëëpnaatak nemtë könöök, pim ompöp wel wiin pimënt õpna pöt pi ompyaõ pan õpnaat. Ne kön wiin Anutu pim Pulöök kön pipö tekeri wes nangkën yeniak.

8

Animaut omp ak kaaröröaan kiri ar yaauta ngönte

¹ Ne omp ak kaaröröaan kiri ar yaauta ngönte ök niamaan kat wieë. Arök, “Ten kön wiin omnantë songönötön tiar pourö ewat wë,” pël yak. Pël yaketak ne epël yeniak. Tiar omnantë songönötön ewat

wë pël apena pöt tiarimtën wak isak apenaat. Pël apenaatak tiar neneren lup sant elmëëpna pöt lup kosang sëpnaat.

² Omën namp kön wiin pi omnantë songönte ewat wë pim ewatten wak isak yaan pöt pi këëkë ewat nasën wë pël apenaat.

³ Ën namp pi Anutuun lup sant elmëëpna pöt Anutuuk omën pöpön ewat sak pimëën wasëpnaat.

⁴ Ar animaõ omp ak kaaröröaan kiri ar äaut yok pangk nëmpen ma won pöten pëël yenëak. Arim, “Omp ak kaar omnaröak ket ëa pörö kë wonörö,” pël yak pöt yaap yak. Ën, “Anutu kopëtap këëp, muntarö won,” pël yak pöteta yaap yak.

⁵ Kutömweriire yangerak omën kaarö kësang omën naröak pitën, “Anutu” pël yamëëaurö wë. Omp ak selap omën ngönën wonöröak ngëëngk wesak yaya yamëëaurö wë pöt yaap.

⁶ Pël ëaap Anutu kopët namp wë. Pöp tiarim Pëp panëëp. Puuk omën ël epot pout ket elniin pim inëën elmëëpenëak wë. Ën Aköp kopët namp wë. Pöp Yesu Kristo. Puuk omën ël epot pout ket elniak wëwë kosangët ningkën wë.

⁷ Ar pourö, “Omp akörö kaarörö,” pöt këëkë ewat nasën wë naröak ngaan omp ak kaaröröaan kiri ar eimaõ pöten kön wiak kaõmp yenem kaõmp pöt omp ak kaaröröaan kiri äaut pël kön wieë yen. Pël

ëak arök, “Yok pangk nèn ma won?” pël ëak kön selapring yen pötak arim lupöt utpet yaniwas.

⁸ Kaömp yenaare won pötök kaamök elniin Anutuu naë naséngan. Tiar kaömp omp ak kaaröröaan kiri ëaut nanën ëëpena pöt Anutuuk tiarën itenak utpetarö pël newaspan. Ën kaömp pöt nëmpena pöteta puuk itenak ompyaurö pël newaspan.

⁹ Om këekë ngarangk ëëë. Arök, “Ten kaömp omp ak kaaröröaan kiri ëaut nëna pöt yok pangk,” pël yewas. Pël yeëetak omën kaömp pöten, “Yok pangk nèn ma won?” pël kön selap yaë pöröak ar pël yaëen itenak tapël ëën pötak pitëm lupöt utpet mowaspanëen ngarangk ëëë.

¹⁰ Omën kaömp omp ak kaaröröaan kiri ëautön, “Num ma won?” pël kön selap yaë pöpök itaangkën ar, “Omp akörö kaarörö,” pël yewas pörö nampë ngönën tupta kakaati së yenën pi tol ëëpën? Piita kaömp ke pilöt yok pangk nëmpnaat wesak arim ënëm ëak kaömp pöt nëën pötak pim lupmer utpet wasëpnaat.

¹¹ Arim, “Omp akörö kaarörö,” pël yewas pötaan omën pöten këekë wesak kön nawiin yaë pöp pim lupmer utpet sèpnaat. Ngönën kat wia arim kar pöp Kristook pi utpetetakaan kama öpënëak wel wia.

¹² Ar ngönën kat wia arim karuröen utpet pipël elmëak pitëm lupöt utpet

yemowas pipët Kristoonta utpet yaalmë.

¹³ Pötaanök nem kaömp ke pilöt yena pötak nem karipë lupmer utpet yemowasën pöt animaut sasa nanéngan, pi utpet sèpanëen.

9

Pool pim ya yamëngkautaan sum naön pötaan ërëpsawi ëa

¹ Anutuu yaat nem mëmpëak kent yeë epët omën nampök il newariipan. Ne tiarim Aköp Yesu Kristo pim ngön yaaö omnamp piin itenaup. Nook pim yaat mënautaan ar piin kön wi kosang wesak wë.

² Omën narök neen, “Pi Aköpë ngön yaaö omën wonöp,” pël ya. Pël yaatak arök pöt neen, “Pi ngön yaaö omnamp,” pöt ewat wë. Pöt nook pim ngönte ök niaan kön wi kosang wesak wë pötaanök. Arim wëwëetak ne Aköpë ngön yaaö omnamp pöt pet yaë.

³ Omën nemëen kaaö ngön ya pöröen kangüir epël yemak.

⁴ Nem arim naë Anutuu yaat yamëngkaö pötaan arim naëaan iire kaömp öma pöt pangk naën ma?

⁵ Aköpë nangaröere Pitaare ngön yaaö muntarö pit pitëm öngörö mësak yesaurö. Ne yok pangk pël naéngan ma? Pangk pël ëëmaap.

⁶ Elei. Ar kön wiin ten Panapas tenpimënt arën ngönën ök yeniem kaömpre omnantë

waurat pangk eën ma? Ten-pimtok pël eëna pöt pangk naëpan.

⁷ Nga omnarö kaömpre ngaë omnant pitëmtë monatök naöpan. Ëmre ya yaurö pitta këet oröön yok pangk nëmpnaat. Pol purmakaö ngarangk yaurö pitta yok pangk kapa kolapöt kolak nëmpnaat.

⁸ Ngön pipët omnaröa kön peëneëtök naën. Pipta ngönte ngönëntakta wia.

⁹ Anutu pim ngön kosangët Mosesök epël ëa. "Pol purmakaöp ya kaamök elniak korupait tööpënëak ing samsam yeem nëmpënëak yaëen këmët il mowariingan." Anutu Mosesën ngön mëea pipët pol purmakaöraan peën nemaan ëa.

¹⁰ Won. Anutuuk ten pim ya omnaröaanta kön wieë ngön pipët Mosesën ök maan retëng ëa. Omën ya yamëngkaupre këet oröön yewaup piarip köp sëen nant öpënëak kön wieë ya mëmpna pöt yok pangk.

¹¹ Tenök arim lupöt kosang sënëak ngönën ök niaim wë. Pötaanök arök kangiir koröpöökë kaamököt nimpunë pöt yok pangk naën ma?

¹² Ya omën muntarö koröpöökë kaamök pöt yemangk. Pötaanök ten wet rëak ya yamëngkaurö pit il yemowasën nimpunëët pangk önaat.

Pël eënaatak Kristo pim ngön ompyaut il wariinganëak pötön naën pas

këlangön kat wiak ya yamëngk.

¹³ Ngönën omën Anutu pim tup kaöetak waur yaaurö pit omnaröak Anutuun yak kaömpöt wak wais wiin pötëaan nant yeö ar pöten ëwat wë. Ën kiri ar yaauröeta animaö kiri yemangk pötëaan yeö.

¹⁴ Pöta ök Aköp Yesuuk ten pim ngön ompyaut ök yaaurö ar kat yawiauröak koröpöökë kaamököt ningkën öneak kosang wesak ök niiaut.

¹⁵ Ne pöt, arök koröpöökë omnant nampunëak neniaan ëaut. Peeneeta pël eëneak retëng naën. Won, ne omnantëen kimang neniangan. Kaömpötëen këen ëak wel wiimëak yeem pöt arën kaömpëen neniangan. Ne arim naëaan omnant naön yaaö pötaan ërëpsawi yeë. Ën nem kentöök ar nenangkën yaëen pötaan ërëpsawi eim öma pöten kent yaë.

¹⁶ Nem ngön ompyaut ök ni yeë pötaan nemtën wak isak naëngön. Pöt Kristook ne pël eëmëak kosang wesak neeaut. Ne pim ngön ompyaut ök naën yeëan talte pim ya mëmpëak neeaut sëp wesak pötaan ya këlangön kaö eëm.

¹⁷ Ya pipët nem könöök yamëngkem talte sum ömaaten kent kön wiim. Pël eëmaatak ya pipët nem könöök naën, Aköpök epël eëmëak nangkën sum naön.

¹⁸ Pël ëa pötaanök ne kangiir oröpöt yeö? Nem kangiir yeö pöt epët. Ngön ompyaut ök

niak kangiir sumere omnant naön yaaup. Ngön ompyaut amëak ne kangiir sumere omnant yok pangk ömaat pël newasën yaaup.

Pool pi omën pouröa inëën sa

¹⁹ Ne omën pouröa inëën wonöpök nem könöök ngönën ök niaan omën kësang pan Kristoë naë rë olanëak ar pouröa inëën saut.

²⁰ Ne Yuta omnaröa naë ya yamëngkem pitën ngönën ök maan Kristoë naë rë olapënëak pitëmtë yaaul yaaup. Mosesë ngön kosangta öngpök naönöpök omën pöta öngpök wëauröen ngönën ök maan Kristoë naë rë olapënëak pitëm yaaul yeem pim ngön kosangöt ngaarëk yewaup.

²¹ Tapël omën munt Moses pim ngön kosangta ënëm naën yaauröa naë ya yamëngkem arën ngönën ök niaan Kristoë naë rë olanëak neenta Mosesë ngön kosangta ënëm naën yaaup. Mosesë ngön kosangta ënëm naënöpök Anutuu ngön kosangët wa noolaan, Kristoë ngönte ngaarëk yewaup.

²² Omën pitëm kön wi kosang yewesaut wiap, omnant ëëpënëak kön selap yaë piporöa naë ya yamëngkem pitën ngön ök maan Kristoë naë rë olapënëak pitëm ök yesën omnaröak neen kön wiin wiapöp pël yewas. Omën pouröen ngönën ök niaan narö Kristoë naë rë olaan utpetetakaan kama niöpënëak arim ök saut.

²³ Nem pël yeë pipët ngön ompyaut kaö sëen nemëntta këët ömëak yeë.

Anutuu omën këët öpenaataan weë ngentiipa

²⁴ Ar omën epëten ëwat wë. Ngasam yaaurek omën pourö nener il wasëpënëak pöömpö sëpnaat. Pël ëëpnaatak wet rëak së yaö ëaurek orööpna pöpök këët öpnaat. Pötaanök Anutuu omën këët önëëtaan weë ngentieë.

²⁵ Omën ngasam ëak nener il wasëpenëak yaë piporö weë ngentiak koröpöökë këlangön yaaö pöten kön nawiin yaë. Pit omën lëngë sëpna pötëenta pël yaë. Ën tiar pöt Anutuu naëaan omën weë panë om wiakaim wiaapnaataan tapël ëëpa.

²⁶ Nemëntta pöömpö yaaupë ököp. Ne pöt leng ëëmëak yaö ëaurekën it kökö ngënal yesaup. Ne omën mor yamö pöpë ököp. Ne köntak namöön yaaup, kaëngk mööngönëak këëkë itneë yamöaup.

²⁷ Omën namp ngasamtak muntapök il mowaspanëak pimtë koröpö weë yewas pöl utpet ëëngönëak nem koröpöökë kentre kaur pöt ngep yaalmëaup. Nemtok ngönën ök niaim olëak kö sungönëak pël yaaup.

10

Moröktak wiap sënganëën ngarangk këëkë ëëpa

¹ Karurö, ne ar tiarim ëarö, Mosesring wakaimaurö, pitëm imautön ëngk ma e

wasnganëen ök niamaan kat wieë. Anutu pi kepiltak kaka elmëak kanö pet elmëen pit seim i kaö Köp Möau olëak sa.

² Iyamëa pöta ök kepil pötak kaka elmëen i kaö ilën irë olëak sè Moses pim omën sa.

³ Pël ëen Anutu pim Pulöök kaömp tekeri wes mena pöt pit pourö në sa.

⁴ Iiteta Pul tapöök tekeri wes mangkën në sa. I pitëm në sa pöt kël Pulöök pet elmëa pöökaan yaaröön kolak neima. Kël pöökë yapinte Kristo. Iit kël pöökaan yaaröön nëen kaamök elmëeima pöl Kristook pit kan yesën pitring wë kaamök elmëeima.

⁵ Pël ëautak pitëm tekrakaan pouröak utpetat ëeima. Pötaan Anutuuk këepöt kön mowiin yang mopöök wel wi won sa.

⁶ Pitëm naë omnant oröa pötök tiarën pepanöm yenia pël yaë. Pitëm ëa pöl tiar omnantön warre kaur ëënganëak pël yaalni.

⁷ Pitëm tekrakaan narö pitëm ëa pöl Anutuu urtak omp ak kaaröröaan ngëengkwesak yaya manganok. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. "Omnarö wel aisëëe iire kaömp nak wal ëak tan urööre ngasam paspas ë pël eima."

⁸ Pit naröa ëa pöl tiar öngre omp nga ëënganok. Pit pël yaëen Anutuuk pitëmëen ya sangën elmëen omën kësang pan 23,000 ëak kët kopëtetak wel wia.

⁹ Pit naröa ëa pöl tiar Aköpön morök elmëëngan. Pit pël yaëen kamal ngaaröak

mëngkën wel wia.

¹⁰ Pit naröa ëa pöl tiar Anutuun kaaö ngön angan. Pit pël yaan Anutuuk pim ensel ngaap wes mëen mëngkën wel wia.

¹¹ Omën muntaröak Anutu kasëng mempanëak pepanöm elmëëpënëak omën pipot pitëm naë oröa. Akunet pet irëpënëak yaëen wë eporö tiarta kön tektek sëpenëak ngönëntak retëng ëa.

¹² Pötaanök ar narö arimtën kön wiin isën tiarim ëarö il wesak wë pël yewas pörö ar wiap sak utpet ëënganëen ngarangkwëëkë ëëë.

¹³ Morök ke nentere nent ar utpet ëënëak arim naë oröa pöt arimënt pëen won, omën pouröa naë yaarö. Pipot arim naë yaaröön ar yok pangk Anutuun kön kosang wiaan puuk kaamök elniin morökta weëre kosang pötak wa nulaan wiap nasëngan. Won, ar moröktak wëen pi kaamök elniin weë sak tauaanëet.

Anutuu ënëm yeem urmer-aröa ënëm naëngan

¹⁴ Pötaanök, nem kar panëerö, ar omp ak kaaröröaan ngëengkwesak yaya yamëëaut kasëng meneë.

¹⁵ Ar könringörö. Pötaanök nem niama epët kat wiak kön wi pet ëëë.

¹⁶ Wain iit kelöntak lë mëak welaköt elmëak Anutuun yowe yamëëa pöta songönte tiar ëwat wë. I pipët Kristo pim i tiarimëen lë mëa pöt. Tiar wain i pöt yenem piiring lup kopëtemer sak wë. Ën kë pelak yen pöt, yenem pim

möönre koröpö këra yetaprak möa pötak yal yeë.

17 Kë kopëtet wiaan tiar pourö yen. Pötaanök tiar selap pöröak erën ëak möönre koröp kopëtaö pël sak wë.

18 Israel omnaröa yaautön kön wieë. Omën animaö Anutuun kiri yemangk pöta kaut yen piporö pit kiri ar yaautak Anuturing lup kopëtemer mowasëpënëak pël yaë.

19 Nem yeniak pipta songönte pöt tolëel? Ne, "Omp ak kaarörö pit kaöarö," ma "Omnaröak pitëmëen kiri yemangk pöt kaöat," pël yeniak ma?

20 Won, ne epël yeniak. Omën ngönën wonörö pitëm kiri yemangk pöt Anutuun won, urmeraröaan yemangk. Pël yaëen ar pitëmëen kiri mampöore pitring kaömp ngawi në pël ëënëëten ne kaaö yaë.

21 Aköpë i kelöntak yenauröak urmeraröaktakaan nëmpena pöt pangk naëpan.

22 Ar utpet pipot ëënë pöt Aköp ya sangën mongawisën nimpënaat. Pi weëre kosangringëp, ar weëre kosang wonörö. Pötaanök pi ya sangën mongawisngan.

Anutuun ping wesak maim öpa

23 Arök, "Tiar omën pout yok pangk ëëpenaat," pël yak pöt yaap yak. Pël yaketak omën poutök kaamök naalniipan. Arök, "Tiar omën pout yok pangk ëëpenaat," pël yaketak omën poutök kosang naniwaspan.

24 Ar arim omnant ëënëëten kön wiinganok, arim karurö kaamök elmëënëëten kön wieë.

25 Animaut uröm kaatakaan önë pipotön, "Epot omp ak kaaröröaan kiri elmëa ma won?" pël ëak kön selap ëënganëp neë.

26 Pöta ngönte ngönëntak epël wia. "Yangerere yangerak omnant wia epot pout Aköpëët." Pël wia pötaanök tiar yok pangk omën pout nëmpenaat.

27 Omën ngönën wonöröak ar pitring kaömp ngawi nënëak yas niak kaömpre animaut ningkën pötön, "Epot omp ak kaaröröaan kiri elmëa ma won?" pël ëak kön selap ëënganëp köntak neë.

28 Pël ëënëëtak omën namp nim naë öpnaapök animaö pötön, "Epot omp ak kaaröröaan kiri äaut," pël ök niaan pöt pi utpet mowasën pim lupmer utpet ëëpanëen nënganok.

29 Pipot nëen arim lupöt utpet sepanëen won, arim karipë lupmer utpet ëëpanëak yeniak. Ar nampök epël an koröp. "Ne tol ëen omën animautön kön selap yaë pipopön kön wiak nanën ëëm?"

30 Ne Anutuun animautaan yowe mëak yenën omnaröak nem yena pötaan utpet wesak neneapan."

31 Pël aan ne epël yeniak. Ar iire kaömp nëëre omën nant ë pël ëënëak pöt Anutuun ping wesak aöök ëen.

32 Yuta omënre omën muntaröere ingre mor saurö

wiap sēpanok pël elmēengan.

³³ Nem yeē pöl eēē. Nem omnant yeē epot omēn pourō kaamök elmēmēak weē ngentiak yeē. Nemtēen naēn, omēn pourō kaamök elmēen ompyaō sēen Anutuuk utpetetakaan kama moöpēnēak yeē.

11

¹ Ne Kristoē kanöök ing mēsēak pim ök yeē arta tapël nem yeē epël eēē.

Ngönēnē wa toptak ompyaō ēēpenaata ngönte

² Ar omnant nem niaul yeem ngön ök niaut taē wak wēen ne arēn kön wiin ompyaō yaē.

³ Pël yeēetak nem kentöök ar epētenta ēwat sēnēak kent yaē. Ompöröak öngörö ngarangk ēa. Kristook ompörö ngarangk ēa. Ēn Anutuuk Kristo ngarangk ēa.

⁴ Tiarim yaaul omp namp pim kepönö kör koēak wēen pöt omnaröak itenak, “Pi omēn munt nampē ikanöök wē,” pël ya. Pël yaatak omp namp ngönēn tuptak Anutuun ök maöre pim ngönte tekeri wesak aō pël ēēpna pöt pi omēn munt nampē ikanöök won. Pötaanök pël yeem pim kepönö kör koēēpna pöt utpet ēak pim Kaōap Kristo ēō mongawisēpnaat.

⁵ Ēn öng namp ngönēn tuptak Anutuun ök maöre pim ngönte tekeri wesak aō pël yeem pim kepönö kör nokoēēn wēen pöt omnaröak piin, “Ompöpē ikanöök naön

wēa,” pël aan pim ompöp ēō mongawisēpnaat. Pöt öng kan pas yaaō namp pim kepön ēpöt kat ē olēak wē utpet yaē pöl pim kepönö kör nokoēēn wēa pötak utpet sak öng ke pöpē ök sēpnaat.

⁶ Öng namp pim kepönö kör nokoēēn ēēpēnēak pöt pim kepön ēpöt kat ē olap. Pël ēēpnaatak öng namp pim kepön ēpöt kat ē olaan omnaröak piin kön wiin, “Pi öng kan pas yaaō namp,” pël wasēn pi ēō kēsang sēpnaat. Pötaanök öngörö pipël ēak ēō sēpanēen pitēm kepönöt kör koēēp.

⁷ Ompöp pi Anutu pim ök wē pim weēre kosangre ē rangi pöt pet yaē. Pötaanök pi Anutuu ök kaō sak wē pöt pet ēēpnaataan pim kepönö kör nokoēēpan. Ēn öngöp pi ompöpē iri wē pöt pet ēēpnaataan pim kepönö pangk kör koēēpnaat.

⁸ Pöta songönte epēt. Anutuuk ompöp ket ēēpēnēak öngöpökaan kaut naön. Öngöpökēer ompöpökaan kaut wak ket ēa.

⁹ Tapël ompöp pi öngöpēen yak ket naēn. Öngöpökēer ompöpēen yak ket ēaup.

¹⁰ Pël ēa pötaanök öngöp pi ompöpē iri wē pöt pet ēēpnaataan kepönö kör koēak öpnaat. Pël ēēn pöt enselöröak pöten itaangkēn ompyaō ēēpnaat.

¹¹ Pël ēēpnaatak tiar öngre omp Aköpē wēwēetak namp nerak naön, nampnamp kaamök ēak wē.

12 Nem yeniak pipta songönte epët. Anutuuk öng wetëep ompöpökaan ket eën kangüir pörekaan wais peene wë epöök pöt öngöröak ompörö yawil. Omën pout Anutuuk maan oröak wia.

13 Ar omën epëten kön wieë. Öngörö pitëm kepönöt kör nokoën wë omnaröa tektrak Anutuun ök mapna pöt yok pangk pël yewas ma? Pël naëpan.

14 Tiarim wëauten ar ewat wë. Omp namp öngöröa ök pim kepön epöt wali sèpna pötak omnaröak eöak mapnaat.

15 Ën öngörö pit ngan ep waliit pitëm kepönöt kör koëepënëak Anutuuk menaurö. Pötaanök öng namp pim kepön epöt wali sèpna pöt ompyaö.

16 Omën namp ngön epët komun uröpna pöpön epël memaat. Ten Kristoë ngön yaaö omnaröere Anutuu ingre mor sa pourö epël pëen yaurö.

Korin omnaröak Aköpë këere iit utpet wesa

17 Ar Anutuun yaya manëak wa top yeëan pötë ompyaö newasën, utpet yewesan. Pötaanök nem yeniak epët, arën kön wiin ompyaö won.

18 Ne wet rëak epël nia-maan. Ar ngönënëën wa rongan yaëen arim tektrak komre kap yaaröa pël aan ne kat wiin yaap koröp yaarö.

19 Ne kön wiin komkap pipot pas naaröön, ar yangerakë omnarö yak arën ökre

was elniin ngönëntak kosang yes pörö tekeri wasëpënëak yaarö.

20 Arim ngönënëën wa top yeëan pötë Aköpë këet nënëak yeem irikor yeëan.

21 Ar epël yeëan. Kaömp nënëak Aköpön kön nawiin apre pap arim kaömp wak yesan pöt neenemot yenan. Pël ëak narö iire kaömp kësang nak kön irikor yaëen narö këen wë.

22 Elei, ar pipël eënëak pöt arim kaatë nënëetep won ma? Ma ar kön wiin Anutuu ingre mor saurö pipël elmëak ngöntök yaaurö eö yemowas pöt pangk yaë ma? Arim yeëan pötaan tol niam? Kön wiin ompyaö yen pël niam ma? Won, pël naëngan.

Aköp Yesu pim ruurö këere i elmëa

23 Ne ngön ngaan Aköpë naëaan wa pöt niaut. Pöt epël. Aköp Yesuuk Yutasök piin ngaaröen kup mowia röök pötak kaömp nent wak

24 Anutuun yowe mëak pelak epël ök mëea. “Epët nem mësëpët. Arimëen yak pëel elniak wel wiimaat. Neim önëël nem elniauten kön wieë neim önëët.”

25 Pël mëak kaömp pöt nëen wain kelönte tapël wak yowe mëak epël mëea. “Wain i epët sulöp ngolöpta nem iit. Wain i epëtak ne wel yawiem nem iit olama pötaan Anutuu omnaröaring sulöp pöt kosang yewas pöt pet yaalni. Neim önëël nem elniauten kön wieë neim önëët.”

26 Pël ëaan ar këere i nënëël Aköpë wel wiauta songönte

tekeri weseim wëen kaalak waisëpnaat.

Namp pi Aköpë këere iit utpet wesak pöt saun koirëpnaat

27 Pël wia pötaanök omën namp Aköpë iire këet pas köntak nëmpna pipop Aköpë möönre koröpre i pöt utpet wasën saunaring ëëpnaat.

28 Pötaanök ar këere i nënëak pöt wet réak arim lupöt wa kom ëakök nën.

29 Pöt namp pim lupmer wa kom naënrek Aköpë këere iit köntak nëmpna pöt pim saunaring nëmpna pötaan Anutuuk këlängön mampnaat.

30 Ar pël yeëan pötaanök arim naëaan narö kësang weëre kosang won, yauman yaëen narö wel yawi.

31 Ën tiarimtok tiarimtë lupöt wotpil wesak wa kom yeëan talte Aköpök wa kom elniire këlängön nimpö pël naën ëëpën.

32 Aköpë tiarim lupöt wa kom yaalni pöt yang omnaröaring kö sënganëak këlängön yaningk.

33 Pötaanök, karurö, ar Aköpë këere iit ngawi nënëak wa top yeem pöt neneren kor ëen pourö wais pet irënak ngës rë pël ëen.

34 Ar këen panë ëen pöt arimtë kaatë nën, wa top-tak utpet ëen kangut orö nirëëpanëen.

Ngön muntat nemtok naë waisak ök niak ngan rë nimpaat.

12

Ngëengk Pulöök weëre kosang ke nentere nent yaningk

1 Tiar ngönën yaat mëmpenëak Ngëengk Pulöök weëre kosang ke nentere nent yaningk. Karurö, ne ar pöta songönten këekë ewat sënëak kent yaë.

2 Ar ewat wë. Ngaan ngönën köpël wëen yang omp ak wëwëat wonöröak wer niön pitëm ënëm seimaurö.

3 Ne epël niamaan kat wieë. Omën namp Anutuu Pulöök kaamök elmëen pöt, “Yesu sasa kö sëpën,” pël nemaan ëëpnaat. Ën namp Ngëengk Pulöök kaamök naalmëen ëen pöt, “Yesu pi Aköp,” pël nemaan ëëpnaat.

4 Pulöök Aköpë ngönën ya ke nentere nent mëmpenëak weëre kosang yaningk, Pul pö kopëtaöök.

5 Tiar Aköpë ya ke nentere nent yamëngk, Aköp pöp kopëtap.

6 Aköpë ngönën yaat mëmpena kan ke naöre naö wia. Anutu pöp kopëtapök tiar omën pourö neenem weëre kosangöt ninak ya pipot mëmpenëak kaamök yaalni.

7 Pulö pi ngönëntak ompyaö wesak öpenëak neenem weëre kosangöt kom ëak yaningk.

8 Namp pi Pulöök weëre kosang mangkën ngönën ewat kaö panë apnaat. Ën namp pi Pul tapöök weëre kosang mangkën ngönën öngpököt wa kotiak apnaat.

⁹ Namp pi Pul tapöök weëre kosang mangkën Anutuu yaat kosang mëmpnaataan kön wi kosang yewe-sautaring öpnaat. Ën namp pi Pul tapöök weëre kosang mangkën yaumanörö ompyaö mowasëpnaat.

¹⁰ Namp pi Pulöök weëre kosang mangkën ya it ngolöpöt mëmpnaat. Namp weëre kosang mangkën wetete ngön apënëak kön tektek mowasëpnaat. Namp weëre kosang mangkën Pulööre urmerarö pitëm yaautë songönte kom ëëpnaat. Namp weëre kosang mangkën këm ngön ngolöpöök apnaat. Namp weëre kosang mangkën këm ngön ngolöpöök ök aan kaip tiipnaat.

¹¹ Ya pipot pout mëmpnenëak Pul kopëtapöök tekeri wes yaningk. Pël elniak pimtë könöök omën pourö neenem weëre kosangöt kom ë yaningk.

Tiarim koröpö kopëtaö, kaut selap

¹² Omnarö tiar tiarim koröpö kopëtaö. Ën koröpöökë kaut selap. Pël ëën pipot erën ëën koröp kopëtaö pël yaë. Pöta ök omën selap eporö Kristooring erën ëën kopëtap pël yaë.

¹³ Tiar narö Yuta omnarö, narö omën muntarö, narö inëen yaaurö, narö inëen naënörö. Pël ëaap tiar Anutuu Pulöök wa niulëen möönre koröp kopëtaö yeö. Anutuuk pim Pulö ningkën tiar pourö

pim Pul kopëtaö wak wëen tiarim lupötë wë.

¹⁴ Tiar ëwat wë. Koröpöökë kaut kopët nent won, selap.

¹⁵ Pötaanök ingesök tol ëak epël apën? “Ne mores won pötaan koröpöökë kaut won.” Pël aö omën koröp ëlö sëp we-sak pëlëer së öpën ma? Pël naëpan.

¹⁶ Ën katëëpökta tol ëak epël apën? “Ne itö won pötaan koröpöökë kaut won.” Pël aö omën koröp ëlö sëp we-sak pëlëer së öpën ma? Pël naëpan.

¹⁷ Koröp pouuk itöt pëen wëanëen tol ëak ngön kat wiipën? Ën koröp pouuk katöt pëen wëanëen tol ëak wot mööpën? Pël naëpan.

¹⁸ Anutu pi ëwat wë. Pim könöök koröpöökë kaut neenem öpnaarek moulmëa.

¹⁹ Koröpöökë kaö epot ke kopëtet pëen ëanëen koröp ëlö yok pangk wi naön ëan tapön.

²⁰ Pël naën. Tiar pöt koröpöökë kaut selap pötök erën ëën kopëtaö pël yaë.

²¹ Itöök moresën epël nemapan. “Ni kaamök naalnëen ëëmëetak nemënt yok pangk ömaap.” Ën kepönöökta ingesën epël nemapan. “Ni kaamök naalnëen ëëmëetak nemënt yok pangk ömaap.”

²² Won, tiarim koröpöökë kaö nantön kön wiin kaöat won pël yewas pipot won ëëpena pöt ompyaö naön ëëpena.

²³ Ën tiarim koröpöökë kaö nantön kön wiin pasut pël yewas pipot ompyaö wesak

ngarangk eëpenaat. Ën eëaatta ompyaö panë wesak kör koëëpenaat.

²⁴ Pël eëpnaatak koröpöökë kaö nantön tiar itaangkën ompyaut pël yaë pipot kör nokoëën eëpenaat. Anutu pimtök tiarim möönre koröpöt ket elniak kaö nantön utpetat pël yewas pipot puuk kön wiin ompyaö eën kör koëëpenaat.

²⁵ Pël eëpena pötaanök tiarim möönre koröpöök komre kap pöt naën eëpenaat. Kaö pout nener kaamök eëpënëak äaut.

²⁶ Koröpöökë kaö kopët nent këlangön kat yawiin pöt pout këlangön kat wiipnaat. Ën kaö nent ompyaö wëën pöt pout ompyaö öpnaat.

²⁷ Ar pöt erën eën Kristo pim möönre koröpö pël yeë. Ën neenem wëwëetak pöt pim koröpöökë kaut pël yeë.

²⁸ Pël yaëën Anutuuk pim ingre mor saurö tiarim naë ya omnarö epël ulmëa. Wet reäk ngön yaaö omnarö ulmëa. Pöröaarek tektek ngön yaaurö, pöröaarek rë yemoulaurö, pöröaarek ya it ngolöpöt yamëngkaurö, pöröaarek yauman ompyaö yewesauröere omnarö kaamök yaalmëauröere ngarangk yaalmëauröere këm ngön ngolöpöök yaaurö pël ulmëa.

²⁹ Anutuuk pourö ngön yaaö omnarö pël naulmëën äa. Pourö tektek ngön apënëak naulmëën, pourö omnarö rë moulöpënëak naulmëën, pourö ya it

ngolöpöt mëmpënëak naulmëën,

³⁰ pourö yauman ompyaö wasëpënëak naulmëën, pourö këm ngön ngolöpöök apënëak naulmëën, pourö këm ngön ngolöpöök ök aan kaip tiipënëak naulmëën.

³¹ Anutuuk ar ngönënë yaat mëmpunëak weëre kosang nimpna pöt taltak kaöet pöt wël äak önëën kosang eëë.

Pël yaëën nook kan ompyaö panë epö pet elniimaan.

13

Lup sant yaauta ngönte

¹ Ne ka nantëëröa ngön köngkömötëere enselöröa ngön köngkömötë omnarö pangk kat wiipnaat pël yeem lup sant naën yeëanëën nem ngön yaaut kuupre intö ngönötë yaan omnaröa ngön këët kat nawiin yaë pöl köntak yeëan tapön.

² Ën ne tektek omnaröa ök wë ngönën tekeri wasöore ngön öngpökötire ewat poutë songönöt ewat weëre tomönötön mop wiipënëak kön wi kosang wesak maan pël ë pël yeem lup sant naën yeëanëën omën pasuröa ök wëan tapön.

³ Ma nem omnant kom äak omën ngöntök yaaurö mam-pöore Kristo pim ngöntaan yak maan naröak newak es newaliin wel wi pël yeem lup sant naën yeëan talte kangut naön eëm.

⁴ Omën lup santring wëa pörö ya wiaptaring wë sant yemowesaurö. Pit omën

muntaröa omnantëen kön utpet mowiire pitëmtën kön wiin isën kölokkölok ë pël naën yaauro.

⁵ Pit omnant omnaröak kön wiin omën muntaröen naalmëepanëët ëen pöt pël naën yaauro, keimön naën yaauro. Pit ya sangën naën yaauro, utpet yaalmëen kangiir naalmëen yaauro.

⁶ Pit utpetatëen ërëpërëp naën, ompyautëen ërëpërëp yaauro.

⁷ Omën lup santring wëa pörö omnaröak utpet yaalmëen kosang sak wë elmëepnaatön ompyaö ëepnaat pël weseë Anutuun kön kosang wiak pim ompyaö ëepna pöten korkor eim wë këlangön kat yawiem kosang sak wëaurö.

⁸ Lup sant yaaö pöt kö nasën ëepnaat. Ën tektek omnaröa ök Anutuu ngönte tekeri yewesa pöt kö sëpnaat. Këm ngön ngolöpötë yaaö pöteta, kö sëpnaat. Ën ewat ke nentere nent pötta kö sëpnaat.

⁹ Pöt epël. Tiar ewatöt kaut pëen ewat wë. Ën Anutuu ngönteta kaut pëen tekeri wesak yaauro.

¹⁰ Ënëmak Anutuu wais omën poutë songönte tekeri wes nimpnaatak kaö kot pipot kö sëpnaat.

¹¹ Ne ngaan koturöa ök wë pitëm ngön ya pöl aimaut. Pël ëak koturöa kat yawi pöl kat wieimeë pitëm könötë wia pöl wiakaimaut. Pël ëautak omp kaö sak koturöa yaaö pöt ent ë olëaut.

¹² Tiar könitweri këere wot kañte itenak këekë itnaangkën yeë pöl peene Anutuu songönte itenak om kotte pëen ewat yes. Ënëmak Kristoë tekeri sëpnaatak ëö ningkën piin këekë itaampenaat. Peene pöt tiar Anutuu songönte kaut pëen ewat wë. Akun pötak Anutuu tiarën ewat panë wë pöl pim songön pout ewat sa pet irëpnaat.

¹³ Pël ëen kosang wiaapna pöt epot. Anutuun kön wi kosang yewesautere piin kön kosang wiak pim ompyaö ëepnaaten kor wëautere lup sant yaaut, omën nentepar nent pipot kosang wiaapnaat. Lup sant yaautakëer kaöet.

14

Pulöök weëre kosang yaningk pöta ngönte

¹ Ar lup sant yaaut kaö wesak kosang ngentiak arim karurö sant elmëeë. Pël ëak pöt ngönënë weëre kosang Ngëengk Pulöök yaningk pipot önëen ök ëeë. Pipot Anutuu ngönte tekeri wasënëak weëre kosang yaningk pipot önëen wet reak ök ëeë.

² Pöta songönte epël. Omën këm ngön ngolöpöök ya pipop omnaröen nemaan, Anutuun yema. Pi Pulöök elmëen ngön ëlëepöt ök yaan omnarö kat nawiin, Anutuukëer kat yawi.

³ Pël yaëetak omën Anutuu ngönte tekeri wesak ya pipop omnarö kaamök elmëak pitëm kön wi kosang

yewesaut taë wasën kosang sak öpënëak yema.

⁴ Omën këm ngön ngolöpöök ya pipop pimënt kaamök yaë. Ën omën Anutuu ngönte tekeri wesak ya pipop ingre mor sa pourö kaamök yaë.

⁵ Ne ar pourö këm ngön ngolöpötë anëak kent yaë. Ën Anutuu ngönte tekeri wesak anëak kent kaö pan. Omën Anutuu ngönte tekeri wesak ya pipop omën këm ngön ngolöpöök ya pöp il yewas. Ën namp këm ngön ngolöpöök yaan nampök kaip tiak ingre mor saurö kaamök elmëëpna pöt omën këm ngön ngolöpöök ya pipop ya kaö yamëngk.

⁶ Pötaanök karurö, ne arim naë wais këm ngön ngolöpöök ök niaan pötak pangk kaamök naalniipan. Pël eëmaatëp arim naë wais Anutuu ngön ök neea pöt niam ma ewat nent nimp ma pim këm ngönte tekeri wesak niam ma ngönën rë niulöm pël eëma pötaar kaamök elniipnaat.

Anutuu ngönte apenëak këm ngön ngolöpötë pangk naëngan

⁷ Ar omën pasut nger pëep köntak mëmpööre wëlemp köntak tang mö pël yaëën ngön këet pangk kat wiin ma? Kat nawiingan.

⁸ Ën kuupö pas yamëngkën talëpök pangk kat wiak ngaëën ya pël wesak ko ëëpën? Pangk pël naëpan.

⁹ Pöta ök arta këm ngön ngolöp omnaröa pangk kat

nawiipanëöök yaan talëpök pangk kat wiipën? Kat nawiipan. Arim ngönöt pas mopöök sëpnaat.

¹⁰ Yang epot poutë omnaröak këm ngön ke nentere nentak ngön ök ya. Pël yaatak köntak naën ompyaö wesak yaan kat yawi.

¹¹ Ën omën nampök ngön ök neaan kat nawiin eëma pöt puuk neen, "Maimap," pël yenewasën nookta piin, "Maimap," pël mowasumaat.

¹² Arim naë tapël wia. Ar weëre kosang Ngëëngk Pulöök yaningk pipot önëak kent yeë. Pötaanök weë ngentiin Ngëëngk Pulöök ulöl wes ningkën weëre kosang ingre mor saurö kaamök elmëëpna pöt önëët.

¹³ Pötaanök omën këm ngön ngolöpöök apna pipop ngön pöt kaip tiin omnarö kat wiipnaan Anutuun weëre kosang kimang map.

¹⁴ Pöt epël. Ne këm ngön ngolöp nem köpëltak Anutuun kimang mema pöt nem këmëtere lupmerök yaan könöök naën pas öpnaat.

¹⁵ Pötaanök ne tol eëm? Ne Anutuun kimang nemtë ngöntak lupmerre könöök memaap. Ën Anutuun tan memaanta tapël memaap.

¹⁶ Ma ar namp lupmerök këm ngön ngolöpöök Anutuun yowe yemaan omën ngolöp weëre kosang pöt naön nim ngönte pangk kat nawiin eëpna pipop tol ëak kat wiak kaamök ëak, "Yaap," apën? Pël naëpan.

17 Ni yaap Anutuun yowe mamëetak omën ngolöp pöp taë nemowaspan.

18 Ne ar pourö il nuwesak këm ngön ngolöpöök ngön yaaup yak Anutuun yowe yemak.

19 Pël yeëetak ingre mor sauröaring yaya yamëëautak nem kentöök ngön kopët omnaröa kat wiipnaatepar amëak kön yawi. Këm ngön ngolöp selap omnaröa pangk kat nawiin ëëpna pöt amaaten kaaö.

20 Karurö, ngönöt kat wiak wël yaautaan rungaaröa ök ëengan. Utpet yaaö pötönökëer öngaaröa ök köpël ëë. Pël ëak ngönöt kat wiak wël yaaö pötaan kaöaröa ök ompyaö wesak ëë.

21 Ngönën ngön nent epël wia.

“Ne omën eporöen omën naröa ngön maimatëere omën maimaröa këm ngönötë ök maan

pit nem ngönte kat nawiin ëëpnaat,

Aköpök pël ya.”

22 Pötaanök tiar kön wiin Anutuuk këm ngön ngolöpötë ngön yaaut ngönën kat wiauröaan won ngönën köpëlörö pim weere kosangöön pet elmëen itaampënëak kön wia. Ën kangiir Anutuu ngönte tekeri wesak ök yaaut ngönën köpëlöröaan won kat wiauröaan Anutuu songönte tekeri wasën itaampënëak kön wia.

23 Pötaanök ar ingre mor saö pourö wa top ëak këm

ngön ngolöpötë ngön aim wëen ngolöp ngönën kat yawiauröere köpëlörö ilëak itenak pöt arën kön wiin kaökaö yaë pël wasëpnaat.

24 Ën ar ingre mor saö pourö Anutuu ngönte tekeri wesak ök aim wëen ngönën köpëlöp ma ngolöp kat yawiaup ilëak kat wiak pöt arim yaauten itenak pim saunaton kön wiipnaat. Pim tekeri wesak yaan kat wiipna pötök pim utpet yaaut kom ëën

25 pim lupmeri omnant wieëa pöt tekeri sëen itenak rar rë wesirak Anutuun yaya mëak epël niapnaat. “Yaap Anutu arim tekarak wë,” pël niapnaat.

Ngönënëen wa top yaautë ompyaö wesak ëëpa

26 Karurö, ne tol niam? Arim Anutuun yaya manëak wa top ëenëetë nampök tan nent apnaat, nampök wetete ngön apnaat, nampök Anutuu ngön ngolöp mena nent apnaat, nampök këm ngön ngolöp naöök apnaat, nampök këm ngön ngolöp pöt kaip tiipnaat. Pipot pout yaëen ingre mor saurö kaamök elmëep.

27 Këm ngön ngolöpötë anëak pöt pouröak anganok kopët naar ma naar nampöröak kopët pöppöp yaan nampök songönöt kaip tiak ök niap.

28 Ën omën kaip tiipnaap won ëen pöt këm ngön ngolöpötë anë pörö ingre mor sauröa wa toptak anganok.

Namp pi pël apënëak pöt pëëntak Anutuun map.

29 Ën Anutuu ngönte tekeri wesak anëak pöt omën naar ma naar namp aan muntarö ngön pöt kat wiak kom ëëë.

30 Namp pi wel aisëaan Anutuuk ngön nent apënëak kön weswes elmëen wal ë apënëak yaëen pöt wet reak taueë ngön yaaup leng ëëp.

31 Ar pourö Anutuu ngönte pangk tekeri wesak anëët. Pël yeem pöppöp aan kat wiak nener lup kosang wasënëët.

32 Omën Anutuu ngönte tekeri wesak ök yaaö pörö pitëm ngön apna pötön ngarangk ëëë ök apën ma won pöt kön wiip.

33 Pöt Anutu pi tiar omnant irikor ëëpenaaten kaaö, mayaap öpenaaten kent yaaup pötaanök.

Ka nantë Anutuu omnaröa wa topötë yaaul

34 ar ngönënëën wa top yeem öngörök ngön angan. Moses pim ngön kosangtak öngörö ompöröa ikanöök öpën pël wia.

35 Öngörö, arök wa topötë ngön anë pöt ëöaringët. Pötaanök ar ngön nantë songönöt ewat sënëak pöt arim kaatë ompöröen pëël maan ök niap.

36 Elei, Korin omnarö ar kön wiin arimtokëer omën muntarö il wesak Anutuu ngönte ewat panë wë. Ar kön wiin Anutuu ngönte wet reak arim naë oröön ök aimaurö ma? Ma arimtokëer kat wiaurö ma? Pël won.

37 Arim naëaan namp pi pimtën kön wiin, “Ne Anutuu ngönte tekeri wesak yaaup,” ma “Ne ngönënë weëre kosang nant Pulöökë naëaan waup,” pël ëëpna pipop pi nem ngön retëng yeë epëten Aköpë ngön kosangët pël wasëp.

38 Namp ngön epët kat wiak yaap newasën ëëpna pipopön, “Anutuu ngönte tekeri wesak yaaup,” pël nemangan.

39 Pötaanök, karurö, ar Anutuu ngönte tekeri wesak anëëtaan weë ngentieë. Pël ëak këm ngön ngolöpötë yaaut kan wariingan.

40 Ar ngönënëën wa top yaautë omnant irikor ëënganëp ompyaö wesak ëëë.

15

Kristo wel wiak wal ëa

1 Karurö, nem Kristoë ngön ompyaüt ök niaan ar kat wiak wak wë pipët kaalak ngolöp wes nimpaan.

2 Ngön ompyaö pipët ök niaan wak pötakël wëen pöt Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaat. Om pas kön wi kosang wesan talte pël naal-niin ëëpën.

3 Omën kaöet Anutuuk neen neaan kat wiak nook arën ngës reak ök niiaut. Pöt epët. Ngönëntak Kristo pi tiarim saunatëen wel wiipënëak ëa pöl ëaup.

4 Pël ëak ngönëntak ëëpënëak ëa pöl yang kel weerën kët nentepar nent won sëen kaalak wal ëaup.

5 Pël äak wet reäk Pitaan ëö pet elmëak ënëmak pim ru 12 pöröen ëö pet elmëa.

6 Pörekaan pim ru kësang pan 500 pörö wa top ëak wëen ëö pet elmëa. Omën pörö narö wel wiin kësang om öp wë.

7 Pörekaan Sems ëö pet elmëak ngön yaaö omën pouröen ëö pet elmëa.

8 Pël ëaupök ënëmak ne runga kar yawil pöpë ök utpet yaaupön ëö pet elnëaut.

9 Ne ngön yaaö omën nem karuröa ök won, utpetap. Ne Anutuu ingre mor saurö mënak utpet weseimaup yak ngön yaaö yapinte nenëanganë salëp.

10 Anutuuk komre kolap elnëak pim ngön yaaö omën wes neulëen wë. Pim komre kolap pöt nem naë mos naën äaut. Nook ngön yaaö muntarö il wesak ya kaö mëneimaut. Pöt nem weëre kosangöök won, Anutuu komre kolap elnëa pötak mëneimaut.

11 Nook ma pitök ngönën ök niian pöt kotte. Kaöet pöt ngönën kopëtet ten pouröak ök niaan kat wiak kosang we-san.

Wel wiaurö weletakaan wal ëëpenaat

12 Tenök, "Kristo weletakaan wal ëaup," ngönëntak pël ök niaan tol ëënak arim naëaan naröak, "Wel wiaurö weletakaan wal naëpan," pël aim?

13 "Wel wiaurö weletakaan wal naëpan," arim ngön pöt yaap pöt, "Kristo weletakaan wal naën ëa," pël apa.

14 Kristo weletakaan wal naën ëanëen tenim ngönën ök yeniiautre arim piin kön wi kosang yewesaut kë naën ëan tapön.

15 Pël äak pöt pëen won. Ten Anutuun epël niiaut. "Pi Kristo weletakaan wal ë ulmëaup," pël niiaut. Wel wiaurö wal yaaut wi naön ëanëen Anutuuk tol äak Kristo wal ë ulmëan tapön. Pël ëen tenim ngön yeniak epotön kön wiin, "Pit Anutuu ngësël wesak kaar yaauro," pël ëan tapön.

16 Tiar, "Wel wiaurö weletakaan wal naëpan," ngön pël yeëan talte Kristoonta, "Weletakaan wal naënëp," pël apen.

17 Kristo wal naën ëanëen arim kön wi kosang yewesaut mos sëen utpetatë öngpök wëan tapön.

18 Pël ëen omën Kristoon kön wi kosang wesak wel wiaurö kö san tapön.

19 Tiar Kristoon kön kosang wiak pim ompyaö elniipnaaten kor wëen yangerakë wëwë eptakökëer kaamök elnianëen omën muntaröak tiarën, "Kaökaurö," pël wesak yangerakë yaköm yaaut il wesak yaköm kaö pan elnian tapön.

20 Pël won. Kristo pi yaap wel wiak kaalak wal ëaup. Pi wet reäk wal ëen pim pël äauten tiar kön wiin omën wel yawia eporö Anutuuk tapël weletakaan wal ë niulëëpnaat.

21 Pöt epël. Omën kopëtap Atam puuk wel yawia pöt ngës rë nina. Tapël omën kopëtap Kristo puuk wele-

takaan wal yaaut ngës rë nina.

²² Pöt epël. Tiar Atamë earö pötaanök pim ëaul pourö wel yawi. Tapël Kristooring yal menak wë pötaanök Anutuuk weletakaan wal ë niulëepën sa.

²³ Tiar yaap wal ëëpenëak ëa pöl ëëpenaat. Kristo pi wet rëak wal ëa. Pël ëën ënëm pim orööpnaatak pimëën sa pöröeta wal ëëpenaat.

²⁴ Pël ëën omën pout won sëpnaat. Akun pötak pi yangerakë ngarangkre omën kaö yapinringörö kö mowesak Setenë weëre kosangringörö tapël elmëak pim omp ak ya pöt kë oröön Anutu pim Pepap kaalak mampnaat.

²⁵ Peene pöt kaö sak wë pim yaat mëneim wë ënëmak pim kööre tokörö il mowesak pim omp ak ya pöt kë oröön Anutu mampnaat.

²⁶ Kristo pi utpetat il wesak ënëm wel yawiauteta il wesak won mowasëpnaat.

²⁷ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Anutuuk moulmëën Kristook omnant pout il wesak kaö sak wë,” pël wia. “Omnant pout” ngön pöten tiar kön wiin Anutuuk pimëntta pötring öpnaat pël newasën ëa. Pöt Anutu tapöpök Kristo omnant pipotë kaö sak öpënëak moulmëa pötaanök.

²⁸ Pep pi omënerë omnant pout Kristoë ikanöök moulmë pet irën Ruup Pep pim kaö wes moulmëa pöpë ikanöököl wëën Anutuuk tiar pouröa kaö sak öpnaat.

²⁹ Omën wel wiaurö kaamök elmëëpënëak i yamë pörö pitën tolël kön wiipen? Omën wel wiaurö weletakaan wal naën ëëpën talte oröpmorëën omën narö pit kaamök elmëëpnaan i mëepën?

³⁰ Ën omnarö kët ël epotë utpet elniak këëmre këlangönë rangk yanuulë pöten tolël kön wiipen? Wel wiaurö weletakaan wal naën ëëpën talte ten wal ëëpenaata ngönte ök yaan omën naröak pël naalniin ëëpën.

³¹ Kët poutë ne, “Omnaröak nem Anutuun yak ya yamëngk pötaan nempën ma won?” pël kön yawi. Ngön pipët ne tiarim Aköp Yesu Kristook yal menak wë arim wëwëatön ya ërëpërëp yaë pötaan pil yeniak.

³² Wel wiaurö weletakaan wal naën ëëpën talte nem Epesas kak wakaimautak wal ëëpenaata ngönte ök yaan omnarö kent ngaaröa ök utpet elnëauta kangut naön ëëm. Wel wiaurö weletakaan wal naën ëëpën talte omnaröa ya pöl ëëpen. Pit epël ya. “Ëlpamök wel wiipenaatak peenëër këere imën nëmpa.”

³³ Nant kaar niapanok. Ar utpet yaauröaring öne pöt pitök arim wëwëet utpet niwasëpnaat.

³⁴ Kön irikor pipot sëp wesak könöt wotpil wesak weë. Utpetat ëëngan. Ar kat wieë. Arim naëaan narö Anutuun köpël wë ënëm naën yeëan. Pötaanök ar kat wiak ëö sënëak yeniak.

Möönre koröp maimaö wak weletakaan wal ëëpenaät

³⁵ Naröak epël an koröp. "Wel wiaurö tol ëäk weletakaan wal ëëpën? Pit möönre koröp ke tolëëlöt wak wal ëëpën?"

³⁶ Ar pël aan pöt epël nia-maat. Ngön pipët ngönën köpëlöröa ngönte. Ar omnant ngëntën mout söp ë yesën réngapöt yaarö.

³⁷ Arim omnant öpöt yangënt pöt möönre ëp ënëm orööpna pöt nangëntën, lëlöpöt pëen yangënt, korupaëere omën muntat.

³⁸ Anutu pim könöök lëlöp ke nentere nent pötë elmëen neenem möönre koröpöt yaarö.

³⁹ Wëwëetaring wëaurö tapël wiaan möönre koröpöt ke kopët naö won. Omnaröa möönre koröpö naö, imënröa möönre koröpö naö, intöröaö naö, pisöröaö naö, pël wë.

⁴⁰ Kutömweri wëauröere yangerak wëaurö tapël wë. Kutömweri wëauröa ë rangiat nant, ën yangerak wëauröaat nant.

⁴¹ Këtëpë ëwaat maim, ngoonöpëeteta maim, ariatë ëwaatta maim. Ën ari pöt kom ëäk neenem ëwa ke nentere nent wia.

⁴² Weletakaan wal yaauteta tapël wia. Möönre koröp yang kel yewer epö maimaö, utpet sëpnaö. Ën möönre koröp kaalak wal ëëpna pö maimaö, utpet naëpanëö.

⁴³ Möönre koröp yang kel yewer pö weëre kosang won

sak utpet sëen yang kel yewer. Ën weletakaan wal ëëpna pö ompyau, weëre kosangring wal ëëpnaö.

⁴⁴ Möönre koröp yang kel yewer pö yangerakëö. Weletakaan wal ëëpna pö kutömweriö. Yangerakë möönre koröpö wia pöl kutömweriööta wia.

⁴⁵ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. "Atam, wet réak oröaup, pi yangerakë wëwëetaringëp." Ën Atam muntap ënëm oröaup, Kristo pöp, pi Pulööringëp yak wëwëeta pep sak wë.

⁴⁶ Pël ëaap Pulöökë wëwëet wet réak naaröön. Yang eprekë wëwëetakëer wet réak oröön Pulöökë wëwëet ënëm yarë.

⁴⁷ Atam wet réak oröaup, yangerakaanëp, Anutuuk yangetak ket ëaup. Ën Atam ënëm oröaup Kristo pöp kutömweriaanëp.

⁴⁸ Yangerakë omën pourö Atam Anutuuk yangetak ket ëaupë ökörö. Ën omën kutömweri wëwëet öpenaarö kutömweriaanëp Kristo pim ök öpenaarö.

⁴⁹ Tiarim möönre koröpö omën yangetak ket ëaup pimöökë ök wë tapël ënëmak tiarim möönre koröpö omën kutömweriaanëp pimöökë ök öpenaarö.

⁵⁰ Karurö, ngön epët nia-maan kat wieë. Tiarim yang koröp epöök Anutuu kak nasëngan. Ma söpre tetring epöök kosang wieëaut pep nasëngan.

⁵¹ Kat wieë. Ne ngön ëlëep epët tekeri wesak niamaan. Tiar omën pourö wel nawingan. Narö öp wëen Anutuuk teëntom möönre koröp ngolöpö kaip ti nimpnaat.

⁵² Ënëmak akun pet irëpna pötak ensel nampök kuup mêngkën it mësak yengaul pöta ök teëntom pan möönre koröp ngolöpö öpenaat. Kuup yamêngkën omën wel wiaurö weletakaan söp won wal yaëen öp wëaurö tiar möönre koröp ngolöpö kaip ti nimpnaat.

⁵³ Tiarim möönre koröp söp yaaö epöök ngolöp sak söp naën ëëpnaat. Ma weletaan yaö ëa epöök ngolöp sak wëwë kosangët öpnaat.

⁵⁴ Yaap, tiarim möönre koröp söp yaaö epöök ngolöp sak söp naën ëëre weletaan yaö ëa epöök ngolöp sak wëwë kosangët epël wia pöt kë rapnaat.

“Anutuuk wel pöt ngep ëen won sa.”

⁵⁵ “Wel pöta weëre kosangët tarëk?

Wel pöta ngaat tarëk? Won.”

⁵⁶ Ngön kosangöt wa olaan saun pöt weëre kosang yeö. Pël ëak pötak nga elniin wel yokoir.

⁵⁷ Anutu pi tiarim Aköp Yesu Kristo pim weëre kosangtak kaamök elniin wel pöt il yemowas pötaan yowe mepa.

⁵⁸ Pötaanök, nem kar panëëro, ar taintaë wesak taueë. Ar Aköp Yesu pimëen yak ya yamëngk epot mos naëpanëët pël weseë kët ël

epotë kosang wesak pim yaat mëneim ön.

16

Yerusalem kak ingre mor sauröaan mon wa top ëëpënëak mëëa

¹ Ar Anutuu omën Yutia yangerak wëauröaan monat kopëta wasënëak pöt nem Kalesia yangerak omën ingre mor sauröen ök mëëan pöl ëëë.

² Ar Anutuuk kaamök elniin ya mënak neenem mon koirënë pötëaan nant kom ëak Sante poutë wa top wes wieim ön. Ne waisën wa top wasënëëtaan ya kaö mêngkanëen.

³ Pël ëën ne wais oröön omën arim monat wak sëpënëak ulmëënë pörö Yerusalem ngönënë kaöaröaan wetete pepat menak wes mëen monatring wak sëpnaat.

⁴ Ën monat kaö ëën pöt neering ten pourö sënaat.

Pool pi Korin omnaröa naë sëpënëak mëëa

⁵ Ne Masetonia yangerakël sumëak kön yawi. Pötaanök pöl sakök arim naë waisumaat.

⁶ Pël ëak akun kot nent arim naë ömaat. Ma wëen kopi akunet pet irëpën koröp. Pël ëën arök kaamök elnëak kan naö koir nangkën pöt nal sumaat.

⁷ Ne akun eptak om itningënal el wesak sëen pangk naëpan. Pötaanök Aköpön kat wiin pangk aan pöt akun wali arring ömëak kent kön yawi.

⁸ Peene pöt ne Epesas kak om wëen Pentikos akunet won sëen sumaat.

⁹ Pöt omnarö selap ngönënëen kööre tok yaal-nëetak ya kaö mëngkën këet orööpënëak Aköpök ngönënë kanö ngolöp wes nangkën wë pötaanök.

¹⁰ Timoti nem yeë pöl Aköpë yaat yamëngkaup. Pötaanök pi waisën pöt ya kë sëpnaan sant elmëen.

¹¹ Piin kön wiin irepan. Neere kar narö piin kor wë. Pötaanök ngarangk ompyaö elmëak kan naö koir mangkën waisëp.

¹² Tiarim karip Apolos pöp pi kar naröaring arim ngësë waisëpënëak ke urak maan pangk kengkën nasën yaë. Peene won, ënëmak mop naö oröön pöt yok pangk waisëpnaat.

Ngön mëët

¹³ Ar arimtën ngarangk këekë ëeimeë kön wi kosang yewesautak taë weë. Pël ëëë lupöt kosang wesak weëre kosangring weë.

¹⁴ Pël ëëë arim omnant pout ëënëen lup santetaring ëëë.

¹⁵ Ar ëwat wë. Stepanasre pim kaatakörö Krik yangerak wet rëak Kristoon kön wi kosang wesak weë ngentiak Anutuu omnarö kaamök elnieim wë.

¹⁶ Karurö, ne kosang wesak epël niamaan. Omën ke pilöröere munt narö kaamök elniak ya mëneim wë piporöen itaangkën arim wotöökörö pël ëëp.

¹⁷ Ne arim naë won pötaan ya utpetaring wëen Stepanasre Potunetasre Akaikasringörö pitök arim kangiiir waisën ya ërëpërëp yeë.

¹⁸ Pit ne ya kë newasën wë. Pötaanök arta kat wiak ya kë sënëët. Omën ke pilöröen kön wiin ompyaö sëp.

¹⁹ Ingre mor saö Esia yangerak wëaurö pitök yowe yenia. Ën Akuilaare öngöp Prisilaare ingre mor saö pi-arpim kaatak wa top yaaurö pitta Aköpëen yak yowe pan yenia.

²⁰ Tiarim kar pourö yowe yenia. Ar neneren lup santak yowe mëak mor meneë.

²¹ Epët Pool nemtok nem yowe yeniak epët nemtë moresök retëng yeë.

²² Namp Aköpön lup sant naalmëen ëëpna pöp pi kö sëpnaap. Aköp Yesu, ni wais.

²³ Tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

²⁴ Tiar Yesu Kristook yal menak wë pötaan ar pouröen lup sant yaalni. Yaap.

[Yok pi tapët.
Ne Pool.]

2 Korin

Yesu pi wel wiak kutömweri sëen wë krismaki 26 pöta ök won sëen Poolök pep epwer Korin kakë ingre morörö retëng ë mena. Pi wet rëak Masetonia yangerakaan pep newer Korin omnaröaan retëng ëak wes mëen oröön Taitas Korin kakaan pim naë së koirak pitëm naëaan narö lup kaip tiak wëen narök piin, “Ngön yaaö omën yaapöp won,” pël ëa pot ök maan Poolök kat wiak epët retëng ëa.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1:1-11

Poolre Korin ingre moröröa ngönte 1:12-7:16

Yutia ingre moröröaan kaamök elmëepna ngönte 8:1-9:15

Poolök pim ya mënauta ngönte ök ëa 10:1-13:10

Ngön mëet 13:11-13

¹ O Anutuu ingre mor saö Korin kak wëauröere Krik yangerak wëaurö, ne Pool Anutu pimtë këmtak Yesu Kristoë ngön yaaö omnamp ne tiarim karip Timoti piiring wë pep epwer retëng ë yaningk.

² Anutu tiarim Pepapre Aköp Yesu Kristo piaripök komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë wiaap.

Pool pi Anutuun yowe mëä

³ Tiar Anutu tiarim Aköp Yesu Kristo pim Pepapön yaya mepa. Tiar kön wiin

pi sant yaauta pepap, tiarim Anutu wiap yaalniaup pël yaë.

⁴ Pël yeë këemre këlangön nentere nent tiarim naë jaaröön wiap yanuwe-saup. Pël ëen Anutuu wiap yanuwat pöl omën narö këemre këlangön nentere nent yeön pöt tiarök pim wiap yanuwat pötaring pangk kaamök elmëëpenaat.

⁵ Yaap, Kristoë këemre këlangön kat wieima pöl tiarta këemre këlangön kësang kat yawi. Pöta ök tiar Kristook yal menak wëen pi wiap kësang nuweseim wë. Pötaanök Anutuun yaya mepa.

⁶ Tenim këemre këlangön kat yawi pöt, ar wiap nuwasën Anutuuk utpetetakaan kama niöpënëak pël yeë. Ën Anutuuk ten wiap yanuwat pöt, ar wiap nuwasënëak pël yaalni. Ar ya wiaptaring tenim këemre këlangön kat yawi tapët kat yawiin Anutuuk wiap nuwasën önëet.

⁷ Tenim ar ompyaö ëënëak kön kosang wian pöt këlok nasën. Pöt ten kön wiin tenim këlangön kat yawi pöl arta kat yawi pël yaë pötaanök. Tapël Anutuuk ten wiap yanuwat pöl arta wiap nuwasëpnaat.

⁸ Karurö, ne tenim këlangön kat wia pöta ngönte ök nia-maan kat wieë. Ne ar tenim Esia yangerak këlangön kat wia pöten ëwat sënëak kent ëen ök yeniak. Ten pörek së wëen këemre këlangön kësang tenim naë orök ngep elnia.

Pël één ten kön wiin ompyaö sèna kanö won één, “Wel wiinaat,” pël ya ngës kön wiaut.

⁹ Yaap, pan ten wel wiinèak yeë pël wesaut. Pël äautak këemre këlangön pöt om pas orö naniirëen. Tenimtë weëre kosangötön kön wiin iraan Anutu wel wiaurö wal ë yaulmëaup piin kön wi kosang wasënèak omën pöt tenim naë orö nirëaut.

¹⁰ Omën utpet panë nant tenim naë oröön wel wiinèak ääo pötëaan Anutuuk kama ent ë niulëa. Wë ënëmak kaalak utpetetakaan ent ë niuleim öpnaap. Ten piin kön kosang elaan pi kaalak ent ë niulëëpnaap.

¹¹ Pötaanök ar ten kaamök äak Anutuun kimang maë. Pël één Anutu pi omën selap arim kimang pöt kat wiak kangut ninak ten ompyaö elniipnaan. Pël yaëen ar pim ten kaamök yaalni pöten Anutuun yoöre ërëp manëet.

Pool pi Korin omnaröen kaar nemaan

¹² Ten tenimtëen kön ompyaö yawi pöt eptaanök. Omën ngönën kat nawiinöröa naë tenim elmëeima pöt, tenim lupöt wiap nasën kölam wëen Anutuuk kaamök elniin wotpil wesak elmëeimaut. Ën arim naë elnieima pöt pitëm naë elmëeimaut il wesak elnieimaut. Tenim ar pouröa naë elnieima pöt yangerakë ewatötring won, Anutuuk komre kolap elniin pël elnieimaut.

¹³⁻¹⁴ Ten ngön öngpököt retëng ë naningkën. Arim sangk kelak ewat sënëet pëen

retëng ë yaningk. Peene pöt, ar pöten om kot nent ewat sak wë. Nem könöök këëkë ewat sënëak kent yaë. Ar pël éénë pöt Aköp Yesu pim akun kaöaöök ten arim ewat önëetaan kön ompyaö yawiin ar kangiir tenim kaamök yaalni pötaan kön ompyaö wiinëet.

¹⁵⁻¹⁶ Yaap, ne arën kön wiin tenimëen kön ompyaö yawi pël yaë. Pötaanök akun nentepar arim naë waisën pouteparëen ar ya kë sënëak äaut. Pël ëëma pöt, nem könöök Masetonia yangerakë waisumaatak arim naë wais wë olëak Masetonia eprek waisumëak kön wiaut. Pël äak eprek wë olëak kaalak arim naë wais wëen ar kaamök elnëak wes nemëen Yutia yangerakë sumëak kön wiaut.

¹⁷ Pël kön wiautak arim naë newaisën äaut. Pël ääo pötaanök ar neen kön wiin, “Kön selap yaaup,” pël yaë ma? Ma kön wiin ne omnant ëëmëak kopëta wesak yang omnaröa ë yeë pöl, “Pël naëngan,” weseë “Yok, pël ëëmaap,” kaar ya pël yaë ma? Won pël naën yaaup.

¹⁸ Anutu pi yaap yaaup pöt kön wiinëet. Tapël ne arën niamëak kön selap akun tapëtakëer mak ma won poutepar neniaan äaut.

¹⁹⁻²⁰ Pöta songönte epël. Anutuu Ruup, Yesu Kristo pim ngönte ten Sailasre Timoti epaarök ök niiaut. Yesu Kristoë ngön nent äak kaip tiak nent naën äaut. Won, tenök Anutuu omnant ëëpënëak ya pöt Kristoök

yaë, pël ök niiaut. Pël niaan kë yaarö. Yesu Kristo pim pël yaaö pötaan tiarök piin, “Pim ngön kosang niwesa pöt yaap,” pël weseë Anutuun yaya maim wë.

²¹ Anutu pimtok ten arring Kristoë naë kosang wes niulëak pim yaat mëmpunëak yenia.

²² Pimënt tapöpök tiar pimtëen yaö nuwesak, “Anutu Pulö tiar nina pöl pim ompyaö niwas pet irëpënëak kup niwia pöt kë orööpnaat,” pël wasëpenëak Ngëëngk Pulö wes mëen tiarim lupötë ilëak wë.

Pool pi Korin kakë teënt nasën äauta songönte ök mëëa

²³ Nem arim naë waisumëak ök niia pöt ne kaar neniaan äaut. Anutu pi nem nian pipët yaap pöt ewat wë. Pi nem arim naë newaisën äa pöta songönte ewat wë. Ne Korin kakë waisanëen arën nga niaan ya këlangön äan tapön. Pël eënganëak newaisën äaut.

²⁴ Nem pël yeniak pöt, arim kön wi kosang wasënë kanö nem nga niama pö pël kön wiinëeten kaaö. Yaap, ten kön wiin ar kosang wë Anutuun kön wi kosang yewas. Pël äaap om ar ya kë sënëek yak kaamök elniak ya yamëngk.

2

¹ Ne kaalak wais ya këlangön koir naningkan pël kön kosang wiaut.

² Nook ya këlangön koir nimpaatëp talöröak ya kë newasëpën? Won. Nook ya këlangön koir nimpa pötaan

tol äak ar ya këlangönring wë ne ya kë newasën? Pangk pël naëngan.

³ Pël eënë pötaanök ne arim naë waisën ya kë newasënë salöröak ya këlangön koir nangkanëak pepewer retëng ë ninaut. Pöt ne tiarimtën epël kön kosang wiaut pötaanök. Nem ya kë suma pötak arta ya kë sënëet.

⁴ Pël eënëetak nem pep retëng ë ninautak ne arimëen ya këlangön eën ing aimeëak ar ya këlangön niwasumëak naën, nem arimëen lup sant kaö pan yaalni pöt ewat sënëak retëng ë ninaut.

Omën utpet äaupë saunet won wasëpënëak mëëa

⁵ Omën pim utpet äautaan ya këlangön kön wian pöp nemënt won, arta ya këlangön koir ninaup. Ne pimëen nga panë naalmëëngön. Pi ar pourö won, naröakëer ya këlangön koir ninaup.

⁶ Pim utpet äaö pöt, ne kat wiin omën selap arök kangit pet iran. Pël eën ne kön wiin pet yair. Pötaanök kangit kaalak mangkanok

⁷ yakömring wë sasa utpet eëpanëen pim saunet won mowesak wa wiap moweseë.

⁸ Pël elmëak arim piin lup sant yaalmë pöt sëp newasën om wia pöt pet elmëen pi pöten ewat sëpënëak ke urak yeniak.

⁹ Nem ngönte retëng ë ninaö pöta songönte ep-taanök. Nem ngönöt pout ngaarëk yeö ma won pöta

songönte war wasumëak morök elniaut.

¹⁰ Ar omën namp utpet èen pim saunet won yemowasën pöt neenta tapël èëmaap. Èn omën namp utpet èen nook saunet won yemowas pöt arta ompyaö önëet Kristoë èöetak pël yaë.

¹¹ Pötaanök Setenök tiar utpet elniipënëak kön wieim wë pöten tiar èngk ma e newasën wë. Pötaanök pi tiar ököök elniak il niwaspanëen, "Omën pöpë saunet won mowasëpa," ne kaalak ök yeniak.

Pool pi Taitasëen ya ngës kaö ëa

¹² Ne kaalak nem Masetonia yangerakë waisumëak ëa ngön ngës rëa pöta kaut yal menak ök niamaan kat wieë. Nem Kristoë ngön ompyaut ök amëak Troas kak së oröan akun pötak ne itaangkën Aköpök pël èëmëak kanö tekeri wes yenangken omën kësang kat wia.

¹³ Pël èautak ne itaangkën nem karip Taitas arim naëaan newaisën èen ya ngës kaö èen pi koirumëak pit sëp wesak Masetonia yangerakë waisaut.

Kristook pim weëre kosangët tekeri yewas

¹⁴ Wais wë Taitas koirak puuk arim ompyaö yaauta ngönte ök yenëa. Pötaanök èrëpërëp ëak Anutuun yoöre èrëp yemak. Ten Kristook yal menak wëen omën pim il niwasën inëen yaalmëaurö tenim naë Anutuuk pim weëre kosangët tekeri yewas. Pël yaëen ten wes nimëen

pim ngönte ulöl wasën omnarö èwat yesën pöten kön wiin misëng kamp ompyauta ök yaë.

¹⁵ Yaap, tenim ngönën ya yamëngk pöt Anutuuk itenak tenën kön wiin misëng kamp ompyauta ök èen tenim Kristoëen yak ya yamëngk pöten kön wiin ompyaö yaë. Tenök Kristoë ngönte ök maan wak wëen Anutuuk utpetetakaan kama yeö pöröere kat wiak kasëng menak kö sëpna pöröa naë ngönën ya yamëngk pöten Anutuuk kön wiin ompyaö yaë.

¹⁶ Kö yesauta kanöököl wëaö pörö pit tenim Kristoë ngönte ök yak pöten kön wiin wel yawiauta kampöökë ök èen kasëng menak kö sëpnaarö. Èn wëwëeta kanöököl wëaö pörö pit pöten kön wiin misëng kamp ompyautë ök èen wak wëwëetak öpnaarö. Talëpök ya epët pangk èëpën? Omën namp pimtök mëngkën pangk naëpan.

¹⁷ Ya epët omën narö mon öpënëak köntak Kristoë ngönte ök ya. Ten pöröa ök won. Anutuuk pim yaatak niulëen wotpil wesak pim èöetak Kristoë naë rë olëak wë pim ngönte ök yaaurö.

3

Sulöp ngölöpta ya omnarö

¹ Nem Anutuuk ten pim yaatak niulëen pim èöetak wotpil wesak pim ngönte ök yaaurö pël yeniak pöten ar kön wiin tenimtok tenimtën

ping wesak yak pël yewas ma? Ten pöt won. Omën kaar arim naë wë piporö ar pitëm yaat ompyaut pël wasënëak pepat omën muntaröa naëaan wak yewais. Pitëm sêpnaatak arta pep ke tapöt pit omën muntarö mangkën pitta tapël pitën kön wiin ompyaö sêpënëak pitëmëen retëng ëenëak pit kent yaaurö. Ten pël naëngan.

² Ar tapöröak tenim lupötë wë tenim wetete pep retëng ëauweri ökörö. Omnarö arim wëwë ompyaut itaangkën pötak tenim ya arim naë yamëngk pöta songönte tekeri wasën ompyaö pël wasëpnaat.

³ Tenök arim naë ya yamëngkën Kristoë pepewer pël saurö pöta songönte yoolök wia. Pöt i retëng yaë pötaring naën, Anutu wëwëetaringëp pim Pulöök retëng ëaut. Pöt kël welingweri won, omën lupmeri.

⁴ Kristook kaamök elniin ten arimëen Anutuun kön kosang yawi pötaan pil yeniak.

⁵ Ya epët mëmpunëak tenim weëre kosangtak naën. Ten-imtok yok pangk ëënaat pël newasngan. Won, Anutuuk weëre kosang ningkën yeë.

⁶ Anutu pimënt tapöpök ten pim sulöp ngolöpta ngönte ök anëak weëre kosang ninaut. Sulöp ngolöp pöt omnaröak retëng ëaut won, Anutuu Pulöök ök yenia pipët. Moses pim ngön kosang retëng ëa pötak elniin kö sêpenëak ëauröak Pulöök wëwë ngolöpët koir yaningk.

⁷ Anutuuk ngön kosangöt kël wësapöök retëng il Moses mena. Pël ëa akun pötak Anutu pim ëwaö omnantëere Moses pim këere wot kantak elmëa. Pël ëen ënëmak ëwa pö wiap yesën Israel omnarö Mosesë këere wot kanten itaangkën it sosor elmëa. Ngön kosang kö yesautaring pöt Anutu pim ëwaööring oröa.

⁸ Ën ëwa peene Pulöök omnarö ompyaö yaalni eptak yaarö epö kaö panëö.

⁹ Mosesë ngön kosang omnarö kö sêpenëak ëa pöt ëwaööring oröa. Ën Anutuuk omnarö wotpil niwasën wëwëetaring öpenëak ya pöt ëwa kaö panëööring yaarö.

¹⁰ Yaap, Moses pim ngön kosang pöt tiar ngaan kön wiin ëwaat pël ëa pöten peene kön wiin ëwa wonte pël yaë. Pöt epël. Pulöök tiar ompyaö yaalni epö ëwa kaö panëö ngön kosangta ëwaö il yewas.

¹¹ Moses pim ngön kosang kö sa pöt ëwaööring oröa. Pötaanök omën ompyaö kosang wiaapnaat Pulöök yaalni epta ëwaö kaö panëö.

¹² Ten omën ompyaö pipot kosang wiaapnaat pël kön kosang wieë Anutu pim ëwa tekeri wasëpna pöön kor wë. Pötaanök weë ngentiak pim ngönte tekeri yewas.

¹³ Pël yeem ten Mosesë ök naën yaaurö. Pi Israel omnarö ëwa pim këere wot kantak wieëa pö kö yesën itaampanëak poë koröpöök kör koëaup.

¹⁴ Ten tekeri wesak yaketak

pitèm lupöt kosang sak wëen yak kön nawiin yaauro. Pöt epël. Ngaanaan wais peene wë eptak pit Mosesë ngön kosangöt sangk yekelem pitèm lupöt kör koëak wë pötaan kön nawiin yaauro. Omën namp Kristook yal ëëpna pötaar Anutuuk kör pöt wilën ewat sëpnaat.

¹⁵ Yaap, peeneeta pit akun poutë Mosesë ngön kosangöt sangk kelën kat yawia pötë pitèm könre lupöt kör koëen kön nawiin yaauro.

¹⁶ Pël yaauro pitëkaan namp lup kaip tiak Aköpë naë rë olaan pöt puuk kör pöt wilën kön tektek sëpnaat.

¹⁷ Pöt tol ëënak? Aköp pi Anutuu Pulö. Aköpë Pul pö omën nampë lupmeri wëen pöt pi ngön kosangre omën muntatë iri naöpan. Pulöök kaamök elmëen ompyaö öpnaat.

¹⁸ Ën tiar pöt, omën nentak tiarim könre lupöt kör nokoëen wëen Aköpë ëwaö tiarëk elniin pim ëwa pö tiarim naë tekeri yes. Aköp pi Pul tapö. Pötaanök ëwa pim naëaan yewais pöök tiar ngolöp yanuwassën pim ök seim öpenaat.

4

Ngön yaaö omnarö pitëmtëen kön wiin yang kaputë ök ëa

¹ Anutu pi ya ngës ëen pim sulöp ngolöpta ngönte ök anëak niulëen yak ten lup wiap naën, weë ngentiak ya yamëngk.

² Pël yeem utpetat yaëen omnaröak itaangkën ëö koirnganëak ëlëëp yaaö pöt kasëng menaut. Pël ëak Anutuu ngönte ngön kaarötring irikor ëak morök yaaö pöteta naën yaauro. Won, ten Anutuu ëöetak pim ngön këët yaan omën pourö pit neenem lupötë kom ëak pöt ompyaö pël yewas.

³ Pël yaëetak ngön ompyaö tenim ök ë yeë epot omën naröaan ëlëëp wia. Kö yesauta kanöököl yesa pöröaan ëlëëp wiaan kön nawiin ë yaë.

⁴ Ngön ompyaut kat wiak kosang newasën yaë piporö yang omp aköp Setenök pit ëwaat itaampanëak pitèm könre lupöt il mowaria. Ëwa pöt Kristo Anutuu ök panëëp pim ngön ompyautakaan yewais. Ngön pötak Kristoë ëwaöön ök ya.

⁵ Ten ngön ompyaut ök yeem tenim ngön nant ök neniaan. Yesu Kristo puukëer Aköp, ën ten pöt om pimëen yak arim inëen yaauro pël ök ni yeë.

⁶ Anutu pi ngaanëer songöntak koö olëak wiaan ëwa tëëpënëak maan pël ëaup. Pi tapöpök ten pim ëwaata songönte ewat sënëak niaan pim ëwaat tenim lupötë oröa. Pim ëwaöökë songönte epël. Ten Yesu Kristoon ityaangkem Anutuu ëwaöön ewat yes. Pötaanök ten arim inëen sak wë.

⁷ Anutuu ëwa ompyaö tenim lupötë wia pö weëre kosangring wiaatak ten pöt,

weëre kosangring won, yang kaputë okörö. Pötaanök Anutuuk weëre kosang tenim naë won, pimtë naë wia pöt tekeri wasëpënëak pim ëwa ompyaö pö wiapre kor wëaurö tenim lupötë niwia.

⁸ Utpet ke nentere nent yaalniitak pötök panë utpet naniwasën yaë. Ten omnantëen kön selap yeëetak pötëen panë wesak naën yaaurö.

⁹ Kööre tok yaalniitak Anutu pi ten sëp naniwasën yaë. Yanimëngktak wel nawiin yaaurö.

¹⁰ Yesu pim këlangön kat wiak wel wia pöl ten akun ël epotë omnaröak elniin tenim koröpötë këlangön kat wiak wel wi ap yaaurö. Pöt këlangön pipot tenim naë yaaröön Yesu tenim koröpötë wë pöt tekeri sëen omnarö ityaangk.

¹¹ Pöt epël. Omnarö pit ten Yesuu omnarö pël niak mën wel niwiipënëak yaë. Pöt könöm pipot tenim naë yaaröön Yesu tenim koröp kö sëpna epotë wë pöt tekeri yes.

¹² Pöta songönte epël. Ten wel yawiautakël wë pötak ar wëwëetak wë.

¹³ Ngönëntak ngön nent epël wia. “Ne Aköpön kön wi kosang wesaup yak pim ngönte ök ëaut.” Pötakël tenta piin kön wi kosang yewesaurö yak pim ngönte ök yak.

¹⁴ Ten kön epël wesal yaaurö. Anutu Aköp Yesu weletakaan wal ë ulmëaup puuk tenta Yesuuk yal menak wëen wal ë niulëak arring

pim naë niulëen öpenaarö. Pël yewas pötaanök ten kas köpël pim ngönte ök yak.

¹⁵ Yaap, tenim këlangön kat yawi pöt arimëen yakök yeë. Pël ëen omën kësang pan Anutuun kön wi kosang wasën pi ulöl wesak ompyaö elniin piin yaya maim wëen pim yapinte kaö panë sëpnaat.

¹⁶ Yesuuk yal menak wëen Anutuuk wal ë niulëen öpenaat pël kön wieë wiap naën Anutuu yaat weë ngentiak yamëngk. Tenim koröpöt kö sëpënëak yaëetak lupöt Anutuuk kët ël epotë ngölöp niwasën ompyaö yes.

¹⁷ Yaap, tenim peene yangerak këlangön kat yawi epët kotte, pet irëpnaat. Pötak kaamök elniin wëwë ompyaö kosang wiaapnaat Anutuu naëaan önaat. Wëwë ompyaö pöt puuk ulöl wes ningkën këlangön kat yawi kot epët il yewas.

¹⁸ Ten tol ëënak pël yeniak? Omën yoolök ityaangk epot kö sëpnaat yak pötëel kön kosang nawiin. Omën ëlëep wia pöt kosang wiaapnaat yak pötëel kön kosang yawi.

5

Ngön yaaö omnarö pit lup kosang sak wakaima

¹ Tenim wiap naën Anutuu yaat weë ngentiak yamëngk pöta songön nent epël. Yang koröp ka yaamta ök epöök yaam wëen sak ilën Anutuuk koröp ngölöp omën moresring ket naënö ka ket ëak kutömweri ningkën pöök wëen kosang wiaapnaat.

2 Ten yang koröp epööring wë koröp ngolöpö ningkën kutömweri önaataan ing aim wë.

3 Pël èen tenim koröp epö söp wesak koröp ngolöpö wak öna pötak tenim lupre könöt yool naöpan.

4 Peene pöt, ten yang koröp yaam epööring wë könömöt yeweem ing aim wë. Wel wiak koröp epö ent è moolanaaten kön nawiin. Won, Anutuuk koröp ngolöpö ningkën wak ompyaö önaaten kön wia. Anutuuk pël elniak tenim koröp kö söpna pöökë kangiir ngolöpö ningkën wak piiring önaat.

5 Anutu pimënt kopëtapökëër omën ompyaö pöt tenimëen orö nirëen öneak tenim lupre könöt ko è wia. Pël èak, “Anutu pim Pulö tiar nina pöl koröp ngolöpö pim kup niwia pö yaap nimpnaat,” pël wasëpenëak Ngëëngk Pulö wes meen tiarim lupötë ilëak wë.

6 Pötaanök ten lup kosang sak wë. Peene pöt, ten kön wiin yang koröp epööring wë Anutuu wëaurek piiring naön.

7 Won, peene omën ompyaö Anutuuk nimpna pöt ten itnaangkën wieë omën pipot önaat kön wi kosang wesak wë.

8 Pël èë lup kosang sak wë tenim kentöök koröp epö ent è olëak Aköpë wëaurek piiring öneak kent kön wia. Ten kön wiin pël èëna pöt ompyaö pël yewas.

9 Pël èaap yang koröp epööring önaat ma piiring

öna pöt kaöet won, kotte. Kaöet pöt ten weë yengentiin Aköpök itaangkën pangk èëpnaat.

10 Nem yeniak pöta songönte epël. Wë ènëmak omën pourö Kristoë ngön è pet yairaurek oröön yang koröpööring wë omnant eimaut, utpetere ompyaö pötë kangut neenemot nimpnaat.

Anuturing lup kopëtemer sak öpenaata ngönte

11 Kristook tenim omën eimaut, utpetere ompyaö pötë kangut neenemot nimpna pöten kön wieë Aköpön kasinkasin yeë. Pötaanök ten omnaröen maan pit, “Anutuu ngön pitëm ök yenia pöt yaap,” pël wasëpenëak weë ngentieim wë. Pël yaëen Anutu tenim wotpil wesak kön wiire omnant è pël yaaö pöt èwat wë. Èn tenim wotpil wesak wë pöt nem kentöök arta arim könötë èwat sënëak kön yawi.

12 Tenim pël yeniak pöt, tenimtok tenimtën wak isak yaan ar tenën kön wiin ompyaö sëpenëak neniaan. Won, arök tenimëen kön wiin isën wak isak anëak pël yeë. Pël èen omën narö lupmeri omnantön kön nawiin koröpöökë omnant wak yawis piporöak tenën utpet wesak yaan arök kangiir maan pit ngön won èëpnaat.

13 Pit tenën, “Kön irikor yaaurö,” pël ya. Pitëm ngön pöt, tenën, “Köntak Anutuu yaat pëen kaö yamëngk,” pël

wesak, “Kön irikor yaurö,” pël ya. Ën ar pöt, tenën, “Kön ompyautaring wë,” pël kön yawi wes. Yaap, ar kön tektek nimpunëak kön ompyautaring wë.

14 Kristo pim tenimeën lup sant yaalni pötak elniin Anutüre arimeën yak ya ompyaö pöt yamëngk. Pöt epël. Ten kön kosang wiin Kristo kopëtapök tiar pouröa kangiir wel wia pötak tiar pourö wel wiaut.

15 Pim wel wia pöt, omën wëwëetaring wë eporö tiar yal menak tiarimtën kön wiipenëak won, omën tiarimeën yak wel wiak wal ëaup piin kön wiipenëak pël ëa.

16 Pötaanök peene pöt, yang omnaröak muntaröa koröpöt itenak kom yaalmë pöl tenimtok kaalak pël naalmëengan. Yaap, ngaanëer ten pitëm kom yaalmë pöl Kristoon elmëak piin kön wiin omën pasip pël weseimaut. Ën peene pöt, pël naalmëen tenim Aköp pël yewas.

17 Yaap, Kristook kaamök elniin ten itaangkën pi omën wonöpök tenim Aköp pël yewas. Pötaanök omën namp Kristook yal menak wëen pöt Anutuuk ngolöp panë yemowas. Pël ëen omën utpetat ngaan pim naë wiakaima pöt won yesën ngolöpöt yaarö.

18 Omën pipot, Anutu pimtok yaalni. Puuk Kristo pim tiarimeën këra yetaprak wel wia pötaan pim

kööre tok tiarën elnieima pöt won nuwasën piiring lup kopëtemer saut. Pël ëen Anutu pi ten omën muntaröenta pim kööre tok pitën yaalmë pöt won mowasëpna kanöön ök manëak niulëaut.

19 Pipët Anutuuk Kristoë këra yetaprak wel wia pötak tiar omnaröa pimëen kööre tok elmëeima pöt won nuwasën piiring lup kopëtemer sak wë. Anutu pi tiarim utpetatë kangut nimpnaaten kön nawiin tiarim kööre tok elmëeima pöt won nuwasën piiring lup kopëtemer sëpena ngön pöt anëak niulëaut.

20 Pim pël elniautaan ten Kristoë ngönte yauröak naim pötak Anutuukta yenia. Ten Kristoë urtak wë Anutuu naë rë olaan arim piin kööre tok yaalmë pöt won nuwasën piiring lup kopëtemer sak önëak ke urak yeniak.

21 Kristo omën utpetat naën pöp Anutuuk tiarim utpetat pim rangk mowiin wel wia pöt tiar piik yal menak wëen Anutuuk tiarën, “Omën wot-pilörö,” pël niapënëak ëa.

6

Ngön yaaö omnarö pit këemre këlangönring wakaima

1 Ten Timoti Anuturing ya ngawi yaauwaarök kosang wesak epël yeniak. Anutuu komre kolap ningkën wa pöt mos ëëpan.

2 Pöt Anutuuk epël ëa pötaanök.

“Akun nem ar kaamök elniimëak ëautak ar

neen kimang neaan kat wiaut.

Pël äak ar utpetetakaan niömëak yaö ëa pöt kaamök elniaut.” Kat wieë. Peene eptak Anutu ar kaamök elniipënëak yaë. Peene taptak utpetetakaan niöpënëak yaë.

3 Omnaröak tenim ya yamëngkauten utpet wesak apanëak pitëm ya utpet ëëpnaat naalmëen yeë.

4-5 Won, ten Anutuu ya omnarö pöt tenim omnant yaautök tekeri yewas. Ten epël yeë. Këlangönë öngpök wëere këere ngaë rangk wë, utpet elniire tang nimö, wii kaatak niulëere wa top ëak nga elni, ya kaö mëmpöore ka naökön ëere kaömp won wë pipot pout yeem kosang wë.

6 Ten ket won, ëwating wë, omnaröak utpet yaalniin kangiir naalmëen, sant mowesak Ngëëngk Pulööring wë, lup sant yaaurö.

7 Ngönën këët ök yeem Anutuu weëre kosang yeö. Puuk elniin wotpil wëen pötak ngaë omnant ingëpre tangre ngilö yeö pöl Setenring nga elööre pim nga yaalni pöt il wari pël yaaurö.

8 Omën naröak tenën wak isak yaan naröak wak irëak ya. Naröak tenën utpet wesak yaan naröak ompyaö wesak ya. Naröak tenën, “Kaar yaaurö,” pël yeniaan ten kaar naën yaaurö.

9 Pitök irmanörö pël yeniaan yapinring wëaurö. Tenën, “Wel wiipënëak yaë,” pël yeni-

aan yal menak öp wëaurö. Utpet yaniwasën kö nasën yaaurö.

10 Ya ngës kaö yaalniin pas ya ompyaöring wëaurö. Omnant wonöröak ompyaö yaalmëaurö. Omnantön ëël yaauröak omnant pout wieëaurö. Tenim pël yaaö pötak ten Anutuu ya omën këerö pöt tekeri yewas.

11 O Korin omnarö, ten omnant ngep naalniin pout war wesak ök yeniak. Ten arën lup sant kaö panë yaalni.

12 Ten arën lup sant kot naalniin. Arökëer tenën lup sant kot yaalni.

13 Pepapë ruuröen ngön ök yema pöl ne epël niamaan kat wieë. Tenim lup sant kaö panë yaalni pöl arta kangiir tenën elnieë.

Tiar Anutuu ngëëngk tupöt

14 Ar ngönën kat wiaurö ngönën kat nawiinöröen arim keerö pël wesak pitring yal ëak lup kopëtemer sak öngan. Omën wotpil yaaurö pit tol ëak utpet yaauröaring lup kopëtemer sak öpën? Ma ëwaatak wëaurö tol ëak koutak wëauröaring lup kopëtemer sak öpën? Pangk pël naëpan.

15 Kristoore Seten piarip tol ëak nampnampön ngöntre kar ëëpën? Won. Ën ngönën kat wiauröere kat nawiinörö pitta tol ëak kopëtal sëpën? Pangk pël naëpan.

16 Ma Anutuu ngëëngk tupëtere polarö tol ëak erën ëëpën? Pangk pël naëpan. Kat wieë. Anutu wëwëapë tup pöt

tiar. Pöta ngönte Anutuuk epël äa.

“Ne pitring yal äak pitëm tekarak ömaat.

Ne pitëm Anutu pël sak wëen pit nem omnarö pël sak öpnaat.”

17 Pötaanök Aköpök epël ya.

“Ar utpet yauröa yaë pipot äëngan.

Pëlëer weë.

Kewil yaaut kasëng meneë.

Pël ëen nemtok ar niömaan.

18 Pël äak pep elniak wëen nem koröngre ru sak önëet.

Aköp weëre kosang pout pangk äaupök pël ya.”

Anutuuk pël ya pötaanök ngönën kat nawiinöröaring yal menak öngan.

7

1 Kar panëerö, Anutu pi ngön ompyaö pipotön kup niwia. Pötaanök omën utpet yaaut tiarim koröpre lup utpet yewesa pöt wa moolaan kölam tääp. Pël ëen Anutuun kasinkasin yeem kölam pëen öpa.

Korin omnarö lup kaip tiin Pool ërëpërëp äa

2 Arim lupöt ten keimön elniingan. Tenök arim naëaan namp korar naalniin äaut, ma utpet naniwasën äaut, ma nampön morök elniak pim omën nent naön äaut.

3 Ne ngön pipët ar utpet yëe pöt war wasumëak neniaan. Nem ngaan niak pöl tenim lupöt arimëen kosang wia. Wel wiipenaat ma öp öpena pout arring pël äëpenëak kent yaë.

4 Ne arën kön kosang panë wiin nem ngönte ngaarëk önëet pël wesak arën kön wiak wa ping yewas. Ten këlangön nentere nent kat yawiem arën kön wiak lup kosang sak wë ërëpërëp kaö panë yëe.

5 Ten Masetonia yang eprek wais oröak kë nasën këlangön nentere nent kat wiaut. Pöt ngönën kat nawiinöröak nga yaalniin kat wiaurö utpet sëpanëak kas kön wiaut.

6 Pël yaëen Anutu pi omnarö këlangönring wëen wiap yewesaupök ten wiap niwasëpenëak Taitas wes mëen kaalak waisa.

7 Pim waisa pötaan pëen won, arim pim wiap mowesan pöta ngönte tenën ök niaan kat wiak wiap saut. Pël äak arim nem këlangön kat yawiautaan yaköm ëen neen itaampunëak kent ëen nemëen yak arim yaat ke urak yamëngkan pöt ök niaan ya kë kaö parë saut.

8 Nem pep ngaan retëng ë ninan pöwerök arim lupöt utpet niwesaut. Pöten ne kön wiin utpet naën yaë. Pep pöwer retëng ë ningkën arim lupöt utpet san akun pötak yaap lup utpetaring äaut. Peene kön wiin ya këlangön kön wian pöt akun mëntte pötaan ne kön wiin ya utpet naën yaë.

9 Won, peene pöt ne kön ompyaö yawi. Pöt ar ya këlangön kön wian pötaan won, ya këlangön pötak lup kaip yatiaut yokoir pötaan

ya kë yes. Anutu pimtë könöökë wiaul ya këlangön kön wieimauröak tenim ngönötök ar utpet naniwasën ääo pötaan ya kë yes.

10 Pöt epël. Anutu pimtë könöökë wiaul tiarim ya këlangön kön yawia pötak elniin lup kaip yatiaut koirën Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaat. Ya këlangön kön yawia ke pil pöten tiarök kön wiin ompyaö yaë. Ën yang omnaröa yaaul yaëën ya këlangön kön yawiem lup kaip natiin äautak ya sangën eim öpnaat. Tiar yang omnaröa yaaul yaëën pöt pitëm ya këlangön kön yawia ke piptak kö sëpena kanöököl niulëën öpenaat.

11 Pël ëëpenaatak arim ya këlangön kön wiaö pöt, yang omnaröa ya këlangön kön wiautak lup kaip natiin yaaö pöl ar pël naën äaut. Won, Anutuu kent kön yawiaul ar ya këlangön kön wiin pöta këët arim naë oröak wia. Pöta këët epël. Nem ngaan utpet arim tekarak wia pötaan pep retëng äautak ar teëntom wak weë ngentiak utpet yaaö pipët wotpil wesaut. Ar kaalak neering lup kopëtemer sëpenëak kent kön wiin kosang wesak omën utpet pipët ääo pöp kangut elmëaut. Ar omën pipot pël yaëën pötök utpet pöta songönte arim tekarak won wia pöt tekeri wesaut.

12 Pötaanök nem pepewer ngaan retëng ë ninaö pöt omën utpet äa pöpëën won,

ma pim utpet elmëa pöpëën won, pep pöwer Anutuu ëöetak arim lupöt nemëën kosang wia pöten ar këëkë kön wiinëak retëng ë ninaut.

13 Arim lup kaip tian pötak tenim lupöt wiap niwesaut.

Tenim lupöt wiap niwesan pöt pëën won, Taitas pim lupmer wiap mowasën ërëpsawi äautaan ten kön wiin ompyaö äaut.

14 Ne ngaan Taitas arim naë newaisën wëën arën ping wesak maan pi arim naë wais ityaangkën ne ëö nasën äaut. Tenim arën ök niaut pout yaapöt tapël arën ping wesak mëëan pötenta pi arën itenak yaap wesa.

15 Taitas arim naë waisën ar ngëëngk elmëak sant mowesak pim ngönte ngaarëk wan pöten kön wieë arimëën lup sant elnieim wë.

16 Ne arën kön kosang wiin nem ngönte ngaarëk öneët pël weseë ërëpërëp yeë.

8

Masetonia ingre mor sauröak Yutia omnaröaan kësangën elmëa

1 Karurö, Masetonia yang eprek ingre mor sauröa naë Anutu pim komre kolap elmëën omën nant oröa pöten ten ar ëwat sënëak kön yawi.

2 Pit këëre ngaë rangk wë ngöntök wakaimauröak pas ërëpsawi kësang ëak Yutia yangerak ingre mor saurö kaamök elmëak monere omnant mampënëak wa rongan äa.

³ Yaap, ne pitëm äauten itenak war wesak ök yeniak. Pitëm mampënëak äa pöt menak kaalak pitëm könöök muntat mena.

⁴ Pit ke urak ten kuure mak maan pit kaamök äak Anutuu omën Yutia yangerak wëaurö mampënëak kosang wesak niia.

⁵ Pitëm pël äa pöt tenim monat pëen mampënëak kön wian pöt naën. Pit Anutuu kön wiaul wet rëak Aköpön pëel elmëak tenënta tapël elnia. Pël äak monat menaut.

⁶ Pit pël äa pötaanök ne Taitas wet rëak monat mampëna ya pöt arim naë ngës rëa pöp piin ya ompyaö yewesa ya pöt yal menak pet irëpënëak kosang wesak yemak.

⁷ Arim omnant yaaö pout ompyaö pan yeë. Kristoon kön wi kosang yewesaöre ngönën ök yaaöre ngönënta songönte ewat wëaöre ngönën yaat kaö yamëngkaöre lup sant yaalniaö pipot pout ompyaö pan yeë. Pötaanök tapël mon mampunë ya ompyaö pipteta kengkën sak mëneë.

⁸ Ne mon mampunë ngön pipët kosang wesak neniaan. Ar Masetonia omën ingremor sauröa äauta ök arim lup sant yaaut yaap pöt tekeri sëpnaan kosang wesak kaamök ëëpënëak äauten ök yeniak.

⁹ Ar tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap elnia pöten kön wia. Pi omnant poutë pepapök pöt kasëng menak arimëen omën

ngöntök yaauröa ök sak wakaima. Pöt ar Anutuu naëaan omën ompyautë pep sënëak Kristook kësangën elnia. Pötaanök arta monat kësangën tapël ëëë.

¹⁰ Arim mon mampunë pöt nem könöök epël niamaan kat wieë. Ne kön wiin arim krismaki iriitak ngës rëak mon wa rongan äaö pöt pet irënë pöt ompyaö ëëneët. Pöt ar wet rëak mampunëak kön wieë ngës rëaurö.

¹¹ Pötaanök peene mon pöt men pet ireë. Arim wet rëak mampunëak kön wiak kosang wesan pöl neenem wieëaul men pet ireë.

¹² Pöt epël. Arim kentöök kësangën äak monat mampunë pöt Anutuuk arim naë won pöten kön nawiin, wia pötenökëer kön wiin pangk ëëpnaat.

¹³ Ne ar pit kaamök elmëak mon kaö mangkën ompyaö sak wëen ar ngöntök panë önëëten neniaan, pourö kopëtal önëak yeniak.

¹⁴ Akun eptak arim naë omnant ulöl wia pötaan omën ngöntök wëaurö kaamök ëen pangk ëëpnaat. Ënëmak ar ngöntök wëen ulöl wieëauröak kangiir kaamök elniipnaat. Pël yeem ompyaö önëët.

¹⁵ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omën kaömp kësang waurö pit nak won wesa.

Ën kotkot waurö pit nak këen naën äa.”

Pötaanök nem könöök ar pourö kopëtal önëen monat pit mampunëak kön yawi.

Taitasre karaar Korin kakë sèpënëak mëëa

16 Anutu pi Taitasën elmëen nem yeë pöl ar kaamök elniipënëak kent kaö pan yaë pötaan Anutuun yoöre ërëp yemak.

17 Pi tenim kimang mëëaut kat wia pötaan pëen won. Pimtë kentöök kaamök elniipënëak kent kaö pan ëen arim naë kaalak waisëpnaan yaë.

18 Akun pötak tenim kar nampta wes mëen Taitasring waisëpnaat. Omën pöp ingre mor sauröak pim ngön ompyaut ök yaauten kön wiin ompyaö yaë.

19 Pöt pëen won, epteta. Ingre moröröak ten kësangën monat yewaö ya ompyaö pöt kaamök elniipnaaten pi il ulmëa. Aköpë yapinte ngaarëk isën omnaröak tenën itenak, "Pit tiar kaamök elniipënëak kent yaë," pël apënëak ten ya pöt yamëngk.

20 Pël yaëen omnaröak tenën, "Poolre piiring wëaurö monat ngarangk naën ëa," pël apanëak kësangën mon yewa pöt ten ngarangk ëë wa top yeë.

21 Tenim omnant yeë epot Aköpök pëen itaangkën ompyaö ëëpënëak won. Omnaröakta itaangkën ompyaö sèpënëak kön yawi.

22 Tenim kar munt nampta piaripring wes mëen yewais. Omën pipop akun nantë ök elmëak itaangkën pi kosang ngentiak ya yamëngkaup. Peene pöt pi arim ompyaö yaauten kat wiak ya

mëmpënëak kent kaö pan ëak yewais.

23 Taitas pipop nem karip neering arim naë ya yamëngkaup. Ën omën munt piiring yewais pipaar, ingre moröröak wes mëen yewais. Piarip ingre mor sauröa öngpök ya yamëngkem Kristoë yapinte wak isak yaauwaar.

24 Pötaanök pit arim naë waisën pöt lup sant elmëë. Pël ëen ingre mor saurö pöten kat wiak tenim arën ping wesak yak pöten yaap wasëpnaan.

9

Kësangën monat kopëta wësaut ngönte

1 Yaap, arim Anutuu omën Yutia yangerak wëauröaan kaamök ëak monat mampunë pöt yok kopëta wes pet iran ne pël yewas. Pötaanök ne pöta ngönte wali wesak retëng ë naningkan.

2 Arim mon mampunëak ngës rëan pöt ne ewat wë Masetonia yangerak wëauröen arën ping wesak epël ök mëëaut. "Tiarim kar Korin kak Krik yangerak wëaurö krismaki iriitak mon wa rongan ëëpënëak kopëta wesaut." Pël maan arim mon mampunëak kosang wesan pöten kat wiak pitëm naëaan narö tapël ëëpënëak weë ngentiak wia. Pötaanök ar monat mampunëëtaan wali wesak retëng ë naningkan.

3 Peene pöt, tenim arim mon yawi pötaan ping wesak mëëaut mos ëëpanëak kar wes mëëmëak ök yeniak eporö

wes meën monat men pet irënëen kaamök elniipnaat. Nem könöök arën ping wesak meëa pöl pitring kopëta wasënëët.

⁴ Pël naën eën Masetonia omën narö neering wais itaangkën ar kopëta newasën eën pöt tenim arën kön kosang wia pötaan eö yesën arta eö sënëët.

⁵ Pël eënganëak kar eporö wet reäk wes meën arim naë wais kësangën monat wa top eëneäk neak pöt arring kopëta wasëpnaan kék mamëak kön wiaut. Pël eën ten enëm wais itenak tenim kékre töötak won, arim kentöök kësangën monat wa top ëan pël wasënaat.

⁶ Epël kön wieë. Omën namp öpöt kopët nent ngëntëpna pöp këëtta tapël kopët nent oröön wa nempnaap. Ën namp öpöt selap ngëntëpna pöp këëtta selap tapël oröön wa nempnaap. Pöta ök omën kësangën ëak omnant kësang yemangk pöröakëer tapël omnant kësang öpnaarö.

⁷ Arim kësangën monat wa yemangk pöt arimtok neenem kent kön wiaul meneë. Omnaröa kék yaautaan kön selapring mangkanok. Pöt Anutu pi omën lup kengkënring yemangk pöp lup sant yaalmë.

⁸ Anutu weëre kosangringëpök moup wes nimpnaat. Arim wëwëeta kaamököt ningkën pangk eën kaalak muntat rangk nimpnaat. Pël eën kët ël epotë ar ulöpre moupring

wë omën muntarö kaamök kësang elmëënëët.

⁹ Kaamök eëpenaata ngönte ngönëntak epël wia.

“Omën kësangën yaaup ngöntök yaurö omnant kësang yemangk.

Pël eën pim ompyaö yaauten omnarö kön nganngan ëeim öpnaat.”

Pël wia pötaanök arta ök tapël eëë.

¹⁰ Anutuuk öpöt omën yangëntaup mangkën pi ngëntën Anutu tapöpök ulöl wes mangkën wa yen. Pöta ök puuk arim wëwëeta kaamököt ningkën öpöt yangënt pöl omën muntarö yemangkën ulöl wasën këët oröak kaö yes pöl arim ompyaö yaaut kaö sëpnaat.

¹¹ Anutuuk ar kësangën eëneäk omën ompyaö ke nentere nent ningkën ulöpre moupring önëët. Pël eën ten arim kësangën monat wak së mangkën pit pötaan Anutuun yoöre ërëp mapnaat.

¹² Pöt Anutuu omnarö kaamök elmëak omnant mampunëët koröpöökë kaamököt pëen naalmëengan. Pötak elmëen ërëpre sawi ëak Anutuun yaya mapnaat.

¹³ Ar Kristoë ngön ompyaut ök yauröak pim ngön pöt ngaarëk wak kësangën ëak Yutia omnaröere omën muntarö omnant mampunë pöt arim kësangën monat mampunë pötak tekeri wasën omën selap itenak Anutuun yaya mapnaat.

¹⁴ Pël ëak Anutu pi komre kolap kësang pan elniin arim naë wia pötaan pitëm könöt

arim ngësäl wes mäak Anutuun kimang mapnaat.

¹⁵ Anutu pi kësangën kaö pan elniak Kristo tiarim naë wes meën irëa pöten pangk tekeri wesak naëngan. Pötaanök om yaan sak piin yoöre ërëp mepa.

10

Poolök omnaröa ngön yaaö omnaröen utpet wesak ëauta kangiir mëäa

¹ Pool ne Kristoë pimtën wak irëak wiap elmëa pöl ke urak niamaan. Ar korar wesak neen epël yak. “Pool pi tiarim naë wë wiap ngön ya. Ën kamaarek wë pöt kosang ngön yaaup,” pël yak. Pël yaketak ne tapöpök ke urak epël niamaan kat wieë.

² Yaap, omën tenën, “Pit yang omnaröa yaë pöl yaaurö,” pël yenia piporöen pangk ngön kosang menaat. Pötaanök nem arim naë waisumaatak tapël ngön kosang niamaat elnëëngan.

³ Ten yang omnaröa yaë pöl naën yaaurö. Won, ten yangerak wëaurök omën Anutuun kööre tok yaalmëauröen nga elmëënëak yang omnaröa nga yaë pöl naën yaaurö.

⁴ Ngaë omnant wak wë epot yangaakaan wonöt. Anutuu weëre kosangringöt pangk Setenë ngaë ëmö tööl moolëak utpet yemowesaurö.

⁵ Pël yeem ten omnaröa ngönëntaan kaar yaaö pöta songönte tekeri wesak utpet wes yemoolak. Pël ëak pitëm ëwatöt wak yawisa

pötak Anutuun ëwat sëpenaata kanö il yemowaria pöta songönte tekeri wesak wa yemoolëaurö. Pël ëak omnaröa kön yawi pöt pout Kristoë ngönte ënëm ëëpënëak kan pet yaalmë.

⁶ Ar Kristoë ngönte ngaarëk wak kengkën sa pet irënë pötak arim tekrak narö wa yoolaan pöt këlängön mampunaat.

⁷ Ar omnant yoolök wia pöten këkë iteneë. Omën namp pimtën kön kosang wiin, “Ne Kristo pimop,” pël wasëpna pöp pi Kristo pimop tapël tenta Kristoëerö pël wasëp.

⁸ Aköpök ten weëre kosang ninak ya mëmpunëak niulëa. Pöt ar utpet niwasënëak won, lup kosang niwasënëak pël ëa. Nemtok tenim ya yamëngk epëten ping wesak yaketak nem yak epëten pangk ëö naëngan.

⁹ Ar nem pep epotön, “Ten kas niwesak ököök yaë,” pël wasënëëten kaaö.

¹⁰ Pöt ar narök neen epël yak. “Pool pi pepatë pöt weëre kosangring kas ngönöt yaëëtak tiarim naë wais pöt ngön pasut reireë ngönring ya.”

¹¹ Omën ngön pöt ya piporö epël kön wiip. Ten kamaarek wë pepatë retëng ë yaningk pipot arim naë wais këët mëmpunaat.

¹² Arim naëaan narö pitëmtën wak isak aim wë piporöa ök ten pël naëngan. Omën piporö naröen kön wiin iraan pitëmtën wak isak

aimee ngön köntaköt sangk keleimee ewat won wëaurö.

¹³ Ten pöt, Anutuuk ya nangingkenten ping wesak naengan. Pim ya mëmpunëak yaö niia pöten pëen ping wesak anaat. Pim ya mëmpunëak yaö niia pöl mëmpö wais arim naë yaarö.

¹⁴ Tenim arim naë wais ya yamëngk pöt Anutuu sowi wia pöt ilap nariin yeë. Won, Anutuuk yaö niaan ten wet reäk arim naë wais Kristoë ngön ompyaut ök niia pötaan tenen ping wesak yak.

¹⁵ Ten omën naröa ya yamëngkaurek së wë ngön möngk reäk yeem tenimtën ping wesak naën yaurö. Won, kön wi kosang yewesaut arim naë oröak ulöl sëen Anutuu yaö niia pöl tenim yaat arim naë wia pöteta kaö sëpënëak kön kosang wiak wë.

¹⁶ Pël ëen arim naë tenim ya mënaut ulöl yesën ten ar il niwesak yang munt omën naröa ngönën yaat namëngkënkrek së ya yamëngkem omën muntaröa yamëngkaurek pitëm ya mëna pöten ieping ngön naën ëënaat.

¹⁷ Pël ëak ngönëntak ngön epël wia pöt ëënaat. "Namp ërëpsawi ngön apënëak pöt Aköpë elmëa pöt ap."

¹⁸ Pöt epël. Omën pimtën wak isak ya pöp won, omën Aköpök piin wak isak yema pöpönökëer tiar kön wiin ompyaup pël ëëpnaat. Pötaanök ten ngön yaaö omnarö tenimtën köntak wak isak naengan. Won pan.

11

Poolök ngön yaaö omën kaaröröa songönte war wesak mëëa

¹ Ne ngak köpël ngön niaan kat wiinëëten kent yaë. Pötaanök niamaan pas kat wieë.

² Arim nem ngönte kat wiinë pöta songönte epël. Anutuu arimëen kön kësang wieë pimëen niwasëpënëak yaë pöl neenta arimëen tapël yaë. Pepapök pim koont ulwas ompyaup omp nampön yaö yaalmë pöl nook ar Kristoën yaö wes niulëaut.

³ Pël ëautak Setenë kamalöpë lupmeri ilëak tiarim ëap Ewa morök elmëa pöl ngönën omën kaaröröak arim könöt utpet niwasën ar wotpil wesak Kristoë ënëm nasën ëenganëak ya ngës yaë.

⁴ Nem ya ngës kön yawi pöt epël. Omën naröak arim naë wais tenim Yesuu ngönte ök niia pöl neniaan, pim ngönte wak irikor ëak ök niaan ar kat wiin ompyaö ëa. Ar Anutuu Pulö wauröak peene pitök niaan ar ngönën maimet wak pöta iri wë. Ar ngön ompyaut kat wiauröak peene pitök maimet ök niaan kat wiin ompyaö yaë.

⁵ Omën pörö arim naë wais, "Ten Anutuu ngön yaaö omën kaö panëerö," pël yenia. Pël ëak neen wak irëak yaatak nook pit il yemowas.

⁶ Yaap, ne pitëm ök ompyaö wesak ngön naën yaaup. Pël yaaupök ne ngönënta songönte këëkë panë ewat wë. Ne arring wë pöta songön

nentere nent ök yeniem nem ewat pöt tekeri yewasën ar iteneimaurö.

⁷ Nem arën Anutuu ngön ompyaut ök niautak ne ar kaö sënëek yak nemtën wak irëak wë ya mënaut. Pël ëë ar kaamök elnëak omnant nampunëak kimang neniaan. Nem omnantön kimang neniaan ëan pöten ar neen kön wiin omën pasipök utpet niwesa pël yewas koröp. Won.

⁸ Ne arim naë ngönën ya yamëngkën ingre mor sa ka nantëërök kaamök elnëa. Ne pitëm naë ya namëngkën wëen pas monere omnant nenauf.

⁹ Ne arim naë wë ngöntök ëen kaamök elnëenëak kimang neniaan ëaut. Won, kar narö Masetonia yangerakaan waisa pörök kaamök elnëen pangk ëaut. Ne ngaan ar könöm ningkönëak arën kaamök elnëenëak kimang neniaanëp peeneeta tapël ëëmaap.

¹⁰ Kristo pim ngön këet nem lupmeri wia pötaan ne yaap panë yeniak. Nem arën omnant nampunëak kimang neniaan yeë pöten ping wesak yaan Krik yangerakaan omën nampök il newariin ëëpnaat.

¹¹ Ne tol ëen pël yeniak? Arën lup sant naalniin yeemak yeniak ma? Won, Anutu ewat wëen ne arën lup sant yaalni.

¹² Ën omën pitëmtën, “Ten Anutuu ngön yaaö omnarö,” pël kaar yenia piporö pitëmtën ping wesak, “Pool

pim Anutuu ngön yaauröa yaat yamëngk tapël tenta yeë,” pël yenia. Pël yeniaatak nem arim naë ya mënan pötak arim naëaan monere omnant naön ëautak pit pël yeem arim naëaan kangut yeö. Pötaanök pit kaalak pitëmtën ping wesak, “Poolë Anutuu ngön yaauröa ya yamëngk tapët tenta yeë,” pël apanëak ne arim naë ya yamëngken arim naëaan monere omnant naön ëan pöl ëëmaap.

¹³ Omën pörö pit Anutuu ngön yaaö omën kaarörö. Pit kaar aö morök yaëen omnarö pitën kön wiin Kristoë ngön yaaö omnarö pël yewastak pit wonörö.

¹⁴ Pitëm morök yaalni pöten yaan sak ëëngan. Seten pi ensel ëwaaringöröa ök sak morök yaaup.

¹⁵ Pötaanök pim inëen yaauröeta Anutuu inëen wotpilöröa ök sak yaëen yaan sëngan. Pit ënëmak pitëm utpet yaauta kangut öpnaarö.

Pool pi ngön yaaö omnaröa yaat yamëngkem këlangön ke nentere nent kat wieima

¹⁶ Wet rëak niak pöt kaalak amaata. Ne ngak köpël ngön yeniaan ar neen kön wiin, “Köpëlep,” pël wasngan. Pël ëenëetak, “Köpëlep,” pël newasënë pöt yok pangk pël wasenëet. Pël yeem omën kaar piporö pitëmtën ping wesak yaan arim kat yawi pöl neenta nem yaaten kot nent ping wesak amaan kat wieë.

¹⁷ Nem niama epët Aköpë këm ngöntak won. Ne köpël ngön niak nem ya

yamëngkauten ngak ping wesak niamaan.

¹⁸ Omën narö selap pitëm yangerak omnant yaautön kön wieë pitëmtën wak isak yaauro. Pötaanök ne tapël amaan.

¹⁹ Elei, arën kön wiin ewatorö pël yewesautak omën porö arim naë wais köpël ngönöt ök niaan kat yawi.

²⁰ Pitëm inëen niwasööre morök elniak arim omnant wa ëp ëere pitëmtën wak isëpënëak arën wak irëak niaöre ë kosaöök nimö pël yaëen ar kön wiin ompyaö yaë.

²¹ Ar tenën korar wesak, "Poolre piiring wëaurö weëre kosang wonörö yak omën munt eporöa weëre kosangring ya yamëngk epël naën äaut," pël wesak yak. Ngön pipët yaap yak. Pitëm weëre kosangring ngönën ya utpet yamëngk pöl ten naën äaut. Pël äautak ar korar wesak tenën kön wiin, "Weëre kosangring wonörö," pël wesak yaan ne ëö yaë.

Pël yeëetak omën namp kosang wesak pimtën wak isak yaan pöt neenta tapël amaa. Nem yeniak pipët köpëlöröa ngön ya pöl yeniak.

²² Ngön yaaö omën kaar poröak pitëmtën, "Ten Yuta omnarö," pël ya. Pël yaatak neenta tapöp. Pit Israel omnarö pël ya. Neenta tapöp. Pit Apramë ëarö pël ya. Neenta tapöp.

²³ Pit Kristoë ya omnarö pël ya. Neenta tapöp, nook pit il yemowas. Elei, ne

peene kaalak köpëlöröa ngön ya pöl ngön köntak yeniak. Ne pit il mowesak ya kaö panë yamëngkaup. Nook pit il yemowasën akun selap wii kaatak neulëimaut. Pit il yemowasën akun selap tang nemöimaut. Ne Pit il yemowasën akun selap wel wi ap ëimaut.

²⁴ Akun mornas pötë Yuta omën kaöaröak maan wii uamngesring nemöimën 39 äaut.

²⁵ Akun nentepar nent ëak Rom ngarangköröak maan kourmentring nemöaut. Nentak Yuta omën naröak kël nemöaut. Akun nentepar nent ëak i kaö wangaöök wëen wangaö utpet ëak kaöök ilaan ne i kaöök iläaut. Akun pötë nentak i kaöök warial seim wëen röök nent kët nent ëak won saut.

²⁶ Ne ngönën ya mëmpö kaare yang nantë yesaup. Pël yaëen i nga yaurem newak saap äaut. Nantë yesën nemot kain ëëpënëak äaut. Yuta omën nem karuröere omën muntaröak nempënëak äaut. Ka kaöatëere yang omën wonötë utpet ëëmëak äaut. I kaöök kö saap äaut. Ngönën omën kaaröröak nempënëak äaut.

²⁷ Ne këlangön ya ke nentere nent yamëngkaup. Akun nantë rö kan ka naökön yaaup. Ire kaömp won ëen këen wëaup. Weë ngentiak ya mëmpëak kaömp ngës olëak wëaup. Ëp yeweem ulpëen won ëen ap yewesaup.

²⁸ Pöt pëen won. Kët ël epotë ne ka poutë ingre mor

sauroaan ya ngës kön wieim wëaup pötakta ngön yaaö omën kaarörö il yemowas.

²⁹ Ingre mor sa namp lup wiap yaëen pöt ne ya këlangön kön yawi. Ën nampök nampön këk maan saun yokoirën pöt ya utpet kön yawi.

³⁰ Ne nemtën wak isak amëak pöt omën wiapre kor nem pet yaalni pöten wak isak amaap.

³¹ Anutu, Aköp Yesu pim Pepap, tiarim akun poutë yaya maim öpenaap, pi ëwat wëen ne kaar naën, yaap yeniak.

³² Omën nem naë oröa ep-tak nem wiapre kor yaaut pet yaalni. Pötaanök ök nia-maan kat wieë. Ne Tamaskas kak wëen yang omp ak Aretas pim yang ngarangkëp ne wali neöpënëak kaöökë ëm kanötë nga wieima.

³³ Pël ëen nem karuröak ne kolöm ëp këreëpök waulak wii tëak ëm kan kotuuk wilëngkëel wes nemëen yangerak ngentiak oröak kas saut. Omën nem wiapre kor yaaut pet yaalni ke piptenökëer wak isak yeniak.

12

Aköpök Poolön wangerëtak omnant pet elmëa

¹ Nemtën ping wesak aan pangk naën yaëetak köntak ping wesak niamaan. Ne wangerëtak Aköpök omnant pet elnëen ityaangkën ngön ëlëëpët ök neeauta ngönte ök niamaan.

² Ne Kristoë omën nampön ëwat wë. Omën pöp pi ngaan Anutuuk koirak së kutömweri omnant pet elmëen itenak wëen krismaki 14 ëak won yes. Pi yang koröpööring sa ma könöök pëen itena wes ne pöten köpël. Anutuukëer ëwat wë.

³ Anutuuk omën pöp koirak kutömweri sa pöt pëen ne ëwat wë. Yang koröpööring sa ma könöök pëen itena wes ne pöten köpël. Anutuukëer ëwat wë.

⁴ Pi pörek wë ngön ke nentere nent yang omnaröa pangk naënganëet kat wia. Ngön pöt ök apanëak Anutuuk nga mëëa.

⁵ Omën pöpönökëer ping wesak amaap, nemtën won. Nemtën ping wesak amëak pöt nem wiapre kor yeë pötenökëer amaap.

⁶ Ne nemtën ping wesak amëak pöt omën köpëlöröa ngön ya pöl naëngan, yaap amaap. Yok pangk amaatak omnaröak neen kön wiin ispanëen pël naëngan. Omën nem ya mëmpööre ngön aö pël yaëen ityaangk pipot pëen wiaap.

Këmampön öngöökë yewal pöl Pool pim koröpöök këlangön nent wiakaima

⁷ Nem omën kutömweri sa pël yeniak pöp nemënt tapöp. Pörek sëen Anutuuk omën nentere nent pet elnëen itaampööre kat wi ëan pötön wak isak kaö panë wesak anganëak Anutuuk kön wiin këlangön nent nem naë öröak wia. Pöt këmampön

öngöökë yewal pöl Setenök wap elnëen këlangön kat wiak nemtën wak isak naën yaaup.

⁸ Pël ëën sêp newasêpênëak akun nentepar nent Aköpön kimang mëëaut.

⁹ Pël maan pi kangiir epël yenëa. “Won, ne ni komre kolap elniin pangk yaë. Ni wiapre kor yaëen pöt nem weëre kosangöt ningkën nim naë yoolök yesën omnaröak këëkë itaampnaat.” Pël neaan pötaanök Kristoë weëre kosangöt nem naë orööpênëak nem wiapre kor yaautön ërêpsawiarung kaö wesak amaata.

¹⁰ Pötaanök wiapre kor wëën naröak utpet wesak yenëa. Pël yaëen ne ngaë rangk wëën pit utpet newasën këlangön kësang kat yawi. Omën pipot pout ne Kristoë yaat yamëngk pötaan nem naë yaaröön pötëen ya kë yes. Oröptaan ya kë yes? Ne wiapre kor wëën Kristook weëre kosangöt yenangk.

*Pool pi Korin omnaröaan
ya ngës ëa*

¹¹ Nem yeniak pipët, köpëlöröa ngön ya pöl nemtën ping wesak nian. Ne pël amaaten kaaö yaëetak arimtok neen ping wesak naën yeë. Pël yak pötak elnëen pil nian. Ne omën pasipök omën arim naë wais, “Ten ngön yaaö omën kaö panëërö,” pël niaan kat wiin ompyaö yaë pöröak ne il nenewasën yaë.

¹² Ne arrung wë lup wiapring retëng it ngolöp

weëre kosangringöt, omnaröak pangk naënganëët, ngön yaaö omën yaapöröa mëmpna salöt mëneimaut. Pötak ne ngön yaaö omnamp pöt pet elnia.

¹³ Nem ka nantë ingre mor saurö kaamök elmëan pöl ar naalniin ëan ma? Won, ne tapël kaamök elniaut, kopët nentaar naën. Pöt ne ar könöm ningkanëak arën kaamök elnëak koröpöökë omnant nampunëak kimang neniaan ëaut. Nem arën monere omnant kimang neniaan ëaö ompyaö pöten utpet ëan pël yewas ma? Elei, utpet pipotön nemëën kön utpet wiingan.

¹⁴ Ne akun nentepar arim naë waisaup. Peene kaalak waisumëak ko yeë. Pël ëak wais arën omnantön kimang neniangan. Ne arim monat ömëak won, Kristo pim omën panë niwasumëak waisumaap. Tiar omnarö rungaaröak ëlre peparö kaamök naalmëen, ëlre peparöakëër rungaarö kaamök elmë yeë. Tapël nook arim pep sak wë pötaan arim naëaan omnant naöngan.

¹⁵ Nook pöt, arim lupre könöt ompyaö sêpênëak nem omnant pout këëpöt wesak nem wëwëeteta pëel elniima pöten ya kë yes. Ne arën lup sant kaö yaalniin ar kangiir kot elnëen ma?

¹⁶ Ar naröak neen epël yak. “Yaap, Pool pi ëöetak tiarën omnantön kimang yeniem könöm naningkën ëaut. Pël ëautak pi morök yaaupök

ëlëep pël elniak wiap sësë niaan pim iri ilëaut.” Pël aõ ar neen kõn wiin, “Pi omnarõ tiar morõk elniin pim iri ilapenëak wes nimëa,” pël yewas.

¹⁷ Arim pël yewas piptaan pëel niamaan. Nook omnarõ wes mëen waisa põtak morõk elniin nem iri ilëaurõ ma? Won.

¹⁸ Ne Taitasën arim naë waisëpënëak kék mëak tenim kar nampring wes mëen waisaut. Akun põtak Taitasõk morõk elniak arimot ëlëep wa ma? Won, tenip pouwaar kõn kopëtal wiak kopëtal yaaüwaar.

¹⁹ Nem kar panëerõ, arõk tenën, “Wotpil yaurõ,” pël wasënëak retëng ë yaningk põt kõn wieim wë ma? Won, ngõn epot pout, ten Kristook yal ëak wë Anutuu ëoetak ar kosang sënëak õk yeniak.

²⁰ Ne arim naë wais itaangkën nem kent kõn yawi pøl won wëen itaangkõnëak ya ngës yaë. Tapël arim kent kõn wiaul naalniin nga elniingõnëak ya ngës yaë. Arim naë wais itaangkën utpet ke epëlõt arim naë wiaapanëak ya ngës yaë. Ngõn nga yaalaõre war yaaõ, ya sangën yaaõre keimõn yaaõ, õkre was yaaõre ngõnõt kain wak yaaõ, wak isak yaaõre komkap yaaõ utpet pipot arim naë wiaapan.

²¹ Arim naëaan narõ õngre omp nga eimeë lup kewilring wë korõpõõkë kentõtë ënëm eimaut lup kaip tiak wa nemoolaan wëen nem kaalak waisumaatak itenak Anutu

nemopõk elnëen ëõ sak arim ëoetak ing aan kõn wiin irapanëak ya ngës yaë.

13

Poolõk Korin omnarõen pitëm kõn wi kosang yewesaut këëkë ngarangk ëëpënëak mëea

¹ Ne akun nentepar arim naë waisaup. Peene kaalak waisën nentepar nent ëëpnaan yaë. Nem wais elniima põt ngõnëntak ngõn nent epël wia põta õk ëëpenaat. “Omën namp utpet ëën ngõn ë pet irënëak põt omën naar ma naar namp itena pörõak õk aan yok pangk pet irëpnaat.”

² Ne ngaan arim naë waisën akun nentepar ëa põtak omën saunar-ingörõere ar muntarõ pourõen pepanõm niak pøl peene kamaarek wë tapël yeniak. Nem waisumaatak mait naalniin ëëmaat.

³ Ar, “Kristook kaamõk elniaan pim ngõnte õk yaan,” põta këët itaampunëak kent yeëerek nem waisumaatak mait naalniin nga yeniaan itaampunëet. Kristook omën nent elniipënëak põt wiap naalniipan, weëre kosangring elniipnaat.

⁴ Yaap, ngaan wiap yaëen këra yetaprak möaup. Peene põt Anutuu weëre kosangõõring wal ëak wë. Tapël ten ngõn yaaõ omnarõ Kristook yal ëëë weëre kosang won yeë. Ën arën elniina põt piiring wë Anutuu weëre kosangtaring wë põta songõnte tekeri wasënaat.

⁵ Ar kön wi kosang yewe-sautaring wë ma won pöten itaampunëen arim lupöt morök elmëak songönte tekeri wasën. Yaap, arim lupötön ök elmë pat ëen. Ne kön wiin Yesu Kristo arim lupötë wë pël yewas. Pël yewasetak arim lupötök ëënë akun pötak ar ök ëen kön wi kosang yewesaut won wiaan pöt pi arim lupötë won pël ëëpnaat.

⁶ Pël ëëpnaatak nem kön kosangtak arimtok tenim lupöt morök elniak Yesu Kristo wë pöten ewat sënëet.

⁷ Ten ar utpet ëënganëak Anutuun kimang maim wë. Pöt omnarö ten ar kaamök elniin ompyaö yeë pöt itenak tenën, "Poolre piiring wëaurö ngönën ya këet yamëngk," pël apënëak won, ar ompyaö ëënë pötenökëer kimang maim wë. Ar ompyaö yaëen pöt tolëel wotpil niwasën? Pël naëngan. Pël ëëna kanö won ëen ngön yaaö omnaröa weëre kosangöt tenim naë wia pöt tekeri nasën ëëpna pötaan omën narö tenën, "Poolre piiring wëaurö pit ngönën ya këet namëngkën yaë," pël apnaat. Pël apnaatak ne omnarök tenën ping wesak apënëak kent kön nawiin. Om ar ompyaö ëënë pötenökëer kent yaë.

⁸ Pöt tolëel? Tenim ök epëlörök ngön këet il nemowariingan, om kaö sëpnaan kaamök ëënaat. Pötaanök ar ngön këet ngaarëk wak wotpil wëen tenök pangk wotpil naniwas-

ngan.

⁹ Tenim arim naë waisënaatak ten itaangkën ar ngön këet ngaarëk wak wë weëre kosangring önëetak ten weëre kosangring wotpil naniwasën omnarö korar wesak tenën, "Poolre piiring wëaurö wiapre kor yaurö," pël wasën pöt ten ya kë sak önaat. Pötaanök ar Anutuu ngön këet ngaarëk wak arim wëwëat wotpil wasënëetaan piin kimang maim wë.

¹⁰ Aköpë weëre kosang nena pöt pim omnarö utpet wasumëak won, taë wasumëak nenaut. Pötaanök ne arim naë wais itaangkën ar saunaring wëen këlangön kat wiinëen niangönëak kamaarek wë pep epwer wa korkor ngön retëng ë yaningk.

Ngön mëet

¹¹ Ngön kaut epël niak pet irum. Karurö yaköm. Arim wëwëat wotpil wesak ön. Pël ëak wa korkor ngön epot kat wiak lup kopëtemer sak mayaap ön. Pël ëen Anutu lup santre mayaap pepap arring öpnaat.

¹² Neneren lup santak yowe mëak mor meneë. Anutuu omën eprek wëaurök arën yowe yenia.

¹³ Aköp Yesu Kristoë komre kolap, Anutuu lup sant, Ngëëngk Pulöökë wiapre kor pöt arim naë wiakaim öp.

[Yok pi tapët,
Ne Pool.]

Kalesia

Yesu pi wel wiak kutömweri sèen wê krismaki 17 pöta ök won sèen Poolök pep epwer Aköpê ingre mor Kalesia yangerak wëaurö retëng ë mena. Pool pi wet réak Kalesia yangerak Antiokre Aikoniam, Listraare Tepi ka pötê sê ngönën kopëlöröen ngönën ök maan kat wiak Yesuu ingre mor sa (Ngön Yaaö Omnarö 13, 14). Wë akun nentak Yuta omën Poolë ngönten kaaö ëa narö pitëm naë sê Anutuuk pit wotpil wasëpnaan Mosesë ngönte ngaarëk opënëak maan pitëm ngön kaar pötê ënëm ëa. Pël ëen Poolök kat wiak omën Yesuun kön wi kosang wasëpnaaröakëer Anutuuk wotpil wasëpnaarö pël retëng ëa.

Pöt epël wia.

Ngön ngës réaut 1:1-10

Poolök pim ya mënauta ngönte ök ëa 1:11-2:21

Anutuu komre kolap ngön ompyaut 3:1-4:31

Kristoë wëwë pöt wii kaatak wë pötak ök won 5:1-6:10

Ngön mëet 6:11-18

1-2 O Anutuu ingre mor sa Kalesia yangerak wëaurö, ne Pool Yesuu ngön yaaö omnamp kar naröaring wë pep epwer retëng ë yan- ingk. Omnaröak ne ya epët mëmpëak yaö nenëaan ma wes nenemëen ëaut. Won, Yesu Kristoore tiarim Pepap Anutu, Yesu weletakaan wal

ë moulmëa pöp, piaripök ya epët mëmpëak yaö neeaut.

³ Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp Yesu Kristo piaripök komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë wiaap.

⁴ Kristo pi tiarim Pepap Anutu pim këm ngönte ngaarëk wak tiarim utpetatëen pim wëwëet këepöt wasën mëngkën wel wia. Pöt tiar yangerak utpet eim wë epotëëlaan ent ë nuulëepënëak pël ëa.

⁵ Pötaanök tiar kët ël epotë Anutuun yaya maim öpa. Yaap.

Yesu pim ngön ompyaö pöt kë kopëtet

⁶ Elei, ar Yesu Kristo pim komre kolap elnieimeë Anutu puuk yas niaan wëen kaar omën naröak pitëm könötëaanöt ngönëntak yal menak ök yeniaan kat wiak wali nasën wiaan kaalak pi sëp yemowasën ne yaan yes.

⁷ Pël ëaap ngönën kë kopët tapët wia. Ën omën munt naröak lup wa irikor elniak Kristo pim ngönënte utpet wasëpna pöröaar wë.

⁸ Pötaanök tenim naëaan nampök ma kutömweriaan ensel nampök tenim wet réak ngönën ök niaa pöt wa irikor ëak ök nian talte es parëaöökë kanöökë yaö sën.

⁹ Tenim ngaan ök niaa pöt kaalak epël ök niamaan. Omën ngönën ök niaan wa pöt wa irikor ëak maimat ök niaa piporö es parëaöökë kanöökë yaö sëp.

10 Ne ngön pöt omnaröak kat wiak nemëen ya kë sêpënëak ëan ma? Won pan. Ne Anutuuk nemëen ya kë sêpënëak kent yaë. Ma omnaröak nemëen kön wiin isêpënëak kent yeë ma? Pël ëan talte Kristo pim inëen omnamp pël nasën ëëm.

Pool pim Yesuu ngön yaaö omnaröa yaat ngës rëauta ngönte

11 Karurö, ne ök niamaan kat wieë. Nem ngönën ök ni-
aan kat wieim wë pipot om-
naröa könöokaan wonöt.

12 Ne omën nampök ök neeaöre rë neulö pël naën. Yesu Kristo pimtök tekeri wes nenaut. Pötaanök nem ngönën ök yeniak epot këët.

13-14 Nem Yuta omnaröaring wë ngönënta ënëm eima pöta ngönte ar yok kat yawiaurö. Ne Yuta omën tenim kaöaröere ëere körööröa ngönötë ënëm ëëmëak weë ngentieimeë nem kar narö il mowesak kaö saup. Pël ëeimeë ingre mor saurö pitëm Anutuun kön wi kosang yewesa pöt sêp wasêpënëak utpet panë moweseimaup.

15 Pël ëautak ne nem ëlëpë yaatakaan naaröön wiaan Anutuuk komre kolap el-
nieimeë yaö newesak pim yaat mëmpëak yas neea.

16 Pël ëäk pi pim Ruupë ngönte köpël omnaröen ök memëak kön wiak ënëmak pim Ruupön pet elnä. Pël ëën akun pötak ne omnaröen pim songöntaan pëel nemaan ëaut.

17 Pël ëäk ne Yerusalem kakël Yesuu ngön yaaö wet

rëäk wakaima pöröa naë nasën, Arepia yang ngönën ngarangk won pörekël saut. Pörek sê rëäk Tamaskas kakël saut.

18 Anutuuk pim Ruupön pet elnëen wë krismaki nentepar nent won sëen Pitaan ngöngön memëak Yerusalem kakël saut. Pörek sê piiring wëen sant nentepar sa.

19 Pörek sê wë Yesuu ngön yaaö munt naröen itnaangkën, Aköpë nangap Sems pöpönökëër itenaut. Pötaanök ar Yesu Kristo pimtök pim ngönte tekeri wes nena pöten ewat wë.

20 Ngön e retëng yeë epot kaar won, Anutuu ëöetak yaap panëët.

21 Ne Pitaare Sems pi-
arpim naë sê wë Siriaare Silisia yang pöteparëël sê wakaimaut.

22 Pël ëaan akun pötak Yutia omën Kristoë ingre mor sak wëa pörö pit neen itenak ewat nasën ëa.

23 Pit om omnaröak ngön pëente epël aan kat wia. "Tiar ingre mor saurö mö waö elnieimaupök peene ngön tapët ök ya."

24 Pël ëäk pit nem naë öröa pöten Anutuun yaya maima.

2

Pool pi Yerusalem kak sê Yesuu ngön yaaö narö koirä

1 Ne Yerusalem kakë nasën wëen krismaki 14 ëäk won sëen kaalak sumëak Panapas koirak Taitasring ten pourö saut. Taitas pi Yuta omën wonöp yak tenim yaaul koröp kaut nailënëp.

² Ne köntak nasën, Anutuuk ök neaan saut. Pël äak köpël omnaröen ngönën ök yamëëa pöten ngönënë wotöökörö pëen wesak nem ya yamëngkaö pötaan engk ma e wesak kan newariipanëak ök mëëaut. Pit nga neaan nem ya mëmpö imautre ënëm mëmpö suma pöt mos sëpanëak ök mëëaut.

³ Pël ëen pit Taitas neering wëaupön Krik omnamp wesa. Pël äautak nem ngönte kat wiak Yuta omnaröa yaaul koröp kaut ilëpënëak nemaan ëa.

⁴ Pël ëaap ngönën omën kaarkaar narö pit Yesu Kristo puuk tiar wil niulëen wëaö pöten itaampënëak ingre mor saurö tenim tekrak ëlëöp ilëa. Omën pörö pit tiar Moses pim ngön kosangta öngpök niulëen Kristo sëp wesak wii omnaröa ök sak öpenëak yaaurö.

⁵ Pël yaauröak arim naë ngön ompyaut wa irikor ëëpanëak ten pitëm Taitas pim koröp kaut ilëpna ngön pöt kot nent kat nemowiin äaut.

⁶ Ën omën omnaröak ngönënë wotöök yewas pörö pit tol ëa? Ne omnaröak pitën kön wiin irapna ma isëpna pöten kön selap naën. Pöt Anutuuk itaangkën komkap ëak wi naön. Ngönënë wotöök pörö pit ngön ngolöp nent ök nenëaan.

⁷⁻⁸ Won pit nem ya yamëngka pöten itenak epël kön wia. Anutuuk Pita pi Yuta omnaröa naë Yesuu ngön yaaö omnaröa yaat mëmpënëak weëre kosang

menak kaamök elmëaupök tapël ne köpël omnarö arim naë Yesuu ngön yaaö yaat mëmpëak kaamök elnëaut. Pötaanök pit epël kön wia. Anutuuk Pita Yuta omnaröen ngön ompyaut ök maim öpënëak yaö mëëaup. Ök tapël kaalak köpël omnarö arën ök niainm ömëak neen yaö neea.

⁹ Pël ëen Semsre Pitaare Son omnaröak ngönënë wotöök mowesa pörö pit Anutuuk ne komre kolap newesak ya epët nena pöten kön wiak ten Panapas ngöntre kar elniak mor yaningk. Pöt pit kön wiin tenip köpël omnarö arim naë ya yamëngkën pit Yuta omnarö pitëm naë ya mëmpnaat pël wesa pötaanök pël elniaut.

¹⁰ Pël äak ngön kopët nentakëer epël niiaut. “Ngöntök yaaö tenim naë wëaurö ompyaö elmëen.” Pël niaan neenta tapël kön wiak kent ëen kosang wesak mëneimaut.

Poolök Pitaë saunet war wesak nga mëëa

¹¹ Ënëmak Pita Antiok kak wais utpet nent ëen nook omnaröa ëöetak nga mëëaut.

¹² Pita pi utpet epël ëa. Wet rëak pi köpël omnaröa naëaan ingre mor sauröaring kaömp ngawi neim wëen Sems puuk omën narö Yerusalem kakaan wes mëen waisa. Pël ëen Pita pi omën Anutuuk ompyaö elmëëpënëak koröp kaut ilëpënëak këk yamëëa pöröen ök maan kaaö mepanëak kas ëen akun pötak ngës rëak omën wet rëak

piiring kaömp ngawi neima pöröaring kaalak pël naën äa.

13 Pël yaëen Yuta omën pim karuröeta tapël korar yaëen Panapas piita pitëk yal mena.

14 Pël äën ne itaangkën pit wotpil wesak ngön ompyauta kan wotpilöök nasën yaëen omnaröa äöetak Pitaan nga mäak epël mëäut. “Ni Yuta omnampök köpël omnaröaring kaömp ngawi neimeë Yuta omnaröa yaaut söp yewasën. Pël yeemak tol äën köpël omnaröen Yuta omnaröa yaaul äëpënëak kosang wesak aimën?”

Namp pi Yesuun kön wi kosang wesak pöt wotpil öpnaat

15 Yaap, ten köpël omën Moses pim ngön kosangta änem naënöröa wëwëetakël naaröönörö, Yuta omnaröa wëwëetakël oröaurö.

16 Pël äaap ten äwat wë. Anutu pi omën Moses pim ngön kosangta änem pëen äëpënëak yaaö pöpön, “Omën wotpilëp,” pël nemapan. Won. Omën Yesu Kristoon kön wi kosang wasëpna pöpönök, “Omën wotpilëp,” pël mapnaat. Pötaanök Yuta omnarö Anutuuk tenim Mosesë ngön kosangta änem yeë pötaan won, Kristoon kön wi kosang yewas pötaan, “Wotpilörö,” pël niapënëak Yesu Kristoon kön wi kosang wesaut. Pöta songönte epët. Omën namp Moses pim ngön kosang pëenta änem äëpënëak yaëen Anutuuk piin, “Omën wotpilëp,” pël nemapan.

17 Pël äën ten Yuta omnarö Kristöë naë së rë olëak önëak ääkök saun omnaröa ök yeem pöt tol an? Kristo pi utpetatëen këkre tö yaaup pël an ma? Won ä won pan.

18 Ne Moses pim ngön kosangöt moolëaupök kaalak së olëaurekaan öma pötak omnaröak neen, “Saun omnamp,” pël neapnaat.

19 Ngön kosangtak mö wel newiin peene pöta iri ilëak naön. Pël elnä pöt Anutuu naë rë olëak ömëak elnä.

20 Ne Kristooring këra yetaprak nemöön wel wiaup. Pötaanök nem peene wë epët nemtok won, Kristo pimtök nem lupmeri wë. Pël äën Anutu pim Ruup kön wi kosang yewas pötaan peene wëwëetaring wë. Pi nemëen yak pim wëwëet këëpöt wasën möön wel wia.

21 Ne Anutu pim komre kolap pöten utpet wesak naën. Ngön kosangtak saunat won yewesaut wieëanëen Kristo këpök wel wian tapön.

3

Ngön kosangta änem yaaöre kön wi kosang yewesaö pöta songönte

1 Kalesia omën kaökaurö äë. Ne Yesu Kristo pim koröpö këra yetaprak möa pöten këëkë ök niaan äwat saurök tol äën omën narök kön irikor elniin Moses pim ngön kosangötë iri ilanëak yeë?

2 Ne omën nenten pëlpël niamaan ök neaë. Ngëëngk Pulö wan pöt tol äak waurö? Ngön kosangöt ngaarëk wakök waurö ma ngön

ompyaut kat wiak kön wi kosang yewesautaan waurö?

³ Ar tol èen kaökaö yeë? Ngëengk Pulöök kaamök elniin wëwë ngolöpët ngës réauröak Ngëengk Pulö sêp wesak arimtok arimtë koröpöök kaamök elniin wëwë ngolöp tapët önëak kön wia ma?

⁴ Omën kësangöt arim wan pöt pas waurö ma? Ne kön wiin pas naön éan pël yaë.

⁵ Nem wet réak pèlpël niia pöt kaalak rangk niamaan yeë. Anutuuk Ngëengk Pulö ninak arim tekrak retëng nant yaalni pipot ngön kosangöt ngaarëk wakök yewaurö ngön ompyaut kat wiak kön wi kosang yewesautaan yewaurö ma? Ar pipot éwat wëak sêp wesak kaökaö yeë.

⁶ Pöta ngönte ngönën pepeweri epël wia. “Apram pi Anutuun kön wi kosang mowasën Anutuuk pim kön wi kosang yewesautaan piin, ‘Ni omën wotpilëp,’ pël mëëa.”

⁷ Pötaanök ar epël kön wiin. Omën Apramë éaul ngön ompyaut kat wiak kön wi kosang yewas piporö yaap Apram pim ruure éarö.

⁸ Anutuuk köpël omnarö pit piin kön wi kosang mowasën pitën, “Ar omën wotpilörö,” pël mapnaat pël kön wieë Apramön ngön ompyaut epël mëëaut ngönën pepeweri wia. “Yangerakë omën pourö nim neen kön wi kosang yenewasën pipël yaalnëen pöt ompyaö elmëëmaat.”

⁹ Apram Anutuun kön wi kosang wasën ompyaö elmëa. Pöta ök omën piin kön wi kosang yewas piporö tapël yaalniaup.

¹⁰ Omën ngön kosangöt ngaarëk yeön Anutuuk pitën, “Ar omën wotpilörö,” mapnaat pël wasëpna piporö Anutuuk pit kasëng mampnaat. Pöt ngönën pepeweri ngön nent epël wia. “Omën namp akun poutë ngön kosangötë ngön wia pipotë ènëm naën yaaö pipop Anutuuk kasëng mampnaap.”

¹¹ Èn ngönëntak nent epël wia. “Omën namp Anutuun kön wi kosang wasën piin, ‘Omën wotpilëp,’ pël mapna pipop wëwë ompyautak öpnaap.” Pötaanök tiar epël këëkë kön wia. “Omën ngön kosangötë ènëm èëpna pipopönök, ‘Ni omën wotpilëp,’ pël neniapan.”

¹² Ngön kosangta ènëm yaaö pöt Anutuun kön wi kosang yewesautaat won. Pöt maimet. Pöt ngönën pepeweri epël wia. “Omën namp ngön kosang poutë ènëm èëpna pöpök wëwë ompyaut öpnaap.” Pöt tiar yang omnaröak yok pangk naëngan pötaanök Anutu puuk kasëng yanimangk.

¹³ Ngönën pepeweri Anutuuk kasëng yemangk pöta ngön nent epël wia. “Omën këraatë mö yaut porö Anutuuk kasëng yemangk.” Pötaanök Kristo pi tiarim kangiir këraarak möön utaan Anutuuk kasëng mena. Pël èen puuk tiar Anutuun ngön

kosangöt ngaarëk naön yaëen kasëng nimena pötakaan wa ent ë nuulëa.

¹⁴ Anutuuk Apram welaköt mampënëak yaö mëea pöt ar köpël omnaröeta ningkën tiar pourö Anutuun kön wi kosang wasën pim Ngëëngk Pul nimpënëak yaö niia pö öpenëak Kristo kasëng mena.

Ngön kosangtak Anutu pim kup mowia pöt wa noolaan

¹⁵ Karurö, tiarim yaautak ök wiak niamaan. Omën naar piarip omën nentaan kuure mak ëak taë wasën munt nampök won wasööre yal mampö pöt naëpan.

¹⁶ Ën Anutuuk Apramre pim ëap piaripön omën ompyaut pël kup mowia pöt pim ruure ë pouröaanök nemaan, kopëtap Kristoon kön wieëak mëea.

¹⁷ Nem gönön niak pöta songönte epël. Wet réak Anutuuk Apramön gönön taë wes mena pöta këet orööpënëak mëea. Pël ëen wakaim krismaki 430 ëak won sëen omën munt nent Moses pim gönön kosang pöt oröa. Pël ëaap gönön kosang Anutuuk omën munt namp Mosesën ök mëea pötak pim wet réak Apramön kup mowiak taë wes mena pöt yok pangk wa nemoollapan.

¹⁸ Pöt tiar gönön kosangta ënëm ëën Anutu pim yaö niia pöt nimpën talte pim gönön taë wes nina pötaan naön ëëpen. Pël ëaap Anutu pim Apramön gönön taë wes mena pötaan këet mena.

¹⁹ Elei, gönön kosang pöt oröp ëënak ëa? Pipët Anutuuk tiar omën pourö utpet yaaurö pöt ëwat sëpenëak ënëm kaalak ëaut. Pël ëaap gönön kosang pöt wieë Apramë ëap Anutuu kup mowia pöp oröön won sëpenëak ëaut. Pipët enselöröak tiarim omën tekarakëp Moses piin maan retëng ë ninaut.

²⁰ Ën Anutu pim Apramön kup mowia pöt omën tekarak nampön maan ök nemaan. Won, Anutu pimtok ök mëea.

Moses pim gönön kosang pöt tiarim pep këyaningkaupë ököt

²¹ Pötaanök gönön kosang pötak Anutuu Apramön gönön taë wes mena pöten kööre tok yaalmë ma? Won pan. Omnarö gönön kosang nenta ënëm ëak wëwë kosangët koirëpna pöt wiaapën talte gönön kosangta ënëm ëën Anutuuk tiarën, “Ar omën wotpilörö,” pël niapën.

²² Pöt gönönën pepeweri gönön nent epël wia. “Omën pourö utpetatök wii nitëen pöta öngpök wakaiman.” Tiar omnarö Yesu Kristoon kön wi kosang wesak Anutuu omnant Apramön gönön taë wes mena pöt kön wi kosang yewesa kan pöököl öpen pël wia.

²³ Kön wi kosang yewesa pöt won wiaan Moses pim gönön kosang pötak ten Yuta omnarö wii nitëen wakaiman. Pël ëak wëen ënëmak kön wi kosang yewesa pöt orö tekeri sak wil niulëa.

24 Pötaanök ten ngön ompyaut kat wiak kosang wasën Anutuuk tenën, “Omën wotpilörö,” pël niapënëak Moses pim ngön kosang epot pep kë yangingkaupë ököt yak kaamök elniak kan Kristoë naë sëna pöök niulëen wëen Kristo oröa.

25 Peene pöt kön wi kosang yewesauta kanö oröön ten ngön kosangta iri naön.

Kön wi kosang yewesautak Anutuu ru yaniwas

26 Ar Yesu Kristoon kön wi kosang yewas. Pötaanök Anutuu ru sak wë.

27 Pöta songönte epët. Kristook yal menak i yamë piporö ar pim ë pël yeë.

28 Pötaanök Yuta omënere Krik omën, isaare irëa, öngre omp komkap wëaut pet irën ar pourö Yesu Kristo piiring wëwë kopëtal sak wë.

29 Yaap, ar Kristoë omnarö. Pötaanök Apram pim ëere körö panë sak wë Anutuu omën piin yaö mëëa pöt öneëro.

4

Tiar omën mosutëen inëen yaauröak Anutuu ru panë san

1 Yaö niia pötaan watepang ngön nent yal menak nia-maan kat wieë. Yokot namp pim pep wel wiaupë omnant pout öpnaatak kotup pötaan yok pangk ngarangk naëpan. Pël yeem akun pötak pimtök pep nasëpan, inëen ru koröp oröak öpnaat.

2 Pep ngarangk yaauröa iri wë ënëmak pim pepapë akun

mowia pöt temanöm sëen öpnaat.

3 Tiarim songönte pöta ök pan. Tiar ngaan rungaaröa ök wë tiarim ëere peparöa omën mosutë iri wakaimaut.

4 Pël ëen ënëmak akun wia pöt temanöm sëen Anutuuk pim Ruup wes mëen öngöpë naëaan oröak Moses pim ngön kosangötë ënëm ëa.

5 Pöt tiar ngön kosangötë öngpökaan ent ë niulëen Anutuu ru panë sëpenëak pël elnia.

6 Yaap ar pim koröngre ru sak wëen yak Anutuuk maan pim Ruupök Ngëëngk Pulö wes mëen tiarim lupötë ilëak wë kaamök elniaan Anutuun, “O Pep, ni tenim Pep ompyaup,” pël maim wë.

7 Ar pim inëen ru won, Anutuuk niön ru panë sak wë. Pötaanök ru namp pim pepapë mor kolut yeö pöl ar Anutuu yaö niia pöt öneët.

Pool pi Kalesia omnaröaan kön selap ëa

8 Yaap, ar ngaan Anutuun köpël wë omp ak kaarkaaröa iri wii kaatak wë pöl wakaimaurö.

9 Pël eimauröak Anutuun ëwat yes. Pötaanök ne peene epël yeniak. Anutu pi arën ëwat wë. Pël ëaap ar tol ëënak kaalak kaip tiak yangerakë omën mosutë öngpök së yeilak? Ar pipotök kaalak wii nitëëpanok pipël ëëngan.

10 Pël eimeë Anutuuk arën, “Wotpilörö,” pël niapënëak akun poutë këere imën në, wa top nentere nent eimeë, këtre

ngoonre krismaki nantön akun kaöat pël maim wëaurö.

11 Pötaanök nem arim naë ya yamëngk epët ngenti-ipanëak ya ngës kaö yeë.

12 Nem karurö, ne ke urak niamaan. Moses pim ngön kosangötök wii netëen wëen Anutuuk wil neulëen arim ök sak wë. Pötaanök arta nem Kristo pimtën pëen kön wi kosang wesak wë pöl ëen. Ne arim naë wëen ar utpet nent naalnëen äaut.

13 Ar ewat wë. Ne ngaan yaumanring wë nem koröpö weë nasën wëautaan ngön ompyaut ök niaimaut.

14 Yaap, nem koröpö weëre kosang won ëa pötaan ar ne sant elnëenëak poprak elnäut. Pël äautak ar neen këepöt ëak kasëng nenangkën. Won, ar Anutuu ensel nampë elmëenë pöl elnäut, ma Yesu Kristo pimtën elmëenë pöl ne elnäut.

15 Akun pötak arim nemëen ërëpsawi ëan pöt tol ëak won sa. Ne arim ompyaö eima pöten ewat wëep. Akun pötak ar kaamök elnëenëak arim it ëenöt yatianëen ne ti nenan tapön.

16 Pël ëauröak ne ngön këet ök niamëak pepanöm niaan ar ne kööre tok yaalni pël yewas.

17 Ngönën omën kaarkaar piporö pit ar pitëm ök sënëak weë yengenti. Pël yaë pöt pit utpet niwasëpënëak yaë. Pit ar pitën kön wiin isëpnaataan nem naëaan kom elniipënëak kent yaë.

18 Omën narö omën ompyautaan ar pitëm ök

sënëak kent yaalniipna pöt ompyaö. Pöt akun arim naë öma pötëer won, akun poutë.

19 Nem koontre yokot panëerö, ne omën nentak ök wiak niamaan. Ne arimëen yak öngöröa ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat yawi pöl peene këlangön kat yawi. Nem këlangön kat yawi epët ar Kristo pim ë pël ëenëetaan yeë.

20 Peene akun eptak ne ar tolëel wë pöten kön selap yeë. Pötaanök nem retëng ë yan- ingk pöt sëp wesak arim naë wais wë këmtak këekë wesak ök niamëak kent yaë.

Öng Ekaare Sera piarpim ngönte

21 Moses pim ngön kosangötë iri önëak yaaurö, ne arën pëel niamaan ök neaë. Ar ngön pöt sangk kelak kat yawiaurö ma won?

22 Ngönëntak epël wia. Apram pim yokot naar wakaima. Nampë yapinte Ismael inëen koontup Eka puuk wilaup, ën nampë yapinte Aisak pöp öng yaapöp Sera puuk wilaup.

23 Inëen koontupë pöp on- naröa ru yawil pöl yaap wila. Ën öng panëepë pöp Anutuu kosang wes mena kan pötakël wila.

24 Ngön pipta këet epël wia. Öng pöaar ngön taë wes mena nentepar wia pöteparë ök ëa. Nent Sinai rosiraöök Mosesën ngön ök mëea pöt wii yatë pöta ököt inëen koont Eka wii ket ëak motëen wakaima pöpë ök yaë. Omën ngön taë

wes mena pötë iri wë pörö pit Eka pim earöa ääö pöl wii ket ääk motëen wë inëen peenë yaauro.

²⁵ Eka pöp Arepia yangerak Sinai rosiraöök wii ket ääk motëen wëen pim ruure earöeta oröak piiring wakaima Yerusalem kakre Sinai rosir pötepar keerël wia. Eka pim ruure earö Sinai rosiraöök oröa pörö wii ket ääk motëen wakaima pöl Yuta omën Yerusalem kak oröa pörö Moses pim ngön kosangötök wii motëen wakaim wë.

²⁶ Ën Yerusalem o ngaarëk kutömweri wia pö Sera pim ökö. Sera pi inëen ru wonöp pötaan ök tapël Yerusalem ngaarëk wia pöök wëaurö Moses pim ngön kosangta inëen naën yaauro. Pötaanök Yerusalem ngaarëk wia pö tiarim ëlëp.

²⁷ Ngönëntak Sera ru köpël wakaimaupre inëen koont Eka akun kot nent Apraming wakaimaup piarpim ngönte epël wia.

“Öng epop, ni nim yaat kol waup ru nawilënëp, ni ërëpërëp ë.

Öng epop, ni ru wilumëak lel yailën këlangön kat nawiin yaaup, ni ya kë yesem ngön a.

Pöt öng ru köpël wëen wes mëaup pim ruure earö selap pan

kot nent ompring wakaimaupë ruure earö il wasëpnaat.”

²⁸ Karurö, ar Seraë ruup Aisak pim ökörö. Anutuu Apramön ru mampënëak kup

mowiin Aisak oröa pöl kup taptakaan ulöl sak arta Anutuu ru sak wë.

²⁹ Pël ëen ngaan yokot omnaröa yawilaul wila pöpök Pulöök Sera mangkën wila pöpön kööre tok elmëa. Pël äa pöt peeneeta omën ngön kosangta ënëm yaaö pöröak tiarën tapël yaalni.

³⁰ Pël äaap ngönën pepeweri yokot pöaarëen ngön tolëël wia? Pi epël ya. “Inëen koontupre pim ruup piarip waö elmëen sëp. Pöt inëen koontupë ruupök öng yaapöpë ruupring pepapë pimëen yaö mëea pötë pep sëpan pötaanök.”

³¹ Karurö, tiar inëen koontupë ruure earö won, öng panëepë ruure earö, Anutuu omnarö.

5

Tiar sulöptakaan wil nulëaurö, pötaanök ompyaö öpa

¹ Kristook tiar ompyaö sak öpenëak sulöptakaan wil nulëa. Pötaanök weë sak taueë omën muntaröak kaalak sulöptak niulëëpanëen inëen yaniwasën pöt ke mourpa.

² Ne Pool, nook niamaan kat wieë. Naröak Anutuuk arën, “Omën wotpilörö,” pël niapnaan, “Arim koröp kaut ileë,” pël niaan kat mowinganok. Pël ëenë pöt Kristook ar yok pangk kaamök naalniipan.

³ Kaalak këëkë wesak niamaan. Namp pi pim koröp kaut ilak pöt pi Moses pim ngön kosang poutë ënëm ëëp.

⁴ Ën ngön kosangötë ënëm yeem pöten, “Anutuuk,

‘Omën wotpilörö,’ pël niap-naat” yewas piporö Kristo kasëng mangkën Anutuu komre kolap pöt arim naë wi naöpan.

⁵ Pöt epël. Tiar Ngëëngk Pulöökë kaamöktak kön wi kosang yewesautaring sak wëën Anutu tiarën, “Ar omën wotpilörö,” pël niapënëak koreim wë.

⁶ Pöta songönte epët. Tiar Yesu Kristook yal menak wë pöt koröp kaut yaila pöttere pël naën yaaö pöteparën mos wasëpenaat. Ën Anutuun kön wi kosang weseë neneren lup sant yaalmëa pötenökëer keët pël wasëpenaat.

⁷ O Kalesia omnarö, ar ngaan ngönën kanöök ompyaö yesauröak peene talëpök ngön kaarötök niak ar ngön keëta ënëm ëënganëak il niwaria.

⁸ Anutu arën yas yeniaup pi ar pil ëënëak këkre tö neni-aan.

⁹ Ne omën nentak ök ëak niamaan. Pol pëwëö repak kot nent oröak yaaptak sëen pout utpet yaë pöl omën narö ngön kaaröt ök yeniaan ar utpet sa pet yair.

¹⁰ Nem kön kosangtak arimëën kön epël yawi. Tiar Aköpring yal menak wë ar kaar omnaröa könöt sëp wesak nem könöökë ënëm ëënëët. Pël yaëën kot ma kaö namp arim könöt wa irikor yaalni pipop pi pim wa irikor yaaö pöta kangut öpnaat.

¹¹ Karurö, ne koröp kaut ilënëak niaim wëanëën kaar omën pörö pit kööre tok naalnëën ëan tapön. Pël

niaim wëanëën Kristo tiarim kangüir këra yetaprak wel wia pöta ngöntaan pitëm nemëën kön utpet wia pöteta won ëan tapön.

¹² Nem kentöök omën arim koröp kaut ilënëak kön wa irikor yaalni piporö pitëmtë koröp kaut pout ilak won wasëp.

¹³ Karurö, ar pöt Anutuuk ar Moses pim ngön kosangötök wii nitëëpanëak yas niiaurö. Pël elnia pöt ar ngön kosang pöt won wë pötaanök koröpöökë ngönöt ngaarëk önëak anganok lup santaring neneraan inëën ëeim ön.

¹⁴ Pitaanök Moses pim ngön kosangötë kepön erën ëak epël ëaut. “Nimtëën lup sant yaën tapël nim karipëen elmëëm.”

¹⁵ Pël ëaap arimënt sërere ngön aöre neneraan nga elmë pël eim önë pötak pourö utpet sënëët. Pötaanök arimtok arimtën ngarangk ëeim önëek yak ök yeniak.

Pulöökë wëwëetere wëwë ngaanta ngönte

¹⁶ Ne ngön pipot epël wesak niamaan. Ar Ngëëngk Pulöökë ënëm ëën. Pël ëënë pötak koröpöökë kentre kaur pipotön kat nemowiingan.

¹⁷ Tiarim koröpöökë kentre kaur yaautök Ngëëngk Pulöön kööre tok yaalmë. Ën kangüir Pulöökë kentre kaur pötök lup ngaanötön kööre tok yaalmë. Pël yaëën poutepar nentak nenten nga yaalmë. Pötaanök ar omnant ëënëak kengkën sak naëngan.

18 Ën Pulöökë ënëm ëënë pöt Anutuuk arën, “Omën wot-pilörö,” pël niapnaan Moses pim ngön kosangötë iri naön ëënëët.

19 Koröpöökë yaaut epot. Öngre omp nga ëëre wa ngan-gaaringöt ëëre utpetat ëak ya ngës naën ë,

20 Anutuu urtak omp ak kaarörö ngëëngk mowasöore kempre këarre pölangre pöt ë, köore tok ëëre ngön nga elö, kentre kaur ë, kölöp ëëre keimön ë, welung werak wëaare komkap ë,

21 war ë, i ngaat nak kön irikor ëëre i ngaat nak kaökaö ëak tanre ngön aö pël yaaö pipotre omën utpet munt ke tapëlöt wia. Nem ngaan ök niak pöt kaalak yeniak. Omën namp utpet pipotring öpna pöp pi yok pangk Anutuuk wa ngaöök nemomëëpan.

22 Pulöök omën utpet ke pilöt ëëpenëak naalniin. Won, pöök elniin kë ke epot tiarim wëwëatë yaarö. Lup sant, ya ërëp, mayaap, omën nampök utpet elniin kangiir ya wiap elmë, kësangën, ompyaö ë, ngönt kosang wesak wëwë,

23 wiap së së, koröpöökë kentöön ngarangk ë, pipot Pulöökë këët. Ngön kosangötökta omën ompyaö pipot ëëpenëak ök yenia.

24 Yesu Kristoën yaö sak wëaurö pit pitëm lup ngaan pötë kentre kaur utpetatring pöt këra yetaprak möön won sa.

25 Pulöök tiar pim kanöök niulëa. Pötaanök pim

kanöökël sëpa.

26 Tiar tiarimtë yapinöt köntak wak isak aöre tiarim karurö ya sangën mongaw-isak pitëm omnantëën itenak kentre kaur ë pël ëëngan.

6

Tiar kar narö könömötring wëën kaamök elmëëpa

1 Karurö, omën namp saun nent koirën pöt ar Pulööringöröak ya wiaptak ompyaö mowasën. Pël yeem pöt arimëntta Setenök morök elniipanëën ngarangk ëën.

2 Arim naë könöm nant wiaan pöt nener kaamök ëak won weseë. Pël yeem pöt Kristo pim ngön kosangöt pout ngaarëk onëët.

3 Omën namp pi yapin won wëak pimtën kön wiin isëpna pipop pi pimtë lupmer morök yaalmë.

4 Ar pourö neenem wëwëatön këëkë itenak ompyaö ma utpet pötön ëwat seë. Pël ëak ompyaö wiaan pöt omën muntaröaan won, arimtëën ërëpsawi ëënëët.

5 Pöt omën pourö neenem könömöt wak onëët.

6 Ar omën ngön rë yanu-ulëm omnant won wë piporö omnant ompyaö wesak kaamök elmëëë.

7 Ne ar pouröen ök nia-maan kat wieë. Arimtok arimtën morök ëënganok. Ar yok pangk Anutuun morök naalmëëngan. Omën namp pi ya mëmpna pöp ënëmak pöta këët öpnaap.

8 Omën namp koröpöökë yaat mëneim öpna pöp pöta kë

utpetat koirak kö sēpnaap. Ēn namp Pulöökē yaat mēmpna pöp pi enēmak Pulöökē kēet, wēwē kosang pöt koirēpnaap.

⁹ Pötaanök tiar omēn ompyaut ēēpenaataan kaaō ēengan. Tiarimtok wauretaan kos wiap naēn ēēpena pötak kēet tiipena akunetak kē ompyaō kaōat ōpenaat.

¹⁰ Pötaanök tiar omēn pourō kaamök elmēēpena kanō orōön pöt ompyaō elmēēpa. Pēl yeem wet rēak tiarim kar Anutuun kön wi kosang yewas eporōen kön wieē ompyaō elmēēpa.

Wa korkorre welaköt ngōnte

¹¹ Retēng kaōat pi wia pipot nemtē moresök arimēen yeēerek iteneē.

¹² Omēn narō pit omēn muntarōak pitēn ping wesak apēnēak arim koröp kaut ilēnēetaan wēē yaē. Pit Kristo kēra yetaprak möa pōten aim wē wesak utpet mowaspanēak pēl yaē.

¹³ Omēn Mosesē ngōn kosangöt ngaarēk yeō pēl weseē koröp kaut ila pörō pit Moses pim ngōn kosang pout ngaarēk naōnörō. Pēl yaaurōak arim koröp kaut ilēn pitēmtēn ping wesak apēnēak pēl ya.

¹⁴ Ne pöt, omēn munt nantōn won. Aköp Yesu Kristo pim kēra yetaprak wel wia pötaan piin yaya yaaup. Kristo pim kēra yetaprak wel wia pötak yangerakē omēn utpetat nem naē wieēa pötta

kö saut. Ēn neenta tapēl pötak wel wi olēaut.

¹⁵ Koröp kaut ilōöre nailēn yaaō pötak kēet won. Anutuu kön ngolöpöt ningkēn ngolöp sak wē eptaar kēet.

¹⁶ Omēn kön epō wak wē enēm yaē piporō pourō, Anutuu omēn kēērō, Anutuu mayaapre ya ngēs pöt arim naē wiaap.

¹⁷ Ne omēn nampök könöm muntat nampnaaten kaaō. Omēn narōak Yesu pimēen nemōa mörmöröt nem koröpōök wia pötaanök.

¹⁸ Karurō, tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naē wiaap. Yaap.

[Yok pi tapēt.

Ne arim karip, Pool.]

Epesas

Yesu pi wel wiak kutömweri sëen wë krismaki 32 pöta ök won sëen Pool pi Rom kak wii kaatak wë pep epwer retëng ëak Tikikas mangkën wak së Epesas kakë ingre mor saurö mena. Pël ëën pit sangk kelak ka naë wieëa pötë wes mëa.

Pep epweri Poolök Aköpë ingre moröröaan retëng ëa. Tiar pim möönre koröpö, pi tiarim kepönö. Tiar pim kaat, pi möör wapët. Tiar pim öng koröp oröön pi tiarim omp koröp oröa.

Pöt epël wia.

Ngön ngës räaut 1:1-2

Kristoore pim ingre morörö 1:3-3:21

Kristook yal menak wëauta ngönte 4:1-6:20

Ngön mëët 6:21-24

¹ O Epesas ingre mor saurö, kosang wesak Yesu Kristoë kentöökë ënëm ëeim wëaurö, ne Pool Anutuü këmtak Yesu Kristo pim ngön yaaö omën nampök pep epwer retëng ë yaningk.

² Anutu tiarim Pepapre Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë wiaap.

Tiar Kristook yal menak wëën Anutu welaköt elnieim wë

³ Tiar Kristook yal menak wëën tiarim Aköp Yesu Kristo pim Pepap Anutu puuk kutömweriaan ngönënë welaköt ke nentere nent

nineim wë. Pötaanök ping wesak mepa.

⁴ Anutuuk ngaan panëer yanger won wiaan pim ëöetak ketre saun won öpenaataan Kristook yal mempenëak kom ë niulëa.

⁵ Pi ngaanëer kön pil wiin wiakaima. Pötaanök pi lup sant elniin tiar Yesu Kristook yal yemangkën pim ru niwasëpënëak kent kön wiak kön pipël kosang wes niwia.

⁶ Pi tiar pim ru paupaö panëepök yal menak wëën komre kolap ompyaut kësangën elniin wë. Pötaanök yaya mepa.

⁷ Pi wel wiin pim iitak tiar utpetetakaan sum ëak ent ë niulëak saunat kërë niulëa. Elei, Kristo pim komre kolap pöt peö ëak wia.

⁸ Yaap, pi pöt kësangën elniak könre lup ngölöp pöt lë nimëa.

⁹ Pël ëak pimtë ngaanëer kön wiin ompyaö ëën Yesuuk ya mëmpënaat pël kön wiin wiakaima pötak ënëmak pim kön ëlëöp wia pöt tekeri wes nina.

¹⁰ Anutu pi epël kön wia. “Ne wotpil weseim wëën akun kön wian pöt temanöm sëen kutömweriaan yangerakë omën epot pout erën wasën Kristook pep sak öpnaat.”

¹¹ Anutu pi omën nant ëëpënëak kön wiak pöt yok pangk yaaupök ngaanëer tiar Kristook yal mangkën pimorö pël sak öpenëak kön wia.

¹² Tiar wet rëak Kristook kaamök elniipënëak kor wakaim wë eporö Anutuun

kèt ël epotë kön wieimeë pim komre kolap kësangën elnia pötaan yaya maim öpenëak pël kön wia.

¹³ Arta ngön këët, Anutuu ar utpetetakaan niöpna ngön ompyaö pöt kat wiak Kristoon kön wi kosang wasën Anutuuk Ngëëngk Pul wet reäk yaö niia pö ar pimorö pöt pet elniipënëak ninaurö.

¹⁴ Ngëëngk Pulö tiarring wë pötaanök Anutuu omën ompyaö yaö elnia pöt öpenaat pöt ewat yes. Pël ëak wakaim wë tiar pim komre kolap kësangën yaalnia pötaan yaya mepenëak Anutuuk sasa niön piiring wakaim öpenaat.

Pool pi Epesas omnaröaan Anutuun kimang mëä

¹⁵ Ne ar tiarim Aköp Yesuun kön wi kosang wesak Anutuu omën tiarim karurö lup sant yaalmë pöta ngönte kat wiaut.

¹⁶ Pötaanök kèt ël epotë arimëen yak Anutuun yoöre ërëp maimeë nem kimang ngöntak arimëen ök maim wë.

¹⁷ Ne kimang ngöntak tiarim Aköp Yesu Kristoë Anutu, kutöm ë rangi Pepap, piin këëkë ewat sënëëtaan kön ompyaut nimpööre pim songönte tekeri wes nimpö pël ëëpënëak ök maim wë.

¹⁸⁻¹⁹ Ën nem kimang ngön eptakta ar yas niaan wëen kutömweriaan omën ompyaut önëak kor wë pöt ewat sëere tiar pim ru niwesaurö omën nimpnaat kësang panëët pöt ewat sëere weëre kosang kaö pan tiar piin kön wi kosang weseim wëaurö ningkën wia

pöt ewat së pël ëënëëtaan arim lupötë ewa elniipënëak ök maim wë. Pim weëre kosang tiarëk wia pötak

²⁰ Ngaan Kristo weletakaan wal ë moulmëak o kutömweri pim yaapkëetakël moulmëen wë.

²¹ Pël ëen Kristo pi omën kaö kutömweriaan yangerakë wëaurö pourö il mowesak kaö panë isak öpënëak moulmëä. Pöt peene eptakëer pëen won, ënëm akunaöökta wakaim om öpnaap.

²² Pël ëak Anutuuk omnant pout wa top ëak pim ingrak rongan ë moulmëen omën pötë kaö sak wë pim ingre mor saurö tiarimëen kepön erën ëak niulëa.

²³ Möönre koröpöt kepönöök yal mangkën pangk ëëpna pöl tiar ingre mor saurö möönre koröp ket ëak wë Kristook yal mangkën pangk ëëpnaat. Ën ingre mor saurö Kristook yal mangkën pangk yaë pöpök omën poutë peö ëak pangk yaalni.

2

Anutuuk tiar pourö Yesuring weletakaan wal ë niulëa

¹ Ngaanëer ar utpet ke nentere nent eeimeë pötök arim lupöt mën wel niwieima.

² Akun pötak kan utpetaöökël wë urmeraröa kaöapök elniin pim naë së rë olëak wakaiman. Pi peeneeta ngön wa olë yaaurö pitëm lupötë wëen Anutuu ngönte wa olaim wë.

³ Tiar pourö ngaan pitëm ök koröpöökë kentötë ënëm

eimaut. Pël ëeimeë tiarim koröpöökë könötë ënëm eimeë naröa ök Anutuu kölöpta iri wakaimaut.

⁴ Pël äautak Anutu pi ya ngës kësang ëak lup sant kaö pan elnia.

⁵ Pël elniak tiarim wa olë yaautaan lupöt wel wiauröak Kristooring wal ë niulëa. Yaap, Anutu pi komre kolap elniak utpetetakaan niwa.

⁶ Pi tiar Yesu Kristook yal yemangkën piiring wal ë niulëak kutöm wëwëet ninak wëere kosangring öpenëak niulëa.

⁷ Pi Yesu Kristoën pim lup sant elniaö pötak omën munt ënëm orööpna porö pim komre kolap kësang pan kësangën elnia pöt itaampënëak pël elnia.

⁸ Pöt pi komre kolap yaal-niem arim Kristoon kön wi kosang yewesautaan utpetetakaan niwa. Pöt arimtok yok pangk naën ëan tapön. Anutuuk yaap elnia.

⁹ Ar Anutuuk pël elni-pipënëak ya ompyaö nent namëngkën äaurö. Pötaanök arimtën ing ti wak angan.

¹⁰ Anutu pimtök wëwë ngolöp epët nina. Tiar Yesu Kristook yal meneë Anutuu kan ompyaö kopëtaö wes nina pöök ing mësaim öpenëak pël elnia.

Kristook Yuta omnaröere köpël omnarö erën ë niulëa

¹¹ Ar ngaan köpël wakaimaurö pöten kön wieë. Akun pötak koröp kaut nailën wëen Yuta omën koröp kaut ila poröak arën koröp kaut nailënorö pël niaimaut.

¹² Pël ëen ar ngaan Kristo won wë ten Yuta omën Anutuun yaö sauröaring naön, pëlëer wakaimaurö. Ar pörek wëen omën ompyaö nent ënëm arimëen orööpnaataan kor naön. Ën Anutuunta köpël wakaimaurö.

¹³ Ngaan maimerek wakaimauröak peene Kristo pim iit arimëen il olëa pötak wa niulëen Yesu Kristook yal ëak Anutuu naë wë.

¹⁴ Pöt Kristo pimtök tiar mayaap yaningk. Ngaan Yuta omnaröere köpël omnarö tiarim naë kööre tok wiaan sowi kësangpel tekarak wiakaimaut. Pël äautak Kristook pim möönre koröpö këepöt wesa pötak sowi pötë olëak köpëlre Yuta omën pourö rongan kopëtet ë niulëaut.

¹⁵ Moses pim ngön kosangötre Yuta omnaröa yaaut won wasëpënëak pimtë koröpö këepöt wesa. Omën rongan nentepar pöteparë urtak rongan ngolöp kopëtet ë niulëen tiar piik yal ëak mayaaptaring öpenëak pël elnia.

¹⁶ Pim këra yetaprak wel wia pötak Yuta omënere köpël omën pourö wa erën elniin këra yetap porak Anutuu naë niulëak komre kap tiarim tekarak wieëa pöt won wesaut.

¹⁷ Pël ëen pi ten Yuta omën Anutuu naë wakaimauröere ar köpël omën maimerek waikaimaurö tiarën mayaaptaring öpena ngön ompyaö pöt ök niapënëak waisa.

¹⁸ Pöt Kristo tiarimëen wel wia pötaanök Yuta omënere

köpël omën tiar Ngëengk Pul kopëtaöoring wë kan kopëtaö wes nina pöök së Pepa naë orööpnaat.

Ingre mor saurö tiar Anutu pim tup ngëëngkët

¹⁹ Pötaanök akun eptak ar suurö won. Ar ngönën omnaröaring erën ëak Anutuu ru sak wë.

²⁰ Tiar pöt Anutu kaat. Ar ngëlangre pasöt Yesuu ngön yaaö omnaröere tektek ngön yaaö omnarö ten wapöt.

Ën Yesu Kristo pimënt pöt möör wapët.

²¹ Pël ëën tiar omnarö piik yal mampö seim wëen taë niwasën Aköpë tup ngëëngkët pël orööpnaat.

²² Arta ten ingre mor sauröaring Kristook yal mangkën Ngëengk Pulöök elniin Anutu pim tupët pël sak wëen pi öngpök wë.

3

Anutuuk Pool köpël omnaröen ngön ompyaut ök mapënëak ya pöt mena

¹ Pool ne Yesu Kristo pim ngönte ar köpël omnaröen ök yeniak e taptaan wii kaatak neulëaut.

² Yaap, ar neen kat wian. Anutuuk komre kolap elnëak arim naë ya mëmpëak ök neeaut.

³ Pël neak pim ngön ëlëöpöt war wes nenaut. Pöta ngön mëntte wet rëak pep epweri retëng äaut.

⁴ Ar ngön pipët sangk kelak pöt nem könöök Anutu pim ngön ëlëöpöt Kristoëen

äaut ewat panë san pöten ewat sënëët.

⁵ Ngön ëlëöp epët ngaan omën wë aprö ima pöröa naë Anutuuk tekeri wes nemangkën äautak peene eptakök Ngëengk Pulöök ten ngön yaaö omnaröere tektek ngön yaaurö tekeri wes yaningk.

⁶ Ngön ëlëöp pöt epët. Köpël omnarö ar ngön ompyaut wak wë ten Yuta omnaröaring rongan kopëtet ëak Anutuu omën ompyaut tenring pep sak wë. Pël ëeë Yesu Kristook yal ëak Anutuu ten Yuta omnaröen kup niwia pöt pep sak wë.

⁷ Ne pim ngön ompyaut ök niamëak Anutu pim weëre kosangöök komre kolap kësang elnëak pim ya omën wes neulëa.

⁸ Ne ngönën omnaröa iri wëaupök Anutu pimtök ar köpël omnaröen ngön ompyaut ök niamëak komre kolap kaö elnëak ya epëtak neulëaut. Kristo pim ulöpre moup ngön epët kaö panëët omnaröa yok pangk pout ewat nasënganëët.

⁹ Anutu ngaanëer omën ël epot ket ëaup pim kön epët ëlëöp wiak wakaima. Pël äautak peenök kön ëlëöp pöt omën pourö war wes nimpëak neea.

¹⁰ Anutuu ingre mor sauröa naë pim ewat ke nentere nent epot akun eptakök wëlël ë wiin enselöröere kutömweri weëre kosangringörö pitta itenak ewat sëpenëak ëlëöp wia.

11 Anutu pi ngaan akun wontak pim könöök ngön kosang wesa pöta keët tiarim Aköp Yesu Kristo wes yamëem tekeri wesa.

12 Pël ëën tiar piik yal ëëë kön wi kosang wesak kasinkasin won Anutu naë yes.

13 Pötaanök epël niamaan kat wieë. Ne arimëën yak këemre këlangönë rangk wë eptaan arim lupöt irepan. Ar pöten ping weseë.

Pool pi Epesas omnaröaan Anutuun kimang mëëa

14 Ne Pepen rar rë mowesirak arimëën kimang yemak.

15 Pöt pi kutömweriaan yangerakë omën pourö tiarim pep sak wëën pim naëaan oröan.

16 Anutu pi ë rangi pout pangk ëëëaupök Ngëëngk Pulö elmëën weëre kosang koir ningkën arim lupöt kaö sak kosang sënëak kimang yemak.

17 Pël ëäk ar Kristoon kön wi kosang wasën pi arim lupötë öpënëak kimang yemak. Pël ëäk ar pim lup sant pötak misën il tëak kosang sak taueë

18 ngönën omën muntarö pitring ar pourö lup sant pöta songönre lööre kalap naöökaan naöök pout kengkën ewat sënëak kimang yemak.

19 Pël ëäk Kristoë lup sant omnaröa ewatöt il yewesa pipëta öngpök önëak kimang yemak. Pël ëaan Anutuu naë

lup moup peö ëäk wia pippel ar peö elniipnaan.

20 Anutu pim weëre kosangöök tiarim lupötë ya yamëngk pöpök omën kaö panëët yaalniem tiarim kimang yamëëaare elniipënëak kön yawia pöt il yewas.

21 Ingre mor sauröa naëre Yesu Kristoë naë pimëën yaya yal menmen aim om wiakaim wiaap. Yaap.

4

Ingre mor saurö tiar Kristoë möönre koröp sak wë

1 Ne tiarim Aköp Yesu pim ngönëntaan wii kaatak neulëaup nook kosang wesak niamaan kat wieë. Anutuuk omën kaö panëëtaan yas niaurö. Pötaanök wëwë ompyaö önëak niulëa pöl weë.

2 Pël ëëë arimtën kön wiin iraan ya wiap pötaring wë kar naröa könöm elniipna pipöt lup santak wetak weë.

3 Pël ëëë Pulö pim mayaapta wiirupök wa erën elnia pipët ilpan. Pötaan ngarangk ëeim weë.

4 Anutuuk pim omën ompyaö kopëtetaan kor öpenëak yas niaan tiarta rongan kopëtet ëäk Ngëëngk Pul kopëtaööring wë.

5 Tiarim Aköp kopëtap kön wi kosang yewesaut kopëtet, ën i yamëaut kopëtet.

6 Pël ëaan Anutu pi tiarim Pep ngawi kopëtap. Puuk pout kepön erën elnia. Pël ëäk tiar weëre kosang kaamök elniin pim yaat yamëngkën tiarim lupötë wëaup.

7 Yaap, tiar rongan kopëtet äak wëen Kristook neenem yaatë weëre kosangöt nina.

8 Kristo pim tiarimeën elnia pöta ngönte ngönën pepeweri epël wia.

“Pi kutömweri isëpënëak omën kësang pan il mowesak wii tëak mësak ngaarëk isa.

Pël äak pi omnarö kësangën elmëa.”

9 “Ngaarëk isa” ngön pöt oröptaanök äa? Songönte epët. Pi wet rëak maim o ngaarëkaanök yanggerak irëa.

10 Pi irëaupök kutömre yang poutë pangk äak öpënëak kaalak kutömweri is pörek wëauröaan kaö sak wë.

11 Pël ëë pi tapöpök kësangën elniak omnarö weëre kosang kaamök elnieë narö pim ngön yaaö omën niwesa, narö tek-tek ngön yaaö niwesa, narö ngönën ök yaö niwesa, narö ingre mor sauröa ngarangk niwesa, narö rë yanuulaö niwesa.

12 Pipët ngönën omnarö tiar pim ya ompyaut mëmpenaataan kopëta niwasën pim möönre koröp pöt tiarim naë kaö sak kosang sëpenëak omën piporö niulëa.

13 Pipël pipël ya mëmpeimeë tiar kön wi kosang yewesaöre Anutuu Ruupë songönten ëwat poutepar mëngkre mëngk sëen lup koptemer sak öpenaat. Pël ëë kaö sak Kristo pim wëwë ompyaö panëetakël së öpenaat.

14 Pël äak tiar rungaaröa ök nasënganëp kosang sak öpenaat. Pöt kent yamöön këra ëpotë ëtëp yaalmë pöl

rungaaröa ök ëngk ma e yewas pöröak kaar omnaröa ngönötön kat wiak kön irikor äak këlok sëpnaat.

15 Pël ëëpnaatak tiar lup santaring wë ngön këet pëen aimeë kaö sak Kristo tiarim kepönöököp pim ök sëpa.

16 Pi tiarim kepönöök elniin ingre morre pöt nener yal menak omën sëen ompyaö yaë. Tiar kaö ke nentere nent neenem ëëpenëak kopëta wes nina pöta ënëm yeem lup santaring neenemëen kaamök ëë kaö sak kosang sëpenaat.

Ingre mor saurö wëwë ngölöptak öpa

17 Ne Aköpë urtak sak kosang panë wesak niamaan. Ar köpël omnaröa yaë pöl arim könöt omën pasutëël wiak önganok.

18 Pitëm lupöt köö olëaan yak ëwat nasën wë lup kosang äak Anutuu wëwëet kasëng menak tomökël wë.

19 Pël ëë öö köpël pitëm könöt utpetatëël kosang wiak wë utpet ke nentere nent eimeë kewilring wë.

20 Ar pöt, wëwë pipët önëak Kristoë songönte rë naniulön ëaut.

21 Ar yaap Kristoë ngönte kat wiaurö. Ngön pipët Yesu pim ngön këet epël rë nuulön kat wiaut.

22 Ar lup ngaanötring wëen arim kentre kauratök morök elniin utpet wakaiman. Pötaanök lup ngaan pipot ent ë olaë.

23 Pël äak Pulöök lupre kön ngolöp niwasëpnaan kuure mak mëak

24 lup ngolöp pipot wa mëeë. Pipot Anutuuk pim ök mëngk wesak ket äaut, wotpilre ngëengk panëët.

25 Pötaanök ar kaar yaaut moolëak ngön yaapöt pëen neneren ök maë. Pöt tiar Kristoë ingre mor sak nener yal yeë. Neneren kaar apena pöt tiarim yal äa pöt ilpenaat.

26-27 Ar kölöptak utpet nent ëëngan. Setenëen kan motëënganëen kölöp ëeim wëen këtëp ilepan.

28 Këkain yaauröak pöt sëp wesak omnant koirenëen kosang ngentiak ya mënak nant ngöntök yaaurö meneë.

29 Arim këmötëaan ngön utpetat anganok ompyaut pëen omën kat wiipnaarö kaamök elmëëpnaan aim weë.

30 Ar Anutuu Ngëëngk Pulöön ya utpet ëëpnaat elmëëngan. Pi tapöök niöpna akunetak ar Anutu pimorö pöt pet elniipënëak yaö niwesau pötaanök.

31 Ar omën ya utpetaring yaaö, ngaare ya sangën, ngön kosang, ökre was, utpet pipot pout moolaë.

32 Ar ngöntre karurö kaamök elmëak arim lupöt meneë. Pël äak pitëm saunat won moweseë, Anutuu Kristoë kangjiir arim saunat won niwesa pöl.

5

Tiar ëwaöök öpa

1 Anutuuk lup sant elniin pim ru sak wë. Pötaanök pim ë pël ëeë.

2 Kristo pi tiarimëen yaköm ëën lup sant elniak pim wëwëet tiarimëen yak keëpöt wesak pim möönre koröpö omën köp nga kamp misëngringöt ar yaaö pöl Anutuun kiri ëën kë sa. Tapël ar yakömrë lup sant kantakël weë.

3 Ar Anutuu omnarö. Pötaanök öngre omp nga yaaö, utpet wa ngangaaring omnantön kentre kaur ngön pipot kot nent arim tekarak örööpan.

4 Ngön ëöaat, köntak yaaö puot, ngön utpetat, pangk naënganë pipot anganëp Anutuun yoöre ërëp aim weë.

5 Ar epël kön wieë. Öngre omp nga yaaöre utpet wa ngangaaringöt yaaöre omnantön kentre kaur yaaö Anutuu urtak yangerakë omnantön omp ak yewesaö piporö Anutuuk wa ngaöök mëak wëwë kosangta yaö nemowaspan.

6 Ar morök omnaröa utpet ke pilöt ëënëak ngön kaar yenia pipot kat wiingan. Anutu omën pim ngön wa olëak utpet ke pil yaë piporö kangjiir nga yaalmëaup.

7 Pötaanök ar omën piporöaring wa meilak ëëngan.

8 Ar ngaan koutak wakaimauröak peene pöt Aköpök wa niulëen pim naë rë olëak ëwaatak wë. Pötaanök ëwaatak wëauröa wë pöl weë.

9 Ewaatak wëa pöta këët epot. Lup ompyao, wotpil,

ngön yaapöt yaaö pipot.

10 Pël äak ar omën nant
ëënëak pöt Anutuuk kent
ëëpën ma won pöt ewat sakök
ëëë.

11 Kar naröak kouta
omën mosut yaëen kaamök
ëënganok omën pouröen
wewë pipotön utpetat pël ök
maë.

12 Ne omën ëlëep yaaö
pipotön naëngan, amaaten ëö
yaë.

13 Pël äaap tiar omën ke pilöt
tekeri wasën ëwaatak elmëen
pipotë songönte yoolök sak
wiaapnaat. Pöt omën tekeri
yewas pöt ewaaöök wesira.

14 Pöta ngönte epël wia.

“Ka ureëaup, ni wal ë.

Lup wel wiaup, öp së.

Pël ëën Kristook ëwa elniip-
naan.”

15 Pötaanök arimtë
wewëatön ngarangk këëkë
ëëë. Kön wonöröa wewëat
önganëp könringöröa wewëat
weë.

16 Peene akun eptak tiarim
naë utpetat kësang pan
wia. Pötaanök akun nant
il mëënganëp akun poutë
omnarö kaamök elmëak
kosang ngentiak ya mëmpa.

17 Pötaanök ar köpël
ëënganëp Aköpë ya ngön ya
pipöt kön wieë.

18 I ngaat nak kön irikor
ëëngan. Piptak utpet yaniwas.
Pötaanök pël ëënganëen Anu-
tuu Pulöök arim lupötë peö
ëak wiaapna pötaar elniip.

19 Pël ëëë karuröaring arim
këmötök ngönën tanre tan
Pulöök yaningk pipot Aköpön
lupre könötökta tan aim weë.

20 Pël eimeë akun poutë
omën ël epot poutëen tiarim
Aköp Yesu Kristo pim yap-
intak tiarim Pepap Anutuun
yowe maim weë.

Öngre ompöröa ngönte

21 Ar Kristoon yaya yaauro.
Pötaan neneraan inëen ëëë.

22 Öngörö, Aköpön inëen
yaalmë pöl arim ompöröa
ikanöök weë.

23 Kristo tiar pim ingre
mor saurö utpetetakaan
niwa pöp tiarim kepön erën
ëak ngarangk elnieim wë
pöl ompöpök pim öngöp
ngarangk yaalmë.

24 Pötaanök ingre mor
sauröa Kristoon inëen
yaalmë pöl öngörö ar arim
ompöröaan inëen elmëëë.

25 Ompörö ar, Kristo pim
ingre mor saurö tiarimëen
yak pim wewëet këëpöt wesa
pöl arim öngöröaan lup sant
elmëëë.

26 Kristo pim ngön ompyau-
tak tiarim utpetat i niirak
kölam niwesak tiar pim ingre
mor saurö Anutuun yaö ni-
wasëpënëak wel wia.

27 Pël äak tiar, pim ingre
mor saurö, ketre saunere
utpet ke nentere nent won
kölam peën ngëëngk niwesak
pimtëen niöpënëak wel wia.

28 Ompörö ar arimtë
koröpö sant yewas pöl arim
öngörö sant moweseë. Pöt
öngre omp pouwaar yal
ëak koröp kopëtaö sak wë
pötaanök. Omp namp pi pim
öngöp sant yemowas pipop
pimtë koröpööta sant yewas.

29 Tiarim naëaan omën
namp pimtë koröpö këëpöt

newasën. Won. Pimtok pimtë koröpö kaömp menak ompyaö wesak ngarangk yaë. Pöta ök Kristook ingre mor saurö ngarangk elnieim wë.

30 Pöt tiar pim möönre koröp pöökë kaut pötaanök.

31 Pöta ngön nent ngönëntak epël wia. “Omp namp pim ëlre pepaar sëp wesak öngöpök yal mangkën pöt piarip lupre koröp pöt kopëtap pël sak öpnaat.”

32 Ngön ëlëëp epta songönte öngpök wiaan nook kön wiin pöt Kristoonre pim ingre mor sauröaan yaë.

33 Pël ëaap arimtëenta yaë. Ompörö ar arim koröpöön sant yaalmë pöl arim öngörö lup sant elmëëë. Pël ëën öngörö arta arim ompöröa inëën elmëëë.

6

Ëlre pep, koontre yokot pitëm ngönte

1 Rungarö ar, Aköpëën yak ëlre peparöa ngön ngaarëk weë. Pël ëënë pöt ompyaö.

2 Ngönëntak epël wia. “Ni nim ëlre pepaarë ngön ngaarëk wë.” Ngön kosang piptakëër Anutuuk yal menak kup mowia.

3 Pöt epët. “Pël ëëmë pötak yangerak akun wali ömëët.”

4 Ën ëlre peparö, ar arim koontre yokoturö ya sangën mongawisngan. Ar ngönën rë moulak pepanöm mëak ngarangk elmëëë. Pël ëën pit kaö sak ngönënta ënëm ëëpnaan.

Inëën yaaöre ngarangk pitëm ngönte

5 Inëënörö ar, arim ngarangköröa ngön ngaarëk weimeë Kristoën inëën yaalmë pöl pitën kasinkasin ëak pitëmtëën pëën inëën elmëënëak weë ngentieë.

6 Pöt arim ngarangköröak itaangkën ompyaö ëëpnaataan pëën won. Ar pël yeem Kristoë inëënörö pël weseë Anutuuk kan yanuulë pöök kön kengkënring seë.

7 Pipët omnaröen kön wieë won, Aköpön kön wieë ya kë sak arim yaat mëneë.

8 Ar epël kön wieë. Namp pi inëën wë ma won wë ya ompyaö mëmpna pöt Aköpök kangut ompyaö koir mampnaap.

9 Ngarangkörö arta tapël arim inëënöröen ompyaö yaalmëem pitëm kas ëëpnaat elmëëngan. Aköp ar pouröa ngarangk ngawiap kutömweri wë pöp omnarö pim ëöetak isak irëak won, mëngkre mëngk wia.

Tiar nga omnaröa ök sak öpa

10 Ne ngön kaut epël nia-maan. Aköpök yal menak pim naëaan weëre kosangöt wak pötring weë.

11 Ar Setenök morök elniipënëak yaëën weëre kosangring tauak pi ke ur momëënëën Anutuu ngaë omnant yaningk pöt wak weë.

12 Tiar omën möönre koröpring eporöaring nga naalëën. Won. Ensel utpetaröere Setenë inëën

yaauröere yang ngarangk ut-pet koutak wëauröere urmer ke nampre namp mopöök wëaurö pitring nga yaal.

13 Pötaanök ar Anutuuk ngaë omnant yaningk pipot wak weë. Pël ëën nga yaaröön pöt kangiir elmëën kas sëën weëre kosangring tauanëët.

14 Ar epël ëäk tauëë. Ngön këetak yepat ket ëäk ureë. Ën wotpil wëwë pötak ulpëën kosangëp ket ëa pötë ök koröp oröön riipetakël mëak weë.

15 Anutuu mayaap yaningk pöta ngön ompyaut omnaröen ök manëët kopëta wesak ing kör ket ëäk mëë.

16 Pël ëäk arim kön wi kosang yewesautakta ngilöatë ök wesak weë. Pël ëën pötök utpetatë pepap Setenë es wisangöt pörang urak sëpnaat.

17 Anutuu utpetetakaan yaniö kön pötak ul kosangta ök waëë. Pël ëäk Anutuu ngöntak Ngëëngk Pulöökë öpwer pël sëën wak weë.

18 Ar kët ël epotë Ngëëngk Pulöökë weëre kosangtak kimang maë. Anutuun kimang ke nentere nent maimëë kaaö köpël Anutuu omnaröaan kimang maë.

19 Pël yeem ne ngönën ök memëak yaëën Anutu kaamök elnëak nem mema pöt këmtak newiin kas köpël ngön ompyaö ëlëëp wia pöta songönte tekeri wasumaan nemëenta kaamök elnëak kimang maë.

20 Ne ngön ompyaut ök amëak Anutuuk neulëaupök nem pël yaautaan wii kaatak

neulëaup. Pël ëën ar Anutuuk ne ngön ompyaut tekeri wasum pël neeaö pöl kas köpël mëmpaan Anutuun kimang maë.

Ngön mëët

21 Tikikas puuk pep epwer wak wais ninak nem yaauta ngönöt pout ök niapnaat. Tikikas pöp tiarim kar panëëp Aköpë këm ngön ngaarëk wak inëën yaaup.

22 Pi nook arën tenim songönte ök niaan kat wiak ya kë sënëëk yak wes mëën yewais.

23 Anutu Pepere Aköp Yesu Kristo piaripök ar nem karurö mayaap tekeri wes ninak arim kön wi kosang yewesaut taë niwasën lup santaring weë.

24 Ar tiarim Aköp Yesu Kristoë naë rë olëak wë lup sant yaalmëaurö arim naë Anutuu komre kolap pöt wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pool.]

Pilipai

Yesu pi wel wiak kutömweri sëen wë krismaki 32 pöta ök won sëen Pool pi wii kaatak wë pep epwer retëng ëak Epa-protaitas mangkën wak së Pilipai kakë ingre mor saurö mena. Pool pi wet rëak Pilipai kak së ngönën ök maan narö Yesuun kön wi kosang wesa (Ngön Yaaö Omnarö 16:11-40). Pël ëën ënëmak Pool pi wii kaatak wëen ingre morörök mon nant wa rongan ëak Epa-protaitas mangkën wak së Pool mena. Pël ëën Pool yowe mëak pep epwer mena. Pi wii kaatak wë ërëpërëp yeem pitta Kristooring wë pötaan ërëpërëp ëëpënëak kent kön wiak retëng ëa.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1:1-11

Poolë ngönte 1:12-26

Kristook yal menak wëauta ngönte 1:27-2:18

Timotiire Epaprotaitas pi-arpim ëëpnaat 2:19-30

Pepanöm ngönte 3:1-4:9

Kaamök elmëautaan yoöre ërëp ngönte 4:10-20

Ngön mëet 4:21-23

1 O Pilipai kak Anutuu omnarö Yesu Kristook yal menak wë pöröere ngönënë wotöököröere ngönënë ya kaamök yaaurö, Poolre Timoti Yesu Kristo pim inëen yaaauwaar tenip wë nook pep epwer retëng ë yaningk.

2 Anutu tiarim Pepapre Aköp Yesu Kristo piarpim

komre kolap mayaap pöt ningkën arim naë wiaap.

Pool pi Anutuun yoöre ërëp mëëa

3 Ne arimëen yak akun ëlötë kön weswes eimeë Anutu nempön yoöre ërëp maim wë.

4-5 Ar wet rëak ngön ompyaut kat wia pötak ngës rëak neering top ëak aö aö imeë peene pël yeë pöten kön wieë nem Anutuun ök yamëëa pötë ërëpsawiarang wë ar kaamök elniipnaataan ök yamëëaup.

6 Pël ëak ne epël kön yawi. Anutu ngës rëak arim lupötë ompyaö yaalni pöpök ompyaö elnii seimeë Yesu Kristo pim waisëpna akun kaöaöök pet irëpnaap.

7 Ar nem ru ulöpöökörö. Pötaanök Anutuuk ompyaö elnieim öpnaat nem kön yawi pöt yok pangk. Pöt nem wii kaatak wëaöre Kristoë ngön ompyauta songönte tekeri wasën omnarö ngön pöt taë wesak öpënëak ngön yaatak neulëen wëaö pöteparë ar neering lup kopëtemer sak wëen Anutuuk komre kolap elniak kaamök yaalni.

8 Yaap, Anutu ewat wëen ne yaap pan ök yeniak. Yesu Kristoë tiarën ya ngës kësang yaalni pöl ne arën yaalni.

9 Pël ëëë ne arim lup sant yewesaö pöt kaö sëen Anutuu omnant këëkë ewat sak ompyaöre utpet pötepar kom ëënëëtaan Anutuun kimang yamëëaup.

10 Pël ëak ar omnant këët kom ëak Kristo pim waisëpna

akun kaöaöök saun won, wotpil öneëtaan pël yaaup.

¹¹ Ar pël eim wëen Yesu Kristook kaamök elniin wotpil wëauta këët arim naë oröak kaö sëpnaat. Pël ëen omnarö pöten itenak Anutuun yaya mëak pim yapinte ping wesak aim öpnaat.

Pit Pool wii kaatak moulmëak ngön ompyaut il newariin ëen ulöl sa

¹² Karurö, ar ëngk ma e wasnganëen ök niamaan kat wieë. Pit nem wii kaatak neulëautak ngön ompyaut il nemowariin ëen ulöl yes.

¹³ Pötaanök nga omën pourö Rom omën omp ak Sisa pim kaatak ngai yaaö pöröere omën munt kak eprek wëauröeta pit neen ëwat wë, nem Yesu Kristoë ngön ök yaautaan wii ka eptak neulëa pöten.

¹⁴ Pël ëen ingre mor sa nem kar narö kësang nem Kristo pimëen yak wii kaatak neulëa pöten kön wieë Aköpön kön kosang wiak kas köpël Anutuun ngönte ök aim wë.

¹⁵ Yaap, omën narö ne utpet wesak wak neirapënëak Kristo pim ngönte ök aim wë. Ën narö neen ompyaö elnëepënëak pim ngönte ök aim wë.

¹⁶ Omën nem ompyaö elnëepënëak Kristoë ngönte ök aim wëa pörö pit omën naröak ne ngön ompyauta songönte amëak wii kaatak neulëa pöten kön wiak lup sant elnëepënëak Kristoë ngönte ök aim wë.

¹⁷ Ën omën ne wak neirapënëak Kristoë ngönte ök aim wëa pörö pitëmtëen wak isak apënëak pim ngönte ök aim wë. Pit korar yeem ne wii kaatak wëen pitëm ngön ompyaut ök yaaö pötaan wii kaata ngarangköröak könöm munt nant nem rangk newiak yal mampënëak yaë.

¹⁸ Pipët ompyaö. Pöt omën narö korar yeem Kristoë ngönte ök aim wë, ën narö wotpil yeem pël eim wë pouteparëen ne ërëpsawi yeë. Nemëen pitëm Kristoë ngönte ök ya pipët kaöet. Pötaanök ërëpërëp yeë.

¹⁹ Yaap, ne ërëpsawi eim ömaap. Pöt ne epël kön yawi pötaanök. Ar nemëen Anutuun kimang yemaan Ngëëngk Pul Yesu Kristoë wes mëen waisa pöök kaamök elnëen ne wii kaatakaan ent ë neulëëpnaat.

²⁰ Ne omën nant yeem ëöere kaskas naën ëëmëak kent kaö pan. Ne akun ëlötë Kristoë ngönte ök ëak pim yapinte wak isak yaaupök peeneeta öp wëere wel wi pël ëëma pötak kas köpël tapël pim yapinte wak isak amaap.

²¹ Nemtë könöök epël yawi. Ne yangerak öma pöt Kristoë songönte war wesak amaap. Pöt ompyaö. Ën wel wiima pöt pim naë sumaap. Pöt ompyaö pan.

²² Ne yangerak yal menak öma pöt nem Kristo pimëen yak ya mëmpa pötak kë orööpnaat. Pötaanök nem ëëmaaten kön selap yaë. Pöt nem wel wiimaat ompyaut

ma öp ömaat ompyaut ne pöten kön nawiin.

²³ Yaap, ne engk ma e yewas. Nemptë kentöök wewë epët söp wesak së Kristo piiring öma pöt nemëen ompyaö pan.

²⁴ Pël eëmaatak ne yang eprek yal menak öma pöt ar kaamök elnieim ömaat. Pöt arimëen ompyaö pan eëpnaat.

²⁵ Ne pipten kön kosang yawi. Pötaanök ne ewat sak wel nawiin öp wë arim kön wi kosang yewesaut kosang sëere pötaring ërëpsawi ë pël eëneëtaan arim naë wë kaamök elnieim ömaap.

²⁶ Pötaanök nem arim naë kaalak waisumaatak ar nemëen ërëpsawi ëak yok pangk Yesu Kristoon yaya manëët.

Pilipai omnarö pit Pool-ring këlangön kat wia

²⁷ Ar kopët eptenökëer kosang wesak weë. Kristoë ngön ompyauta wia pöl wotpil wesak weë. Pël ëaan ne arim naë wais itaampöore kamaarek wëen pöt omnarök arën, “Pit lup kopëtemer sak wë kosang sak tauëë nener yal menak weë ngentiak ngön ompyaut ök ya,” pël aan kat wiimaat.

²⁸ Pël yaëen ar kas naën yaëen itenak pit kö sëen ar muumök önëët pöt kön wiipnaan.

²⁹ Anutuuk arim naë orööpënëak ëa pöt Kristoon kön wi kosang wasënë pötaan pëen won, pim ënëm yeem këlangön kat wiinë pötaanta elnia.

³⁰ Ngaan ar itenaan ne Kristoë yaat yamëngkën omnarök këlangön kat newiak utpet neweseimaut. Pee-neeta ar kat yawiin tapël yaalnë. Pël yeem arta tapël yaalni.

2

¹ Ar Kristow yal menak kosang sak wë ma? Pi ar lup sant yaalniin ya kë yesem wë ma? Ar ngëengk Pulööring lup kopëtemer sak wë ma? Neneren lup sant elmëak yaköm elmë yeë ma?

² Ne kön wiin ar yok pël yaaurö pötaanök ërëpsawi yeë. Pötaanök ne ërëpsawi kaö pan eëmaan epël ëëë. Ar kön kopëtal wieë neneren lup sant elmëëë.

³ Arimtën kön wiin isëpënëak omnant eënganok arimtën wak irëak omën muntaröen kön wiinakëer isëp.

⁴ Arimtëen pëen kön wiak kaamök eënganëp karuröaanta pël ëëë.

⁵ Yesu Kristoë pimtën kön wia pöl arimtën kön wieë. Pi epël kön wia.

⁶ Pi Anutuu wëwëere weëre kosangring wëaupök weë ngentiak Anutuu ök öpënëak naën.

⁷ Pël ëaap pi pipot söp wesak inëen yaauröa ök sak wakaima.

Pël yeem yang koröp wak omnaröa ök sa.

⁸ Pi omën möönre koröp wak wë pimtën wak irëak Anutuu ngön ngaarëk wak wel wia.

Omnaröak piin utpetap
wesak këra yetaprak
möön wel wia.

9 Pötaanök Anutuuk pi
ngaarëk pan wak isak
yapin nent mëä.

Pötak yapin pout wa ngep äak
wë.

10 Anutuuk omën pourö,
kutömweriaan yanger-
akë, öpre wel pourö,
rar rë wesirak Yesuun
yaya mëak

11 Anutu Pepapön ping wesak
maimeë,

“Yesu Kristo pi Aköp,” pöt tek-
eri wesak apenëak pël
ëä.

*Tiar ariatë koutak ëwa yaë
pöl omnaröa tekrak ëëpa*

12 Nem kar panëerö, Kristo
Anutuu ngönte ngaarëk
wa pötaan nem arring
wakaimautak akun ëlöte
nem ngön ngaarëk weim pöl
peeneeta kamaarek wë eptak
il wesak pël ëë. Anutuu
pimëen kama niwa pöta këet
orööpnaan kasinkasin yeem
ompyaö wesak ya mëneë.

13 Pöt Anutu pimtok ar pim
kent kön yawiaut kent äak
ënëm ëenëëtaan kaamök el-
niak arim lupötë ya mëneim
wë pötaanök.

14 Ar omnant pout ya
yamëngkem kaaöre këëpötre
ya sangën ngön anganok.

15 Pël ëënë pöt saun won
wëen naröak arën, “Pit ut-
pet yaë,” pël neniapan. Pël
ëen ar korar yaaöre utpet
yaaö pöröa tekrak wotpil eim
önëët. Pël yeem pöt ariatë
koutak ëwa yaë pöl ëenëët.

16 Pël ëëë pöt pit kout sëp
wasëpnaan wëwë kosangta
ngönte ök maim ön. Pël ëënë
pöt Kristo pim waisëpna akun
kaöaöök ne pas köntak ya
namëngkën ëaut pël wesak
arimtëen ërëpsawi ëëmaat.

17 Arim kön wi kosang
yewesaut Anutuun kiri
yaalmë pöta ök yaëen ne arim
kön wi kosang yewesaut taë
wasumëak wel wiima pöt,
nem iit wain iita Anutuun
kiri yaë pöl il olaan arim
kiri yaautak yal mangkën
Anutuuk itaangkën ompyaö
yaëen arring ërëpsawi ëëmaap.

18 Ën Anutuuk neaan wel
wiin pöt arta tapël pötaan
neering ërëpsawi ëën.

Timoti pim ngönte

19 Aköp Yesu Kristo pi
kön wiin pangk ëen pöt ne
arim ngönte kat wiak ya kë
sumaan akun kot nent Timoti
arim naë wes mëen wais rëak
kaalak waisëpnaat.

20 Nem naë omën munt
namp won, Timoti pimënt
nem arimëen yaalni pöl
yeem arimëen kön nganngan
yaaup.

21 Omën muntarö pit Yesu
Kristoë yaataan kön nawiin
pitëmtë omnantëen pëen kön
yawii.

22 Ar Timoti pim ompyaö
yaë pöten ewat wë. Ompre
ruaarë ya yamëngk pöl pi
neering ngön ompyauta yaat
yamëngkaup.

23 Pötaanök nem kentöök
wii ka eptak nem ëëma nent
kat wiak pöt tapëtakëer pi
arim naë wes mëëmaat.

24 Nem kön kosangtak epël yawi. Aköp pi kat wiin pangk één pöt akun wali nasën wiaan nemëntta arim naë waisumaap.

Eaprotaitas pim ngönte

25 Ne tiarim karip Eaprotaitas arim ngësë wes mēen waisëpënëak kön yawi. Pi neering Kristoë yaat ngawi mëmpö nga omnaröa yaë pöl weë yengentiaup. Ne omnantēen ngöntök wēen pi wes mēen wais kaamök yaalnëaup.

26 Pi yauman yaēen ar kat wiak pimēen kön selap äautaan ya këlangön kön wiak arim naë waisëpënëak yaarek wes mēen waisëpnaat.

27 Yaap, pi yauman eim wel wiipënëak äa. Pël äaap Anutuuk piin yaköm elmëak ompyaö mowesa. Pimtën pēen won, nemëenta yaköm elnäa. Pöt ne ya këlangönring wēen pi këlangön munt pim wel wiipna pöt rangk naalnēen äa.

28 Pötaanök nem kentöök ar piin itenak ya kë sēen nem naë arimēen könöm wia pöt kengkën sēpënëak pi arim naë teëntom wes mēen waisëpnaat.

29 Pötaanök pi waisën pöt Aköpön yoöre ërëp mëak piin sant elmëeë. Omën pim ök ke pilörö kaöarö pël weseë.

30 Pöt arim urötak ne kaamök elnäëpënëak pim wëwëet keimön naën, Kristo pim yaat yamëngkem wel wiipënëak äaup pötaanök.

3

Omën Kristoon kön wi kosang yewas pöp Anutuuk piin, "Wotpilëp," pëlyema

1 Karurö, ne ngön nent ök niamaan kat wieë. Ar Aköpëerö pötaanök piin yoöre ërëp maë.

Nem ngaan retëng ë ni-aan tapët kaalak rangk yeë. Pötak kaamök yaalni pötaan pël ëëmaaten kaaö naën.

2 Omën utpet kent toköröa ököröaan ngarangk këëkë ëëë. Pit arim koröp kaut ilak Moses pim ngön kosangta öngpök wa niulëëpanëen ngarangk ëëë.

3 Pit Anutuun yaö sēpënëak koröp kaut yailtak pël naën yaë. Pël yaëetak tiarimtok Anutuun yaö sēpënëak omën utpetat tiarim lupötë wia pöt wa moolaan Anutuuk tiarën kön wiin pim omnarö pël yes. Pël één Ngëëngk Pulöök tiar kaamök elniin Anutuun yaya maimeë Yesu Kristoëerö pötaan piin yoöre ërëp yamëem tiarim wëwë ngaanten kön kosang nawiin ngölöptakël wë.

4 Ne nem wëwë ngaanten kön kosang wiimëak kent yeë talte yok pangk ëëm. Ën omën namp pi pimtën kön wiin pim wëwë ngaante ompyaö één pötak pi yok pangk kaamök elmëëpnaat pël yaëen pöt nemtak pimët il mowasëpnaat.

5 Nem yeniak pöta songönte epël. Ne newilën wieë kët mor nas nasiaan nentepar won sēen nent pötak ten Yuta omnaröa yaaul koröp

kaut neila. Pël één ne Israel omèn Pensamin pim kurmentëkaanëp. Nem èlre pepaar Yuta omnaar, ne Yuta panëëp. Ne Parisi ngönën omnampök tenim yaaul Moses pim ngön kosangöt ngaarëk wak weë ngentieimaup.

6 Pël ëaupök ne kön wiin, "Nook Yesu pim ingre mor saurö utpet yemowasën Anutuuk neen kön wiin ompyaö sëpnaat," pël weseë eimaup. Pël yeem Moses pim ngön kosang pout ngaarëk wak weë yengentiin nem karuröak neen kön wiin pangk ëa.

7 Pël ëaupök ngaan omèn këët wesak wak wakaima pötön peene Kristook rë olëak wë kön wiin mosut pël yaë.

8 Yaap, omèn pipot pëen won, nem Aköp Yesu Kristoon kön wiimëak omèn muntatön kön wiin omèn omöt yaë. Èn piin kön wiima pötak omèn pout il yewas. Ne Kristo ömëak pim naë rë olëak omèn nem ngaan kön wiin kaöat pël sa pöt kasëng menak pötön ulölöt pël yewas.

9 Pël ëak Kristook yal men pet irumëak kent yaë. Pël ëak peene Anutuuk neen, "Wotpilëp," neapënëak Moses pim ngön kosangöt ngaarëk naön. Puuk nem Kristoon kön wi kosang wesautaan neen, "Wotpilëp," pël yenëa.

10 Ne omèn kaö kopët nentakëer ewat sumëak kent yaë, pöt Kristoon ewat sa pet irumaan. Ne Kristo weletakaan wal ëaup pi weëre kosang kaöet pim naë wia

pöt nampënëak kent yaë. Kristo pi ngön ompyaut ök yaan naröak piin utpet wesak këlangön mena pöl elnëen pim ök ëëmëak kent yaë. Kristo pi pim wëwëet keimön naën tiarimëen wel wia pöl neenta nem wëwëet keimön naën pim ök ëëmëak kent yaë.

11 Pël ëëma pöt Anutuuk weletakaan wal ë neulëëpnaat.

Pool Anutuu yaö mëëa pöta këët öpënëak ke urak pöömpösa

12 Pël ëëpnaatak ne Kristoon ewat sa pet irak wotpil panë wë pël newasën. Pël ëaap omèn ompyaut Kristook nampënëak newa pöt ömëak weë ngentieim wë.

13 Karurö, yaap, ne omèn ompyaö pöt wa pet iran pël newasën yeëetak omèn kopët eptakëer yeë. Nem wet rëak eima pöt kasëng menak omèn ompyaö pöt ömëak weë yengenti.

14 Anutuuk Yesu Kristoë tiarimëen elnia pötaan wotpil wë kutömweri sëpenëak yaö niia. Pötaanök ne yaö niia pöta këët ömëak weë ngentiaak pöömpö yes.

15 Ar narö lup kësang sauröak nem yeniak pipël kön wiak ënëm ëëë. Èn narö kön maimal yawi pörö Anutu pimtok arim kön yawi pöta songönte tekeri wes nimpnaat.

16 Pël ëëpnaatak omèn kaöet epët. Anutuu kan pet elnia pöök yal menak sëpa.

17 Karurö, ar pourö nem yeë epël ëëë. Pël ëak

omën munt tenim ënëm yaë pöröenta këëkë itenak pitëm yaë pöl ök ëëë.

¹⁸ Omën narö pit Kristoëörö pël aöök pim këra yetaprak möauta ngönten kaaö ëak maimal wë pötak pim ngönten kööre tok yaalmë. Ne ngaan pitëmëën ök niautak peene kaalak ya utpetaring wë ök yeniak.

¹⁹ Pit pitëm yenautre koröpöökë omnantön kaö wesak kentre kaur yaaurö. Pël ëak omën utpet tiarim kön wiin ëö ëëpena pötön pit pitëmtën ping wesak yaaurö. Pël ëak yangerakë omnantëën kentre kaur eim wë. Pötaanök Anutuuk pit es parëaöökë kanöök moulmëën kö sëpnaat.

²⁰ Tiar pöt, kutömweri yaaurö. Pötaanök kor wëën Aköp Yesu Kristo wais nikoirën Anutuu naë së öpenaat.

²¹ Pël ëën pi wais tiarim möönre koröp pasut lëngë sëpna pöt ngolöp wasën pim möönre koröp ompyau lëngë nasën ëëpna pöökë ök sëpnaat. Pi omnant pout pim weëre kosangtak il wesaup pim weëre kosang pötak pël ëëpnaat.

4

Pool puuk lup kopëtemer sak weëre ërëpërep ëëre omën ompyautëën kön wii pël ëëpëneak mëëa

¹ Pötaanök karurö, ne ar lup sant elnieimeë arën itaampëak kent yaë. Ne Kristoë yaat yamëngkën ar pimorö pël sak wëën arimëën

ërëpsawi yeë. Nemorö, nem yeniak pipël Aköpök yal menak taë wesak taueë.

² Öng Youtiaare Sintiki, ne aripön epël niamaan kat wieë. Ne arip Aköpök yal menak wëaö pöaarök lup kopëtemer sak önëak kosang wesak yeniak.

³ Ën neering ya ngawi yaaö kë panëëp, niinta öng pöaar kaamök elmëëmëak ök yeniak. Pöt piaripre Klemenre omën Anutuuk wëwë kosangët mampëneak pitëm yapinöt pepeweri retëng ëa muntarö pit neering top ëak ngön ompyaut anëak ya kaö mëneiman pötaanök.

⁴ Ar Aköpök yal menak wë ërëpërep ëëë. Ne kaalak epël yeniak. Ërëpërep ëëë.

⁵ Aköpë kaalak waisëpna akunet temanöm yes. Pötaanök omën pouröen ya wiap elmëëë.

⁶ Ar omën nantre nantëën kön selap ëënganëp kët ël epotë Anutuun ök yamëëautak piin yoöre ërëp maimëë pötëën kimang maim weë.

⁷ Pël ëën Anutuuk pim mayaap omnarö tiarim ëwat sa pet nairnganë pö nimpnaat. Ar Yesu Kristook yal menak wëën mayaap pö arim könre lupötë pangk ëak wiaapnaat.

⁸ Ne ngön më epët ök niamaan kat wieë. Ar omën epötön kön wieim weë. Ngön yaap yaaut, ompyaö yaaut, wotpil yaaut, kölam yaaut, omën omnaröak kön wiak ya kë sëpnaat yaaut, omën

omnaröak kön wiin ompyaö yaaut. Pipot ompyaut, wak yawisaut pötön kön wieim weë.

⁹ Nem omnant rë nuulak pet elnian pötön ar ewat wë. Pipot pëen ëeim ön. Pël ëen Anutu mayaap pepapök arim naë öpnaat.

Pool pi Pilipai omnaröa piin kësangën elmëa pöten ërëpërëp ëa

¹⁰ Ne Aköpök yal menak arök akun wali won sëen kaamök elnëenëak kön yawi pötaan ërëpsawi kësang pan yeë. Yaap, ar ngaan kaamök elnëenëak kent kön wieimau-tak pël ëenë kanö won ëen naën äaut. Pël äautak peene kanö oröön kaamök yaalnë.

¹¹ Ne omën nenten ngöntök äao pötaan kimang neniaan yeë. Won. Ne epël kön wiak wë. Omën ke nentere nent nem naë yaaröön pöt ya kë sumaap.

¹² Nem ngöntök wëaare omnantring wëa pouteparën kön wiin pangk yaë. Ne kep äak wëaare këen wëa pöteparënta ya kë yesaup. Ën omnant selap wieëaare won pötenta tapël yaaup. Anutuuk nem yaaö pöten ya kë suma pöt pet elnëen pël kön yawiaup.

¹³ Yaap, Kristo pi weëre kosang nangkën omën pout yok pangk yaaup.

¹⁴ Pël yaaupök könöm nent koirak wëen ar kaamök elnëan pöt ompyaö elnëan.

¹⁵ Pilipai omnarö, ar ewat wë. Nem ngës rëak ngön ompyaut ök äautak ne Masetonia yanger sëp wasën

ingre mor sa ka muntatëerö kaamök elnëak mon ne-nangkën äaurö, arökëer ne-naurö.

¹⁶ Ne Tesalonaika kak wëen akun nentepar kaamök elnëak sum nant wes nemëan.

¹⁷ Ne arim nenan pöten kimang neniaan äaut. Pël äautak Anutuuk arim nenan pöta kangiir omën ompyaut nimpënëak kent kön yawi.

¹⁸ Ne arim naëaan omnant kësang waut. Ar omnant kësang pan nangkën pangk yaë. Arim omën ompyaut Epaprotaitas menan pöt wak wais nangkën peö yaë. Kësangën pipot omën köp kamp Anutuun kiri yemera pötë ökö. Pi pötön itenak ompyaut pël kön wiak ya kë sa.

¹⁹ Anutu nemop pi omnant ompyaö kësang pan Yesu Kristo pim naë mowiin wia. Pötaanök ar Yesu Kristook yal menak wëen Anutuuk arim omën ngöntök yeë pöt pout nimpnaat.

²⁰ Anutu, tiarim Pepap, pim yapinte ngaapëel wak isak maim öpa. Yaap.

Ngön kaö mëët

²¹ Ne Anutuu omnarö Yesu Kristook yal menak wë pöröen yoöre ërëp yemak pël ök maë. Ën kar nem naë wë eporöeta arën yoöre ërëp yenia.

²² Anutuu omën eporö pourö arën yoöre ërëp yenia. Pël yaëen pitëm naëaan omën omp ak Sisa pim ka eptak wë inëen yaalmëa naröeta yoöre ërëp niapënëak kent pan yaë.

23 Aköp Yesu Kristo pim
komre kolap pöt arim lupötë
wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pool.]

Kolosi

Yesu pi wel wiak kutömweri sèen wè krismaki 32 pöta ök won sèen Pool pi Rom kak wii kaatak wè pep epwer retèng èak Tikikasre Onisimas piarip mangkèn wak sè Kolosi kakè ingre mor saurö mena. Pim retèng èauta songönte epël. Pool pi ngönèn ya yamèngkautaan wii kaatak moulmèèn wèèn Epapras pim naè sè omèn naröak Kolosi ingre moröröen ngönèn kaaröt mèëa pöt ök mèëa. Pitèm ngönèn kaar pöt epël. Anutüre omnaröa tekarak tiarim yaya mapenaarö wè. Nent, Yesu pi Anutuu ök won, enselöröa ököp. Èn nent pöt, kaömp nant ngès olèak wèaare koröp kaut yailaut ngön pöt ök maan kat wiak Poolök ngön kaar pöt tekeri wasèpènek retèng è mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngès rèaut 1:1-8
 Kristoë wèwèetere ya
 yamèngkaut 1:9-2:19
 Kristook yal menak wèauta
 ngönte 2:20-4:6
 Ngön mèët 4:7-18

1-2 O Anutuu omnarö, Kristo pim kentöökè ènèm èeim Kolosi kak wèaurö ne Pool Anutuu këmtak Yesu Kristoë ngön yaaö omèn nampök Timoti tiarim karip piiring wè pep epwer retèng è yaningk.

Anutu tiarim Pepap pim komre kolap pöt ningkèn arim naè wiaap.

Pool pi Kolosi omnaröaan Anutuun yoöre èrèp mèëa

3 Tenpim akun èl epotè Anutuun arimèèn kimang yamèëautè Anutu, tiarim Aköp Yesu Kristoë Pepapön, yoöre èrèp maim wè.

4 Pöt Epapras puuk ar Kristook yal èak wè kön wi kosang mowasööre Anutuu omèn pourö lup sant elmè pël yaauta ngönte ök niaan kat yawi pötaanök.

5 Ngön yaapèt, ngön ompyaö pöt, wet réak arim naè yaaröön ar omèn ompyaut kutömweri arimèèn yaö èa pöta ngönte kat wiaurö. Pötaanök ar kön kosang wiak omèn ompyaö arimèèn kutömweri yaö èa pötön kor wè pötaan kön wi kosang wasööre lup sant elmè pël yaaurö.

6 Anutuu ngön ompyaö pöt wet réak arim naè oröön kat wiak pim komre kolap pöta songönte kèèkè èwat san akun pötak ngès réak ngaarèk wèèn arim naè ulöl sa. Pël yaèèn yang muntatèèröa naèeta tapèl ngaarèk yeön ulöl sè yes.

7 Ngön ompyaö pöt, Epapras, tenpim kar panèèp, neering Kristoë inèèn yaalmè pöpök rè nuulön kat wian. Puuk nem urtak Kristo pim yaat kèèkè wesak yamèngk.

8 Pi tapöpök Ngèèngk Pulöök arim naè lup sant yaaut tekeri wes nina pöten tenipön ök yenia.

Pool pi Kolosi omnaröaan Anutuun kimang mèëa

⁹ Pël yenia pötaanök tenip ngön pöt kat wia akun pötak ngës rëak Ngëengk Pulöök arim lupre könöt kaö nuwasën Anutuu arim ëënëak kön yawi pöten ewat panë sënëëtaan kimang maim wë.

¹⁰ Pël ëën ar Aköpë kan pet yaalni pöök yok pangk yesën pi itenak ërëpsawi ëëpnaat. Pël yaëën arim naë keët oröön omën ompyaö ke nentere nent yeem Anutuu yaauten këëkë ewat sëën ewat pöt kaö sëpnaat.

¹¹ Tenip ar ërëpsawiarung ya wiap wëere lup kosang wë pël ëënëak Anutuuk pim weëre kosang kaö panëetak weëre kosang nimpnaataan kimang maim wë.

¹² Pël maimeë Pep ar kaamök elniin pim omnaröaan yaö niwesaut, ëwaatak wia pöt, tenring öpenaataan yoöre ërëp maim wë.

¹³ Anutu pi tiar kouta öngpökaan nuwak pim Ru panëëpë wa ngaöök yanimë pöta öngpök niulëën wë.

¹⁴ Pim Ru pöpök utpetetakaan ent ë niulëak tiarim utpetat won wes nuulëa.

Kristo pim wëwëetere ya yamëngkaut

¹⁵ Kristo pi Anutu itnaangkanëpë ököp. Pi ngaanëër omnant won wiaan wakaimaupök peene pötë kaö sak wë.

¹⁶ Anutuu Ruup pi kutömweriaan yangerakë omën ël epot pout ket ë pet iraup. Omën

tiarim ityaangkautre itnaangkënöt, weëre kosangring kutömweriire mopöök wëaurö, isaare irëa pourö ket ëa. Anutuuk moulmëën Kristo pi omën ël epot poutë pep sak öpënëak ket ëa.

¹⁷ Pi omën pout won wiaan wakaimaup. Pim weëre kosangöök elmëaan omnant pout neenem urötë wë.

¹⁸ Pi ingre mor saurö tiarim kepön sak wë. Pël ëën ingre mor saurö tiar pim möönre koröpö pël yaë. Pimënt tapöpök ingre mor saurö tiarim songönte. Puuk omën poutë kepön erën elniak öpënëak weletakaan ngës rëak wal ëa.

¹⁹ Pöt Anutu pim kentöök pimtë wëwëere weëre kosang pout yang elmëen wak wë.

²⁰ Pël yaëën Anutu pi pim Ruupön maan omën ël epot pout kutömweriaan yangerakë, piiring lup kopëtemer sak öpënëak kön wia. Pël ëëpënëak pim Ruup këra yetaprak möön iit il ngentiin pötak mayaap pöt tekeri wes nina.

²¹ Ar pöt, ngaanëër Anutu nerek wëën ar nerek wë omën utpetat ëimeë piin kööre tok elmëeimauro.

²² Pël ëauröak Kristo pim koröpre mësëpring oröak wel wia pötak ar wiap nuwasën peene Anutu piiring wë. Puuk arim ketre saunat won nuwasën lup kölam wëën Anutuu ëöetak niulëëpënëak pël ëa.

²³ Pötaanök ar kön wi kosang yewesautak weë panë sak tauaan omën

nantök wer nuön kön wi kosang yewesaut këlok sēpanēen ngōnēn rē nuula pöt taē wes wak ön. Pool ne ngōn ompyaō piptaan ya omēn saup. Ngōn ompyaō pöt tenök ar yang ēl epotēerōen ök niaim.

Pool pi Kolosi omēn ingre mor saurō kaamök elmä

24 Nem arimēen këlangōn kat yawi eptaan ya kë yes. Kristo pim ingre mor saurō, tiar pim möönre koröp wak wē pörōaan këlangōn kat wia. Pöta ök neenta arimēen këlangōn kat wiima nant om wia. Pötaanök ar ingre mor saurō kaamök elniak këlangōn om wia pöt kat wi pet irumaaten kent yaē.

25 Anutu pim ngōnte tek-eri panē wesak ök niamēak ingre mor saurōa ya omēn neulēaup.

26 Pim ngōn epēt, ngaanēer ēlēep wiaan tiarim ēere körōörō kat nawiin wē aprō imautak peeneek pim omnarō tiar tekeri wes yangingk.

27 Anutuuk pim omnarō tiarēn ngōn ēlēep ompyaō panēēt, omēn ngōnēn kopēlörō arim naē wia pöt, tekeri wes nimpēnēak kent yaē. Pöt epēt. Kristo pi arring wē. Pötaanök ar piin kor wēen puuk nukoirak kutōmweri sē piiring önēēt.

28 Pötaanök tenök Kristo pim songōnte omēn pourōen tekeri wesak niaim. Pēl eimeē utpet yaaut kasēng mampunēak pepanōm ni-iaōre ēwating wē rē nulēeim.

Ar Kristoē ök sak önēek yakök yaalni.

29 Ne ar pēl ēēnēak pim weere kosang kaōat yenangk pōtring weē yengenti.

2

Kön wi kosang wesak wē ngōn kaaröt ke ur olapa

1 Ne ar omēn epotōn ēwat sēnēak kent kön yawierek kat wieē. Arre ingre mor sa Leotisia kak wēaurōere omēn ingre mor sa munt neen itnaangkēn narōaanta weē ngentiak ya kaō yamēngk.

2 Ne ar lup kopētemer sak neneren lup sant elmēē lup kosang sēere kön këekē wieē kön wi kosang wasō pēl ēēnēak weē yengenti. Ar pēl ēēnē pötak Anutu pim ngōn ēlēep wiakaima pöta songōnten ēwat sēnēēt. Pöta songōnte Kristo.

3 Pi kön tektekre ēwat pepap yak omēn poutē songōnöt ēwat wē.

4 Nem pēl yeniak pöt, omēn narōak ngōn kaar niak wiap nuwaspanēak ngōn pipēt ök yeniak.

5 Nem yeniak pöta songōnte epēl. Nem koröpōök maimerek wē, ēn lupmer pöt arring wē. Pēl ēēē arēn itaangkēn arim lup kopētemer sak wē wotpil yaautre Kristoon kön wi kosang yewesaut taē wia pōten ērēpsawi yēē.

Kristook yal ēak wēwē kosangēt öpa

6 Ar Aköp Yesu Kristo wan pöl piik yal menak wēē.

⁷ Pël äak piik misën il tëak pim weëre kosangöök kosang sak wë kön wi kosang yewesauta kan ök niak rë nuula pöök pëen wë kaö wesak yaya maim weë.

⁸ Omën naröak ngön kaar mos kë wonöt ök niaan kat wiin pötök wii nitëëpanëen këekë ngarangk äak weë. Pöt Kristo pim naëaan wonöt, ëaröa ngön pas yangerakë pëenöt.

⁹ Ar ëwat wë. Anutu wëwëere weëre kosang pout Kristoë koröpöök pangk äak wakaima.

¹⁰ Pël ëaap piik yal äak wë pim wëwëet wak omën nenten ap newasngan. Pi isaup, omën isauröa kepönöököp.

¹¹ Ar pöt, Yuta omnaröa yaaul Anutuun yaö ëenëak koröp kaut nailën ëauröak wëwë utpetat kasëng menak Kristoë naë rë olëak piik yal menak wëen puuk koröp kaut yail pöl elniak Anutuun yaö niwasën wë.

¹² Arim i yanimë piptak Kristook yal äak wel wiin piring yang kel niweera. Ën i yanimë taptak Anutu pim weëre kosangöök Kristo weletakaan wal ë moulmëa pöpök ar pim weëre kosangöön kön wi kosang yewasën Kristoor-ing wal ë nuulëa.

¹³ Ngönën köpël wakaimaurö, ar ngaanëer arim lupötë Anutuun yaö naën wëwë ngantakël wë utpetat eimaurö. Pël ëen pötök lupöt mën wel niwia. Pël ëautak peene pöt, Anutuuk elniin Kristoor-ing wëwëetak wë. Pël yaëen pi

tiarim utpetat ent ë yanuula.

¹⁴ Tiar Moses pim ngön kosangötë ngön wia pöt ngaarëk naön wëen pötök utpet kangut tiarim naë orööpnaat, pël ëa. Pël ëautak Anutuuk utpet kang pöt kërë olëa. Kristo pim këra yetaprak möön wel wia pötak Anutuuk kang pöt won wesa.

¹⁵ Kristoë këra yetaprak isa pötak Anutuuk kutömweriaan mopöök omën utpet isaare weëre kosangringörö il mowesak pitëm weëre kosangöt ent ë moolëak omnaröa ëöetak pitëm songönöt tekeri wesa.

Tiar Kristoor-ing wel wiaurö

¹⁶ Tiar Moses pim ngön kosangötë öngpök naön. Pötaanök omën nampök arim iire kaömp yena pötaanre krismaki ma ngoon ma sant pötë öngpök akun nent ngëëngk newasën yeë pötaan utpet wesak niaan pöt kat mowiinganok.

¹⁷ Omën pipotön ököököt pël apenaat. Këet orööpëneak yaëen wet rëak oröaut. Peene kë panë pöp, Kristo, pimënt oröak wë.

¹⁸ Omën naröak arimtën wak irëak enselöröen yaya manëak kaar yenia pipot kat mowiingan. Pit omën pipotön wangarötë itena pël niak köntak ieping eimeë yangerakë kentöökë ënëm yaë.

¹⁹ Omën ke pilörö Kristook yal naën wë. Pi tiarim kepönö, ën ingre mor saurö tiar pim möönre

koröpö. Kepönöök möönre koröpö kaamök elniin urötre kosatring yal één pangk yaë. Pël éaan Anutuuk weëre kosangöt yaningkên kaö yes.

20 Ar Kristooring wel wiin yangerakë omnantë öngpökaan ent ë nuulëaurök tol één yang omnaröa yaaul yeë? Tol één ngön kosang ke epot ngaarëk yeö?

21 “Epot mor öngan.” “Epot nëngan.” “Epot mësël èëngan.”

22 Ngön kosang pipotök tiarim yangerakë omnant wak wëen lëngë yes pötön ya. Ngön kosang pipot omnaröa könöökaanöt Mosesë ngön kosangötë yal yemangk, Anutuu naëaan wonöt.

23 Ngön kosang pipotök enselöröen yaya maimeë arimtën wak irëak arim möönre koröpötön nga elmëënëak yenia. Pël yaalni pipotön omën narök kön wiin ompyaö yaë pël yewas. Pël yaëetak pötök koröpöökë kentre kaur pöt pangk kan newariipan.

3

Anutuuk tiar Kristooring weletakaan wal ë nuulëaurö

1 Ar Kristoë wal éautak yal éak piiring wë. Pötaanök omën këet o kutömweri Anutuu yaapkéetakël, Kristoë kaö sak wë pörek wia pötön war kön wieë.

2 Ar yangerakë omnantön kön wiinganok, kutömweri wia pötön kön wieim ön.

3 Pöt Kristoë wel wiautak ar yal éak wel wiin arim wëwëat

Kristooring Anutuu naë ëlëöp wiin wia pötaanök.

4 Ènëmak Kristo wëwë pepap pim orö tekeri sëpna akunetak arta piiring Anutuu ëwaatak orö rëënëët.

Lup ngaanöt sëp wesak lup ngolöpöt öpa

5 Pötaanök koröpöökë kent arim yeë pipot sasa kasëng meneë. Pöt epot. Öngre omp nga yaaö, lup kewilring yaaö, öngre omp neneraan kentre kaur yaaö, omën muntaröa omnantön war yaaut. Omën muntaröa omnantëen war yaaö pötak Anutuu urtak yangerakë omnantön omp ak yewas.

6 Omën Anutuu ngön wa olëak utpet pipot yaaö piporö puuk kangut mampnaat.

7 Arta ngaanëer omën ke pilöröaring wë pitëm yaaul eim wakaimaurö.

8 Pël éaurök peene pöt, ngaare ya sangën, kön utpet mowiire ökre wasre koö ngön, utpet pipot sëp weseë.

9 Ar neneren kaar mangan. Lup ngaanötë utpet yaaut ent ë olëak

10 lup ngolöpöt wak wë pötaanök. Anutuuk lup ngolöp pöt ket éak nina. Pël éak ket elniaupök kët ël epotë könöt ngolöp nuwasën könring sak pimtë ök seim wë.

11 Wëwë ngolöp eptak tiarim kom éak wakaima pöt won yes. Yuta omnaröere muntarö, koröp kaut yailauröere nailën yaaurö, éwatöröere köpëlörö, inëen yaauröere inëen naënörö, pöt pout mosöt pël yaë. Èn Kristo

tiar pouröa kaö sak tiarim lupötë wë pötakëer këet pël yaë.

Neneraan lup sant elmëëpa

¹² Anutuuk ar pimëen yaö nuwasën pim omën sak wëen lup sant yaalni. Pötaanök omnaröen yaköm kön wieë kaamök ëere sant elmë, arimtën kön wiin wak iraöre ya wiap ë, omnarök utpet yaalniin kangiir nga naalmëen ë pël ëëë.

¹³ Narök könöm nant elniin pöt wak weë. Ën arim tekraakan nampök utpet elniin pimëen ngön wieë pöt kangiir elmëënganëp om pim utpet pöt won wes moolaë. Kristook arim utpetat won wes nuulëa pöl arta ëëë.

¹⁴ Lup sant yaaö pötak omën ompyaö muntat il yewas. Pël ëak pötak ulöp urak ëen pangk yaë. Pötaanök omën ompyaö pipot yeem lup sant pötaring weë.

¹⁵ Pël ëen Kristook mayaap yaningk. Pötak arim lupöt wotpil wesak ompyaö yëë ma won pöt pet elniip. Anutuuk ar möönre koröp kopëtaö wak lup kopëtemer sak mayaaptaring önëak yas niia. Pötaanök kët ël epotë piin yoöre ërëp maim weë.

¹⁶ Kristo pim ngönte arim lupötë ilëak kaö sëp. Ar ëwat wë. Neneren rë moulööre utpet yaaut kasëng mampënaan pepanöm maö pël ëëë. Arim lupötök Anutuun yoöre ërëp elmëak ngönën tanre Pulöök elniin Anutuun yaya tan aö pël ëëë.

¹⁷ Anutu Pepen Aköp Yesu tiarimëen elnia pötaan yoöre ërëp maimëë omën këmtak aöre moresök ya mëmpö pël yëë pipot Yesuun wesak ëëë.

Ëlre pepere rungaaröa ngönte

¹⁸ Öngörö, arim ompöröaan inëen elmëëë. Aköpëen yaö saurö, ar pël ëen ompyaö ëëpnaat.

¹⁹ Ompörö arta, arim öngöröen nga elmëëngan, lup sant elmëëë.

²⁰ Rungaarö ar, arim ëlre peparöa ngön ngaarëk weë. Pël yaëen Anutuuk itaangkën pangk ëëpnaat.

²¹ Ën peparö arta, arim rungaarö ya utpet ëëpanëen ya sangën mongawisngan.

Inëen yaaöre ngarangköröa ngönte

²² Inëenörö ar, kët ël epotë arim ngarangköröa ngön ngaarëk weë. Arim ngarangkörök itaangkën ompyaö ëëpnaataan pëen won, Aköpön kasinkasin yeem weë ngentiak pitëm ngön ngaarëk weë.

²³ Arim ya yamëngk pipot pout omnaröaan won, Anutuun yëë. Pötaanök weë panë ngentiak mëneë.

²⁴ Ar ëwat wë. Aköpök kangut nimpnaat. Puuk ar pim omnaröaan yaö ëa pöt ningkën önëët. Pöt ar Aköp Kristo pim inëen yaalmë pötaanök.

²⁵ Ën omën utpet yaë pipop Anutuuk pim utpet yaë pöta kangut mampnaap.

Anutu pim ngön yaatak omën yapinringre yapin won pourö möongkraar kangk naalniipan

4

¹ Ngarangkörö ar, wot-pil wesak arim inëenörö mëngkre mëngk ngarangk elmëë. Pöt arta arim wotöököp kutömweri wë arën itena pël weseë.

Kimang yamëëautere ompyaö wëauta ngönte

² Ar pourö kosang wesak Anutuun ök maim ön. Pël eimeë ök yamëëautak Anutuun këëkë kön wiak yoöre ërëp maim ön.

³ Pël ëak arim ök yamëëautak tenimëënta Anutuun kimang maim ön. Pi kan nent koir ningkën pim ngönte ök mëak Kristoë ngön ngaan ëlëëp wiakaima pöt ök menaan kimang maim ön. Ne ngön pöt ök yamëëautaan wii kaatak wë.

⁴ Kimang maim önë pötak kaamök elnäan nem ëëmëak neea pöl ngön ëlëëp wiakaimauta songönte wa kotiak ök memaat.

⁵ Ngönën kat nawiin wilëngkëël wëaurö pitring wë akun il wasnganëën omnant këëkë kön wieëak ëën.

⁶ Arim ngönöt ompyaö pan misëngring tomunatë ök ëëp. Pël wë omnaröen ngön kaip ti mampunëëtaan poprak naën ëënëët.

Poolök Tikikasre Onisimas wes mëa

⁷ Nem wë pöta ngönte Tikikas puuk waisak ök niapnaat. Pi nem kar

panëëpök Aköpë ya omën ompyaup, neering ya ngawi yamëngkaup.

⁸ Ten tolëël wë pöta ngönte ök niaan kat wiak lup kosang sënëak nook wes mëen yewais.

⁹ Pël ëak Onisimas, tiarim kar panëëp, piiring wes mëen yewais. Pi arim kakaanëp ya sëp newasën om wëaup. Pi-aripök eprekë yaaut ök niapnaat.

Pool pi Kolosi omnaröen yoöre ërëp mëëa

¹⁰ Aristakas neering wii kaatak wëaupök arën yoöre ërëp yenia. Ën Maak, Panapas pim nang karip, puukta tapël yenia. Pi arim naë waisën pöt nem niak pöl sant mowasën.

¹¹ Ën Yesu, yapin nent Sastas, piita arën yoöre ërëp yenia. Yuta omën nem karuröa naëaan pitökëër ketumön newesak omnarö Anutuuk wa ngaöök mëëpënëak neering ya yamëngk.

¹² Pël ëak arim kakaanëp, Epapras, Yesu Kristoë ya omnamp, puukta yoöre ërëp yenia. Ar kosang sak Anutuu arim ëënëak yaalni pöt kön wi sokolön yak kët ël epotë kosang wesak kimang maim wë.

¹³ Pim songönten nem ëwat wë yeniak epop. Pi arimëënre Leotisiaare Irapolis ka pöteparë omnaröaan kaamök elniipënëak ya kaö yamëngkaup.

¹⁴ Luk root ompyaupre Timas piaripta yoöre ërëp yenia.

¹⁵ Ne tiarim kar Leotisia kak wëauröen yoöre ërëp yemak pël ök man. Pël ëak öng Nimpaare pim kaatak ngönënëen wa top yauröenta tapël man.

¹⁶ Pep epwer ar sangk kelak pöt wes mëen Leotisia ingre mor saurö pitta sangk kelëp. Ën kangiiir Leotisia omnarö menan pöwer pit sangk kelak ningkën arta sangk kelën.

¹⁷ Pël ëak Akipas pipopön, “Aköpë ya nina pipët këëkë wesak mën,” pël man.

¹⁸ Pep epwer omën nampön maan retëng ëa. Ën kaö epët pöt nemtok retëng yeë. Nemtok arimëen yoöre ërëp ngön retëng yeë. Ar ne wii kaatak wë pöt kön wieë nemëen Anutuun kimang maë.

Anutu pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pool.]

1 Tesalonaika

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 20 pöta ök won sêen Pool pi Korin kak wê pep epwer Tesalonaika kakë ingre mor sauröaan retëng ëa. Pi wet reäk Tesalonaika kak sê ngönën ök maan narö Yesuun kön wi kosang wesa (Ngön Yaaö Omnarö 17:1-9). Pitëm pël ëa pötaan Yuta omën naröak nga yaalmëen ingre moröröak Pool wes mëen sa. Pël ëak ya mëmpö sê Korin kak oröak wëen Timoti pim naë sê oröak pitëm ngönte ök mëea.

Yuta omën naröak ingre moröröaan nga elmëak utpet mowesa. Pël maan kat wiak Poolök pit kosang sak öpënëak mëea. Pël ëak Yesuu kaalak waisëpnaata ngönte retëng ë mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1:1

Anutuu yoöre ërëp ngönte

1:2-3:13

Kristoë kentöökë ënëm ëëpenaat 4:1-12

Kristoë kaalak waisëpnaata ngönte 4:13-5:11

Wa korkor ngönte 5:12-22

Ngön mëet 5:23-28

1 O Tesalonaika kakë ingre mor saö Anutu tiarim Pepa-pre tiarim Aköp Yesu Kristooring yal menak wëaurö ne Pool Sailasre Timoti piaripring wê pep epwer retëng ë yaningk.

Anutu pim komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë wiaap.

Tesalonaika omnarö kön wi kosang weseimeë wotpil wakaima

2 Akun poutë ten arën kön wieë Anutuun yoöre ërëp mëak arimëen kimang maim wë.

3 Pöt ten arim Kristoon kön wi kosang wasën këet jaaröön ompyaö yaaöre lup sant yeem ya kaö yamëngkaöre tiarim Aköp Yesu Kristoon kön kosang wiak piin kor yeem lup kosang sak wëa pötön kön wieë Anutuun pël maim wë.

4 Karurö, Anutu ar lup sant yaalniaupök pimëen yaö elnia pöten ten ewat wë.

5 Ngön ompyaö tenim arën ök niama pöt ngön pëen won, Ngëëngk Pulöökë weëre kosangöök ök yeniaan Pul pöök tenim lupötë ngön pöt yaapöt pet elnia. Pël ëen ten kaamök elniak arim naë ya yamëngkën tenën itenak omën ke tolëelörö pöten ewat saurö.

6 Pël ëak Anutuu ngön ompyaut wak wëan pötaan könömöt arim rangk yawisën Ngëëngk Pulöök kaamök elniin ërëpërëp ëak ten Aköpë wëwëeta ënëm saurö.

7 Ar pël ëan pötaanök omën Masetoniaare Krik yangerarë ngönën wak wëaurö arim wëwë ompyauta ngönte itenak ënëm ëa.

8 Pöt eptaanök. Aköp pim arim naë ya yamëngkauta ngönte aö yesem Masetoniaare Krik yangerarë wëaurö kat yawiin arim Anutuun kön wi kosang weseim wë pöta ngönte ulöl sak yang munt

nantëeta yes. Omën pourö pöten kat wia pötaan tenök ök mena pöt pangk naën.

⁹ Omën porö pitëmtok ten arim naë wais wëen omën arim naë oröa pöta ngönten ök yenia. Pitök omën kön ökre wasut arim wet rëak ngëengk weseiman pöt sëp wesak Anutu wëwëetaringëp pim naë rë olëak pim inëen sak wë pöta ngönte ök ya.

¹⁰ Pël ëak pitök arën, “Anutuu Ruup kutömweriaan wes mëen kaalak waisëpnaap piin kor eim wë,” pël ya. Pim Ruup Yesu pöp ngaanëer wel wiin kaalak wal ë moulmëaup ënëmak Anutu pim ya sangën elniipna pötakaan kama yaniö.

2

Poolë Tesalonaika kak ya mënauta ngönte

¹ Karurö, ar ëwat wë. Ngaan ten arim naë wais ngönën ök niia pöt mos nasën. Won.

² Ten arim naë naaröon wë wet rëak Pilipai kak om wëen naröak utpet niwasën këlangön kat wia pöt ar ëwat wë. Pël ëaatak ten Anuturing wëen kaamök elniin lupöt kosang sak wëen naröak kööre tok kaö yaalniin Anutuu ngön ompyaut ök niiaut.

³ Tenim ngönën ök yeniak epët ngön korar nentak ök neniaan. Ten wëwë kewilring wëa pötak morök elniinëak naën.

⁴ Anutuuk tenën ökre was elniak itaangkën yok pangk ëenak pim ngön ompyaut ök

nianëak niaan yewais. Omnaröak tenim yaaten itenak kent ëëpnaataan won, Anutu lupöt ityaangkaupök itenak kent ëëpënëak ök yeniak.

⁵ Ar ëwat wë. Ten ngön pöt arök tenën kön wiin ompyaö ëëpënëak ököök neniaan ëaut. Won pan. Pël yeem tenim ngön niia pötakta tenim omnantön kentre kaur yaaö pöt wa ëlëëp newasën ëaut. Pöt Anutu piita ëwat wë.

⁶ Ten Kristoë ngön yaaö omnaröak ar tenim yapinte wak isak anëak ngön kosang wesak niana pöt yok pangk ëëpnaat. Pël ëëpnaatak ar ma omën muntaröak pël ëenëak neniaan ëaut.

⁷ Ten ngaan arring wakaima pötak ël nampë pim runga koturöen wiap yaalmë pöl elnieimaut.

⁸ Ten arën lup sant yaalni pötaan Anutuu ngön ompyaut ök nianëak kent kön wiaut. Pöt pëen won. Tenim wëwëet ar kaamök elniipnaan pëel elniinëak kön wiaut. Pöt arën lup sant kaö panë yaalniiaut.

⁹ Karurö, ar tenim ya kosang mëneimautön ëwat wë. Pöt ten Anutuu ngön ompyaut ök niiautak këere kaömpöt arim naëaan önganëak tenimtok këtre rö kan poutë ya mëneimaut.

¹⁰ Anuturë ar pourö tenën ëwat wë. Ten ar Anutuun kön wi kosang yewesauröa naë ya yamëngkem utpet nent naën, wotpil wakaimaut.

¹¹ Ar ëwat wë. Omp nampë pim rungaarö ngarangk yaalmë pöl ten arimëen

elniaut.

¹² Ten arim könre lupöt kosang nuwasën wëen Anutu pim naë sëen wa ngaöök nimëen pim ëwaatak önëak yas yenia pöpök arën itenak ya kë sëpënëak kosang wesak niiaut.

Tesalonaika omnarö kön wi kosang panë wesak lupöt kosang sak këlangön kat wia

¹³ Omën epëtenta ten Anutuun yoöre ërëp maim wë. Ngaan arim naë wais Anutuu ngönte ök niaan kat wian pötak ar omnaröa ngön pasit pël newasën Anutuu ngönte pël wesak waurö. Yaap, ngön pöt Anutu pimtök ar piin kön wi kosang yewesauröa könre lupötë ya yamëngk.

¹⁴ Karurö, omën nant Anutuu ingre mor saurö, Yutia yangerak Yesu Kristoë ënëm yaauröa naë oröa pöt arim naëta oröa. Pöt arim yangerakë omën karuröak elniin këlangön kat wia pöl pitta Yuta omën pitëm karuröak wet rëak elmëen kat wiaurö.

¹⁵ Yuta omën pörö tiarim Aköp Yesu Kristoore Anutuu tektek ngön yaaö omnarö mën wel wiak ten waö ë nimëaut. Pël ëak Anutuu omën ompyaö kent yeëa pöt wa yoolëmak omën pouröaan kööre tok yaaurö.

¹⁶ Pitök ten Anutuu utpetakaan kama niöpna ngön pöt ar omën muntaröen ök nianganëak il niwariipënëak pël ëaut. Pël yaëen pitëm saunat kaö panë saut. Pël ëaatak Anutuu ya sangën pömpel peene pitëm naë yaarö.

Pool kaalak Tesalonaika omnaröa naë së itaampënëak kent kön wia

¹⁷ Karurö, ten akun kot ep-tak ar sëp niwesak wë arën itaampunaataan yaköm kön wiaut. Yaap, ten arën itnaangkën wë arimëen kön wieim wëaurö. Pël yeem kaalak wais it ningampunëak weë panë ngentiaut.

¹⁸ Ten arim naë waisënëak kent kön wiaut. Ne Pool nook akun selap waisumëak ökre was ëen Setenök tenim kanö il niwariak wë.

¹⁹ Enëmak tiarim Aköp Yesu kaalak waisën tiar pourö pim itöök taupenaat. Ten arën itaampunëak kor wë akun pötak Aköpë ëöetak arën itenak tenim arim naë ya mëneimauta këet pël wesak ya kë sënaat.

²⁰ Yaap, ten arim naë ya yamëngkën ar Anutuun kön wi kosang wesan pötaan ya kë sënaat.

3

Poolök Timoti Tesalonaika omnarö weëre kosang mampënëak wes mëen sa

¹ Ten arën itnaangkën wë ya këlangön kön wiinganëak tenipökëer Atens kak om ön pël wesak

² tiarim karip Timoti tenipring Anutuu yaat yamëngkem Kristoë ngön ompyaut ök yaaup arim naë wes mëaut. Ten pi arim lupöt kosang nuwesak arim kön wi kosang yewesaut taë nuwasëpënëak wes mëaut.

³ Ar narö munt naröak utpet yanuwasën pötak arim

kön wi kosang yewesaut irikor elniipanëak äaut. Arimtokëer ewat wë. Anutuuk tiar omnaröak utpet elniipënëak yaö niaa.

⁴ Pöt yaap ngaantak tenim arring wakaima pötak, "Ënëmak omën naröak tiar utpet nuwasëpnaat," pël ök niaaut. Pël niaan tenim ök niaa pöl yaaröön ityaangk epët ar yok ewat wë.

⁵ Omën naröak utpet nuwasëpënëak äa pötaanök nem arën itnaangkën wë këlangön kat wian pöl kaalak kat wiinganëak akun pötak arim kön wi kosang yewesauta songönten ewat sumëak Timoti wes mëen waisa. Pöt Setenök arën ököök niaan tenim arim naë ya mëneima pöt mos ëëpanëak kön selap äaut.

Timoti pim ngön ompyaut wak sëen Pool pi ërëpërëp äa

⁶ Peene pöt, Timoti arim naëaan wais e oröak wë arim kön wi kosang yewesaöre lup sant yaaö ngön ompyaö pöt tenipön ök yenia. Pël niak arök tenimëen yak ya ërëpërëp kön wieim wëan pötere tenim arën itaampunëak kent kön yawia pöl arta tenimëen yeëan pötenta ök yenia.

⁷ Karurö, arim wëwëeten kat wia pötaanök omnaröak ten utpet yanuwäsën këlangön kat yawiem arim kön wi kosang yewesauten kön yawiin pötak tenim lupöt kosang yewas.

⁸ Pöt epët. Ar Aköpring lup yal äak kosang sak wë pötaan

ten peene lup kengkën sak önaat.

⁹ Arim yeëan pötaan ten Anutuun yoöre ërëp yemak. Pöt arën kön wieë Anutu tiarimopön ök yamëem arimëen ërëpërëp kaö yeë.

¹⁰ Këtre röök poutë ten arim naë wais itenak ngönën lup irikor yeë pöt wotpil wes nimpunaataan kosang wesak kimang maim wë.

Pool pi Tesalonaika omnaröa naë sëpënëak Anutuun kimang mëä

¹¹ Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp Yesu piarpimtok kanö tē niwiin arim naë waisënaat.

¹² Aköpök kaamök elniin arimëentre omën naröen lup sant yaalmëan pöt kaö sëen tenim arën lup sant yaalni pöl elmëeim ön.

¹³ Pël ëen arim lupöt kosang niwasën tiarim Aköp Yesu pim omnaröaring waisëpna pötak ar Anutuu tiarim Pepapë ëöetak utpet nent won, kölam pëen önëët.

4

Wëwë wotpilten Anutu kent yaë

¹ Karurö, ne ngön munt nent niamaan kat wieë. Ngaan arim wëwë ompyaut wëen Anutuuk itenak kent ëëpnaata songönten ök niaan kat wiak ënëm eimaurö. Peene pöt, ne Aköp Yesu pim yapintak ngön nent kosang wesak epël niamaan kat wieë. Arim wëwë ompyaö pöt kaö wesak eim ön.

² Ar ngön pout Aköp Yesu pim yapintakël tenim ök niia pötön ewat wë.

³ Anutuu kent yaaö pöt epët. Öngre omp nga yaaö pout kasëng menak lup kölam panë önëak kent yaë.

⁴ Ën ompörö ar öng koirënëak pöt lup kopët nemer wë wotpil wesak koirëë.

⁵ Omën ngönën won, Anutuun köpël wë pöröa öngöröaan kentre kaur ëak yokoir pöl ëëngan.

⁶ Arim karurö utpet elmëak pitëm öngörö këkain elmëënganok. Pöt tenim ngaan ök niia pöl Aköpök omën utpet ke pil yaaurö kangut mampnaat.

⁷ Anutuuk tiarën yas yenia pöt öng nga ëëpenaataan won, lup kölam öpenëak yenia.

⁸ Pötaanök omën ngön epët kasëng yemangk pöp omën muntapön won, Anutu Ngëëngk Pulö ar yaningk pöpön kasëng yemangk.

⁹ Ne arim karuröen lup sant elmëënë pöta ngönte pangk retëng ëak ök neniangan won. Pöt Anutuuk arën neneraan lup sant elmëënëak yok ök niia.

¹⁰ Pël niaan ar yaap arim kar Masetonia yang poutë wëauröen lup sant yaalmë. Pël yaëënak karurö tenök, "Pötakëër kaö wesak eim ön," kosang wesak pël yenia.

¹¹ Tenim ngaan kosang wesak ök niia pöl wiap sak wëëre omnant ngarangk ë, omnant önëen arimtë moresök pëën ë

pël ëënëen kosang wesak eim ön.

¹² Pël yeem kaömpre omnantëen kimang nemaan yaëën ngönën köpëlöröak itaangkën ompyaö ëëpnaat.

Aköp pi kaalak wais tiar wal ë nuulëëpnaap

¹³ Karurö, ar wel wiauröen ëngk ma e weseë ngönën köpëlöröa kaalak wal ëëpnaat köpël wë ingre yailak ya pöl anganëen ök nimaan kat wieë.

¹⁴ Tiar Yesu pim wel wiak kaalak wal ëa pöten kön wi kosang yewas. Pötaanök Anutuuk Yesu pim kaalak waisëpnaatak omën piin kön wi kosang wesak wel wiauröeta wal ë moulmëen piiring waisëpnaat pël kön wieë.

¹⁵ Pöta ngönte Aköpë këm ngönte epël niaanaan kat wieë. Ënëmak Aköpë kaalak waisëpna akunetak öp öpenaarö wel wiauröa wotöök rëak kutömweri nasëngan.

¹⁶ Anutuuk ngön kosang wesak aan ensel wotöököpök ngön ëak yeniaan kutömweriaan kuup yamëngkën Aköp pimtok yangerak irapnaat. Pël yaëën omën Kristoon kön wi kosang weseimeë wel wia pörö wet rëak wal ëëpnaat.

¹⁷ Pël ëën Anutuuk mësak yawisën akun pötak öp öpenaarö kutöm kepilrak koirak Aköpön mopöök itaampnaat. Pël ëak piiring kët ëlötë wakaim öpena.

¹⁸ Pötaanök arim karuröen ök mëak lup kosang moweseë.

5

Tiar Aköpë waisëpnaaten kangk eim öpa

¹ Karurö, “Akun tol äak sëënak omën pöt orööpën?” ma “Omën oröp nentak eën orööpën?” ngön pöta songönten ar ewat wë. Pötaan ök neniangan.

² Aköpë waisëpna akunetak eëpnaaten arimënt ewat wë. Omën këkainëpë rö kan yaarö pöl teënt orööpnaap.

³ Omën Yesuu ngönte ngaarëk naönöröak, “Akun eptak mayaap wë ompyaö öpenaat,” pël aim wëën Aköpë akunet oröön kö sëpnaarö. Öng nampë ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat yawi pöl pit këlangön kat yawiin mait naalmëëpan.

⁴ Karurö, ar koutak naön Aköpë akuneten ewat wë. Pötaanök omën këkain nampë ëlëëp waisën yaan yes pöl Aköpë akunet yaaröön pël naëngan.

⁵ Ar këtre ëwaata yaö saurö. Tiar koutere rö kanë yaö wonörö.

⁶ Pötaanök omën ka kun yesauröa omnantön itnaangkën wë pöl eënganëën kön wotpil wesak wë ngarangk këëkë eëpa.

⁷ Rö kanötë omnarö ka nga yeem itnaangkën yaaurö. Ën rö kan tapötë i ngaat nak kön irikor yaaurö.

⁸ Pël yaauröak tiar Anutuun ewaatak wëaurö. Pötaanök irikor eënganëp kön ompyaö wetete öpa. Tiar Anutuun kön wi kosang wasööre lup sant ë pël äak pötak ulpëën

kosangëp ket äak wak öpa. Pël äak Anutuuk tiar utpetetakaan kama niöpna pötaan kön kosang wiak kor wë pötak ul kosangët ket äak waëak öpa.

⁹ Pöt eptaanök. Anutu pi tiarimëën ya sangën elniipënëak neniaan. Won, pi tiarim Aköp Yesu Kristook utpetetakaan kama niöpënëak yaö niia.

¹⁰ Yesu pim tiarimëën yak ngaanëer wel wia pöt tiar narö wel wiire om öp wë pël ëaapena pörö piiring sasa wakaim om öpenëak ëa.

¹¹ Pötaanök peene yeëan pöl arim karurö kosang mowesak nener kaamök elmëeim ön.

Ngön mëët

¹² Karurö, ten kosang wesak epël nianaan kat wieë. Ar omnarö arim naë ngönënë ya yamëngk piporöa ikaanöök ön. Pit Aköpök arim kaö wes moulmëënak könre wetete ninak wotpil yanuwas.

¹³ Pitëm arim naë ya yamëngk pötaan kön wiin isën lup sant elmëën. Pël yeem ar ingre mor saurö mayaaptaring ön.

¹⁴ Karurö, ten ngön kosang epël ök nianaan. Ar omën wisën yaauröen pepanöm man. Pël äak kas yaë piporöa lupöt taë mowesak wiapre kor yaaö puorö kaamök elmëën. Pël yeem omën pouröaan ëpre wiap elmëën.

¹⁵ Omën nampök utpet yaalniin kangiir elmëënganëën ngarangk eën.

Akun poutë kosang ngen-
tiak arim karuröere omën
pouröaanta wëwë ompyaut
wël ëak elmëen.

¹⁶ Kët ëlötë ërëpërëp eim ön.

¹⁷ Akun poutë Anutuun
ngön ök maim ön.

¹⁸ Omnant pout arim naë
yaaröön pöt Anutuun yoöre
ërëp maim ön. Anutuuk ar
Yesu Kristooring yal menak
wë pipot pout eim önëak kent
yaë.

¹⁹ Ngëengk Pulöökë ngönte
apënëak yaëen wa olëak mëak
kan mowariinganok.

²⁰ Anutuu ngönte om-
naröa tektek yenia pöt
kaaöre këöpöt ëak kasëng
mangkanok.

²¹ Ngön pout ökre was ëak
ompyaut wël ë moröak wë

²² utpetat mop mowiin.

²³ Anutu, mayaap pepap,
pintok arim lupöt kölam
niwasën pangk ëëp. Pi
ngarangk elniin tiarim
Aköp Yesu pim kaalak
waisëpnaatak arim könre
lupre koröpötë utpetere
korar nent wi naöpan.

²⁴ Anutu yas yeniaupök
pim ngönte akun poutë aan
kat wiin kë yaaröaupök ngön
ök yenia epët yaap mën pet
irëpnaap.

²⁵ Karurö, ar Anutuuk ten
kaamök elniipnaan kimang
man.

²⁶ Karuröen lup santak
yowe mëak mor meneë.

²⁷ Ne Aköpë yapintakël
kosang wesak epël yeniak.
Ingre mor sa kar pouröen pep
epwer sangk kelak ök man.

²⁸ Tiarim Aköp Yesu Kristo
pim komre kolap pöt arim
naë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim nanëp, Pool.]

2 Tesalonaika

Yesu pi wel wiak kutömweri sseen wë krismaki 20 pöta ök won sseen Poolök Korin kak wë pep epwer Tesalonaika ingre moröröaan kaalak retëng ë mena. Pi kat wiin pit kön irikor äak Kristoë kaalak waisëpna pöt yok oröa pël wesa pöt kat wiak wotpil wasëpënëak pim waisëpnaata ngönte kaalak retëng ë mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës räaut 1:1-2

Yoöre ërëp ngönte 1:3-12

Kristoë kaalak waisëpnaata ngönte 2:1-17

Kristoë kentöökë ënëm ëëpenaat 3:1-15

Ngön meët 3:16-18

1 O Tesalonaika kak ingre mor saurö, ne Pool Sailasre Timotiiring wë pep epwer retëng ë yaningk. Pöt Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp Yesu Kristo wë pötaanök.

2 Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë wiaap.

Pool pi Anutuun yoöre ërëp mëä

3 Karurö, akun poutë ten arimëen yak Anutuun yoöre ërëp maim wëen pangk yaë. Arim kön wi kosang yewesaut kosang panë yesën neneraan lup sant yaalmëan pöt kaö yes pötaanök.

4 Pël yeë pötaan ten arim yapinte wak isak Anutuu ingre mor saö ka nantë

wëauröen ök yemak. Arim kööre toköröak utpet yaalniin këlangön kat yawiem lup kosang sak wë kön wi kosang yewesaut taë wes wak wë.

Anutuuk tiar wotpil wesak wël äak ya yanimëngk

5 Arim wëwë pitak Anutuuk wël äak ya yamëngkaut wotpilte pöt pet yaalni. Ar wëwë ompyaö pipët wak wëen arën kön wiak wa ngaöök nimëëpnaataan këlangön kat wiinëak niia.

6 Anutu pimtok wotpil wesak ya mënak omën këlangön kat yaniwi pörö kangiiir këlangön kat mowiiipnaat.

7 Pël äak ar këlangön kat yawi pörö puot kërë niolaan tenring ompyaö eim öpenaat. Pim pël ëëpna pöt tiarim Aköp Yesu Kristo kutömwer sëp wesak es kësang newesring tekeri yaaröön pim ensel weëre kosang pöröa piiring waisëpnaatak pël ëëpnaat.

8 Pël äak omën Anutuun köpël wë tiarim Aköp Yesu pim ngön ompyaut ngaarëk naön yaë pörö puuk kangut mampnaarö.

9 Omën pörö pit Anutuuk kangut menak waö ë momëen Aköpë ëöetak wëaut sëp wesak pim weëre kosangöökë ëwaaten itnaangkën sasa kö sëpnaarö.

10 Pim waisëpna akun pötak omën pim yapinte wak isak aimeë kön wi kosang wesak wëa pörö piin yaya mapnaat. Ën arta tenim ngönën ök niiaut kön wi kosang wesan pötaanök pitëm tekrak önëët.

*Pool puuk Tesalonaika
omnarö Anutuuk weëre
kosang mampënëak kimang
mëä*

¹¹ Ar pël eënë pötaanök ten akun poutë Anutuuk kaamök elniipënëak kimang yamëëaurö. Wëwë önëak yas niia pöt pi arën kön wiin ompyaö wëen pangk eëpënëak kimang yamëëan. Pël yeem pi weëre kosang ningkën arim kentöök omën ompyaut pout eënëak kön yawi pöt eëre arim ya Kristoon kön wi kosang weseë yamëngk pötta pet irö pël eënëak kimang yamëëan.

¹² Pël yeem ar tiarim Aköp Yesu Kristoë yapinte wak isak aim wëen puukta arën tapël wak isak apënëak kimang yamëëan. Tiarim Anuture Aköp Yesu Kristo piaripök komre kolap elniin pël eënëët.

2

*Omën ngön wa yoolëaupë
ngönte*

¹ Karurö, tiarim Aköp Yesu Kristo kaalak waisën piiring wa top eëpena ngönte kosang wesak epël nianaan kat wieë.

² Omën naröak Aköp kaalak waisa ngön pöt yaan kat wiak kön irikor ëak ya ngës eënganok. Ngön kaar pöt omën nampök tektek ngön yaauröa ök sak niia ma nampök pimtë könöokaan reäk niia ma naröak, "Pool puuk retëng ëak wes momëen kat wia," pël ök niia wes.

³ Omën namp kaar ke pilöt ök yeniaan pöt kat mowidinganok. Aköpë waisëpna akunet pas naarööpan. Wet reäk omën kësang Anutuu ngönte wa olëak pi kasëng meneim wëenak omën Anutuu ngönte wa olaima pöp utpet mowesak es parëaöökë ping mowasëpnaap pi tekeri sëenak ënëmak Aköpë akunet orööpnaat.

⁴ Pi omën pouröa Aköp pël sëpënëak pitëm omnant Anutuu ök yewesaare ngëëngk wesak yaya yamëëa pötön kööre tok elmëëpnaat. Pi pimtën ne Omp Aköp pël aö omnaröa yaya yamëëa pötë rangk isak Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati ilëak wel aisëëë pimtën, "Ne Anutu tapöp," pël apnaat.

⁵ Ne ngaantak arring wë ngön pöt ök niaimaut. Pöt ar kat kolak wë ma?

⁶ Peene omën utpet pöp waisëpënëak yaëën omnant il wariak wë pöten ar ewat wë. Ënëmak Anutuu pimëen akun mowia piptak tekeri orööpnaap.

⁷ Ar ewat wë. Peene wëwë Anutuu ngön wa yoolëa pöt kot wiaan omën naröak pël yaë. Pël yaëën omën utpet pöt kot yewesa pöp om kot wesak wë ënëmak sëpnaap.

⁸ Pël eën omën Anutuu ngönte wa olaima pöp tekeri oröön utpet pöt kaö panë sëen Aköp Yesu wais pim këm muntönöök momöön wel wiipnaap. Pim waisëpnaatak ëwa pööring oröön omën pöp kö sëpnaap.

⁹ Omën Anutuu ngönte wa olaima pöp Setenë weëre kosangöök wais morök elniipënëak ya weëre kosang ke nentere nent mënak retëng it ngolöpöt mëmpnaat.

¹⁰ Pël yeem pi Setenë weëre kosangöök omën kö sëpna pörö morök elmëëpnaat. Omën pörö Anutuuk utpetetakaan kama moöpënëak pim ngön këet öpënëak maan kaaö ëa pötaanök kö sëpnaarö.

¹¹ Pit pim ngön këeten kaaö ëa pötaanök Anutuuk omën kaar nantëen wa yaap wesak kön wi kosang wasëpna yak omën weëre kosang nent pitëm naë wes mëen oröak morök elmëëpnaat.

¹² Pötaanök omën ngön këeten kön wi kosang newasën utpetatëen kentre kaur eima pörö Anutuuk kangut mampnaat.

Anutuuk ar utpetetakaan kama niöpënëak yaö elnia

¹³ Tenim kar Aköpë lup sant yaalni pörö, ten arimëen yak Anutuun yoöre ërëp maim wë. Ngaan panëer Anutuuk ar utpetetakaan kama niöpënëak yaö niia. Pël ëen pim Pulöök ar Anutu pimtëen omën panë sënëak niulëen ngön këeten kön wi kosang wesan pötaanök utpetetakaan kama niwa.

¹⁴ Anutuuk ar utpetetakaan kama niöpënëak ngön ompyaut tenim arën ök niia pötak yas niia. Pöt ar tiarim Aköp Yesu Kristoor-ing ëwaatak wë pim omën

ompyaut ngawi eim önëak niia.

¹⁵ Pötaanök karurö ar kosang sak tauëë Anutuu ngönënte tenim këmötök rë nuulöore pepatë ök niiaö pël elnieima pötë ënëm ëeim ön.

¹⁶ Tiarim Aköp Yesu Kristoore Anutu tiarim Pepap, piaripök lup sant elnia. Pël ëak komre kolap yaalniem arim lupöt kosang nuweseim öpnaat. Pël ëen omën ompyaö piarpim nimpna pötëen kangk eim wë.

¹⁷ Piaripök arim lupre könöt kosang nuwesak omën ompyautëen aöre mëmpö pël ëënëen weëre kosang nimp.

3

Poolök, "Anutuun ten kaamök elniipnaan kimang maë," pël mëëa

¹ Karurö, ten ngön munt nent wia. Pöt epët. Ar Anutuun ten kaamök elniin ya mëngkën Aköpë ngönte arim naë ëa pöl teëntom ulöl sëen omnarö wak ping wesak apënaan kimang man.

² Omën selap pan Kristoon kön wi kosang newasën wë. Pötaanök Anutuuk ten utpetaröa moresiaan kama nuupnaan kaalak kimang man.

³ Pit piin kön wi kosang newasën yaëetak Aköp pi ya ompyaö yamëngkën tiar piin kön wi kosang wasëpena pöt pangk ëëpnaat. Pi Setenök utpet niwaspanëen weëre kosang nimpnaat.

⁴ Aköpök ten könre lupöt kosang niwasën tenök

arimëen kön kosang yawi. Ten arën epël kön yawi. Tenim ngön kosang wesak ök yeniak pöt ar peeneaan ënëma poutë om eim önëet.

5 Aköpök arim lupötë ya yanimëngkën Anutuu arën lup sant yaalni pötëre Kristoë kosang sak taueë könömöt wak wakaima pötenta ewat sën.

Poolök omën pourö ya mëmpënëak mëëa

6 Karurö, ten tiarim Aköp Yesu Kristoë urtak wë kosang wesak epël ök yeniak. Kar narö tenim ngönën ök niia pöta ënëm naën wisën wë pörö mop mowieë.

7 Ar ewat wë. Tenim yaaul ök ëënëet. Ten ngaantak ar-ring wë wisën naën eimaut.

8 Akun pötak ten arim moresiaan këere kaömpöt pas naön eimaut. Arim naëaan pas önganëak sum pëënë ëak önëak këtëkre rö kan poutë ya kosang mëneimaut.

9 Tenim arim naë ya mëneimaö pötak ar këere kaömp nimpunëak kimang niianëen pangk ëan tapön. Pël ëaatak ten pël naën ar tenim ënëm ëënëëk yak tenimtok këere kaömp öna yaat mëneimaut.

10 Ngaant tenim arring wakaima pöten ar ewat wë. Pötak nga ngön nent epël ök niiaut. Omën namp ya namëngkën ëëpna pöp kaömp mangkan.

11 Pöt oröptaanök ngön pöt niian wasngan. Ten kat wiin epël aim. Omën

arim teköökaan narö ya namëngkën wisën wë kar naröa omnantëen ngön pas köntak yamëëan pël ya.

12 Ten Aköp Yesu Kristoë urtak omën piporöen ngön kosang wesak epël yeniak. Ar ëlëep wal ë rëak wë arimtëen ompyaö wesak ya yamëngkem këere kaömp wak neim weë.

13 Pël wia pötaan, karurö ar ompyaö yaautaan kaaöre këëpöt ëënganok.

14 Omën namp tenim ngön pep epweri retëng ë yaningk epot ngaarëk naön yaëen pöt ëö sëpnaan war wes mëak këre momëen.

15 Pël yeem piin kön wiak arim kööre toköp pël wasnganok, won. Arök piin kön wiin arim kar namp pël sëen pepanöm man.

Ngön mëët

16 Aköp, mayaap pepap, pimtök omën ke nentere nent yaaröön mayaap nineim öp. Pi tapöpök ar pouröa naë öp.

17 Ne Pool tapöpök arën yoöre ërëp epët nemtë moresök retëng yeë. Mor retëng epët nemtëet. Nem pep poutë yaaulök arimëenta yeë.

18 Tiarim Aköp Yesu Kristoë komre kolap pöt arim naë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim nanëp, Pool.]

1 Timoti

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 35 pöta ök won sêen Poolök pep epwer Timoti pimêen retêng äa. Timoti pöp, pim ëlöp Yuta öngöp, ën pepap Krik ompöp. Pi Epesas kak ingre mor saurö ngarangk äak wêen Poolök epwer retêng ë mena. Ngön irikor nant pitëm naë yaaröön Poolök Timotiin tolëel ngarangk ëepën pöta ngönöt äak mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës räut 1:1-2

Ngönênêen wa top yaauta ngönte 1:3-3:16

Timoti pim ya mëmpna ngönte 4:1-6:21

1-2 O Timoti ngönên ök niaan kön wi kosang wesak nem ru panë saup, ne Pool Anutu tiar utpetetakaan niöpnaapre Yesu Kristo tiarim kor wëaup piaripök neaan Yesu Kristoë ngön yaaö omën saupök pep epwer retêng ë yaningk.

Anutu Pepere tiarim Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre ya ngësre mayaappöt ningkën nim naë wiaap.

Ngönên kaarötön pepanöm mëäa

3 Ngaan ne Masetonia yangerakël sumëak yeem ni Epesas kak om wêen ke urak niian pöl yal menak ömëak rangk yeniak. Ni omën ngönên kaaröt ök yema pörö omën muntaröen kaalak

mepanëen nga yamëem pirek om wë.

4 Pit omnaröen pitëm ëere körööröa ngön kaaröt ök yema. Pël äak pötëen neneraan nga eimeë wëwë ompyaut öpna pötaan kaamök naën yaë. Pötaanök pit ngön ke pilöt kaalak apanëen nga mam.

5 Nem niin pitën nga mamëak yeniak pöta songönte epët. Pit kat wiipna pöt pitëm lupöt kewil won wiaan kengkën wë Anutuun kön wi kosang panë wesak wêen pötök lup sant yewe-saut pitëm lupötë orööpnaat.

6 Omën kaar yaaö pörö pit ngönên kan pö söp wesak kasëng menak ngön kë won mosut nga ilak aim wë.

7 Pit Mosesë ngön kosangöt rë moulöpënëak yaëetak pöta songöntere pitëm rë moulöpna songönteta köpël wëak yaaurö.

8 Tiar ngön kosang pöta songönte ëwat wë. Pötaanök ngön kosangta kan pet yaalni pöökë ënëm ëëpena pöt yok pangk.

9 Tiar ëwat wë. Anutuuk Mosesën ngön kosangöt ök maan retêng äa pöt omën wotpilöröaan won. Pi om ke epëlöröen pitëm utpet yaauta songönte pet elniipënëak äa. Ngön kosangöt ilap yariauröere ngön kosangöt wa yoolëaurö, Anutu kasëng yemengkauröere utpet yaaurö, Anutuun yaya nemaan yaauröere piin wap-wap yemëëaurö, pitëmtë ëlre peparö yamëngkauröere

muntarö yamëngkaurö,

¹⁰ Öngre omp nga yaauröere ompörö pitëmtok pitëmënt neneraan kaip tiak yaaurö, öngre omp narö mon wëere inëen elmë pël ëëpënëak omnarö kain yewauröere kaar omnarö, Aköpë yapintak kaar ëak kosang yewesauröere omën këëtaan kööre tok yaalmëaurö. Omën ke pilöröen pitëm utpet yaauta songönte pet elniipënëak ngön kosang epot äaut.

¹¹ Ngön yaap ngön ompyautak wia pipët Anutu ërëpsawiarang wëauta pepap puuk arën war wesak ök niamëak neeaut.

Pool pi Anutuuk piin yaköm elmëa pöten yoöre ërëp mëä

¹² Tiarim Aköp Yesu Kristo puuk weëre kosang nenak ya epët mëmpaat pël kön wiin pangk ëen nenaüt. Pötaanök ne piin yoöre ërëp yamëëaup.

¹³ Ne ngaan pim yapinte ngep elmëak pim ingre mor saurö utpet wesak piin ökre was maimaut. Ne köpël wë piin kön wi kosang nemowasën. Pötaanök yaköm elnëak mait elnëaut.

¹⁴ Tiarim Aköpök komre kolap kësang pan elnëaut. Pël ëen ne Yesu Kristooring yal menak wë piin kön wi kosang mowesak lup santaring wë.

¹⁵ Yesu Kristo pi utpet yaaurö tiar utpetetakaan niöpënëak yangerak irëa ngön pöt yaap pan. Pötaanök kat wiak kön wi kosang wasëpenaat. Ne epop utpet yaauröa wotöököp.

¹⁶ Pël äautak Yesu Kristo pi mait elnëak pim yaköm pöt kësang wia pöta songönte nem naë tekeri wesa pipët om pas won. Omën ënëmak piin kön wi kosang wesak wëwë kosangta yaö sëpnaarö pit Yesu Kristook utpet yaauröa wotöököp neen yaköm kësang elnëa pöten itenak pit tapël elmëëpna pöten kön wiipënëak pël elnëa.

¹⁷ Wëwë kosangta Omp Aköp, pi wel yawiaüt wonöp, itnaangkënëp. Pi kopëtapökëer Anutu Këep, piin ping wesak yaya aim öpa. Yaap.

Poolök Timotiin ompyaö wesak ngönën ya mëneim öpënëak këk mëä

¹⁸ Timoti nem ruup, omën naröak ngaanëer ngön tekeri wes nina pöten kön wieë ya ngön epët yeniak. Pötaanök ni tektek ngön pöt taintaë wak wë Aköpëen kööre tok yaauröa öngpök ompyaö wesak ngönën ya mëneim öm.

¹⁹ Nim kön wi kosang yewesaut taintaë weë lupmer utpetat won wiaan kengkën wë ngönën yaat mëneim öm. Omën narö kön ompyaut pitëm lupötë wieë kan ompyau pet yaalnëa pöt kasëng mangkën kön wi kosang yewesaut këlok sëen wa irikor ëeim wë.

²⁰ Omën pöröa naëaan Aimeniasre Alesanta pöaar nook Anutuun ökre was yamëëaut sëp wasëpënëak Setenë moresi moulmëaut.

2

Kimang yaauta ngönte

1 Ne wet réak epël kosang wesak niamaan kat wi. Anutuun omën pourö kaamök elmëepnaan ök maimeë kimang ngöntak yoöre ërëp man.

2 Tiar mayaaptaring ompyaö wë Anutuu kanöököl wotpil öpenaataan omën omp aköröere ngarangk pouröaan kimang man.

3 Kimang pël maim önë pötak tiar utpetetakaan niwaup Anutu pi itaangkën ompyaö ëëpnaat.

4 Pi omën pourö utpetetakaan niön ngön këëta songönten ewat sëpenaaten kent yaë. Pötaanök omën pouröaan kimang man.

5 Tiarim utpetetakaan niöpna munt namp won, Anutu kopëtap wë. Pël ëën omnaröere Anutuu tekarak omën kopëtap Yesu Kristo Anuturing yal nimampënëak wë.

6 Pi tapöpök Anutuu akun mowia pötak tiar omnarö utpetetakaan sum ëak wil nulëpënëak pim wëwëet këëpöt wesak wel wia. Pim pël elnia pötak Anutuu tiar utpetetakaan kama niöpënëak kent kön yawi pöt pet yaalni.

7 Pötaanök Anutuuk pim ngön yaaö omën sak ngönën kë pöt ök niamëak neulëaup. Pël ëak ar köpël omnarö kön wi kosang yewesauta ngönën këët ré niulömëak neulëaup. Ngön epët kaar won, yaap yeniak.

8 Nem kentöök ka poutë omnarö pit ngaare ngön nganga pöt sëp wesak pitëm lupöt kölam wë Anutuun kimang maim öpënëak kent yaë.

Öngöröa ngönte

9 Nem kentöök öngöröeta ëöaat naën ulpëën mëak köröpö këëkë ngep ëak öpna pöt yok pangk. Ën pit ieping ëak kepön ëpötë ë rangiak polre kal ëak ulpëën ompyaö panë retëngretëng sum kësangringörö mëak öpan.

10 Öngörö pit “Anutuu ënëm yaaurö” pël weseë pöt pël yaauröa yaaul omën ompyaut pëën ëëp.

11 Öngörö pitëment wak irëak këm ur wariak wë kat yawia yaat pëën mëmp.

12 Ne öngöröak rë yemoula yaat mëmpöore ompörö il mowasö pël ëëpanëak yeniak. Pit om irëak wë ngön kat wiwi pëën ëeim öp.

13 Pöta songöntë epët. Anutuuk wet réak Atam ket ëa. Pël ëak ënëm Ewa.

14 Pël ëakta Atamök Setenë morököt kat wiak wiap nasën ëa. Öngöpökëer morök ngönte kat wiak saun koirä.

15 Pël ëautak öngörö pit ëöaat naën lup santaring wë Anutuun kön wi kosang wasöore lup kölam wë pël ëeim öpna pötak ru wilak ngarangk yaëen Anutuuk utpetetakaan moöpnaat.

3

Ngönënë wotöök wëauta ngönte

1 Namp pi ngönënë wotöök öpënëak yaan pöt, “Ya ompyauten ya,” pël apenaat. Ngön pipët yaap.

2 Ar omën ke epëlöp ngönënë wotöök moulmëen. Ngönënë wotöököp pi wotpil wëen omnarö pim utpet nent nokoirën yaaup, öng kopëtapring wëaup, pim kentöt söp wesak pimtën ngarangk ëak ompyaö wesak wëaup, omën kamaatëaanörö ngöntre kar yaalmëaup, omnarö ompyaö panë rë yemoulaup,

3 i ngaat nak kön irikor naën yaaup, ya sangën teënt ëak ngön kosang naën yaaup, omnaröaan wiapre kor yaalmëaup, monatëen kent naën yaaup.

4 Pi pim öngre ruurö ngarangk ompyaö yaalmëaup. Pël ëen pim ruurö pimtë këm ngönte ngaarök yewaurö.

5 Ngön pipotë këet epët. Omën pim öngre ruurö ngarangk ompyaö naën yaaö ke pilöpök yok pangk Anutuu ingre morörö ngarangk naëpan.

6 Omën ngolöp ngönën kat yawia nampök ngönënë wotöök yok pangk naön ëëpnaat, kölok kölok yaëen Anutuuk Setenë elmëa pöl waö ë mëen këlangön kat wiipanëen.

7 Omën namp omën ingre mor nasënöröakta itaangkën ompyaö yaaö pipöpökëer yok pangk wotöök öpnaap. Pöta songönte epët. Pit

itaangkën pangk naën ëen pöt ökre was maan Setenök lup irikor elmëen pim kalaapöök öpnaat.

Ngönën ya kaamök yauröa ngönte

8 Ar omën ke epëlörö ngönën ya kaamök moulmëen. Ngönën ya kaamök yaurö pitta tapël wotpil wëen narök itaangkën ompyaö yaurö. Pit yangap yar naën yaurö, i ngaat kësang nak omnaröa omnantëen kentre kaur naën yaurö.

9 Pit ngönën kë ngaanëer ëlëöp wiakaimaut peene tekeri wesa pöt taintaë weë pötaan lup könöm naën yaurö.

10 Wet rëak ök elmëak itaampun. Pël ëen pit yok pangk ëak ngönën ya kaamök ëëpnaan.

11 Pitëm öngöröeta tapël wotpil wëen narök itaangkën ompyaö ëëp. Pit ëlëëptak omnaröen ökre was apanöp pitëm kentöt söp wesak omën ompyaut pëen ëeim öp.

12 Ngönën ya kaamök yaaup pi öng kopëtapring wë pimtë öngre ruure omën pim kaatakörö këkë ngarangk yaaup.

13 Ën ngönën ya kaamök yaaö namp ya ompyaö mëmpna pöp pi yapinring öpnaap. Pël ëëë kosang wesak pimtë Yesu Kristoon kön wi kosang wesa ngön ompyaö pöt ök maim öpnaap.

Aköpë elnieim wë pöta songönte

¹⁴ Ne teënt nim naë wais itaampëak kent yaëënak pep epwer retëng ë yaningk.

¹⁵ Pël yeëetak omën nentak kan newariin wë akun il yewasën pöt ni Anutuu ru saurö tiarim ompyaö öpenaata songönten ewat sumëak pep epwer retëng ë yaningk. Ka nenta möörö ngentiipanëen wap kotre kaöat taë wesak wesiraapna pöta ök tiar Anutuu ruurö Anutu wëwëetaringëp pim ingre moröröak wap kotre kaö sak wë ngön këët ngen-tiipanëak waalak wë.

¹⁶ Yaap pan, Anutuu ngönën ngaanëer ëlëep wiakaimaut peene tekeri wesa pöta songönte kësang panëët. Songön pöt Yesuun epël ya.

“Pi omën sak tiarim naë tekeri saup.

Pi wotpilëp pöt Ngëengk Pulöök tekeri wesaup.

Enselöröak piin itenaup.

Pim ngönte yang kaö poutë pangk ëaup.

Yangerakë omnaröak kön wi kosang mowesaup.

Anutuuk koirak kutömweri isaup.”

4

Ngön kaar yaauröa ngönte

¹ Ngëengk Pulöök këëkë wesa ngön epël ök ya. Omën narö ënëmak ngönën sëp wesa pul kaarötre urmeraröa ngönötë rë olapnaat.

² Omën kaarörö ngön kaar pöt yema pöröak utpet pitëm naë wia pötök pitëm lupöt wa irikor elmëen

omën ompyautre utpetat yok pangk kom naëpan.

³ Omën ke pilörö pitök öng tekre omp tek wë kaömp nant ngës olëak öpna pötakël morök elmëëpënëak rë yemoul. Pël ëaap kaömp epot Anutuuk tiar omën Kristoon kön wi kosang wesak ngön këët ewatörö yoöre ërëp mëak nëmpenëak ket ëaut.

⁴ Anutuu omnant ket ëa epot pout ompyaö pëenöt. Pötaanök Anutuun yoöre ërëp maimeë nant yenem nantön kaaö naëngan.

⁵ Pöt Anutuuk tiarim kaömp pangk pangk nëmpenëak ngön ëa pöten kön wieë yoöre ërëp yemak pötak kaömp pöt welaköt ëen nëmpenëak yok pangk yeë.

Timoti pi Kristoë ya omën ompyaup

⁶ Ni ngönënte kön wi kosang weseë ngön këëta ënëm ëak weere kosang wak omën muntaröen nem ngön pipot pout ök mamë pöt Yesu Kristoë ya omën ompyaup pël sumëët.

⁷ Pël yeem öng ulöpöröa ëlar ngön mos pipot kasëng man. Ni Aköpë kanöök seim ömë pötaan lupmerök kengkën sumë yaat mën.

⁸ Ni ewat wëen. Koröpöök kengkën sumëak ya yamëngkën pöta këët ompyaut. Ën lupmerök kengkën sak Aköpön kön wi sokolumë pöt kë ompyaö panëët. Pötök yangerakë wëwëetere kutömweri wëwëet poutepar kaamök elniipnaat.

⁹ Ngön epët yaap panëet, kat wiak kön wi kosang wasëpenaat.

¹⁰ Anutu wëwëetaringëpök kë ompyaö panëet nimpna pötaan piin kor wë weë ngentiak ya kësang yamëngk. Anutu pöp pi omën pourö utpetetakaan niöpënëak kent yaaupök tiar piin kön wi kosang yewas pörö yaap utpetetakaan niöpnaap.

¹¹ Ni ngön pipot pout omnaröen ök mëak rë moulön ënëm ëëp.

¹² Ni yokot ulwas wëen. Pötaanök omnaröak niin kön wiin irepan. Ni lup santre kön wi kosang yewesautaring lup kölam wëen nim ngönën yaautre wëwëet tekeri sëen omnarö itenak ënëm ëëp.

¹³ Neen kor wë ngönën sangk kel mampöore rë moulö pël ëeim öm.

¹⁴ Akun ngönën ngarangköröa *elmëëpenaat,* moröt kepönöök yaniwiin tektek ngön yaauröak ngön war wes nina pötak Ngëëngk Pulöök ya mëmpëak weëre kosang kësangën elnia pöta këet mos sëpanëen ngarangkëëm.

¹⁵ Ni omnarö itaangkën nim yaat ompyaö sëpnaataan akun poutë kosang ngentiak mëneim wëen këet orööp.

¹⁶ Nimtë koröpöökë wëwëetere ngönën ök yamëëauten ngarangkëëm. Ni akun poutë ya kosang pël mëmpë pötak omën nim ngön kat yawiauröere nimëntre ar pourö wëwë ompyautak önëët.

5

Ingre morörö ompyaö elmëëpenaata ngönte

¹ Omp ulöp nampön ngön mamëak pöt ser erak ngön manganëp nimtë pepapön yemaan pöl wiap ngön mam. Omp ulwasöröen mamëenta nimtë nanëpön yemaan pöl mam.

² Ën öng ulöpöröen ngön mamëenta nimtë ëlëpön yemaan pöl mam. Öng ulwasöröen ngön mamëenta kön ompyautaring nimtë sasëpön yemaan pöl mam.

Öng kapiröröa ngönte

³ Öng namp pim ompöp wel wiin pimënt wëen pöt ompyaö elmëëm.

⁴ Ën öng kapir namp pim ruure ëaröaring wëen pöt pit epël kön wiip. “Tiarim ya kaöet pi ngarangkëëmëëpenaat,” pël weseë wet rëak pim pitëmëen elmëëima pöta kangiiir elmëëp. Pël ëëpna pöt Anutuuk itaangkën ompyaö ëëpnaat.

⁵ Öng kapir namp pim kaamök elmëëpnaap won ëen pimënt wë pöt Anutuun kön wi kosang wesak kët kanaan rö kanë Anutuuk pi kaamök elmëëpënëak kimang maim wë.

⁶ Ën kapir namp koröpöökë kentötë ënëm eim wë pipop pim lupner wel wia.

⁷ Ni öng kapirörö ngön pipta ënëm eimeë saun won öpnaan këëkë wesak ök mam. Pël ëen omnarö itenak kön wiin ompyaö ëëpnaan.

8 Namp pim karurö kaamök elmëere pimtë kaatakörö wet réak kön wiak kaamök elmë pël naën yaë pipop pim kön wi kosang yewesaut kasëng menak köpëlöröa ök sak wë pitëm utpet yaaö pöt il yemowas.

9 Öng kapir namp pim krismakiat 60 ëak won saup pim omp kopëtapring wakaimaup ke pilëpökëer kaamök elmëepnaan pim yapinte öng kapiröröa pepeweri wiaapnaat.

10 Pi sant yeëa ma won pöta songönte tekeri wasëpnaan pëël mam. Ru wilak omnant menak ngarangk yeëa ma won? Omën ngolöpörö pim naë waisën ompyaö yaalmëa ma won? Ngönën omnarö sant yaalmëa ma won? Omën këlangön kat yawiaurö kaamök yaalmëa ma won? Lup sant ke nentere nent yeëa ma won? Songönöt kat wiak pi omën ompyaö pipot eima pël kön wiakök pepeweri wiim.

11 Öng ulwasörök pitëm ompörö wel wia piporöa yapinöt pepeweri wiinganok. Kë pilörö kentre kaur ë yesem Kristo kasëng menak omp koir yaë.

12 Pël ëak öng tek wë Kristoë inëen ëëpënëak wet réak pim Kristo pimëtring öpënëak ngön kosang wesa pöt yailën saunaring yaë.

13 Pël ëakta nent epël yaë. Pit ka poutë ilëak orö yesem wisën eim wë. Pël yeem omën muntaröa omnantön kön wieë pitëm ngönöt kain wak

kaö wesak yeem ngön utpet ke nentere nent naëpanëët aim wë.

14 Pötaanök pit utpet ke pipot ëëpanëën nem kentöök öng ulwasörö pit kaalak omp wak ru wilak pitëm kaat ngarangk ëëp. Pël ëëpna pötak tiarim kööre tokörök ngön utpetat tiarën niapënëak pitëm utpetatön ngaöl ëak sëp wasëpnaat.

15 Nem ngön yeniak pipta songönte epët. Öng kapir narö Aköpë kamtaö ilap riak Setenë ënëm yes.

16 Ngönën öng namp pim kurtak öng kapir narö wëen pöt ngarangk elmëëp. Pël ëëpna pötak öng kapir pörö pit ingre moröröa naëaan omnant naön wëen ingre mor pörök öng kapir muntarö omën kaamök elmëëpnaat won pörö yok pangk kaamök elmëëpnaat.

Ngönënë ngarangköröa ngönte

17 Ar ngönënë ngarangk ya ompyaö yamëngkauröa sumat isak mampun. Pël ëënëak pöt pitëm naëaan ngönën ompyaö ök aöre ré niulö pël yaaö piporö wet réak pël elmëën.

18 Pöta ngönte ngönën pepeweri epël wia. “Pur-makaöp ya kaamök yaalniem koinöt nëmpënëak yaëen këmët il mowariingan.” Tapël nenteta epël wia. “Ya omnamp pim ya yamëngkauta kangut yok pangk öpnaap.”

19 Omën kopëtapök ngönënë ngarangk namp utpet yaë wesak arim ëöetak ngön

yaatak mouleëpënëak yaan pöt kat mowiingan. Ën omën naar ma naar namp pöröak niaan pötaar kat mowiim.

20 Ën ngarangk namp saun nent koirën pöt omën pouröa ëöetak moulmëak wotpil mowasum. Pël ëen pim karurö itenak kas ëëpnaan.

21 Ne Anuture Yesu Kristoore ensel Anutuu yaö elmëaurö pitëm ëöetak kosang wesak epël yeniak. Ni ya pipët këëkë wesak ngarangk ëëm. Pël ëak ni ngön nenta songönte nokoirën wë teënt nimtë könöök ök mangan. Pël ëak omnarö omnant mööngkraar kangk elmëëngan.

22-25 Ni omnarö ngönën yaatak moulmëëmëak teëntom mores kepönöök wiak welaköt elmëëngan. Pöta songönte epët. Omën narö pitëm saunat yoolök wiaan pöta kangut naaröön yaëen ityaangk. Ën naröaat ëlëëp wia. Ënëmak oröön itaampenaat. Pöta ök omnaröa ompyaö yaaut yoolök wia. Peene yoolök wi naön yaë epot yok pangk akun wali ëlëëp wi naöpan. Ni teëntom kontak omnarö ngönën yaatak moulmëëm pöt omën pöröa saunatë kangut nim rangk isëpnaat. Pötaanök nimtë wëwëet ngarangk ëen lupmer kölam wiaap.

Ni yaumanre ya këlangön yaën. Pötaanök won sëpnaan i yaapöt pëen nënganëp wain i kot nentaring na pël ëëm.

6

Inëënoröa ngönte

1 Inëën yaaö ngönënring pöröak pitëm ngarangköröen, “Kaöarö” pël weseë ping wesak ap. Pit pël naën ëëpna pöt omën narö pöten itenak Anutuu yapintere ngönënte wak irëak aöre utpet wesak aö pël ëëpnaat.

2 Inëën yaauro pit pitëm ngarangk Kristoon kön wi kosang wesak wë pörö pitën, “Pi nem karip,” pël wesak wak irepan. Pit pitëm ngarangköröen epël kön wiip. “Pi Kristoon kön wi kosang yemowasën lup sant yaalmë. Pël ëen ne ya yamëngkën pöta këët öpnaat.” Pël kön wieë pit wë ngentiak inëën panë elmëëp.

Omën këëtre mosutë ngönte

Ni omnarö ya pöt mëmpnaan kosang wesak rë moulöm.

3 Omën namp tiarim Aköp Yesu Kristo pim ngön këëtere Anutuu ënëm yaauta ngönte sëp wesak maimet aim wë pipop

4 pi pimtën kön wiin isën kön won pan wë. Pël ëak pi irikor ëak wë omën mosutön ngön kosang wesak aimeë ngön lup nantë songönötëen ngön nga elëpënëak kent yaë. Pël yaë pötök omën epot yaarö. War, komkap, ökre was, omnampön köpël wë pas kontak, “Pi utpet yaaup,” pël wasö pël yaaö pöt yaarö.

5 Pël ëak kët ël epotë ngön ke urak aim wë, omën ke pil yaë piporö pitëm könöt ëngk

ma e wia. Pël yeë ngönën keët keëke wak naön yaë. Pël yeem pit epël yewas. “Aköpë ngönëntakël wëäö pöt monere urömaring wëaut,” pël yewas.

6 Yaap, omën namp pi pimtë omnantön, “Ne yok pangk ëa,” pël weseë Aköpë ngönënta ënëm ëëpna pöt yok pangk omën ompyaut kësang orö morëëpnaat.

7 Tiar tiarimtë songönte ëwat wë. Ëlöröak elek ni-wilaurö. Wë ënëmak wel wiak elek tapël sëpnaarö.

8 Pötaanök kaömpre poë koröpre pöt wak wë pöt, “Yok pangk ëa,” pël wesak öpenaat.

9 Ën omën narö monere uröm kësang pan koirëpënëak kent yaë pipörö pit Setenök morök elmëën pim kalaapöök öpnaat. Pël ëak omën pasutön kent yaaö pötak wer moön kö sëpnaarö.

10 Monere urömatön kent yaaö pötak utpet ke nentere nent pötë songönte pël yaë. Omën narö monere urömatön kent yaëën pötök wer moön ngönën sëp wesak këlangön kaö kat wieim wë.

Pool pi Timoti ompyaö öpënëak mëëa

11 Anutuu omnamp ni, omën ke pilöt kasëng mamp. Pël ëak wotpil wëäö, ngönënring wëäö, kön wi kosang yewesautaring wëäö, lup sant yaautaring wëäö, weë ngentiak ulöp ngarngar yaautaring wëäö, wiap së së yaautaring wëäö, omën pipotring ömëëtaan weë panë ngentiim.

12 Ni Kristoon kön wi kosang yewesautaring ömëëtaan weë ngentiim. Pël ëak wëwë kosangët wak öm. Ni omnaröa ëöetak Anutuun kön wi kosang wesang pöt mëëan pötak pi wëwë kosang pötak ömëak yaö niwesa.

13 Anutu omën pout wëwë yaningkaupre Yesu Kristo Rom yang ngarangk Pontias Pailatën ngön yaapët kosang wesak mëëaup piarpim ëöetak kosang wesak epël yeniak.

14 Aköpë ngön kosang wes yaningk pipot irikor ëëre omnaröak utpet wesak aö pël ëëpanëën ngarangk keëke eim wëënak tiarim Aköp Yesu Kristo orööpnaat.

15 Anutuuk akun wiaut wia pötak pimtök Kristo tekeri wes ulmëëpnaat. Pimënt kopëtapökëër ërëpsawiarang wëwëere weëre kosang pötë pepap pi omën omp aköröa Omp Aköp, pimënt tapöpökëër kaöaröa Kaöap.

16 Pi kopëtap wel yawiaut wonöp, ëwa panë omnaröa nasënganëëta öngpök wëäup. Omën nampök piin itnaangkën ëaup, peeneeta nampök itnaangkanëëp. Weëre kosangre yaya yamëëa pöt pim naë wieëaut om wiakaim wiaap, kosang pan. Yaap.

Omën omnant selap wieëauröa ngönte

17 Ni omën omnant selap wieëauröen ök mam. Pël ëën koröp ngaarëk wak omën lëngë sëpna pipotön kön wiin pitëm kaamököt

pël ëën kosang wesak öpan.
 Anutu pi moup pepap puuk
 omnant ulöl wes ningkën
 wak ërëpsawiarung öpenaap
 piin kosang wesak öp.

¹⁸ Ni ök mam. Pël ëën
 omën omnant selap wieëaurö
 ya ompyaut selap mënak per-
 per ëak pitëm omnant kom
 ëak omën muntarö mamp.

¹⁹ Pël ëëpna pötak pitëm
 ënëm kaamök elmëëpna omën
 weëre kosangringöt koirak
 wëwë kosang këët öpnaat.

Wa korkor ngönte

²⁰ Timoti, ni Anutuu ngön
 nina pipët këëkë wesak
 ngarangk ëëm. Pël ëak ngön
 pas kë won pipot kasëng
 mamp. Omën narö tiarim
 ngönëntaan kööre tok yaalni
 piporö pitëm ngön pipten,
 “Ëwat kësangöt yewaut,” pël
 kaar ya.

²¹ Pit, “Ten ëwatingörö,” pël
 aim olëak irikor ëak ngönën
 kasëng menaut pötaanök.

Anutu pim komre kolap
 pöt arim naë wiaap.

[Yok pi tapët. Ne nim
 pepap, Pool.]

2 Timoti

Yesu wel wiak kutömweri sëen wë krismaki 36 pöta ök won sëen Pool kaalak wii kaatak wë Timotiin epwer retëng ë mena. Pool pi pimtë wel wiipna akunet temanöm yesën kön weswes ëë Timoti pim Epesas kak ingre mor saurö ngarangk ëëpnaal ngan rë mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1:1-2

Yoöre ërëpre wa korkor
ngönöt 1:3-2:13

Weteteere pepanöm
ngönöt 2:14-4:5

Pool pimtë ngönte 4:6-18

Ngön mëët 4:19-22

1-2 O Timoti nem ru ulöpöököp ne Pool Anutuuk Yesu Kristoë ngön yaaö omën sumëak neulëak tiarim wëwëet Yesu Kristooring yal mangkën nimpnaat kosang wesak niia pöten ök niamëak wes nemëaupök pep epwer retëng ë yaningk.

Anutu Pepere tiarim Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre ya ngësre mayaap pöt ningkën nim naë wiaap.

Tiar ngönëntaan ëö ëëngan

3 Nem ëere peparöa eima pöl neenta lupmer utpetat won wiaan kengkënring wë Anutuun inëen elmëeim wë. Pël ëë nimëen yak kët ël epotë Anutuun kimang maimeë yoöre ërëp maim wë.

4 Ne sëp yaniwasën nim neen yaköm ëën ing ëan pöten kön wieë ërëpërëp kësang pan

ëëmaak yak niin itaampaaten kent yaë.

5 Ne nim kön wi kosang pan weseim wëen pipten kön wia. Kön wi kosang ke pil pipët nim öng ëap Loisre ëlëp Yunis piarpim eimautak niinta tapël yaën pël kön yaniwi.

6 Pötaanök nim könö it nganga niwesak epël niamaan. Ngaan nem moresiar nim kepönöök yaniwiin Anutuuk welaköt elniin ngönën ya mëmpëak weëre kosang waup. Pötaanök weëre kosang pöta këët ngarangk ëak ulöl wasum.

7 Nim elnia pöten kön wieë epël kön wiim. Anutu pim Pul tiar yaningk pöök kas ëëpenëak naalniin weëre kosang ëëre lup sant ëëre tiarimtok tiarimtën ngarangk ë pël ëëpenëak yaalni. Pötaanök weëre kosang waö pöta këët ngarangk ëak ulöl wasum.

8 Ni tiarim Aköpë ngönënte ök amëëtaan ëö ëëngan. Pël ëak ne pim yaat yamëngkën wii kaatak neulëaup neenta ëö ëëngan. Ni Anutuu naëaan weëre kosang wak nem yaaul ngönëntaan këlängön kat yawiem kön wiin pangk ëëp.

9 Anutu pim tiar utpetetakaan niwak wotpil öpenëak yaö niia pöt tiarim ompyaö nentaan won. Ngaanëer pan Anutu pi yang epër won wiaan Yesu Kristook tiar ompyaö niwasëpnaat pël kön wia pötak komre kolap elnia.

10 Pim komre kolap elnia pötak peene tiarim utpetetakaan niwaup, Yesu Kristo,

yaaröön tekeri yes. Kristo pi weleta weëre kosangöt wa olëak pim ngön ompyau-tak wëwë kosang wiakaim wiaapna pöt war wes yangngk.

11 Pël ëën Anutuuk ne pim ngön yaaö omën sak ngön ompyaö pöt aöre rë moulö pël ëëmëak neulëaup.

12 Pël äaut pötaanök ne këemre këlangönring wëaup. Pël ëëë pöten ëö naën nem kön wi kosang yewesaup Anutu pöpön kön selap naën yaaup pi weëre kosangringëpök nem ya yamëngkautre wëwëet ngarangk elnëëpënëak yemangkpöt pout ngarangk ëäk wëën akun kaöaö temanöm sëpnaat.

13 Ngön yaap nem këmtakaan ök yeniak pipta ököök ëëm. Ni Yesu Kristoor-ing yal menak wë ngön pipët piin kön wi kosang wasööre lupmerök sant mowasö pël ëëmëën yeniak pipël ëëm.

14 Ni Anutuuk omën ompyaö ngarangk ëëmëak nina pipët ompyaö wesak ngarangk ëëm. Ngëëngk Pul tiarim lupmeri wia pöök kaamök elniaan ya pipët mëmp.

15 Ni ëwat wëën. Esia yangerak ngönën omën pourö ne sëp newesaut. Pitëm naëaan Piselasre Emosenis piaripta.

16 Aköp pi Onesiporas pim öngre ruuröen yaköm elmëëp. Pitëm pepapök ne wii kaatak wëën kaaö naalnëën akun kësang nem naë wais ya kë neweseimaup.

17 Pi Rom kak wais neen ap weseim wiak nokoiraut.

18 Aköpök kön wiin pangk ëën akun kaöaöök yaköm elmëëp. Pi Epesas kak nemëën inëën ya kësang mëneimaut. Pöten iteneimaup niinta ëwat wëën.

2

Poolök Timotiin Yesu Kristoë nga omën sëpënëak mëëa

1 Nem ruup ni, tiar Yesu Kristooring yal menak wëën komre kolap yangngk pötak weëre kosang sak öm.

2 Pël ëäk omnaröa itöök nem ngönën ök niaan kat wia pipot nuukta tapël omën naröen kön wiin ya ompyaö mëmpnaarö pël ëën pöt pitën maan omën muntaröen ök map.

3 Ni Yesu Kristo pim nga omën ompyaö namp pël sak tenring këemre këlangönë rangk öm.

4 Ne nim ömëël pöten kön wiimëëk yak ngön nokoliit ök niamaan kat wi. Omën namp kööre tokörö il wasëpënëak nga yaatak wë pi ya muntat namëngkën yaaup. Ngaaröa kaöapök pim yaaten itenak kent ëëpënëak nga ya kopëtet ompyaö wesak mëmpnaat.

5 Ën namp pi omën muntarö il mowasëpënëak ngaal witwit yeem ngasam pöta ngön kosangta ënëm naën ëëpna pöp këët naön ëëpnaap.

6 Ën namp pi ya lupöök akun poutë ya kaö mëneim öpna pöp puuk wet rëak ya lupöökaan kaömp këët öpnaap.

7 Ngön pipot ingre mor saurö tiarim wëwëeten ya. Aköpök kön koir ningkën nem ngön ök yeniak pipotë këetön ewat sumëet. Pötaanök kön wiaam.

8 Ni Yesu Kristoon kön wiaam. Pi omën omp ak Tewit pim ëapök weletakaan wal ëaup ngön pöt ngönëntak ök ni yeë pöt.

9 Ne ngön ompyaö pipot ök yaan omnarök nem ngönten kaaö ëen utpet yaauröen yaalmë pöl këemre këlangön ke nentere nent kat yenewi. Pit wii yenetë. Pël ëautak Anutu pim ngönte wii natëen yaë.

10 Pötaanök ne Anutuu yaö wesaurö pitëmëen këemre këlangön epot kat yawi. Pit Yesu Kristook utpetetakaan moön Anutuu ëwaatak wakaim öpënëak këlangön kat yawi.

11 Ngön epël wia epët yaap. “Tiar pim weletak yal menan pöt wëwëetakta yal mempënaat.

12 Tiar këlangön kat yawiem weë ngentiipena pöt piiring ngarangk sëpënaat.

Tiar pi yak mowasëpëna pöt puukta tiar yak niwasëpënaat.

13 Tiarim ngön kosangët wiap sëpna pöt pim ngön kosangët kosang sak wiaapnaat.

Pi nalre nal naën yaaup.”

Ya omën namp Anutuuk itaangkën ompyaö yaë pöta ngönte

14 Ni ngön epët ngölöp wesak Anutuu ëöetak omnaröen mëak pit ngön utpetatëen nga elepan pël mam. Pël yaë pipotak kaamök naalmëen ngön utpet pötök pöt kat yawiaurö utpet yemowas.

15 Anutuuk niin kön wiin kë sëpnaataan weë ngentiak yaat mëmp. Pël yeem ngön këet wotpil tekeri wesak maim wëen omën ëöaat nim rangk nawisën ëëpnaat.

16 Ngön pas kë won Anutuu kent naën pipot apan. Pipotök utpetatë kanöök wes mëen Anutuun kasëng mempënanëen.

17 Kaar pipot ëmpöl kaöatë yaë pöl ulöl sak utpet yewas. Omën ke pil yaauröakaan naar Aimeniasre Pailitas.

18 Piarip irikor ëak ngön këet kasëng menak ënëmak weletakaan wal ëëpënaat ya pöt yok oröa pël kaar aimeë omën muntaröa kön wi kosang yewasaut utpet weseim wë.

19 Pël yaatak Anutuuk pim ingre morörö tiar ka wap ket ëak wesirën taintaë taua. Wap pöta möönöök ngön epël wia. “Aköp pi pim omnaröen ewat wë.” Pël ëak munt nent epël wia. “Omën Aköpön, ‘Yaap pi tiarim Aköp,’ pël maimeë pim yapinte wak yaaurö pit utpetat kasëng mamp.”

20 Omën omnant kësang wieëaupë ka kaöetak kelön nant omën sum kësangët koolre siluwa pötök ket ëëre këraare yangatök ket ë pël ëaut wia. Nant ya kaöatë yaut, nant pasutë yaut pël ëak wia.

21 Namp pi omën pas pöt kasëng menak pim lupmer kölam wasën pöt pi kelön ya kaöatë pötë ök sëpnaat. Pël ëën Ka Pepapök piin kön wiin ompyaö ëën peram mowasën pi yaap Ka Pepapëën ya ompyaö ke nentere nent mëmpnaat.

22 Timoti ni omp ulwasöröa kentre kaur yaaut sëp mowesak öm. Pël ëak omën lup kölamring wë Anutuun kaamök elmëëpënëak maim wëauröaring wotpil wëere kön wi kosang mowasö, lup sant elmëere mayaaptaring wë pël ëëmëën weë ngentiim.

23 Ni köpël ngön utpet pipot kasëng mamp. Pipotök nga koir yaë pötën ëwat wëën.

24 Aköpë inëën yaaö nampök ngaal witwit ngön epan. Pi omën pourö ngöntre kar elmëeimeë ompyaö wesak ngönën ök maim öp. Pël yaëën nampök piin utpet yaalmëën pöt ya sangën elmëëpan.

25 Pël ëak omën pim ngön wa olë yaurö pitën wiapre kor elmëak pitëm könöt wotpil mowasëp. Pël ëën pit Anutuuka kaamök elmëën lup kaip tiak ngön këet ëwat sëpën sa.

26 Pël ëak pitëm lupöt kan tëën ngaanëer Setenök pim ngön ngaarëk öpënëak kalaapö mowiin wak wakaima pörekaan ent ë olëak ompyaö sëpnaat.

3

Akun kaöaö temanöm yesën wa irikor kësang orööpnaat

1 Ni epël kön wiaam. Akun kaöaö temanöm yesën könöm ke nentere nent orööpnaat. Pöt epot.

2 Omnarö pitëmtën kent ëën keimön ëëpnaat, monatön kentre kaur ëëpnaat, pitëmtën wak isak apnaat, ieping ëëpnaat, Anutuun ökre was apnaat, pitëm ëlre peparöa ngönöt wa olapnaat, omnant mangkën yoöre ërëp nemaan ëëpnaat, Anutuun ngëëngk nemowasën ëëpnaat,

3 omën pitring irëauröenta ngöntre kar naën ëëpnaat, omnaröak mayaap elmëëpënëak yaëën kanguir nga elmëëpnaat, omnaröen ökre was apnaat, pitëmtök pitëmtë koröpötön ngarangk naën ëëpnaat, kentre imënöröa yaë pöl ëëpnaat, omën ompyaö yaautön kööre tok ëëpnaat,

4 pitëm karuröen morök elmëak kööre toköröa moresi moulmëëpnaat, teënt pan köntak pitëm kön ëngk ma e pötë ënëm ëëpnaat, pitëmtök omën kaöarö pël kaar apnaat, koröpöökë omnantön kent yeem Anutuun kent naën ëëpnaat.

5 Pël yeem pit koröpöök Anutuu ënëm yaaö kaarkaarsak wë Anutu kasëng menak öpnaat. Ni omën ke pilörö kasëng mamp.

6 Pitëm naëaan narö ëlëëp ka nantë së ilëak öng kön wonöröen ngön kaar ke nentere nent mëak pitëm ngönën kaar pötë ënëm ëëpënëak morök yaalmë. Öng pörö pitëm saunatë könömöt wetak wë kön selap wëaurö

kentre kaur ke nentere nent pötök wer moön enëm yaaurö.

⁷ Pit kët ël epotë ngön kat wiak kön ya mëneimeë ngön këeta songönte ewat nasën yaaurö.

⁸ Omën öngörö morök yaalmëa pörö ngaan Sanisre Sampris piarpim Moses pim ngönten kööre tok elmëa pöta ök ngön këetaan kööre tok yaaurö. Pitëm könöt utpet yaaurö yak kön wi kosang yewesaut kaëngk yaaurö.

⁹ Pitëm omnant yaautë këet kaö naarööpan. Sanisre Sampris piarpim ëa pöl köpël yaauta këet tekeri sëen omën pourö itaampnaat.

Weëre kosang taueë Anutuu ngönta enëm yaauta ngönte

¹⁰ Ni neering yesaup nem ngönën ök yamëëaöre kan yaaö, omnant yaaö poutë songöntere Anutuun kön wi kosang yewesaöre ya wiap yaaö, lup sant yaaöre këere ngaatë rangk wë,

¹¹ omnaröak utpetat kësang yaalnëaöre këlangön kat yawiaö pötön ewat wëen Antiokre Aikoniamre Listra ka pötë së wë këlangön kaö kat wieim wëen Aköpök utpet pötë öngpökaan ent ë neuléaut pöten ewat wëen.

¹² Omën narö Yesu Kristook yal menak Anutuu ngöntak öpna piporo kööre toköröak utpet mowasëpnaat.

¹³ En omën utpet kaar yaauröak omnaröen morök yemaan Setenökta pitën

morök tapël maan utpet panë sëpnaat.

¹⁴ Ni pöt, ngön kë kat wiak kön wi kosang wesang pipot taintaë wak öm. Ni ten ngön pipot rë niulauröen ewat wëen.

¹⁵ Nimtënta ewat wëen. Nim kotuukaan ngëëngk ngönën pepewer sangk kelak kat wieimaup yak pötak kön ompyaut ningkën Yesu Kristoon kön wi kosang wasën Anutuuk utpetetakaan niöpnaap.

¹⁶ Ngönën pep pipot pout Anutu pimtë Pulöökë kaamöktak oröaut. Pötaanök ngön pipotök ewat ninak tiarimtë utpetatön pet yaalni. Pël ëak tiarim wëwëat ompyaö niwesak wotpil öpena pöt rë yanuul.

¹⁷ Kopëta niwasën Anutuu omën kë panë sak ya ompyaö ke nentere nent mëmpenëak ngönën pep pöt oröa.

4

Poolök Timotiin Anutuu ngön këet kosang wesak ök mapënëak mëa

¹ Ne Anutuu ëöetakre Yesu Kristo omën wel wiaare öp wëaurö tiarim ngönte ë pet irëpnaapë ëöetak pim akun kaöaöök wais wa ngaöök nimëepna pötaan kosang wesak epël niamaan kat wiim.

² Anutuu ngönte ök mëak omën pötaan kent yaauröere kaaö yaaö pouröen wiap elmëak kosang wesak ök mam. Pël ëen ngön pötak elmëen pitëm lupöt it ngangga sëp. Pitëm utpetatön nga

maan lup kaip tiip. Konöt kosang mowasën Anutuu kanöök söp. Pël yaëen kët ël epotë wiap elmëak këëkë wesak rë mouleim öm.

³ Ënëmak akun nent temanöm sëen omnarö wotpil ngönten kaaö ëak pitëmtë kentötë ënëm eimeë ngönën kaaröt kat wiipënëak yeem pëel maan rë yemoula ke nampre nampörö wais rë mouleim öpnaat.

⁴ Pël ëen pit ngön këet kasëng menak ëlar ngön pöt kat wieim öpnaat.

⁵ Ni pöt, kët ël epotë kön tektektaring wë këëmre këlangönë rangk öm. Pël ëëë omnaröen ngönën ök maim öm. Nim omnarö kaamök ëak ngönën ök yemaan ya pöt panë wesak mëmpeim öm.

Pool pi ya pet irëpënëak mëëa

⁶ Wain iit Anutuun kiri yaalmë pöl nem iit lë olemëak yeë. Nem wëwë epët söp wasuma akunet temanöm yes.

⁷ Ne nem yaat weë ngen-tiak mëneimaut. Nem yaat mëmpö wais pet ir yoolak. Kan yaö neea pöök mësaö wais yaö neeaurek yaarö. Nem kön wi kosang yewesaut wil këlok naën.

⁸ Pël ëen peene pöt kutömweri ul ë rangiaut, sum kësangring omën wotpilöröaan yaö ëa pöt nemëen ëaut akun kaöaöök Omp Aköp, ngön ë pet yairaö wotpilëp puuk nampnaat. Pöt nemënt pëen won, pim orööpna akuneten

kent ëak kor wakaimaurö pitta mampnaat.

Ngön mëët

⁹ Peene teëntom nem naë waisum.

¹⁰ Timas pi yangerakë omnantön kentre kaur ëak ne söp newesak Tesalonaika kakë sa. Pël ëen Kresen piita Kalesia yangerakë yesën Taitasta Talmesia yangerakë sa.

¹¹ Pël ëen Luk pimënt tenip wë. Pötaanök ni Maak koirak arip waiseë. Pi yok pangk ya kaamök elnëëpnaap.

¹² Tikikas pöpökëer nook wes mëen Epesas kakël sa.

¹³ Nim waisumë pötak nem ulpëen waliip Troas kak Kapas pim kaatak wiaan pöp wak waisum. Pël ëak pep pepatring ket ëautre imën koröpöök ket ëaö pipotta wak waisum. Ne pep imën koröpöök ket ëaö pipotön kent pan yaë.

¹⁴ Ainötök omnant ket yaaup Alesanta pi utpet kaö elnäut. Pötaanök Aköpök kangut mampnaat.

¹⁵ Niinta omën pöpön ngarangk këëkë ëëm. Pi kosang ëak tenim ngönöt wa olëaup.

¹⁶ Wet rëak nem ngön yaatak neulëa pötak omën namp ne kaamök naalnëen, won pan. Omën pourö ne söp newesa. Aköpök pitëm korar elnäa pöta kangut won wes moolap.

¹⁷ Aköp neering wë ngönën ulöl wasën köpël omnaröeta kat wi pet irëpënëak kaamök elnäak weëre kosang nenak

utpet kaöatë naëaan ent ë
neulëaut.

¹⁸ Aköp pi utpet ke nentere
nenta öngpökaan newak
ompyaö wesak kutömweri wa
ngaöök nemëëpnaap. Tiar
akun poutë pim yapinte
ngaarëk wak aim öpa. Yaap.

¹⁹ Ne Akuilaare pim öngöp
Prisilaare Onesiporasë öngre
ruurö pit pouröaan yowe
yemak pël ök mam.

²⁰ Erastas pi Korin kak
wakaimaup. Tropimas
yauman ëën Mailitas kak ent
ë moulmëaut.

²¹ Kentre wap akunet
temanöm sëpanëën teënt
waisum.

Yupulasre Putenre
Lainasre Klotiaare ingre mor
eprek wëaö pourö pitta yowe
yenia.

²² Aköp nim könöpring öp.
Pim komre kolap pöt arim
naë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne nim pepap, Pool.]

Taitas

Yesu pi wel wiak kutömweri sëen wë krismaki 35 pöta Ök won sëen Poolök pep epwer Taitas pimëen retëng ëa. Taitas Krik omën Poolring wakaimaupök Krit kustak ingre mor saurö ngarangk ëak wëen Poolök epwer retëng ë mena. Pim pep epwer pöt, Taitasën tolëel ngarangk ëepën pöta ngönöt mena. Ngön epët 1 Timoti pöweri wia pötë ök.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1:1-4

Ngönënë ngarangköröa ngönte 1:5-16

Omën pouröa ngönte 2:1-15

Wa korkorre pepanöm ngönöt 3:1-11

Ngön mëet 3:12-15

1 O Taitas, ne Pool Anutu inëen yaaupök pep epwer retëng ë yanking. Puuk Yesu Kristoë ngön yaaö omën neulëak pimëen yaö elniaurö arim kön wi kosang yewesaut taë wasën pim wëwëetak wë pöta këet këekë ewat sënëak neulëaut.

2 Ne ar ya kë sak wëwë kosangët önëetaan kor önëak arim kön wi kosang yewesaut taë yanuwat. Anutu pi kaar naënepök yangerak omnant naaröön wiaan pötaan kup nuwia.

3 Pël ëak puuk ënëmak pim akun wia pötak wëwë kosangta songönte pim ngöntak tekeri wes nina. Anutu kama yanuwa pöpök

ngön epët nenak ök amëak neaan pël yeë.

4 Taitas niin ngönën ök niaan nem yeë pöl kön wi kosang wesak nem ru panë saup, niin yoöre ërëp yeniak.

Anutu Pepere tiarim kama yanuwaup, Yesu Kristo, piarpim komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë wiaap.

Ngönënë wotöököröa ngönte

5 Ni ingre mor sauröa naë omën nant korar wia pöt wotpil wesak ka poutë ngönënë wotöökörö moulmëemëak nem ök niia pöl Krit kustak niulëen wëaup.

6 Ne epël ök niiaut. Omën namp pi omnaröa itöök ketre saun won panëepök öng kopët nampringëp, pim ruuröeta Kristoon kön wi kosang yewesauröak pitëm kentöökë ënëm ëak utpet naën yaaöre pitëm ëlre peparöa ngön wa nemoolaan yaaö omën ke pilëpök ingre moröröa kepönöök moulmëen öp.

7 Ngönënë wotöököp pi Anutu pim yaat ngarangk yaaupök omnaröa itöök ketre saun won, wotpil öp. Pi pimtën ping wesak ëak ya sangën teënt ëëpan. I ngaat nak kön irikor ëak omnarö köntak mööpan. Monere urömatëen war ëëpan.

8 Omën kamaatëaanörö ngönte kar elmëep. Kön ompyautaring wë wotpil ompyaö öp. Pimtë wëwëet ngarangk ëëp.

9 Pi tenim ngönën kē rē yanuul pöt taē wes wak öp. Pël eē ngönën kē pöt rē mouloöre omën ngön pöt wa yoolëauröa kaaröt tekeri wasö pël eēp.

Krit kustak kaar omnarö selap wakaima

10 Omën selap ngön wa yoolëaurö wë. Pit ngön mosut äak morök yaalni ke pilörö selap Yuta omën, “Ar Anutuu ngönta enēm panē eēnēen arim koröp kaut ileē,” kaar pël yaaö pöröa naëaanörö.

11 Pit monere urömat öpenëak ngönën naëpanëēt aö ompöröere pitēm öngre ruurö utpet yemowesaurö. Pötaanök ngönënë wotöökörö ar pit il mowarieē.

12 Pitëmtë Krit kustakaan ewat omën nampök epël ök äa. “Krit omnarö ten kaar yaaurö. Ten animauröa ök kē köntak yeem wisën yaaurö.”

13 Krit ewat omën pöpë ök äa pöt yaapët. Pötaanök pitēm kön wi kosang yewesaut taē wesak öpnaan kosang wesak ök maë.

14 Pël äak pit Yuta omnaröa earöa ngön pasutre omën ngön kēēt wa yoolëauröa ngön kosang wesak ya pipotön kat wiipan pël maë.

15 Omën pitēm lupötë kölam wë pörö pit omën poutön kön wiin kölam wia pël yaaurö. En utpetatök pitēm lupötë utpet wasën Kristoon kön wi kosang newasën yaaö pörö pit omën poutön kön wiin kölam won pël yewas. Pöt pitēm könre lupöt pu wariin

ompyaöre utpet pöt kom naën yaaurö pötaanök.

16 Pël yaëetak Anutuun ewat wë pël yaauröak pitēm yaaütök pi kasëng yemangk pöt pet yaalni. Anutuuk pitën itaangkën utpet pan eēn pit pim ngönte wa olëak omën ompyaut eēpënëak eēn pangk naën yaaurö.

2

Öngre omp ulöpöröa ngönte

1 Pit utpet ke pipot yaauröak ni pöt ngönën kēēt pēen rē mou.

2 Omp ulöpöröen i ngaat nak kön irikor eēpan pël ma. Pit omën ompyaut yaēen omnaröak pitën ping wesak ap. Pël äak pitëmtë wëwëat ngarangk eēp. Pël yeem kēekë wesak kön wi kosang wasööre neneren lup sant elmë pël eēp. Pël yaēen omnaröak pitëmëen utpet yaalmëen pöt kosang sak öp.

3 Tapël öng ulöpöröenta öngöröa Anutuu ngön ngaarëk yewa pöl eēpnaan ök ma. Pit omnaröen utpet wesak mepan. Pël äak i ngaat keimön nēmpän. Pël yeem öng ulwas ompringöröen ompyaö yaaö pöt rē moulak pet elmëep.

4 Pël äak öng ulwas pöröen pet elmëen pitëm ompre ruuröen lup sant elmëepnaan.

5 Pël äak pitëmtë wëwëat ngarangk äak lup kölam öpnaan. Pël yeem pitëmtë kaatë omnant kēekë wesak ngarangk äak omnaröaan ompyaö elmëak ompöröa

ngönöt ngaarëk öpnaan. Pit pël yaëen pöt omnaröak pitëm yaaütön itenak Anutuu ngönten utpet wesak naëpan.

Omp ulwasöröa ngönte

6 Öngre omp ulöpöröen mëea tapël omp ulwasöröenta ök ma. Pitëmtë wëwëat ngarangk ëëpnaan kosang wesak ök ma.

7 Ni ompyaö yaaö pötaan wotöök reäk wëen omnarö nim yaaö pöten itenak ök ëëp. Ni rë moulömëen, wotpil wë këekë wesak rë moul.

8 Ngön kë omnaröak wa utpet wesak naën ëëpna pöt peën ök ma. Pël ëen nim kööre tokörö pit tiarën utpet wesak niapënëak ök ëen pangk naën ëen ëö sëpnaan.

Inëen ruuröa ngönte

9 Inëen ruuröen pitëm kaöaröa ngönöt ngaarëk wak ompyaö wesak ya mëngkën pit itenak ya ërëpërëp ëëpnaan ök ma. Pitëm kaöaröen ngön utpetat kangiir mepan.

10 Pit pitëm kaöaröa omnant këkain ëëpanëp ompyaö wesak pitëm ngönöt ngaarëk öp. Pël ëen pit itenak, "Yok pangk yaë," pël wasëpnaan. Inëen ruurö pit ya ompyaö ke pil yamëngkën Anutu tiarim kama yanuwaup pim ngönönte ngaarëk sëen omnaröak itenak kön wiin, "Ngön pöt ompyaut," pël wasëpnaat.

Tiar lup kölam wë Kristo pim akun kaöaöön kor öpa

11 Anutu pi yang ël epotë omën pourö kama niöpënëak

pim komre kolap pöt tekeri wes nina.

12 Komre kolap pötak Anutu kasëng menak wëaö pötëre yangerakë kentre kaur pöt sëp wesak e yangerak wë eptakëer tiarim wëwëat ngarangkëak wotpil wë omën Anutuu ënëm yaaüröa wëaul öpenëak rë yanuul.

13 Pël ëen tiar wëwë pötakël wë kön kosang wiak kë ompyaö oröön ërëpsawi ëëpena pöten kor eim wë. Yaap, tiar kor eim wëen Yesu Kristo yaaröön pim ëwaat tekeri sëen itaampenaar. Pi tiarim Anutu, ompyaö yanuwas pöp,

14 tiar utpetatë öngpökaan kama niwak kölam niwasën pim omnarö pël sak wë kosang wesak ompyaö yaaö pöt ëëpenëak pim wëwëet tiarimëen keimön naën kësangën elniak wel wia.

15 Ngön pipot pout ök ma. Weëre kosang nina pöt pout wak wë ngön pipot öpnaan ke urak mëak wa olapanëen kosang wesak ma. Pit niin kön wiin iraan nim ngönte wa olapan.

3

Tiar wëwë ompyautak kosang sak öpa

1 Nim ingre mor sauröen yang ngarangköröere kaöaröa iri öpnaan ngolöp wesak ök ma. Pit ngönöt ngaarëk wak wëen ya ompyaö nant mangkën pöt mëmp.

2 Pit omnaröen utpet wesak mëak ngön kosang mepanëp

ompyaö elmëak ëpre wiap elmëep.

³ Tiar ngaan Setenök morök elniin ngön këeta kanö irikor ëak köpël wë ngön wa olaimaurö. Pël ëak tiarim wëwëat ngarangk naën kentre kauratë ënem pëen eimaurö. Kët ël epotë tiar utpet yaëen omnarö tiarën kaaö yaalniin tiarimëntta neneraan kaaö eimaurö.

⁴ Pël ëaurök Anutu tiar kama yanuwaup pim ompyaö elniire lup sant elni pël yaaö pöt tekeri wes ninak

⁵ kama niwaurö. Pi tiarim wotpil yaautaan won, pimtë yakömtak pël elniaurö. Pi tiarën yaköm elnieë tiarim lupöt iirak pim ru niwasën Ngëengk Pulöök tiarim lupöt ngölöp niwesa.

⁶ Anutuuk Yesu Kristo tiar kama yanuwaaupë tiarimëen elnia pötaan Ngëengk Pul pö tiarim naë wes meën wais kaamök kësang elnia.

⁷ Anutuuk komre kolap elniak, "Wotpilörö," pël niak yaö niwasën kön kosang wiak kor wë wëwë kosangët öpenëak pël elnia.

⁸ Ngön pipot yaapöt.

Taitas, nem kentöök ni omën Anutuun kön wi kosang wesaurö omën ompyaut eim öpnaan kosang wesak omën yaap pipot ëëpnaan ök ma. Pipot ompyaut, omnarö kaamök yaalni.

⁹ Ngön utpet ke epëlöt kasëng man. Ngön mosutëen nga elngan. Èere körööröa songönöt kaö wesak angan.

Moses pim ngön kosangtak wia pötön nga angan. Omën pipot pout mosut, kaamök naalniipanëet, pötaan kasëng man.

¹⁰ Èn omën namp ngön kaar ëak ingre morörö kom yaalmëen pöt akun nent ma nentepar wotpil mowas. Pël ëen pi kat nawiin yaëen pöt kasëng moman.

¹¹ Ni ëwat wëen. Omën ke pilëp korar wë utpet yaaup. Pimtë yaaut tiarën pet yaalni.

Ngön mëet

¹² Ne Atemas ma Tikikas namp nim naë wes meën wais orööpna pötak teëntom nem naë Nikopolis kakë wais. Ne kopi akunaöök pörek ömëak kön yawi pötaanök.

¹³ Ni Sinas, Rom ngön kosangöt ëwatëpre Apolos piarip kaamök ompyaö elmëak kamtaöökë omnant menak wes meën sëp. Piarip omnantön ngöntök ëëpanëen kaamök elmë.

¹⁴ Tiarim ingre mor saurö pitta ompyaö yaauta yaat këekë wesak mënak kosang sëp. Pël yaëen narö koröpöökë omnant ëel yaëen pöt kaamök elmëen pitëm ngönëntak wëaut kë ëëpnaat.

¹⁵ Omën neering wëaurö pit pourö niin yoöre ërëp yenia. Ngönëntak lup sant yaalni pöröenta tapël yaalmë pël ök ma.

Anutu pim komre kolap pöt ar pouröa naë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne nim pepap, Pool.]

Pailimon

Yesu wel wiak kutömweri sèen wë krismaki 32 pöta ök won sèen Pool Rom kak wii kaatak wë pep epwer Pailimon pimèèn retèng ëa. Pailimon pöp omnant kësang wieëaupök Kolosi kak wëèn ingre mor saurö pim kaatak wa top ëeima. Poolë epwer retèng ëaö pöta songönte epël. Pailimonë inèèn ru namp, Onisimas, pim omën nent kékain ëak kas Rom kakë sa. Pël ëak Pool koirak lup kaip tiak Kristoon kön wi kosang wesa. Pël ëèn Poolök Onisimas kaalak Pailimonë naë wes yamëem Pailimonök pim saunet won mowasëpënëak pep epweri ök mëak mangkën wak sa.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1-3

Pailimon pimtëèn yaya ngönte 4-7

Onisimas pimèèn kimang mëëaut 8-22

Ngön mëët 23-25

¹ O Pailimon, ne Pool Yesu Kristoë ngönte yaataan wii kaatak neulëaupök Timoti tepërim ngöntöp piiring wë tenpim ya ngawiap nimèèn pep epwer retèng ë yaningk.

² Öng Apia tenpim karipre Akipas tenpim yeë pöl Anutuun yaat kosang ngentiak yamëngk pöpre ingre mor saö nim kaatak ngönënëèn wa top ë yaë pöröaanta yoöre ërëp yak.

³ Anutu tiarim Pepapre Aköp Yesu Kristo piarpim

komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë wiaap.

Pool pi Pailimonëèn Anutuun kimang ngöntak yoöre ërëp mëëa

⁴⁻⁵ Pailimon, ni Aköp Yesuun kön wi kosang wesak Anutuu omnaröen lup sant yaalmëan pöt naröak aan kat wiAUT. Pötaanök ne kët ël epotë nimèèn Anutuun kimang ngöntak yoöre ërëp maim wë.

⁶ Ni omnaröen nim Kristoon kön wi kosang yewesa pöten ök maan tiar Kristook yal ëak wëèn Anutuu tiarën ompyaö yaalni pöten ewat sëpënëak kimang yemak.

⁷ Ngöntop, ni Anutuu omnaröen lup sant elmëèn pit ya kë sa. Pël ëèn ne pöt kat wiak ya kë sak ërëpërëp yeë.

Pool pi Pailimonön Onisimas sant mowasëpënëak mëëa

⁸ Ni lup sant yaalmëan pötaan epël niamaan kat wi. Kristook pim yaatak neulëèn wë. Pötaanök nook omnant ëëmëèn kék niamëak pöt pangk niamaat.

⁹ Pël ëëmaatak tepër namp-nampëèn yak lup sant yeë pötaan wiap wesak niamaan. Ne Pool omp ulöpöp Yesu Kristo pimèèn yak wii kaatak neulëèn wëaupök

¹⁰ Onisimas, nem ruyup, pimèèn kosang wesak kimang yeniak. Nem wii ka eptak wëautak piin Kristoë songönte ök maan kön wi kosang wesak nem ru sak wë.

¹¹ Pi ngaan nim inèèn yaaupök pim akunet pet

nairën wiaan nim söp wesautak ompyaö wesak kaamök naalniin äaup, peene tepër pouwaar yok pangk kaamök elniipnaap.

12 Pötaanök nook pi nim naë wes meën yewais. Pi nem ru ulöpöököp yak ne söp newesak nim naë yewaisën ya këlangön yaë.

13 Ne Kristoë ngön ompyaut ök yaautaan wii kaatak neulëen wëaupök pi nim urötak kaamök elnëepënëak kent yaë.

14 Pël yaëetak ni pötaan kure mak nenëaan wiaan piin maan nem naë öpënëak kön nawiin äaut. Pöt ni ompyaö elnëak piin maan öpnaan ke urak niamaaten kaaö yaë. Könöök pël elnëëmëeten kent yaë.

15 Ne kön wiin Onisimas pi kaalak wais niiring sasa öpnaataan Anutuuk maan akun kot nent söp niwesa.

16 Ngaan pi nim inëen ru wakaimaup. Peene pöt, pöt pëen won. Pi nim ëan pöl Kristoök yal meneë yak inëen pëen won, nim kar panë sak wë. Ne piin lup sant yaalmë. Ën ni ne il newesak nim inëen ruupök nim ëa pöl Aköpön kön wi kosang wesak wëen lup sant kësang pan elmëim ömëep.

17 Ni kön wiin tepër Kristoë yaat yamëngkauwaar pël wesak pöt nim neen sant yaalnëen pöl piinta elmë.

18 Pi utpet nent elnia ma omën nent nim naëaan këkain ëa pöt ök neaan kangiiir nimpaat.

19 Ne Pool nemtë moresök epël retëng yeë. Onisimas pim omën nim naëaan wa pötë kangiiir nimpaan. Ni ëwat wëen pötaan ngolöp nuwesak epël neniangan. Ne kaamök elniin Kristoë omën sak wëen pötaan nim naë kangiiir nampë kësang nent wia.

20 Pötaanök Aköpëen yak ne ompyaö elnëak Onisimas sant mowas. Tepër Kristoök yal menak wëerek pël elnëen ya kë sumaan.

21 Ni nem këm ngönte ngaarëk ömëet pël kön wieë pep epwer retëng ë yaningk. Yaap, ne kön wiin ni il wesak munt nantta ëëmëep.

22 Ne kön wiin Anutuuk nim kimang yamëëaut kat wiak wil neulëen nim naë waisumaap. Pötaanök Onisimas pim nim naë waisëpnaatak ne nim naë wais ömaan ur nent kopëta was.

Yoöre ërëp ngönte

23 Epapas, Yesu Kristoë ngönte ök yaautaan wii kaatak moulmëen neering wë pöp pi yoöre ërëp yenia.

24 Ën Maakre Aristakasre Timasre Luk neering ya yamëngka pörö pitökta tapël yenia.

25 Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim lupmeri wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne nim karip, Pool.]

Ipru

Yesu wel wiak kutömweri sèen wè krismaki 37 pöta ök won sèen omèn nampök pep epwer Ipru omèn ingre mor saö naröaan retèng äa. Omèn retèng äa pöp, tiar köpël. Pi ingre morörö kööre toköröak pitëm kön wi kosang yewesaut irikor yaalmèen kasèng mampènèak yaèen epwer retèng ë mena. Pi Kristoë yaatere yapintak Mosesèet il yewas pöt pet elmèa.

Pöt epël wia.

Kristook Anutuu songönte tekeri wes pet ira *1:1-3*

Kristook enselörö il yewas *1:4-2:18*

Kristook Mosesre Yosua il yewas *3:1-4:13*

Kristoë kiri yaaö yaatak Mosesèet il yewas *4:14-7:28*

Kristoë sulöp ngölöptak Mosesèet il yewas *8:1-9:28*

Kristoë kiri äautak Mosesèet il yewas *10:1-39*

Kön wi kosang yewesauta ngönte *11:1-12:29*

Wa korkor ngön mèet *13:1-25*

Anutuuk pim Ruupön maan pim ngönte ök niia

¹ Ngaanëer Anutu pi tek-tek ngön yaauröen ök maan tiarim äaröen ngön ke nentere nent, kan ke naöre naö ök maö ima.

² Pël äautak peene yanger-akë omnant won wasèpna

akunet temanöm yesën akun eptak pim Ruupön maan pim ngönte ök niia. Ruup Pepapök maan omnant pout ket äaup omnantë pep sèpènèak mèèa.

³ Anutuu ë rangiere ëwaat pim naë wiaan tekeri yewas. Pi Anutuu ök panëep pim weëre kosang ngöntak omnant pout kaamök elniaan taë sak wia. Puuk wel wiak tiar kölam niwasèpènèak tiarim saunat won wes olèak, kaalak kutömweri wal äak sè Anutuu yaapkeël wel aisèak weëre kosangring wè.

Anutuu Ruupök enselörö il yemowas

⁴ Pi Anutuuk yapin kaöet mangkën enselöröaat il yewas. Tapël pi kutömweri isak Anutuu yaapkeël wè weëre kosang wak enselörö ngep elmèak wè.

⁵ Ne tol èen pël yeniak? Ngaan Anutuuk ngönëntak epël mèèa pöt enselöröen ök nemaan äa.

“Ni nem Ruup.

Peene ne wil nuulèak nim Pep sak wè.”

Èn epteta enselöröen nemaan äa.

“Ne pim Pep sak wèen

pi nem Ru sak öpnaat.”

⁶ Nent pöt, Anutuuk pim Ru wetëep yangerak wes mèen waisèpènèak äa pötak epël ök mèèa.

“Ne Anutu nem ensel pourö piin yaya map.”

⁷ Nent pöt, pim enselöröen, “Pit Ruupë iri wè,” weseë pitëmèen epël äa.

“Ne Anutu nem enselöröen maan kentöökë ök yesaurö.

Ēn nem inēenōroen maan
es wilēngōökē ök
yesaurō.”

8 Ēn nent pöt, Ruupēen Anu-
tuuk epël ök mēea.

“O Anutu, ni omp aköp akun
wali om ngarangk eim
ömēep.

Nim omēn wa ngaöök
yamēen pörö wot-
pil wesak ngarangk
yaaup.

9 Ni wotpil yaautön kent
yaaup, utpet yaautön
kaaö yaaup.

Pötaanök Anutu ne, nim
Anutuuk ni ērēpsawi
ēmēak yaö niaan
ērēpsawi kaö yaēen
nimotök karurōaat il
yewas.”

10 Nent epël mēea.

“Aköp ni omnant won wiaan
yanger ket ēan.

Nim moresring kutömwer ket
ēan.

11 Kutömre yang pipot kö
yesēn ni pöt wakaim
om ömēep.

Poë koröpö sēpar yes pöl pipot
ēepnaat.

12 Nuuk pit poë koröpö rang
rē yawi pöl ēēmēet.

Pël ēak ulpēenēp pērēak
ngakēp yamē pöl
elmēmēet.

Ēn ni pöp om wakaim ömēep.
Ni ulöp sak wiap nasēngan.”

13 Nent epël wia pöt, Anutuuk
pim enselöröen nemaan, Ru-
upön mēea.

“Ni wais nem yaapkēetakël
wel aisēak weere
kosangring wēen

omēn nimēen kööre tok
yaurö nook maan

nim weere kosangöökē
karök ilapnaat.”

14 Ēn enselöröen tolël mēea?
Pit omēn könöröa ök ēen
Anutuuk pim inēen ya
mēmpēnēak wes yamēaurö.
Pël ēen wais omēn Anu-
tuuk utpetetakaan kama
niöpnaarö kaamök yaalni.

2

*Anutuu utpetetakaan
yaniwa pöt kēsangēt*

1 Yaap, Anutuu Ruupök en-
selörö il yewas. Pötaanök
tiar pim ngönte ök niaan kat
yawī epēt kat kolak sēp was-
nganēen taē wes wak öpa.

2 Anutuu ngön kosangöt
enselöröen maan ök mēea
pöt yaap panēet. Omnarö
ngön pöt ngaarök naön wa
yoolaan kangiir Anutuuk
utpet mowasö ima.

3 Pötaanök tiar Anutuu
ngönte, Ruupē ök ēa pöt,
wa olēak Anutu tiar ut-
petetakaan kama niöpna
kaö pöt kasēng mangkēn
tol ēak kangut won ēēpēn?
Orööpnaat. Pim tiar utpete-
takaan kama niöpna ngön pöt,
Aköp Yesuuk wet rēak ök aan
omēn kat wiauröak ngön pöt
yaap pël aan kat yawī.

4 Pit pël yaēen Anutu
pimtokta Aköp Yesuu ngönte
yaap pöt tekeri wasēpēnēak
retēng weere kosangring
it ngolöp ke nentere nent
mēneima. Pël yeem pim
könöök elmēen Ngēēngk
Pulöök ngön pöt kaamök
ēak ngönēn ya mēmpēnēak
weere kosang ke nentere
nent omnarö nina.

Yesu pi tiar omnarö utpete-takaan kama yewauta pep saup

⁵ Yang ënëm orööpënëak Anutuuk mëëaur nem yeniak epër, Anutuuk enselörö ngarangk ëëpënëak nemaan ëa.

⁶ Won. Pöta ngönte ngönëntak ngön nent epël wia.

“Anutu, ten omën pasuröaan ni oröptaan kön yani-wiin?

Ten omën pëenöröaan ni oröptaan ompyaö yaal-niin?

⁷ Ni ten akun kot nent enselöröa iri önëak niulëen pitök il niwesa.

Pël ëen kaalak ënëmak ni ten wak ngaarëk isak ëwaat ë nirangian.

⁸ Pël ëak ni ten omnant pout ngarangk ëënëak tenim iri niulëan.”

Yaap, Anutu pi tiar omnant pout ngarangk ëëpenëak niulëa ngönën piptak pël ëa. Pötaanök kopët nent tiar ngarangk naëngan won, pout ngarangk ëëpenaat. Pël ëëpenaatak peene itaangkën tiar omnant pout ngarangk naën yeë.

⁹ Peene pöt, tiar itaangkën ngön pipët Yesuun ëa. Anutuuk pi akun kot nent enselöröa iri öpënëak moulmëen pitök il mowesa. Pël ëen pi këlangön kat wiak wel wiin pim pël ëa pötaan Anutuuk pi wak ngaarëk isak ëwaö ë morangia. Pim këlangön kat wiin ë morangia pöt, Anutuuk tiar omën pourö komre kolap elniak tiar kaamök

elniipnaan wel wiipënëak maan pël ëa.

¹⁰ Anutu pi omnant pout ket ëak pötë pep sak wë. Pi omën kësang pan pim ru sak kutömweri së ëwaatak öpenëak kent kön wia. Pël ëak Yesu tiar omnarö utpetetakaan kama yewauta pep panë sëpënëak yaö maan këlangön kat wia. Anutu pi pël ëen kë sa.

¹¹ Yesu tiarim kölam yaniwesaupre kölam niwesa-saurö, tiarim Pepap kopëtap. Pötaanök pi tiarën, “Nem nangarö,” pël niapënëak ëö naëpan.

¹² Pi tiarën ëö naën Anutuun epël mëëa.

“Nem nangaröen nim ngönte ök memaat.

Ne ingre moröröa tekarak wë niin yaya niamaat.”

¹³ Ën nent epël.

“Ne pitring piin kön kosang wiimaat.”

Kaalak nent epël.

“Anutuu runga nena pöröaring wë.”

Yesu pi tiar kaamök elni-ipënëak yang koröpö wa

¹⁴ Anutuu ruurö tiar yang koröpööring wë. Pötaanök pi-ita tapël ëa. Pöt pimtë weletak weleta pepap Seten won mowasëpënëak yang koröpö wa.

¹⁵ Pël ëakta omën weletaan kas yaautak wii ket ëak nitëen wakaimaurö wil niulëëpënëak pël ëa.

¹⁶ Pim yang koröpö wa pöt, enselörö kaamök elmëëpënëak naën, tiar Apramë ëarö kaamök elni-ipënëak pël ëa.

17 Tiar pim nangarö kaamök elniipna kan muntat won. Pötaanök tiarim ök panë sa. Pël ëäk Anutuun kiri yaauta wotöök sak ya ngës ëën wotpil nuwasëpënëäk Anutuu ëöetak ya kaö mëna. Pöt tiarim utpetat iir niolapënëäk pël ëa.

18 Setenök piin morök yaalmëën këlangön kat wiaup yak omnaröa naë morök orö yanirëën yok pangk kaamök elniipnaap.

3

Yesuuk Moses il yewas

1 Yesuuk kölam niwesa nem karurö, Anutu kutömweri wëaupök ar piiring önëäk yas niiaurö. Ar Yesuun këëkë kön wieë. Pi Anutuuk wes mëën pim ngönte ök ëäk kiri yaauta wotöök saupë ngönte tiarök ök yaaurö.

2 Anutuuk pim omnaröa naë Mosesën ya ngön maan ya panë wesak mëna pöl Yesuukta tapël ëa.

3 Kaat ök rëaupë yapintak kaata yapinte il yewas pöl Yesu Anutuu kaata pepapök Moses pim kaatak wëaup il mowesën omnaröäk pim yapinte wak isak ya.

4 Ka epot pout ök rëaup wë. Omnant poutë pepap Anutu.

5 Moses pi Anutuuk ya ngön maan pim omnaröa naë inëën ya yamëngkem Anutu pim ënëmak apna pöta ngönte ök maima.

6 Kristo Anutuu Ruup pi Anutuuk ya ngön maan ya panë wesak yamëngkem Anutuu omnarö ngarangk

elnieim wë. Anutuu omën pörö tiar tapörö. Pöt pas won. Tiar kön kosang wieë pim yaö niia pötön kor öpena pöt pim omnarö pël apenaat.

Israel omnarö lup kosang ëäk Anutuu ngönte wa olëa

7 Pötaanök Ngëëngk Pulöök ngön epël ëa pöt tiarimëën yes.

“Ar peene Anutuu ngönte kat yawi eptak

8 Israel omnaröa Anutu kasëng menak lup kosang ëa pöl ëëngan.

Pit yang mopöök ima akun pötak pim ngönte wa olëäk ökre was elmëëima.

9 Arim ëarö pörök krismaki 40 pötë öngpök nem ya kosang mëneima pötön iteneëäk

köntak utpet elnë ökre was elnëëimaut.

10 Pël ëën ne omën pöröen ya sangën ëën epël ëaut.

‘Pitëm könöt nem pet yaalmëa pöl nawiin sa rëäk yesaurö.

Pit nem yaautön ëwat sëpnaaten kaaö yaaurö.’

11 Pöten kölöp elmëäk ngön kosang wesak epël ëaut.

‘Pit nem kaare yang kë yesaurek newaispan pan.’”

Israel omnaröa Anutuu ngönte wa olëa pöl ëëngan

12 Karurö, arim naëaan namp lupmeri kön utpetat wieë kön wi kosang newasën ëäk Anutu wëwëap kasëng mengkanëën ngarangk këëkë ëeim ön.

13 Pël äak arim naëaan namp utpetatë moröktak elniin lup pu wariinganëen kët ël epotë neneren wa korkor ngön maim ön. Pël äak ar neneren ngön äak kat yawiem pöt, “Ngönëntak, ‘Peene,’ pël äa pöl peene taptakëer ngön ngaarëk ömaat,” pël kön wieë ngaarëk weim ön.

14 Tiarim wet rëak Kristoon kön wi kosang wesang pöl taë wes wak yesem weletak orööpena pötaan Kristooring lup kopëtemer sak wë.

15 Pöta ngönte ngönëntak epël äa.

“Ar peene Anutuu ngönte kat wiak pöt

Israel omnaröa pi kasëng mena pöl lup kosang ëengan.”

16 Pöt talöröak Anutuu ngönte kat wiak kasëng mena? Pöt maim naröak naën, Israel omën Mosesök Isëp yangerakaan mësak waisa tapöröak äaut.

17 Ma talöröaan Anutuuk krismaki 40 pötë öngpök ya sangën elmë ima? Pörö utpetat ë yesem yang mopöök wël wi won sa.

18 Ma talöröaan pi kölöp elmëak ngön kosang wesak, “Pit nem kaare yang kë yesaurek newaispan,” pël äa? Pöt pim ngönte wa olaima pöröaan äa.

19 Tiar pöten ityaangk. Pit Anutuun kön wi kosang newasën äautaan pim kaare yang kë yesaurek neilaan äa.

4

Kë yesa kaare yangerak

orööpenëak niiaut

1 Anutuuk pim kë yesa kaare yangerak së öpenëak kup niwia. Pötaanök arim naëaan namp utpet äak neilaan ëenganëen ya ngës kön wiipa.

2 Pitëm ngaan ngön ompyaut kat wia pöl tiarta äaut. Pit ngön pöt kat pëen wiak taë wa naön äa pötaan pötak kaamök naalmëen äa.

3 Ën tiar ngön pöt taë wak wë eporö kë yesa kaare yangerak së öpenaarö. Anutu pi kaare yang pören epël mëäa.

“Ne kölöp elmëak ngön kosang wesak epël äaut.

‘Pit nem kaare yang kë yesaurek newaispan pan.’”

Yaap, pim yanger ket äa pötak kë yesa kaare yang pöreta kopëta wesaupök kölöp ngön pöt mëäa.

4 Anutuu omnant ket äa pötak ngönëntak kët 7 pöta ngönte epël äa.

“Anutu pi kët 6 pötë ya mëneim pet irak 7 pötak kë sa.”

5 Pöta ngön nent kaalak epël äa.

“Pit nem kë yesa kaare yangerak newaispan pan.”

6 Omën ngaan ngön ompyaut kat wia pörö ngön pöt wa olëa pötaan Anutuu kë yesa kaare yangerak neilaan äa. Peene pöt, narö kat wiak taë wasëpna pöt pörök ilapnaat.

7 Omën ngaan wakaima pörö neilaan äautak Anutuuk tiar

pim kë yesa kaare yangerak ilapenëak kaalak akun munt nent niwia. Akun pöt peene. Pël ëen akun wali won sëen ënëmak ngön nem kön ngolöp wes ninan pöt Anutuuk maan Tewitök epël retëng ëa. “Ar peene Anutuu ngönte kat yawi eptak lup kosang ëengan.”

8 Yosuaak Israel omnarö mësak Anutuu kë yesa kaare yangerak së oröanëen ënëmak Anutuuk akun munt nentakëen naën ëan tapön.

9 Pötaanök tiar ëwat wë. Kë yesa kaare yang Anutuuk kup niwia pör om wia. Pim ket 7 pötak kë sa pöl pim omnarö tiar pim naë së kë sëpenaat.

10 Omën pim kë yesa kaare yangerak së oröopena pörö Anutu pim ya mën pet irak kë sa pöl ëëpenaarö.

11 Pötaanök tiar kë yesa kaare yang pörek së openaan weë ngentiipa. Omën ngaanöröa ëa pöl Anutuu ngön wa olëak kan kourak së kö sënganëen.

12 Anutuu ngönte wëwëetaringët, *Kiri yaauta wotöököp Yesu pi utpetetakaan pangk kama niöpnaap*

omnaröa naë weëre kosang yaaut. Pöt öp nga panëëweri ök, öp newer nalaan nal poutë ngaö wë pöwerta il wesak nga panëëwer. Pöwerök omnaröa kos yasinre ilëenötta yail pöl omnaröa könöpre lupmer kom yaë. Pël yeem omnaröa kön yawiaare kent yaaö pötë songönöt war yewas.

13 Anutuu ëöetak omën nent ëlëep wi naön. Omën ket ëa pout pi tekeri wasën pim ëöetak yoolök wiaan itena. Omnant pout itenak ëwat

wëaup pi tiarim yaaut kom ëak kangut nimpnaap.

Yesu pi tiarim kiri yaauta wotöököp

14 Yesu, Anutuu Ruup, kiri yaauta wotöököp, pi kaö panë sak kutömweri së tiarimëen Anutuun kimang maim wë. Pötaanök kön wi kosang yewesaut, tiarim pël yak pöt, taë wak öpa.

15 Kiri yaauta wotöököp Anutuu naë tiarimëen kiri ëeim wëaup, pi tiar wiapre kor yaëen ya ngës yaalniaup. Morök ke nentere nent tiarim naë jaarö pöt pim naëeta oröaap wiap sak utpet naën ëa. Pël ëa pötaanök pangk kaamök yaalniaup.

16 Pël yaalni pötaanök tiar kas köpël Anutu komre kolap yaalniaup pim naë oröeim öpa. Pël ëen könöm nentere nent orö yanirëen puuk ya ngës elniak pim komre kolap tak kaamök elniipnaat.

5

Kiri yaauta wotöököp Yesu pi utpetetakaan pangk kama niöpnaap

1 Yuta omnaröa kiri yaauta wotöököp moulmëepënëak yaaö pöt pi omnaröaan Anutuu inëen elmëepënëak omnaröa naëaan ilak yemoulmë. Pël ëen Anutuuk omnaröa utpetat won wes moolapënëak omnant menak animaurö kiri ar ë yemangk.

2 Kiri yaauta wotöököp pi yang omnamp, wiapöp. Pötaanök Anutuu yaautön köpël ëëre kanöön irikor ë pël yaauröen wiap yaalmëaup.

³ Pim wiap yaautaan Anutuuk pi omnaröa utpetatëen kiri ar yeem pimtëenta tapël ëepënëak mëä.

⁴ Kiri yaauta wotöököpë ya pöt kaöet. Pötaanök omën namp pimtë könöök ya pöt nampan. Won, Anutuu Eronë elmëa pöl ya pöt mangkën yamëngk.

⁵ Kristo piita tapël pimtën wak isak, "Ne kiri yaauta wotöököpë yaat yok pangk mëmpaat," pël weseë namëngkën ëa. Anutuuk ya pöt menak epël ök mëä.

"Ni nem Ruup.

Peene nook wil nuulëak nim
Pep sak wë."

⁶ Ën ngönëntak nent epël ëa.

"Ngaan Melkisetëe kiri eima
pöl

ni pim urtak wë eim ömëep."

⁷ Ngaan Yesuu yangerak wakaima pötak pi ingre ya ilak aimeë kimang ngöntak Anutuun ök maima. Pi Anutuuk yok pangk weletakaan kama öpënëak kön wiin Anutuuk pim ikanöök wë pim ngönte ngaarëk wa pötaan kat wiak kaamök elmëeima.

⁸ Yaap, pi Anutuu ru panëepök pas këlängön ya mënak pim ngönte ngaarëk yeweem ngön ngaarëk yewauta songönte ewat panë sa.

⁹ Pël ëen pim Pepapë ngönte ngaarëk yewa pöt kaö sak kosang sëen pi omën pim ngönte ngaarëk yeö pörö utpetetakaan kama wëen wëwë kosangtak öpna pöta pep sa.

¹⁰ Pël ëen Anutuuk Yesu pi tapöpök Melkisetëe pim kiri eima pöl pim urtak wë kiri yaauta wotöök öpënëak mëä.

Öngaaröa ök ëëngan

¹¹ Melkisetëe pim ngön pöt, selap wiaap ök niamaatep ar kat wiak kön tektek nasëngan. Pötaanök war wesak niamaatak tenim naë ya kaö wia.

¹² Ar akun wali ngönën kat wi waisauröak muntarö rë moulön pangk ëëpnaatep om köpël wëen naröak rë nuulöpna pöta ök yeë. Pël ëen ke pilörö ar ngönën wet rëak kat wiaut kaalak ök niama yangap yeë. Ar kë kosang yenauröa ök won, kapa pëen yenauröa ök wë. Pötaan ngönën öngpököt pangk kat nawiingan, yoolököt pëen kat wiinëet.

¹³ Kapa yena pöröen öngaarö pël mepenaat. Pöta ök omën pörö pit öngaaröa ök könöt weë nasënörö. Pötaanök wotpil yaauta ngönte kat wi naskolpan.

¹⁴ Ën kë kosang yena pöröen kaöarö pël mepenaat. Pöta ök omën könöt weë saurö pitëm könöök omnant kom yaauröak omën ompyaöre utpetat pangk kom ëëpnaat.

6

Kön wi kosang yewesaut taë wak öpa

¹ Nem pël niak pötaan Kristoë ngönën wet rëak kat yawi pöt ewat sa pet irak yal menak ngönënëen kaö sak öpa. Tiarim ka möör wapët wesirën taë ëaan kaalak tiak

rangk newesirèn ë yeë pöl omnant kë wonöt kasëng menak Anutuun kön wi kosang yewesa wet rëak kat yawi pöt rangk naën ëëpenaat.

² Pöt epot. Ngönën i mëere Ngëëngk Pulö öpenëak mores kepönöök yawia, weletakaan wal ëëpenaare Anutuuk akun kaöaöök kom ëak ngön ë pet irëpna ngön wet rëak kat yawi pöt kaalak kat nawiingan.

³ Anutu kat wiin pangk ëëpën pöt ngönën wet rëak kat yawi pöt ëwat sa pet irak ngönënëën kaö sak öpa.

⁴ Omën Anutu kasëng mena pörö kaalak lup kaip tiak pim naë rë noolapan. Pit ngönëntak pitëm lupöt ëwa elmëen kutömweriaan Anutuuk omën ompyaut wes mëen wak Ngëëngk Pulööring wakaima.

⁵ Pit Anutuu ngönte ök ëen ompyaö ëen omën weëre kosang akun kaöaöök mëmpnaata lup nant itena.

⁶ Omën ke pilörö pit Anutu sasa kasëng mena. Pël ëa pötak pitëm könötök Anutuu Ruup kaalak këra yetaprak möa. Pël yaëen omnarö itenak piin ökre was mëëa. Pël ëa pötaanök omnaröak maan pit kaalak lup kaip tiak Anutuu naë rë noolapan.

⁷ Omën ke pilöröaan ngön nokoliit niamaan. Yang nerak kopi rangkrangk peleim wëen yangera öngpök sëen omnant oröak kaö sëen këët oröön omën ya yangëntaurö yeö. Pipët, Anutuuk yanger welaköt elmëen këët yaarö.

⁸ Ën nön pëen orööpna pöt kë won ëen yanger utpet pël yewas. Yang utpet pör Anutuuk kaaö elmëen ënëmak es kotak won sëpnaar. Omën utpet yaaö ke pilörö Anutuuk tapël elmëëpnaat.

⁹ Nem kar panëerö, yaap, ten ngön könömöt niiaut yak arën kön kosang wiin yok pangk Anutu kasëng nemangkan pël yaë. Ten arën kön kosang wiin ar ompyaö yaëen Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaat pël yaë.

¹⁰ Anutu pi korar naën yaaup. Ar pimëen yak pim omnarö itenak kaamök elmëak lup sant elmëeimaauröak om ëeim wë pöten tol ëak kat nikolöpën? Pël naëpan.

¹¹ Tenim kentöök arim neenemëen weë yengenti pöl om ëeim wëen akun pet irëpënëak kön yawi. Pël ëen arimëen kutömweriaan mor kol kosangöt wiak kor wë pöt öneët.

¹² Ten ar wisën ëënëeten kaaö. Tenim kentöök ar omën Anutuun kön wi kosang we-sak weëre kosangring wë pim kup mowia pötë pep sa pöröa ök ëënëak kön yawi.

Anutu pim kup niwia pöt këët

¹³ Apram ke pilëpön Anutuuk ngön kup mowiak omën kaö talëpë yapintak kosang wasëpënëak ap wasën pim ököp won ëen pimtë yapintak kosang wesa.

¹⁴ Pël ëak piin ëpël ök mëëa. “Yaap pan, ne welaköt kësang pan elniin nim ruure ëarö se-lap pan oröak ulöl sëpnaat.”

7

15 Pël maan Apram pi yaap wesak kaaö köpël kor wakaimëe Anutuu kup mowia pöta këet wa.

16 Tiar omnaröa ngön ë kosang yewesaut epël wia. Omën namp pim ngönte kosang wasëpënëak kaö nampë yapintak kosang wasëpnaat. Pël ëen omnarö pim ngönte wa ngep elmëepënëak kön wiin kaöapë yapintakël kosang wesa pöten kat wiak yaap wesak sëp wasëpnaat.

17 Anutu pi kup niwia pöt sëp wesak maimet naëpan këet öpenaarö tiar war wes ningkën ewat sëpenëak kent kön wia. Pötaanök pim kup niwia pöt pimtë yapintakël kosang wesa.

18 Anutuu kup niwiak pim yapintakël ngön ë kosang wesa pöt pangk kö sëen kaar naëpan. Pël wia pötaanök, tiar pim kol uröök ilëak wëen ngarangk elniin pim kup niwia pöta këet öpenëak taë wak kor eim wë.

19 Anutuu kup niwia pöta kë tiarim öpenëak kön kosang wiak kor wë pötak tiarim wëwëat taë yanuwat. Pöt wiapre kor wonte, ngëengktupta poë koröp ngeröök utaukë kasngaëël, Anutuu naë, wia. Pötaanök taë yanuwat.

20 Ngeröök pö tiarim wotöököp, Yesu, puuk tiar kaamök elniipënëak wotöök reäk keli olëak ilëa. Pi Melkisetë pim ök kiri yaauta wotöök sak pël ëeim kosang öpnaapök pël ëa.

Melkisetë songönte

1 Melkisetë pöp, pi Salem kakë omp aköp, Anutu kaö panëep pimëen kiri ëeimaup. Pi tapöpök Apram nga së yang omp ak naröere pitëm omnarö mënak yewaisën kamtaöök koirak welaköt elmëaup.

2 Pël ëen Apramök pim omnant wa pöt kom ëak lup 10 pötëaan kopët nent pi menaup. Pim yapin Melkisetë pöt, tiarim ngöntak wotpil yaaö omp aköp pël apenaat. Ën Salem omp aköp pöteta, mayaap omp aköp pël apenaat.

3 Melkisetë pim ëlre pepere ëaröa songönte ngönëntak war wesak naën ëa. Ën pim wilaare wel wiauteta naën. Pël ëaap tiarök piin Anutuu Ruupë ök kiri yaatak wakaim öpnaap pël wasëpenaat.

4 Ar Melkisetë pi kaö panëep pöt kön wieë. Pöt tiarim ë kaöap Apram pi nga së yang omp akörö mënak uröm wa pöt kom ëak lup 10 pötëaan kopët nent pi mena. Pötaan pi kaö panë sak Apram il yewas pël kön wieë.

5 Ën Liwai pim ruure ë kiri yaat yamëngk pörö Yuta omën pitëm karuröak omnant pout kom ëak lup 10 pötëaan kopët nent mampënëak Mosesë ngön kosangtak ök ya. Liwai omën pöröa karurö pitta Apramë ruure ëarö. Pël yaëetak kiri yaauröak pitëm karuröa naëaan omnant öpënëak Mosesök ëa.

6 Pël äaap Melkisetete pöp Liwai pim kurmentëkaanëp won, maimap, Apram pim omnant kom äak lup 10 pötëaan kopët nent mangkën welaköt elmëa. Apram Anutuu wet rëak kup mowia pöp Melkiseteeek welaköt elmëa.

7 Yaap, tiar ewat panë wë. Tiar omnarö welaköt yaalni pöpökëer kaöap. Ën yeö pöp kotup. Pötaanök Melkisetete welaköt elmëa pöp kaöap, ën Apram wa pöp kotup.

8 Liwai pim kurtakaan kiri yaaö lup 10 pötëaan kopët nent yewauröak kö seimaurö. Ën Melkisetete lup 10 pötëaan kopët nent wa pöp wëwëetaringëp ngönëntak pël ya.

9 Liwai pöpön tiar yok epël apenaat. "Apramë lup 10 pötëaan kopët nent wak Melkisetete mena pötak Liwai pöpta piarip pouwaar äa," pël apenaat.

10 Pöt Liwai naaröön wiaan pim ë pepap Apram Melkiseteeek kamtaöök koirak welaköt elmëa pötak Apramök pim omnant kom äak lup 10 pötëaan kopët nent mena. Pötaanök Liwai piita pim ë pepap Apramring pël äa. Pël äa pötak Apramre Liwaire pim kurtakaanörö Melkiseteeek il yewas pöt pet yaë.

Kiri yaaö ngaanöröa urtak ngolöpöp oröa

11 Ngaan Liwai pim kurtakaanöröak ngës rëak kiri yaat mëna pötak Anutuuk Mosesën ngön kosangöt ök

maan Yuta omnarö nina. Liwai pim kurtakaanöröak omnarö pangk wotpil yewesaneën kiri yaaö muntap naaröön äan tapön. Pit wotpil newasën äa. Pötaanök kiri yaaö ngolöp oröa pöp, Liwai pim kurtakaanëp Eron pim ök won, Melkiseteeë ököp.

12 Anutuuk kur ne-mentëkaan kiri yaaö ngaanörö wa moolëak kur muntemmentëkaan omën ngolöpöp moulmëepënëak pöt pitëm ngön kosang ngaanötta wa moolëak ngön kosang ngolöpöt wiipna pöt pangk ëëpnaat.

13 Omën orööpënëak Anutuuk ök yenia Yesu pöp Liwai pim kurmentëkaan won. Yesu pim kurmentëkaanörö kiri naën yaauro.

14 Tiar ewat wë. Tiarim Aköp pi Yutaë kurtakaan oröaup. Omën kur pötakaanöröak kiri yaaö ya pöt mëmpënëak Moses pi nemaan äa.

Yesu pi Melkiseteeë ök kiri yaaup

15 Kiri yaaö ngolöpöp Yesu, Melkiseteeë ököp, pim oröa pötak ngön kosang ngolöpötta oröa pöt tekeri yewas.

16 Yesu pi kiri yaauroa kurmentëkaan ngön kosangtak äa pöl won. Kan maimetakël kiri yaaö saup. Pi wëwë kosangtaring wë pöta weëre kosangöökël kiri yaaö sak wëaup wë.

17 Piin Anutuuk ngönëntak war wesak epël äaup.

"Ngaan Melkiseteeë kiri eima pöl

ni pim urtak wë eim ömëep.”

18 Ngön kosang ngaan kiri yaauro Liwai pim kurmentëkaan orööpënëak ëa pöt weëre kosang kaamök naalniin ëa. Pötaanök Anutuuk kama wa moolëa.

19 Mosesë ngön kosangtak omnant ompyaö wes pet nairën ëa. Peene pöt, Anutuuk kan ngolöp ompyaö naö ngës yaniwi. Pö ompyaö panëö ngön kosang ngaanöt il yewas. Kan ngolöp pöök pangk Anutuu naë sepenaat.

20 Anutu pi om pas Yesuun kiri ëëpënëak yaö nemaan. Pimëen wesak ngön ë kosang wesa pötaanök mëëa. Omnaröa ngaan omën narö kiri ya mëmpënëak moulmëeima akun pötë ngön ë kosang yewesa pöt won, köntak moulmëeima.

21 Yesuun pöt, Anutuuk ngön epël ë kosang wesa.

“Aköp pi ngön ë kosang wesak epël niak kaalak muntet naëpan.

‘Nuuk kiri eim kosang ömëep.’”

22 Anutu pi kiri yaaö ngaanöröaan ngön ë kosang newasën äautak Yesuun pël äautaan sulöp ngolöp Yesuuk yanitë epët ompyaö panëët ngaanöt il yewas pöt kön wiaapenaat.

23 Kiri yaaö ngaan pörö wel wiin pöp urtak pël ë waiseima pötaanök selap.

24 Yesu pöp wëwë kosangtaring wë. Pötaanök pim kiri yaaö ya pöt om kosang wiaapnaat.

25 Pi wëwë kosang wëaupök omën piin kön wi kosang wesak Anutu temanöm yewas pörö kaamök elmëëpënëak Anutuun kimang maim wë. Pötaanök pi omën pörö akun poutë utpetetakaan kama weim öpnaap.

Yesu tiarim kiri yaauta wotöököpök pangk kaamök elniipnaap

26 Kiri yaauta wotöök ke pipël pipop tiar pangk kaamök elniipnaap. Pi wotpilëp, utpetere saun nent wi naönöp, kölam pëënëp, Anutuuk saun omnaröa naëaan wak kutömweri kaö wes ulmëaup.

27 Yuta omën kiri yaauta wotöök pörö kët ël epotë wet rëak pitëmtë saunatëen kiri ar ëäkök omnaröaan ënëm yaauro. Ën Yesu pöt, pitëm yaaö pöl naën. Akun kopëtet pimtë wëwëet Anutuun pël elmëak tiarimëen kiri ëen pet ira.

28 Yaap, Mosesë ngön kosang wet rëak oröa pötak omën weëre kosang wonöröak kiri yaauta wotöök öpënëak mëëa. Pël äautak Anutuu ngön ë kosang wesa ënëm oröa eptak pim Ruupëen yaö yaë. Pël ëen Ru pöp Anutuuk omnant pout pangk elmëak moulmëen kosang wë.

8

Yesu pi kutömweri ngönën tup këetak kiri eim wë

1 Ngön pipotë kepönte epël. Tiarimëen kiri yaauta wotöök sak wë pöp pi o kutömweri së kaö sak Anutuu yaapkëetakël

wel aisëak weëre kosangring wë.

² Pi kutömweri së kiri yaaö wotöök yaat Anutuu tupta kakaati ngëengki panëetak mëneim wë. Tup pöt, ngönën tup këet omnaröak ök neraan, Aköp pintok ök räaut.

³ Yang omën kiri yaauta wotöökörö Anutuun kiri wiire ar ë pël ëëpënëak moulmëen wë. Pötaanök tiarimëen kiri yaauta wotöök sak wë pöpta tapël kiri ëëpna pöt pangk ëëpnaat.

⁴ Yang eprek Yuta omnaröa ngön kosangötë wia pöl Anutuun kiri ar yaaöre omën ke nentere nent yawiaurö wë. Pötaanök pi yangerak om wë talte kiri yaaö yaat namëngkën ëëpën.

⁵ Yuta omnaröa kiri yaaurö pit ngönën tup ökre wastak yaë. Kë pöt kutömweri wia. Yangerak omnaröa yaë pöt Moses pim ëa pöl ökre was yaë. Kë pöt kutömweri wia. Pi poë koröpötök ngönën tupët ök rapënëak yaëen Anutuuk epël mëea. “Kat wi. Rosiraöök könte pet elnian pöl omnant pout ëëm.”

⁶ Peene pöt, sulöp ngolöp Yesuu tiarimëen nitëa pötak ngaante il yewas. Tapël Yesuu tiar kaamök elniipna ya pötak Liwai omën kiri yaauröa yaat il yewas. Sulöp ngolöptak ngaante il yewas pöta songönte epël. Anutuu peene kup niwia pötak ngaan Mosesën kup mowia pöt il yewas. Pötaanök sulöp ngolöp kup niwia pöta taë yewas pötak ngaante il yewas.

Sulöp ngolöptak ngaante il yewas

⁷ Sulöp ngaante mos naën ëanëen Anutu pi ngolöpët orööpënëak naën ëan tapön.

⁸ Anutu pi pim omnaröen kön wiin pangk naën ëen epël mëea.

“Wë akun nentak Israel omnaröere Yuta omnaröaan sulöp ngolöp nent war wasumaat,

Aköpök pël ya.

⁹ Ngaan pitëm ëarö Isëp yangerakaan mësak yewaisem pitring sulöp tëaut pöta ök won.

Pit pöta öngpök wë ënëm naën yaëen ne kasëng menaut,

Aköpök pël ya.

¹⁰ Ën ënëmak Israel omnaröaring sulöp tëema pöt epël.

Nem kosang wesaut pitëm könötë mowiak lupötë retëng ëen wiaapnaat.

Pël elmëak ne pitëm Anutu pël sak wëen pit nem omën sak öpnaat.

¹¹ Akun pötak omën isaare irëa pourö neen ëwat sa pet irëpnaat.

Pötaanök omën pourö nener rë moulööre nampök karipön, ‘Aë, ni Aköpë songönte ëwat së,’ pël nemapan.

¹² Pitëm nem ngön wa olëa pöt ent ë olamaap.

Pël ëak pitëm utpetatön kön wi naön ëëmaap.

Aköpök pël ya.”

¹³ Anutu pim sulöp Yesuring oröa pöten, “Ngolöpët,” pël ya pötak ngaante sëpar sa pöt

pet yaë. Pël naën ëanëën ngolöpët war newasën ëan tapön. Sulöp ngaan pöt omën nantë wak wëën sëpar yes pöl ëak won sa.

9

Kiriyaaö wotöök ngaanörö animauröa iitak kiri ëeima

¹ Sulöp ngaantak Anutuun yaya mapna wetete ngönre yangerakë ngönën tupët wiakaima.

² Ngönën tup pöt poë koröpötök epël wesak ök rëa. Ka pöt, ngeröök wiak nentepar wesak tomökëëta yapinte ngëëngk kaat pël yema. Pötak ur ket ëautak es rampewesring kaömp peret Anutuun yaö ëaut yawia.

³ Pël ëak poë koröpöök ngeröök utak kakaati panëëta yapinte ngëëngk panë kaat pël yema.

⁴ Pötak kiri yaaö ur koolötök ompyaö panë wesak ket ëa pöt wieëa. Kiri yaaö ur pötak Anutuun es koolöp wes mëepënëak köp nga kampöt kiri ar ëeima. Pël ëak ka pötak Mosesë ngön kosangta umkek kool wa mëa pöteta wieëa. Umkek pöta öngpök kap koolötring ket ëa nent wiaan pötak kaömp mana pöt wesireëa. Pël ëën umkek tapta öngpök Eronë sungkör amail ëa pööring kël welung ngön kosangöt retëng ilaut wieëa.

⁵ Umkek pöta rangk pöt, ensel Anutuu ëwaööring naarë kõnaar ket ëën pöaarë wereweriarök umkek pöta ur Anutuu omnaröa saunat won

yewesa pöt akaak ë ulmëëëa. Pötë ngön pöt, tol ëak pout ök aan pangk ëëpën?

⁶ Pit pël ë ulmëak wë kët ël epotë kiri yaaurö pit ngönën tup poë koröpötök ök rëa pöta ka tomökëëtak pitëm yaat mëmpö ilëak oröeim wakaim yeëa.

⁷ Ën ka pöta kakaati panëëtak pöt, kiri yaaö wotöököp pimtökëër kris-maki nenta öngpök akun kopët nent sa yeëa. Pöt pas nasën, animaö iit Anutuun kiri ëëpënëak wak yesa. Pël ëak së wet rëak pimtë utpetatëën kiri ëakök omën pouröa kön nawiin wë utpet yaautëën kiri ë yeëa.

⁸ Omën pöta songönte Ngëëngk Pulöök epël pet yaalni. Kaata ka tomökë pöt, poë koröpö utaan ngëëngk panë tuptak ilapena kanö naaröön yaë.

⁹ Poë koröp ka pöt, peene yangerak wë epta ökö. Pötak, omnant Anutuun kiri wiire ar ë pël yaaö pötak omën Anutuun yaya yamëëauröa lupöt wotpil nemowaspan.

¹⁰ Pipët, iire kaömpre ngönënenëën koröp iirö pël yaaut. Koröpöökë yaaö pipot, Anutuuk omnant pout ngolöp wasën këet naaröön wiaan wiakaima.

Kristoë iitak kiri ëa

¹¹ Kristo pi omën këet oröak wia pöta kiri yaaö wotöök sak wë. Pël ëak poë koröp ka yangerak wia pötak won, kë panë omnaröak ök neraante kutömweri wia pötak ilëak ya yamëngk.

12 Pim ngëengk panë ka pötak ilëa pötak memeere purmakaö iitarang won, akun kopët nentak pimtë iitarang ilaan pet ira. Pël ëak Anutuun kiri yeem tiar utpetetakaan ent ë niulëa. Pöt kosang wiaapnaat.

13 Memeere purmakaö i pötre purmakaö ruupë es kosöt omën utpet ëak ngönënëën pangk naën yauröa rangk lë mëak Mosesë ngön kosangtak kaalak ngönënëën ëëpënëak kölam moweseima.

14 Pël ëeimauroak Kristoë i weë panëetak pötë yaaut il yewas. Anutuu Pul kosang wakaim öpna pöök Kristo kaamök elmëen saun won wë pim iitere koröpö Anutu kiri mena. Pël ëa pötaanök Anutu wëwëapë inëen ëëpenaan pim iitak yok pangk tiarim lupöt iirak kölam niwesak mos yaaut wa moolapnaat.

Kristoë iitak sulöp ngolöpët taë wesa

15 Taptaanök Kristo pi wel wiin pötak tiar sulöp ngaantakël wë saun ëeiman pötakaan ent ë yanuulë. Pël yaë pötaanök Anutuuk pimëen yaö saurö pim wëwë kosangta mor kol kup niwia pöt öpenëak Kristo sulöp ngolöpta songön sak wë.

16 Mor kolut yewauta songönte epël wia. Pepap wel wiinak pangk ruup röak ëëpenaat.

17 Öp wëen mor koltaan ngön ëa pöt kosang nasëpan. Wel wiipna pötakëer ngön pöt kosang sëen këet orööpnaat.

18 Sulöp ngaan pöt tapël wia. Animaup öp wëanëen ngönöt kosang nasën ëan tapön. Möön wel wiak iit lë olëa pötakëer ngönöt kosang seima.

19 Moses pi ngön kosang pout omnaröen ök më pet irak memeere purmakaö rurö möak iit wak i yaaptaring irikor ëa. Pël ëak këra isop mormorök pol sëpsëp ëp köp möaut wa tëak i pötë wariak ngön kosangötë pepatëere omën pouröa rangk ke möeima.

20 Pël yeem epël ök mëëa. "I eptak sulöp Anutuuk ar ngar önëak ngön ë kosang wes nina pöt taë yewas."

21 Pël ëak poë koröp ngönën tupëtere kiri yawia kelönre omnant poutë i pöt ke möeima.

22 Yaap, ngön kosangötë ëa pöl omnant pout animaö iitak ke möön kölam sëpnaat. Ën animaö iit lë noolaan ëëpna pöt Anutuuk pangk utpetat ent ë nanuulaan ëëpnaat.

Kristoök tiarimëen kiri ëa

23 Kutömweri omën këët wia pöta ökre wasut i pasutök iirak kölam wasëpënëak Mosesën mëëa. Ën këët kutömweri wia pötëen Kristo pimtök kiri ëa. Pim kiri ëa pöt kaö panëet yangerakëët il yewas.

24 Pöt epël. Kristo pi ngönën tup omën moresök ök rëa këëta ökre was pötak neilaan ëa. Pi kutömweri öngpök ilëa. Pël ëak pörek Anutuu ëöetak

wë tiarimëen kimang maim wë.

²⁵ Kiri yaaö wotöök ngaanörö pit yaap krismaki poutë ngëengki panë kaatak yeila. Pöt, pitëmtë iitaring won, i pasut wak kakaati sa yaë. Ën Kristo pi pim iitere koröpö rangkrangk kiri eim öpënëak neilaan.

²⁶ Kristo pi pöröa ök talte yangera oröaurek ngentiak akun selap wel wi waisëpën. Pi pël naën om wë akun pet irëpnaat temanöm yesën tiarimëen pimënt kara ëen utpetat ent ëëpënëak akun kopëtet tekeri oröa.

²⁷ Anutuuk omën pourö akun kopëtet wel wiipënëak niiaurö. Pël ëak pöta rangk pim naë ngön yaatak orööpenëak niia.

²⁸ Tapël Kristo piita akun kopëtet omën selap tiarim saunat pim rangk isën pimënt kiri ëak wel wia. Pël ëaupök omën piin kor eim wë pörö tiarim utpetat kaalak ent ëëpënëak won, pimëen kama niöpënëak akun nentepar pöt orööpnaap.

10

Mosesë ngön kosangtak kiri ëeima pötök saunat won newasën ëa

¹ Mosesë ngön kosangtak omnant ëëpënëak ëa pipot om omën këet Anutu pim Kristoë oröautak ngës rëak orööpënëak kön wiauta kön pëenöt yaarö, kë panëet won. Pötaanök kiri yaaö wotöökörö pit ngön kosangöt ngaarëk wak krismaki poutë

kiri rangkrangk yaëen omën pörek Anutuu naë yesauröa lupöt wotpil nemowasën yaë.

² Pël ëanëen kiri yaaut won san tapön. Pörek Anutuun yaya yamëëaurö saun won wasën lup kölam sa talte pitëm utpetatön kön selap naën ëëpën.

³ Pël ëaap kiri yaaö pöt krismaki poutë yaaröön pitëm saunatön kön yawi.

⁴ Pöt epël. Purmakaöre memeerö möak iit il yoola pötak pangk utpetat won nasëpan.

⁵ Pötaanök Kristo pi yangerak orööpënëak yeem Anutuun epël mëëa.

“Ni animaurö kiri ar ëëre omnant wi pël yaauten kaaö yaaup.

Pël yaaupök nim ngönte ngaarëk ömëak möönre koröpö war wes yenangkën.

⁶ Animaö ulpëen kiri ar yaaöre utpetatëen kiri yaaö pöt elniipnaaten ya kë nasën yaaup.

⁷ Pël mëak ne kaalak epël mëëaut.

‘Anutu, ngönëntak nemëen ngön ëa pöl, nim ngönte ngaarek ömëak yaarö.’”

⁸ Pi wet rëak epël mëëa. “Ni animaurö kiri ar ëëre omnant wi pël yaauten kaaö yaaup, ma animaö ulpëen kiri ar yaaöre utpetatëen kiri yaaö pöt elniipnaaten ya kë nasën yaaup,” pël mëëa. Omnaröa kiri wiire ar ë pël yaaö pöt ngön kosangta wieëaul yaautak pi pël ök mëëa.

9 Pël äak yal menak nent epël mää. “Ne nim ngönte ngaarëk ömëak yaarö.” Pi pël mää kiri yaaö ngaanöt won wes yemoolëem Anutuu ngönte ngaarëk öpena ngolöp pöt ulmä.

10 Pötaanök Yesu Kristo pim Anutuu ngönte ngaarëk wak akun kopëtet pim iitere koröpö tiarim utpetatëen kiri äautaan Anutuuk kölam niwasën wë. Pötak kosang wiaapnaat.

Kristo kiri elniin pangkyäë

11 Kiri yaaö ngaanörö kët ël epotë kiri ar ëeim wëep pötak ketre saunat yok pangk won newaspan.

12 Kristo pi pöt, akun kopëtet pim iitere koröpö tiarim utpetatëen kiri kosang wiaapnaat äa. Pël äak kutömweri së Anutuu yaap-këel wel aisëak wë.

13 Pël ëë Anutuuk omën pimëen kööre tok yaurö wa pim iri moulmëepnaaten kor wë.

14 Pi akun kopëtet pim iitere koröpö kiri ëen pötak omën utpetat won wesak kölam wesa pörö wotpil ni-wesa. Pöt kosang wiaapnaat.

15 Ngön pöt yaap wasëpenëak Ngëengk Pulöökta ngönëntak epël ök yenia.

16 “Aköpök epël ya.

Akun ënëm orööpna pötak pitring sulöp tääma pöt epël.

Nem kosang wesaut pitëm lupötë mowiak könötë retëng ëen wiaapnaat.”

17 Kaalak yal menak epël ya.

“Ne pitëm saunatre utpetatön kön wi naön ëëmaap.”

18 Anutuuk tiarim utpetat won wes pet ira pötaan kiri yauröak kaalak kiri ëëpna pöt pangk naëpan.

Kön wi kosang panë wesak Anutuu naë sëpa

19 Karurö, Yesu pim tiarimëen wel wia pötak kan tē niwiin kas köpël ngëengk panë kaatak Anutuu ëöetak yok pangk ilapenaat.

20 Pöta kan ngolöp pöt pim-tok kopëta wes nina. Pël yeem pim wel wia pötak Anu-ture omnaröa tekarak ngeröök wieëa pö ent ë olaan wëwë kanöök ilapenaat.

21 Pël ëen tiarimëen kiri äa kaöap puuk Anutuu omnarö tiarim kaö sak wë.

22 Pötaanök Anutuu naë sëpa. Kristo pim iitak tiarim lupöt kölam wasën utpetatë könömöt tiarim naë won wiaan koröpöt i yaap ruru wontaring iirën lup ompyaö wë kön wi kosang panë wesak pim naë sëpa.

23 Anutu, omnant kup ni-wia pöp, yaap pöta këet nimp-naap. Pötaanök lup selap naëngan tiarim kup niwiin kön kosang wiak ök yak pöt taë wak öpa.

24 Pël äak tiar tol äak nener kaamök äak lup sant elmëere ompyaö ë pöt ëëpen pël kön wiipa.

25 Pël ëë omën naröa yaë pöl ngönënë wa topötön kaaö ëënganëp nenera lupöt kosang wasëpa. Yaap, Aköpë waisëpna akunet temanöm yes pël kön wieë weë panë

ngentiak nenera lupöt kosang wasëpa.

Anutuu Ruup kasëng mangkan

26 Tiar Kristoë ngön këët tekeri niwasën wak wë ëwatrang kaalak utpetat ëëpena pöt pötëën kiri naëpan.

27 Omën Anutuun kööre tok elmëëpna porö pitëm utpetat om wiaan pit pölöpring pitëm ngön ë pet irëpnaataan kor wëën es nga panëëwesök kotak won mowasëpnaat.

28 Omën namp Mosesë ngön kosangöt ilap yariin omën naar ma naar nampök itenak tekeri wesak pöt wiap naalmëën möön wel wieima.

29 Ën ar omën Anutuu Ruup kasëng yemangk pöpön kön wiin tol yaë? Pi utpet kaö panë yaë pötaanök kangut yok pangk öpnaat. Kristoë iit Anuturing yal ëëpenëak il olëa pötak pim utpetat iirak kölam mowesa pöten pasit wesak Pul komre kolap yaningkaun ökre was yema. Pötaanök kangut öpnaat.

30 Tiar ngön epël mëëa pöpë songönten ëwat wë. “Saunatë kangut yaaö pöt nem yaat. Kangut nook ëëmaat.” Pël ëak nent epël wia. “Aköp pi pim omnaröa ngön ë pet irëpnaap.”

31 Anutu wëwë pepapök pël ëa pötaanök tiar pi kasëng menak wë pöt ngön ë pet irëpna pöten kas kaö panë ëëpenaat.

Kön wi kosangyewesautak kosang sak öpa

32 Ngaan arim kön wi kosang wesan pöten kön

wieë. Akun pötak Anutuu ngönte wak wëën pötak arim lupöt ëwa elniin ngönëëën këlangön kat yawiem wiap nasën weë ngentiak ya mëneimaurö.

33 Akun nantë omnaröa ëöetak tau niulëak ökre was niak këlangön kat niwieimaurö. Akun nantë arim kar këlangön kat yawiauröaring wa meilak yeem këlangön kat wieimaurö.

34 Arim karurö wii kaatak wëën yaköm ëeimaurö. Ën arim kööre toköröak monere urömat kain yeön uröm kë kosangöt wia pël weseë ya kë seimaurö.

35 Pötaanök arim kön wi kosang yewesaut wiap wasnganëp taintaë wak weë. Pël ëënë pöt kë kësangët koirënëët.

36 Ar Anutuu ngöntakël wë omnant yaö niia pöta këët öneën kosang sak weë.

37 Nem yeniak pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Akun kot pan nent wia pöt pet irën waisëpënëak yaë pöp teënt waisëpnaap, kor naöpan.

38 Nem omën wotpilörö kön wi kosang yewesautaan wëwë kosangët öpnaat.

Ën narö kas ëak ne sëp newasën pöt kön wiin ompyaö nasën ëëpnaat.”

39 Tiar pöt, kas ëak Anutu sëp wesak kö nasënganëërö. Kön wi kosang wesak wëwë kosangët öpenaarö.

11

Kön wi kosang yewesauta ngönte

¹ Kön wi kosang yewesauta songönte epël. Omnant yaö niaut öpenaaten kön kosang wiire omën itnaangkënötön yaap wasö pël yaaö pöteparök erën één kön wi kosang yewesaut pël yaë.

² Ngönën omën ngaan wakaimaurö pitëm kön wi kosang yewesautaan Anutuuk pitën kön wiin ompyaö äa.

³ Tiar kön wi kosang yewesautaring Anutuuk këmtak aan kutömre yang pout oröa pöt kön yawi. Omën ityaangk epot itnaangkënrekaan ket äa.

Apelre Inokre Noa pitëm ngönte

⁴ Apelre nanëp Keen piarip pouwaar Anutuun kiri yeem Apel puukëer kön wi kosang yewesautaring pël äa. Pötaanök Anutuuk Apelëeten kön wiin ompyaö één Keenëet il wesa. Anutuuk pim kön wi kosang yewesauten itenak kiri äauten kön wiin ompyaö één, "Omën wotpilëp," pël mëäa. Apel pi kön wi kosang yewesautaring wakaima. Pötaanök wel wiaupë ngönte kat wieim wë.

⁵ Inok tapël kön wi kosang yewesautaring wakaima. Pël äa pötaanök pi wel nawiin öp wëen Anutuuk koirak kutömweri wak isa. Anutuuk pi wak isën omnarö ap wasën pitëm naë won äa. Pim nawisën wëa pöten, ngönëntak, "Anutuuk piin kön wiin ompyaö äa," pël wia.

⁶ Omën namp Anutuun kön wi kosang newasën één pöt Anutuuk yok pangk piin kön wiin ompyaö naëpan. Pöt epël. Omën Anutuu naë sëpna pöp pi Anutu yaap wë omën piin ap wasö naë yesaurö kangut yemengkaup pöt kön wi kosang wesak sëpnaat.

⁷ Noa piita tapël kön wi kosang yewesautaring wëen Anutuuk omën ënëm orööpnaaten wetete maan kat wia. Pël äak Anutuu ngönte ngaarëk wak piire pim öngre ruurö öp sëpënëak wangaö ket äa. Pim kön wi kosang yewesautak omën muntaröa kön wi kosang newasën yaaut war wasën Anutuuk pim kön wi kosang yewesauten itenak, "Omën wotpilëp," pël mëäa.

Apramë ngönte

⁸ Apram piita kön wi kosang yewesautaring wë Anutuu ëëpënëak mëäa pöt ngaarëk wa. Anutuuk, "Yang nem nimpa pörökë së," pël maan pim sëpna pören köpëlöpök ngönte ngaarëk wak köntak sa.

⁹ Omën suuröa yang maimerek wë pöl pi kön kosangtaring wë yang kup mowia pörök wakaima. Ënëmak pim ruure äaar Aisakre Yakop piaripönta yang pör öpënëak kup mowiautak piarip poë koröp ka yaamöt ök rëak wakaima. Piarpim äa pöl Apram piita pël ëeima.

¹⁰ Apram pi kutömweri ka kosang Anutuuk ök rëa pöök

öpenëak kön kosang wieë poë koröp ka yaamöt ök rëak wakaima.

¹¹ Sera piita kön wi kosang yewesautaring wakaima. Pi ulöp sak ru akunet pet iraupök Anutuu ngön kup mowia pöt yaap wesak keët mampënëak kön wi kosang wasën kaamök elmëen kepring sak wila.

¹² Pël ëa pötaanök omën kopëtap Apram ulöp sak ru akunet pet iraupökaan ruure ë oröak ulöl sauröak kutömweri ariere i pisötë ök selap sak wë.

¹³ Omën piporö kön wi kosang yewesautaring wakaim wel wia. Omën Anutuuk kup mowia pöt pit naön maimerek wë könötök kön wi kosang wesak ërëpsawi ëak pitëmtën kön wiak epël ëa. "Tiar yang eprek omën maimapë yangerak yaam wë kak panë sëpenaat," pël ëa.

¹⁴ Tiar ëwat wë. Omën ke pil ëa piporö pitëm ëa pötak yang pitëmtë panë nentakël sëpënëak ëa pöt pet yaë.

¹⁵ Pël ëaap pit pitëm yang sëp wesak sa pören kön wieëanëen kaalak sëpënëak kengkën kön wiak san tapön.

¹⁶ Pit yang pörek sëpënëak kön nawiin kutöm kaare yang ompyaurekël sëpënëak kent kön wieima. Pël ëa pötaanök Anutuuk pitëmëen ka kaö ompyaö naö ket ë menak pitëm piin, "Tenim Anutu," pël mapnaaten ëo naën ëa.

¹⁷⁻¹⁸ Anutuu Apramön morök elmëa pötak pi Anutuun kön wi kosang we-

seë pim ruup Aisak kiri ar ëëpënëak kopëta wesa. Anutuuk wet rëak, "Nim ruure ëarö Aisak pim naëaan orööpnaat," pël kup mowia. Pël ëautak Apram piin kön wi kosang weseë pim ru kopët tapöp kiri ar ëëpënëak ëa.

¹⁹ Pi, "Ne Aisak kiri ar ëën pöt Anutu wal ë ulmëëpna weit wia," pël wesaup yak ruup mënak kiri ar ëëpënëak yaëën Anutuuk nga maan sëp wesa pöt, ruup weletakaan wal ëëpna pöta ök ëa.

Aisakre Yakopre Yosep pöröa ngönte

²⁰ Aisak piita Anutuun kön wi kosang wesak wëaup yak pim ruaar Yakopre Isoon welaköt elmëak omnant ënëm piarpim naë orööpnaatön wetete ök mëëa.

²¹ Yakop piita kön wi kosang yewesautaring wë wel wiipënëak yeem pim ru ë Yosepë ruaarön welaköt elmëak pim sungkörö ë mök ëë tok oriak Anutuun yaya mëëa.

²² Yosep piita kön wi kosang yewesautaring wë pim wel wiipna akunet temanöm yesën Israel omnarö pit ënëmak Isëp yanger sëp wesak kaalak pitëmtë yangerak sëpënëak mëak pim kosat wak së weerëpnaata ngönte ngan rë mena.

Mosesë ngönte

²³ Moses oröön pim ëlre pepaar piaripta Anutuun kön wi kosang wesak wë yak yokotupön itaangkën ompyaö ëën omën omp aköpë ngönten kas naën ëlëëp wiak

wëen ngoon naar namp ëak won sa.

²⁴ Moses piita Anutuun kön wi kosang yewesautaring wë kaö sak wëen omnaröak piin, “Peroë koontupë ruup,” pël yemaan yapin kaöet öpanëak kaaö ëa.

²⁵ Pi utpetat ëak akun kotte ërëpsawiarang öpnaaten kaaö ëen pim kar Anutuu omnaröak yal ëak pitring këlangön kat wiipënëak kön wia.

²⁶ Pël yeem pim Kristo Anutu yaö mëëaupëen yak, “Nem utpeta sak ëëma pötak monere uröm Isëp yangerak wia pöt il yewas,” pël kön wia. Pöt pi ënëmak Anutuuk kang ompyaut mampnaaten kön wieë pël ëa.

²⁷ Moses pi kön wi kosang yewesautaring wë Anutu omnaröa itnaangkënëpön könöök itenak taë wesak yang omp aköpë nga elmëëpnaaten kas naën Isëp yanger sëp wesak sa.

²⁸ Pi Anutuun kön wi kosang wesak wë yak Israel omnaröen ensel yokot wetëëro mëmpna pöp pitëm naë newaisën mait elmëëpënëak maan mait sëpsëpörö möak iit ka kanötë ke möa.

Omën munt naröa kön wi kosang wesauta ngönte

²⁹ Israel omnarö pitta kön wi kosang wesak wë yak Isëp yanger sëp wesak i kaö Köp Möauuk oröön kaö ilën yang yaaprak ëngk komuntakël sa. Pël ëen Isëp nga omën pitëm ënëm saurö tapël ëëpënëak

yaëen iimpel kaalak wais ngep ëak wa mëa.

³⁰ Ënëmak Israel omnarö pit tapël kön wi kosang wesak wë kët 7 pötë öngpök Yeriko kaöökë ëmööc wirö taap ëak seimën kël ëmö tööla.

³¹ Öng omp nga yaaup Reap piita Anutuun kön wi kosang wesak wë yak Israel omën naar ëlëëp Yeriko kakën ewat sëpënëak ityaangkën ngöntre kar elmëak kaamök elmëa. Pël ëen Israel omnaröak omën Anutuun kön wi kosang newasën ëaurö yamëngkem pi namëngkën ëa.

³² Ne wali wesak niam ma? Pangk pël naëngan. Kitionre Parakre Samsonre Septaare Tewitre Samuelre tektek ngön yaaö omën pörö pitëm ngönöt niamaatep akun won.

³³ Om kot epët pëen niamaan kat wieë. Pitta Anutuun kön wi kosang yewesautaring wë yang kaö nantë omnaröen nga elmëak il wesak wotpil yewesa yaat panë wesak mënak Anutuu kup mowia pöta këët wa. Pit kent nga lainonöröa këmöt il yemowariaurö,

³⁴ es wëlëng kësangöt ngaap yewesaurö, ngaë öngpök yesem wel nawiin yaaurö, wiap wëauröak weëre kosang yesaurö, nga yaalem weë panë ëak yang kaö nantëëro waö ë yamëaurö.

³⁵ Öng narö pitta Anutuun kön wi kosang wesak wëen pitëm ru wel wiaurö wal ëen koira. Ën omën narö wii kaatak ulmëak pitëm kööre toköröak koröpöt

utpet mowesak, “Anutu kaseng mampunë pötak wil niulëënaat,” pël maan pit weletakaan wal ëak wëwë ompyaut öpnaataan kat nemowiin ëa.

³⁶ Narö pöt, kööre toköröak ökre was mëak tang momöak seenötring tëak wii kaatak moulmëa.

³⁷ Narö pöt, kël momöön wel wia, narö öp sootring luptak ila, narö ngernger ila. Narö poë koröpre ulpëen won pol sêpsêpre meme koröpöt wetak këen yaköm ë sak wëen utpet yemowasën këlängönë rangk wakaima.

³⁸ Pël yaalmëen omën pörö ompyaö panëeröak yang omnarö utpet panë wë yak kaaö ëen waö ë momëen repak yang omën wonötëere rosiratë köntak pentak ë yesem kël öngöpre yang öngöpötë wakaima.

³⁹ Omën pörö kön wi kosang yewesautaring wëen Anutuuk itaangkën ompyaö ëa. Pël ëaap yangerak wëa pötak pim kup mowia pöta këet nokoirën ëa.

⁴⁰ Anutu pim ompyaö niwasëpna pöt pitëmënt pëen won, tiar pourö elniipënëak kön wiä. Pötaanök wet rëak ompyaö nemowasën ëa.

12

Yesuun itenak kön wi kosang wasëpa

¹ Tiar pöt, omën ngaan kön wi kosang yewesautring wakaima pöröa ngönöt kat yawi. Pötaanök pitëm

ënëm ëëpenaan könömötre utpetatök wii ket ëak nitëak wë epot ent ë olëak wëe ngentiak kan Anutuuk sëpenëak yenia pöök sëpa.

² Pël yeem Yesuun iteneim öpa. Puuk tiarim kön wi kosang yewesaut ngës rë yaningk. Pël ëak kön wi kosang weseim öpenaat kaamök yaalni. Pi tapöpök këlängön kat wi pet irak ya kë sak ërëpre sawi ëëpnaaten kön wieë kosang sak këra yetaprak këlängön kat wiak ëö mongawisa pöten kön wiin pasit pël ëa. Pël ëaup peene pöt, kaö sak Anutuu mor yaapkëesil wë.

Anutuuk wotpil yaniwas pöta ngönte

³ Saun omnaröak Yesuun kööre tok yaalmëen wëe sak wakaima pöten kön wieë arim lupöt wiapre kor ëëngan.

⁴ Ar utpetat ëënganëak wëe ngentieim wë. Pël yaëen omnaröak këlängön kat niwiin wel nawiin ëaurö.

⁵ Anutu pi ar pim ruurö pël weseë ngönëntak arim lupöt kosang niwasëpënëak epël yenia pöten kön wieë.

“Nem ruup, Aköpök wotpil niwasën kön wiin irepan. Këlängön kat niwiin nim lupmer wiap sëpan.

⁶ Pöt epël. Aköp pi omën pim lup sant yaalmëaurö wotpil yemowas.

Pël ëak ru yemowesaurö wotpil sëpënëak yamöaup.”

⁷ Anutuuk ar wotpil sënëak yanimöön wiap sënganok. Pöt

pi ar pim ruurö pël weseë pil yaalni. Ma ru talëp pepapök pës nemomöön yeëa?

⁸ Won, peparö pitëm ruurö pës möak wotpil mowas yaë. Anutuuk ar pël naalniin yeëa talte pim ru panëerö won, kain ruurö pël apen.

⁹ Ar kön wieë. Tiarim pep yangeraköröak möak wotpil yaniwasën pitëm ngön ngaarëk wa yeë. Pöl Anutu tiarim könöröa pepapë ngönte ngaarëk panë öpena pöt pangk eëpnaat. Pël yeem ompyaö öpenaat.

¹⁰ Pit akun kot nent pitëm könöök möak wotpil niweseimaut. Ën puuk tiar ompyaö wë pim ök kölam sëpenëak pil yaalni.

¹¹ Wotpil yaniwasën ya kë nasën ya këlangön kön wi yeë. Ënëmak wotpil niwasën wëen kosang sauröa naë këet oröön mayaap wë ketre saun won wotpil sak öpenaat.

Kosang sak Anutuu kentöökë ënëm eëpa

¹² Ar pöt, Anutuu ënëm eëre yaat mëmpö pël eënëëtaan ingre mor kël wauröa ök weëre kosang won yaaurö. Pötaanök kosang sak weë ngentieë.

¹³ Omën ing kël wauröa ök yaaurö arim ënëm yeem wiap sak utpet eëpanëën ompyaö sëpnaan wotpil wesak weë.

¹⁴ Kosang sak omën pouröaring mayaap wë lup kölam wesak weë. Lup kewilring öpena pöt Aköpön itnaangkan.

¹⁵ Arim naëaan namp Anutu kasëng menak pim

komre kolap elmëepnaat naön eëpanëën ngarangk eëë. Pël ëak arim tekrakaan namp kar kapangmentë ök sak wë amail ëak nikoën utpet senganëën ngarangk këëkë ëak weë.

¹⁶ Pël ëak arëkaan namp Iso pim ök öng nga yeem ngönën sëp waspanëën ngarangk eëë. Iso pi ngaan pim nangapön epël mëëa. “Ni akun kopët eptak kaömp ar ë nampë pöt nook pepa mor kol ru wetëëpë yewaut wa nimpaat,” pël mëëa.

¹⁷ Ar pim ngönte ewatörö. Ënëmak pim pepap wel wiipënëak yaëën welaköt elmëak mor kolut mampënëak maan pepap kat nemowiin ëa. Pi pepapök welaköt elmëëpënëak ing ëaap ngaan utpet ëaut wa moolapna kante won ëën pomp ëa.

Tiar Saion rosir ompyauk Anutuu kak yaarö

¹⁸ Ar peene pöt, arim ëaröa ëa pöl Sinai rosir pangk mor weëre mësel ë pël eënë pöök së naaröön. Ngaan pit Sinai rosiraöökë iri wëen es wëlëng kaö yokotön uröam wariak koö olëak wieë kent kaö yamöön

¹⁹ kuup ngön yaan Anutuu ngönte kat wia. Pël ëak pit kas eën Mosesën kaalak muntat apanëak Anutuun ök mapënëak mëëa.

²⁰ “Omën pëen won, ani-maö nampta rosiraöök ing mësaan pöt kël möön wel wiip,” Anutuu ngön pël mëëa

pöt kaalak kat wiipanëak kas ëen mëëa.

²¹ Omën pöt oröeim wëen Mosesta kas ëak epël mëëa. “Ne kas kaö ëen reireë yaur.”

²² Ar rosir ke pëlöök oröak omën pölöpringöt itnaangkën ëaurö. Saion rosir, Anutu wëwëap, pim ka kaöaö Yerusalem kutömweri wia pöök oröak omën ompyaö panëët itenaurö. Pël yeem ensel ërëpsawi yaauröa wa top kësangöökre

²³ omën Anutuuk wet rëak ru wesak yapinöt kutömweri retëng ëa pöröa wa topöökta oröaurö. Pël ëak Anutu omën pouröa ngön ë pet irëpnaapre omën piin kön wi kosang wasën wotpil wes pet irauröa könöröa temanön saurö.

²⁴ Pël ëak Yesu, sulöp ngolöpët Anutüre omnaröa tekarak tëa pöpë naë saurö. Apel mëngkën wel wiautak pim iit il ngentiin Anutuuk itenak kangit mena. Pël ëautak Yesu wel wiautak pim iit il yengentiin Anutuuk itenak kaamök elnia. Pötaanök Yesu pim iitak Apelëët il yemowas.

Anutu pi kutö mre yang pout ëtëp elmëëpnen ëa

²⁵ Ar Anutu ngön ök ni yaë pöp kasëng mengkanëen ngarangk ëeim ön. Ngaan Mosesë yangerak wë ngön ök mëëa pöt wa olaan kangut orö morëaup. Peene pöt, kutömweri wë ngön ök niaim wëen pi kasëng menak tol ëak kangut nokoirën ëëpen?

²⁶ Ngaanëër pi ngön yemaan yanger ëtëp ëaup.

Peene pöt, pi kup niwiak epël yenia. “Ne wë ënëmak kaalak yanger pëen won, kutö mre yang pout akun kopët nent ëtëp elmëëmaap.”

²⁷ “Kaalak akun kopët nent ëtëp elmëëmaap,” pël ëa pöt ëtëp elmëen omnant pim ket ëaut pout kö sëpënëak kön wiak ëa. Kö sëen pangk ëtëp naëpanëët oröak kosang wiaapnen ëa.

²⁸ Anutuuk wa ngaöök nimëen pim omën ompyaö nimpna pötë pep sak öpena pöt ëtëp naëpanëët kosang wiaapnaat pötëen piin yoöre ërëp maim öpa. Pël ëeimeë kasinkasin ëak karangkin elmëak pim kön wiin ompyaö yaaö pöl yaya maim öpa.

²⁹ Pöt tol ëën? Anutu tia-rimop pi esuwesi ök omnant pim kön wiin pangk naën ëëpnaat kö wasëpnaap.

13

Anutuuk kön wiin ompyaö yaauta ngönte

¹ Ar Kristoë omnarö pötaan neneren lup sant elmëeim ön.

² Omnarö maimerekaan yewaisën sant elmëenëëten kat kolngan. Ngaan omën narö pël yeem enselöröen köpël wë omën yaapörö wesak sant elmëa.

³ Arim kar wii kaatak moulmëa pöröen kön wiin ar pourö niulëa pël weseë sant elmëen. Pël ëak arim karurö këlangön kat yawi pöten kön wiin ar pourö këlangön kat yawi pël weseë sant elmëen.

4 Öngre omp wëwëeten kön wiin ompyaö ëëp utpet wasngan. Omën öngre omp nga ëëre öngre omp wëwëet utpet wasö pël yaë pörö Anutuuk kangut mampnaarö.

5 Arim lupöt monere urömatëën kentre kaur ëëpan. Omnant arim wia pötön kön wiin pangk ëëp. Pöta ngönte Anutu pi ngaanëer epël ëa.

“Ne ar sëp naniwasngan. Kasëng nanimangkan.”

6 Pël ëa pötaanök tiar kön kosang wieë epël apenaat.

“Aköp pi kaamök yaalnëaup yak

ne kas naën ëëmaap.

Omën nampök pangk utpet naalnëëpan.”

Ngönën ök niiaut wak wë Yesuu ënëm ëëpa

7 Arim wotöök rëak Anutuun ngönte ök niak rë nuleimauröen kön wieim ön. Pël ëak wëwë taltak wë wel wia pöten kön wieë Yesuun kön wi kosang weseima pöl ëeim ön.

8 Yesu Kristo pi ngaan wakaimaupök wë wakaim öpnaap. Pim wëwëet ke kopëtalte.

9 Pël ëa pötaanök ngönën maim ke nentere nent kat wiin pötök wer niön Anutuun kanö sëp wesak maimaök sëngan. Pim komre kolap yaalni pötak tiarim könöt kosang wasën öpena pöt Anutu itaangkën pangk ëëpnaat. Omnant yenautë ngön pasutök pangk taë naniwaspan. Pötök omën pël yaaurö kaamök naalmëën

ëa. Pötaanök ngönën maim ke pipot kat wiingan.

10 Kristo tiarimëën kiri ëa pöp kaamök elniipënëak tiarim naë wë. Pël ëaap Yuta omën yangerakë ngönën tuptak animaurö kiri ar yaaö pörö yok pangk pim naë sëen kaamök naalmëëpan.

11 Kiri yaaö wotöökörö pit animaurö möak iit pëen omnaröa utpetatë saunatëën kiri ëëpënëak ngëengp panë tupta kakaatiitakël wak yesën këerö kaöökë wilëngkëël esuwesi mereim wë.

12 Pël yaëen Yesu piita tapël pim iitak tiar omnaröa lupöt kölam niwasëpënëak kaöökë wilëngkëël möön wel wia.

13 Pël ëa pötaanök tiarta kaöökë wilëngkëël yes pöl Yuta omnaröa kiri yaaut sëp wesak piiring wë pim ëö sa pöl ëëpa.

14 Pöt yang eprak ka kosang naö won. Pötaanök ënëm ka kosang tekeri wasëpnaöön kön nganngan ëeim wë.

15 Pötaanök Yesu tiarimëën kiri ëa pötaan tiarök kangiir tiarim yaya yamëëautak Anutuun kiri elmëeim öpa. Yaap, tiarim këmötök pim songönte tekeri wasëpa.

16 Neneren sant wesak kaamök yaaut kat kolngan. Pöt Anutuuk itaangkën kiri yaauta ök ompyaö ëëpnaat.

17 Arim wotöököröa ngön ngaarëk yeweem pitëm ikanöök ön. Ënëmak pitëm ya yamëngkauta këët Anutuun ök mapnaarö. Pötaanök pit arim könre lupöt kosang sënëak ngarangk elnieim wë.

Pël eën ar pitëm ngön ngaarëk yeön pöt pit ya ompyaöring ya mëneim öpnaat. Pël naën yaëen pöt ya utpetaring ya yamëngkën pötak tolëel kaamök elniipën? Won.

¹⁸ Ar tenimëen Anutuun kimang maim ön. Ten tenim lupötön kat men eën Anutuun ëöetak wotpil wë kët ël epotë pim yaat wotpil wesak mëmpunëak kent yaë.

¹⁹ Pötaanök ar Anutuun kimang ngöntak ök maan kaalak wes nemëen arim naë teëntom waisumëak kosang panë wesak ök yeniak.

Kimang ngönte

²⁰ Anutu mayaaapta pepap puuk tiarim Aköp Yesu, sëpsëp ngarangk kaöap, pim iitak sulöp ngolöp wiakaim kosang wiaapna pöt taë wesa pötaan weletakaan wal ë moulmëa.

²¹ Pi tapöpök pim kentöökë ënëm ëenëen omnant ompyaö ke nentere nent nimp. Pël ëak pim kön wiin ompyaö yaaut Yesu Kristoë weëre kosangöök arim lupötë war wasëp. Pim naë yayaatakaan yayaatak om aim kosang wiaap. Yaap.

Ngön mëët

²² Karurö, ne kosang wesak epël yeniak. Pep retëng ë yaningk epët kotte. Pötaanök pepanöm ngön epët këëkë wesak kat wieë.

²³ Ar kat wieë. Tiarim karip, Timoti, pi wii kaatakaan wil moulmëa. Pötaanök pi teënt waisën pöt koirak tenip pouwaar wais arën itaampunaat.

²⁴ Arim ngönënë wotöököröere Anutuu omën pouröen yoöre ërëp yemak pël ök man. Kar Itali yangerakaan wais wë eporöakta arën yoöre ërëp yenia.

²⁵ Anutuu komre kolap pöt arim naë wiaap. Yaap.

Sems

Yesu wel wiak kutömweri sēen wē krismaki 20 ma 30 pël won sēen Sems, Yesuu nangapök, pep epwer retēng ēa. Sems pöp, pi Yerusalem kakē ingre morörö ngarangk ēak wēa. Pim epwer pöt, ingre mor yang kaö nantē repak sa pöröaan wēwē ompyauta ngönte ēak mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngēs rēaut 1:1

Kön wi kosang yewe-
sautere ēwat ngönte 1:2-8

Monere urömaring wēaare
won wēauta ngönte 1:9-11

Morök yaauta ngönte 1:12-
18

Anutuu ngönte kat wiak
ēnem ēepenaat 1:19-27

Möongkraar kangk ēēngan
pöta pepanöm ngönte 2:1-
13

Kön wi kosang yewe-
sautere pöta kēēt 2:14-26

Yangapöökē ngönte 3:1-18

Yangerakē omnantēen
kent yaauta ngönte 4:1-
5:6

Ngön mēēt 5:7-20

1 O Anutuu omēn repak saurö, ne Sems Anuture tiarim Aköp Yesu Kristoē inēen ru saupök pep epwer retēng ē ninak yoöre ērēp yeniak.

Tiar moröktak kosang yanuwās

2 Nem karurö, morök ke nentere nent arim naē yaaröön pöt, “Ompyaö yaē,” pël wesak ērēpsawi ēen.

3 Ar ēwat wē. Morök ke pilöt yaaröön arim Anutuun kön wi kosang yewesa pöt taē sēen arim lupöt yok pangk kosang sak morökötē önēēt.

4 Pël ēen arim naē kosang sak wēauta kēēt kēekē orööp. Pël ēen ngönēnē omēn nenten ap newasngan, ketre saun won ompyaö önēēt.

Kön won ēen pöt Anutuun kimang mapā

5 Arēkaan omēn namp kön won ēen pöt Anutuun kimang map. Pël ēen pi omēn pouröaan nga naēn kēsangēn yaaupök kön koir mampnaat.

6 Pël ēēpnaatak pi kön selap naēnēpök Anutuun kön wi kosang yewesautaring kimang map. Omēn namp kön selap yaaupök kimang mapna pöt kēraamenti kent möak wak nalaan nal yaē pöta ök ēēpnaat.

7-8 Omēn ke pilēp kön naöraring wē pim omnant yaautön ēngk ma e yewesaup. Pël yeem puuk Aköpön kimang maan mampnaaten kön nawiipan.

Omēn mon wonöröere mon wieëauröa ngönte

9 Tiarim kar ngönēn kat wia namp omnant wonöpök Anutu pim ngönēntak wak isak yaauten kön wieē ērēpsawi eim öp.

10 Ēn tiarim kar namp monere uröm kēsang wieëaupök pöt Anutuuk piin wak irēak mapnaaten kön wieē ērēpsawi eim öp. Kēra puutē lēngē yes pil won sēpnaat pötaanök.

11 Këra puut weerak wëen këtëp aprak nga panë maan koö möak ngentiak pitëm köp möëëa pöt ngaap sëpnaat. Pipta ök panë omën omnant kësang wieëaupta muntat öpënëak ya yamëngkem kö sëpnaat.

Morök yaalniauta ngönte

12 Omën morököt pim naë yaaröön wiap nasën ëëpna pöp ërëpsawi ëëpnaap. Morököt pim naë yaaröön ke ur moolaimëë lup kosang sak öpna pöp Anutuuk wëwë kosang omën piin lup sant yaalmëaurö mampënëak kup wia pöt kangüir mampnaap.

13 Omën namp morököt pim naë yaaröön pöt, “Anutuuk morök epël yaalnë,” pël naën ëëpnaat. Anutu pi utpet ëëpënëak morök yaalmëa pöt wonöp. Pi omnarö utpet ëëpënëak morök naalmëen yaaup.

14 Pël yaaupök omën namp pintë koröpöökë kentre kauratök wer moön wii ket ëäk motëak pötök morök yaalmë.

15 Pël ëën koröpöökë kentre kauratë këët utpetat. Utpet pöt kaö sëen pötë këët wel yawiaut.

16 Nem kar panëerö arök, “Anutuuk tiar utpet ëëpenëak morök yaalni,” pël wesak ëngk ma e wasnganok. Pi pël naën yaaup.

17 Omën ompyaöre wotpil pout Pep kutömweri wëaup pim naëaan yewais. Pi ëwa mopöök wia pötë pepapök wes mëen iraan yeö. Pipot kaip tiktikre kaka yaautök pi

irikor naën, ompyaut pëen yaalniaup.

18 Anutu pintë könöök pim ngön këët tiar ninak pim ru nuwesa. Pim omën ket elnia pourö pël elniipënëak kön wiak tiar wet rëak elnia.

Tiar Anutuu ngön kat wiak ënëm ëëpa

19 Nem kar panëerö, ar omën epëten ëwat seë. Ar pourö ngön ök yeniaan këëkë kat wiin. Pël ëäk ngön kangut teënt manganok wet rëak kön wiakök man. Pël ëäk nga teënt elmëënganok.

20 Tiar ngaare ser yaalmëem omnarö kaamök elmëen wëwë wotpil naön yaëen Anutuuk kön wiin ompyaö naëpan.

21 Pötaanök utpet yaaut arim lupötë kaö sak wëwëat kewil yengawis pöt kërë moolaë. Pël ëäk arimënt wak irëak wë ngön Anutuuk arim lupötë nuwia pöt ngaarëk weim weë. Ngön pöt ngaarëk yeön Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaat.

22 Ën arimtë lupöt morök elmëak Anutuu ngönte kat pëen mowiinganok kat wiak ënëm ëën.

23 Omën namp pi Anutuu ngönta ënëm naën kat pëen mowiipna pöp pi könitweri këëre wot kan ityaangk pöta ök ëëpnaap.

24 Pi pim këëre wot kanten könitweri itenaupök së tapëtakëër kat kolöpnaap. Pöta ök omën Anutuu ngönte kat pëen mowiipna pöp ngön pöt teëntom kat kolak pim utpet yaaut sëp newaspan.

25 Ën omën Anutuu ngön kosang ompyaut utpetetakaan ent ë yanuulë pötë pëen itenak kat nokolön këkë itenak itneim wë pim ityaangkaö pötë ënëm eim öpna pöp pi wëwëetak wëen Anutuuk ompyaö elmëen ërëpsawi ëëpnaap.

26 Omën namp pimtën ngönëntak wëaup pël weseë pim këmët ngarangk naën wë pöt pimtë lupmer morök elmëen pim ngönën yaaö pöt mos ëëpnaat.

27 Tiarim ngönën yaauta këet Anutuuk kön wiin ompyaö sëpna pöt epët. Ru wamërre öng kapiröro kaamök elmëëpenaatare yangerakë omnaröa utpet yaautök utpet niwaspanëen ngai ëëpenaat pöten pi kön wiin ompyaö sëpnaat.

2

Tiar omnarö neneraan sant yeem narö kasëng mangkan

1 Nem karurö, ar tiarim Aköp Yesu Kristo, ëwa pepapön, kön wi kosang yewesauröak omën isaare irëaurö mööngkraar kangk elmëënganok.

2 Ar ngönën tuptak wa top ëak wëen omën naar, namp ë rangi ompyaut ëak ulpëen ompyaö retëngretëngëp mëaup, namp omnant won ulpëen sëparëp mëaup, piarip wais yeilaan

3 ar omën ompyautringëp piin sant mowesak, “Kaöap, ur ompyaö eptak wais wel aisa,” pël mëak omën omnant

wonöp piin sant nemowasën, “Nimëen urte wonok pirek taua,” ma “Nimëen urte wonok nem ikanöök e yangerak eprek wel aisa,”

4 pël manë pöt ar kön wiin ompyaö ëëpën ma? Won, utpet ëënëet. Ar omnarö kön utpetatring kom elmëen Anutuuk kön wiin pangk naën ëëpnaat.

5 Nem kar panëerö, kat wieë. Omën yangerakë omnaröak kön wiin pasurö pël yaë pörö Anutuuk piin kön wi kosang wesak pim wa ngaöök yamëautak ilapënëak yaö mëea. Pim wa ngaöök yamëaö pöt omën piin lup sant yaalmëauröen kup mowia.

6 Ën ar pöt, omën omnant wonörö ëö yemengkaurö. Ar kön wiin talöröak utpet yanuwat? Ma talöröak ngön yaatak yanuulë? Omën omnant wonöröak pël naalniin kësang wieëauröak yaalni.

7 Pël yeem Kristoë yapin ompyaö arim rangk wia pöten utpet wesak ya. Pötaanök ar tol ëen pitën wak isak yemak?

8 Aköpök ngönën pepeweri ngön kosang nent epël ëa pöt kön wieë. “Nimtëen lup sant yaën tapël nim karipëenta elmë.” Ar ngön kaö epët ngaarëk önë pöt ompyaö ëëpnaat.

9 Ën ar omën isaare irëaurö omnant mööngkraar kangk elmëënë pöt utpet ëen ngön kosang pötak ar ngön wa yoolëaurö pöt pet elniipnaat.

10 Omën namp ngön kosangöt ngaarék yeweem lup kopët nent ap öpna pöt Anutuuk piin kön wiin omën pout wa yoolëauröa ök sëen kangut mampnaat.

11 Pöt epët. “Ni öngre omp wëwëet kom eënganok,” pël äa tapöpök, “Ni omën mëngkanok,” pöteta äaup. Pötaanök ar öngre omp wëwëet kom naën wë omën namp mëmpunë pöt Anutuu ngön kosangöt wa olanëet.

12 Pël eën Anutuuk akun kaöaöök ngön kosang ngolöptak kom elniipnaat. Ngön kosang ngolöp pötak utpetetakaan ent ë nuulëa. Pötaanök ngön kosang pöten kön wieë ompyaö wesak ngön aöre wëwë wë pël eëe.

13 Omën namp muntaröaan yaköm naalmëen yaaö pöp Anutuuk tiar kom elniipna pötak yaköm naalmëen eëpnaap. Ën namp muntaröaan yaköm yaalmëa pöp Anutuuk kom elniipnaatak yaköm yaalmëen kas köpël tauaapnaap.

Tiar omën ompyaut naën, kön wi kosang pëen wasëpena pöt mos eëpnaat

14 Nem karurö, omën namp këmtak, “Ne Kristoon kön wi kosang yewesaup,” pël yeem muntarö kaamök elmëere ompyaö elmë pël naën eëpna pöp, pötak kaamök elmëepën ma won? Pangk naëpan. Kön wi kosang yewesa ke piptaan Anutuuk utpetetakaan kama nemoöpan.

15 Kar namp ulpëenre kaömpötëen ap yewasën pöt

16 arëkaan nampök, “Ompyaö öm. Ëp önganëen ulpëenëp mëak kaömp nak kep eëm,” pël yamëem koröpöök kaamök naalmëen eën pangk eëpën ma won? Pangk naëpan.

17 Tiarim kön wi kosang yewesa pöt pi tapël yaaut. Tiarim pël yaaö pötakëer wiaan pöt këet oröön ompyaö naalmëen eëpena pöt kön wi kosang yewesaut mos eëpnaat.

18 Pël eëpnaatak arim naëaan nampök epël apën koröp. “Omën namp kön wi kosang yewesautaring wëen namp omën ompyaut yaaup.” Pël apnaatak ne piin kangüir epël memaap. Ni omën ompyaut naën eëmë pöt tol äak Kristoon kön wi kosang yewesautaring wëen pöt pet eëm? Pël naengan. Pël eëmëetak nem ompyaö yaaö pötak ne Kristoon kön wi kosang yewesautaring wë pöt pet elniipnaat.

19 Ni Anutuun kön wiin kopëtap wë pël yewasën. Pöt ompyaö. Pël yaëetak pöt pëen pangk naëpan. Pöt urmeraröeta tapël Anutuun kön wi kosang wesak wë piin kas äak reireë yaur.

20 Ni ewatët wonöp. Ni kön wi kosang yewesautaring wëen pöta këet omën ompyaut naën yaaup. Pötaanök nim kön wi kosang yewesa pipot mos sëpnaan pet elniimaap.

21 Kat wieë. Tiarim äap Apram pi tol yaëenak Anutuuk piin, “Omën wotpilëp,”

pël mēea? Pöt epët. Pi ngaan Anutuuk ngönte ngaarëk wak pim ruup Aisak kiri elmēepēnēak ēa. Pim omnant yaaö pötaan Anutuuk piin, "Wotpilēp," pël mēea.

22 Ar kön nawiin ma? Apram pi kön wi kosang wesak wē omēn ompyaut ēa. Pi kön wi kosang yewesautaring wēen kēet oröön omēn ompyaut ēa pötaan pim kön wi kosang yewesa pöt kē ēa.

23 Pël ēēn, "Apram Anutuun kön wi kosang wasēn pim pël ēa pötaan Anutuuk kön wiin wotpilēp pël sa," ngönēntak ngön wia pipēt kē orōa. Yaap, Anutuuk piin, "Wotpilēp," pël mēak piin ngönt kip mēea.

24 Pötaanök ar pourö kat wieē. Anutuuk omēn namp pim kön wi kosang yewesautaan pēen won, omēn ompyaut yaautaanta, "Wotpilēp," pël mapnaat.

25 Apramē ēa pöl öng omp nga yaaö namp Reap piita tapël omēn ompyaut yaēen Anutuuk piin, "Wotpilēp," pël mēea. Pöt pi Israel omēn ngaan Yosuaak yang ngaakēren ēlēep itenak waisēpēnēak wes mēen sa pōaar sant mowesak kaamök elmēak wes mēen kan muntaöökēl sa. Pël ēēn pim ompyaö ēa pötaan Anutuuk pël mēea.

26 Epēten kön wieē. Tiarim koröpöök könöp won ēanēen wel wian tapön. Tapta ök tiar kön wi kosang yewesautaring pēen wē omēn ompyaut naēn ēēpena pöt tiarim kön wi kosang yewesa pöt sokutē ök

ēēpnaat.

3

Tiarim yangapöt ngarangk ēēpa

1 Nem karurö, arēkaan selap rē yaula ya omēn senganok. Kat wieē. Anutuuk ēnēmak ingre moröröaan sapsap wēl yeem rē yaula ya omnarö tenimēen kaö wesak wēl elniipnaat.

2 Tiar pourö omnant ēēpenēak utpet ke nentere nent yaaurö. Omnarö tiarim kēmötök utpet nent naēn yeēan talte omēn ompyaö panēeröak tiarim koröpöt ngarangk ēēpen.

3 Pol osopē kan yesaut ngarangk yeē pöt tiarim kentöökē ēnēm ēēpēnēak wii kotu pim kēmtak kapul yemoulmē. Pël ēak wii pö wer yeön osöp pim kepönö pokol ēak omnampē sēpēnēak kön wia pöök yesaup.

4 I kaö wangaöonta kön wieē. Wangaööta kēsang panēēmpel. Pël ēaatak kent weēre kosangöök möak mök ēēn i kaöök yesau. Ēn wangaöök moröak sē pēlpēl yaaö pöt kot panēet. Ngarangkēpök pötak moröak lup nentakēl ko wiak sēpēnēak kön wiipna pöt yok tap pantak sē moulmēēpnaat.

5 Tiar omnaröa yangapöökta tapël yaē. Yangap pö kotuuk aan omēn kēsangöt orööpnaat.

Ēn epēten kön wieē. Omēn namp es ngēpöpēt il olaan pöt

kaō panē sak kosangre koinöt kot won sa yaë.

6 Pël wiaatak tiarim yangapö esuwesi ök. Pipöök tiarim koröpöök wë kaip tiktik ëak ngön utpet ke nentere nent yeem koröp pou utpet wes yaë. Yangapöök ngön utpetat yeem es ket ëak kotak omnaröa wëwëat utpet yewas. Utpet yewas pöta weëre kosang pöt Setenök yaningk.

7 Tiar animaö reraö ke namprenamp kosangöökäänre i kaöökään, imënre intre kamal pörö wak wiap wasëpenëak pöt pangk pël ëëpenaat.

8 Pël ëëpenaatak talëpök yangapö wiap wasën ngön ompyaut apën? Pangk pël naëngan. Kamalöp pim këmtak welakre kakamöt wiaan kant nimëngkën wel yawi pöta ök tiarim yangapöök ngön utpetat yeem omnarö utpet yewas.

9 Yangap Aköp tiarim Pepapön yaya aim wë tapöök kaalak omën Anutuuk pimtë ök panë wesak ket ëauröen utpet wesak yaaurö.

10 Anutuun yaya ngön yamëëautere utpet wesak yaaut yangap kopët tapöökään yaarö. Pötaanök nem karurö, wëwë korar pipël wëen pangk naëpan.

11 Epël kön wieë. I kölok kopët nentakaan i yaapmerre kakam yaamer yaaröa ma? Won.

12 Karurö, ar kön wieë. Yok pangk këra kemmentök muri ulöp ütöpën ma? Ma

wii neweëëk yok pangk kem ulöp ütöpën ma? Pöta ök panë i yaapmerta kakam yaaumeriaan naarööpan. Pël wiaap ar tol ëën yangap kopët tapöökään ngön utpetere ompyaö pout aim. Pöt pangk naëngan.

Ëwat ompyaut Anutuuk yaningk

13 Arim naë omën narö könre wetete ompyaut wieë omën ompyaöre utpetat kom yaëën pöt pitëm wëwë ompyautök pit kön ompyaöring wë pitëmënt wak irëak omnarö wiap yemowesa pöt tekeri wasëp.

14 Ar omnantëën war yeem omnaröaan lup utpetaring wë arimtën wak isak, "Ten kön ompyautaring wë," pël angan. Pël anë pöt kaar anëët.

15 Pitëm kön ke pöt Anutuun naëaan won, yang omnaröa naëaan waut. Pitëmtë könöökë ënëm yeem Setenë kön yawia pöl yaaurö.

16 Omnantëën war yeem omnaröaan lup utpetaring önë pöt nga yaalem utpet ke nentere nent eim önëët.

17 Yangerakë könöt ke pil yaë. Pël yaëetak könre wetete ompyaut Anutuun naëaan yaaröön arim wak wë pöt lup kölam önëët. Pël yeem omnaröaring lup yal ëak wë pit wiap mowesak pitëm ngönöt kat wiinëët. Pël ëak ya ngës elmëak omën ompyaut pëen elmëënëët. Pötaan kön selap naën wotpil wesak önëët.

18 Pël yeem ar omnaröaring lup kopëtemer sak wë wiap

mowasën kēēt orōön wotpil
wēāō pōt ulōl sēpnaat.

4

*Tiar yangerakē omnantēēn
kent yeem pōt Anutuun kōōre
tok elmēēpenaat*

¹ Arim neneraan kōōre tok
yeem nga yaal pōta songōnte
tol ēēnak yeē? Ar pourō
korōpōōkē kentre kauratē
ēnēm yeem kōōre tok ēäk nga
yaalaurō.

² Ar omnant önēäk kent
yeem naōn yaaurōäk omnarō
mēmpunēēten kent yeē. Ar
omnantēēn war yeem pangk
naōngan. Pōtaanōk neneraan
kōōre tok yeem nga yaalaurō.
Ēn omnantēēn kentre kaur
yeem Anutuun kimang
nemaan yeēan. Pōtaanōk
naningkēn yaē.

³ Ar Anutuun omnantēēn
kimang yamēem pōteta
naōn yaaurō. Pōt tol ēēn?
Ar kōn wotpil won, korar
wiäk wē omnant wak arim
korōpōōkē kentre kauratē
ēnēm ēēnēäk kimang
yamēēan. Pōtaanōk nan-
ingkēn yaē.

⁴ Utpetarō aē, ar ōng
nampē ompōp sēp wesak
muntapē naē sē wē pōta
ōk Anutu kasēng menaurō.
Omēn namp yangerakē
omnantēēn kentre kaur
yeem pōt Anutuun kōōre tok
yaalmēaup. Ar pōten kōn
nawiin ma? Pōtaanōk yanger-
akē omnantēēn kentre kaur
ēēnē pōt Anutuun kōōre tok
elmēēnēēt.

⁵ Ngōn Anutuuk ngōnēntak
epēl ēa pōt pas naēn. “Anutu
tiarim lupōtē kōn nuulēa

pōrōen pi kentre kaur kēsang
yaē.”

⁶ Pēl ēäk rangk komre kolap
yaalni. Pōta ngōnte ngōnēntak
epēl wia. “Anutuuk omēn
pitēmtēn wak isak yaaurō
kasēng yemangkem pitēmtēn
wak irēäk yaaurōaan komre
kolap yaalmēaup.”

⁷ Pōtaanōk ar arimēnt wak
irēäk Anutuu ikanōōk wēē.
Pēl ēäk Seten waō ēēn sēp ni-
wesak kas sēp.

⁸ Anutuu naē rē olaē. Pēl
ēēn pi arim naē panē wais
ngarangk elniipnaan. Ut-
petarō, arim utpet yaaut sēp
weseē. Kōn selap yaaurō,
arim kōnōt kopētal wieē.

⁹ Arim utpet yaautōn
kōn wieē yakōm ēäk ingre
ya ilak aim wēē. Omēn
utpetatēēn sōm yaaut sēp
wesak elere war eim wēē.
Pōtēēn ērēpērēp yaaut sēp
wesak ya ngēsring wēē.

¹⁰ Pēl ēēē Akōpē ēōetak
arimtēn wak irēäk aim ōn.
Pēl ēēn puuk kaalak wak isak
niapnaan.

Karurō kom elmēēngan

¹¹ Karurō, ar neneren
utpet wesak manganok. Ar
arim karurōen utpet wesak
mēäk kom ēäk, “Pit utpet
yaaurō,” pēl yamēem pōt,
Anutu pim neneren lup sant
ēēpenēäk ngōn kosang wesak
niia pōten utpet wesak ēäk,
“Korar yaē,” pēl manēēt. Ēn
ar Anutuu ngōn kosang pōten,
“Korar,” pēl manē pōt, ngōn
pōt ngaarēk naōn arimtēn
kōn wiin isēn ngōn ē pet
yairaurōa ōk sēnēēt.

12 Anutu kopëtapökëer ngön kosang wesak niaupök kom elniipnaap. Pimtok mait elniipën ma nimpën. Ar pim ök talte arim karurö kom elmëen. Pangk pël naengan.

Tiarimtën wak isak anganok

13 Elei, ar narö epël yaaurö. “Peene ma ëlpamök ka kësang naöök së wë krismaki nenta öngpök ya yamëngkem mon kaö panë öpenaat.” Pël yak pöröen epël niamaan kat wieë.

14 Ëlpamök arim naë orööpnaaten köpël wë. Arim wëwëat muntönöökë ök. Muntön naöökë akun kot nent oröak is lööla ëak won yes pöl ar akun kot nent wë wel wiinëet.

15 Pötaanök, “Tiar ya epot mëmpenaat,” pël anganok ngön ke epël an. “Aköpë kentöök niaan pöt wëwëetak om wë ya epot mëneim öpenaat,” pël an.

16 Ar ngön pël naënöröak arim omnant ëënë pötön kön yawiem arimtën wak isak yaaurö. Arimtën wak isak yaaö pöt ompyaö naën yaaut.

17 Pötaanök omën namp ompyaö yaauta songönten ëwat wëak pël naën ëëpna pöt utpet ëëpnaat.

5

Omën monere uröm kësang wieëauröa ngönte

1 Omën urömere kaar es kësang wieëaurö, ar këëkë kat wieë. Arim këlangön kat winë pöten kön wiak ya ngës ëen.

2 Arim urömere kaar es kësang pöt köt sëen poë koröpötta iwalöröak na pet irëpnaat.

3 Ën monatta polirang ëak kö sëpnaat. Pël ëëpna pöt arim mon pötön keimön ëak omnarö kaamök elmëak nemangkën yaaut tekeri wasëpnaat. Pël ëak esuwesi koröpöt es kotak utpet yewas pöl arim monatön keimön yaaö pipotta arim lupöt utpet wasëpnaat. Pöt peene yanger pet irëpnaat temanöm yesën ar monere urömatön keimön ëak kësang wa rongan ëak wë pötaanök.

4 Këëkë kat wieë. Inëen ruurö pit arim yaak kaamök elnia. Pël ëauta sumat nemangkën, om ngön kaar maim wë. Pël ëen ar keimön elmëen inëen ru pöröak monat naön ëak kaaö ngön aan Aköp kutömweri wëaup kat wia.

5 Ar e yangerak wë kaömp kësang neimeë arim kentötë ënëm yaaurö. Pël yeem kaömp kësang nak polöröa ök kewis wiak wëen arim mën wel niwiipna akunet temanöm yes.

6 Ar omën wotpil yaaurö ngön yaatak moulmëak mënan. Pël ëen pit kangiiir naalniin ëa.

Tiar këlangön kat yawiem ya wiapring Aköpë waisëpnaaten kor öpa

7 Karurö, pit pël ëauröak lupöt kosang sak këlangön kat wieimeë ya wiapring Aköpë kaalak waisëpnaataan kor ön. Ar ya neweri pepapë yaë pöten kön wieë. Pi omnant

ngéntak kēet orööpnaataan kor eim wē. Pēl yeem lup kosang sak wē kētre kopi ēen orööpnaataan kor wēaup.

⁸ Yaap, Aköpē waisēpna akunet temanōm panē sa. Pōtaanōk yaaweri pepapē yaē pōl ya wiapring wēē.

⁹ Karurō, neneren kaaō ngōn manganok. Anutu, ngōn ē pet yairaup, waisēpēnēak yaēēn pēl anē pōt ngōn ē pet irak kangut nimpnaat.

¹⁰ Karurō, tektek ngōn yaaō omēn ngaan Aköpē yapintak pimtē ngōnte aima pōrōen kōn wieē. Pitēm kōōre tokōrōak utpet yaalmēēn kēlangōn kat wieimeē ya wiapring ya mēneima. Pōtaanōk pitēm kōn wieē pitēm ēa pōl mēneē.

¹¹ Tiar omēn kēlangōn kat yawiem lupōt kosang sak wakaima pōrōen kōn wiin ērēpsawi yaē. Ēn Yoop pim ngōnteta kat yawiaurō. Pi kēlangōn kēsangōt kat yawiem lupre kōn kosang sak wēēn ēnēmak Aköpōk ompyaō elmēa pōten kat wiaut. Yaap, Aköp pi ya ngēs kaō elniak sant panē yaniwas.

Ngōn ē kosang yewesauta ngōnte

¹² Nem karurō, ngōn niama epēten kaōet pēl weseē ngaarēk ōn. Arim ngōnōt kosang wasēnēak Anutuu yapintakēl utak, “Anutuu ēōetak yaap yeniak,” pēl aōre omēn nantē yapinōtēēl utak aō pēl ēēnganok. Won, ar omēn nent ēēnēak pōt om,

“Mak, ne pēl ēēmaap,” pōt pēēn an. Ēn naēn ēēnēak pōt om, “Won, pēl naēngan,” pōt pēēn an. Pēl anē pōt Anutuuk kangiir nga naalniin ēēpnaat.

Omēn wotpilēpōk Anutuun kimang mapna pōt kaamōk kēsang elmēēpnaat

¹³ Arēkaan namp kēlangōn kat yawiem pōt Anutuun kimang map. Ēn namp ērēpsawiarung wē pōt Anutuun yaya tan ap.

¹⁴ Ēn namp yauman wak wē pōt ngōnēnē kaōarōen yas map. Pēl ēēn pit wais Aköp Yesu pim yapintakēl i kolapēt wa yemomēem Anutuuk kaamōk elmēēpnaan kimang mapnaat.

¹⁵ Pit Anutuuk omēn pōp ompyaō mowasēpēnēak kōn wi kosang wesak piin kimang mapna pōt kaalak wal ē moulmēēn ompyaō sēpnaat. Ēn saunat wiaaneta ent ē moolapnaat.

¹⁶ Pōtaanōk ar ompyaō sēnēēn arim utpet ēaut neneren tekeri wesak mēak arimēntēēn Anutuun kimang maē. Yaap, omēn wotpil wēaupōk kimang mapna pōt Anutuuk kaamōk kēsang elmēēpnaat.

¹⁷ Elia pi omēn tiarim ōk tapēlēpōk Anutuun kopi nepelēn ēēpēnēak kosang wesak kimang mēēa. Pēl ēēn kopi nepelēn wieē krismaki nentepar nent ngoon mor nas nasiaan namp pēl sa.

¹⁸ Pēl ēēn pi kaalak kimang maan Anutuuk kat mowiin

kopi kēsang pan pelēn kēere
kaōmp orōa.

*Omēn ngōn kēēt sēp we-
saurō kaalak mēsak waisēpa*

¹⁹ Nem karurō, arēkaan
namp Anutuu ngōn kēēt
sēp wasēn kaalak nampök
lup kaip motiin ngōn kēēt
ngaarēk öpna pōten kön epēl
wieē.

²⁰ Omēn pim karip utpet
yaauta kanöökaan lup kaip
motiipna pöp pi kaamök
elmēēn Anutuuk saun omēn
pöp pim utpet pout won
mowasēn könöp wel nawiin
öpnaap.

[Yok pi tapēt.

Ne arim karip, Sems.]

1 Pita

Yesu wel wiak kutömweri sëen wë krismaki 34 pöta ök won sëen Pitaak ingre mor saö naröaan pep epwer retëng äa. Pita pöp Yesuu ru 12 pöröakaan namp. Omën pörö omën naröak utpet mowesak pitën, "Utpet yaaurö," pël mëäa. Pël äënak Pitaak pit kön wi kosangtak taë sak öpënëak Yesu Kristoë ngön ompyaut ngolöp wes mena. Pitaak pitëm Yesuu wel wiak wal äautere kaalak waisëpnaaten kön kosang wia pötaan këlangön kat yawiem kön wi kosang yewesaut këlok nasën äëpnaat pël weseë retëng ä mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës räaut 1:1-2

Anutuuk utpetetakaan kama niwaut 1:3-12

Wëwë kölam öpenaata ngönte 1:13-2:10

Këlangön akunetak ingre mor sauröa äëpnaat 2:11-4:19

Ingre mor sauröa irëak inëen äëpnaat 5:1-11

Ngön mëet 5:12-14

1 O Anutuu omën arim ka songönöt sëp wesak kas së Pontasre Kalesiaare Kapatosiaare Esiaare Pitinia yang pötëel repak wëaurö, ne Pita, Yesu Kristo pim ngön yaaö omën saupök arimëen pep epwer retëng ä yanking.

2 Ngaan Anutu Pep pim könöök pimëen kom ä nuulëen Ngëëngk Pulöök ngëëngk wes nuulëa. Pöt Yesu

Kristoë ngönte ngaarëk wak wëen pim iitak i niirak kölam niwasëpënëak pël äa.

Anutuu komre kolapre mayaap pöt arim naë ulöl sak wiaap.

Tiar wëwë ompyao kutömweri wia pöten kor eim wë

³ Anutu tiarim Aköp Yesu Kristo pim Pepapön yaya maim öpa. Pim tiarimëen ya ngës kaö yaaö pötak Yesu Kristo weletakaan wal ä ulmëak wëwë ngolöpët nina. Pël äën wëwë ngolöp pöt tiarim naë wia pötaan Anutuu kup niwia pöta këet öpenëak kön kosang wia.

⁴ Pël yeë pötaan tiar Anutuu mor kol yaö niia pöt öpenëak kor eim wë. Pöt kumkum äere köt së pël naënöt kosang wiaapnaat arimëen kutömweri wia.

⁵ Ar Kristoon kön wi kosang wesak wë pötaan Anutu pim weere kosangöök ngarangk elnieim wë. Pël äën akun kaöaö temanöm yesën pim utpetetakaan kama niwak ompyao elniipna pöt tekeri wesak pël elniipnaat. Pël äëpna pöt kopëta wes pet ira.

⁶ Pötaan ërëpërëp yaaurö. Pël yaëen Anutuuk morök nant elniipënëak kön wiin pangk äën pöt akun kot nent arim naë këlangön nant orööpnaat. Pël yaëen ërëpërëp äën.

⁷ Morök pötök arim piin kön wi kosang yewesaut yaapët pöt tekeri wasëpnaat. Kool pöt wiapöt esuwesök pim songönte war yewas.

Ën arim kön wi kosang yewesaö koolöt il yewas pöt morök elniin kosang wia pöt tekeri wasën Yesu Kristoë orööpnaatak Anutuuk ya kë sak yaya yeniem ë nirangiak ping wesak niapnaat.

⁸ Yesu Kristo arim it-naangkën ëaupön lup sant yaalmë. Peeneeta it-naangkën tapöpön kön wi kosang wesak ërëpërëp kaö yeë. Arim ërëpërëp pötak yangeraköt il yewasën pöten këmötök war wesak naëngan.

⁹ Arim ërëpërëp yaauta songönte epël. Piin kön wi kosang yewesautaring wë pötaan Anutuuk ar utpetetakaan kama yanu.

¹⁰ Anutuu ar utpetetakaan kama yanu pipët, pim tek-tek ngön yaaö omnarö pöta songönte koirëpënëak ap weseima. Pël ëak Anutuu komre kolap nimpënëak ëa pöt war wesak pöta songönten këekë kön nawiin ëa.

¹¹ Kristo pim Ngëengk Pulö pitëm lupötë wë Kristo këlangön kat wiak kutömweri isak ëwaatak öpënëak mëëa. Pël maan pit, "Akun taltak ma ke tolëël yaëen Kristo pi pël ëëpën?" pël maimeë kangkkangk ëeim wakaima.

¹² Anutuuk pitën, "Arim ya yamëngk epot kaamök naalniipan, omën ënëmak orööpnaarö kaamök elmëëpnaat, pël mëëa pöta këet arim naë yaarö. Pitëm ya yamëngkem ngön war wesa pöt, Ngëengk Pul kutömweriaan wes mëen irëa pöök omën narö kaamök elmëen ngön ompyaut ök

niaan kat wiaurö. Ngön ompyaö pöta songönte en-selöröakta ëwat sëpënëak kent kön yawiitak pangk pël naën yaë.

Anutuuk ngëengk öpenëak yenia

¹³ Pötaanök könöt wotpil wesak këekë ngarangk ëeim ön. Pël ëak Yesu Kristoë tekeri sëpnaatak komre kolap war was nimpnaaten kön kosang wiewim ön.

¹⁴ Ar Anutuu ruuröak pim ngönte ngaarëk weë. Ngaan ngönën köpël wë kentre kauratë ënëm ëeiman pöta ök ëënganok.

¹⁵ Anutu, ar pim ru sënëak yas niaup, pim ngëengk wë pöl arta ngëengk sak wë omnant ëen.

¹⁶ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. "Ne ngëengk wë. Pötaanök arta ngëengk ön."

Yesuu iitak utpetetakaan ent ë nuulëa

¹⁷ Anutu, arim Pep pël mëak yaya yemak pöp, pi omën isaare irëaurö, mööngkraar kangk naalmëen yaaup. Pi tiar neenem omnant yaautë ökök ngön ë pet irëpnaap. Pötaanök yangerak önëël piin kasinkasin elmëeimeë ompyaö ëeim ön.

¹⁸ Ar ëwat wë. Arim ëere peparöa kanöököl wëwë utpet wakaimauröak Anutuuk pötëaan ent ë nuulëepënëak sum elnia. Pöt koolre siluwa lëngë yesa pötök won,

¹⁹ Kristoë i sum kësangringtak sum ëak ent ë nuulëaurö. Pi sëpsëp möön söëere kewil wonöpë ök wakaima.

20 Pi ngaanëer yanger won wiaan pël eëpënëak yaö mēēaupök peene akun pet irëpënëak yaëen arimëen tekeri orö rëaup.

21 Kristo pim pël ëa pötaan Anutuun kön wi kosang weseim wë. Pi Kristo weletakaan wal ë ulmëak ë morangia. Pël ëa pötaan Anutuun kön wi kosang wesak pim niöpnaataan ërëpsawiarung kor eim wë.

Anutuungöntak ngolöp wes yanuulë

22 Ar ngön këet ök niaan kat wiak ngaarëk yeö pël yaëen pötak arim lupre könöt kölam yanuwat. Pipët arim karuröen këëkë lup sant elmëënëak oröa. Pötaanök kosang wesak neneren lup sant ëeim ön.

23 Ar ngolöp wesak wil niulëen wë pipët, kö yesauröa naëaan won, kö nasën yaaö Anutuu ngön wëwëetaring kosang wiaapna pötakëlaan oröaurö.

24 Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omnaarö pit nönre koinötë ökörö.

Pitëm ë yerangi pöt puutë ököt.

Nönöt umön yarëaut, puut teënt kërë yesaut.

25 Ën Anutuu ngön pöt kosang wiaapnaat.”

Anutuu ngön pöt ngön ompyaö pitëm ök niia pipët.

2

Kristo pi tiarim möör wap kosangët

1 Ar ngolöp wes niulëaurö pötaanök utpet ke nentere nent moolaë. Kaar aöre morök ë, war ëere omnaröen utpet wesak aö pël yaaut sëp weseë.

2 Önga ngolöp wilauröa ëlöröa kapaatön kent yaë pöl arta ngönënë kapaaten kent panë ëen. Pël ëënë pöt kosang sak wëen Anutuu utpetetakaan kama yanu pötak kaö sak ompyaö önëët.

3 Ar yaap Aköpë sant yaalni pöten kat men yeë pötaan pël ëëë.

4 Aköp Yesu, wëwëeta pepap, piik yal ëëë. Pi omën ka ök yarëauröa wap ompyaot öpënëak utpetat wël ë yemoola pöl omnarök piin kaaö elmëen Anutuuk kön wiin isën möör wap wesir ulmëaup.

5 Ar Anutuuk wëwëet nina pörö piik yal ëak wap pöta ök sak Ngëëngk Pulöökë tup sën. Pël ëak kiri yaauröa ök sak arim lupre könöt Anutuun kiri yaalmëen Yesu Kristoë ëautaan arën kön wiin ompyaö ëëpnaat.

6 Nem yeniak pöta songönte ngönën pepeweri epël wia.

“Kat wi.
Ne Saion rosiraöök wap nent yewesir.

Wap pöt möör wap sum kaö panëët.

Omën namp piin kön wi kosang wasëpna pöp ëö nasëpan.”

7 Ar piin kön wi kosang weseim wë pörö kön wiin ompyaö panë yaë. Ën omën kön wi kosang newasën pöröaan ngönëntak epël ëa.

“Wap omèn ka ök yarëauröa wël ë moolëaut Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewe-sir.”

⁸ Ën nenteta pitëmëen epël ëa. “Pi kël kotuukë ök sak wëen narö ing wot möak kawiap ëëpnaat.

Ën kël kësangöökë ök sak wëen pötal urak kawi ngenti-pinaat.”

Omèn pörö Anutuu ngönte wa yoola pötaan pim ëëpënëak mëëa pöl ing wot möak kawiap ëëpnaat.

Tiar Anutuu omèn saut

⁹ Ar pöt pitëm ökorö won. Anutuuk pimëen nuwasën pim omèn sak kutöm Aköpëen kiri yaaurö. Ar pim omèn wotpilörö. Koutak wëen puuk yas niaan pim ëwa ompyautak ilëak wë. Pim ompyaö yaauta ngönte aim öneak yas niia.

¹⁰ Ar ngaan omèn pas wakaimauröak peeneek Anutuu omèn sak wë. Ar ngaan Anutuu ya ngëstak naön ëauröak peeneek pim ya ngëstak wë.

Tiar Anutuu inëen ëëpenaat

¹¹ Nemorö, ne kosang wesak niamaan kat wieë. Ar yangerak yaamre su kak wë pötaan koröpöökë kentre kaur arim lupre könötëen kööre tok yaaö pipot sëp weseë.

¹² Pël ëak ngönën köpëlöröa tekarak wotpil ön. Pël ëen pit arim songönten itenak, “Utpet yaaurö,” pël yenia pöt sëp wesak Anutuu waisëpnaatak

arim ompyaö yaautaan piin yaya mapnaat.

¹³ Ar Aköpön kön wieë omnaröa ngön kosangöt ngaarëk ön. Yang omp ak wotöök wëaupre

¹⁴ pim yang ngarangk utpet yaauröen nga maöre ompyaö yaauröen ping wesak maö pël ëëpënëak wes yamëa pöröa ngön ngaarëk ön.

¹⁵ Anutuu kentöök arim ompyaö yaautak omèn köpël wë ngön kaar ya piporöa këmöt ur mowariipnaaten kent yaë.

¹⁶ Ar utpetetakaan wil nulëen ompyaö wë. Pël ëëë omnaröen, “Utpetetakaan wil nulëen wë,” pël morök mëak ëlëep utpetat ëënganok, Anutuu inëen sak wë ompyaö ëeim ön.

¹⁷ Ar omèn pouröen ping wesak an. Ngönën omèn arim karuröen lup sant elmëen. Anutuun kasinkasin elmëen. Yang omp aköpön ping wesak an.

Kristo tiarimëen këlangön kat wiak pim ingtak sëpenëak kanö pet elnia

¹⁸ Inëenörö ar, arim kaöaröen kasinkasin elmëak pitëm ngön ngaarëk ön. Pöt omèn ëpre wiap yaalni-auröaan pëen won, yaar ser yaauröaanta tapël elmëen.

¹⁹ Pöt eptaanök. Pit ar saun wonrek këpök këlangön kat yaniwiin Anutuun kön wieë ya sangën naën wëen pi arën kön wiin ompyaö ëëpnaat.

²⁰ Ën ar utpet nent ëen kaöaröak pës yanimöön ya

sangën naën eëne pöt Anutuuk kön wiin ompyaö eëpën ma? Pël naëpan. Wotpil wëen këlangön kat yaniwiin ya sangën naën eëne pötakëer Anutuuk kön wiin ompyaö eëpnaat.

²¹ Anutuuk ar Kristoë äaul wotpil wë këlangön kat wiinëak niulëa. Pi arimëen këlangön kat wiak pim ingtak sënëak kanö pet elnia.

²² Pi utpet nent naënëp, pim këmtakaan kaarre morök nent naaröönöp.

²³ Omnarök utpet wesak yemaan kangiiir nemaan ëa. Këlangön kat yemowiin kangut mampënëak nemaan, Anutu wotpil wesak ngön ë pet yairaup pimëen yaö möwesa.

²⁴ Tiarim utpetatök pim rangk isën këra yetaprak möön wel wia. Pöt tiar utpetat sëp wesak wotpil öpenëak pël ëa. Pim koröpö utpet wesa pötaan tiar ompyaö san.

²⁵ Ar ngaanëer pol sëpsëpöröa yaë pöl kanö wiaan irikor ëeimauro. Peene pöt, arim ngarangkep Kristo, lupre könötë pepapök, yas niaan pim naë orök wë.

3

Öngre ompöröa ngönte

¹ Öngörö ar, inëenöröa yaë pöl arim ompöröa ikanöök wë pitëm ngön ngaarëk ön. Pël eën omp narö Anutuu ngön ngaarëk naön eëpna pörö arën itaangkën ngön nemaan yaëen arim ompyaö yaauten itenak pim naë rë olapnaat.

² Yaap, arim ompörö ar Anutuun kasinkasin yaalmëem kölam wë pöten itenak pim naë rë olapnaat.

³ Ar koröpöt pëen ompyaö sëpnaan kepön ëpötë ë morangiire polere kal eëre ulpëen ompyaö retëngöt më pël eëngan.

⁴ Om ëpre wiap arim lupötë ëlëep wia pötök arim lupre könöt ë morangiin. Pël eëne pöt sëpar nasën kosang wiaan Anutuuk itaangkën isëpnaat.

⁵ Öng ngaan Anutuun yaö sak wakaima pörö pit tapël Anutuun kön kosang wieë pitëm ompöröa ikanöök wë ngön ngaarëk weim wakaima.

⁶ Sera pi tapël ëak pim ompöp Apramë ngön ngaarëk weimeë piin, “Kaöap,” pël maima. Pötaanök ar pim ëa pöl ompyaö yeem arim ompöröa eëpna nenten kas naën eëne pöt pim ök önëet.

⁷ Ompörö, arënta tapël niamaan. Ar öngöröaring wë arim Anutuun kimang ngön ök manëet il wariipanëen pit weëre kosang wonörö pël weseë ompyaö elmëen. Pitta wëwë kosangtaan yaö mëëaurö pötaanök.

Lup kopëtemer sak öpa

⁸ Epët ar pouröaan niamaan. Ar lup kopëtemer sak omnaröen yaköm eën. Arim karuröen Anutuu omnarö pël weseë lup sant elmëak komre kolap elmëimeë arim lupöt wak irëak ön.

⁹ Omnaröak utpet yaalniin kangiir elmëenganok. Utpet wesak yeniaan kangiir manganok. Won, Anutuuk welaköt elniipënëak yas niiaurö. Pötaanök pël yaëen pöt Anutuun pitta welaköt elmëëpnaan kimang man.

¹⁰ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omën ërëpsawiring ompyaö öpënëak kent yaë pöp pim këmtakaan ngön utpetere kaaröt orööpan.

¹¹ Utpetat kasëng menak omën ompyaut ëëp.

Pël ëak mayaaptak öpnaan ke urak pöta yaat mëmp.

¹² Aköp pi omën wotpil yaauröen itenak pitëm kimang yamëëaut kat yemowiaup, utpet yaaurö kasëng yemengkaup.”

Ompyaö yaautaan këlangön kat wiipenaat

¹³ Karurö, ar ompyaö sënëëtaan kosang yengentiin talëpök utpet niwasëpën?

¹⁴ Ar wotpil wëen këlangön kat yaniwiin pöt ërëpsawi ëënëët. Ar pitën ya ngës kön wiak kas ëëngan.

¹⁵ Arim könre lupöt Kristoon kasinkasin ëak kaö mowasën. Pël ëën omnaröak arim omën ompyaut önëak kor yeë pöta songönten pëël yeniaan pöt ompyaö wesak ya wiaptaring ök manëël kopëta wesak ön.

¹⁶ Pël ëak arim könöt kengken ëënëen wotpil ön. Pël ëënë pöt omnaröak arim Kristook yal ëak ompyaö yaautakël utak utpet wesak

yeniem pitëm kaar yaauta songönte tekeri sëen ëö sëpnaat.

¹⁷ Anutuuk kön wiin wotpil yaautaan këlangön kat wiipena pöt ompyaö ëëpnaat. Ën utpet yaautaan pël ëëpena pötaar pangk naën ëëpnaat.

Kristo pi tiarim saunatëen wel wia

¹⁸ Kristo pi wotpilëpök tiarimëen wel wia. Pi wotpilëpök utpetarö tiar Anutuu naë wa nuulëëpënëak akun kopët nent pël ëa. Koröpö wel yawiin könöp wel nawiin ëa.

¹⁹ Pël ëak pim könöp omën ngaan wel wiauröa kön wii kaatak wëauröa naë së ngönën ök mëëa.

²⁰ Kön pörö omën ngaan Noa pim akunetak Anutuu ngön wa olaimauröa könörö. Noa pi wangaö ket ëeim wëen Anutu pit pim ngön ngaarëk öpënëak pimtë ya wiap yaautak om korkor elmëeima. Pël ëautak omën kopët 8 pöaar pëen pim ngönte ngaarëk wak wangaöök ilaan i ngep naën ëa.

²¹ I pipët ngönën i yanimë pöta ökre waste. Pöt epël yaë. I yanimë pöt koröpöökë kewilötëen naën, Anutuun kimang yemaan utpetat won yanuwat. I yanimëen Anutuuk Yesu Kristoë weletakaan wal ëa pötaan ompyaö yanuwat.

²² Pi weletakaan wal ëak kutömweri së Anutuu yaapkëël wëen enselörere kutömweri yapinringre weëre kosangringörö pim iri wë.

4

Kristoë këlangön kat wia pöl yeem utpetat kasëng mempa

¹ Kristo pi yangerak këlangön kat wia. Pötaanök pim ëa pöten kön wieë kosang sën. Namp koröpöök këlangön kat wiipnaapök utpet yaaut sëp wasëpnaat.

² Pötaanök peene ngës rëak koröpöökë kentre kauratë ënëm ëënganëp Anutuu këm ngönte pëen ngaarëk weim ön.

³ Ar ngaan ngönën köpël wë köpëlöröa kentöökë yaaut epël eimaurö. Öngre omp nga ëëre omën utpetatön kentre kaur ë, i ngaat nak kön irikor ëëre këëre imën keimön nëëre i ngaat keimön nak utpet ë, Anutuu urtak omp ak kaaröröaan ngëëngk mowasö, pël yaaö pöt ë waiseimeë pöt kaö wesak wakaimaurö.

⁴ Peene pöt, utpet ke pilöt pitring naën yeë pötaan yaan sak utpet wesak yenia.

⁵ Pël yeniaatak wë ënëmak Anutu omën welere öpöröa ngön ë pet irëpnaap pim naë së tauak pitëm eimautë songönöt ök maan kangut mampnaat.

⁶ Pël ëëpnaat pötaanök Kristo pi omën ngaan wel wiauröa naë së ngön ompyaut ök mëëa. Pit koröpööring wel wiauröak Anutuu öp wë pöl könöpring öpna kanö pitëmëen orööpënëak pël ëa.

Weëre kosang Anutuu yangingköpööring ya mëmpa

⁷ Karurö, omën ël epot poutë won sëpna akunet temanöm yes. Pötaanök ompyaö wesak Anutuun ök manëëtaan arim könre lupöt pëen weseë.

⁸ Pël ëäk lup sant yaauten kön wiin kaö sëen kosang wesak lup sant ëeim ön. Pël yeem neneraan utpet yaaut ngep ëëneët.

⁹ Ar karurö arim naë yewaisën omnant keimön elmëënganëp kaaö köpël sant mowasën.

¹⁰ Ar pourö Anutuuk ngönën ya mëmpunëak neenem weëre kosang ke nentere nent nina. Pötaanök arim karurö kaamök elmëëneëak ompyaö wesak weëre kosang pötring epël mëmpun.

¹¹ Namp ngönën apënëak pöt Anutuu ngön pëenöt ap. Namp narö kaamök elmëëpënëak pöt weëre kosang Anutuuk yamangk pööring pël ëëp. Pit pël yaëen omnaröak Yesu Kristoë weëre kosangöök yaë pöten itenak Anutuun yaya mapnaan pël ëëp. Ë rangiere weëre kosang pöt pim naë wieëautök wiakaim wiaap. Yaap.

Kristoë këlangön kat wia pöl ëëpnaat

¹² Kar panëëro, morök kësang nent arim naë orööpnaan yaë. Pöten itenak omën ngolöpët pël wesak yaan sëngan.

¹³ Morök pöt yaaröön Kristoë këlangön kat wia pöl, "Tenta yeë," pël kön wiak ërëpsawi ëën. Wë ënëmak

Kristoë ë rangiet tekeri orö yarëen ërëpsawi kaö ënëët.

14 Omnarök arën Kristoë omnarö pël weseë utpet wesak yeniaan pöt ërëpsawi ënëët. Pitëm pël elniipna pötak Anutuu Pul ëwaaring pö arring wë pöt pet elniipnaat.

15 Arim naëaan namp mënautaan ma kain ëautaan ma utpet ëautaan ma omën muntaröa yaat wa ëp ëautaan kangut elmëen këlangön kat wiipan.

16 Ën omën namp pi Kristoë omnamp pötaan këlangön kat yawiem pöten ëö sëpanëp Kristo pimop pötaan Anutuun yoöre ërëp map.

17 Anutu pim omnaröa songönte tekeri wasëpna yaat mëmpna akunet orök wia. Pötaanök pim omnarö tiarim naë ngës rëak ngön ya nimëmpna pötak omën pim ngön ompyaut ngaarëk naön yaaurö tol elmëëpën? Elei, pit këlangön kaö kat mowiipnaat.

18 Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Anutuuk omën wotpilëp utpetetakaan kama wak ompyaö wasëpënëak ya kaö mënak ompyaö yewasën pöt,

omën pi kasëng menak utpet yaaup tol ëëpën?”

19 Pël wia pötaanök omën Anutuu kön wiaul këlangön kat yawi pörö wotpil wë pitëm wëwëet Anutu pim moresi ulmëëp. Pi ket elniaupök pimtë ök yenia pöl ompyaö wesak kaamök yaalniaup.

5

Wotöököröa ngönte

1 Ngönënë wotöökörö, neenta wotöök arim karipök, kosang wesak niamaan. Nem itöök Kristo këlangön kat wiak wel yawiin itenaupök wë ënëmak pim ë rangiet tekeri sëen piiring pöta pep sumaa. Pötaanök niamaan kat wieë.

2 Anutuu sëpsëpörö ngarangk ënëak niiaurö këkre töötak won, ya ngëstak itenak ngarangk elmëen. Pël yeem monere uröm won, ya mëmpunëëtaan ulöp es ngaaring mëmpun.

3 Pël ëak omën omp ak sak arim ngarangk elmëënëak niulëa pörö il mowasnganëp arim ënëm ëëpnaan ngönënë kanöök wot ran.

4 Pël ëen Kristo, sëpsëp ngarangk kaöap, pim tekeri sëpnaatak omën ompyaö weit kangiiir ningkën önëët.

Tiarimtën wak irëak ngarangk këëkë ëëpa

5 Ulwasörö, arënta tapël niamaan kat wieë. Ar arim kaöaröa iri ön. Pöt ngönëntak epël wia. “Anutu pi omën pitëmtën wak isak yaaurö wak yeirëaup. Ën pitëmtën wak irëak wëaurö ompyaö yaalmëaup.” Ngönëntak pël wia pötaanök ar kotre kaö pourö arimtën wak irëak neneraan inëen ëeim ön.

6 Tok oriak Anutu weëre kosangringëp pim iri ön. Pël ëen pimtë akun wia pötak ar wak isëpnaat.

7 Puuk ngarangk elnieim wë. Pötaanök arim naë

könömöt oröön pöt pim
moresi mowiin.

⁸ Ar könöt wotpil wesak
arimtën ngarangk ëeim
ön. Kent toköröa imën
mëmpënëak këm nga ëak sak
waiseim wë pöl arimëën nga
yaaup, Seten, pi arim tekrak
wë talëp mëmp ma talëp
mëmp wesal yaë.

⁹ “Ingre mor sa tenim kar
yang ëlötë wëaurö morök ke
tapël elmëeim wë,” pël weseë
kön wi kosang yewesautak
kosang sak wë pi ke ur
momëën.

¹⁰ Pël ëak akun kot nent
këlangön kat yawiin Anutu,
komre kolap yaaup, Kristook
yal menak piiring ë rangi
kosang kö nasëpanëëtë pep
sënëak yas niaup, puuk
ompyaö nuwesak tau nu-
ulëak weëre kosang nimp-
naat.

¹¹ Weëre kosang pöt pim
naë wiakaim wiaap. Yaap.

Ngön mëët

¹² Ne ngön kot epët Sailasën
maan retëng yaë. Pi nem
ngönt këep. Ne arim lupöt
kosang niwesak komre ko-
lap arim wak wë pöt Anutuu
komre kolap këët pöt ök ni-
amëak yeë. Piptak taë sak ön.

¹³ Papilon kakaan ingre
mor sa Anutuu arring yaö
wesaurö yoöre ërëp yenia.
Ën Maak nem ru sak wëaup
puukta tapël yenia.

¹⁴ Neneren lup santak
yowe mëak mor meneë.

Kristook yal menak wëaurö
arim naë mayaap wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pita.]

2 PITA

Pitaak pep epwer ingre mor saö naröaan retëng ëa. Omën narök ngönën kaaröt ök maim wëen Pitaak wotpil wasëpënëak kent kön wiakök omën Yesuun itaampööre kat wia pöröa pitëm ngönën ök mëëaut kön ngolöp wes mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës räaut 1:1-2

Anutuu yaö niwesauta ngönte 1:3-21

Ngönën kaar yaaüröa ngönte 2:1-22

Kristoë kaalak waisëpnaata ngönte 3:1-18

1 O Yesu Kristoon kön wi kosang wesak tenim ök sak wëaurö, Saimon Pita ne ya omën pim ngönte yaaupök arimëen pep epwer retëng ë yaningk. Tiarim Anutu, Yesu Kristo, utpetetakaan kama yanu pöp, pim wotpil yaautak kaamök elniin kön wi kosang wesaurö.

2 Ar Anuture tiarim Aköp Yesuun kön kosang wiak wëen piarpim komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë kaö sak wiaap.

Anutuuk tiar pimtëen yaö niwesaurö

3 Anutu pim ëwa ompyaö yaautak yas niaup tiar piin ëwat wëen omnant pout koröpöökëere lupmeri wëwëeta kaamököt pim weëre kosang kësangöök war wes ninaut.

4 Pël ëak pim ëwa ompyaö tapöök omën kaö ompyaö

kup niwiauta këet nina. Pim kup niwia pötaan koröpöökë kentre kauratëen kö yesaö epët kasëng menak Anutuu wë pöl öpenaat.

5 Pël ëëpenaak pötaanök ke urak arim kön wi kosang yewesautak wotpil wëaut yal mampun. Wotpil wëautak ngönënë songön ke nentere nent kön tektek yesaut yal mampun.

6 Kön tektek yesautak koröpöökë ngarangk yaaut yal mangkën koröpöökë ngarangk yaaö pötak weëre kosang wëaut yal mampun. Weëre kosang pötak Anutuu wëaul önëet yal mampun.

7 Anutuu wëaul önëetak ngöntre kar yaaut yal mangkën ngöntre kar yaaö pötak lup sant yaaut yal mampun.

8 Omën pipot arim naë ulöl sak wiaapna pöt tiarim Aköp Yesu Kristoon ëwat yesaut mos naëpan.

9 Ën namp pi omën pöt won wëen pöt piin epël apenaat. "Pi it il tëauröa ök sak kön ëngk ma e wesak wë utpetat iir moolëa pöten kat kola," pël apenaat.

10 Karurö ar, Anutuuk yas niak pimëen yaö wes nuulëaurö. Pötaanök kosang sak yas nia pöt kë ëëpnaataan weë panë ngentiin. Pël ëënë pötak utpet nasëngan ompyaö önëet.

11 Pël ëaan tiarim Aköp, utpetetakaan kama yanuwaup, Yesu Kristook sant niwesak kan të niwiin poprak naëngan pim wa ngaöök yanimë pötak ilëak wakaim önëet.

12 Yaap, ar omën pipot rë nuulön ewat wëen ngön kë arim wa pötak kosang niwasën wë. Pöt ne ewat wëak om ngolöp wes nineim ömaap.

13 Ne kön wiin öp wë pël eim öma pöt pangk eëpnaat.

14 Pöt epël. Ne kön wiin tiarim Aköp Yesu Kristoë neea pöl akun kot nent wë wel wiimaap.

15 Pötaanök ne wel wiin omën pipotön kön wiaanëek yak ngolöp wesak kosang wes yaningk.

Pita pi Kristoë naë wë pim ewaöön itena

16 Tiarim Aköp Yesu Kristoë weëre kosangring kaalak waisëpnaata ngönte tenim ök niaö pipët ëlar ngönaak omën könöökään rëak neniaan. Ten piiring wë Aköpë ewaöön itenaut yak ök niaut.

17-18 Ten piiring rosir ngëengköök wëen Anutu Pepapök piin ping wesak mëak ewaö yemangkën ten kat wiaan Anutuuk kutöm ewaöökään epël ya. "Epop nem ru ulöpöököp. Ne pimëen ya kë panë yes."

19 Pël yaan ten kat wiak tektek ngön yaaö omnaröa ngön ëa pötön kön wiin yaap pan ëaut. Pötaanök ar pitëm ngön pötön këekë kön wiaan. Pipotök koutak esuwesi ewa yaë pöl elniaan Kristo waisëpnaat. Pim waisëpna akunet temanöm yesën pi tangewesi jaarö pöl oröak arim könre lupötë ewa elniipnaat.

20 Omën kaö epëten wet rëak kön wieë. Tektek

ngön ngönën pepeweri wia pipotë songön pipot omnaröa könötëaan pangk naëpanëet.

21 Tektek ngön pipot omnaröa könötëaan kön wiak naënöt. Anutuu ngönöt Ngëengk Pulöök tekeri wes mangkën aima.

2

Ngönën kaar yaauroa ngönte

1 Ngaan Israel omnaröa naë tektek ngön yaauro wëen kaar yaauroeta wakaima pöl kaar yaaö narö arim naë orööpnaat. Pit arim naë ëlëep wë ngönën kaar arim kön wi kosang yewesaut utpet wasëpnaat niak Kristo pitëm kaöap këlangön kat wiak pimëen mowa pöpönta pi kaöap pöt ngep ëak wonwon apnaat. Pël yaëen Anutuuk kangut teënt mampnaat.

2 Pël ëen ngönën omën selap pitëm yaaul öngre omp nga eëpnaat. Pël yaëen omën muntarö pitën itenak ngönënë kanöön utpet wesak apnaat.

3 Kaar omën pörö pit monere urömatön war ëen arim naëaan öpënëak morök elniak ngön kaaröt niapnaat. Omën ke pëlöröaan Anutuuk ngaanëer ngön kosang wiaut wiap nasën kosang wiakaimaut peene pet irën kö sëpënëak yaë.

4 Ensel narö nganëer utpet yaëen Anutuuk mait naalmëen wii tëak es parëaöök moolëa. Pël ëen koutak së ngan i akuneten kor eim wë.

5 Omën ngaan pan wakaimauröeta pi mait naalmëen i ngep eëpënëak maan Anutuu ngön wa olëaurö pourö kö sa. Pël eën Noa wotpil wëauta ngönte yaaupring omën kopët 7 ëak öp sa.

6 Kaalak Sotomre Komora ka pöörarta tapël kö sëpënëak maan es kot won sa. Pël ëa pötak omën ënëm utpet eëpnaaröaan pepanöm ëa.

7 Lot pi wotpil wë omën utpetaröa öngre omp nga yaautëen ya utpetaring wëen Anutuuk mait elmëak kama wa.

8 Omën wotpil pöp pitëm tekraak wë kët ël epotë pitëm utpet yaautön itaampööre kat wi pël eimeë kön utpetaring wakaima. Pötaanök kö nasën ëa.

9 Aköp pi ompyaö ëaurö mait elmëa pötaan pim ngön kat yawiaurö morökötëaan pangk kama öpnaap. Ën utpet yaaurö ngan i akunetak këlangön kat mowiipnaap.

10 Omën narö pitëm koröpöökë kentre kaur utpetatë ënëm yeem Aköp ngep yaalmë pörö këlangön kaö kat mowiipnaap.

Ngönën omën kaar pörö pitëmtën wak isak aimeë pitëmtë könöök omnant yeem kutömweri ëwaatak wëauröen kas naën utpet wesak yamëëaurö.

11 Pël yaauröak ensel kaö weëre kosangring pit il yemowas pöröak Aköpë eëotak kangiir utpet wesak nemaan yaaurö.

12 Omën piporö kön won, animaö omnant köntak yaë pöröa ökörö. Animaö pörö omnaröak mööpenëak pitëm ëlöröak yawilaurö. Pit omnantë songönötön kön nawiin utpet wesak aimeë animauröa yaë pöl kö sëpnaarö.

13 Pël ëak pitëm utpet yaautë kangiir këlangön kat wiipnaarö. Pit këtëkötë öö köpël koröpöökë kentre kauratë ënëm yeem utpet ke nentere nent yaautön kön wiin ompyaö eëpnaat. Pit eöa pipot yaauröak arim kaatë wais kaömp ngawi yenem utpet niwesak pitëm pël yaaö pötaan ërëpsawi yaaurö.

14 Pitëm itöt öngöröen kentre kauraring iteneimeë utpetat kep köpël yaaurö. Pël ëak omën lup wiap yaauröen wiap sësë mëak utpet yemowesaurö. Pit monere urömat keimön panë yaaurö. Elei, omën ke pilörö pit es parëaöök së kö sëpnaarö.

15 Pit wotpil wëauta kanö kasëng menak irikor yeem tektek ngön yaaö omën kaar Pelam, Pioë ruupë kanöök yesaurö. Pi utpetatëen sumat öpënëak kent yaëen

16 pimtë pol tongki ngön wonöpök omën ngönring irikor yeem utpet eëpanëak kan mowaria.

17 Kaar omën piporö i leep yarëautë ökörö. Kepilöt kentöök wak së waisö yaëen kopi nepelën yaë pöta ökörö. Omën ke pilörö Anutuuk koö panëetak öpënëak yaö mëea.

18 Pit pitëmtën ping wesak

ëak ngön mosut yamëem köpël omnaröen koröpöökë kentre kauratë ënëm yeem öngre omp nga ëëpënëak wiap sësë yamëëaurö. Köpël omën pörö utpetat sëp wesak kan ngolöpöök sëpënëak yaëen pël yaalmëaurö.

19 Pël yeem epël yema. "Omën eptak wii ket ëak nanitëen ëëpnaat," pël yemaatak pitëmtë omnant yaautök utpet mowesak wii motëen wëaurö. Omën nent tiarök kaö wesak inëen elmëëpena pöt pötak wii ket ëak nitëëpnaat.

20 Omën namp pi tiarim Aköp Yesu Kristo, utpetetakaan kama yaniwaup, piin kön wi kosang wesa pötak yangerakë utpet yaaut sëp wesak wë ënëmak kaalak pötë së rë olaan wii motëëpna pöt ngaan utpet wakaima pöt kotte, ënëm pöt kaö panë sëpnaat.

21 Omën ke pilëp pi wotpil wëauta kanöök nasënëpök yaë talte pangk ëëpën. Anutuu ngön kosang ngëëngköt rë moulaupök kan pö kasëng yemangkën pangk naën pan yaë.

22 Omën pël yaë pöp piik ngön nokoliil epël ëa pöt kosang yes. "Kentëp pi köl ngës olëak kaalak yen." Ën nent. "Polöp pi iir moulmëen kaalak kepi yeila."

3

Aköpë waisëpnaata ngönte

1 Nem kar panëërö, ne ngaan pep newer retëng ë ninaut. Peene epwer

kaalak ningkën neweriar yes. Pouweriarë wotpil wesak kön wiinëëtaan ngön epët ngolöp wes nimpëak retëng yeë.

2 Tektek ngön yaaö omën ngëëngköröa ngaanëer ngön ëa pötire tiarim Aköp utpetetakaan kama yaniwaupë ngön kosang ngön yaaö omnarö tenim arën ök niia pötönta kön wiinëak ëaut.

3 Ar wet rëak epël kön kosang wiin. Yangera pet irëpna akunet temanöm yesën omën pitëmtë koröpöökë kentre kauratë ënëm yaaurö oröak ökre was ngön epël niapnaat.

4 "Yesu kaalak waisëpënëak ëa pöt yaap ma? Pi tarëk wë? Tiarim ëarö wel wieimaaurö. Ën omën epot pout yanger yaaröön oröautta tapël om wiaap."

5 Pël yeem Anutuu ngaanëer ëa pöten kön wiipnaaten kaaö yaaurö. Ngaanëer Anutuuk maan kutömre yang oröa. Yanger i kaöökaan oröak i kaö tapöökë rangk wiakaima.

6 Pël ëen ënëmak Anutuuk maan i kaöök yang ngaan wiakaimaur ngep ëak utpet wesa.

7 Ën kutömre yang peene e wia epot Anutuuk tapël maan es kot won sëpënëak yaö ëa. Epot om wiaan ënëmak Anutuu ngönën wonöröaan ngön ë pet irëpnaatak pitring kö sëpnaat.

8 Kar panëërö, ar omën epëten ëngk ma e wasngan. Aköp pi tiar omnaröa kön

yawi pöl naën. Pi kët kopët nenten kön wiin krismaki 1000 pöta ök yaaup. Ën krismaki 1000 pöten kön wiin kët kopëtet pël yaaup.

⁹ Aköp pi pim ngön ëa pöta këet tekeri wasëpnaaten ëngk ma e ëak akun wali naön. Omën narök kön wiin pël koröp yaë. Won, pi omnarö kö senganëak arimëënök kor wë. Pi omën pourö lup kaip tiinëak korkor yaë.

Kutömre yang epot won sëpnaat

¹⁰ Aköp pi korkor yaëetak pim akun kaöet këkain yauröa yaë pöl ëlëep tapët pöt orööpnaat. Pël yaëen kutömwer rirre por kësang ëak won yesën omën pörek wieëa pöt pout es kotak won sëpnaat. Pël ëen yangere yangera rangk omën epot pout es kot won sëpnaat.

¹¹ Pël ëëpnaat pötaanök ar wotpil wë Anutuu ngönte taintaë wak ön.

¹² Pël yeem Anutuu kaalak waisëpna akuneten kor wë akun pöt teënt orööpnaan kosang wesak ya ompyaö mëmpun. Akun pötak kutömwer es kotak kö yesën omën pörek wieëa pöt pout tapël es kot won sëpnaat.

¹³ Tiar pöt, kutömre yang ngolöpötön Anutuuk kup niwiin kor wë. Pörek wotpil öpen sa.

Aköpön kor wë ngarangk këëkë ëëpa

¹⁴ Nem kar panëerö, ar omën pötëen kor wë pötaan

arim lupötë kölam pëen utpetat won wiaan Anuturing lup kopëtemer sak önëen kosang sak ön. Pël ëen pi arën itaangkën pangk ëëpnaat.

¹⁵ Aköpök pim akunet wali yewas pöten kön wiin tiar pourö utpetetakaan kama niöpënëak yaë pël wasën. Ngön pöt tiarim kar panëep Pool Anutuuk könö kaö wes mangkën puuk nant retëng ë ninaut.

¹⁶ Yaap, omën pipotön pim pep poutë tapël retëng ëa. Ngön pim pepatë wia pöt, nant könömöt, pötë songönöt koirëpenaataan ya kaö mën yeë. Ngön pöt omën kön wonre lup wiapre kor yaaö narö pitök ngönën pep muntatë yaë pöl wa irikor ëak ë yaë. Pël yeem kö sëpënëak yaë.

¹⁷ Nem kar panëerö, ar ngaan wa korkor ngön pöt ök niaan kat wiaurö. Pötaanök omën ngön wa yoola piporöa utpet yaautök wer niön arim lupöt këlok sak wiap sëpanëen ngarangk këëkë ëen.

¹⁸ Pël ëak tiarim Aköp Yesu Kristo utpetetakaan kama yaniwaup pim komre kolapta songönte ëwat sak kosang sën. Tiarim piin ping wesak yaaut kosang wiakaim wiaap. Yaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pita.]

1 Son

Yesu wel wiin wë krismaki 60 pöta ök won sëen Sonök pep epwer ingre mor saö naröaan retëng ëa. Son pöp Yesuu ru 12 pöröakaanëp. Pi omnarö Anutuun lup sant yaalmëem karuröenta elmëepënëak mëea. Pël mëak omën naröak, “Yang omnarö utpetarö. Pötaan Yesu yang koröpööring newaisën ëa,” pël ya pörö kaar ya pöt retëng ë mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1:1-4

Ëwaare kaö pöteparë ngönte 1:5-2:29

Anutuu ruuröere Setenë ruurö 3:1-24

Ngön yaapötre kaaröt 4:1-6
Lup sant yaauta ngönte 4:7-21

Kön wi kosang yewesauta ngönte 5:1-21

Wëwëeta ngönte

¹ Ne omën kaö nenten kön tektek niamaan. Omën kaö pöt wëwëeta ngön këeta pep pöp ngaanëer kutömre yang won wiaan wakaimaup. Ten piin kat wiak tenim itöök itenak moresring moröak pël äaut yak tekeri wesak arën ök niaim.

² Wëwë këeta pepap tekeri orö rëen itenaut. Yakök wëwë kosangta pepapön war wesak ök niaim. Wëwë kosangta pep pöp Pepapring wakaimaupök tenim naë tekeri oröön itenaut.

³ Ten itenak kat wiak pël ëakök arënta ök yeniak. Ar kat wiin tiar lup kopëtemer

sak Pepere pim Ruup Yesu Kristooring lup kopëtemer sak öpenëak ök yeniak.

⁴ Pël ëën tiarim naë ërëpre sawi kësang pan oröak wiaapna yak ngön epët retëng ë yaningk.

Tiar ëwaatak öpa

⁵ Yesuu naëaan ten epël kat wiak ök yeniak. Anutu pi ëwa pepap yak pim naë ëwa pëënë wia. Koö nent pim naë wi naön. Won pan.

⁶ Tiar koutak wë Anuturing lup yal menak wë pël apena pöt kaar apenaat. Pël ëak ngön këeteta yok pangk wak naön ëëpenaat.

⁷ Anutu pi ëwaatak wë. Pötaanök tiarta ëwaatak wë pöt lup kopëtemer sak wëen pim Ruup, Yesu Kristo, pim iitak tiarim utpetat kërë nuulaan kölam tëak wë.

⁸ Tiar tiarimtën saun wonörö pël yak pöt tiarimtë lupöt morök yaalmë. Pël ëën ngön këet tiarim lupötë wi naön yaë.

⁹ Anutu pim ngön ëa pöt kë rëak wotpil yaniwesaup. Pötaanök tiar tiarim saunat war wesak yemoolak pötak pimtök tiarim utpetatë songönte ent ë nuulëak kölam yaniwas.

¹⁰ Tiar tiarimtën utpet nent naën yaauro pël yamëem pöt Anutuu ngön niia pöt wa kaar weseim wë piin kaar yaaup pël yemak. Pël ëën pim ngönte tiarim lupötë wi naön yaë.

2

Anutuu ngönte ngaarëk ye-weem pim naë öpa

¹ O nem ruurö, ar saunar-ing önganëak ngön epët retëng ë yaningk. Ën arim naë namp utpetat yaë pöp tiarim kaamököp, Yesu Kristo, wot-pilëp, Pepapë naë tiarimëen ke urak kimang më yaë pöp wë.

² Anutuuk tiarim saunat ent elniipna yak puuk tiarim kangiir wel wiaup. Pöt tiarimënt won, yangerakë omën pourö tiarim saunat waup.

³ Tiar Anutuu ngön kosangta ënëm ëëpena pötak piin ëwat wë pël kön këekë wiaapenaat.

⁴ Ën omën namp pi, “Ne Anutuun ëwatëp,” pël aimeë pim ngönte ngaar naön öpena pöpön, “Pi kaar omnamp, ngön këet pim lupmeri wonöp,” pël apenaat.

⁵ Namp pi Anutuu ngönta ënëm ëëpna pöp pi Anutuun lup sant kë elmëëpnaap. Tiar Anutuu naë rë olëak wë pël kön këekë wiipena pöt epël ëëpenaat.

⁶ Namp pi, “Ne Anutuu naë rë olëak wë,” pël apna pöp pi Yesuu wëaul wëen pangk ëëpnaap.

Ngöntre kar rëak ëwaatak öpa

⁷ Nemorö, nem ngön retëng ë yaningk epët ngolöpët won, arim ngönën ngës rëak kat wiaurek rë nuulaut. Ngön ngaan kat wieima tapët kaalak ök yeniak.

⁸ Pël ëak retëng yeë epët ngön kosang ngolöp nent pël yaë. Ngön kosang ngaan wia pipët peene Yesuu naëre arim naë poutepar kë yaëen ityaangk. Pël yaëen kout won yesën ëwa këet oröak wia. Pötaanök songön pouteparëenök ngön kosang ngaan wiaut peene retëng yeë epët ngön kosang ngolöp nent pël yaë.

⁹ Omën namp pi pimtën, “Ne ëwaatak wë,” pël aimeë pim karipön kööre tok yaalmë pipop pi om koutak wë.

¹⁰ Ën namp pim karip lup sant yaalmë pipop pi ëwaatak wë. Pötaanök omën nentak elmëen nengentiipan.

¹¹ Pël ëaap omën pim karipön kön utpet yemowi pipop pi koutak wë. Pötaanök köö pötak pim itöörar ngep elmëen pim sëpnaalën it-naangkën yaë.

¹² Nem ruurö, Kristoën yak Anutuuk arim saunat ent ë nuuléaurö. Pötaanök ngön epët retëng ë yaningk.

¹³ Peparö, ar Omën ngaan kutö mre yang won wiaan wakaima pöp, Anutuu Ruup piin ëwat wë. Pötaanök ne ngön epët retëng ë yaningk. Ën ulwasörö, ar Seten il mowesaurö. Pötaanök ngön epët retëng ë yaningk.

¹⁴ Ruurö, ar Pepen ëwat wë. Pötaanök ne pep epwer retëng ë yaningk. Peparö, ar Omën ngaan wakaima pöpön ëwat wë. Pötaanök epwer retëng ë yaningk. Ën ulwasörö, ar Anutuu ngönte

arim lupötë wiaan weëre kosang ëak Seten il wesaurö. Pötaanök retëng ë yaningk.

Tiar yangaakë omnantëël lupre könöt wiak öngan

¹⁵ Ar yangaakë omnantëël arim lupre könöt wiak önganok. Namp pi pim lupmer yangaakë omnantëël rë olëak wë pipop pi tiarim Pepapön lup sant naalmëen yaë.

¹⁶ Yang omnaröa yaautön tiar ëwat wë. Yangaakëlaan omnant koröpöökë kentre kaur yaautre itöök itenak kent yaautre pitëm omnant wieëautëen wak isak yaaö pipot Anutuu naëaan wonöt. Pipot yangaakëlaanöt.

¹⁷ Yang epërere omnaröa omën kentre kaur yaaö pöt seim së won sëpnaat. Ën Anutuu ngönte kat wiak ngaarëk öpna pöp pi om wakaim öpnaap.

Kristoën kööre tokörö oröak wë

¹⁸ Nem ruurö, akun kaöet temanöm yes. Ar ngaan Kristoën Ngaap orööpnaat pël aan kat wiaurö. Peene pim ngaarö selap oröak wë. Pötaanök tiar, “Akun kaöet temanöm yes,” pël yewas.

¹⁹ Nga pörö tiar sëp niwesaut. Pël ëaap pit pörö tiarimörö won. Tiarimöröak ëanëen tiarring wëan tapön. Pit tiar sëp niwesa. Pötaanök, “Pit maimarö yak tiar sëp niwesaut,” pël yewas.

²⁰ Ar pöt Ngëëngk Pulö waurö. Pötaanök ëwattaring wëaurö.

²¹ Ar ngön këet köpël wë pël weseë ne pep epwer retëng ë nangingkën. Won. Ar ngön këet kat wiak kaar epot ngön këeta naëaan wonöt pël yewesaurö. Pötaanök retëng ë yaningk.

²² Talëp kaar omnamp? Omën namp pi Yesuun pi Kristo, Anutuu Yaö Mëëaup won pël yema pöp pi kaar omnamp. Omën pöp pi Pepapre Ruup kasëng menak Kristoon kööre tok yaalmë pöp Kristoën Ngaap.

²³ Omën namp pi Yesu kasëng yemangk pöp Anututa kasëng yemangk. Ën namp Ruupön ping wesak yema pipop Pepapta yëö.

²⁴ Ngaanëër ngönën ngön ök niaim pöt olanganok. Wak ön. Pël ëënë pötak Pepapre Ruup arring wëen önëet.

²⁵ Pël ëen Kristoë wëwë kosang tiar nimpënëak niia pötak önëet.

Ngëëngk Pulöök ngön këeten ök niaim wë

²⁶ Lup wa irikor elni ipënëak yaë pöröaan kasiinök ngön epët retëng ë yaningk.

²⁷ Ar pöt, Kristoë naëaan Ngëëngk Pulö waurö. Pël ëen pi arring wëen ar omën nampök omnant pet elni ipënëak nemaan yaaurö. Pulöök omën pout pet yaalni. Pipot kaar won, yaapöt. Pötaanök pulöökë ök yenia pipël Yesu taintaë wak ön.

²⁸ Nem ruurö, ar Kristoor-ing ön. Pël ëen ënëmak pim tekeri sa rëëpna akun pötak

tiar ëö nasëngan. Pim ëöetak kosang sak tauaapenaat.

²⁹ Ar piin wotpil wë pël weseë itaangkën omën namp wotpil tapël wëen pöt Anutuu ruup pël wasën.

3

Tiar Anutuu ru sak wë

¹ Kat wieë. Pep pi lup sant maim nal elniak pim ru ni-wesa. Yaap, tiar Anutuu ru-rurö. Omën ngönën wonörö pit Anutuun köpël wë yak tiarënta köpël yaë.

² O nem ngöntörö, tiar yaap peene Anutuu ru sak wë eporö. Tiarim ënëm öpena pöten köpël, om epël kön yawi. Wë ënëmak Kristo orö rëëpna pötakök piin itenak pim ök sëpenaat.

³ Pötaanök omën piin kor wëaurö tiar Kristoë kölam wë pöl lup koore katëp ëak kölam wakaim öpenaat.

⁴ Namp pi utpetat yaë pipop Anutuu ngön kosangët wa yoola. Ngön wa yoolëa pötak saun këët.

⁵ Ar ëwat wë. Kristo pöp saun wonöpök tiarim saunat won nuwasëpënëak oröaup.

⁶ Omën Kristooring wë pöp utpetat naën yaë pipop. Ën utpetat yaaö pipop pi Yesuun itenak ëwat nasën wë.

⁷ O nem ruurö, omën naröak lup irikor elniipënëak yaan kat mowiinganok. Omën wotpil yaaup pi Yesuu wëaul wotpil wëaup.

⁸ Ngaanëer Setenök utpetat ngës rëa. Pël ëaupök utpetat ë om seim wë. Pötaanök omën namp utpetat yaë pipop

Setenë omnamp. Anutuu Ruup pi pöt, Setenë utpet yaë pöt wa moolapënëak oröaup.

⁹ Pötaanök namp pi Anutuu ru sak wë pöp pi utpet naën yaaup. Pöt pi Anutuu naëaan wëwëeta weëre kosang wak wë pötaanök. Pi Anutuu ru sak wë yak utpetat naën yaë.

¹⁰ Anutuu ru sak wëautere Setenë ru sak wëauta këët epël tekeri sëën itaampenaat. Omën wotpil naön yaë pöp pi Anutuu ruup won. Ën namp pim karurö sant nemowasën yaë pöpta Anutuu ruup won.

Tiar neneraan lup sant ëëpa

¹¹ Ar ngaanëer neneraan lup sant elmëëpena ngön epët kat wieimaurö.

¹² Tiar Keen pim kanöök sëngan. Pi Setenë ru sak pim nangap mënaup. Pöt tol ëënak wasnganok. Pim yaaut utpet, ën nangapë yaaut wotpil ëa. Pötaanök mëna.

¹³ Karurö, ar ngönën wonöröak kööre tok yaalniin yaan sënganok.

¹⁴ Tiar tiarim karurö lup sant yaalmë pötak weleta kanö kasëng menak wëwë kosangtakël el menan pöt ëwat wë. Ën omën namp pi pim karipön lup sant naalmëen yaë pipop weleta kanöökël om wë.

¹⁵ Namp pi pim karip këëpöt mowasën pöt omën yamëngkaupë ököp. Omën ke pilëpë naë wëwë kosangët wi naönöp pël yewas.

¹⁶ Tiar lup sant pöta këët epël tekeri wasën ëwat saut. Kristo pi pim wëwëet këëpöt

wesak tiarimëen wel wia. Pötaanök tiarta tapël tiarim karuröaan wëwëat këepöt wasëpa.

17 Omën namp pim urömat selap wiaanak kom ëak pim kar ngöntök yaaup nemangkën yaë pipop pi Anutuun lup sant naalmëen yaë.

18 O nem ruurö, tiar lup sant yaaö pöt këm pëentak anganëp, lup sant elmëepenëak pöt könöökre moresiarökta mëmpa.

Tiar Anutuu ëöetak kosang tauaapenaat

19-20 Pël yeemak ngön këëta ënëm yeë pël wasëpenaat. Ën tiarim lupötök tiarimtën utpet yeë pël wasën pöt Anutuuk elniin pim ëöetak mayaap öpenaan. Pöt Anutu pi tiarim ök won. Pi tiarim könre lupötë kön yawia pöt il niwesaup yak omnant poutön ewat wë.

21 O ngöntörö, tiarim lupötök tiarimtën utpet naënëp pël wesak pöt Anutuu ëöetak kosang taupenaat.

22 Pël ëak omën ke nentere nentaan Anutuun kimang maan nimpnaat. Pöt pim ngön kosangët ngaarëk wak pim kentöökë ënëm yeëan. Pötaanök pël elniipnaat.

23 Pim ngön kosangët epël wia. Tiar pim Ruup Yesu Kristoon kön wi kosang weseimeë pim ök niia pöl tiarim lupötök neneraan lup sant elmëëpa.

24 Omën namp Anutuu ngön kosangta ënëm yaë pöp pi Anuturing wëen Anutu

piiring wë. Anutuuk Pulö ningkën wë. Pël ëen Pul pöök Anutu tiarring wë pöt pet elniin ewat yes.

4

Ngëengk Pulöore pul kaarö

1 Nemorö, omën selap, “Ne Anutu ngön yaaö omnamp,” pël kaar yaurö yang poutë wë. Pötaanök, “Anutuu, Pulö neering wë,” pël yauröa ngönöt wa yaap wasnganok. Pit pul pitëm lupötë wë pö ökre was ëak Anutuu naëaanörö ma won pöten itaampun.

2 Ar Anutuu Pulö epël tek-eri wasën ewat sënëet. Omën namp pi, “Yesu Kristo pi omën sak yangerak oröaup,” pël aan pöt ar piin, “Pulö Anutuu naëaan waup,” pël wasënëet.

3 Ën namp, “Yesu omën sak yangerak oröaup,” pël naën ëen pöt piin, “Pulö Anutuu naëaan naönöp,” pël wasënëet. Pipop Kristoën Ngaapë pul wa tapö waup. Ngaan, “Kristoën Ngaap orööpnaat,” pël niak pöpök oröak wë.

4 O nem ruurö, ar Anutuu ru sak wë. Pötaanök pim Pul arring wë epöök Seten omën ngönën wonöröaring wë pipop il yemowasën yak arökta kaar omnarö il yemowas.

5 Kaar omnarö pit yangerakaanörö. Pötaanök yangerakë omnantëel ya. Pël ëen yangerakaan omën ngönën wonörö pit kat yawi.

6 Tiar pöt, Anutu ruu sak wë. Omën Anutuun ewat wë pöp tiarim ngönöt kat yawi. Ën Anutuu ru sak naön yaaö pöp pi tiarim ngönöt wa yoola pipop. Ke pil piptak Pul ngön këet tekeri yewesa pööre pul kaarkaaro piarpim këet tekeri yesën ityaangk.

Anutu pi lup sant yaauta pepap

7 Nemorö, tiar neneraan lup sant ëeim öpa. Lup sant yaaö pöt Anutuu naëaante. Pötaanök omën namp lup sant yaautaring wë pöp pi Anutuu ru sak piin ewat wë.

8 Anutu pi lup sant pepap. Pötaanök omën namp pim karuröen lup sant naalmëen yaë pipop pi Anutuun köpël wë.

9 Anutu pim Ru kopëtapök tiar wëwë koir nimpënëak wes mëen yangaak oröa. Pötak pim lup sant elnieim wë pöt pet yaalni.

10 Anutu pim tiarën lup sant elnieim wë pöt epël pet yaalni. Tiar Anutuun lup sant naalmëen ëaut. Puukëer tiarën lup sant elniak pim Ruup wes mëen yangerak oröak tiarim saunat ent elniipënëak wel wia.

11 O nem ngöntörö, Anutuuk tiarën lup sant kësang ke pipël yaalni. Pötaanök tiarta neneraan lup sant tapël ëëpa.

12 Omën nampök Anutuun itnaangkën ëaut. Tiar neneraan lup sant yaalmë pötak Anutu pi tiarring wë. Pël ëën tiarim Anutuun lup sant yaalmë pöt kaö sëpnaat.

13 Pi pimtë Pulö tiar nin-aup. Pötaanök, “Tiar piiring wëen pi tiarring wë,” pël këekë kön yawi.

14 Pep pi pim Ruup tiar yangerakë omën pourö utpetetakaan kama niöpënëak wes mëa. Pël ëaup ya pöt yamëngkën ten itenaut yakök war wesak ök yeniak.

15 Pötaanök omën namp Yesuun, “Pi Anutuu Ruup,” pël ya pipop pi Anuturing wëen Anutu piiring wë.

16 Anutu pim lup sant kësangët tiarimëen elnia pöten kön wiak kön wi kosang yewas.

Anutu pi lup sant yaauta pepap. Pötaanök omën namp lup santtaring wë pipop pi Anuturing wëen Anutu piiring wë.

17 Tiarim Anutuun lup sant yaalmëaut epël ëëpenëak kaö yes. Pi tiar omën pourö akun kaöaöök ngön yaatak niulëen kas naën ëëpenëak kent yaë. Tiar Kristo pim wë pöl yangaak eprek wë. Pötaanök Anutuu ëöetak kosang sak taupenaat.

18 Tiar nampön lup sant yaalmëem pöt piin kas naalmëen yeë. Pötaanök lup sant yaaö pöt kaö sak kas yaaut rokot ë yoola. Kas yaaö pöta songönte epët. Omën namp pi utpetatë kangut öpënëak ewat wë pöl kas yaaup. Pötaanök omën pim utpetatë kangutön kas yaaö pipop pim Anutuun lup sant yaaut oröak kaö nasën wieëa pël apenaat.

19 Anutuuk wet rëak tiar

lup sant elnieëa. Pötaanök tiar lup sant pötaring wë.

20 Ën omën namp pi, "Ne Anutuun lup sant yaalmëaup," pël yeemak pim karipön kaaö yaalmë pipop kaar omnamp. Pim karipön itneëak lup sant naalmëen yaë pipop pi Anutu ëlëöpöpön lup sant naalmëen yaë.

21 Yesu pim ngön kosangët epël wia. Omën Anutuun lup sant yaalmëa pöp pim karipönta lup sant elmëep.

5

Yangerakë omnant il yemowas pöta songönte Anutuun kön wi kosang yewas epët

1 Omën Yesuun pi Kristo Anutuu Yaö Mëëaup pöt yaap wesak wë piporö pit Anutuu ru sak wë. Pël ëak pit Pepapön lup sant yaalmëem pim ruuröenta yaalmë.

2 Tiar Anutuun lup sant elmëak pim ngön kosangta ënëm yeemakëer Anutuu ruuröen lup sant yaalmë pël kön wiipenaat.

3 Pöt tiar Anutuu ngön kosangta ënëm yaalmë pöt piin lup sant yaalmë. Pim ngön kosangta ënëm yaaö pöt könöm wonte.

4 Anutuu ru sak wëaurö pit kosang sak yangerakë omnant ent ë yemoola. Tiarim pël yeë pöta songönte Anutuun kön wi kosang yewas epët.

5 Talëpök yangerakë omnant ent ë moolapën? Omën namp Yesuun Anutuu Ruup

pël kön wi kosang yewas pipopök ent ë yemoola.

Anutuuk Yesuu ngönte war wesak niiaut

6 Yesu Kristo pi omën nampök i yaaptaring momëen këra yetaprak pim omën iit il olapënëak oröa. I yaaptaring pëen momëepënëak won, omën iiteta il olapënëak oröa. Pulö pi ngön këeta pepap. Pötaanök pi Yesu Kristoë ngönte war wesak ök niaim wë.

7 Omën nentepar nent epteparök Yesuu ngönte war wesak ya.

8 Pulööre i yaapëtere omën iitere pël ëak pit omën nentepar nent pipotök pitëm ngönte kopëtet.

9 Tiar omnaröak ngön ök aan kat wi yeëp. Anutu pim ngön ya epotök omnaröaat il yemowas. Anutuu ngön pötök pim Ruupön ök niaim wë.

10 Namp Anutuu Ruupön kön wi kosang yewas pipop Anutuuk pim lupmerën ök yema pötenta kat wiak kosang yewas. Ën namp Anutuun kön wi kosang newasën yaë pipop pi Anutu pim Ruupëen ngön këet ök niia pötenta kön wi kosang newasën yaë. Omën namp ke pipëlöpök Anutuun kaar omnamp pël ya.

11 Wëwë kosangta ngön këet Anutu pim ök yenia epët. Pi wëwë kosangët ninaut. Ën wëwë kosangta pep pöp pim Ruup.

¹² Omën Ruupë naë rë olëak wë pipop pi wëwëetak wë. Ën namp Anutuu Ruupë naë rë olëak naön yaë pipop pi wëwëetak naön yaë.

Tiar wëwë kosangtak wë pöten kön wiipa

¹³ Ar Anutuu Ruupön kön wi kosang yewas pöröak wëwë kosangtak wë pöten ewat sënëak ngön epët retëng ë yaningk.

¹⁴ Tiar epët ewat wë pötaan Anutuu ëöetak kas naëngan. Tiar pim kentöökë ënëm yeemak omën nentaan kimang mepena pöt pi tiarim kimangöt kat wiipnaat.

¹⁵ Pi tiarim kimangöt kat yawiaup pöt ewat wë. Pötaanök omën nentaan kimang mëëaut yaningk pötenta ewat wë.

¹⁶ Omën namp pi itaangkën pim karip utpet kot Anutuu es parëaöök wes namëëpanë sal nent yaëen pöt pi Anutuun pim karipëen kimang maan wëwë kosangta kanöök wa moulmëëpnaat. Omën utpet kot Anutuu es parëaöök wes namëëpanë salte yaë pipopön yeniak. Utpet ke nentere nent omnarö es parëaöökël wes yamëaut wia pötëel kimang manëak neniaan.

¹⁷ Omnant utpet yeë epot saunaring pëënëët. Pël ëaap saun nant es parëaöökël nasënganëët.

¹⁸ Tiar epël ewat wë. Anutuu ru sak wëaup pi utpetat naën yaaup. Anutuu Ruupök

ngarangk yaalmëen Setenök pi namööpan.

¹⁹ Tiar epël ewat wë. Tiar Anutuu ru sak wëen ngönën wonörö pit Setenë iri wë.

²⁰ Tiar epël ewat wë. Anutuu Ruup puuk irëak tiar Anutu këepön ewat sëpenëak kön nina. Pël ëen tiar Anutu këëpre Ruup Yesu Kristo piaripring wë. Pi Anutu këëp, wëwë kosangta pepap.

²¹ O nem ruurö, ar omp ak kaarkaarörö kasëng meneë.

[Yok pi tapët.

Ne arim pepap, Son.]

2 Son

Yesu wel wiak kutömweri sēen wē krismaki 60 pōta ök won sēen Sonök pep epwer kak nerek ingre mor saurōaan retēng äa. Narōak kön wiin pi öng nampēen retēng äa. Ēn narō selap kön wiin ingre mor saurōaan pēl äa. Sonök pit neneren lup sant elmēere kaar omnarōa ngönötēen ngarangk è pēl ēepēnēak mēea.

Pöt epēl wia.

Ngön ngēs rēaut 1-3

Lup sant yaauta ngönte 4-6

Ngönēn kaarötēen pepanöm ngönte 7-11

Ngön mēēt 12-13

1 O ingre mor sa, Anutu pimtēen wesaurō, ne ngönēnē wotōök nampök arimēen pep epwer retēng è yaningk. Ne yaap pan arēn lup sant yaalni. Pöt nemēt won. Ngön kēēt kat yawiaurō pitta ten pourō lup sant yaalni.

2 Ngön kē tiarim naē wia epēt om wiakaim wiaapnaat. Pötaanök arēn lup sant yaalni.

3 Tiar ngön kēētere lup santtaring wēen Anutu Pepere Ruup, Yesu Kristo, piarpim komre kolapre yakömre mayaap pöt tiarim naē wiaap.

Tiar lup sant yaautaring öpa

4 Arim naēaan narō Pepa ngön kēēt tiarēn ök niiaō pöt kat wiak ēnēm yaē pēl aan kat wiak ya kē saut.

5 Ingre mor saurō, kaalak ök yeniak. Tiar neneraan lup sant ēēpa. Ngön kosang epēt ngölöpēt won, ngaanēer kat wieimaut.

6 Lup sant yeē pötak Anutu ngön kosangta ēnēm yeē. Tiar ngaanēer ngön kosangtak lup sant ēēpena epēt kat wiaut.

7 Kaar omnarō selap pan orōak yang poutē wē. Pit Yesu Kristoon, “Pi omēn sak naarōönöp,” pēl yaaurō. Pötaanök nampök ngön ke pēlte yaan pöt pi kaar omnamp, Kristoēn Ngaap, pēl wasēpenaat.

8 Ngarangk kēekē ēēn. Pēl yaēen arim ya yamēngk pōta kēēt, nent kö nasēpan, pout önēēt.

9 Omēn namp pi Kristoē ngönte taintaē wak naön ilap riak ngön maimetaring irikor yaē pipop Anutu piiring naön yaē. Ēn namp Kristoē ngönte taintaē wak wē pipop Pepapre Ruup pouwaar piiring wē.

10 Pötaanök namp pi arim naē wais orōak Yesuu ngönte won, maim nent ök yeniaan pöt omēn pöp koirak arim kaatē sē ulmēak yoöre ērēp manganok.

11 Omēn namp kaar omēn pöpön yoöre ērēp mēak ompyaō yaalmē pipop pi omēn pöpē ya utpet pöt kaamök yaaup.

Ngön mēēt

12 Ne arēn ngön kēsang ök niamaatak pepatē retēng ēēmaaten kaaō. Nem kentōök naē wais arring ngönngön ēak

ërëpsawi kaö eëpenaaten kent
yaë.

¹³ Ingre mor sak nem naë
wëen Anutuuk pimëen yaö
wesaö eporö, pit niin yowe
yenia.

[Yok pi tapët.

Ne arim pepap, Son.]

3 Son

Yesu wel wiak kutömweri sëen wë krismaki 60 pöta ök won sëen Sonök pep kot epwer omën namp yapinte Kaias pimëen retëng ë mena. Pep epwer pöt Kaiasën yaya mëak Taiotrepisë utpet äautaan pepanöm mëëa.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1-4

Kaiasë ngönte 5-8

Taiotrepisre Temitrias
pöaarë ngönte 9-12

Ngön mëët 13-15

1 O Kaias nemop, ne ngönënë wotöök nampök pep epwer nimëen retëng ë yaningk. Ne niin lup sant yaalni.

2 Nemop, ne nimëen Anutuun kimang yemak. Ni könre lup ompyaö wëen pi tapël omnant nim yaën pipot ompyaö sëere nimëntta këlangönre yauman won ömëëten kent yaalnë.

3 Kar naröak nim naëaan wais ni ngön këëta ënëm yaën pël neeaut. Pël ëen ne kat wiak ërëpërëp kësang äaut. Yaap, nim ngön këëta ënëm yaën pöten ne ëwat wë.

4 Nem ruurö pit ngön këëta ënëm yaëen pöt ne ya kë yes. Omën muntatëen ya kë yesa pötak il newaspan.

Kaias pi ya ompyaö mëneima

5 Nemop, ni ingre mor saurö ompyaö yaalmëan pöt, nimtë naëaanörö pëen won,

kamaatëaanöröeta yaalmëan pöt ompyaö.

6 Omën pöröak nim pitëmëen lup sant elmëauten ten ingre moröröen ök niaan kat wiaut. Pötaanök ni Anutuun kön wieë karurö kan kourakëen kaamök elmëak wes mëëmë pöt ompyaö.

7 Pit Yesu pim yaat mëmpö yesem ngönën köpëlöröa naëaan sum naön yaaurö.

8 Omën ke pilörö pitring top ëak ya mëmpnaan kaamök elmëëpa. Pël ëen ngön këët ulöl sëpnaan.

Taiotrepis pi utpet yaaup ën Temitrias pi ompyaö yaaup

9 Ne ar ingre moröröaan ngön nent retëng äaut. Pël äautak Taiotrepis pi arim wotöök öpënëak yaaupök nem ngönte kat nawiin yaë.

10 Pötaanök ne arim naë wais öröak pim wëwëeta ngönte amaata. Pi nemëen ngön ke nampöt paspas yaaup. Pël ëak pöt pëen won. Pimëntta ingre mor sa narö ka nantëaan waisën pim kaatak wa naulmëen yaaup. Pël ëen omnaröak pitëm kaatë wa ulmëen pöt nga mëak omën pël ëa pörö ingre moröröa naëaan waö ë yamëaup.

11 O nemop, ni omnarö utpetat yaëen ënëm elmëengan. Ni omën ompyaut wël ëak ëëm. Omën ompyaö yaë pipop Anutuu omnamp. Utpetat yaë pipop Anutuun kön nawiin yaë.

12 Omnaröak Temitrias piin ping wesak ya. Pi ngön këëta ënëm yaëen wëwë ompyaö

pöt tekeri yes. Pël ään nookta
piin ping wesak yak. Ar neen
ëwat wë. Nem ngön epët
yaapët.

Ngön mëët

¹³ Ne niin ngön kësang ök
niamaatak pepatë retëng
ëëmaaten kaaö.

¹⁴ Nem kentöök teëntom
pan naë wais niiring
ngönngön apëaaten kent yaë.

¹⁵ Ni mayaaptaring öm.
Omën ngöntre kar eporöak
yowe yenia. Ën nuuk nem
yoöre ërëp epët ngöntre
karuröen mam.

[Yok pi tapët.

Ne nim pepap, Son.]

Yut

Yesu wel wiak kutömweri sëen wë krismaki 50 pöta ök won sëen Yut, Yesure Sems piarpim nangapök ingre mor saurö kosang sak ngönën omën kaaröröa ngönötëen ngarangk eëpënëak pep epwer retëng ë mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës räaut 1-2

Ngönën kaar yaauröa ngönte 3-16

Kön wi kosang yewesauta ngönte 17-23

Yaya mepena ngönte 24-25

¹ O Anutuu ru sënëak yaö niaurö, ne Yut, Yesu Kristoë inëen ruup, Sems pim nangap, nook pep epwer retëng ë yaningk. Tiarim Pepap Anutuuk lup sant elnieim wëen Yesu Kristook ngarangk yaal-niin ompyaö wë.

² Anutu pim ya ngësre mayaapre lup sant pöt ningkën arim naë ulöl sak wiaap.

Omën ngönënëen kööre tok yaauröa ngönte

³ Kar panëerö, Anutuuk tiar utpetetakaan kama nuweim öpna pöta ngönte wet reak arimëen retëng eëmëak kön wiaut. Pël äaupök peene pöt ar kosang wesak ngönën arim wak wë pöt ngarangk ëak omën ngön pöt kööre tok yaalmëauröa ngön kaaröt ke ur olanë yak retëng eëmëak kön yawi. Ngönën pöt Anutuuk ngaan pim omnarö

mangkën arim naë oröön wak wë pipët.

⁴ Nem peene ngön epët retëng yeë pöta songönte epël. Omën Anutuu ngön wa yoolëa pörö pitëm utpet yaaut ëlëëp wiak ingre morörö arim öngpök ilëak arim könöt irikor elnieim wë. Anutuuk tiar komre kolap elniak utpetat kërë yoola ngön yaap pöt irikor ëak epël yeniaurö. “Anutuu pël yaalniaö pötaan ar yok pangk öngre omp nga ënëët. Pël yaëen kaalak ompyaö niwasëpnaat,” pël yenia. Pit ngön kaar pöt yeniem Aköp Yesu Kristo tiarim Kaöap kasëng yemengkaurö. Omën pörö Anutuuk ngaanëer utpetatë kangut kësang pan mampënëak mëäa.

⁵ Nem peene niama epët ar ëwat sak kat wi pet irauröen kaalak ngölöp wes niamaan yeë. Ngaanëer Israel omnarö Isëp yangerak këlangön kat wiewim wëen Anutuuk ent ë moulmëak yang munterekë mësak sa. Pël ëen ënëmak narö piin kön wi kosang newasën yaëen pörö mën wel mowia.

⁶ Ën enselöröenta kön wieë. Pit narö Anutu pim ya mëmpënëak yaö elmëa pöt mëneim naön pitëm wëaurek sëp wesaurö. Pël ëen Anutuuk pit sasa wii par ëak koutak moulmëen akun kaöaöök ngön yaatak moulmëak kangut mamp-naataan kor wë.

⁷ Sotomre Komora ka kepön kësang pöörarre munt kot naë wieëa pötë äa pötenta kön wieë. Omën pörek wëäo

pöröeta enselöröa utpet äa pöl eima. Pörö pit öngre omp nga yeem ompöröak omp karuröaring utpet ke tapöpöt äeima. Pël äënak Anutuuk es kosangwesi wes määen sasa kotak won sa. Pöten tiar itenak, "Utpet äëpena pöt, Anutuuk kangiir tapël elniipnaat," pël wasëet.

8 Pël äëpenaatak omän arim naë äläep iläak wë piporö utpet ke tapël yaaurö. Pitëm wangar nentere nent mena pötëel utak mäak omnaröaring utpet yeem pitëmtë wëwëat utpet wesak omän wa ngangäët yaaurö. Pël yeem Aköp ngep elmäak kutömweri äwaatak wëauröen utpet wesak yamëäurö.

9 Enselöröa wotöököp, Maikel, ngaan Setenring Mosesë sokuraan namp-nampön ngön kosang yamëem Setenän utpet wesak nemaan om epël mäëa. "Aköpök kangiir nga niap-naat," pël mäëa.

10 Pël äautak omän arim öngpök iläak wë piporö omnantë songönöt köpël wëak köntak utpet wesak yamëäurö. Pël yeem pitëm omnant yaaut pol rerauröa köntak yaë pöl yaäen pitëmtë yaautök utpet yemowas.

11 Yakömpe. Pit tol äëpän? Pit omän ngaan wakaima eporöa ökörö. Keen pim utpet äa kan tapöök yes. Pelam pi monat öpënëak omnaröen utpetat äëpënëak mäëa pöl yaë. Än Kora pimtän wak isak äak Mosesë ngönte wa olaan Anutuuk mën wel wia pöl

elmëepnaarö.

12 Omän piporö wais oröak kaömpre animautön kent äen äö köpël arim lup kopëtemer sënëak wa rongan yaaut utpet yewesaurö. Pitëm omnant yaaut mos äak omnarö kaamök naalmëen yaë. Pötaanök kepilöt kentöök ilak yamëen kopi nepelän yaë pöta ökörö. Än nent, këra nant ulöp akunatë nautön yaäen omnaröak songönöt kama ti olaan umön rë yes pötë ökörö.

13 I maatë möön këkoot yaarö pöl pit utpet yaäen pitëkaan äö yaaut yaaröön ityaangk. Än nent, pit ari nantë mop teköök wa wasëpënëak moulmäautök uröt sëp wesak köntak unak wireim wë pötë ökörö. Ke pil yaaurö Anutuuk kaare yang köö utpet panë oläuren yaö elmëen pörek wakaim öpnaarö.

Utpet yaaurö kangut öpnaat

14 Omän utpet ke pëlörö Atam pim kurmentëkaan orö yewaisem wais Inok pi 7 pöpök tektek ngönöt pitëmëen epël äa. "Kat wieë. Aköpring pim ensel ngëengkörö kësang pan waisëpnaan yaë.

15 Pël äak omän pourö ngön yaatak niuläak kom elniak omän pi kasëng menaurö pitëm ya utpet mäneimautre piin utpet wesak maimautaan kangut mampnaat."

16 Omän arring irikor äak wë puorö pit kaaö ngön aöre omän nant pitëm naë yaaröön lup mämpö pël yeem pitëmtë

kentre kauratë ënëm yaaöre pitëmtën wak isak ëak omën karuröa omnant öpnaataan wiap sësë mëak wa ëpre wer yaaurö.

Wa korkor ngönte

17 Nem kar panëerö, ar tiarim Aköp Yesu Kristoë ngön yaaö omnaröa omnant orööpnaatë ngön ök niaina pötön kön wieim ön.

18 Pöt pit epël ök niainaut. “Ënëmak, akun kaöaö temanöm yesën omën narö oröak Anutuu ngönten ökre was ëak piin kön nawiin pitëmtë kentre kauratë ënëm ëëpnaat.”

19 Omën ke pilörö pitök ingre morörö ar komkap yaalni. Pit yangerakë omnantëen kön wieimeë Anutuu Pulö naön, won wë.

20 Nemorö, ar pöt epël ëën. Anutuu ngön arim kön wi kosang yewesa pöt kön wieë arim lupöt kosang wesak Ngëëngk Pulöökë weëre kosangtak piin ök maim ön.

21 Anutuuk ar lup sant yaalni pötaan lup sant pöt önëëtaan pim naë ön. Pël ëëë tiarim Aköp Yesu Kristoë yaköm elniak wëwë kosangët nimpna pöten kor eim ön.

22 Omën Kristoë ngönta songönten ëngk ma e yewesauröen yaköm elmëen.

23 Ën omën narö es parëaöökë kanöök yesën pöt es kotpanëen kaamök elmëak kama moön. Ën narö pitëm koröpöökë kentre kauratë ënëm ëak utpet yaëen yaköm elmëak tapël kaamök

elmëen. Pël yeem pitëm utpet yaaütök utpet niwasën arta tapël ëënganëen ngarangk ëak utpet pötön kas ëën.

Anutuun yaya mepenaata ngönte

24 Anutu pi weëre kosangringëpök ngarangk elniaan wiap sak utpet naëngan. Ëwa pepap pimtök kaamök elniaan pim ëöetak saun won, ërëpsawiarng önëët.

25 Anutu pöp pimënt wëaö tapöpök tiarim Aköp Yesu Kristoë ompyautaan utpetetakaan kama yanuwaup. Pötaanök pim yapinte wak isak mepa. Pimtökëer tiarim kësang mowasën wotöök sak wë, pim weëre kosangö om wiaap. Pimënt tapöpök ngaanëer wakaimaupök, peene wë, om wakaim öpnaap. Yaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Yut.]

Ēnēma Ngönte

Yesu wel wiak kutömweri sēen wē krismaki 60 ma 65 pōta ök won sēen Sonök ingre mor saurōaan retēng ēa. Ingre mor saō porōa Yesu Kristo pi Aköp pēl wesa pōtaan kēlangōn kat yawiem Sonök kosang sak öpēnēak kent ēa. Son pi kus nent yapinte Patmos pōtak wii kaatak wēen Anutuuk wangarōtē yemangk pōl elmēak omēn ēnēm orōōpnaatōn pet elmēa. Wangar pōtē kēlangōn kēsang yaarōōn Yesuuk Setenre kööre tok muntarō il mowesak piin kon wi kosang yewesaurō kutömre yang ngolöpōtē öpenēak pet elmēen ök niia.

Pöt epēl wia.

Ngön ngēs rēaut 1:1-20

Ingre mor saō ka 7 pōtēerōaan retēng ēa 2:1-3:22

Pepewer pesōm ēak wii 7 tēauta ngönte 4:1-8:1

Kuup 7 pōtē ngönte 8:2-11:19

Kamal kēsangēpre animaō nga ngaawaarē ngönte 12:1-13:18

Wangar ke nentere nent mena 14:1-15:8

Anutuu omnarōaan ya sangēn 7 pōtōn itena 16:1-21

Papilon kaō utpet wasēn Seten kēlangōn kat wia 17:1-20:10

Ngön ya kēsangēt orōōpnaat 20:11-15

Kutömre yang ngolöpōtre Yerusalem ngolöpō 21:1-

22:5

Ngön mēēt 22:6-21

1 Ngön epēt ngaanēer elēep wiakaimautak Yesu Kristook tekeri wes wia. Ngön epēt Anutuuk Yesuun pim inēen ruurōen omnant akun wali nasēn wiaan orōōpna pōtōn tekeri wasēpēnēak pet elmēa. Pēl ēen pim ensel namp wes mēen ne Son pim inēen ruupōn ök neeaut.

2 Ne Sonök omēn pōtōn itenak Anutuu ngön ök neeaōre Yesu Kristoē omnant tekeri wes nenaō pōtenta poutōn ök yeniak.

3 Omēn namp ngön kē orōōpna epēt ngönēnē wa toptak sangk kelēpna pōp ērēpērēp ēēpnaap. Ēn namp ngön pep epweri retēng yeē epēt sangk yekelēn kat wiak ngaarēk öpna pōpta ērēpērēp ēēpnaap. Ngön pōta kēēt orōōpna akunet temanōm yes pōtaanök.

Sonök ingre mor saō ka 7 pōtē wēaurōaan pep retēng ēa

4 Ne Son nook ngön epēt ingre mor saō Esia yanggerak ka 7 pōtē wēaurō arimēen retēng ē yaningk. Anutu ngaan panēer wakaimaup peeneeta wē wakaim öpnaap piire Ngēēngk Pul Anutuu itōok ur pim wel aisēak ngarangk yaalni pōta naē wēaō pōok komre kolapre mayaap pōt ningkēn arim naē wiaap.

5 Ēn Yesu Kristo puukta komre kolapre mayaap pōt ningkēn arim naē wiaap. Pi wotpil wesak Anutuu ngönte

tekeri wes yaningkaupök wet reäk weletakaan wal êäk yang omp aköröa kaö sak wë.

Pi tapöpök tiarimëen lup sant elniak tiarim kangiir wel wia pötak utpetatë öngpökaan ent ë nuulëa.

⁶ Pël êäk puuk niaan piiring kaö sak ngarangk eim kiri ar yaauröa ök Anutu pim Pepapë inëen sak omnaröaan kimang yamëëaurö. Tiar pourö Yesu Kristo pim yapinte wak ngaarëk isak yemaan ngarangk elnieim öp. Yaap.

⁷ Kat wieë. Yesu pi kutöm kepilötring wais oröön omën pourö itaampenaat, omën pim wel wiipënëak elmëa pöröaring. Pël êäk yangerakë omën pourö piin itenak pitëm utpet elmëautaan kangut mampnaaten ya ngës ëen ing kaö apnaat. Yaap pan.

⁸ Aköp Anutu weëre kosang pepap, ngaan wakaimaup peeneeta wë wakaim öpnaap, pi epël ya. “Ne tapöp wot rëaupök kaalak ënëm remaap.”

Son pi Kristoon itena

⁹ Ne Son, arim karip, tiar Yesuring yal menak wëen Anutuuk wa ngaöök nimëen këlangön kat wieimeë kosang sak wë. Nem Anutuu ngönte ök neeaöre Yesu Kristoë omnant tekeri wes nenautön ök yaautaan kööre toköröak Patmos kustak neulëaut.

¹⁰ Pël ëen Sante, Aköpë akun pötak Anutuu Ngëengk Pulö pim weëre kosangöök nem naë oröön ne kat wiin

nem kasngaëlaan kuup nga ngön naöökë ya pöl ngön êäk

¹¹ epël ya. “Omnant nim itaampë epot pout pepeweri retëng êäk ka 7, Epesasre Simenaare Pekamamre Tiatiraare Satisre Pilatepiaare ën Leotisia ka potë ingre mor sauröaan wes momëëm.”

¹² Pël yaan ne talëpök nem kasngaëlaan ngönaak yenëa pöten itaampa yak kaip ti itaangkën es rampe koolötök ket ëa 7 êäk wieëa.

¹³ Pël ëen ne itaangkën namp es rampe potë tekarak wëa. Pöp omnampë ök sak ulpëen wali el wesak së ingesiarë il menaö namp mëak yepat koolötök ket ëa naö pim riparak rëëwarök êäk wëa.

¹⁴ Pim kepön ëpöt kölam panëëp, int awang ëpre uröam lup kölamötë ök. Ën itöörar pöt es wëlëngöökë ök panëöörar, omnant omnaröa lupötë wieëautön ityaangkaup.

¹⁵ Ën pim ing pöwesiarta aini ke nal nent yapinte paras pël yema pöt es kësangwesi ar êäk ompyaö wasën simpelang yera pöta ök yeëa. Ën pim këm ngön pömpel iitë nga yaurem kuk ya pöl yeëa.

¹⁶ Pim mor yaapkëëwesi ari 7 êäk wali weëa. Öp newerta nalaan nal nga panëëwer pim këmtakaan oröak irëëëa. Ën pim këëre wot kante ketëpë nga panë yema pöl ëëëa.

¹⁷ Ne piin itenak yaan sak imën kön sak kawï ngentiak së pim ingesiarë naë ilëaut. Pël ëënak pim mor yaapkëëwes nem rangk nowiak

epël yenēa. “Ni kas ēengan. Ne wot rēaupök kaalak ēnēm remaap.

¹⁸ Kat wi. Ne wēwē pepapök wel wiak wal ēaup, peene om öp wē wakaim ömaap. Pël ēēē welere wel kakē kaō sak wē. Pötaanök nook kan pöwer tēak omnarö wal ē moulmēēmēak pöt pangk pël ēēmaap.

¹⁹ Pötaanök nim omēn ityaangkēn epot retēng ēēm. Omnant peene epotre ēnēmak orööpna pout pël ēēm.

²⁰ Nim ityaangkēn ari 7 ēak nem mor yaapkēēwesi wak wēan pötre ēn es rampe 7 ēak wieēa pöt ngön kepön nent. Pöta songönte epēt. Ari 7 pipot ingre mor saō ka 7 pötē wē pöröa ngarangköröen ya. Ēn es rampe koolötök ket ēa 7 pöt ingre mor saō ka 7 pötē wēauröen ya.”

2

Epesas kakē ingre mor sauröa ngönte

¹ Aköp es rampeetē tekrak wēaō pöpök epël yenēa. “Ni Epesas kakaan ingre mor sauröaan epël retēng ē.

“Ngön epēt omēn mor yaapkēēwesi ari 7 ēak wali wak es rampe koolötök ket ēa 7 pötē tekrak kan ing yaaup nem ngönte.

² Ne arim omnant yaautön ēwat wē. Ar ya kosang mēmpööre kēlangön kat yawiem kosang sak wē pël yaaō pöten ēwat wē. Ēn pël yeem ar utpet omnaröa yaautön kaaō ēēn omēn pitēmtēn, ‘Ten Kristoē ngön yaaō omnarö, pël kaar yaauröen wël ēak

itenak pit kaar yaaurö pël kön wian pötenta ēwat wē.

³ Ēn omēn narö pit ityaangkēn ar nemorö pël sēēn utpet yaniwasēnak kaaō ēēn sēp nēnewasēn kēlangön kat yawiem kosang sak wēaō pötenta ne ēwat wē.

⁴ Pël yaautak omēn eptaan arēn kön wiin pangk naēn yaē. Ngaantak ngēs rēak kön wi kosang wesana pötak arim lup sant ēan pöt won sē yes.

⁵ Ngaan ar wēwē ompyaut wakaimauröak wiap sak sēp wesana. Pötaanök arim wēwē ngaan pöten kaalak kön wiak ön. Pël ēak lup kaip tiak wēwē wet rēak wakaiman pöl ön. Ēn lup kaip natiin ēēnē pöt ne arim naē oröak arim es rampewes kama wēēn ingre mor saurö won sēnēt.

⁶ Arim wēwē ompyaut wakaiman pöt sēp wesautak omēn eptaan kön wiin ompyaō yaē. Nem Nikolasre pim ingre moröröa wēwē utpetatēēn kaaō yaalmē pöl arta yaalmē.

⁷ “Katringöröak Ngēēngk Pulöök ingre mor sauröen ngön ök yenia pipēt kēēkē kat wiin. Omēn namp pim wēwē ompyautak utpetat il wesak kosang sak öpna pöpön nook, ‘Ni wēwē kosangta kēraamentēkaan ulöpörö neim ömēep, pël ök memaap. Kēra pöment Anutuu ya lupöök wē.”

Simena kakē ingre mor sauröa ngönte

⁸ Aköpök kaalak neen epël ök yenēa. “Ni Simena kakaan

ingre mor sauröaan epël retëng ë.

“Ngön epët omën wot rëaupök ënēm remaap, wel wiak kaalak wal ëak öp wëaup nem ngönte.

⁹ Arim këlangön kat yawi pöten ne ëwat wë. Ēn omnantëen elek panë yeë pötenta. Pël yeëetak kutömweri arimëen omnant kësang wia. Ēn omën narö pitëmtën, ‘Ten Yuta omnarö,’ pël ya pöröak utpet wesak yenia pötenta ne ëwat wë. Pit, ‘Ten Yuta omnarö,’ pël yaatak Yuta omën yaapörö won, Setenë ingre mor panë saurö.

¹⁰ Arim omën këlangön kat wiinëak yeë epten kas ëenganok kat wieë. Seten pi ar narö morök elniipënëak omën naröen maan wii kaatak nuulëëpnaat. Pipët ar këlangön wak imeë kët moresiar pël sënëët. Pël ëenëetak Anutuun kön wi kosang weseim wë wel wiinë pöt nook wëwë kosangët ningkën neering wakaim öpenaat.

¹¹ “Katringöröak Ngëëngk Pulöök ingre mor sauröen ngön ök yenia pipët këëkë kat wiin. Omën namp pim wëwë ompyautak utpetat il wesak kosang sak öpna pöp es parëaöök së këlangön kat nawiipan.”

Pekamam kakë ingre mor sauröa ngönte

¹² Aköpök kaalak neen epël ök yenëa. “Ni Pekamam kakaan ingre mor sauröaan epël retëng ë.

“Ngön epët omën öp nalaan nal nga panëëwer weëaup nem ngönte.

¹³ Ne arim kakën ëwat wë. Seten pi ka pipöökë kaö sak wëen omnarö utpet kaö panë yaaurö. Pël yaauröak kön wi kosang yewesaut taë wak wë. Ēn ngaan arim karip Antipas wotpil wesak nem ngönte omnaröen ök maö ima pöp omën utpet naröak arim kak Setenë ngarangk yaalmëa pörek pi mën wel wia akun pötak kasëng nenemangkën kön wi kosang neweseimaurö.

¹⁴ Pël ëauröak arim wëwë utpet epël yeë eptön ne kön wiin pangk naën yaë. Ar Pekamam kakaan ingre mor sauröa naëaan narö Pelam pim ngön kaarta ënëm yaaurö. Pelam pöp ngaan Pelakën wetete ök maan puuk Israel omnaröen morök maan animaö kön Anutuu ökre was kaaröröaan kiri ar ëaut yenem öngre omp nga ëaurö.

¹⁵ Ēn arim naëaan naröeta tapël Nikolasre pim ingre moröröa ngön utpetatë ënëm yaaurö.

¹⁶ Pötaanök ar lup kaip tiin. Ēn won ëënë pöt akun kot panë nentak arim naë wais oröömaat. Pël ëak öp nga nem këmtak wia epwerring omën pipöröaring nimëmpaat.

¹⁷ “Katringöröak Ngëëngk Pulöök ingre mor sauröen ngön ök yenia pipët këëkë kat wiin. Omën pim wëwë ompyautak utpetat il wesak kosang sak öpna pöp kutömweri kaömp yapin

mana pël ya pöt nem naë ëlëp wia epot mempaat. Pël ëak kël kōlam naōōta mempaat. Kël pōök yapin ngolōp nent retēng ëulmëēmaat. Yapin pöt omēn muntarō kōpël wëēn omēn kël pō waapna pōpōkëēr ëwat öpnaat.”

Tiatira kakë ingre mor saurōa ngōnte

18 Aköpök kaalak neen epël ök yenëa. “Ni Tiatira kakaan ingre mor saurōaan epël retēng ë.

“Anutuu Ruup pim itōōrar es wëlēngōökë ök panëōōrar, omnant omnarōa lupötë wieëa pötōn ityaangkaup. Ēn pim ing pōwesiar aini ke nal nent yapinte paras pël yema pōta simpelang yera pöl yeëa. Ngōn epët Anutuu Ru ulöpōököp nem ngōnte.

19 Ne arim omnant yaautōn ëwat wë. Arim lup sant yaaōre kōn wi kosang wesak ya wotpil mëmpō, nemëēn yak ya ompyaō mëmpōōre kēlangōn kat yawiem kosang sak wë pël yaaō pötōn ne ëwat wë. Arim wet rëak omnant eiman pöt peene il wesak ompyaō panë yaaurō.

20 Pël yaaurōak arim utpet epël yeë pōten ne kōn wiin pangk naën yaë. Öng utpet yaaō namp ngaan wakaima yapinte Sesepele pöpë ök yaë pöpōnta arring öpënëak mëëaurō. Öng pöpök pimtën, ‘Ne Anutuu tektek ngōn yaaō omēn namp,’ pël kaar mëak ngōnën kaaröt nem ënēm yaalnëaurōen öngre omp nga

ëëre animaō kōn Anutuu ökre was kaarörōaan kiri ar yaaō pöt nē pël ëëpënëak morök yaalmëaup.

21 Nook pim omp nga yaaō pöt sēp wasëpënëak akun mangkën pi lup kaip natiin kaaō ëaup.

22 Kat wi. Ne öng pöpōn maan yauman ëëpnaat. Ēn omp öng pöpōring utpet yaaō pörōeta lup kaip natiin yaëēn pöt nook maan kēlangōn munt nant pitēm naë orō morëëpnaat.

23 Pël ëak öng pöpë wëwëeta ënēm yaaurō mēn wel mowimaat. Pël ëēn ka nantë ingre mor saurō pōten itenak ne omēn pourōa kōnre lup wël yaaup pōten ëwat sēpnaat. Ne tapöpök ar omnarō neenem omnant yaautë kangut nimpaap.

24 Omēn munt Tiatira kak wëaurō ar ngōn utpet pōta ënēm naën yaaurō. Pël yeem ngōn utpet pōten omēn narōak, ‘Setenë ngōn öngpököt,’ pël ya pöt ar ëwat nasën yaaurō. Pël yaaō pörōen epël ök yeniak. Ne kēlangōn munt nant naningkan, om epët pēēn nimpaan.

25 Arim wëwë ompyaō yaaō pöt kosang panë wesak ön. Pël ëēn nemënt kaalak akun nentak wais orōōmaap.

26 Namp pim wëwë ompyautak utpetat il wesak kosang sak wë nem ngōnte ngaarëk weimeë wel wiipna pöp nook weëre kosang menak kōpël omnarōa kaō wes moulmëëmaap.

27 Pël eēn pi ngarangk eē aini sungkōr naō wak wē omnarō yang kaput mööna kelak unōn yaē pōl kōpēl omēn pōrō elmēēpnaap. Weēre kosang nem mampa pōt nem Pepapōk nenaut.

28 Ne omēn pōt menak tangewesta mempaat.

29 “Katringōrōak Ngēēngk Pulōōk ingre mor saurōen ngōn ok yenia pipēt kēēkē kat wiin.”

3

Satis kakē ingre mor saurōa ngönte

1 Akōpōk kaalak neen epēl ok yenēa. “Ni Satis kakaan ingre mor saurōaan epēl retēng ē.

“Ngōn epēt omēn Anutuu Ngēēngk Pulō wak ari 7 ēak wali wak wēaup nem ngönte. Ne arim omnant yaautōn ēwat wē. Omnant yaaō pōt omnarōak arimēēn, ‘Pit wēwētaring wēak yaē,’ pēl yenia. Ēn nook arim lupōtōn itaangkēn wel wiaurōa ok wē.

2 Pōtaanōk wal ēak it nganga seē. Arim kōn wi kosang yewesaō kot wieēaut sasa won sēpanok taē we-seē. Arim omnant yaautōn itaangkēn Anutuu ēōetak wotpil naēnōrō.

3 Pōtaanōk ngōn rē nuulōn kat wiak wan pōten kōn wiin. Pël ēak ngōn pōt ngaarēk wak lup kaip tiin. Ar wal ēak it nganga nasēn eēnē pōt nga omēn nampē yaē pōl nem akuneten kōpēl wēēn tapēt pōt orōak kangut nimpaat.

4 Pël eēmaatak ar Satis kakaan omēn narō utpetat naēn yaaurō. Omēn narōa ulpēēn kōlamōt pēēn ē yerangia pōl ar wēwē kōlam wē. Ne arēn kōn wiin wotpilōrō. Pōtaanōk arim ulpēēn kōlamōt ē yerangian pōl wēwē kōlamtaring neering wakaim önēēt.

5 Omēn namp pim wēwē ompyautak utpetat il wesak kosang sak ōpna pōpōkēer ulpēēn kōlamōp mē moul-mēēmaap. Pël ēak pim yapinte wēwē kosangta pepewerian kērē nemoolanganēēp. Anutu nem Pepapre pim enselōrōa ēōetak pi nemop pōt tekeri wesak amaāt.

6 “Katringōrōak Ngēēngk Pulōōk ingre mor saurōen ngōn ok yenia pipēt kēēkē kat wiin.”

Pilatepia kakē ingre mor saurōa ngönte

7 Akōpōk kaalak neen epēl ok yenēa. “Ni Pilatepia kakaan ingre mor saurōaan epēl retēng ē.

“Akōp ne omēn ngēēngkēp. Ne tapōp omēn kē panēēp. Ngaanēer Tewit pim yang omp ak sak weēre kosangring omnarō ngarangk elmēēima pōl nook kutōmweri omp ak sak weēre kosangring ngarangk eēē kanwer tē wiin omēn nampōk newariipan. Ēn kanwer wariin nampōk pangk natēēpan, won pan. Ngōn epēt ne tapōpē ngönte.

8 Ne arim omnant yaautōn ēwat wē. Ar weēre kosang kēsang won wē nem ngönte ngaarēk weiman. Pël

yeem nem yapinte elēep
nenowasēn tekeri wesak
aiman pōten ne ēwat wē.
Pōtaanōk nook kanwer tē
nuwiin wiaan omēn nampōk
yok pangk newariipan.

⁹ Kat wieē. Setenē ingre
mor arim naē wēaurō pit
pitēmtēn, ‘Ten Yuta omnarō,’
pēl kaar yenilaurō. Pit Setenē
utpetatē ēnēm yaaurō, Yuta
omēn yaapōrō won. Omēn
pōrōen nook maan arim
ikanōōk rar rē nuwesirak
nemtok arimēēn lup sant
yaalnian pōten ēwat sēpnaarō.

¹⁰ Ar kēlangōn kat yawiem
kosang sak ōnēak nem arēn ōk
yeniak pōt ngaarēk weiman.
Pōtaanōk omēn utpet nant
yangerak wēaurōaan morōk
elmēēmēak yangerakē wes
mēēma pōt nook ar ngarangk
yaalniin arim naē naarōōpan.

¹¹ Ne akun kot nent
won sēēn arim ngēsē
waisumaap. Pōtaanōk omēn
nampōk irikor elniin arim
ompyaō yaauta kangut naōn
ēēnganēēn ompyaut arim naē
wia pōt kosang wes wak ōn.

¹² Omēn namp pim wēwē
ompyautak utpetat il we-
sak kosang sak ōpna pōp
nook Anutuu ngōnēn tupta
mōōr wapta ōk wesak wesir
moulmēēmaap. Pēl ēēn pi
Anutuu naē kosang sak
ōpnaap. Pēl ēēn nem yapin
ngolōpētēre Anutuu yapin-
tere pim ka kaōaōōkēēt piik
retēng ē ulmēēmaap. Ka
pōōkē yapinte Yerusalem
ngolōpō, kutōmweri nem
Pepapē naēaan irapnaō.

¹³ “Katringōrōak Ngēēngk

Pulōōk ingre mor saurōen
ngōn ōk yenia pipēt kēēkē kat
wiin.”

*Leotisia kakē ingre mor
saurōa ngōnte*

¹⁴ Akōpōk kaalak neen
epēl ōk yenēa. “Ni Leotisia
kakaan ingre mor saurōaan
epēl retēng ē.

“Akōp nemēt ngōn yaapta
pepapōk wotpil wesak Anu-
tuu ngōnte tekeri wesak
yaaup. Ne Anutuu omnant
pout ket ēa pōtē pepap. Ngōn
epēt Akōp nemtē ngōnte.

¹⁵ Ne arim yaauta songōnte
ēwat wē. Ar nemēēn
kaaō panē elnēēre lup sant
panē elnē pēl naēn yaaurō.
Poutepar arim naē irikor
ēak wia. Pōtaanōk arimtok
kaaō panē elnēēnēak kōn
wiak pōt pēl elnēēnēēt. Ēn
lup sant panē elnēēnēak kōn
wiak pōt pēl elnēēnēēt. Pēl
ēēnēētak poutepar irikor ēak
wi naōpan.

¹⁶ Ar pōt nemēēn kaaō
panē elnēēre lup sant panē
elnē pēl naēn yaaō poutepar
irikor ēak yeēan. Pōtaanōk
ne arimēēn kaaō elniak wa
niolamaat.

¹⁷ Ar arimtēn epēl yaaurō.
‘Ten monere urōm omēn
nant kēsang wieēaurō. Omēn
kēsang panē pōt tenimtokēer
wak ompyaō wē omēn nen-
taan ngōntōk naēn yaaurōep,’
pēl yak. Pēl yaketak arim
lupre kōnōt utpetatring wēēn
omnarōak yakōm elniipna
salōrōak yak. Arim lupōtē
omēn nantēēn ngōntōk yeem
it il tēak yool wē pōten
arimēt itnaangkēn wēan.

18 Pōtaanök ne arēn ök niamaan kat wieē. Ar nem naēaan songre sar ngolōp weē panēēt wak ōn. Pēl ēak arim korōp yool wē pipot ngep ēēnēen ulpēēn kōlam ompyautta nem naēaan ōn. Pōt arim korōp yool wē pipot omnarōak it ningankēn ēō sēnganēēn. Pēl ēak i kolap nenteta arim itōtē wa mēēn omēn nantōn itaampunēēn nem naēaan ōn.

19 Ne omēn nem lup sant yaalmēa pōrō pit utpet yaēēn pōt ngōn kosang mēak wot-pil yemowesaup. Pōtaanök ar kosang ngentiak lup kaip tiin.

20 Kat wieē. Ne ka kanrak taueē kontkont yaaup. Omēn namp ne kontkont yemaan kat wiak kan tē newiin pōt kakaati sē piiring kaōmp ngawi nak tenip ōnaat.

21 Omēn namp pim wēwē ompyautak utpetat il wesak kosang sak ōpna pōpōn nook, 'Ni nem naē wais nem omp ak urtak wel aisēak neering omnarō ngarangk ēēpa,' pēl ök memaap. Pōt ne utpetat kasēng menak nem Pepapē naē pim omp ak urtak wel aisēak omnarō ngarangk eim wē pōl arta ēēnēēt.

22 "Katringōrōak Ngēēngk Pulōök ingre mor saurōen ngōn ök yenia pipēt kēēkē kat wiin."

4

Kutōmweri omnarō Anutuun yaya maim wē

1 Akōp ngōn ök neē pet irēn ne wanger yemangk wesak itaangkēn kutōmweri kan newer tē wieēa. Pēl ēēn

omēn kēm ngōn naō yaan kat wiin nem wet rēak kuup ngōnōökē ök ngōnaak neea tapōpōk kaalak epēl yenēa. "Ni eprek apēr. Pēl ēēn omēn ēnēm orōōpnaatōn pet elni-imaan," pēl yenēa.

2 Pēl yenēaan taptakēēr Anutuu Ngēēngk Pulō pim weēre kosangōök nem naē orōōn itaangkēn kutōmweri Akōpē ur nent wiaan Anutu pōtak wel aisēēa.

3 Pim kēēre wot kante kēl kōp mōaō naōōrarēn yapin-tepar saspaare konilian pēl yema pōōrarē ök pengpeng yeēa. Pēl ēēn iere kasir naō pim urtak wirō kaōrok elmēēa. Iere kasir pō kēl kēra ēp korōp orōa naōōn yapin emeral pēl yema pōökē ök yeēa.

4 Pēl ēaan ur nant 24 ēak omp ak urtak wa taap elmēak wieēa. Pēl ēaan ngarangk narōeta 24 tapēl ēak ur pōtē wel aisēēa. Pit ulpēēn wali kōlamōrō mēak ul koolōtōk ket ēaut omp akōrōa yewaēa pōtē ökōt pitēm kepōnōtē waēak wēa.

5 Pēl ēēn Anutu pim ur wel aisēēa pōtakaan kent tangar mēnak tangre kaō kēsang yera. Pēl yaēēn pim urta itēkēēl es wēlēng 7 ēak yokota. Es wēlēng pōt Anutuu Ngēēngk Pulō.

6 Ēn ur pōta itēkēēl omēn nent i kaōre kōnitōtē ök pan nent wieēa.

Pēl ēaan kutōm omēn mor kong nent wēwēetaring narō tekarak wēa. Pōrō omp ak urtak wirō kaōrok ēak taueēa. Pitēm it ulōpōt kēsang pan,

koëlaan kasngaël pangk äak oröëä.

⁷ Kutöm omën wëwëetaring pörö, namp kent nga laionöröa ököp, namp pol purmakaö ompöröa ököp, namp pi it omën kēere wot kan waup, ën namp int tuparöa ököp.

⁸ Kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pörö pit wer 6 äak uteëa. Ēn pitëm it ulöpöt kësang panë oröëä. Pöt weratë tomökölaan ikanöököl poutë pangk ëëä. Pit pël äak wë Anutuun yaya yaaut leng naën, röökre kët poutë epël maim wë.

“Aköp Anutu ni weëre kosang pout weëaup.

Ni wakaimaupök wëen om wakaim ömëep.

Ni ngëëngkëp, ni ngëëngkëp, ngëëngk panëep.”

⁹ Kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pörö pit Anutu omp ak urtak wel aisëëëaup wë wakaim om öpnaap piin yaya maimeë ping wesak mëak yoöre ërëp maim wëaurö. Pit pël yaëen

¹⁰ ngarangk 24 pörö pit Anutu omp ak urtak wel aisëëä pöpë naë rar rë mowesirak yangerkël tok oriak wë omën wakaim öpna pöpön, “Puukëer weëre kosang pepap,” pël weseë pitëm omp ak ul koolötök ket ëa pöt perak urta ikanöök wiak yaya ngön epël maim wëauro.

¹¹ “O Aköp, ni tenim Anutu.

Nuukëer kaö panëep.

Ten pourö yaya niameë ping wesak niak nimtë naë

weëre kosang wia pël yeniaan kë yes.

Nimtok omnant ël epot pout ket ëaup.

Nuuk wiaapënëak kön wiak ket ëën om wia.

Pötaanök yaya yeniaan kë yes.”

5

Sonök pep newer pesöm äak wii tëak wiaan itena

¹ Ne kaalak itaangkën Anutu pi omp ak urtak wel aisëëë pim mor yaapkëewesi pep newer weëa. Pep pöweri retëng nant koëlaan kasngaël ëëä. Pël ëaan omnaröak wilak sangk kelpanëak pep pöwer tep möak wii 7 äak të ulmëëä.

² Pël ëaan ne itaangkën ensel weëre kosangring nemorök ngön ë olëak epël ya. “Omën wotpil talëpök pep epweri wii 7 äak tëa epot pangk ilak pepewer wilëpën?”

³ Pël yaan omën nampök o kutömweriaan ma e yangerakaan ma yang epra ikanöökëlaan wotpil nampök pep pöwer wilak itaampnaataan kengkën nasën äaut.

⁴ Pël ëën ne itaangkën wotpil nampök pep pöwer wilak itnaangkën ëën ing kësang panë äaut.

⁵ Pël ëën omën ngarangk nampök epël yenëa. “Ni ing anganëp kat wi. Yutaë kurmentëkaan kent laionöpë ök weëre kosang panë namp oröak wë, Tewitë ru ëap. Pim wëwë ompyautak utpetat il wesaupök yok pangk wii

7 pöt pout ilak pep pöwer wilēpnaap.”

Son pi Sēpsēp Ruupön itena

6 Pël neaan ne itaangkēn Sēpsēp Ru namp taueēa. Pöp omēn mēnaurōa ök pim koröpōök ēmpöl ēēēa. Pi Anutuu omp ak urōtere kutöm omēn mor kong nent wēwēetaring pörōere ngarangkōrōa tekrak taueēa. Pim kepönōök watöt 7 ēak orōēēa. Ēn itötta 7 tapēl ēak wēa. It 7 pöt Anutu pim Ngēēngk Pulō, kaare yang poutē wes mēēn pangk ēak wē pō.

7 Pël ēēn ne itaangkēn Sēpsēp Ru pöpök sē Anutu pi pim omp ak urtak wel aisēak wē pep pöwer pim mor yaapkēēwesil wali wak wēēn kama yeōn itenaut.

8 Pël yaēēn kutöm omēn mor kong nent wēwēetaring pörōere ngarangk 24 pörō Sēpsēp Ru pöpē naē sē rar rē mowesirak yangerkēl tok oria. Pit omēn intōatē ök nant neenemot wak, ēn sōwar koolōtök ket ēa nantta neenemot wak wēa. Sōwar pōtē ōngpök omēn nant Anutuun kiri ar ēēn es koulōp kōp nga kampöt ngaarēk yawisa pöt wieēa. Ēs koulōp kamp ompyaō omnarōa Anutuun yayaare kimang yamēēaut.

9 Pit pël ēak tan ngolōp nent epēl yema.

“Ni omēn wotpil kaō panēēp, pepeweri wii tēa pöt yok pangk wa ilumēēp. Omēn narōak ni nimēngkēn wel wian.

Pël ēēn wel wian pötak omnarō kaalak Anutu pimēēn kama waup.

Yaap, ni omēn möönre koröp naōre naō, ngön nerere ner, yang poutēērō waup.

10 Nuuk maan pit niiring kaō sak wē kiri ar yaaurōa ök sak tenim Anutu pim inēēn sak omnarōaan kimang yamēem wēaurō.

Pël ēak pit yangerkē omnarōaan ngarangk elmēēpnaarō.”

Omēn pourō Sēpsēp Ruupön yaya maim ōpenaat

11 Pël yemaan ne kaalak itaangkēn ensel selap pan kēm top ēak yaan kat wiaut. Ensel pörōen sangk kelēn pöt selap pan tausenre milion pōta ök yes. Pit omp ak urōtere kutöm omēn mor kong nent wēwēetaring pörōere ngarangkōrō wa taap ēak taueē

12 ngön ēak epēl ya.

“Sēpsēp Ru omnarōa mēn wel wia pöp pi omnant poutē kaō saup, poutē pepap, ēwaare wēere kosangre ēwat wieēaup pël yamēem yaya maimeē ping wesak yemaan kē yes.”

13 Pël yaan ne kat wiin omnant pout Anutu pim mor ket ēa, kutömweriaan yangerkē, i kaōōkaan yangra ikanōökē, pötök ngōnaak aō yesēn ne kat wiin epēl ya.

“Anutu pim omp ak urtak wel aisēēaupre Sēpsēp Ruup piaripōn

yōore ērēpre yaya maimeē
ping wesak mēak
weēre kosangōt pi-
arpim naē wia
kēt ēlōtē pēl maim ōpa.”

14 Pēl yaan kutōm omēn
mor kong nent wēwēetaring
pōrōak, “Yaap,” pēl yemaan
omēn ngarangk pōrek wēa
pōrō piarpim ikanōok rar rē
mowesirak yangerakēl tok
oriak yaya yema.

6

*Sēpsēp Ruupōk wii 6 ēak tēa
pōt pepeweriaan il olēa*

1 Ne kaalak itaangkēn
Sēpsēp Ru pōpōk pepeweri
wii 7 ēak tēēa pōtēaan wan
pō il yoola. Pēl ēēn ne kat
wiin kutōm omēn mor kong
nent wēwēetaring pōrōakaan
nampōk ngōn ēak yaan kat
wiin pim kēm ngōn pōmpel
tangre kaō ket ēak yarēem
epēl yema. “Ni wais.”

2 Pēl yemaan ne kaalak
itaangkēn pol os kōlam namp
wēa. Pōpē rangk omēn namp
raēēp wak wel aisēak wēa. Pēl
ēēn omēn pōrek wēaurōak pi
ul nent waē yemoulmē. Pōt
omēn nga wotōok yesaurōa
ulōtē ōkōt. Pēl ēēn pi omēn
nga ēak il yewesaurōa ōk nga
ēak il mowasēpēnēak sa.

3 Sēpsēp Ru pōpōk kaalak
pepeweri wii tēēa munt 2 pō
il yoolaan ne kat wiin kutōm
omēn wēwēetaring pōrōakaan
munt nampōk, “Ni wais,” pēl
yema.

4 Pēl yemaan pol os munt
kōp mōaō namp yaarō.
Pōpē rangk omēn namp

wel aisēēa pōp pitōk weēre
kosang yemangk. Pōt puuk
maan yangerak mayaap
won sēēn omnarō nener
mēmpēnēak weēre kosang
yemangk. Pōtaanōk omēn pōp
pi ya pōt mēmpēna yak ōp nga
panē newer yemangk.

5 Sēpsēp Ruupōk kaalak
pepeweri wii tēēa munt 3
pō il yoolaan ne kat wiaan
kutōm omēn wēwēetaring
pōrōakaan munt nampōk, “Ni
wais,” pēl yema. Pēl yemaan
ne itaangkēn pol os kōō namp
wēa. Pōpē rangk omēn namp
wel aisēēa pōp pi omēn
kōnōmōt wēl yaaō nent sikel
pēl yema pōt wali wak wēa.

6 Pēl ēēn ne kat wiin
kutōm omēn mor kong nent
wēwēetaring pōrōa tekraakaan
nampōk epēl yema. “Om-
narōa ya lupōtē kaōmp nant
utpet mowasēn umōn rē
sēēn ngōntōk ēēp. Pēl yeem
kaōmp ōpēnēak yaēēn kaōmp
ompyaut kap kot nentak
wesirak mon kēsang 3 kina
pōta ngōnt wesak mangkēn
sum ēēpnaat. Ēn tapēl kaōmp
utpetat kap kot nentepar
nent pōtē wesirēn mon 3
kina tapēl sum ēēpnaat. Pēl
ēēpnaatak ni kaōmp utpet
yewasēn pit olip kolapring
nant ar ēēre wain i nē pēl
ēēpnaat ngōntōk ēēpanēēn
olipre wain yaat utpet
mowasngan.”

7 Pol Sēpsēp Ruupōk kaalak
pepeweri wii tēēa munt 4
pō il yoolaan ne kat wiaan
kutōm omēn mor kong nent
wēwēetaring pōrōakaan munt
ēnēm nampōk, “Ni wais,” pēl

yema.

⁸ Pël èen ne itaangkën pol os koröpöök kaplak ilëa namp wëa. Pöpë rangk omën namp wel aisëëa pöp pim yapinte Wel pël yema pöp wëa. Pël èen omën pim ènëm waisa namp pim yapinte Wel Kak pël yema pöpta oröak wëa. Pël èen omën kutömweri wëa pöröak yanger kom ëak lup 4 wesak piarip yang lup ner menak omën yang pörök wëaurö mën wel wiipënëak weëre kosang yemangk. Pit epël ëëpnaarö. Pitëmënt nener mën wel wiire èn narö këenëen ya sak ilak wel wi, narö yauman ke nentere nent wak wel wiire narö animaö ngaaröak mën wel wi pël ëëpnaarö.

⁹ Sëpsëp Ruupök kaalak pepeweri wii téeëa munt 5 pö il yoolaan ne itaangkën omën wel wia naröa könörö Anutuun kiri ar yaaurekë ikanöök wëa. Pörö pit ngaantak Anutuu ngönte taë wes wak wë tekeri weseima pötaanök kööre toköröak mëngkën pitëm könörö Anutuu naë wëa.

¹⁰ Omën kön pöröak ngön ë olëak maaf epël yema. “O Aköp weëre kosang pepap, ni këëkë wesak wotpil yewesaup. Ni akun taltak yangerakë omnaröaan ngön ya mënak pitëm ten nimëna pöta kangut mamp?”

¹¹ Pël yemaan Aköpök omën kön pörö ulpëen kölam waliit neenemot menak epël ök yema. “Ar kaalak akun kot nent kë seim wëen arim kar arring ya ngawi yamëngka

narö mën wel wiipënëak yaö mëëa pörö pitta mën wel wiinak ne kangut arim kööre tokörö mempaat.”

¹² Pël yemaan ne itaangkën Sëpsëp Ruupök kaalak pepeweri wii téeëa munt 6 pö il yoolaan moup kësang panë nempel yamö. Pël èen këtëp kaip tiak maan ne itaangkën poë koröp kouukë ök sak köö olaan ngoonöpta tapël kaip tiak maan omën iitë ök köp möak wëa.

¹³ Èn ariatta kutömweriaan ti yangerak ngentiin itaangkën këra nantë ulöpörö köp namöön wiaan kent möak tö olaan wia pötë ök yaë.

¹⁴ Èn kutömwerta këra ëpötë pesöm mö yawi pöl èen won yesën kaö kusre rosiratta tiak nerekaan nerekë yaë.

¹⁵ Pël yaëen yang omp aköröere ngarangkörö, nga omnaröa wotöököröere monere uröm omnarö, omën weëre kosangringöröere omën pourö, inëen ya yamëngk pöröere omën yaap wëa pörö pit pourö yang öngöpre rosiratë kël öngöp kësangötë ëlëëp ilëak wëa.

¹⁶ Pël ëak pit ngön ë olëak epël ya. “Këlre rosirat pelak ngep elniip, Anutu pim omp ak urtak wel aisëëe itningampanëen ëlëëp ilepënaan, Sëpsëp Ruupökta ya sangën elniipanëen.

¹⁷ Akun kaöaö yaaröön kangut nimpa pöt peene yok oröak wia. Pël èen Anuturë Sëpsëp Ruup piarip ya sangën elniipnaan yaë. Pötaanök omën talëpökëer nga pöt il

wasëpën?”

7

Israel omën 144,000 pörö Anutuun yaö elmëa

1 Ngön pöt pet irën ne itaangkën ensel 4 ëak yang kaö 4 pötë taueëa. Yang kaö 4 pötëaan kent 4 tapël ëak wais i kaöre yang, wiire këra pöt möak utpet waspanëak ensel pöröak il warieëa.

2 Pël ëën ne itaangkën ensel munt namp këtëpë yengampiaulaan oröak yawisën itenaut. Pi Anutu, wëwë pepapë, omën nent omnarö pimëën yaö wesak yapin mowiipna pöt wali wak is ensel 4 ëak Anutuuk yangerere i kaö utpet wasëpënëak weëre kosang mena pöröen ngön ë olëak ngön kosang yamëem

3 epël yema. “Ar peenëer teëntom i kaöre yang, wiire këra pöt utpet wasnganok. Kot nent kor wëën wet rëak omën tiarim Anutu pim inëën yaaurö pimëën yaö wesak yapinte pitëm ë kosatë mowiinak ënëmak yok pangk utpet wasënëët.”

4 Pël yemaan ne kat wiin öngre omp Anutuuk pimëën wesak yapin mowia pörö sangk kelën 144,000 pipël Israel omnaröa kurötë saulaan jaarö.

5 Pit epël ëa.

Yuta pim kurmentëkaan
12,000,
Rupen pim kurmentëkaan
12,000,
Kat pim kurmentëkaan
12,000,

6 Asa pim kurmentëkaan
12,000,
Naptalai pim kurmentëkaan
12,000,
Manasa pim kurmentëkaan
12,000,
7 Simion pim kurmentëkaan
12,000,
Liwai pim kurmentëkaan
12,000,
Isaka pim kurmentëkaan
12,000,
8 Sepulan pim kurmentëkaan
12,000,
Yosep pim kurmentëkaan
12,000,
ën Pensamin pim kurmentëkaan 12,000.
Omën piporö Anutuuk pimëën wesak pitëm ë kosatë yapin mowia.

Omën kësang panë Anutuun yaya mëëa

9 Ne omën pöt itenak kaalak itaangkën omën kësang panë wa top ëak wëa. Pöröen omën nampök yok pangk sangk naalpan. Omën pörö möönre koröp naöre naö, ngön nerere ner, yang poutëerö wais erën ëa. Pit Anutu, pim omp ak urtak wel aisëëaupre Sëpsëp Ruup piarpim itëkëël taueëa. Pitëm wëwë ompyautak utpetat il wesautaan ulpëën kölam waliirö mëak kewis komöt wali wak wëa.

10 Pël ëëë ngön ëak epël ya. “Tiarim Anutu, pim omp ak urtak wel aisëëaupre Sëpsëp Ruup piaripök tiar utpetetakaan kama nuun ompyaö wë.”

11 Pël yaan ensel pouröak Anutu, pim omp ak urtak

wel aisēēaupre ngarangk
24 pōrōere kutōm omēn mor
kong nent wēwētarang pōrō
wirō wa taap elmēak taueēa.
Pēl ēak pit omp ak urta itēkēēl
rar rē wesirak tok oriak
Anutuun yaya mēak

¹² epēl yema.

“Yaap, tenim Anutu,
ten nimēēn ērēpērēp ēak ping
wesak yeniak.

Ēwat pout nimtē naē wiaan
yayaare yoōre ērēp
yeniak.

Nuukēer weēre kosangring
wēaupōk

omnant pout pangk
ngarangk yeēaup.

Omēn pipot pout nim naē
wiakaim wiaapnaat.

Yaap.”

*Omēn eporōa kēlangōn kat
yawia pōt pet ira*

¹³ Pēl yemaan ngarangk
24 pōrōa naēaan nampōk
neen epēl pēēl yenēa. “Omēn
ulpēēn kōlam waliit mēa
eporō talōrō? Tarēkaan
waisa?”

¹⁴ Pēl neaan ngōn kangit
epēl yemak. “O kaōap, ne
kōpēl. Nimtokēer ēwat wēēn.”
Pēl maan puuk epēl ōk yenēa.
“Omēn eporō pitēm kōōre
tokōrōa kēlangōnē ōngpōkaan
waurō. Pitēm ulpēēnōt Sēpsēp
Rupē iitak iirak kōlam
wesaurō.

¹⁵ Pōtaanōk pit Anutu
pim omp ak urta itēkēēl
taueē kētre rōōk poutē pim
ngēēngk tuptak pimēēn
inēēn yaalmēem yaya maim
wēaurō. Pēl ēēn Anutu pimēt
pim omp ak urtak wel aisēēē
ngarangk yaalmēaup.

¹⁶ Pit kaalak kēēnēēn ēēre
iiten ē pēl naēpan. Ēn
kētēpōkta nga elmēere omēn
nantē es nga naōōk pitēk isō
pēl naēpan.

¹⁷ Sēpsēp Ruup omp ak
urta luptak wēa pōpōk pit
ngarangk elmēak mēs wak sē
i kōloкта yoolēarek sē wēwē
kosangta iit kol mangkēn
nēmpnaat. Pēl ēēn Anutuuk
pitēm ing telapōt tum moko-
rak won mowasēpnaat.”

8

*Sēpsēp Ruupōk pepeweri
wii tēēa 7 pō il olēa*

¹ Sēpsēp Ruupōk kaalak
pepeweri wii tēēa munt 7 pō
il yoola. Pēl ēēn kutōmwēriaan
ngōn nent naēn wieē akun
kot nent ap aōa pōta ōk won
yes.

² Pēl ēēn ne itaangkēn en-
sel 7 ēak Anutuū ēōetak taueē
kuup 7 tapēl ēak yeōn itenaut.

³ Pēl ēēn ensel munt
namp wais Anutuun ur kiri
yaalmēauta naē taō yeō. Pōp
pi sōwar koolōtōk ket ēa
neweri omēn nant kōp nga
kamp ompyaut wiipēnēak
wak wais taō yeō. Pēl ēēn
pi omēn es koulōp kōp nga
kamp ēēpna pōt kēsang panē
mangkēn yeō. Omēn kōp
nga kamp pōt Anutuun kiri
yaalmēarek ur koolōtōk ket
ēa pōtak kiri ar ēēn es koulōp
kōp nga kamp ompyaut
ngaarēk yawisem Anutuū
omnarōa pimēēn yayaare
kimang yamēēa pōtring erēn
ēēpēnēak mangkēn yeō.

⁴ Pēl ēēn ensel Anutuū
ēōetak taueēa pōp pi omēn

köp nga kamp pöt moresi wak wē ar ēēn es koulöpö ngaarēk yawisem Anutuu omnarōa pimēēn yayaare kimang yamēēa pōtring erēn ēäk yawis.

⁵ Pēl yaēēn enselēp pi sōwar pōwer omēn köp nga kampöt wiaan wak Anutuun ur kiri yaalmēautakaan es newes korak sōwarweri wiak yangerak yoola. Pēl ēēn kent tangar mēnak tangre kaō kēsang yer-
aan moup yamō.

Ensel 4 ēäk kuup mēna

⁶ Ne pöt itenak kaalak itaangkēn ensel 7 pörö pitēm kuup 7 ēäk wak wēa pöt mēmpēnēäk yaē.

⁷ Ensel wet kaal rēa nampök pim kuupō wet rēak mēngkēn kopi kēsangpel ēp ulöpōtring yepelēn esre omēn iitring ngentiak yang lup ner pour es kot won yes. Ēn yang lup neraar om wia. Lup es kota pōrek omnant wieēa pöt wiire kēraare nōn pout es kot won panē yes.

⁸ Ēn ensel 2 pöpök pim kuupō yamēngk. Pēl ēēn tomōnötē ök nempel es yokotōn olaan i kaōök yengenti. Pēl ēēn i kaō ē naō kaip tiin omēn i sēēn naōōrar om wieēa.

⁹ I kaō ē omēn i sa pōök animaō wēa pörö pourō wel wiin wangat pout utpet yaē.

¹⁰ Ēn ensel 3 pöpök pim kuupō yamēngk. Pēl ēēn ari naō es kalaō newesi yokot pipēl pan kotak kutōmweraian ti yangerak yengenti. Pēl yaēēn iitre i rēēpöt pout kom

ēäk 3 yes. Pēl ēēn ari pōök ngentiak yang nera iit ngep ēēn munteraarēēt om wieēa.

¹¹ Ari ti ngentia pōökē yapi-
inte welakre kakam pēl ya. Pōtaanök i we naōökēl wieēa pöt welakre kakam sēēn we naōōrarē wieēaut om ompyaō wieēa. Pēl ēēn omēn narō kēsang i welak yaaō pöt nak wel yawi.

¹² Pēl yaēēn ensel 4 pöpök pim kuupō yamēngkēn kētēp kom ēäk rongang 3 yesēn ngoonōpre ariatta tapēl yaē. Pēl ēēn kētre ngoonre ari rongang 3 pōtēaan nent mēngkēn lup nent ēwa naēn nenteparōkēēr ēwa yaē. Pēl ēēn kētēkre rō kanötē lup nentak ēwa naēn wiaan lup nenteparōkēēr ēwa yaē.

¹³ Pēl ēēn ne itaangkēn int tup kēsang panē nemor wal ēäk mopōök yesēn kat wiaan int pöpök ngōn ēäk epēl ya. “O yakōm, yakōm, yakōm pan. Ensel munt 3 pörōäk pitēm kuupöt mēmpna pōtak yangerakē omnarōa naē utpet kēsang panē nempelēar nempel ēäk orōōpnaan yaē. Yang omnarō tol ēēpēn?”

9

Ensel 5 pöpök kuup mēna

¹ Ensel 5 pöpök kuup mēngkēn ne itaangkēn ari naō kutōmweraian tiak wais yangerak ngentiak wieēa. Ari pō ensel nampōnōk ya. Ēn ne itaangkēn yang öngöp wali panē naō wieēa. Pōökē leng ēa pōrekēn ne köpēl. Yang öngöp pōökē kiet ensel pöp mangkēn yeō.

2 Pël äak puuk öngöp pöökë kanwer të wiin es koulöp naö öngöpöökaan oröak yawis. Es koulöp pö es kësangöte koulöpöökë ökö. Pël eën es koulöp pöök këtëpre mop epö ka wariin koö yoola.

3 Pël eën es koulöpöökaan mop narö oröak yangerak yeira. Pöröa kant yamëngka nga pöt körngapöröa yaë pöl yaauro.

4 Pël eën kutömweri wëauröak pitën epël ök yema. “Ar nönre këra, wiire omnant ke nampre nampöt e yangerak oröak wë epot pout utpet wasnganok om mait elmëen. Ën omën Anutuun yaö äak pitëm ë kosatë pim yapinte nawiin piporöakëer utpet mowasën.

5 Ar ngoon 5 pöröa öngpök omën piporö utpet moweseim ön. Pël eëneëetak mën wel mowiinganok.” Pël yemaan mop pörö omën narö kant mënak këlangön yemongawis. Pöt körngap nampë omën namp kant momkëna këem kat yawi pita ök yeëa.

6 Ne omën pipot poutön itenaup. Pipot ngoon 5 pöröa öngpök orööpna pötak wel wiipna kanten ap kësang panë wasëpnaatak pangk kangk nokoirpan. Pit wel wiipën kön wiak pël eëpnaatak pangk pël naëpan.

7 Ne itaangkën mop pörö pol osöröa ngaöök sëpënëak kopëta wes ulmëen wë pöl äak wë. Mop pöröa kepönötë omp ak ul koolötök ket äautë ökö waëak wëa. Këere wot kan pöt omnaröa ökörö.

8 Ën pitëm kepön epöt, öngöröaatë ök wali panëet oröeëa. Kë pöt kent nga laionöröaatë ök panëet oröak wëa.

9 Pitëm ripatë aini ngilöatë ökö ngep eëëa. Ën wer pöt pol osöröa teënt ngaöök sëpënëak kaaratë nga ë raare wisangöt wa wiin wak weruak yesën u kësang ya pöl ya.

10 Pitëm suut körngap pöröaatë ökö. Wap nantta omnarö wesirën këem kat wiipnaat suutë oröeëa. Pitëm nga eëpna pöt suutë wëa pötök omnarö ngoon 5 pöröa öngpök utpet yemowas.

11 Pit pouröa kepönök omën omp ak namp wëa. Omp ak pöp ensel yang öngöp wali panëökë ngarangk wëa pöp. Pim yapinte Yuta ngöntak Apaton, Krik ngöntak Apolion, ën tiarim ngöntak, “Omën omnant pout utpet yewesaup,” pël apenaap.

12 Këlangön kësang wet kaalte, kuup 5 pöökë mëngkën oröa pöt peene pet yair. Këlangön munt nentepar om wia, ënëmak orööpnaatepar.

Ensel 6 pöpök kuup mëna

13 Ensel 6 pöpök kuup mëngkën ne kat wiin ngön nent yeem ya. Ngön pöt ur Anutuun kiri yaalmëaö koolötök ket ëa pim itëkëel wieëa pöta tepön 4 pötëëlaan oröak

14 ensel 6 kuupö wak wëa pöpön epël ök yema. “Ensel utpet 4 äak i kësang Yupretis pël yema pömeri pouuk wii

kaatak wē piporō kan wes meēn sēp,” pēl yema.

¹⁵ Pēl yemaan ensel 4 pōrō kama wēl ē yemoulmē. Ensel utpet pōrō, yangerakē omēn pourō kom ēak rongan 3 wesak nentakōrō mēn wel mowiin nenteparēērō om ōpnaat pēl maan pitōk ya pōt mēmpēnēak kor wakaima. Pitēm pēl ēēpna pōt ngaan-takēēr krismakiire ngoon, kētre aōa akun pōt mowia.

¹⁶ Pit pēl ēēpēnēak kan yesēn pitēm nga omēn pol osōrōa rangk wel aisēak wēa pōrō pitring yes. Pitēm sareet pōt kēsang pan, 200 milion pēl aan kat yawi.

¹⁷ Ēn pol osōrōere pitēm rangk omēn wēa pōrōen wangartak epēl itenaut. Omnarōa ripatē aini ngilōat ngep ēēēa. Ēn pōtē retēngretēng ēēēa pōt epot. Kōp mōaare kunōm ka uraare kop retēng ka ura pōt pitēk pangk ēēēa. Pol osōrōa kepōnōt kent laionōrōa kepōnōtē ōk seēa. Pēl ēēn pitēm kēmōtēaan kēl kop retēng ka ura es yokota nantring koulōpre wēlēngōt jaarōa.

¹⁸ Pēl ēēn pitēm kēmōtēaan kēl kop retēng ka ura es yokota pōtring koulōpre wēlēngōt jaarōa 3 pōtōk yang omnarōa naēaan rongan nentak wēa pōrō pourō mēn wel yawiin nenteparē wēaurō om wē.

¹⁹ Pol os pōrōa wēere kosang pōt kēm kanre su-utē wieēa. Pitēm suut pōt kamalōrōa ōkōt, kepōnōtta wēa. Su pōtōkta omnarō mōak

utpet wasēpnaat.

²⁰ Pol osōrōa kēmōtēaan omēn utpet 3 ēak orōa pōtōk yangerak omēn rongan nentak wēa pōrō mēn wel wiipēnēak nentepar pēl naalmēen yaē. Pēl yaēēn omēn wel nawiin pōrō lup kaip tiak utpet yaaut sēp newasēn yaē. Pēl ēak pitēm omp ak kaar aini koolre siluwaare parasōtōk ket ēēre kēraare kēlōtōk omēn kōn ket ēaut sēp newasēn yaē. Omēn kōn pōt itaampōore kat wiire kan ing ē pēl naēn yaēētak pōtēēn yaya yamēēa pōt sēp newasēn yaē.

²¹ Pēl yeem nga ēēre kemp ē, wēwē utpet ōngre omp nga ēēre omēn kōntak kēkain ē pēl yaaō pōtta sēp newasēn yaē.

10

Enselēpōk Son pep newer mangkēn na

¹ Ne omēn pōt jaarōon itenak kaalak itaangkēn kutōmweriaan ensel wēere kosangring munt namp yeira. Pōp pim korōpōōk kepilōt pe ēēn kepōnōōk iere kasirō wesirak wēa. Kēēre wot kante pōt kēt ket ēak mēak ēwa ēēēa. Ēn ingesiar pōt es wēlēngōōkē ōkōp.

² Pi pep kot newer wilak wali wēēa. Pim ing yaap-kēēwes i kaōōkē rangk mēsēak katnēēwes yangerak mēsēak wēa.

³ Pēl ēēēaupōk kent laionōpē ya pōl maap ngōn ē olēak aan tangre kaō akun 7 ēak yera.

⁴ Pēl yaēēn ne ngōn pōt retēng ēēmēak yeem kat wiin

kutömweriaan ngön nent epël yenëa. “Tangre kaö akun 7 ëak yeraan ngön aan kat wian pöt ni retëng ëënganëp könöök wa wi,” pël yenëa.

5 Pël yeneaan ensel nem wet rëak itaangkën pim ingesiar nas i kaöökre nas yangerak pël ëak wëen nem itena pöpök kaalak o kutömweriil pim mor yaap-këewes ngaarëk wesak wë

6 Anutu wakaim öpnaapök, kutömre yang, i kaöre omnant pötë wieëa pöt pout ket ëa pöpë yapintak ngön kosang wesak epël ya. “Anutu pi omnaröaan kor wakaimaup, kaalak naöpanëep.

7 Ensel 7 pöpök pim kuupö mëngkën Anutuu ngön ëlëep ngaanëer pim inëen ru tektek ngön yaauröen ök mëëa pöt kë orööpnaat.”

8 Pël yaan ngön nem wet rëak kutömweriaan ök neaan kat wian taptak kaalak epël yenëa. “Ni së ensel i kaöökre yangera rangk taueëa pöpë pep wilak wali wak öpna pöwer kama öm.”

9 Pël neaan ne enselëpë naë së pep kot pöwer nampënëak maan pi epël yenëa. “Ni pöt num. Nim këmtak kapulak kant mënak numë pöt ngëntötë ök misëng pan ëëpnaat. Pël ëëpnaatak yaatak së wieë welakre kakam ëak nga ëëpnaat.”

10 Pël neaan ne pep kot pöwer pim moresiaan wak naut. Pël ëen nem këmtak kapulak nëen ngëntötë yaë pöl misëng pan ëaut. En

yaatak së wieëak kaalak welakre kakam ëak nga ëaut.

11 Pël ëen ne epël kat yawi. “Ni kaalak omën yang kaö nantë neenem ngönöt yaaöre pitëm omën omp aköröa naë orööpna pöt tekeri wesak maim öm.”

11

Omën naarök Anutuu ngönte ök apnaat

1 Ne ngön pöt kat wiaan nampök sungkör ök naö nenak epël ök yenëa. “Ni wal ëak ök epö wak së Anutuu ngönën tup kaöetere ur pimëen kiri yaalmëautak epööring ök wiak omën pörek piin yaya yamëëa pöröen sangk kelum.

2 Pël ëëmëetak tup ka ngëengka ëm pipö ök wiinganëp, mosëp. Pipöökë öngpök Anutuuk omën ngönën köpëlöröaan yaö maan pit Yerusalem ka ngëengk pipö krismaki nentepar nent ngoon 6 pöröa öngpök ka pö utpet wasëpnaat. Pötaanök ök wiingan.

3 Pël ëen omën naar nem songönte tekeri wasëpnaan wes mëëmaat. Ne piarip wes mëen nem ngönte tekeri wesak apnaataan kaplak ilaim wëen krismaki nentepar nent ngoon 6 pörö pet irëpnaat.”

4 Omën pöaar këra olip rikötre rampeetë rangina yaë pöl yangera pepap, Aköp, pim ëöetak ëwa yaauwaar.

5 Omën namp piarip utpet mowasëpën wesak elmëëpna pöt es wëlëngöörar piarpim këmteparëaan oröak

mokotöpnaat. Yaap, omēn piarip utpet mowasēpna pörö akun tapētakēer wel wiipnaarö.

6 Piarip kutömweriaan weēre kosang wak akun piarpim Anutuu ngönte aō sēpna pötē piaripök kopi nepelēn ēēpēnēak maan nepelēn ēēpnaat. Weēre kosang tapööring i epot pout kaip tiak omēn i sēere yangerak omnant kēere ngaat orö pēl ēēpēnēak maan pēl ēēpnaat. Piaripök ya pöt mēmpēnēak kön wiipna pöt pangk ēēpnaat.

7 Piarpim Anutuu ngönte ök aō seimeē sē pet irēpna pötak animaō utpet nga namp yang öngöp wali panē pöökaan oröak piaripring nga elak puuk piarip mēn wel mowiipnaawaar.

8 Pēl ēēn omēn pöaarē sokuraar ka kēsang piarpim Aköp kēra yetaprak möön wel wia pöökē kamtaōök mowiin wiaapnaat. Ngön nokoliitak ka pöön Sotomre Isēp pēl ya.

9 Pēl ēēn omēn möönre koröp naōre naō, ngön nerere ner, yang poutēaan narō wais erēn ēak piarpim sokuraarön iteneimeē sē kēt 3re ēn kēt kaō nent pēl sēpnaat. Pēl ēēpnaatak omēn nampökta itenak wak sē welaaröa yangaōök moweerēpnaaten kuure mak nemaan ēēpnaat.

10 Pēl ēak yangerakē omēn pourö piarpim wel wia pötaan yak ērēpērēp ēak kēere kaömp ngawi nak nener omnant yowe mampnaat. Pöt yangerakē omēn pörö

utpet yaēēn Anutuu tektek ngön yaaō omēn pöaarök pit kēemre kēlangön menak utpet moweseima pötaanök.

11 Ēn kēt 3re kaō nent won sēēn Anutuuk pim omēn wel wia pöaar wēwēeta emö mangkēn kaalak öp sak tauaan omēn pourö piaripön itenak kas kēsang pan yaē.

12 Pēl ēēn piarip kat wiaan kutömweriaan ngön naō ngön ēak epēl yema. “Arip e ngaarēkēl apreē.” Pēl maan piarip kan aprö is kutöm kepilötē öngpök ilēak yesēn kööre tokörö itenaut.

13 Pēl ēēn akun tapētakēer moup nempel möak ka kaöaōökē lup ner utpet wes yoolaan lup 9 ēak om wia. Moup yamöön omēn 7,000 ka kaöaōökē lup nerak wēaurö wel wiin, lup 9 pötē wēaurö om wē omēn pörek oröa pöten itenak kas kēsang panē yeem Anutu kutöm pepapē yapinte wak isak yema.

14 Kēlangön kēsang 2 kuup 6 pöökē mēngkēn oröa pöt peene pet yair. Kēlangön 3 ēnēm panē pöt, peene tapēt orööpnaan yaē.

Ensel 7 pöpök pim kuupö mēna

15 Ensel 7 pöpök pim kuupö mēngkēn kutömweriaan omēn naröak ngön ē olēak epēl ya. “Tiarim Aköp Anutu pi Kristo pim Yaō Mēēaupring omnaröa kaō sak wē om wakaim öpnaap.”

16 Pēl yaan ngarangk 24 Anutuu ēöetak pitēm omp ak urötē wel aisēēa pörö pit rar

rē mowesirak tok oriak Anu-
tuun yaya yamēem

¹⁷ epēl yema.

“O Akōp Anutu, weēre kosang
pout wieēaup,
ni ngaanēer wakaimaupōk
peeneeta wēen.

Ni nimtē weēre kosang
kēsangō wak omp ak
sak ngarangk yaalniin.

Pōtaanōk ten niin yoōre ērēp
yeniak.

¹⁸ Yangerakē omēn niin
kōpēlōrō ya sangēn
elnieim wē,

ēn nim pitēmēen ya sangēn
elmēmē pōt yok
peene yaarō.

Nim omēn wel wiaurōa wēl
ēak kangut mampē
pōteta yok yaarō.

Peene nim inēen ru tek-
tek ngōn yaaō omēn
pōrōere ēn nim omēn
pourō, kotre kaō,

niin kasinkasin yaalna pōrō
pit ompyaō kangut
mampēep.

Pēl ēak omēn yang omnarō
utpet yewesaurōeta ut-
pet mowasumēep.”

¹⁹ Pit ngōn pōt ōk mē pet
yairēn Anutuu tup ngēēngk
kaōet kutōmweri wia pōt kan
tēen ne itaangkēn Anutu
pim umkek Mosesē ngōn
kosangōt wieēa pōt tup pōta
kakaati wia. Pēl ēēn ne
itanaan kent tangar mēnak
tangre kaō rēak moup mōak
kopi kēsangpel ēp ulōpōtring
yepel.

12

Ōng nampre kamal
kēsangpē ngōnte

¹ Ne itaangkēn kutōmweri
retēng kēsang nent yaarō. Pōt
ōng nampōk pim korōpōok
kētēpōk ulpēen ket ēak mēak
wēa. Ngoonōp pōt pim inge-
siarē iri wēa. Ēn kepōnōok pōt
ari 12 pōtōk ul ket ēak waēak
wēa.

² Pōp ru yak wē wilēpēnēak
lel yailēn kēlangōn kēsang kat
yawiem merek ya.

³ Ēn omēn munt nantta
kutōmweri taprek yaarō.
Omēn pōt kamal kēsang panē
nemorē ōk sak wēa. Pōmor
kōp mōaumorōk pim kepōnōt
7 ēak wēen watōt 10 ēak
pōtēaan orōēēa. Ēn omēn omp
akōpē ulōt 7 ēak pim kepōn 7
pōtē waēēēa.

⁴ Pim su pōmentōk
kutōmweri mōak ari tit nent
ti olaan tit nentepar pēen
om wē. Pēl ēaan kamal pōp
ōng ru wilēpēnēak yaaō pōpē
itēkēel sē nga kor taō yeō.
Ōng pōp rungaap wilēn pi wa
nēmpēnēak pēl yaē.

⁵ Pēl ēēn ōng pōpē yokot
ēnēmak yangerakē omēn
pourō weēre kosangring
ngarangk elmēepna pōp
yawil. Pēl ēēn akun
tapētakēer pit rungaap
teēntom panē wak yes, Anutu
pim omp ak urtak wel aisēēēa
pōpē ngēsē.

⁶ Pēl ēēn ōng pōp kan kas
sē yang lup omēn won ner,
Anutuuk mangkēn krismaki
nentepar nent ngoon 6 ēak
wēen ngarangk ēak kaōmpre
omnant mampēnēak yema.

⁷ Ne kaalak itaangkēn
kutōmweri nga kēsang panē
nempel yaarō. Nga pōt

Maikelre pim enšelōrōak kamal kēsang pōmorre enšelōrōaan nga yaalmē. Pēl yaēēn pit kangiiir yaalmē.

8 Pēl yaēēn Maikelre pim enšelōrōak pit il mowesak, “Ar e kutōmweri yok pangk naōngan,” pēl yema.

9 Pēl mēak kamal pōmor wa yangerak yemoola. Pōp kamal wet ngaanēer pan wakaimaupōk yangerakē omēn pourō morōk yaalmēaup, Seten pōp. Piire pim enšelōrō wa yemoola.

10 Ēn ne kat wiin kutōmweriaan ngōn naō ngōn ē olēak epēl ya.

“Peene Anutuuk tiar utpetetakaan kama yanu.

Peene pim weēre kosangōōk omnant pout il mowesak pi Akōp pēl sak wē pōt pet yaalni.

Ēn pim Ruup Kristo puukta pi kaō sak wē pōt pet yaalni. Pōta songōnte epēt.

Seten pi tiarim Anutu pim ēōetak tiarim karurōaan rōōkre kēt poutē ngōn utpet wesak yamēēa pōp piaripōk kutōmweriaan wa yemoola.

11 Tiarim karurō Yesu Kristo, Sēpsēp Ruupē i il olēa pōtak weēre kosang wak pim ngōnte ōk aimeē Seten il mowesa.

Pit pitēm wēwēat keimōn naēn Anutuu ngōnte taē wes wak wēēn pitēm kōōre tokōrōak mēnaurō.

12 Pōtaanōk kutōmweri wēaurō ar ērēpērēp ēēē.

Ēn yangerakre i kaōōk wēaurōaan yakōm pan.

Seten pi pim akunet ēwat wē yak ya sangēn ēēn arim naē orōak nga kaō elniipnaan yaē.”

13 Kamal kēsang pōp pi yangerak wa moolēa pōten kōn wieē ōng yokotup wila pōp utpet mowasēpēnēak nga yēs.

14 Pēl yaēēn Anutuuk ōng pōp int tup wereweriare ōk neweriar yemangk. Pōt pi kamalōpē naēaan kas wal ēak yang lup omēn won panē nerek sē wēēn Anutu ngarangk elmēak kēēre kaōmp meneim wēēn krismaki 3 ēn ngoon 6 pēl sēpēnēak yemangk.

15 Pēl ēēn kamal pōpōk ōng pōp i wak sēpēn pēl kōn wiak kōm ngēs olaan i kēsang nemer nga urak ēnēm yes.

16 Pēl ēēn yangerak ōng pōp kaamōk elmēak kēm nga ēēn i kamalōpē kōm ngēs olēa pōmer ngemē ilēak won yes.

17 Pēl ēēn kamal kēsangēp pi ōngōpōn ya sangēn ēēn pim ru wet rēak wilaō muntarō Anutuu ngōn kosangōt ngaarēk wēēre Yesu pim omnant tek-eri wes mena pōt taē wes wak wēaurō nga elmēēpēnēak yes.

18 Pēl ēak kamal kēsang pōp i kaōōkē pisōōk tauak kor wē.

13

Animaō nga naar orōa

1 Ne omēn pōtōn itenaan animaō nga namp i kaōōkaan yaarō. Pōp pim kepōnōt 7

ĕak wēen watōt 10 ĕak pōtēaan orōēēa. Omēn omp ak ulōt 10 tapēl ĕak wat 10 pōtē waēak wēa. Pim kepōnōtē yapin Anutuun utpet wesak yaaō nant wieēa.

² Animaō nga nem itena pōp pi pusi kēsang nga namp lepat pēl ya pōpē ōkōp. Ingesiar pōt imēn nga namp pea pēl ya pōpē ōk. Ēn kēm pōt kent nga laionōpē ōk. Animaō nga pōp kamal kēsangēpōk pim weēre kosangō menak pim omp ak urtak wel aisēē yangerakē omnarō ngarangk ēēpēnēak yema.

³ Pēl yaēēn ne itaangkēn animaō nga pōpē kepōn naō omnarōak wisang ĕak mēnaupē kepōnōōkē ōk seēa. Pēl ēautak ēmpōlō yok pu wariin yaap sak wēen omēn pourō pōten itenak yaan sak ĕak pim ēnēm yes.

⁴ Pēl ĕak omnarō kamal kēsang pōpōk pim weēre kosangō animaō ngaap mena pōtaan kamalōpōn yaya mēak animaō ngaapōnta yaya mēak epēl ya. “Talēp animaō ngaapē ōk weēre kosangring wē? Ma talēpōk pi il mowasēpēn? Won pan.”

⁵ Kamal kēsangēpōk animaō nga pōpōn, “Ni Anutuu yapinte wa ngep elmēak utpet wesak mam,” pēl ōk maan Anutu kuure mak yema. Pēl ĕak pi krismaki 3 ēn ngoon 6 pōrōa ōngpōk yang omnarō ngarangk elmēēpēnēak animaō ngaapōn tapēl yema.

⁶ Pēl maan pi Anutuun utpet wesak mēak yapinte wa ngep elmēak pim wēautere

kutōmweri wēaurōenta utpet wesak yema.

⁷ Pēl ĕak animaō nga pōpōn Anutuuk pim omnarōen kōore tok elmēak puuk il mowesak omēn mōōnre korōp naōre naō, ngōn nerere ner, yang poutēērō ngarangk elmēēpēnēak kuure mak yema.

⁸ Pēl maan yangerakē omēn pitēm yapinōt wēwē kosangta pepeweri retēng naēn ēa pōrōak animaō nga pōpōn yaya yema. Pep pōwer yang epēr naarōn wiaan Sēpsēp Ru ēnēmak mēn wel wia pōpōk omēn wēwē kosangtak ōpnaarōa yapinōt retēng ēauwer.

⁹ Katringōrōak ngōn epēt kēēkē kat wiin.

¹⁰ Anutuuk omēn namp wii kaatakēn yaō ēēpna pōp yok sēpnaap. Ēn nampōn kōore tokōrōak mēmpēnēak yaō ēēpna pōp mēmpnaap. Ngōn pōt ngōnēntak wia. Pōtaanōk omēn ke pilōt Anutuu omnarōa naē yaarōon pōt kosang sak wē piin kōn wi kosang yewesaut taē wes wak ōp.

¹¹ Ne kaalak itaangkēn animaō nga munt namp yangera ōngpōkaan yaarō. Pōp wat naōōrar wēa pōōrar sēpsēp rurōaatē ōk. Ēn pim ngōnaak yaaō pōt kamal kēsangōrōa ngōnōtē ōk kaō yaaup.

¹² Animaō nga 2 pōpōk munt wet kaal pōpē weēre kosang pout wak wēa. Pēl ĕak pi wet kaal pōp kaamōk ĕak yangerakē omēn pourō animaō wet kaal pim kepōn naō

mëngkën wel wiin ëmpölö pu wariaö pöpön yaya mapënëak yamëëaup.

¹³ Animaö nga 2 pöpök ya it ngölöp ke nentere nent mëneim wë. Pël yeem kutömweriaan esuwes wes mëen yangerakël yeiraan omnarö iteneim wë.

¹⁴ Pël ëen Anutuu kuure mak mëëaul animaö nga wet kaalëpë itöök ya it ngölöpöt yamëngka pötök yang omnaröen morök epël maim wë. “Ar animaö nga ngaantak öp wesirën wel wiak kaalak öp wëaupë könöp ket ëak kön pöpön yaya maim ön.”

¹⁵ Pël yaëen Anutuuk kat mowiin puuk animaö kön ket ëa pöp wak këm muntön momöön ngönaak yaan omën animaö kön pöpön yaya nemaan yaë pörö mëneim wë.

¹⁶ Pël ëak animaö nga 2 pöpök omën pourö kotre kaö, monere urömaringre il ngentingenti yaaö, omën yaap wëaöre ën inëen yaaö pouröen maan animaö wet kaalëpë yapinte pitëm mor yaapkeëteëre ë kosatë wi pet yair.

¹⁷ Namp animaö pöpë yapintere saareet piik nawiin ëen pöt animaö pöpök omën pöp omnant sum ëere omnaröakta pim naëaan sum ë pël naëpan pël yema.

¹⁸ Animaö nga pöpë yapinta songön pöt epël këëkë kön wiipa. Yapin pöt saareet 666 pël wia. Pötaanök omën namp kön wetete wë pöt saare epët sangk kelak pöta songönte ëwat sëp.

14

Omën 144,000 pörö tan ngölöp nent ëa

¹ Ne kaalak itaangkën Sëpsëp Ruup Yerusalem kak Saion rosiraöök taueëa. Pël ëen omën 144,000 Sëpsëp Ruupre Pepap Anutu piarpim yapintepar pitëm ë kosatë wieëa pöröeta piiring wëa.

² Pël ëen ne kat wiin këm ngön nempel i kësang nant nga yaurem kuk aöre tangre kaö kësang rë pël yaë pöta ök kutömweriaan yaarö. Ngön nem kat wian pöt omën selap intö tang yamööna ya pöl ëaut.

³ Omën 144,000 pörö Anutu pim omp ak urtak wel aiseëa pöpre kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pöröere ngarangk 24 pöröa ëöetak taueë tan ngölöp nent aim wë. Tan ngölöp pöt omën muntaröak ëwat nasëpan. Omën 144,000 Anutuuk yang omnaröa naëaan pimëen kama wa pöröakëer pangk ëwat sëpnaat.

⁴ Omën pörö pit öngörö mësël naën wonörö. Pit yaap wëwë wotpil wakaima. Pël ëëë Sëpsëp Ruupë ngönte ngaarëk wak kaatë ya mëmpö seima. Omën pörö Anutuuk pöta kangiir pit yang omnaröa teköökaan kama waurö. Pël ëen Anutüre Sëpsëp Ruupë ingre moröröa wotöökörö pël sak wëa.

⁵ Pit ngön kaar aöre utpet nent ë pël naën, won.

Ensel 3 pöröak ngön nant ök mëëa

⁶ Ne kaalak itaangkën ensel munt namp mopöök wal ëak

yesēn itenaut. Pōp mōönre korōp naōre naō, ngōn nerere ner, yang poutēērōen Anutu ngōn ompyaō wiakaim wiaapna pōt ōk mapēnēak yes.

7 Pēl ēak pi ngōn ē olēak epēl ya. “Anutu pim omēn pourō kom ēak ngōn yaatak niulēēpna akunet yok yaarō. Pōtaanōk piin kas yeem ping wesak maē. Pi kutōmre yangre i kaōre kōlok pout ket ēa pōpōn yaya maē.”

8 Pēl aō yesēn ensel munt namp pim ēnēm yesem epēl ya. “Kat wieē. Papilon ka kaōaō omēn narōak yok utpet yewas. Yaap, pit utpet panē wesak tōol yoala. Omēn ka pōok wēa pōrō ōng omp nga yaaō nampē wain iit omnarō mangkēn nak piiring utpet yaē pol pitēm utpet yaaō pōt yang omēn pourōen rē moulōn ulōl sa. Pōtaanōk pitēm ka kaōaō tōolōn pitta kō yes.”

9 Pēl aō yesēn ensel munt 3 pōp wet kaal pōaarē ēnēm yesem ngōn ēak epēl ya. “Omēn narō animaō nga pōpre pim omēn kōn ket ēaupōn yaya mēak pim yapinte pitēm moresiire ē kosaōok wiaapēna pōrō

10 omēn nampē wain iit mangkēn nak kōn irikor yaē pōl Anutuuk pitēm ya sangēn elmēēn kēlangōn kat wiipnaarō. Kot nent wiap naalmēēpan, ya sangēn kaō elmēak kēl kop retēng ka urauuk es yokota pōrek wes mēēn ensel ngēēngkōrōere Sēpsēp Ruupē ēōetak kēlangōn

kaō pan kat wiipnaarō.

11 Es pitēm kēlangōn kat mowiiipna pōwes nariin om yokotōn koulōpō kēt ēlōtē o ngaarēk aprō seim ōpnaat. Omēn animaō ngaapre pim omēn kōn ket ēaupōnta yaya yamēem pim yapinte pitēk wiaapna pōrō rōokre kēt poutē kēlangōn kat wieim ōpnaarō.”

12 Pēl ēēpnaat pōtaanōk utpet ke nentere nent Anutuu omēn pim ngōn kosangōt ngaarēk wēēre Yesuun kōn wi kosang wasō pēl eim wēaurō arim naē yaarōōn pōt kosang sak ōn.

13 Ne kaalak kat wiin ngōn nent kutōmweriaan epēl yenēa. “Ni ngōn epēl retēng ē. Omēn Akōpē naē rē olēak wē akun eptak ngēs rēak wel wiipna pōrō ērēpērēp ēēpnaarō.” Pēl yaan Ngēēngk Pulōok epēl yenēa. “Yaap pan. Pit wel wiin pitēm ya mēmpnaatē kangut Anutuuk mampnaarō. Pōtaanōk yok pangk pitēm ya kaō mēmpna pōt pet irak kē yesem ērēpērēp eim ōpnaarō.”

*Enselōrōa omnarō
koirēpnaata ngōnte*

14 Ne ngōn pōt kat wiak kutōmweriil itaangkēn kutōm kepil kōlam kēsang ner wiaan itenaut. Pēl ēēn kepil pōra rangk namp wel aisēēēa. Pōp omnarōa ōkōp, pim kepōnōok omp ak ul koolōtōk ket ēa nent waēak moresi ōp nga panē newer wak wēa.

15 Pēl ēēn ensel munt nampōk Anutuu ngēēngk tup kaōeta kakaatiaan orōak

ensel kutöm kepilta rangk wel aisëëä pöpön maap ngön ääk epël yema. “Yangerakë kaömpöt köp sëen tiak kama ömë akunet yok yaarö. Pötaanök ni së öpwerring ti.”

16 Pël maan ensel kutöm kepilta rangk wel aisëëä pöp së pim öpwer yangerak we-sirak kaömp köp saut yati.

17 Pël yaëen ne itaangkën ensel munt namp kutömweri ngëengk tup kaöeta kakaati-aan öp nga panë newer wali wak yaarö.

18 Pël ëen ensel munt Anutuun kiri ar yaaö urtak esuwesi ngarangk yaaupök pötakaan oröak ensel öp nga panëewer wali wak wëa pöpön maap ngön ë olëak epël yema. “Yangerak wii wain ulöpörö köp sak wë. Pötaanök së öpwerring tö.”

19 Pël maan ensel pöp së pim öpwerring yangerakaan wain ulöpörö töak rongan yaë. Pël ääk wain ulöp pörö ing mësaan iit oröak sëpënëak wa kap kësang këlötök ket äa nenta öngpök yewesir. Wain ulöpöröa ing mësaan iit oröak sëpna pöt Anutu pim omnaröen ya sangën elmëëpnaata ök ëëpnaat.

20 Pit Yerusalem kaöökë ka tomök wii wain ulöp pörö kap kësang pötak wesirak ing mësaan pötakaan omën iit oröak i yaapötë ök yaë. I pöt oröak kaö wetak omnaröa kepönöt il yewas. Rëëptakaan opetakë waliit 300 kilomita pöta ök.

Ensel 7 pöröak omën utpet panë nant 7 tapël ääk wali wak wëa

1 Ne itaangkën kutömweri retëng kësang munt nent oröak wëen itenak yaan saut. Ne itaangkën ensel 7 pörö omën utpet panë nant 7 tapël ääk omnarö utpet mowasëpnaat wak wëa. Omën utpet pöt oröön ënëmak kaalak munt nant naaröön ëëpnaat. Anutu pim ya sangënte pörökök pet panë irëpnaat.

2 Pël ëen ne omën kësang i kaöökë ök nenten itenaut. Omën pöt könitweri öktak esuwesi köp möak wë pöl ëëä. Ën omën animaö nga pöpring nga elak piire pim omën kön ket äaupre pim yapinta saareet il wesa pörö Anutuuk pim intöat mangkën wali wak i kaö könitweri ök pöökë ëöök tauëä.

3 Pël ëë Sëpsëp Ruupëen tan nent Moses Anutuu inëen ruupë tan pöta ök epël aim wë.

“O Aköp Anutu, ni weëre kosang pout wieëaup.

Nim ya pout kosang kaö panëët, pölöpringöt.

O omën pouröa Omp Aköp,

nim wëwë pötakëer wotpil ompyaö panëët.

4 Aköp, nimënt tapöpökëer ngëengk panëëp.

Pötaanök ten omën pourö niin kasinkasin elniak nim yapinte wak isak ni-anaat.

Nim wotpil yewesa yaat tek-eri panë oröak wia.

Pōtaanōk yang kaō poutēaan narō nim naē wais yaya niapnaat.”

⁵ Tan pōt pet irēn ne kaalak itaangkēn kutōmweri ngēēngk tup kaōet poē korōpōtōk ōk rēa pōta kakaati ngēēngk tup panē pōt kan tē wieēa.

⁶ Pēl ēēn ensel 7 pōrō omēn nant omnarō utpet mowasēpnaat 7 tapēl ēak wak tup ngēēngk panē pōta kakaatiaan yaarō. Pit ulpēēn wali ompyaō kewil won, ēwaēwa yaaō nant mēak wēa. Pēl ēak yepat koolōtōk ket ēa nant pitēm ripatē wirō rēwarōk rēak wēa.

⁷ Pēl ēēn kutōm omēn mor kong nent wēwēetaring pōrōak sōwar koolōtōk ket ēa 7 ēak ensel 7 pōrō yemangk. Sōwar pōtē Anutu wēwē kosangtar- ingēp pim ya sangēnōt peō ēēēa.

⁸ Ēn Anutuu ēwaare wēēre kosang pō es koulōpōōkē ōk sak tup ngēēngk panēētak wiaan es koulōp pō kakaati peō ēaan omnarō pōrek ilapnaat pangk naēn. Ēnēmak utpet 7 enselōrōak wak yewais pōt pet irēpna pōtakēēr ilapnaat.

16

Anutu pim omnarōaan ya sangēnōt sōwar 7 pōtē wieēa

¹ Ne kat wiaan tup ngēēngk panēēta kakaatiaan ngōn nent ensel 7 porōen epēl ōk yamēem ya. “Ar sōwar 7 pōtē ōngpōk Anutuu ya sangēnōt wia pipot kōmen yangerak olaē,” pēl yema.

² Pēl maan ensel kopēt pōpōk pim sōwarweri wieēaut

wak sē kōmen yangerak yoola. Pēl ēēn omēn animaō ngaapē yapinte pitēk wiak pim omēn kōn ket ēaupōn yaya maima pōrōa naē ēmpōl utpet kēsang panē nant orō morēēn kēlangōn kaō kat yawi.

³ Ēn ensel 2 pōpōk pim sōwarweri wieēaut i kaōōk kōmen yoola. Pēl ēēn i kaō pō kaip tiin omēn wel wiaurōa iitē ōk korōp orōōn omēn i kaōōk wēa pōrō wel wi won yes.

⁴ Pēl yaēēn ensel 3 pōpōk pim sōwarweri wieēaut i kēsangōtēēre kōlokōtē kōmen yoola. Pēl ēēn pōtta kaip tiin omēn i korōp yaarō.

⁵ Pēl ēēn ne kat wiaan ensel i pout ngarangk yaaō pōpōk Anutuun epēl yema.

“O Ngēēngkēp, ni wakaimaupōk wēēn.

Nim kangut yemengka yaat wotpil yamēngkaup.

⁶ Omnarōak tektek ngōn yaaō omēnere nim omēn muntarō mēn wel wiin pitēm iit orōak ngentieimaut.

Pōtaanōk omēn utpet pōt eima pōrō nuuk omēn i epot mangkēn yen.

Nim wotpil yewesa yaat yamēngkēn pitēm utpetatē kangut yeō.”

⁷ Pēl yemaan ne kat wiaan kaalak ur Anutuun kiri yaalmēautakaan ngōn nent ngōn ēak epēl ya.

“Yaap, Akōp Anutu wēēre kosang pepap,

nim ya yamēngkaut wotpilre ompyaō yamēngkaup.”

8 Ēn ensel 4 pöpök pim söwarweri wieëaut kêtëpë rangk kömen yoola. Pël één Anutuuk kêtëp nga panë wesak maan omnarö es kotöpënëak yema.

9 Pël één kêtëp nga panë wesak maan omnaröa koröpötë es mokotön Anutu utpet pöten maan pit utpet mowasëpënëak oröa pöpön utpet wesak yema. Pit lup kaip tiak piin ping wesak nemaan yaë.

10 Ēn ensel 5 pöpök pim söwarweri wieëaut animaö ngaapë omp ak urtak kömen yoola. Pël één animaö pöpë ikanöök omën wëen ngarangk elmëeima pöröa naë koö yoola. Pël één omën pörö këmre këlangön kat yawiem kë kant mënak wë.

11 Pël ëak pitëm ëmpölre këmre këlangön yaaö pötëen Anutu kutömweri wëaupön utpet wesak yema. Pitëm utpet yaaut kasëng menak lup kaip natiin yaë.

12 Ēn ensel 6 pöpök pim söwarweri wieëaut i kësang nemerën Yupretis pël yema pömeri kömen yoola. Pël één i pömer leep raan omën omp ak kêtëpë yengampiaul wëauröa wais nga elëpna kanö yaarö.

13 Pël yaëen itenaan urmer ömöröa ök narö 3 ëak yaarö. Namp kamal kësangëpë këmtakaan, namp animaö ngaapë këmtakaan, namp animaö nga munt 2 pöpön tektek ngön yaaö kaar omnamp pël yema pöpë këmtakaan pël ëak yaarö.

14 Urmer pörö Setenëeröak omën it ngolöp ke nentere nent yaaurö. Pit yang ël epotë omp aköröa ngësë yes. Pitök omën omp ak pörö Anutu weëre kosang pepapë akun kaöaöök nga elëpnaan wa rongan elmëepënëak yes.

15-16 Pël ëak së koirak yang lup nentak wa rongan yaalmë. Yang lup pöta yapinte Yuta ngöntak Amaketon pël ya.

Pël yaëetak Kristook epël ya. “Kat wieë. Ne këkain omnaröa yaë pöl ëlëep waisumaap. Pötaanök namp pi ka uraan këkainëpök wais pim poë koröpö wilak sëen yool wë omnaröa ëöetak ëö ëëpanëen itit ngarangk ëëpna pöp ërëpërëp ëëpnaap.”

17 Ēn ensel 7 pöpök pim söwarweri wieëaut mopöök kömen yoola. Pël yaëen tup ngëengk panëetak omp ak urtakaan ngön kosang nent epël ya. “Nem omën utpet pipotring omnarö yamëngk pöt peene pet yair.”

18 Pël yaan kent tangar mënak tangre kaö yeraan moup yamö. Moup pömpel kësang panëëmpel ngaan ke pël nent möön itnaangkën ëautak peenök yamö.

19 Pël één Papilon ka kësang pö luptak weerak 3 wasën omnaröa kaat tööl ngentiak utpet yes. Pöt Anutuuk Papilon omnaröa utpet yaautön kön wiak omën nampë muntap wain i ngaat mangkën nak këlangön kat yawi pöl pitën ya sangën kaö elmëen utpet yes.

20 Yanger moup kësang yamöön i kaö kusöt mop wiak sëen rosiratta won yes.

21 Pël ëen kutömweriaan kopi kësang yepelën ëp ulöp kësangöt omnaröa rangk ngentiin këlängön kaö kat yawi. Ëp ulöp kopët nemesi könömët omnaröa könömta ök. Pël ëen pötök utpet panë mowesa pötaanök omnaröak Anutuun utpet wesak yema.

17

Öng omp nga yaaup pi sum utpet wa

1 Ne omën pöten itenaan ensel 7 ëak söwar nant 7 tapël ëak wali wak wëa pöröakaan nampök wais neen epël ök yenëa. “Ni wais. Pël ëen öng omp nga ë yae pöp pim utpetatë kangut Anutuuk mangkën öpnaatön pet elniimaan. Öng pöp pi ka kaö i kësangötë eöök wieëa pö.

2 Yang omp akörö pit öng pöpring utpet yaaurö. Ën omën yaapöröeta sëen öng pöpök wain iit mangkën nak kön irikor ëak piiring utpet tapël yaaurö. Pötaanök Anutuuk utpet kangut mampnaat.”

3 Pël neaan Ngëengki Pulö pim weëre kosangööring nem naë oröön ensel pöpök ne mësak së yang lup omën won nentak yeneulë. Pël ëen ne pörök wë itaangkën öng namp animaö nga köp möaö nampë rangk wel aisëëëa. Animaö pöpë koröpöök yapin Anutuun utpet wesak yaaö nant kësang retëng ëëëa. Ën

pim kepönöt 7 ëak wëen pötë watöt 10 ëak oröreëa.

4 Öng pöp ulpëen köp nentepar möa namp mëak polre kal ëak ë rangi ompyaut pim koröpöök pangk ëak wëa. Pël ëak kelön koolötök ket ëa nent wali weëa. Pöta öngpök pimtë omp nga yaaüta utpet kamp yaaö kömkëenringöt peö ëëëa.

5 Pël ëak pim yapin ëlëëpët ë kosaöök retëng ëëëa. Pöt epët. “Papilon ka kaöaö, öngre omp nga yaaöre utpet kömkëenringöt yaaö pötë ël panëëp.”

6 Ne itaangkën öng pöpök Anutuu omnarö mënak pitëm iit nak kön irikor ëak wë. Omën pörö Yesuu yapinte wak kaö wesak aima. Pötaanök pit mënak pitëm iit nak wë.

Ne öng pöpön itenak yaan panë saut.

7 Pël yaëen enselëpök epël yenëa. “Ni oröp morëen yaan panë yesën? Nook niin öng pipopre animaö kepönöt 7 ëak wëen pötë watöt 10 ëak oröaupök öngöp köka ëak wëa pöp piarpim songöntepar ök niamaan kat wi.

8 Animaö nim itenaö pöp ngaantak wëaupök peene won wia epop ënëmak kaalak yang öngöp wali panë pöökaan oröak apër sasa kö sëpnaap. Pël ëen omën yangerak öpna pöröa yapinöt wëwë kosangta pepeweri yang epër naaröön wiaan retëng naën ëa pöröak animaö pöpön itenak yaan sëpnaat. Animaö pöp ngaantak wakaimaupök peene won

wia ěnēmak orööpnaap.

9 “Pöta songönte kēēkē ěwat sēpa. Pöt epēt. Kepön 7 ěak wēa pēl ya pipot rosir 7 pötönök ya. Öng pöp rosir 7 pötē rangk wel aisēēaup.

10 ěn kepön 7 ěak wēa pēl ya tapötök omēn omp ak 7 pörö pēl ya. Pitēm naēaan 5 pörö wel wiin kopēt nampökēer peene yangērakē omp ak sak om wē. ěn munt namp pi omp ak nasēn won wē. ěnēmak pöp oröak akun kot panē nent öpnaap.

11 Animaö nga pöp ngaanēer wakaimaupök peene won wia, pöp piita omp ak namp munt 7 pöröak erēn ēēn 8 ěak wē kö sēpnaap.

12 “ěn watöt 10 ěak nim itenaö pöt omēn omp ak 10 pöröenök ya. Pörö pit peene omp ak nasēn wē. Akun kot panē 1 aöa ke pil pötak wēere kosang wak animaö nga pöpring omēn omp sak öpēnaarö.

13 Pēl ěak omēn omp ak 10 pörö pit kön kopēt nent wieē pitēm wēere kosangre omnaröen ngarangk elmēēpna pöt animaö nga pöp kön wes mampnaat.

14 Pēl ěak pit Sēpsēp Ruupring nga elak pöpök pit il mowasēpnaarö. Pi omēn isaö pouröa Kaöap, omēn omp ak pouröa Omp Aköp. Pötaanök omēn piiring öpna pörö, pim yas mēak pimtēēn yaö ēēn pim ngönte kēēkē wesak öpna pörö pourö, piiring erēn ěak yang omp ak pöröaring nga elak il mowasēpnaarö.”

15 Pēl neak kaalak epēl ök yenēa. “I kēsangöt öng omp nga yaaupē öök wel aisēēa pöt omēn möönre koröp naöre naö, ngön nerere ner, yang poutēeröenök ya.

16 ěn watöt 10 ěak oröaan nim itenan pipot yang omp ak 10 ěak nem ök niaö pöröere animaö nga pöpre ěak pitök öng omp nga yaaö pöpēēn kööre tok elmēēpnaarö. Pēl ěak pitök pi utpet mowesak ulpēēnre poē koröp pim ě rangiēēa pöt wa ilak keli moolēak yool moulmēēpnaat. Pēl ěak pim koröpre mēsēp kaö nant nak nant es momarēpnaat.

17 Yaap, Anutuuk pimtē ngaantakēer kön wia pöl pitēm lupötē kön pout mangkēn pit ya pöt mēmpnaat. Ya pöt pit kön kopēt naö wieē omēn omp ak sak öpēna wēere kosang pitēm pöt animaö pöp mampnaat. Pēl ě seim Anutuu akun menautak pet irēpnaat.

18 ěn öng nim itenan pipop ka kēsang yang omp akörö ngarangk elmēēpna pö.”

18

Papilon ka kēsang pö utpet ěa

1 Omēn pöt pet irēn ne kaalak itaangkēn ensel munt namp kutömweriaan yangērakēl yeiraan itenaut. Pöp Anutuuk wēere kosang kēsang mangkēn pim ěwaöök yangērakē ěwa ě pet yair.

2 Pēl ēēn pi ngön ě olēak epēl ya.

“Papilon yok utpet yaē.

Papilon ka kësangö utpet äak kö yes.

Pël een peene urmer ke nampre nampre int utpetarö pitëmënt pëen wë.

³ Ka kësang pö utpet yes pöta songönte epël.

Öng pöpök omën nampë muntap wain iit mangkën nak kön irikor yaë pöta ök

omp nga eëre utpetat kësang ë pël yaaö pöt pet elmëen yang omën pourö tapël ëeim wëaurö.

Pël äak yang omp akörö pit öng pöpring utpetat ëeimaurö.

Pël yaëen öng pöpë omën nant kësang öpnaataan kentretre kaur yaaö pötaan

yangerakë omën monere urömatëen ya yamëngkauröak omnant menak pim naëaan sum kësang weima.

Pötaanök kö yes.”

⁴ Pël yaan ne kat wiaan ngön munt nent kutömweriaan epël ya.

“Nem omnarö, ar öng utpet pipop sëp wesak kas seë,

öng pipopring wë saun koirak pötë kangut önganëen.

⁵ Öng pöpë utpet yaaö pöt kësang panë sëen

Anutu kutömweri wë pöp itenak utpet kangut mampënëak kön wieim wë

⁶ Ar omën utpet kangut pi mampunë pörö

pim këlängön omën muntarö yemengka pötön kön wiak kangut mampun.

Ar pël eenëak pöt pi omnarö utpet mena een pöt kangiir il wesak mampun.

Omën nampë muntap i ngaat mangkën nak utpet yes pöl öng pöpök omnarö utpet wesak këlängön kat mowieima.

Pötaanök i nga kosang panëet yemangk pöl il wesak këlängön kësang kat mowiin.

⁷ Pi pimtën wak isak yeem pim utpet yaautëen ërëpsawi eima pöta ök arök kangiir këlängön kat mowiin ing ap.

Pim lupmeri kön korar epël wieëaup.

‘Ne öng ak kësangëp yak omp ak urtak wel aisëeë omnarö ngarangk yaalmëaup.

Ne öng kapiröa ök omnantëen il ngentingenti naënëp.

Könöm nant nem naë oröön ingre ya ilak naënganëëp.’

⁸ Pimtok kön korar pöt wieëa pötaanök kët kopët nentak utpet epot pim naë orööpnaat.

Anutuuk maan yaumanre ngöntök yaaöre ën ingre ya ilak yaaö pöt orööpnaat.

Aköp Anutu utpet kangut yemengka pöp weëre kosang kësang yaaup yak

puuk maan es kotöpnaat.”

Pël yaan kat wiaut.

9 Yangerakē omp ak pi-
iring ya utpet yamēngkem
pōtēen ērēpsawi eimaurō ōng
pōp, ka kaō pō, es yokotōn
koulōpō ngaarēk yawisēn
itenak pimēen ingre ya ilak
apnaarō.

10 Pit Pabilon ka kaō
pōökē omnarōa kēlangōn kat
yawia pōten itenak pitta
tapēl ēēpanēak kas ēen om
kamaarek taueē epēl apnaat.
“O yakom, ka kaōaōon yakōm
pan.

Pabilon ka kaōaō, 1 aōa akun
kot pita ōngpōk
nim saunatē kangiir utpet
yaēn.”

Pēl yaan kat wiaut.

11 Ēn yangerakē omēn
monere urōmatēen ya
yamēngkaurōeta omnarōak
pitēm naēaan urōmat kaalak
sum naēpan pēl wesak
pimēen ingre ya ilak ap-
naarō.

12 Pitēm urōm pōt epot.
Koolre siluwa, kēl ompyaut,
polere kal, songre sar, poē
korōp ke naōre naō ompyaō
retēngretēng ēaut, kēra kōp
nga kamp ke nampre namp
yaautre omēn nant kēra
sum kēsangōtōk ket ēaut,
aini parasre yaap, kēl
retēngretēng ēautōk ket ēaut,

13 omēn kamp ompyaō kēra
korōp neweriaan yewaut
yapinte sinamon pēl yema
pōtre ēwamōt, kēra ēpre kōmau
nga kamp ompyaut, wainre i
kolap kaōmp ar ēēpnaat, koru-
paē lōlōpōt, pol purmakaōre
sēpsēpōrō, pol osōrōere ēn
kaar pitēm wii ngan ēak wak
weruak yaautre, ēn omēn

inēen yaaurōere, pitēm sum
yaaō pōt pipot.

14 Omēn monere urōmatēen
ya yamēngkaurōak ōng pōpōn
epēl ya.

“Omēn nant nim omēak kent
kōn yawian pōt sasa
won yes.

Monere kēere kaōmpre omēn
ompyaō ē rangi pōtta
won yes.

Pōtaan omēn pipot pout
kaalak naōngan, won
pan.”

15 Pēl ēak omēn monere
urōmatēen ya yamēngka pōrō
omēn ke pilōt pim naē sum
yeēa pōrō Pabilon ka kaō
pōökē omnarōa kēlangōn kat
yawia pōten itenak pitta
tapēl ēēpanēak kas ēen om
kamaarek taueē ingre ya ilak
ēak epēl apnaat.

16 “O yakōm, ka kēsangōon
yakōm pan.

Ka kēsang epō ōng nampē ōk.

Pi ulpēen ompyaō retēngretēng
kōp nentepar mōa
namp mēak

pim korōpōok koolre songre
sar ē rangiak wēaup.

17 Akun kot 1 aōa pōta ōngpōk
pim monere urōm
pout kō yes.”

Ēn i kaō wangatē ngarangk
pōrōere omēn narō wangat
wak ka muntatē yes piporō,
wangatē inēen yaaurōere
omēn i kaō pōok mon ya
yamēngka pōrō pourō pit
Pabilon kak pēlēer wiaan
kamaarek taueē

18 itaangkēn ka pō es
yokotem koulōpōt orōak
yesēn itenak ngōn ēak epēl
yema. “Elei, ka kēsang epōökē

ök naö e nerek wi naön, won pan.”

19 Pit pël mäak kaplak ilaimeë ingre ya ilak äak epël aim wë.

“O yaköm, ka kësang epöön yaköm pan.

Wangatë ngarangk yaaurö tiar ka kësang epöökë urömat wak yesem monere uröm kësang weimaurö.

Akun kot 1 aöa pöta öngpök ka epö kö yes.

20 Kutömweri ngëengköröere Anutuun ngön yaaöre tektek ngön yaaö omënere pim omën muntarö ar ka pö won yes pötaan ërëpërëp ëën.

Ka pöök utpet elnieima pötaan Anutuuk kangut yamangk.”

Pël yaan kat wiaut.

21 En ne kaalak itenaan en-sel weëre kosangring nampök kël kësang panë naö wak wal äak i kaöök yoolëem epël ya.

“Nem këlö i kaöök yoolak epël Anutuuk ka kësang Papiilon pö utpet

wasën sasa kö sëen kaalak it-naangkan.

22 Pël ëën intöere iraö ngön aöre pëep mëmpö,

polere kuup ngön aö pöt ka pöökaan kaalak yaan kat nawiingan.

En omnaröakta ka pöök ya ke nentere nent yamëngkën it-naangkan.

Korupaëta kas yamöem yaan kat nawiingan.

23 Ka pöökaan es rampe newes kaalak ëwa naën ëëpnaat.

Öngre omp yaëen ipre kër yemangka pötenta itnaangkan.

Ngaantak ka pöökë omën monere urömatëën ya yamëngkaurö yangerakë kaö sak wakaimaurö.

En ka pöökaan naröak kempre tëptëp wak yeem omën muntaröen morök elmëimaurö.

24 Papiilon ka kësang pöökë omnaröak Anutuun tek-tek ngön yaaö omënere pim omën muntarö mëneima.

En yang omën naröeta kööre toköröak mëneima pël äautë saunat Papiilon ka kësang tapöök wieëa.

Pötaanök Anutuuk kangut yaalmë.”

19

Omnarö Papiilon kaö utpet yesën ërëpërëp ëa

1 Ne omën pötön itenak kat wiaan kutömweriaan omën kësang pan ngön ë olëak epël ya.

“Tiar Anutuun yaya mepa.

Tiarim Anutu tapöpök tiar utpetetakaan kama nuwa.

Ë rangiere weëre kosang pipot pim naë wia.

2 Pi tapöpök pim ngön yaatak omnaröa wëwëat wot-pil wesak wël yaaup.

Öng omp nga yaaö pöpë utpet pömpelök yangerakë

omnarō utpet mowe-
seima.

Pël ēēn Anutuuk pi utpet
kangut mena.

Ōng pōpōk Anutuu inēēn
ru narō mēneimaup.
Pōtaanōk kangiir
elmēa.”

³ Pël ēāk pit kaalak ngōn ē
olēak epël ya.

“Anutuun yaya mepa.

Ka kēsang pō es yokotem
koulōpō kēt ēl epotē
aprō seim wē.”

⁴ Pël yaan ngarangk 24
pōrōere kutōm omēn mor
kong nent wēwēetaring pōrō
pit rar rē mowesirak tok
oriak Anutu pim omp ak
urtak wel aisēēa pōpōn yaya
mēak epël ya.

“Yaap, Anutuun yaya mepa.”

⁵ Pël yaan kat wiaan Anutuu
omp ak urta naēaan ngōn ēāk
epël yeem ya.

“Anutuu inēēn ruurō, ar
pourō tiarim Anutuun
yaya maē.

Piin kasinkasin yaaō kotre
kaō pourō pël ēē.”

*Sēpsēp Ruup ōng koirēn
pim ipre kēr mampna akun
kēsangēt orōa*

⁶ Ngōn pōt ē pet yairēn ne
kaalak kat wiaan ngōn munt
nempelōk omēn kēsang pan
rongan ēāk wē ngōn kaēp aōre
i kēsang nant nga yaurem kuk
aō, tangre kaō kēsang yeraan
nga ngōn aō pël yaē pōl ngōn
ē olēak epël yeem ya.

“Anutu tiarim Akōp weēre
kosang pout wieēaupōk
peene kēsang panē

sak wē omnant pout
ngarangk yaalni.

Pōtaanōk piin yaya mepa.

⁷ Sēpsēp Ruupē ōng koirēpna
akunet yok yaarōōn
ōngōp piin korkor yaē.

Pōtaanōk tiar kōn ompyaō
wieē ērēpērēp kēsang
panē yeem,

pim yapin pingetakēer wak
isak aim ōpa.

⁸ Anutuuk ōng pōp ulpēēn
ompyaō ēwaēwa yaaō
kewil won panē namp
mēēpēnēak mena.”

Ulpēēn ompyaō pōp Anutuu
omnarōa wēwē ompyaō wot-
pilten ya.

⁹ Enselēpōk neen epël ōk
yenēa. “Ni ngōn epël retēng ē.
Omēn Anutuuk Sēpsēp Ruupē
ōng koirēpna akunetak kaōmp
ngawi nēmpēnēak yas mēēaō
pōrō ērēpērēp ēēpnaarō.” Pël
neak kaalak epël yenēa.
“Ngōn epēt Anutuu ngōn kē
panēēt,” pël neeaut.

¹⁰ Pël neaan ne piin
yaya mamēak pim inge-
siarē ikanōōk rar rē mowe-
sirak tok yariin epël yenēa.
“Neean pil elnēēngan. Anutu
pimtēnōkēer yaya mam.
Niire nim kar Yesuu ngōnte
ōk yak pōrō tiar ya kopēt nent
ngawi yamēngkaurō.” Yesuu
ngōnte ten kaamōk elmēēn
tektek ngōntak aōre songōnte
tekeri wesak aō pël yeē pōt
Pulōōkē yaat.

*Omēn pol os kōlamōpē
rangk wel aisēēa pōpē ngōnte*

¹¹ Ngōn pōt ōk neē pet
irēn ne itenaan kutōmwer
kan tēēn pol os kōlam namp

wēen itenaut. Omēn namp pöpē rangk wel aisēēa pöpē yapintepar nent, “Yaawotwotpil yamēngkaup,” ēn nent “Ngōn yaap yaaup,” pēl ya. Omēn pöp pi omnarō ngōn yaatak ulmēak kangut mampōore nga elō pēl yeem wotwotpil yaaup.

12 Pöpē itōōrar pōt, es wēlēngōōkē ōkōōrar. Ēn kepōnōōk pōt, omp ak ul nant selap waēēa. Pim korōpōōk pimtē yapinte wieēa. Pōt pimtōkēēr ēwat, omēn muntarō kōpēl wē.

13 Pim ulpēēnēpōk omēn iitōk petak urak wēa. Ēn pim yapinte pōt, omnarōak piin, “Anutuu ngōnte,” pēl yamēēaup.

14 Pēl ēēn kutōmweri nga omnarō ulpēēn ompyaō kōlam panē kewil won narō mēak pol os kōlam narōa rangk wel aisēak omēn pöpē ēnēm yes.

15 Omēn pöpē kēmtakaan ōp nga panē newer orōak irēēa. Ōp pōwerring yang omēn pim kōōre tokōrō mēnak wēēre kosangring ngarangk elmēēpnaap. Puuk wii wain ulōpōrō kēl kap kēsang nentakaan ing mēsaan iit yaarō pōl omnarōen Anutuuk ya sangēn elmēak mēngkēn pitēm iit orōōpnaat.

16 Pöpē ulpēēnēpōkre kopi-rak pim yapinte epēl retēng ēēa. “Omēn omp akōrōa Omp Akōp, isaurōa Kaōap.”

17 Ne kaalak itaangkēn en-sel namp kētēpōk taueēa. Pēl ēēē ngōn ē olēak int ngaarēk

wal ēak yaaurōen epēl yema. “Ar pourō Anutuu kēēre imēn nēnēēn wais rongan ēēē.

18 Ar omēn omp akōrōere nga omnarōere pitēm wotōōkōrōere pol osōrōere pitēm rangk wel aisēak wē pōrō pourō, inēēn yaaurōere yaap wēaurō, kotre kaō, pit pourōa mēsēpōt nēnēēn wais rongan ēēē.”

19 Pēl yemaan ne itaangkēn animaō nga pōpre ēn yanger-akē omp akōrōere pitēm nga omnarō pit Yesu pol osōpē rangk wel aisēēaupre pim nga omnarōaring nga elēpēnēak rongan ēak wēa.

20 Pēl ēēn puuk animaō pōpre ēn tektek ngōn yaaō kaar omēn pöp wali yeō. Tektek ngōn yaaō omēn pöp pi wet rēak ya it ngolōpōt animaō pöpē ēōetak mēneimautak omēn animaō pöpē yapinte pitēk mowiak animaō kōn pimtē ket ēa pōpōnta yaya maima pōrō morōk elmēēima. Pēl ēēn omēn utpet pōaar wak ōngōp kēsang i kaōōkē ōkōōk kēl kop retēng ka urauuk es yokota pōwesi yemoola.

21 Pēl ēak omēn pol osōpē rangk wel aisēēa pōpōk nga omēn utpet pōaarē naē wēaō pōrō pim ōp nga panē kēmtakaan orōēēa pōwerring mēn wel yemowi. Pēl ēēn intōrōak wais omēn mēna pōrōa mēsēpōt wa neim olēak kep panē yaē.

20

Seten pi wii kaatak moul-mēēpnaap

1 Ne kaalak itaangkēn ensel namp yang ongōp waliōökē kietaring wii seen naō wali wak kutōmweriaan yeirēa.

2 Pēl ēak ensel pōpōk kamal kēsang ngaan panēēr wē Anutuū ēōetak omnarōaan utpet wesak aim wēaup, Seten, pōp enselēpōk wak krismaki 1000 pōtē ongōpōk ōpēnēak wii seen pōōring tē yemowi.

3 Pēl ēak enselēpōk wa yang ongōp wali pōökē ongōpōk moolēak kaalak kan wariak taē panē wes yemoulmē. Krismaki 1000 pōt won nasēn wiaan yang omnarō kaalak morōk elmēēpanēak pēl yaalmē. Ēnēmak krismaki 1000 pēl won sēēnak orō moulmēēn akun kot panē nent ōpnaap.

4 Ne kaalak itaangkēn omp ak ur nant wiaan pōtē omēn narō wel aisēēa. Anutuuk pit omēn muntarō ngōn yaatak moulmēak kangut mampna ya pōt mangkēn wak wēa. Pēl ēēn ne itaangkēn omēn narōa kōnōrō Yesuun kōn wi kosang wesak pim yapinte tekeri wes ōk aō yeem Anutuū ngōnte kosang wes morōak wēa. Pitēm pēl yaaō pōtaan kōōre tokōrōak ngernger il moolaan wel wia. Omēn pōrō animaō nga pōpre pim kōn ket ēa pōpēēn yaya maōre pim yapinte pitēm ē kosatēēre morōtē mowi pēl naēn ēa. Pitōkēēr Anutuuk weletakaan wal ē moulmēēn wē Kristooring omp ak sak ngarangk wakaimēē sē krismaki 1000 ke pipēl won yes.

5 Pitēm weletakaan wal ē moulmēa pōt wet rēaut. Ēn omēn munt wel wia pōrō wal naēn wia. Pit krismaki 1000 pōt won sēēnak wal ēēpēnēak kor wē.

6 Omēn Anutuuk wet rēak weletakaan wal ē moulmēa pōrō ngēēngk mowasēn ērēpērēp eim ōpnaarō. Omēn pōrō kaalak wel wiak es parēaōōk nasēn ēēpnaarō. Pit kiri ar yaaurōa ōk sak Anutūre Kristoon yaya yamēem Kristooring omp ak sak ngarangk yaat mēneim wēēn krismaki 1000 ke pēl won sēpnaat.

Seten pim kēlangōn kaō panē kat wiipnaata ngōnte

7 Krismaki 1000 pōt won sēēnak Seten wii kaataakaan kan tē mowiin orōōpnaap.

8 Pēl ēak yang kaō nantēaan nantē wēa pōrō pourōa naē sē morōk elmēēn rongan nentepar ēēn Kokre Mekok pēl sēēn nga wa top ēēpnaat. Pēl ēēpna pōrō pangk sangk nekelngan, i pisōtē ōk kēsang panē ēēpnaat.

9 Omēn pōrō yang kaō poutēaan wais Anutuū omnarōere Yerusalem ka kēsang pim kent kōn wia pō wa taap ēak mēmpēnēak yaēēn Anutuuk es newes kutōmweriaan wes mēēn irē omēn pōrō es kot won wasēpnaat.

10 Pēl ēēn Seten pit morōk elmēa pōp puuk wak ongōp kēsang i kaōōkē ōkōōk kēl kop retēng ka urauuk es yokota pōrek animaō ngaapre tektek ngōn yaaō kaar omnamp wet rēak wa moolaan wēa pōwesi

moolapnaat. Pël ēēn pit omēn naar namp pōrō rōōkre kēt poutē es yokotōn kēlangōn kēsang kat wieim ōpnaarō.

Ngōn ya kēsang mēmpnaata ngōnte

¹¹ Ne kaalak itaangkēn omp ak ur kōlam kēsangētere pōtak wel aisēēa pōpōn itenaut. Pël ēēn kutōmre yanger pim naē mop wiak won yes.

¹² Pël yaēēn itaangkēn omēn wel wiaurō kotre kaō omp ak urtak wel aisēēa pōpē ēōetak taueēa. Pël ēēn pep nant yawil. Pël ēāk newer yawil. Pōwer wēwē kosangta pepewer. Pël ēāk puuk omēn wel wiaurō pitēm wēwēatē songōnōt pep pōtē iteneē wēl yaalmē.

¹³ Pël ēēpēnēak omēn i kaōōk wel wiaurō i kaōōkaan wal yaē. Yaap, omēn wel wia pourō weletekaan wal ēēn neenem wēwēatē kangut yemangk.

¹⁴ Pël ēāk welere wel kaō wak ōngōp kēsang i kaōōkē ōkōōk es yokota pōwesi moolaan kō yes. Omēn pōrek sēpna pōrō wel 2 kosang pōt wiak sasa kō sēpnaarō.

¹⁵ Anutuuk itaangkēn omēn namp pim yapinte wēwē kosangta pepeweri won ēēn pōt wak ōngōp kēsang i kaōōkē ōkōōk es yokota pōwesi yemoola.

21

Kutōmre yang ngolōpōt yaarō

¹ Ne omēn pōtōn itenak kaalak kutōm ngolōpwerre

yang ngolōpren itenaut. Kutōmre yang wet rēak orōak wiakaima pōt kō sak sēēn i kaōōta won wieēa.

² Pël ēēn ka kēsang ngēēngk Yerusalem ngolōpōn itenaut. Ka ngolōp pō Anutuu naē kutōmweriaan yeiraan itenaut. Pō ē rangi ompyaō panē nant ēak wēa. Pōt ōng namp pim omp yaō ēak wēaup ōpēnēak ē rangiak wē pōl ēak yeira.

³ Pël ēēn ne kat wiaan omp ak urta naēaan ngōn ēak epēl ya. “Kat wieē. Anutu pi pim omnarōa tekarak wē. Pi pitring wēēn pit pim omēn sak ōpnaarō. Ēn Anutu pimtōk pitēm naē wē pitēm Akōp pël sak wakaim ōpnaat.

⁴ Pël ēāk puuk pitēm ing telapōt tum mokorōn ērēpērēp ēēpnaat. Pōt pit kaalak wel wiire ēn kōn utpetaring wē, ingre ya ilak aōre kēlangōn kat wi pël naēn ēēpnaat. Omnant ngaan wiakaima pōt pout won sa pōtaanōk.”

⁵ Pël yaan omēn omp ak urtak wel aisēēa pōpōk epēl ya. “Kat wieē. Ne peene omnant pout ngolōp wesak orō yaulmē.” Pël ōk ēak neen epēl yenēa. “Ngōn epot yaap panēēt, omnarōa kōn wi kosang wasēpnaat. Pōtaanōk retēng ē.”

⁶ Pël neak kaalak epēl ōk yenēa. “Omēn epot pout yok orōak wē. Ne tapōp wot rēaupōk kaalak ēnēm remaap. Omnant ngēs rē ulmēaupōk kaalak pet irumaap. Omēn namp iiten yaēēn pōt nook

i omnarōa kol mangkēn nak wēwē kosangta yaō sēpnaat sum won mangkēn nēmpnaap.

7 Omēn namp pim wēwē ompyautak utpetat il wasēpna pōp omnant ompyaō epot poutē pep sēpnaap. Pēl ēēn ne pim Anutu pēl sak wēēn pi kangiir nem ruup pēl sak ōpnaap.

8 Pēl ēēpnaatak omēn tokōrōen kas ēak neen kasēng nampōore kōn wi kosang nenewasēn ē, ya utpet ke nentere nent mēmpōore omēn muntarō mēn wel wi, ōngre omp nga ēēre kipre kēar nga ē, Anutuu urtak omp ak kaarōrōere kōn ket ēaurōaan ngēēngk wesak yaya aōre ngōn kaar aō, omēn ke pil yaaō piporō pourō ōngōp kēsang i kaōōkē ōkōōk kēl kop retēng ka urauuk es yokota pōwesi sē es koteim ōpnaarō. Pēl yeem wel akun 2 kosang pōt wiak sasa kō sēpnaarō.”

Yerusalem ka ngolōpō

9 Pēl neaan ensel 7 pōrōakaan namp nem ngēsē waisa. Ensel 7 pōrō pit sōwar 7 ēak omēn utpetatta 7 tapēl ēak wiak wak wēa. Pōt ēnēmak akun pet irēpēnēak yaēēn omnarō utpet mowasēpnaat. Pōrōakaan namp nem naē wais epēl yenēa. “Ni wais. Pēl ēēn Sēpsēp Ruupē ōng koirēpnaapōn pet elniimaan,” pēl yenēa.

10 Pēl neaan Pulōōkē weēre kosangō nem naē orōōn ensel pōpōk ne wa newak sē tomōn wali panē naōōk neulēak Yerusalem ka ngēēngkō

Anutuu naē kutōmweriaan yeiraan pet elnēēn itenaut.

11 Ka kēsang pōōk Anutuu ēwaō elēn ēwa ke maim nal panē tēak wieēa. Pōt yaap kēl ompyaō saspaare ēn kōnitweri yaē pōl pan ēwaēwa yeem wēa.

12 Yerusalem ka pōōk ēm kēsang wali panē naō ōk rēēēa. Ēm pōōk kan 12 ēak rē wieēa. Pēl ēēn ensel narō 12 tapēl ēak kan ēētē ngarangk taueēa. Kan pōtē Israel omēn kur 12 piporōa yapinōt retēng ēēēa.

13 Ēm kētēpē yengampiaul pōōk kan neraar ner ēak rē wieēa. Kētēpē yeilēaul we pōōkēl kan neraar ner tapēl ēak rē wieēa. Ēn we naōōkaan naōōkta om tapēl ēēēa.

14 Ēm pōōkē ingōōk kēl 12 ēak kosang wesak wieēa. Kēl pōtē Sēpsēp Ruupē ngōn yaaō omēn 12 pōrōa yapinōt retēng ēēēa.

15 Ensel neen ngōnaak neea pōp pi kēkalēp ōk yawia koolōtōk ket ēa naō wali wak wēa. Pō ka kēsang pōōre ēmōore ēm kanōt ōk wiipnaō.

16 Ka pōōkē ē mor kong nent pōtē waliit ke kopētal pan. Ēn ensel pōpōk ka pō pim kēkalēpōōring ōk wiin waliire mēntere tingk pōt ke kopētal yaē. 2400 kilomita pēl yaē.

17 Pēl ēēn enselēpōk ōkōōring ēmōōkē tingkēt ōk wiin 70 mita pēl yaē.

18 Ka kēsang pōōkē ēm pō, kēl ompyaō saspa pōōring ōk rēēēa. Ēn ka pō kool pēēnētōk ōk raan kōnitweri

ök pengpeng yeēa.

19 Ēn em pōökē ingōök kēl sum kēsang yaaō ke naōre naōring ē rangi ulmēēa. Kēl ompyaō wet kaal panē rēak wia 1 pōökē yapinte saspā, ēn munt kunōm ka ura 2 pōökē yapinte sapaia, ēn munt kōlam 3 pōökē yapinte aket, ēn munt kēra ēp korōp orōa 4 pōökē yapinte emeral,

20 ēn munt kōp mōaare kōlam korōp orōa 5 pōökē yapinte satonikis, ēn munt kōp mōaō 6 pōökē yapinte konilian, ēn munt kop retēng ka ura 7 pōökē yapinte krisolait, ēn munt kēra ēp korōp orōomaap kangk ēa 8 pōökē yapinte peril, ēn munt kop retēng ka urōmaap kangk ēa 9 pōökē yapinte topas, ēn munt kop retēngre kēra ēp korōp ka urōmaap kangk ēa 10 pōökē yapinte krisopres, ēn munt kunōm ka urōmaap kangk ēa 11 pōökē yapinte aiasin, ēn munt kōp karkar mōa panē 12 pōökē yapinte ametis. Kēl ompyaō 12 epotring em ingōök wiak ē rangi ulmēēa.

21 Ēn ka kan 12 pōt kal kōlam sum kēsangring nant 12 pōtring ket ēēa. Kal naōök kan newer naōök newer pēl ēēa. Ka kēsangōökē kamēnt pōtta koolōtōk lē mēen kōnitweri ök pengpeng yeēa.

22 Ne ka kēsang pōök ngēēngk tup nent ök rēan it-naangkēn, won. Akōp Anutu weēre kosang pout wieēaupre Sēpsēp Ruup piarpimtok ngēēngk tup ket ēak wēa.

23 Ka pōök kētre ngoon ēwa naō naēpan, won. Anutuu ēwaōök sē elēn Sēpsēp Ruup es rampewesi ök ket ēak ēwa ēēn ka pōök ēwa tēak wia.

24 Yangerakē omēn pourō ka pōökē ēwaōök kan ing yaaurō. Ēn yangerakē omp akōrō pitēm ē rangiat ka pōökē wak sēpnaarō.

25 Ka pōök koō noolapan. Pōtaanōk kēt poutē ka pōökē em kanōt tē wiakaim ōpnaat.

26 Pēl ēēn omēn pourō pitēm monere urōmere ē rangiat pout ka pōökēl wak sēpnaat.

27 Pēl ēēpnaatak omēn wēwē utpet ke nentere nent yaautre kōmkēēringōt yaautre kaar yaaut pangk wak ka pōökē ōngpōk nasēpan, won. Om Sēpsēp Ruupē yapinōt wēwē kosangta pepeweri retēng ēa pōrōakēer ka kēsang pōökē ōngpōk sēpnaarō.

22

Wēwē kosangta iitere kēraament

1 Ensel pōpōk kaalak ka pōök i omnarōa kol mangkēn nak wēwē kosangta yaō yesa pōmerēn pet elnēen itenaut. I pōmer kōnit ket ēak ēwaēwa yaaumer Anutūre Sēpsēp Ruupē omp ak urtakaan orōak yesaumer.

2 I pōmer ka pōökē kamtaōökē luptak yesaumer. Ēn i pōmeri poō naōōkaan naōök kēra nant wēwē kosangēt yemengka pōt tau seēa. Pōt krismaki kopēt nenta ōngpōk akun 12 ēak ulōpōrō ngoon

nampnampē ōngpōk utō aprō yesa. Kēra pōtē ēpōtōk omnarōa kēlangōnre yaumanōt ompyaō yemowesa.

³ Omnant pout Anutuuk won wiaapēnēak kōn wiaut ka pōōk wi naōpan. Om Anuture Sēpsēp Ruupē omp ak urōt ka kēsang pōōk wiaan Anutuu inēēn ruurō piin yaya maim ōpnaat.

⁴ Omēn pōrō pim kēere wot kanten itaampnaat. Pēl yaēēn pim yapinte pitēm ē kosatē wiaapnaat.

⁵ Ka pōōk koō olaan es rampeere kētēpōk ēwa naēpan, won. Akōp Anutu pimtē ēwa kēsang pōmpelōk ēwa elmēaan pit omp ak sak akun ēlōtē om omnant poutē ngarangkwakaim ōpnaarō.

Yesu pi teēt kaalak waisēpnaap

⁶ Ne pōtōn itenaan en-selēpōk epēl ōk yenēa. “Ngōn epot pout yaap panēēt, omnarōa pangk kōn wi kosang wasēpnaat. Akōp Anutu pim Pulō tektek ngōn yaaō omnarō kaamōk yaalmē pōpōk pim inēēn ruurō omēn peene orōōpnaatōn ēwat sēpēnēak pim ensel namp pitēm naē wes mēa.”

⁷ Pēl yenēaan Yesuuk epēl ōk ya. “Kat wieē. Ne teēntom waisumaap. Omēn namp nem tektek ngōn pep epweri wia epot ngaarēk weim ōpna pōp pi ērēpērēp ēēpnaap.”

⁸ Ne Sonok ngōn epot kat wiak omēn epotōn itenaut. Ne epotōn kat wiire itaampō pēl ēak ensel ōk neeaōre pet

elnē pēl ēaō pōpē ingesiare ikanōōk rar rē mowesirak tok oriak piin yaya mamēak yaēēn

⁹ epēl yenēa. “Ni neen pil elnēengan. Anutu pimēntenōkēēr yaya mam. Niire nim kar tektek ngōn yaaōre omēn pourō ngōn pep epweri wia pōt ngaarēk yeō pōrō tiar ya kopēt nent ngawi yamēngkaurō pōtaanōk.”

¹⁰ Pēl neak pi kaalak epēl ōk yenēa. “Anutuu ngōn pep epweri wia epot ngep ēak ōnganok. Ngōn pōtē kēēt orōōpna akunet temanōm yes.

¹¹ Omēn wēwē utpet wēa pōp piita om yal menak pēl ē seim ōp. Kewilring wēa pōp piita om yal menak pēl ē seim ōp. Wotpil wēa pōp piita om yal menak pēl ē seim ōp. Ēn lup kōlam wēa pōp piita om yal menak pēl ē seim ōp.”

¹² Pēl yenēaan Yesuuk kaalak epēl ōk ya. “Kat wi. Ne teēntom pan waisumaap. Ne omēn pourōa sumat wak wais pitēm omnant yaautē kangut neenemot mempaap.

¹³ Ne tapōp wot rēaupōk kaalak ēnēm remaap. Ne omnant ngēs rē ulmēaupōk kaalak pet irumaap.

¹⁴ “Omēn pitēm ulpēēnōt iirak lup kōlam wē pōrō pit ērēpērēp ēēpnaarō. Pēl ēak kēra wēwē kosangēt yemengka pōmentēkaan yok pangk ulōp tō nak ka kēsangōōkē ēm kanōt tē wiaan ōngpōk ilapnaarō.

¹⁵ Pēl ēēpnaatak omēn ke epēlōrō ka pōōkē ōngpōk

neilapan, om ka tomök öpnaarö. Kentre pol ket äak wëwë kewilring wëere kipre këar nga ë, öngre omp nga ëëre mën wel wi, Anutuu urtak omp ak kaaröröere kön ket äauröaan ngëengk wesak yaya maö, ngön kaar aöre pötë ënëm ë, omën ke pil yaaö pörö ka tomök öpnaarö.

16 “Ne Yesu nook nem ensel namp wes mëen wais ar ingre mor sauröen ngön ök niia. Ne Tewit pim kurmentëkaan oröaup. Ne tapöpök tangewesi ök ëwaaingëp.”

17 Pulööre Sëpsëp Ruupë öng yaup piaripök, “Ni wais,” pël ya. Pël ëen omën namp ngön pipët kat wiak pöt puukta, “Ni wais,” pël ap. Yaap omën namp iiten yaëen pöt waisëp. Pi i omnarö kol mangkën nak wëwë kosangta yaö yesa pöt nëmpënëak kent yaëen pöt nëmp. I pöt sum won, yaap nëmpnaat.

18 Ar Anutuu tektek ngön pep epweri wia epot sangk kelak kat wiinëeröaan pepanöm ngön epët ök yeniak. Omën namp Anutuu ngönte wak pim könöökaan ngön munt nantring yal menak irikor ëëpna pöp Anutuuk maan omën utpet nant omnarö utpet mowasëpna pep epweri retëng ëa pöt pim naë orööpnaat.

19 Ën omën nampök pep epweriaan Anutuu ngön nent kërë olëak irikor ëëpna pöp Anutuuk kangiir piin epël mapnaap. “Këra wëwë kosangët yemengka pömentëkaan ulöp tö nëere ka kësang ngëengk epöök wë nem omnaröa ëëpënëak pep epweri ngön ëa pöl naëngan.”

20 Ngön epot tekeri wesa pöpök epël ya. “Yaap, ne teënt waisumaap.” Yaap. Aköp Yesu, ni wais.

21 Aköp Yesu pim komre kolap pöt Anutuu omnarö arim naë wiaap. Yaap.